CIHAN UNIVERSITY

2007
ERBIL

زانكۆی جیهان · جامعة جيهان

کفری (سەڵاحیە)

لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا

١١٨١-١٣٣٥ کۆچی
١٧٦٧-١٩١٧ زایینی

بەرگی چواردە

بڵاوکراوەی زانکۆی جیهان
خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان
٢٠٢٢

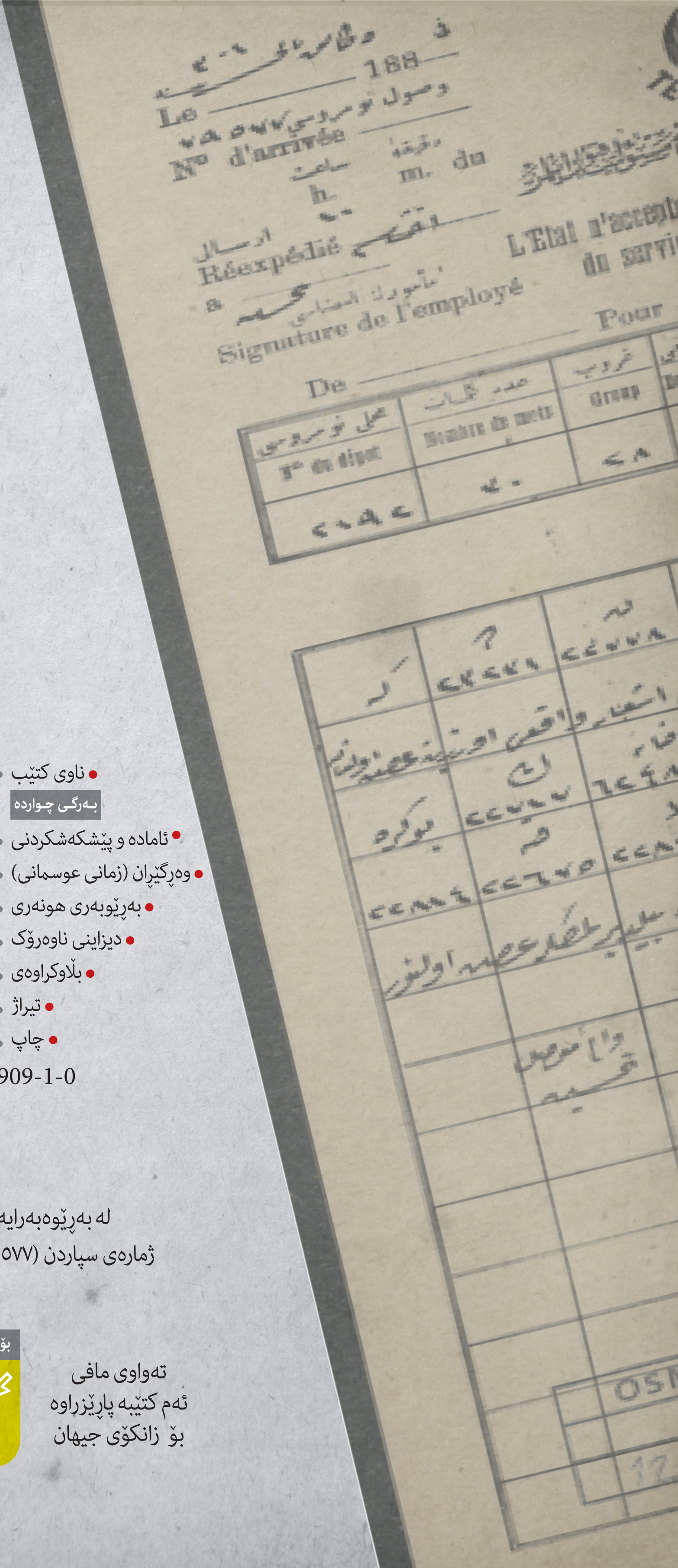
ئامادە و پێشکەشکردنی: **د. نەوزاد یەحیا باجگر**

وەرگێڕان: **ئاشتی رەحمان**

پێرســت

• ناوی کتێب • **کـفـری (سەڵاحیـە)** لە بەڵگەنامەکانی عوسمانیدا
بـەرگی چـواردە ١١٨١-١٣٣٥ کۆچی/ ١٧٦٧-١٩١٧ زایینی
• ئامادە و پێشکەشکردنی • د. نەوزاد یەحیا سەعید باجگر
• وەرگێڕان (زمانی عوسمانی) • ئاشتی رەحمان
• بەڕێوەبەری هونەری • بورهان سابیر
• دیزاینی ناوەڕۆک • سومەییە مورادی
• بڵاوکراوەی • زانکۆی جیهان | خانەی ئەرشیف و بەڵگەنامەکان
• تیراژ • ١٠٠٠ دانە
• چاپ • یەکەم ٢٠٢٢ هەولێر
ISBN 978-9922-9909-1-0

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردن (٥٧٧)ی ساڵی٢٠٢٢ی وەزارەتی رۆشنبیری

ئەم وشە و بیروبۆچوونانەی کە لەم پەرتوکەدا نووسراوەتەوە سەرچاوەکەی بەڵگەکانە و ئێمە لێی بەرپرس نین، لەبەر ئەمانەتی زانستیش لەکاتی وەرگێڕانی دەستکاری نەکراوە.

پێشەکی

بە خوێندنەوە و چاوخشاندن بە بەڵگەنامەکانی سەرۆکایەتی ئەرشیفی عوسمانی دەتوانین بڵێین؛ لە رووی سیاسییەوە کفری یا ئەسکی کفری یاخود سەڵاحیە سێ ناوی جیاواز بۆ شوێنێکی ستراتیژی نێوان عوسمانیەکان و ئێرانیەکان بەکارهاتووە، هەروەها وەکو ناوچەکانی تری عیراق هەمیشە شوێنی ناکۆکی نێوان ئەم دوو وڵاتە زلهێزە بووە، بە تایبەتی بۆ ئێران، چونکە سەر رێگا بووە بۆ چوونە کەربەلا و نەجەف، گەشتیارانی ئێران بە کفری تێپەریون، تا بگەنە ئەم دوو شارە، جگە لەمە شوێنی کاروانانی بازرگانی بووە بۆ بەغداد و بەشەکانی تری عیراق، کە زۆربەی کات هەم گەشتیارانی ئێران هەم کاروانەکانی بازرگانی تووشی چەتەی عەشیرەتەکان بوونەتەوە، کەلوپەل و پارەوپولیان تاڵان کراوە، بۆیە حکوومەتی عوسمانی دەستپێشخەری و ئامادەکاری کردووە بۆ پاراستنی رێگاکان و قەزاکە، هەروەها دوورخستنەوەی چەتە و ئاژاوەگێران.

هەرچی لایەنی ئیداریە ئەوا وەکو ویلایەت و سانجەق و قەزا و ناحیە و گوندەکان بە گشتی کێشەی فەرمانبەرانی هەبووە، بۆ نموونە کەسێك ئەرکی وەرگرتووە کە شایەنی ئەرکەکە نەبووە و لە رووی توانا و لێهاتوو و زانیارییەوە کەموکوری هەبووە، ئەمەش کاری کردۆتە سەر ئەرکەکەی و ئەرکە ئیداریەکە کێشە و گرفتی تێکەوتووە و کەموکوری دروست کردووە، یا ئەوەتا بە پێچەوانەوە ئەم فەرمانبەرە لێهاتوو و پر ئەزموون بووە، بەڵام لەلایەن چەتە و دانیشتوان و عەشیرەتەوە تەگەرە خراوەتە بەردەمی کە نەتوانێ لە کارەکەی بەردەوام بێت، یاخود فەرمانبەرەکە خودی خۆی سەرپێچی کردووە و لە رێنماییەکان دەرچووە و یاسای پێشێل کردووە، بۆیە لەلایەن پەیوەندیدارانەوە دراوەتە دادگا و لە کارەکەی دوور خراوەتەوە واتە سزا دراوە، بەڵام ئەم سزایە هەندێك جار جێبەجێ نەکراوە و هەندێك جاریش ناوبراو گەرێندراوەتەوە سەر کارەکەی، ئەمەش خۆی لە خۆیدا بۆتە هۆکار تا کێشە و کەموکوریەکان کۆتایی نەیەت، بێگومان هەشیانە زۆر بە دڵسۆزی ئەرکەکەی جێبەجێ کردووە، لەلایەن حکوومەتەوە پاداشت کراوە بە وەرگرتنی پلە و نیشان.

جگە لە پاداشت و سزا، چەندین ئیمتیاز هەبووە بە یاسا و رێنمایی دەوڵەت رێکخراوە و جێبەجێ کراوە، فەرمانبەرانی دەوڵەت لە هەر پلەوپایەیەك بووبن، لە کاتی خانەنشین، دوورخستنەوە و دابران مووچە بۆ خێزانەکەیان براوەتەوە، تەنانەت لە کاتی وەرگرتنی ئەرکێك جیا لە ئەرکەکەی خۆی، ئەوا جگە لە مووچەکەی بۆ ئەم ئەرکەی کە پێی سپێردراوە، خەرجی رێگا و رۆژانەی بۆ براوەتەوە، بەڵام تا چەند بریار و فەرمانەکان جێبەجێ کراوە، ئەمەیان جێگای پرسیارە، چونکە نووسراوە فەرمیەکان ئاماژەیان بە جێبەجێ کردنی کردووە، بەڵام نووسراوی تر نییە ئاماژە بە خەرج کردنەکەی کرابێت، هەروەك چۆن لە هەندێك نووسراوەکاندا واتە بەڵگەنامەکان کە ئاماژە بە جێبەجێ نەکردن و دواکەوتنی جێبەجێ کردنەکەی دراوە.

لە رووی پیشەش دانیشتوانەکەی بە جوتیاری و بەخێوکردنی ئاژەڵ خەریك بوون، واتە لە چینێکی هەژار و دەستکورت پێك هاتبوون، هەر کاتێك ئافاتی ئاسمانی و زەوی روویدا بێت ئەوا زیانی بە کشتوکاڵی ناوچەکە گەیاندووە و حکوومەت بۆ قەرەبووکردنەوەی دانیشتوان ئامادەکاری کردووە و گەنم و زەخیرەی تری بەسەریان دابەش کردووە جگە لە پارە، لەلایەکی تر حکوومەت لەم کشتوکاڵەدا داهاتی دە یەکی وەرگرتووە، لەگەڵ ئەمەش وەکو ناوچەکانی تری عیراق کێشەوگرفتی وەرگرتنی باجی دە یەك و باجەکانی تری هەبووە.

ئەمانە بەشێکن لە زانیاری نێو بەڵگەکاندا کە ئاماژەمان پێکرد، چەندین بابەتی جۆراوجۆریش لە نێو بەڵگەنامەکاندا هەیە، لەگەڵ خوێندنەوەیان خوێنەر ئاشنای دەبێت، ئاواتەخوازین توێژەران و خوێنەران سوود لەم پەرتوکە ببینن، ئەم سوود وەرگرتنەش پاداشت کردنی ئێمە و زانکۆکەمانە.

د. نەوزاد یەحیا باجگر

سەرۆکی دەستەی ئەمینداریەتی کەمپەکانی زانکۆی جیهان

چەند روونكردنەوەیەك لە بارەی بەڵگەكان

١ • لە بەڵگەکاندا هەڵەی ساڵ، مانگ و رۆژ کراوە؛ لە بارەی مێژووی ناو بەڵگەکان ئەوا مێژووی کۆچی و رومی بەکارهاتووە، لە هەندێک بەڵگەشدا مێژووی رومی یا کۆچییەکەی نووسراوەتەوە، بە تایبەتی لە ساڵە رومییەکە هەڵەی تێدا کراوە.

٢ • هەڵەی ناوی تێدایە، بۆ نموونە ناوی کەسێتی، شوێن و عەشیرەت بە هەڵە نووسراوەتەوە، ئەم نووسەرەی نووسراوەکەی نووسیوەتەوە کوردییەکەی باش نەبووە، بە شێوازی سەر زاری خۆی ووشەکەی نووسیوەتەوە، یاخود لە بارەی ناوچە و شوێنەکانەوە شارەزاییەکی ئەوە تۆی نەبووە، زانیاری لە شێوەزاری ناوچەکەش نەبووە، بۆیە بە هەڵە نووسیویەتیەوە، لە کاتی وەرگێرانیش هەروەکو خۆی نووسراوەتەوە، دەستکاری نەکراوە.

٣ • لە بارەی وەرگێرانی بەڵگەکان، هەروەکو خۆی وەرگێردراوە؛ یەک ووشە زیاد یاخود یەک ووشە کەمی نەکردووە، تەنانەت هەوڵ دراوە لە کاتی وەرگێرانەکە دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان نەکرێت، چونکە ئەگەر بە گوێرەی زمانەوانی کوردی دەستکاری دەستەواژە و ووشەکان بکرابووایە، ئەوا دەبووایە دەستکارییەکی زۆری دەستەواژەکان بکرێت، هۆکاری دەستکاری نەکردنەکەش بۆ ئەوە بووە تا بەڵگەکان رەسەنایەتی خۆیان لە دەست نەدەن، لە هەمان کاتدا خوێنەر و مێژوونووسان لە شێوازی نووسینی بەڵگە و شێوەزاری ئەم سەردەمەی نووسەران ئاشنا بن، کە ئەم بەڵگانە بە چ شێوازێک نووسراونەتەوە، جگە لەمەش کاری نووسەر و مێژوونووسانە لە کاتی لێکۆڵینەوە لە زانیاری ناو بەڵگەکان، روون کردنەوە و شی کردنەوە بۆ بابەتی ناو بەڵگەکەکان بکەن.

٤ • لە هەندێک بەڵگەدا بۆشایی هەیە، ئەوانیش بە پەنجەی دەست دەژمێردرێن؛ هۆکاری ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ ئەوەی لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکە هەندێک ووشەی نهێنی هەبووە، نەویستراوە ئاشکرا بێت، بۆیە نووسەرەکە بۆشایی بەجێ هێشتووە، تەنیا ئەوەی نووسراوەکەی گەیشتۆتە دەستی لەم بۆشاییە تێگەیشتووە و زانیویەتی نووسەر یاخود لایەنی پەیوەندیدار مەبەستی چییە.

٥ • لە چەند شوێنێکی کەمیش بۆشایی بە خاڵ هەیە (...) مەبەستیش لەم بۆشاییە بە خاڵانە ئەوەیە، کە ئەم ووشەیە نەخوێندراوەتەوە، زۆر جار ووشە هەیە خوێندنەوەی زۆر ئەستەمە، کە نووسەرەکە بە شێوەیەک یاخود بە خەتێک نووسیویەتی ناتوانرێ بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی لە خوێندنەوەی هەڵە و لە ووشەی هەڵە دوورەپەرێز بین، بۆ ووشەکە بۆشایی بە خاڵ دانراوە.

٦ • هەندێک ووشە یاخود راستتر بڵێین زاراوە هەیە لەم سەردەمە بەکار هاتووە و مانای تایبەتی خۆی هەیە؛ ئەم مانایە نادەن کە ئێمە رۆژانە بەکاری دەهێنین و لێی تێدەگەین، جگە لەمەش وەرگێرانی ئەم ووشانە بۆ کوردییەکەی لە نرخ و ماناکەی تێک دەدات و لە هەمان ئەم ئاستە نابێت، واتە مانای پر بە پێستی خۆی لە دەست دەدات، بۆیە نەکراوەتە کوردی و هەروەکو خۆی دانراوە، بەڵام بۆ ئەوەی خوێنەر و مێژوونووسان لە پێناسەی زاراوەکان ئاشنا بن، لە (شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی) پێناسە کراوە و روون کراوەتەوە، لە هەمان کاتیشدا زاراوە هەیە، کە زانراوە لە ماناکەی ناگۆردێت، وەرگێردراوەتە سەر زمانی کوردی.

٧ • بەڵگە هەیە لە چەندین لاپەڕە پێک هاتووە، ئەم چەند لاپەڕەیەش باسی یەک بابەتی دیاری کراو دەکات، بۆیە تەنیا یەک لاپەڕە وەرگێردراوە، چونکە هەموو لاپەڕەکان هەمان بابەت باس دەکەن، جیاوازیەکی ئەوەتۆیان تێدا نییە، بەڵام ئەگەر ئەم چەند لاپەڕەیە باسی چەند بابەتێکیان کردبێت، یاخود هەر هەمان بابەت بەڵام بە شێوازی جیاواز و هەر لاپەرەیەک بە شێوازێکی جیاواز باسی بابەتەکەی کردبێت، لێرەدا مووی وەرگێردراوە.

٨ • دووبارە بوونەوەی بەڵگە، هەندێک بابەتی دیاریکراو دووبارە بوونەوەی بەڵگەی تێدایە؛ وەکو ئەوەی لە سەرەوە باسمان کرد، بابەتەکە لە چەند لاپەڕەیەک پێک هاتووە، لە جیاتی ئەوەی هەمووی کۆبکرێتەوە و هەمان ژمارەی بدرێتی، کەچی بە پێچەوانەوە هەمان بابەت ژمارەی جیاجیایان دراوەتێ، لێرەدا بە ناچاری هەمان بابەت کە لە ژمارەی جیاجیا پێک هاتووە، وەرگێردراوە، چونکە ژمارەیان جیایە و هەمان ژمارەی نەدراوەتێ.

٩ • لە کاتی نووسینەوەی رووداوەکان و زانیاری لە بارەی ناوچەکانەوە، بە گشتی باسی بابەتەکان کراوە، بۆ نموونە شوێنی عەرەب نشینیش باسکراوە؛ لێرەدا تەنیا ئەوەی پەیوەندی بە کورد و ناوچەکانی کوردییەوە هەیە وەرگێردراوە.

١٠ • لە نێو بەڵگەکاندا دەستەواژەی دووبارە و رستەی دووبارە بەرچاو دەکەوێت، لێرەدا نووسەر لە کاتی نووسینەوەی نووسراوەکەدا هەمان زانیاری یاخود دەستەواژەی دووبارە کردۆتەوە و هەمان زانیاری نووسیوەتەوە.

١١ • لە بارەی ساڵی بەڵگەکان، بۆ رێزبەندی بەڵگەکان ساڵی کۆچی و زایینی بەکار هاتووە، پشت بە مانگ و رۆژەکەی نەبەستراوە؛ جگە لەمانەش ساڵی ناو بەڵگەکان بە گوێرەی زانیاری ناو بەڵگەکە و ئەوەی سەر بەرگەکەی گۆرانکاری بەسەر دادێت، واتە نووسەر ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە کە بەڵگەکەی تێدا نووسیوەتەوە، کە گەیشتۆتە لای پاشاش ئەم ساڵەی نووسیوەتەوە، کە نووسراوەکەی بینیوە، هەندێک جاریش ساڵی جێبەجێ کردنەکەی لەسەر نووسراوە، واتە لە یەک بەڵگەدا چەند ساڵێکی جیاواز بەرچاو دەکەوێت.

١٢ • هەندێك ساڵ کە لە ناو بەڵگەکاندا ئاماژەی پێکراوە، بە کورتکراوی نووسراوەتەوە، بۆ نموونە دەڵێت ساڵی (٢٧) لێرەدا مەبەستی ساڵی (١٢٢٧)ە، کە ١٢٠٠ ەکەی فرێ داوە، یا ئەگەر نووسرابێت ساڵی (٣٣٦) ئەوا لێرە مەبەستی ساڵی (١٣٣٦)ە، کە ١٠٠٠ ەکەی فرێ داوە.

وەرگێر

شیکردنەوەی زاراوەکانی عوسمانی

ئالای (الای)	ئالای بە مانای کۆمەڵ و قەڵەباڵغ دێت، لە زاراوەی سەربازیش ووشەیەکە، لە سێ چوار تابور پێک دێت، هەروەها هەر ئالایەک سانجەقێکی لە ژێر دەستدایە.
ئەعیان (اعیان)	بۆ بەدواداچوونی بڕیارەکانی ئەنجوومەنی میللەت، ئەنجوومەنێکی تر هەبووە و ئەم ئەرکەیان پێ سپێردراوە، لە ساڵانی ١٨٧٧ و ١٩٠٨ ئەندامەکانی لەلایەن حکوومەتەوە هەڵبژێردراوە.
ئەنبار	شوێنێکە بۆ هەڵگرتنی زەخیرە و کەلوپەل بەکارهاتووە.
ئەنجوومەنی والا (مجلسی والا)	ئەم ئەنجوومەنە لە ساڵی ١٨٣٧ دامەزرا، داواکاری نێوان دەوڵەت و خەڵکی جێبەجێ دەکرد، لە ساڵی ١٨٦٧ هەڵوەشایەوە و لە شوێن ئەو شورای دەوڵەت دامەزرا.
ئستەبڵی عامیرە (اصطبل عامره)	تەوێلەی کۆشکی پاشا.
ئۆچاقلق (اوجاقلق)	ئەم زەویانە جیاکرابوونەوە و داهاتەکانیان بۆ پارێزگارانی قەڵا و کۆگای چەک بوو.
ئۆن باشی (اونباشی)	ئەم سەربازە قوماندانیەتی ١٠ کەسی کردووە.
ئیستدعانامە (استدعانامه)	ئەم نووسراوەیە وەکو داواکاری بۆ دەوڵەت دەنووسرێت، بەڵام مۆر و پولی لەسەرە .
ئیستعلامنامە (استعلامنامه)	ئیستعلام نووسراوی بە زانیاری بووە، هەرچی ئیستعلامنامەیە نووسراوی بە بەڵگە بووە.
ئیستیناف (استیناف)	دووبارە دەست پێکردنەوە، ئەم بڕیارەی کە لە دادگای سەرەتایی دەدرا، بۆ ئەوەی بڕیارەکە هەڵبوەشێنرێتەوە سەردانی دادگایەکی سەرووتر، واتە لە ئەم بەرزتر دەکرا، تا بڕیارەکە هەڵبوەشێننەوە.
بابی عالی	بنکەی سەدری ئەعزەم، دیوانی هومایۆن لەگەڵ نەزارەتی ناوەخۆ و دەرەوە و فەرمانگەی شورای دەوڵەت دەگرێتەوە.
باش کاتیب (باش کاتب)	نووسەری یەکەم یاخود سەرۆکی نووسەران، لە فەرمانگە فەرمییەکاندا ئەرکەکەشی نووسینی نووسراو بووە.
باش کیتابەت (باش کتابت)	کیتابەت واتە پیشەی نووسین، باش کیتابەت یەکسانە بە باش کاتیب، واتە سەرۆکی نووسین.
باشبوغ	قوماندانی سەربازی ڕێک نەخراو یاخود نارێک.
باش مودیرەت (باش مدیرت)	باش بە مانای سەرۆك یاخود یەکەم دێت. مودیرەت واتە بەڕێوەبردنی کاروبارەکان؛ هەرچی باش مودیرەتە بە مانای بەڕێوەبەرایەتی یەکەم یاخود بەرپرسی یەکەمی بەڕێوەبەرایەتی دێت.
بەرائەتی شەریفە	واتە پاکانەی ئەستۆ و خۆبەرێکردن، لە سەردەمی عوسمانی بۆ وەرگرتنی زەوی کشتوکاڵی یاخود دامەزراندن، دەبووایە لەلایەن پاشاوە یاخود دەوڵەت بەرائەتی شەریفە واتە پاکانەی ئەستۆ وەربگیرێت.
برادەر زادە	برادەر زادە منداڵی خوشک و برا، هەروەها برازا، پورزا، خاڵۆزا دەکات.
برادەری	واتە بە برا.

بلۆک (بلوک)	دەستەی سەربازی.
بلۆک باشی (بلوک باش)	سەرۆک یاخود بەرپرسی بلۆک.
بینباشی (بیکباشی)	بین بە مانای هەزار دێت، باش واتە سەر، بینباشی، ئەم ئەفسەرەیە یاخود قۆماندانەیە تابورێک بەڕێوە دەبات لە هەزار سەرباز پێک هاتووە.
پلەی حەرەمەین (درجه حرمين)	بەم کەسە ووتراوە کە تۆبەی کردووە و حەرامی لە خۆی قەدەغەکردووە، زیاتر لە کاتی حەج کردن دەچووە پلەی حەرەم و خراپە و کاری بەدی لە خۆی حەرام دەکرد. لەلایەکی تر لە سەردەمی کۆندا چینی زاناکان دەگرێتەوە، کە لە دوای پایەی میسر لە پێش پلەوپایەی ئیستەنبۆڵ پلەیەکی بەرزە.
تابور	لەشکری سەربازی، کەرتی سوپا.
تاتار	نامەی گواستۆتەوە بۆ ناوچەکانی تری دەوڵەت، جولەی زۆر خێرا بووە، جگە لە ناوی تاتار ئەوەی ئەم کارەی کردووە ناوی (ساعی، پۆستە، قاسد، برید)یشی پێ ووتراوە، لە کاتی خۆیدا تاکی تاتار بە خێرا رۆیشتن بەناوبانگ بووە، بۆیە پێیان ووتراوە تاتار.
تەحسیلدار (تحصيلدار)	ئەم فەرمانبەرەیە باج و باجی داهات و بەروبوومی داهات کۆدەکاتەوە.
تەرسانە (ترسانه)	تەرسانە یاخود تەرسخانە واتە کارگەی دەریایی، ئەم شوێنە بووە کاروباری کەشتییە جەنگیەکان و کاروباری دەریایی تێدا جێبەجێ دەکرا، یەکسانە بە تەرسانەی عامیرە (ترسانه عامره).
تەغار (تغار)	٤ ربە ١ تەغارە.
تەنزیمات (تنظيمات)	لە رووی زاراوەدا بە مانای رێکخستن و رێکوپێکی و خستنە سەر رێگا دێت، لە سەردەمی عەبدولمەجید لە ٣ قاسمی ١٨٣٩ لە گوڵخانە خوێندرایەوە، بە ناوی رەشنووسی هومایۆنی گوڵخانە بە فەرمانێکی پاشا هەژمار کرا، لەلایەن رەشید پاشای گەورەش وەکو چاکسازی راگەیەندرا، تا ساڵی ١٨٧٧ی جەنگی رووس بەردەوام بوو، دواتر سنووردار کرا؛ ناوە راستەقینەکەی تەنزیماتی خێرخوازی (تنظيمات خيريه) بوو.
تیمار	ئەم زەوییە کشتوکاڵیە داهاتی ساڵانەی لە نێوان ٣٠٠٠-٢٠٠٠٠ ئاقچە بووە، ئەم جۆرە زەوییەش بەم سەربازانە دراوە، کە بەشداری شەڕیان کردووە یاخود بەم کەسانە دراوە کە لە بواری ئایینەوە ئەرکیان پێ سپێردرا بوو، بەم داهاتەش بژێوی ژیانی خۆیان پێ دابین کردووە، واتە لە جیاتی مووچە پێیان دەدرا.
پارە	وشەیەکی فارسیە، ١ قوروش ٤٠ پارەیە، ١ پارەش دەکاتە ٣ ئاقچە.
پۆست نشین	بەشێخی تەکیە ووتراوە پۆست نشین، لە هەمان کاتدا بە کەسێك ووتراوە کە پلەیەکی هەبووە و کارەکەی بەرێوەبردووە.
حەرەم (حرم)	ئەم شوێنەیە، هەموو کەسێك ناتوانێ بە بێ مۆڵەت بچێتە ژوورەوە، بە تایبەتی ئەم شوێنانەی کە تایبەتن بە ئافرەت و ژووری ئافرەت.
جەبەخانە (جبەخانە)	ئەم کۆگایە بووە هەموو جۆرە چەک و باروت و کەلوپەلی چەکی ئاگری تێدا پارێزراوە.
جەلیلە (جليله)	جەلیلە بە مانای ناوداری گەورە یاخود شکۆدار دێت، کە نووسراو بۆ فەرمانگەی وەزیر و موشیر دەکرا، بەم شێوەیە رێزیان لێ دەگیرا، لە پلەی ئەوان نزمتر پێیان دەوترا بەهییە یا عالییە.
خاخام	زانا و بەرپرسی یەهودیەکان، واتە کاهین.
خەلافەتپەناهی (خلافتپناهی)	خەلیفە شوێن گرەوەی کەسێک، کە لە دوای پێغەمبەر وەکو وەکیلی پێغەمبەر کاری کردووە، ئەم ئەرکە لە ئیسلام داهێنرا، پەناهی واتە پەیوەندی، خەلافەت پەناهی واتە شتێک کە پەیوەندی بە خەلیفەوە هەیە و لەلای ئەو دەردەچێت.

خەیل (خیل)	تاقم، خەڵکێکی زۆر، بە تاقمی سوارەش دێت.
خولعە (خلعە)	ئەم جلە چەند جۆرێکی هەبووە، جلی ڕێز لێنان، جلی پەشیمانی یاخود جلی مردن، ئەم جلەش لەلایەن پاشاوە وەکو پاداشت یاخود ڕێزلێنان بە کەسێک دەدرا.
داعی	ئەم کەسە ئەرکی دوعا کردن و نزا کردن بووە.
دەرسەعادەت	ئیستەنبوڵ پایتەختی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی.
دەفتەردار (دفتردار)	سەرۆکی ژمێریاری، بەرپرس لە کاروباری دارایی.
دەفتەر خاقانی (دفتر خاقانی)	دەفتەر خانەشی پێ ووتراوە، فەرمانگەیەك بوو، کاروباری پارەی دەوڵەت و موڵك و زەوی و زاری بەڕێوە دەبرد، بۆ نموونە تاپۆ.
دزدار	پارێزگاری قەڵا.
دوخان	تووتن.
دوخانچی	تووتنچی؛ ئەو کەسە کاری تووتنی کردووە.
ژورنال	ژورنال دەفتەری ڕووداوەکان، یاخود دەفتەری ڕۆژانە.
رایج	رایج بەهاکەی تری، واتە نرخەکەی تری یاخود بەهای رابردووی.
رەدیف (ردیف)	بەم سەربازانە وتراوە رەدیف، کە لە دواوەی سەربازی ڕێکخراو دەوەستان و لە کاتی پێویستیش چەکیان پێ دەدرا.
رەژی (رژی)	فەرمانگەی تووتن.
روزهزر و روزقاسم	(Hıdırellez) لە دونیای تورک وەرزێکە جەژنی بۆ ساز دەکرێت، روزی هزر (Ruz-ı Hızır) واتە (ڕۆژی هزر) کە بە ناوی ڕۆژی خدری لەز (Hıdırellez) ناو نراوە، بە پێی داستانی ئەم سەردەمە، لەم ڕۆژەدا لە سەر ڕووی زەوی پێغەمبەر خدر و ئیلیاس بەیەک گەیشتوون، تاوەکو یارمەتی هەژار و لێقەوماوان بدەن. لە تورکیاش جەژن بۆ ئەم بۆنەیە دەگێردرێت. بە پێی ڕۆژژمێری زایینی ڕۆژی خدری لەز لە ٦ مایس، لە کۆنیش بە پێی ڕۆژژمێری رومی ڕۆژی ٢٣ نیسان هەژمار دەکرێت. ماوەی نێوان ٦ مایس تا ٨ تشرینی دووەم بە ناوی ڕۆژەکانی هزر وەرزی هاوین و ماوەی نێوان ٨ تشرینی دووەم تا ٦ مایس بە ناوی ڕۆژەکانی قاسم وەرزی زستان پێک دەهێنن. بەم شێوەیە ڕۆژی ٦ مایس تەواو بوونی وەرزی زستان و دەست پێکردنی وەرزی هاوین دەکات.
رسوم (رسوم)	باج و باجی گومرگ.
رسومات (رسومات)	باجەکانی گومرگ.
ریاسەتپەناهی (ریاستپناهی)	پەیوەستە بە سەرۆکایەتییەوە، کە پەیوەستە بە کارەکانی پاشا.
ریال	ریال پارەی زیوی ئاسیاوییە، دەکاتە ٢٥ قوروش.
ریکابی هومایۆنی شاهانە (رکاب هومایونی شاهانە)	سەربازە سوارەکانی پاشا.

ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی	بەرپرسی یاخود سەرۆکی دەرگای سەربازە سوارەکانی پاشا.
زەربخانەی عامیرە (ضربخانە العامرە)	ئەم شوێنە پارەی دەوڵەتی تێدا دروست دەکرا.
سالیانە	ئەم باجەیە ساڵی جارێك وەردەگیرێت، لە پێش تەنزیمات بەشێك لە فەرمانبەران و بەکارهێنراوان بەرامبەر بە ئەرکەکەیان، ساڵی جارێك کرێیان پێ دراوە.
سەدارەت (صدارت)	شوێنی کاری سەدری ئەعزەم و پلەکەیەتی.
سەدارەتپەناهی	پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، واتە ئاماژەیە بۆ سەدری ئەعزەم.
سەدری ئەعزەم (صدر اعظم)	پلەکەی وەکو سەرۆک وەزیرانی ئێستا بووە، یاخود وەکیلی پاشا بووە.
سەر عەسکەر (سر عسکر)	سەر وشەیەکی فارسیە بە واتای سەر دێت، سەر عەسکەر بە واتاکانی ئێستا بە مانای سوپا سالار، سەر لەشکر، سەرکردەی سوپا، قوماندان دێت.
سەر کاتیب (سر کاتب)	سەرۆک یاخود یەکەم نووسەر.
سەعادەت (سعادت)	واتە خۆشی.
سەفەربەرلیك (سفربرلك)	بەم کەسانە ووتراوە کە خۆیان ئامادە کردووە، تا بچنە شەر یاخود بۆ چوونە شەر لە ئامادەباشی دابوونە.
سەلاملك (سلاملك)	لە کۆشکە گەورەکاندا بەم ژوورە دەوترا کە بۆ پێشوازی کردن لە میوانان تەرخان کرابوو.
سوریچی	ئەم پیاوەیە سەرپەرشتی ئاژەڵە بارهەڵگرەکان یاخود بارگیرەکان دەکات، واتە کرێچیە، وەکو خزمەت بەکرێ گیراوە، تا بارگیرەکان بە رێگا ببات.
سیپاهی (سپاهی)	ئەم سەربازە سوارەیە خاوەنی زەوی کشتوکاڵییە، لە لەشکری عوسمانی کۆندا چینێک سەربازی سوارە هەبوو، لە بەرامبەر ئەم دە یەکە (عشر) کە لە زەوی کشتوکاڵی وەریاندەگرت لەگەڵ ئەم ئاژەڵانەی کە خۆیان بەخێویان دەکرد، بەشداری جەنگیان دەکرد، بەڵام کەلوپەلی جەنگی لەلایەن دەوڵەتەوە پێی دەدرا.
سیپاهیدار (سپاهدار)	گەورەترین سەرباز، سەر عەسکەر.
سیلاحشۆر (سلاحشور)	واتە پیاوی چەکدار، ئەم پیاوانە بوونە لە چەك هەڵگرتن و بەکارهێنانی شارەزاییەکی تەواویان هەبووە، لە جەنگدا بە چەك شەڕیان کردووە.
شاهنشاه	گەورەترین پاشا یا شا، واتە پاشای پاشایان یاخود شای شایان.
شەهبەندەر (شهبندر)	بە واتای باڵیۆز دێت، لە سەردەمی مەحمودی دووەم، بۆ پاراستنی بازرگانە موسڵمانەکانی ناوەخۆ، لە نێوان خۆیان کەسێکیان هەڵدەبژارد، تا هەر ناکۆکی و لێك تێنەگەیشتنێك هەبێت چارەسەری بکات.
شورای دەوڵەت بە زمانی عوسمانی (شورای دولت)	پێش ئەم دامەزراوەیە، ئەنجوومەنی والا کارەکانی ئەنجام دەدا، دوای هەڵوەشاندنەوەی ئەنجوومەنی والا، لە ساڵی ١٨٦٨ شورای دەوڵەت دامەزرا، جۆری کارەکەی لە کاری کارگێڕی پێک دەهات، ئەرکەکەشی دۆزینەوەی چارەسەر بۆ کێشە کارگێڕییەکان و دەرکردنی یاسای گونجاو بوو، ئەم دامەزراوەیە تا ساڵی ١٩٢٢ بەردەوام بوو.

چاوش	وشەیەکی تورکیە، لە رووی سەربازییەوە سەربازی پلە بچووکە، ئەمڕۆش بە پلەی پاسەوان دێت.
چەڵتوك (چلتوك)	برنج.
ڤۆیڤۆدە	لە سەردەمی عوسمانیەکاندا فەرمانبەرێک بووە سەر بە خەزینە، ئەم داهاتانەی رێک دەخست کە لەلایەن خانم، ئەفەندی، سەدری ئەعزەم، وەزیر، بەگی بەگان و بەگی سانجەقەکانەوە دەهات، هەروەها ئەمانە ئەرکی پاراستنی ئاسایش و رێکخستنی شوێنە تایبەتیەکانیان پێ درا بوو، لە بەڕێوەبردندا پیاوی بەهێز بوون، بۆیە ناوە ناوە کێشەیان بۆ دەوڵەتی عوسمانی دروست دەکرد.
عولوفە (علوفە)	ئەم زاراوەیە بەم سەربازانە دەوترا، کە سێ مانگ جارێک مووچەیان وەردەگرت.
فەریق (فریق)	واتە تاقم، تیپ، دوو لایەن، کۆمەڵە خەڵکێکی زۆر، بە پلەی سەربازیش دێت، لە چینی سەربازی لە دوای موشیر دەهات، ئەویش گەورەترین پلەی سەربازی بوو.
فرقە	دەستە، کۆمەڵ.
قەپوچوقدار (قپوچوقدار)	ئەم فەرمانبەرانە بوون کە لە بابی عالی ویلایەت، لە خزمەتی قەپوکەتهودا دابوون و هەندێک داواکاری والییان جێبەجێ دەکرد.
قەپوچی باشی	بەڕێوەبەری ئەم چینەیە، کە لە بەردەم دەرگای کۆشک وەستاون.
قەپوکەتهودا (قپوکتهودا)	قەپوکەتهودا خزمەتکاری بەر دەرگا بوو.
قەساس (قصاص)	سزای شەرعی بکوژی کوژراو و بریندارکاری بریندارکراوەکەیە، بۆ میراتی کوژراو داوای قەساس دەکەن.
قپوچی باشی (قپوچی باشی)	قەپوچی بە دەرگای فەرمانگە و شوێنە فەرمییەکانی دەوڵەت دەوترا، کە خەڵک بۆ ئیشوکارەکانیان لەم دەرگایە دەچوونە ژوورەوە و دەهاتنە دەرەوە، بێگومان ئەم دەرگایانەش بەرپرس و سەرۆکیان هەبووە، جگە لەمە قەپوچی باشیش پلەیەک بووە، دراوەتە فەرمانبەرانی دەوڵەت، بۆ نموونە ریکابی هومایۆنی قەپوچی باشی (رکاب همایونی قپوچی باشی).
قۆڵ ئاغا (قول اغا)	بە واتای قۆڵ، لێرەش قۆڵی ئاغا یەکسانە بە ئەفسەری قۆڵی تابور، یا خود یاریدەدەری بینباشی، قۆڵی راست و چەپی ئاغا.
قولی	قول؛ ئەم پیاوەیە بۆ ئەرك جێبەجێ کردن دەکردرێت، هەرچی قولی؛ ئەم فەرمانبەرەیە بۆ چاودێری کردنی سەربازانی دوژمن و سەرپەرشتی کردنی زەوی و زار ئەرکی پێدەدرێت.
قوماندان	قوماندان سەرۆک یاخود بەرپرسی ئەفسەر دەکات، وەکو قوماندانی تابور، قوماندانی لەشکر، قوماندانی ئالای، قوماندانی ژاندارمە.
قۆناغ (قوناغ)	قۆناغ واتە مەنزل، لەسەر رێگا بۆ گەشتیاران و کاروانچیان دروست دەکرا، تا تێدا بحەسێنەوە و بخەون، هەروەها بۆ دەستنیشانکردنی دووری شوێنێک دەیانووت سێ قۆناغ یاخود چوار قۆناغ دوورە، واتە چەند قۆناغ لە نێوان ئەم دوو ناوچەیە هەبوایە هەژمار دەکرا، جگە لەمە بە کۆشکی پاشا و گەورەکان دەوترا قۆناغ یا قۆناق. فەرمانگەی حکوومەتیش پێی وتراوە قۆناغ وەکو قۆناغی حکومەت، کە هۆبەیەک لە هۆبەکانی فەرمانگەی فەرمی حکومەت پێی دەوترا قۆناغی حکومەت.
قیە	دەکاتە گرانی ٤٠٠ درهەم، بۆ دە یەکیش بە واتای کیلۆ دێت، کە ١٠٠٠ گرام دەکات.
کەتهودا (کتهودا)	واتە خزمەتکار ئەوانەی پلەکەیان لە فەرمانبەر نزمتر بوو، پێیان دەوترا خزمەتکار.
کەلەك (کلك)	ئەم پارچە دارانەن کە بە ئاو ئەستوور کراون و لە پاڵ یەکتر بە داو بەیەکتریەوە بەستراونەتەوە و تەختەیەکیان لێ پێکهێنراوە، لە رووبارەکانی جەزیرە بە تایبەتی لە دیجلە بۆ گواستنەوەی مرۆڤ و کەلوپەل بەکار هاتووە، ئەم کەلەکە بە گوێرەی گەورەییەکەی بۆ بەڕێوەبردنی ٢ تا ٦ پیاوی پێویستە. دوای تەواو بوونی گەشتەکە بە تایبەتی لە سەر رووباری دیجلە تا دەگاتە بەغداد بەشی دارەکانی کەلەکەکە زۆر جار بە نرخێکی هەرزان دەفرۆشرا، هەروەها قازانجی راستەقینەی کەلەکچیەکان ئەم کرێیە بووە، کە لە کاروانچیەکان وەریاندەگرت. ئەم کەلەکچیانە لەسەر رووباری دیجلە تا خوارەوە کەرستەی بیناکاری و دانەوێلە و باری گرانیشیان بار دەکرد. لە جەنگی جیهانی یەکەم سەربازیشیان پێ گوازراوەتەوە.

کیل	کیل، بۆ پێوانی دانەوێڵە بەکارهاتووە.
گاردیان	فەرمانبەری گرتووخانە.
مەشروتیەت (مشروطیت)	مەشروت واتە مەرجدار کە پەیوەستە بە مەرجەکانەوە، مەشروتەش لەلایەن یەکەم خاوەنیەوە بە مەرجی نەفرۆشتن بۆ میراتگرەکانی بەجێی هێشتووە، ئەویش وەکو خانوو، زەوی کشتوکاڵی، نەخۆشخانە، مزگەوت، هەرچی مەشروتیەتە ئەوا ئەم حوکمدارە دەگرێتەوە کە لە ژێر دەسەڵاتی سەرۆکایەتیە.
مەمالیکی مەحروسەی شاهانە (ممالیکی محروسە شاهانە)	وولاتی عوسمانی.
مەمالیك (ممالك)	وولاتەکان، مەملەکەتەکان، خاکی وولاتێك.
مەملوک (مملوک)	کەسێک پارەی هەبێت، یاخود بەندە، کۆیلە.
مەنزل	لە بنەڕەتدا وشەیەکی عەرەبیە، بە زۆر مانا دێت، ئەوەی لە زمانی عوسمانیدا پێویستە بە مانای کۆشک، شوێنی کوشک، سەرە ڕێگای یەک ڕۆژ دێت، یاخود بە مانای دووری نێوان دوو کۆشک دەکات، تاتارەکان لە کاتی بردنی پۆستە بۆ ناوچەکانی تر، لەم مەنزیلانە هاتوونەتە خوارەوە و حەساونەتەوە، هەروەها ئەسپیان گۆڕیوەتەوە، یاخود شەویان لەوێ بەسەر بردووە.
موشیر (مشیر)	بە مانای ئاماژە پێکردن دێت، لەلایەکی تر لە چینی سەربازی یەکسانە بە وەزارەت، کە گەورەترین پلەی سەربازییە، بۆ نموونە موشیری لەشکر، موشیری تۆپخانە.
موعەجەلە (معجلە)	موڵکی میریە و لە وەقف دیارە، هەر لە وەقف مامەڵەی بۆ دەکرێت، کە پارەکەی پێش وەختە دەدرێت. واتە بە شێوەی بەگایەتی و وەرگرتنی پارەی پێشەکی لەلایەن ئاوقافەوە دەبێت.
موقاتەعە (مقاطعە)	ئەم زەویانە بوونەن، کە خاوەنداریەتی بۆ دەوڵەت یاخود وەقفەکان بووە، بە شێوەی ڕێککەوتن و بە کرێ دراوەتە کەسی تایبەت و دامەزراوەکان، جگە لەمەش بڕی پارەکە دیاری دەکرا و ئەم پارەیەش راستەوخۆ دەچووە خەزینەی دەوڵەت.
میعمارباشی (معمارباشی) (سەرۆکی بیناسازی)	سەرۆکی بیناسازی، کاری سەرپەرشتیکردنی بیناسازی، هەروەها لە پیشەکەی خەریکی دابەشکردن و ڕێکخستنی کارەکەی بووە.
نازر (ناظر)	لە بینین هاتووە، واتە سەیرکردن، کە لە هەموو شوێنێک ئامادە و سەیرکەرە، ئەرکەکەشی بەڕێوەبردن و بەڕێکردنی کاروبارەکانە، وەکو نازری دارایی.
نەزارەت (نظارت)	لە زاراوەی بینین هاتووە؛ واتە چاودێری کردن و بینینی دەورووبەر. لەلایەکی تر بە مانای سەرۆکایەتی و بەڕێوەبردنی کاروبارەکان دێت. لەم سەردەمەدا بە مانای وەزارەت دێت.
هومایۆن (همایون)	پاشا.
وەکالەتپەناهی (وکالتپناهی)	پیشەی سەدری ئەعزەم، ئەم کارەیە کە پەیوەندی بە سەدری ئەعزەمەوە هەیە، یەکسانە بە سەرۆکی بریکار.
یوزباشی	لە بنەرەتدا بە مانای ١٠٠ کەس دێت، لە ڕووی سەربازییەوە ئەم ئەفسەرە دەگرێتەوە کە قۆماندانیەتی بلۆکێک دەکات لە ١٠٠ سەرباز پێکهاتوون، بۆ نموونە یوزباشی سوارە، یوزباشی پیادە، یوزباشی ژاندارمە، یوزباشی ڕەدیف.
یوک	یوک بە مانای بار دێت، هەڵگرتنی بار ئینجا چ لەلایەن مرۆڤەوە بێت یاخود ئاژەڵ وەکو بارگیر و ئەسپ و گوێدرێژ، لەلایەکی تر بە مانایەکی تریش دێت، کە یەک یوک دەکاتە بڕی ٥٠٠ هەزار قوروش.

کـۆد و ووشــەی رەســەنــی کـۆدەکــان

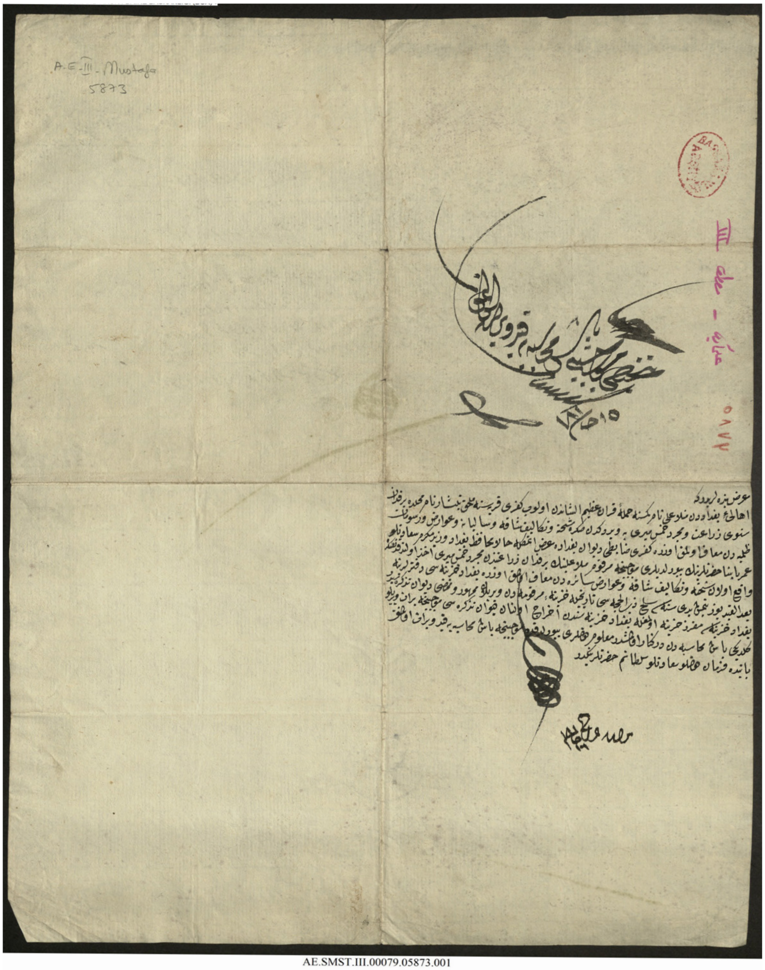
A.AMD.	Bab-i Âsafî Âmedî Kalemi	بابی عەسافی
A.DVN.	Sadaret Divan Kalemi Evrakı	سەدارەت، کاغەزەکانی دیوانی قەڵەم
A.E.I. ABDÜLHAMİD.	Ali Emiri Tasnifi I. Abdülhamid	پۆلینکردنی میری عەلی، عەبدولحەمیدی یەکەم
A.E.III. OSMAN.	Ali Emiri Tasnifi III. Osman	پۆلینکردنی میری عەلی، عوسمانی سێیەم
A.E.III.AHMED.	Ali Emiri Tasnifi III. Ahmed	پۆلینکردنی میری عەلی، ئەحمەدی سێیەم
A.E.III.MUSTAFA.	Ali Emiri III. Mustafa	پۆلینکردنی میری عەلی، مستەفای سێیەم
A.MKT.	Sadaret Mektubi Kalemi	سەدارەت، قەڵەمی تۆمار
A.MKT.DV.	Sadaret Mektubi Kalemi Deavî	سەدارەت، دیوانی قەڵەمی تۆمار
A.MKT.MHM.	Sadaret Mektubi Kalemi Mühimme	سەدارەت، قەڵەمی تۆمارە گرنگەکان
A.MKT.MİTM.	B.E.O. Sadaret Evrakı	بابی عالی، کاغەزەکانی سەدارەت
A.MKT.MVL.	Sadaret Mektubi Kalemi Meclis-i Vala	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری ئەنجوومەنی والا

A.MKT.NZD.	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret Ve Devair	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری نەزارەت و دیوان
A.MKT.UM .	Sadaret Mektubi Kalemi Umum Vilayet	سەدارەت، قەڵەمی تۆماری گشت ویلایەتەکان
BEO.	Babıali Evrak Odası	کاغەزەکانی ژووری بابی عالی
C.AS.	Cevdet Tasnifi Askeriye	جەودەت، پۆلینکردنی سەربازی
C.EV.	Cevdet Evkaf	جەودەت، ئاوقاف
C.NF.	Cevdet Nafia	جەودەت، نافیە
C.T.	Cevdet Timar	جەودەت، تیمار
DH.EUM.EMN.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyet Şubesi	نەزارەتی ناوەخۆ، یەکەی بەڕێوەبەرایەتی ئەمنیەتی گشتی
DH.EUM.MKT.	Dâhiliye Nezareti Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti Posta Mecmuası	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی کۆمەڵەی پۆستەی ئەمنیەتی گشتی
DH.I.UM.EK.	Dâhiliye Nezareti İrade-iUmummiye Ekleri	نەزارەتی ناوەخۆ، پاشکۆی فەرمانی گشتی
DH.ID.	Dâhiliye Nezareti İrade	نەزارەتی ناوەخۆ، فەرمان

DH.MB.HPS.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye-Hapishâneler	نەزارەتی ناوەخۆ، بینایەكانی میری-گرتووخانەكان
DH.MB.HPS.M.	Dâhiliye Nezareti Meban-i Emiriye Hapishâneler Müdüriyeti	نەزارەتی ناوەخۆ، بەڕێوەبەرایەتی گرتووخانەكانی بینایەی میری
DH.MKT.	Dâhiliye Nezareti Mektubi Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی تۆمار
DH.ŞFR.	Dâhiliye Nezareti Şifre Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، قەڵەمی شیفرە
DH.SN.THR.	Dâhiliye Nezareti Sicill-i Nüfus idare-i umumiyesi tahrirât Kalemi	نەزارەتی ناوەخۆ، تۆماری ناسنامە، فەرمانی گشتی قەڵەمی تۆماركردن
DH.TMIK. M.	Dâhiliye Nezareti Tesr-i Muamelat Ve Islahat Komisyonu Muamela	نەزارەتی ناوەخۆ، مامەڵەی قۆمیسیۆنی چاكسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.TMIK.S.	Dâhiliye Nezareti Tesrî-i Muamelat ve Islahat Komisyonu	نەزارەتی ناوەخۆ، قۆمیسیۆنی چاكسازی و مامەڵەی بەپەلە
DH.UMVM.	Dâhiliye Nezareti Umur-i Mahalliyye Ve Vilayat Müdürlüğü Kataloğu	نەزارەتی ناوەخۆ، كاروباری دارایی و كەتەلۆگی بەڕێوەبەرایەتی ویلایەت
HR.MKT.	Hariciye Nezareti Mektubi Kalemi Evrakı	نەزارەتی دەرەوە، كاغەزەكانی قەڵەمی تۆمار

HR.SYS.	Hariciye Nezareti Tahrirat-ı Hariciye Odası	نەزارەتی دەرەوە، ژووری تۆماری دەرەوە
I.AS.	Irade Askeri	فەرمانی سەربازی
İ.DH.	Irade Dâhiliye	فەرمانی ناوەخۆ
I.DUIT.	Irade Dosya Usulü Iradeler Tasnifî	ڕێگاکانی فەرمانی دۆسیە، پۆلینکردنی فەرمان
I.HB.	Irade Harbiye	فەرمانی جەنگی
I.HUS.	Irade Hususi	فەرمانی تایبەتی
İ.ML.	Irade Maliye	فەرمانی دارایی
İ.MMS.	Irade Meclis-i Mahsus	فەرمانی ئەنجوومەنی تایبەت
I.MVL.	Irade Meclis-i Vâlâ	فەرمانی ئەنجوومەنی والآ
I. ŞD.	Irade Şura-yı Devlet	فەرمانی شورای دەوڵەت
İ.TAL.	Irade Taltifat	فەرمانی ڕێزگرتن و بەخشین
İE.EV.	Ibnulemin Tasnifi Evkaf (Vakıf)	پۆلینکردنی وەقفی ئیبنولئەمین
MF.MKT.	Maarif Mektubi Kalemi	قەڵەمی تۆماری مەعاریف
MV.	Meclis-i Vükela Meclis-i Vükela Matbataları	ئەنجوومەنی بریکارەکان، چاپکراوەکانی ئەنجوومەنی بریکارەکان

MVL.	Meclisi Vâlâ	ئەنجوومەنی والا
MVL.	Meclis-i Vâlâ Meclis-i Vâlâ Evrakı	ئەنجوومەنی والا، کاغەزەکانی ئەنجوومەنی والا
Ş.D.	Şura-yı Devlet Evrak	کاغەزەکانی شورای دەوڵەت
Y.A.HUS.	Yıldız Sadâret Hususi	ئەستێرە، تایبەت بە سەدارەت
Y.MTV.	Yıldız Mütenevvi Maruzât Evrakı	ئەستێرە، کاغەزی داواکاریە وون بووەکان
Y.PRK. AZJ	Yıldız Perakende, Arzuhâl ve Jurnaller Kataloğu	ئەستێرە، نارێك، کەتەلۆگی داواکاری و ژورنال
Y.PRK.ASK.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Askeri Maruzat	ئەستێرە، پۆلینکردنی نارێکی کاغەزەکانی داواکاری سەربازی
Y.PRK.DH.	Evrakı Dâhiliye Nezareti Maruzatı	کاغەزەکانی داواکاری نەزارەتی ناوەخۆ
Y.PRK.PT.	Yıldız Perakende Posta ve Telgraf	ئەستێرە، پۆستە و تەلەگرافی نارێك
Y.PRK.SH.	Yıldız Tasnifi Perakende Evrakı Sıhhıye Nezareti Maruzatı	ئەستێرە، پۆلینکردنی کاغەزی داواکاریە نارێکەکانی نەزارەتی تەندروستی
Y.PRK.UM.	Evrakı Umum Vilayetler Tahriratı	کاغەزی گشتی، تۆماری ویلایەتەکان

AE.SMST.III.00079.05873.001

16 جەمادی یەکەم 1181 (10 تشرینی یەکەم 1767)	00079.05873	AE.SMST.III

راگەیەندراوی بەندەمانە

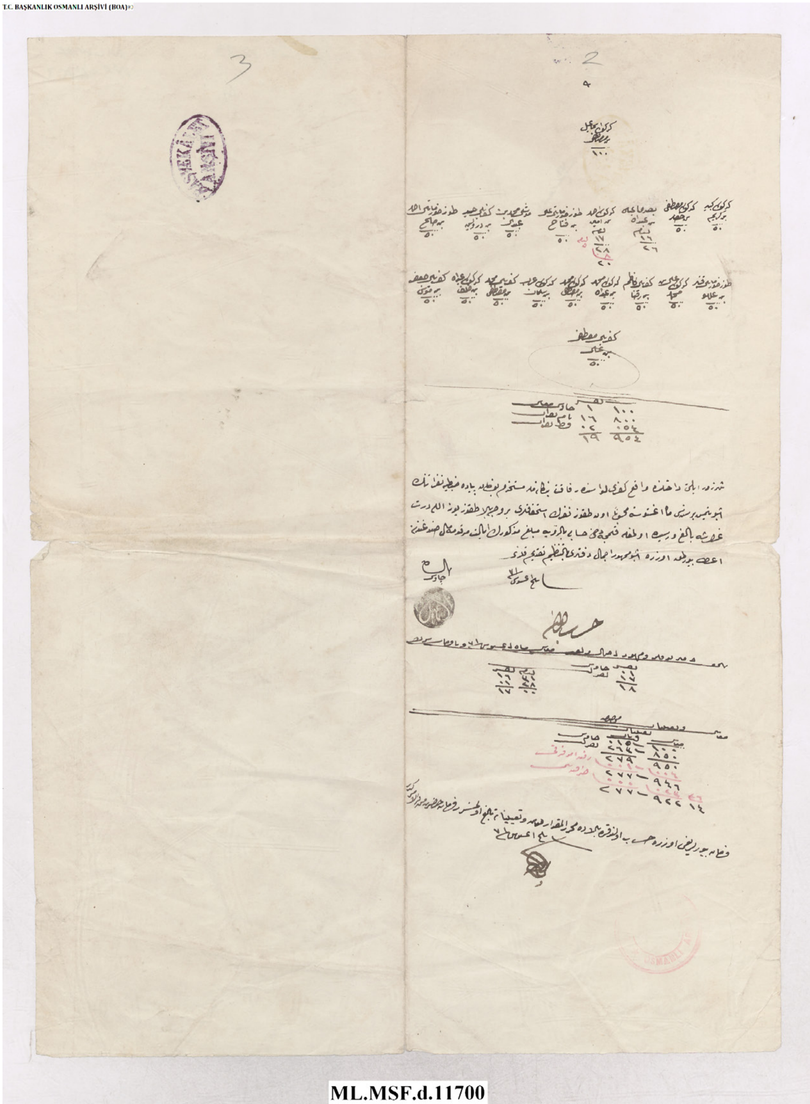
لـە دانیشـتوانی بەغـداد مـەلا عەلـی لـە گەنجـە خوێنەرەکانـی قورئانـی پیـرۆزە، لـە شـوێنێك بـە نـاوی نبشـاری گونـدی کفـری سـاڵانە لـە فەدانێکـی کشـتوکاڵ تەنیـا باجـی خەمـس میـری وەرگیـراوە، باجـی تەکالیفـی میـری و سـاڵیانە و عەواریـز و رسـومات بـوردراوە، نـووسراو لەلایـەن ئەفسـەری کفـری بـۆ دیوانـی بەغـداد بـەرز کراوەتـەوە، بـەڵام تـا ئێسـتا بـە بریـاری جەنابـی عومـەر پاشـا وەزیـری بەغـداد، مـەلا عەلـی لـە یـەك فـەدان تەنیـا خەمـس میـری وەردەگیرێـت، باجـی عەواریـز و تەکالیـف و رسـومات بـوردراوە، دوای تۆمارکردنـی لـە دەفتـەری خەزینـەی بەغـداد لـە کۆتایـی زیلحیجـە ١١٧٧ بـە نـووسراوی بـە مـۆر و واژووی دیـوان لـە خەزنـەی بەغـداد تۆمـار کـراوە، بـە گوێـرەی ئـەم نـووسراوەی دیـوان کـە لـە خەزینـەی بەغـداد دەرچـووە، پاکانـەی دراوەتـی، لـە پەراوێـزی سـەرۆکی ژمێریـاری نووسراوەتـەوە و پاکانـەی وەرگرتـووە، لـەم بابەتـە فەرمـان بـۆ جەنابـی سـوڵتانی پایەبـەرزە.

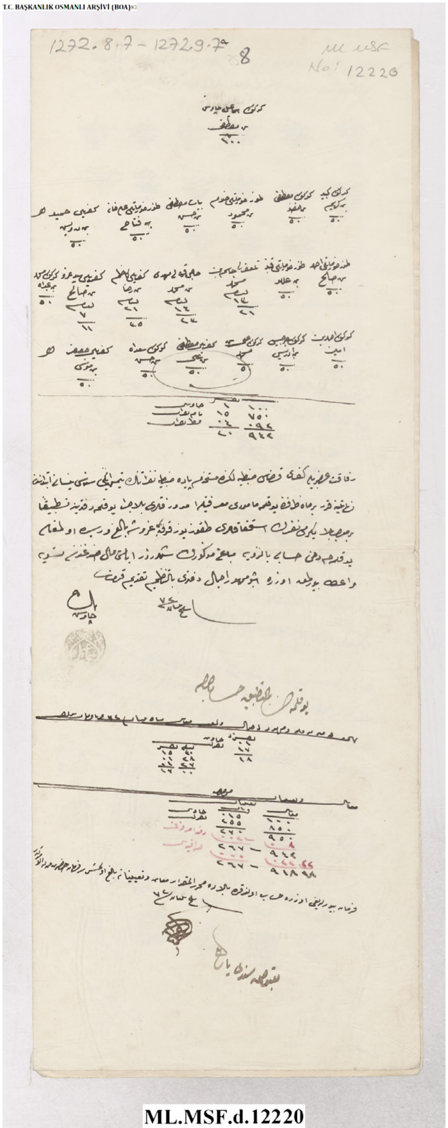
İ.MVL.00314

İ.MVL	00314.013182	7 زيلحيجه 1270 (31 ئۆغستۆس 1854)

لـە ڕاپۆرتێكـى نەزارەتـى دارايـى شـكۆدار كـە هاوپێچـە لەگـەڵ مەزبەتـەى ئەنجوومەنـى ژمێريـارى ڕوون بۆتـەوە، بـە گوێـرەى شـوێنى جوگرافـى و بەرژەوەنـدى و گرنگـى قەزاكانـى كفـرى، قەرەتەپـە، زەنگئابـاد و توزخورماتـوى سـەر بـە ئەيالەتـى شـارەزوور بـە يەكـترى ببەسـترێنەوە و يـەك قائيمقاميـان بـۆ دابنرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش ئەندامـى ئەنجوومەنـى كەركـوك نەفتچـى عومـەر بـەگ بـە مووچـەى ٣٠٠٠٠٠٠ قـوروش بـە قائيمقـام و قەڵەمـى كاتيبـى ئەيالـەت محەمـەد ئەفەنـدى بـە مووچـەى ٤٥٠ قـوروش و مەحمـود ئەفەنـدى بـە ٣٥٠ قـوروش بـە كاتيبـى دارايـى دابمەزرێـن، بـە گوێـرەى پێويسـت و بـە شـێوەيەكى گونجـاو و بـە بـڕە مووچەيەكـى گونجاويـش كاتيبێكـى فارسـى و كاتيبێكـى عەرەبـى دابمەزرێـن، هەروەهـا بـۆ كاروبـارى ئەمنيـەت و كۆكردنـەوەى داهـات بـە مووچـەى ١٠٠ قـوروش چاوشـێك و ١٨ نەفـەرى زەبتيـەى پيـادە بـە مووچـەى ٥٠ قـوروش دابمەزرێـت، جگـە لەمـە قـەزاى كفـرى بكرێتـە مەركـەزى ليـوا و بـۆ ئەمـەش ئەنجوومەنێـك دابمەزرێـت، لەلايەكـى تـر بـۆ پاراسـتنى ئـەم قەزايانـە لـە ٥٠٠ نەفـەر سـەرباز، تەنيـا ١٠٠ نەفـەرى بـەكار دەهێنرێـن، بـۆ ڕێكخسـتنى ئاقچـەى ئەمانـە مەزبەتـە هاتـووە، لـە ئەنجوومەنـى ژمێريـارى پەسـەند كـراوە، بـە گوێـرەى وێنـەى ئاماژەكـە ئـەم قەزايانـە لـە نێـوان ئەيالەتەكانـى شـارەزوور و بەغـداد دەكەونـە سـەر شـەقام، دەورووبـەرى لـە عەشـيرەت و قەبيلـە پێـك هاتـوون، بـۆ پاراسـتنى ئەمانـە و پاراسـتنى ئەمنيـەت و ئاسايشـى ناوچەكـە و ڕێكخسـتنى كاروبـارى موڵكيـە و دارايـى خوێندنـەوەى بـۆ كـراوە، لـە ڕووى قائيمقاميەتـەوە كارگێڕيەكـەى لـە ناوەخـۆ دەبێـت، ئـەم فەرمانبەرانـەى كـە دادەمەزرێـن، بـۆ شـوێنگرەوەى ئـەم خەرجيـە، تـا ئێسـتا سـەرچاوەكەى ديـارى نەكـراوە، بـەڵام بـە دەسـتپێشـخەرى جەنابـى ملوكانـە بـە ڕێكخسـتنى موڵكيـەى ئەيالەتـى شـارەزوور گشـت خەرجيـەكان لـە موڵكـدارەوە دەبێـت، قائيمقـام، كاتيـب و گشـت فەرمانبـەران دادەمەزرێـن و لـە مەركـەزى ليـوا شـارۆچكەى كفـرى ناوهاتـوو دەبـن، بـەڵام ناوهێنانـى بـە نـاوى كفـرى ناوەشـێتەوە، بۆيـە لـە نـاوى قـەزاكان نـاوى زەنگئابـاد هەڵبژێردرێـت و بكرێتـە سـانجەقى زەنگئابـاد، بابەتەكـە حەواڵـەى نەزارەتـى ناوهاتـوو كـراوە و لـە ئەيالەتـى ناوهاتـوو مەزبەتـەى ناوهاتـوو ڕاگەيـە نـدراوە، بـە بڕيارنامـەى سـەدرى ئەعـزەم لـە ئەنجوومەنـى واڵا نـووسراو كـراوە، لـەم بابەتـەدا پەيوەنديـدارى وەكالـەت بـە فەرمانـى پاشـا جێبەجـێ دەكرێـت، بڕيـار و فەرمـان بـۆ جەنابـى ئـەم كەسـەيە كـە فەرمانـى بەدەسـتەوەيە.

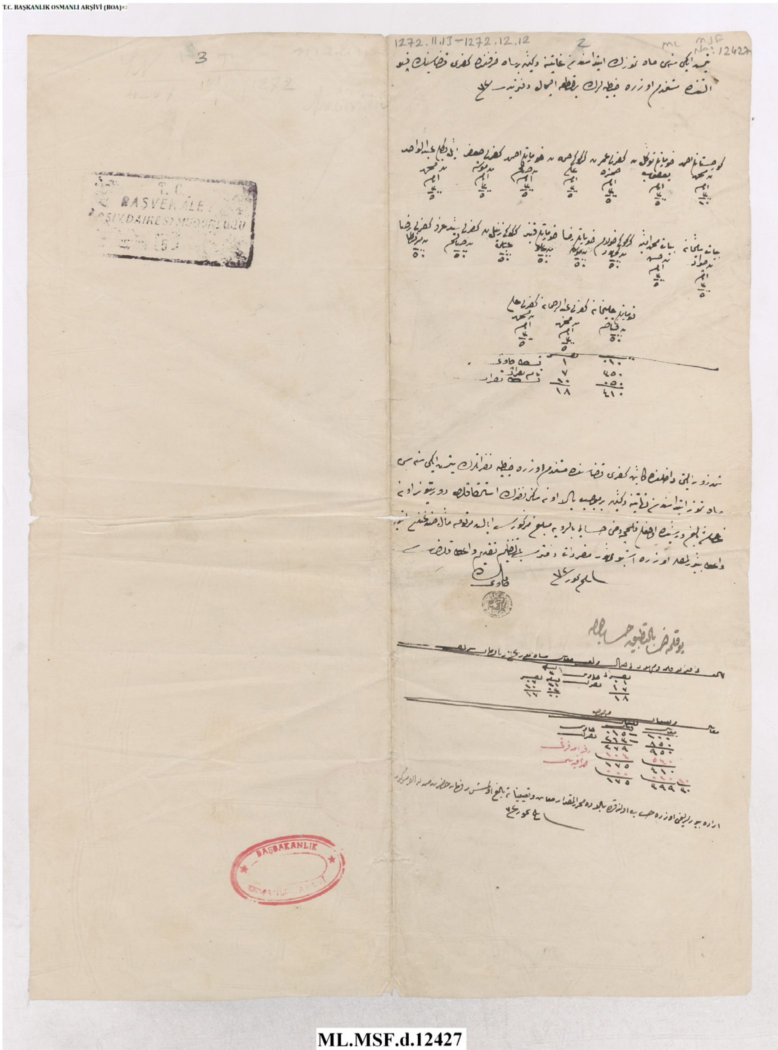

ML.MSF	11700.00002	28 زیلحیجە 1271 (11 ئەیلوول 1855)
لـە لیـوای کفـری سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور بـە هەژمارکردنـی ئۆغستۆسـی ۱۲۷۱ بـە گوێـرەی یاسـا ۱۹ نەفـەری زەبتیـەی پیـادە مافـی وەرگرتنـی پارەیـان هەیـە، برەکـەی دەکاتـە ۹٥٤ قـوروش، ئـەم بـرە پارەیـەش لـە سـندوقی دارایـی ئەیالەتـی ناوهاتـوو دەدرێـت، دەفتـەری ئیجمالـی بـە مۆریـش ڕێکخـراوە و پێشـکەش کـراوە.		

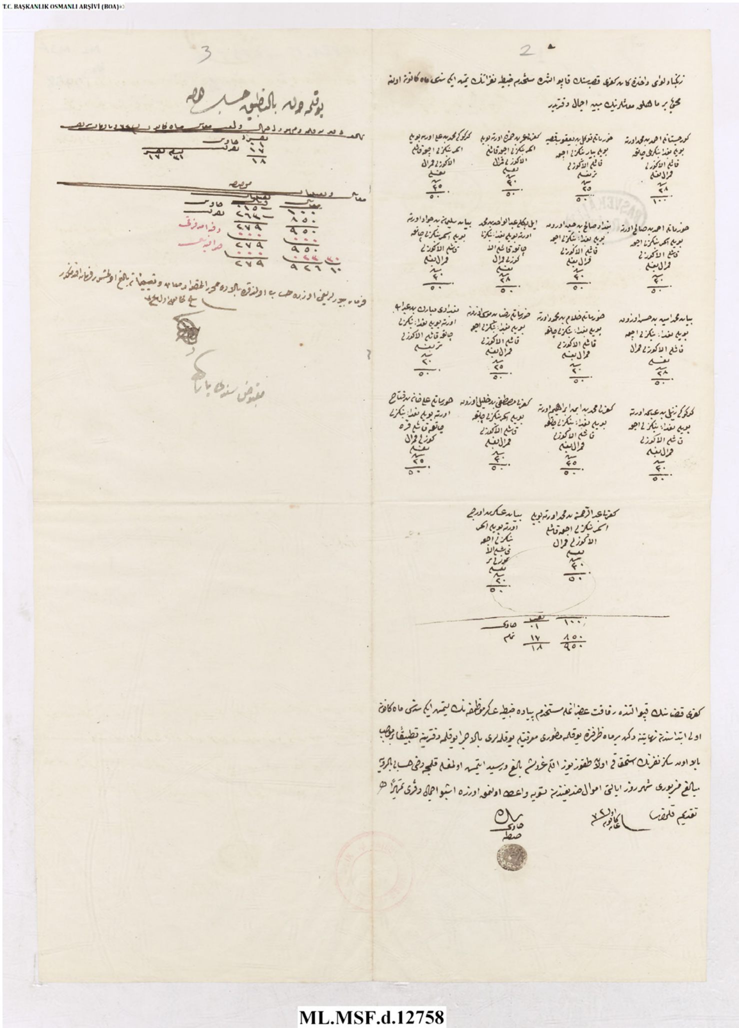

ML.MSF.D	12220.00002	**7 رەمەزان 1272 (12 مایس 1856)**

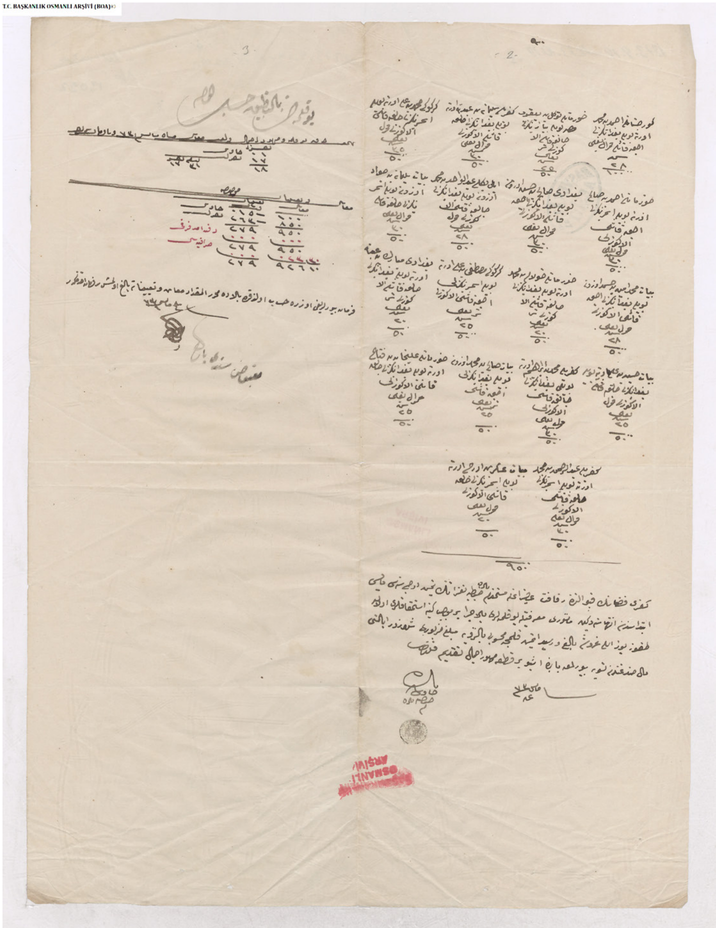
لە قـەزای کفـری نەفـەری زەبتیـەی پیـادە بـەکار هاتـووە، لـە سـەرەتای نیسـانی ١٢٧٢ تـا کۆتاییەکـەی بـە مـاوەی مانگێـك لەلایـەن فەرمانبـەری ئامـار زانیـاری دەفتـەری خـولاوە لەگـەڵ دەفتـەری ئامـار بەراوردکـراوە، پـارەی ٢٠ نەفـەر بۆتـە ٩٤٢ قـوروش، لـە ئامارەکـەدا هەژمـار کـراوە، بـڕە پـارەی ناوهاتـوو لـە سـندوقی دارایـی ئەیالەتـی شـارەزوور ڕێکخـراوە، لەسـەر دابیـن کردنـە، بـۆ ئـەم کارە دەفتـەری ئیجمالـی بـە مـۆر ڕێکخـراوە و پێشـکەش کـراوە.
چاوش بەگ

ML.MSF.D	12427.00001	9 زیلحیجە 1272 (11 ئۆغستۆس 1856)
ئـەم نەفەرانـەی لـە قـەزای کفـری سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور ئەرکیـان جێبەجـێ کـردووە، لـە سـەرەتایی تەممـووزی ١٢٧٢ تـا کۆتاییەکـەی پـارەی ١٨ نەفـەر ٤١٠ قـوروش دیـاری کـراوە، لـە سـندوقی دارایـی ئەیالەتـی ناوهاتـوو ڕێکخـراوە و دابیـن دەکرێـت، بـۆ ئـەم کارە دەفتـەری ئیجمالـی بـە مـۆر پێشـکەش کـراوە. مۆری ئەحمەد چاوش بەگ		

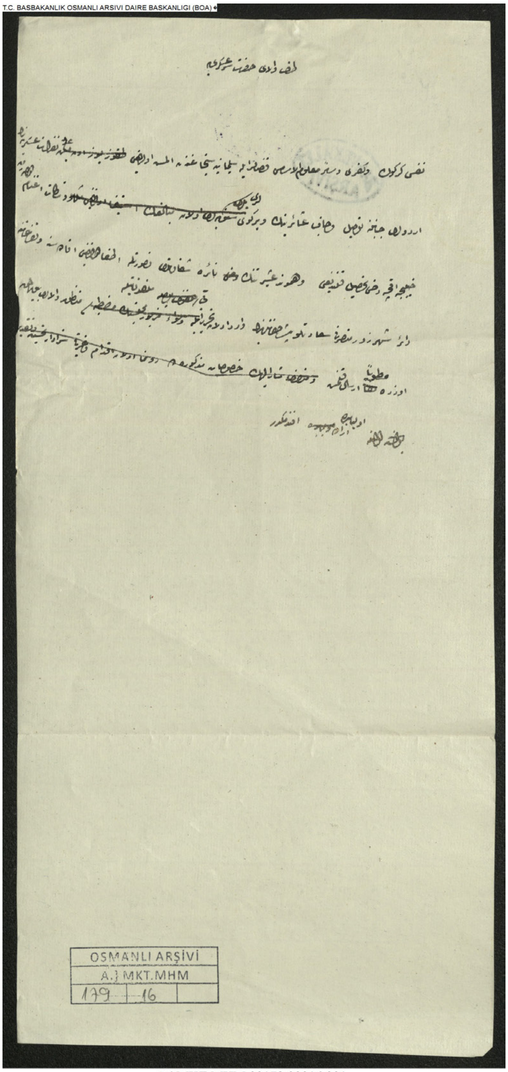

15 جەمادی یەکەم 1273 (11 کانوونی دووەم 1857)	12758.00001	ML.MSF.D
لە قەزای کفری سەربازی زەبتیەی پیادە بە پلەی دەرگاوان ئەرکیان هەبووە، بە ئاماری فەرمانبەری ئامار کە لە ماوەی مانگێك ئەنجام دراوە، دەرکەوتووە لە سەرەتایی کانوونی یەکەم ١٢٧٢ تا کۆتاییەکەی پارەی ١٨ نەفەر بە ٩٥٠ قوروش دیاری کراوە، لە دەفتەری ئامار نووسراوەتەوە و بەراورد کراوە، پارەکەش لە سندوقی دارایی ئەیالەتی شارەزوور ڕێکخراوە، ئەم کارە لە دەفتەری ئیجمالی مۆرکراو پێشکەش کراوە. بەندە چاوشی زەبتیە		

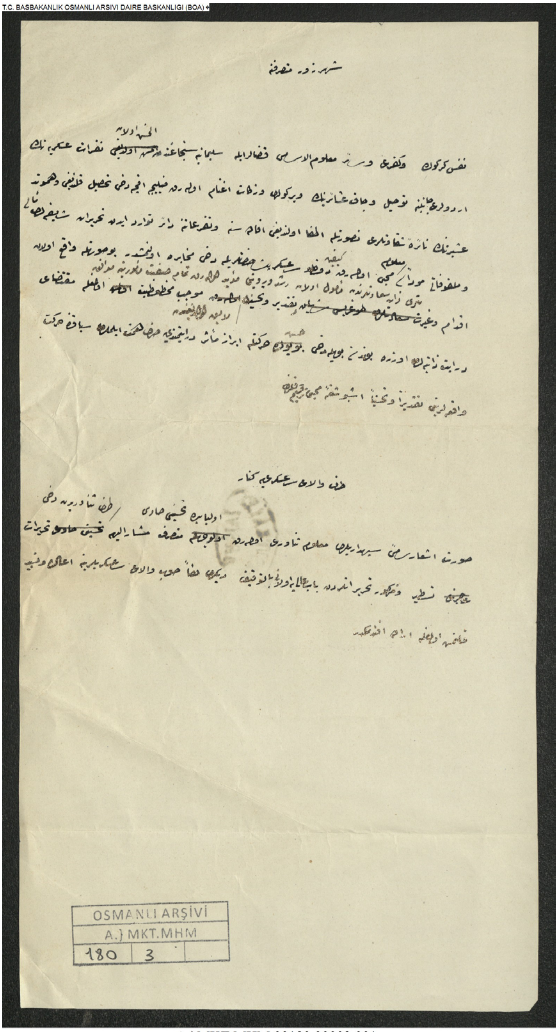
ML.MSF.d.13092

<table dir="rtl">
<tr><td>ML.MSF.D</td><td>13092.00001</td><td>19 رەمەزان 1273 (13 مایس 1857)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە قەزای کفری نەفەری زەبتیە بە پلەی دەرگاوان ئەرکیان هەبووە، لە سەرەتای مایس ١٢٧٣ تا کۆتاییەکەی بە ماوەی مانگێك ئامار لەلایەن فەرمانبەری ئامار ئەنجام دراوە، بە گوێرەی ئامارەکە ٩٥٠ قوروش مووچەکەیانە و مافی وەرگرتنیان هەیە، لە قەڵەم هەژمار کراوە، برە پارەی ناوهاتوو لە سندوقی دارایی ئەیالەتی شارەزوور رێکخراوە و دابین کراوە، لەم کارەدا پارچەیەك ئیجمالی بە مۆر پێشکەش کراوە.
چاوشی زەبتیە</td></tr>
</table>

A.}MKT.MHM.00179.00016.001

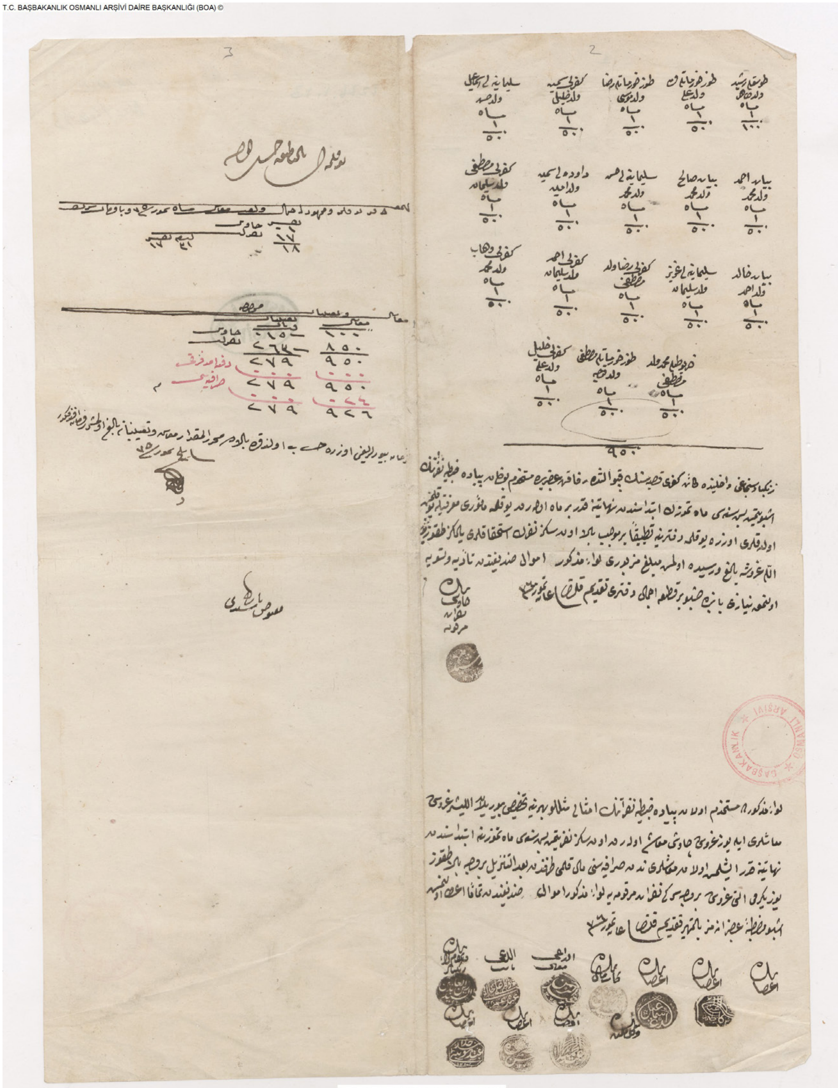
A.MKT.MHM	00179.00016	15 شەعبان 1276 (8 مارت 1860)
لایەنی واڵای جەنابی سەر عەسکەریمان ژمارەی سـەربازە وەرگیراوەکانـی قەزاکانـی کەرکـووك و کفـری لەگـەڵ سـانجەقی سـلێمانی کـە ناویـان هاتـووە ڕەوانـی لەشـکرەکان کـراون، هەروەهـا بـاج و زەکاتەکانـی سـەرمەڕی عەشـیرەتی جـاف بـە ئاقچـە وەرگیـراوە، جگـە لەمـە چۆنیەتـی کۆتایـی هێنـان بـە چەتەگـەری عەشـیرەتی هەمەوەنـد، گشـت ئـەم زانیارییانـە، بـە نـووسراوی جەنابـی پاشـای موتەسـەرفی شـارەزوور ڕەوان کـراوە، بـۆ جێبەجـێ کـردن دراوەتـە ئەفەندیـمان.		

A.}MKT.MHM.00180.00003.001

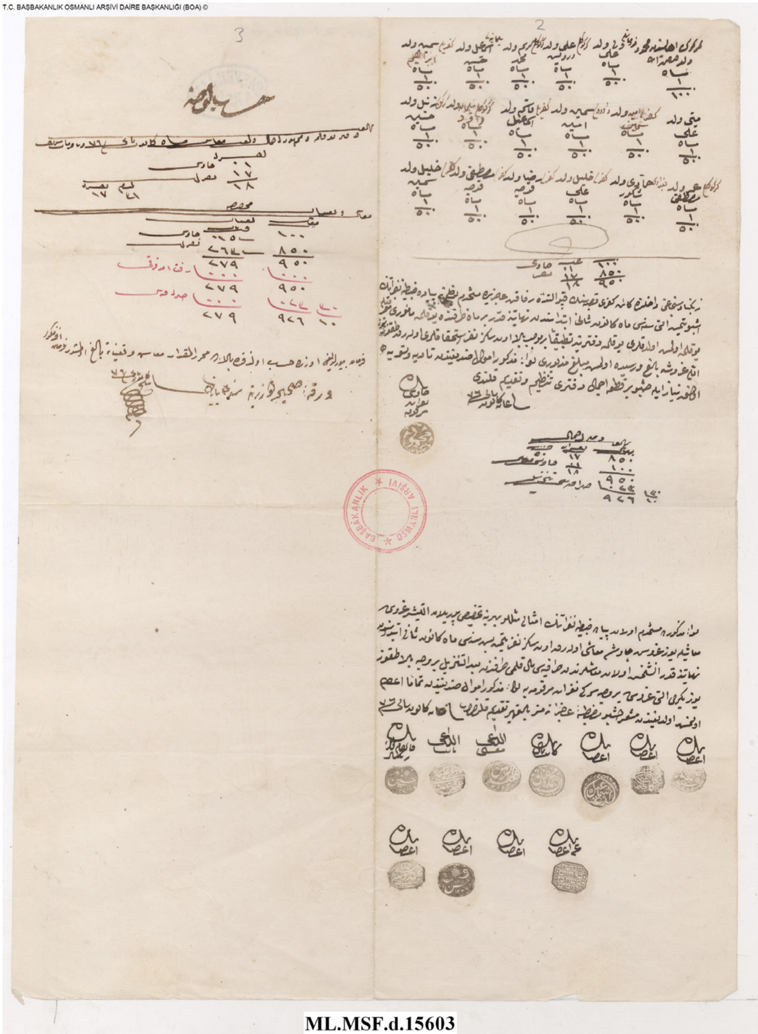
<table dir="rtl">
<tr><td>A.MKT.MHM</td><td>00180.00003</td><td>26 شەعبان 1276 (19 مارت 1860)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ موتەسەرفی شارەزوور
ژمارەی سەربازە وەرگیراوەکانی قەزاکانی کەرکووك و کفری لەگەڵ سانجەقی سلێمانی کە ناویان هاتووە رەوانەی لەشکرەکان کراون، هەروەها باج و زەکاتەکانی سەرمەڕی عەشیرەتی جاف بە ئاقچە وەرگیراوە، جگە لەمە چۆنیەتی کۆتایی هێنان بە چەتەگەری عەشیرەتی هەمەوەند، گشت ئەم زانیارییانە، هاوپێچ بە جەنابی پاشای سەر عەسکەر راگەیەندراوە، بۆ جێبەجێ کردن دراوەتە سەروو.

پەراوێز بۆ لایەنی والای سەر عەسکەریمان
ئاماژە دراوەتە پەیوەندیدارانی سەربازی، بۆ باشتر کردنی بابەتەکە، نووسراو دراوەتە موتەسەرفی ناوهاتوو، جگە لە بابی عالی نووسراو دراوەتە والای سەر عەسکەریمان، فەرمان بۆ ئەفەندیمانە.</td></tr>
</table>

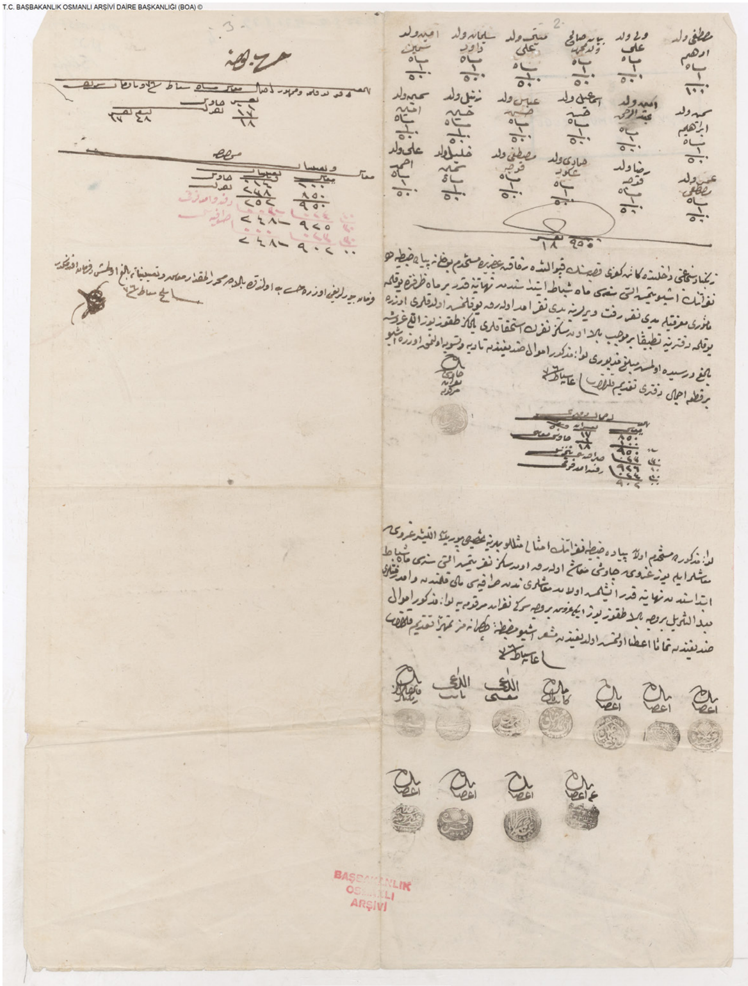
ML.MSF.d. 14693

24 زیلحیجە 1276 (13 تەمموز 1860)	14693.00001	ML.MSF.D
لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگئابـاد نەفـەری زەبتیـەی پیـادی بـە پلـەی دەرگاوان بـەکار هاتـوون، بە گوێـرەی ئامـاری فەرمانبـەری ئامـار کـە لـە مـاوەی مانگێـك ئەنجـام دراوە و لـە دەفتـەری ئامارێـش نووسراوەتـەوە، دەرکەوتـووە لـە سـەرەتای تەمـموز ١٢٧٥ تا کۆتاییەکـەی، ١٨ نەفەر مافی وەرگرتنی ٩٥٠ قوروشـیان هەیە، لە سـندوقی دارایـی لیـوای ناوهاتـوو رێکخـراوە و دابیـن کـراوە، بـۆ ئـەم کارە لـە دەفتەری ئیجـمال تۆمار کـراوە و پێشـکەش کراوە. مۆری رەشید چاوش بەگ چاوشی نەفەرەکانی ناوهاتوو		

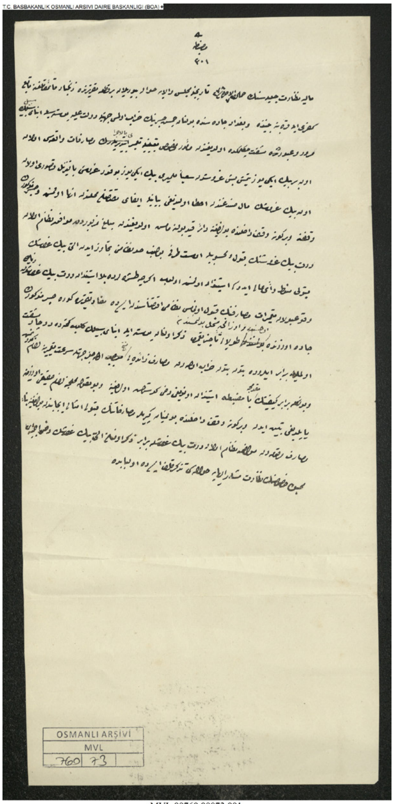
ML.MSF.d.15603

ML.MSF.D	15603.00002	29 جەمادی یەکەم 1277 (13 کانوونی یەکەم 1860)
لە شارۆچکەی کفری سەر بە سانجەقی زەنگئاباد نەفەری زەبتیەی پیادە بە پلەی دەرگەوان بەکار هاتوون، بە گوێرەی ئاماری فەرمانبەری ئامار کە لە ماوەی مانگێك ئەنجامی داوە، لە دەفتەری ئاماریش تۆمار کراوە، دەرکەوتووە لە سەرەتایی کانوونی دووەم ١٢٧٦ تا کۆتاییەکەی، ١٨ نەفەر مافی وەرگرتنی پارەیان هەیە، کە بری ٩٥٠ قوروش دەکات، لە سندوقی دارایی لیوای ناوهاتوو رێکخراوە و دابین دەکرێت، لە دەفتەری ئیجمال رێکخراوە و پێشکەش کراوە. مۆری بەندە مەحمود چاوشی نەفەرەکانی ناوهاتوو		

ML.MSF.d.15644

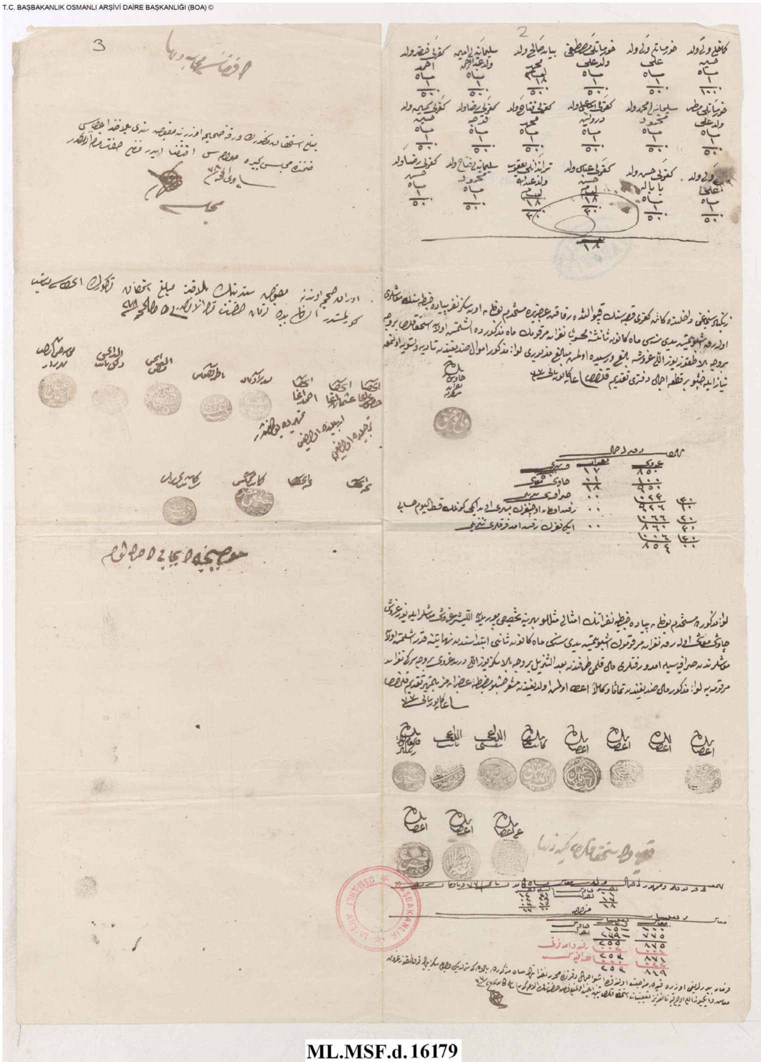
ML.MSF.D	15644.00001	2 شەعبان 1277 (13 شوبات 1861)
لە شارۆچکەی کفری سەر بە سانجەقی زەنگئاباد زەبتیەی پیادە بە پلەی دەرگەوان بە کارهاتوون، بە گوێرەی ئەم ئامارەی لەلایەن فەرمانبەری ئامار ئەنجام دراوە، دەرکەوتووە لە سەرەتای شوبات ١٢٧٦ تا کۆتاییەکەی، تەنیا ٧ نەفەر رۆیشتوون و ٧ نەفەر لە شوێنیان دانراوان، لە دەفتەری ئاماریش نووسراوەتەوە، کە ١٨ نەفەر مافی پارە وەرگرتنیان هەیە، دەکاتە ٩٥٠ قوروش، لە سندوقی دارایی لیوای ناوهاتوو رێکخراوە و دابین دەکرێت، بۆ ئەم کارە دەفتەری ئیجمال رێکخراوە و پێشکەش کراوە. بەندە چاوشی نەفەرەکانی ناوهاتوو		

MVL.00760.00073.001

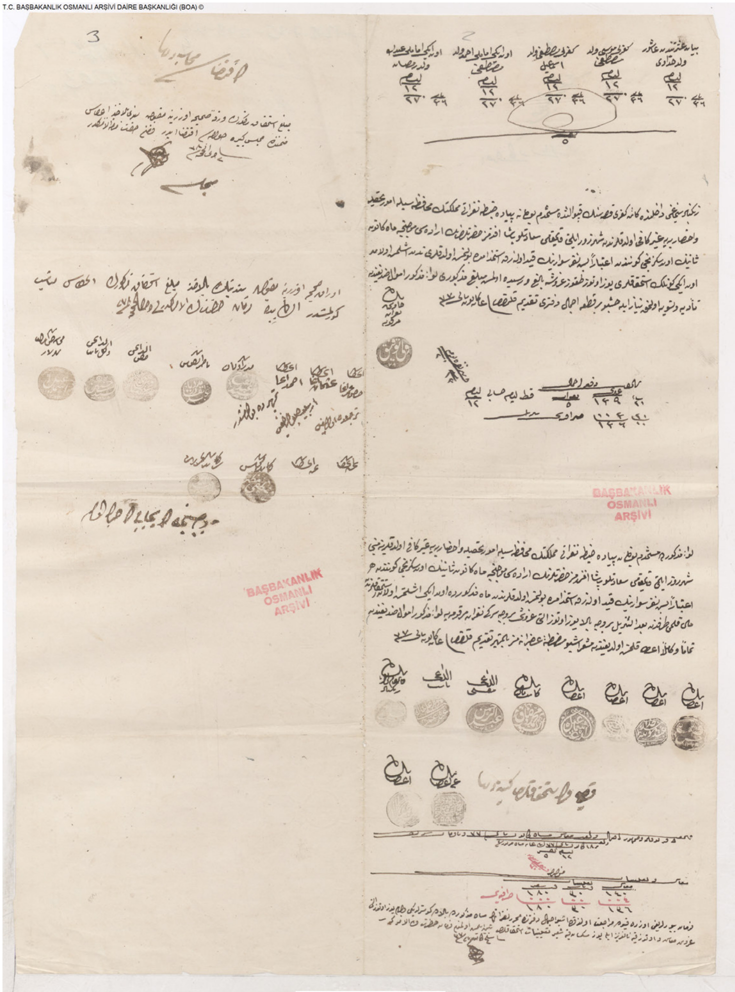
MVL	00760.00073	15 جەمادی کۆتایی 1278 (18 کانوونی یەکەم 1861)

مەزبەتە
٣٠١
لــە مێــژووی ٧ جەمــادی کۆتایــی ١٢٧٨ پارچەیــەك راپــۆرت لــە نەزارەتــی دارایــی شــکۆدار بــۆ ئەنجوومەنــی والاّ رەوان کــراوە، تێــدا هاتــووە پــردی چیمــەن لــە شــەقامی بەغــداد لــە نێــوان کفــری و قەرەتەپــەی ســەر بــە قائیمقامیەتــی زەنگئابــاد هەیــە، بــە پۆســتە راگەیەنــدراوە ئــەم پــردە وێــران بــووە و خەڵکــی بــێ دەســەڵات و هــەژار لــە کاتــی پەرینــەوە زەحمەتــی دەکێشــن، فەرمانبەرێکــی تایبــەت دامەزرێــت، تــا هەڵســێت بــە نۆژەنکردنــەوە و رێکخســتنی خەرجیەکــەی، خەرجیەکەشــی لــە ١١,٢٧٥ قــوروش ١٢٠٠ قــوروش کــەم کراوەتــەوە، ئــەوەی ماوەتــەوە ١٠٠٠٠ قوروشــە، لــە ســندوقی دارایــی دابیــن کــراوە، بــەم راگەیەنــدراوە کارەکــە جێبەجــێ دەکرێــت، ســەبارەت بــە وەقفــی پــردی ناوهاتــووش لــە تۆمــارەکان دەرکەوتــووە ئــەم پــردە وەقفــی نەبــووە و نییــە، بــەڵام لــە بــرە پــارەی دیاریکــراو بــە گوێــرەی نیــزام تەنیــا ٤٠٠٠ قــوروش گونجــاوە خــەرج بکرێــت، ئەگەرچــی بەبــێ مۆڵــەت خــەرج کردنــی ٤٠٠٠ قــوروش بــۆ خەرجــی نۆژەنکردنــەوەی شــار جێــگای قەبــوڵ نییــە، بــەڵام بــە گوێــرەی راپۆرتەکــە پــردی ناوهاتــوو لەســەر شــەقامە، هــەروەك لــە پۆســتەکە باســکراوە دواکەوتنــی نۆژەنکردنــەوەی ئاســتەنگی بــۆ هــەژار و بــێ دەســەڵاتداران دروســت دەکات، لــە داهاتــووش بــە تەواوەتــی وێــران دەبێــت، بۆیــە بــە پەلــە نــۆژەن بکرێتــەوە، بــە مەزبەتــەش رەزامەنــدی نیشــان دراوە، کــە ئــەوەی لەگــەڵ نیــزام گونجــاوە ٤٠٠٠ قوروشــە، بــۆ هەژمــاری ٦٠٠٠ قوروشــەکەش نــووسراو بــۆ نەزارەتــی ناوهاتــوو کــراوە.

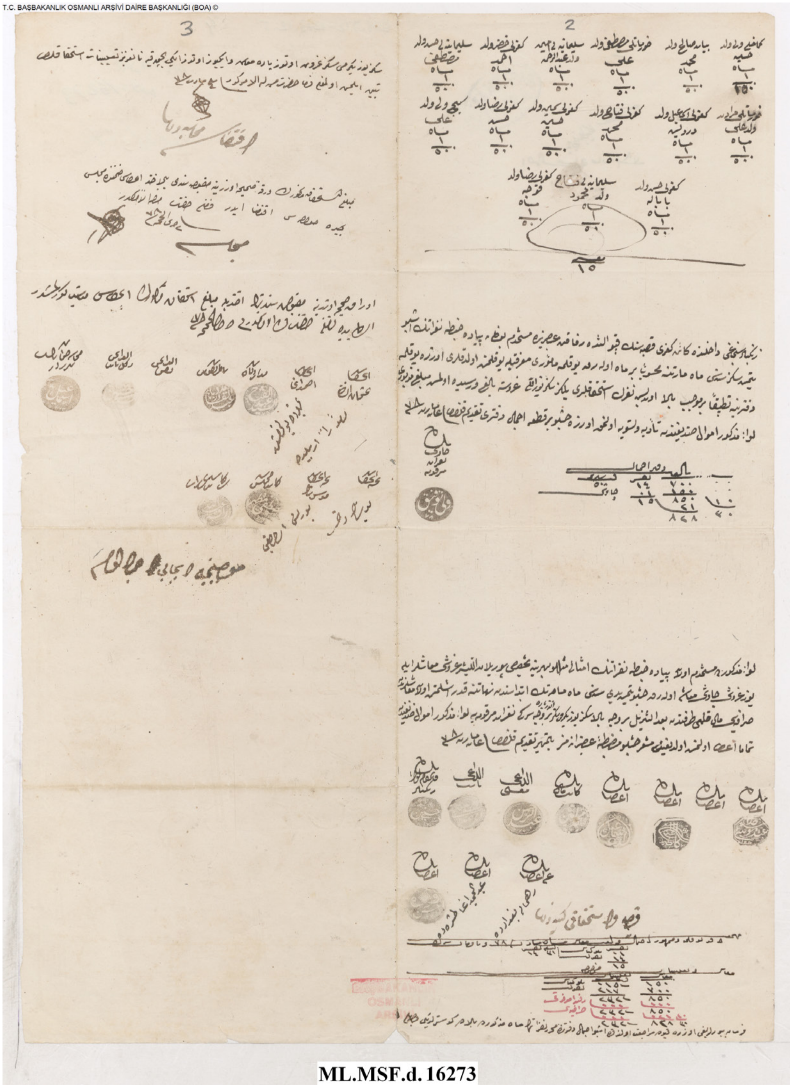
ML.MSF.D	16179.00002	12 ره‌جه‌ب 1278 (13 کانوونی دووه‌م 1862)

لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگئابـاد نەفـەری زەبتیـەی پیـادە بـە پلـەی دەرگـەوان بەکارهاتـوون، مووچـەی ١٨ نەفـەری زەبتیـەی پیـادە لـە کانوونـی دووەم ١٢٧٧ ەوە هەژمـار کـراوە، بـری پارەکـە لە ٩٥٠ قـوروش پێك دێـت، لـە سـندوقی دارایی لیـوای ناوهاتوو رێکخـراوە و دابین دەکرێت، لـە دەفتەری ئیجمال تۆمار و پێشـکەش کراوە.
بەندە وەلی تۆفیق چاوشی نەفەری ناوهاتوو

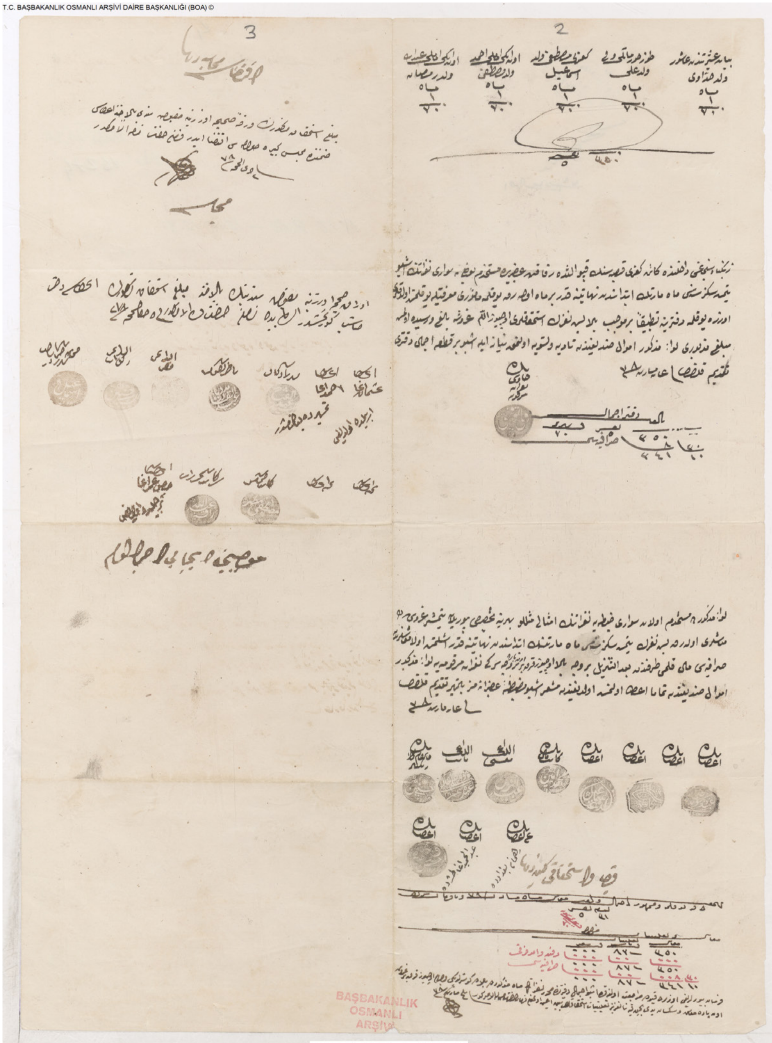

ML.MSF.d.16203

<table>
<tr><td>ML.MSF.D</td><td>16203.00002</td><td>12 رەجەب 1278 (13 کانوونی دووەم 1862)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە شارچکەی کفری سەر بە سانجەقی زەنگئاباد نەفەری زەبتیەی پیادە بە پلەی دەرگەوان بۆ پاراستنی مەملەکەت و ئەنجامدانی کاروباری کۆکردنەوەی داهات بەکارهاتوون، بە بریاری قائیمقامی ئەیالەتی شارەزوور جەنابی پاشای ئەفەندیمان لە ١٨ کانوونی دووەمەوە ٥ نەفەر سوارە ناویان تۆمار کراوە، دەرکەوتووە مافی وەرگرتنی پارەی ١٢ رۆژیان هەیە، کە دەکاتە ١٣٩ قوروش، لە سندوقی دارایی لیوای ناوهاتوو رێکخراوە و دابین دەکرێت، لە دەفتەری ئیجمال رێکخراوە و پێشکەش کراوە.
بەندە وەلی تۆفیق چاوشی نەفەری ناوهاتوو</td></tr>
</table>

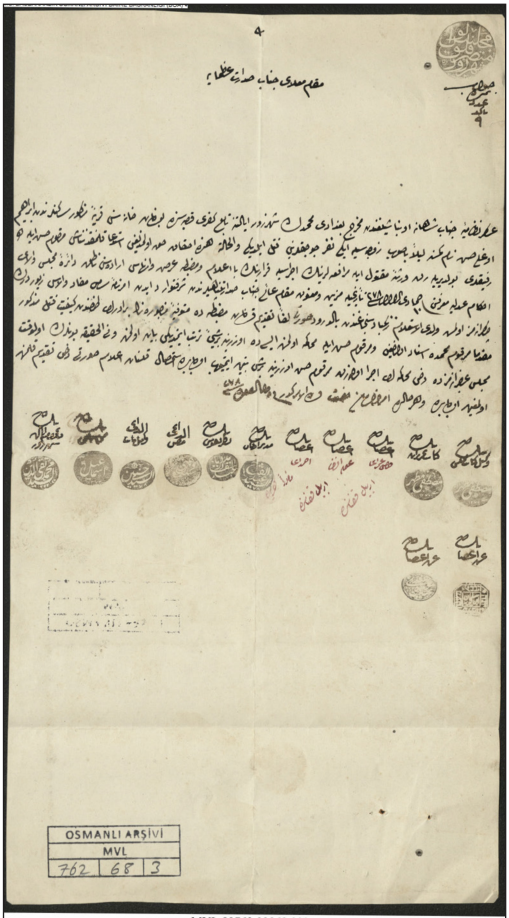

ML.MSF.D	16273.00002	12 رەمەزان 1278 (13 مارت 1862)
لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگنابـاد نەفـەری زەبتیـەی پیـادە بە پلـەی دەرگـەوان بـەکار هاتـوون، بە هەژمارکردنـی مانگـی مـارت ١٢٧٨ لەلایـەن فەرمانبـەری ئامـار بـۆ مـاوەی مانگێـك ئامـار ئەنجـام دراوە، لـە دەفتـەری ئاماریـش نووسراوەتـەوە، ١٥ نەفـەر مافـی وەرگرتنـی پارەیـان هەیە، کە ٨٥٠ قوروشـە، بـرە پارەی ناوهاتوو لە سـندوقی دارایـی لیـوای ناوهاتـوو ڕێکخـراوە و دابیـن دەکرێـت، لـە دەفتـەری ئیجمالیـش نووسراوەتـەوە و پێشـکەش کـراوە، بەندە وەلی تۆفیق چاوشی نەفەری ناوهاتوو		

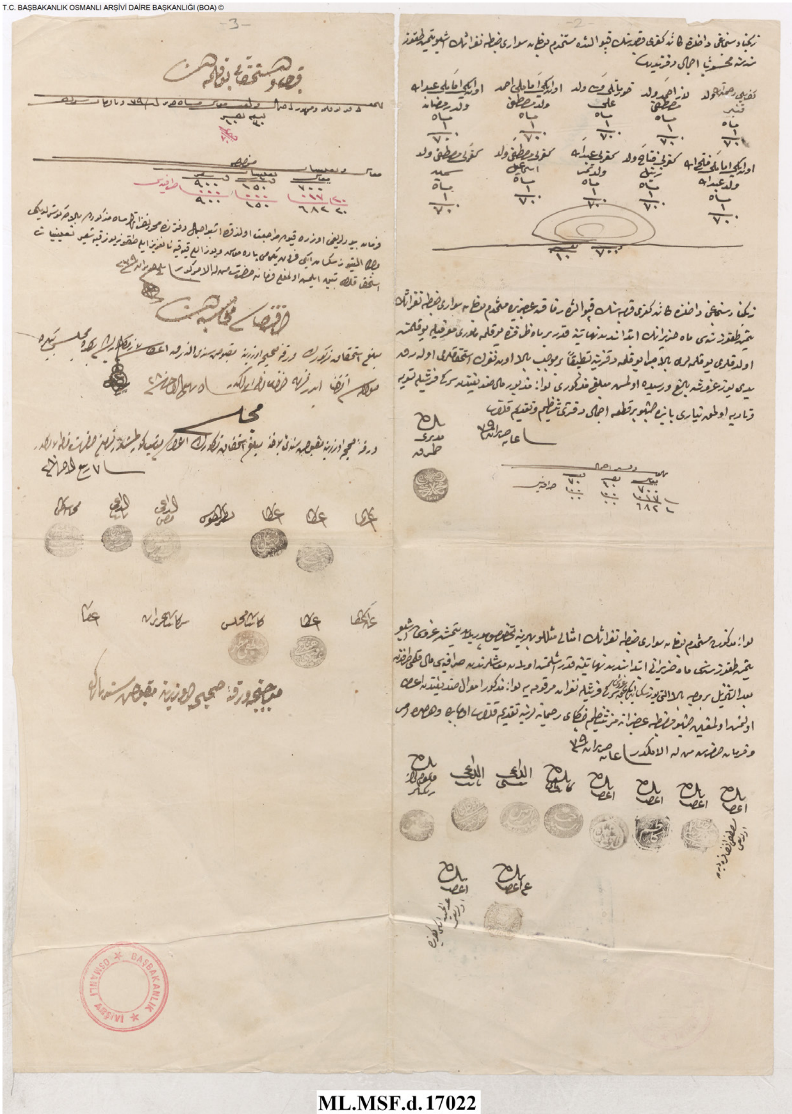
ML.MSF.d.16274

ML.MSF.D	16274.00002	12 ڕەمەزان 1278 (13 مارت 1862)
بۆ جەنابی عالی لە پەیوەندیداری سەدارەت لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگئابـاد نەفـەری سـوارە بـە پلـەی دەرگـەوان بـەکار هاتـوون، لـە سـەرەتای مـارت ١٢٧٨ تـا کۆتاییەکـەی بـۆ مـاوەی مانگێـك ئامـار لەلایـەن فەرمانبـەری ئامـارەوە ئەنجـام دراوە، لـە دەفتـەری ئاماریـش تۆمـار کـراوە، کـە مافـی ٥ نەفـەر دەکاتـە ٣٥٠ قـوروش، بـڕە پـارەی ناوهاتـوو لـە سـندوقی دارایـی لیـوای ناوهاتـوو ڕێکخـراوە و دابیـن دەکرێـت، لـە دەفتـەری ئیجـمال تۆمـار کـراوە و پێشـکەش کـراوە. بەندە وەلی تۆفیق چاوشی نەفەری ناوهاتوو		

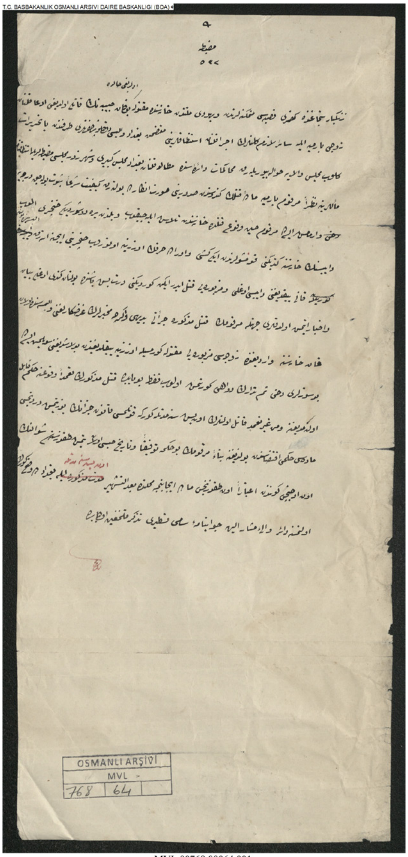

MVL.00762.00068.003

<table>
<tr><th>MVL</th><th>00762.00068</th><th>4 موحەررەم 1279 (2 تەمموز 1862)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ئەنجوومەنی لیوای موتەسەرفیەتی شارەزوور
بۆ پایەی جەنابی سەدارەتی پایەبەرز
ئۆنباشی سـەربازی نیزامیـەی جەنابـی شـاهانە محەمـەد بەغـدادی لـە پلـەی ئۆنباشـی دەرچـووە، حەسـەن کـوڕی ئیبراهیـم دانیشـتووی شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور بـە شـەو هێرشـی کردۆتـە سـەر محەمـەد بەغـدادی، لـە ئەنجـام خێـزان و دوو منداڵـی ناوبـراوی کوشـتوە، ناوبـراو داواکاری بـەرز کردۆتـەوە، حەسـەن و هاووەڵانـی دۆزراونەتـەوە و لەگـەڵ میراتگـری کـوژراو کۆبوونەوتـەوە، بڕیارەکـە بـە ئیعـلام و مەزبەتـە ڕاگەیەنـدراوە و کۆتایـی بـە فەرمانەکـە هێـنراوە، فەرمانانامـەی سـەدری ئەعـززەم لـە مێـژووی ١٠ جەمـادی یەکـەم ١٢٧٨ ڕەوان کـراوە و وێنەیەکـی مەزبەتـە بـۆ سـانجەقی زەنگئابـاد نێـردراوە، لەلایـەن برایەکانـی مـردووی ناوبـراو چۆنیەتـی کوشـتنەکە بـاس کـراوە، بۆیـە لەسـەر محەمـەد سـاغ بۆتـەوە، لەگـەڵ حەسـەن دادگایـی کـراوە، بـەڵام لەسـەری هیـچ شـتێك سـاغ نەبۆتـەوە، لـە ڕاسـتییدا دادگاییکردنـی ئەمانـە لـە ئەنجوومـەن جێبەجـێ دەکـرا، بـەڵام لەسـەر حەسـەن هیـچ شـتێك سـاغ نەبۆتـەوە، لـەم بابەتـەدا ئـەم ئیعلامـەی کـە ڕێکخـراوە وێنەیەکـی پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

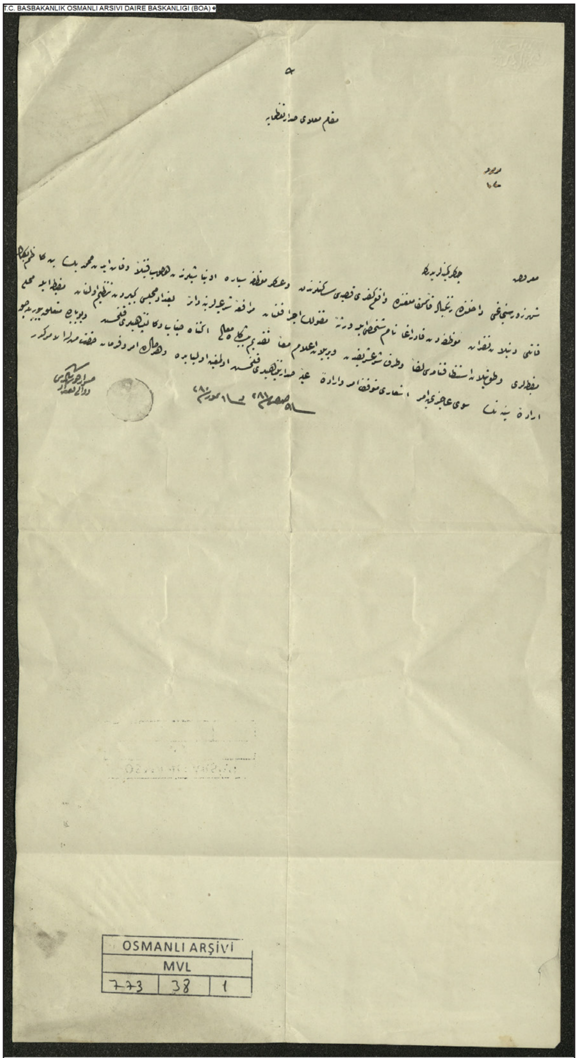

ML.MSF.D	17022.00002	25 زیلحیجه 1279 (13 حوزەیران 1863)
لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگئاباد نەفـەری زەبتیەی سـوارە بە پلـەی دەرگـەوان ئەرکیان پێـدراوە، بە گوێـرەی ئامـاری فەرمانبـەری ئامـار لـە سـەرەتای حوزەیـران ١٢٧٩ تـا کۆتاییەکـەی، ١٠ نەفـەر مافـی وەرگرتنـی پارەیان هەیە، لە سـندوقی دارایی لیوای ناوهاتوو تۆمار کراوە و دابین دەکرێت، لە دەفتەری ئیجمال تۆمار و پێشـکەش کراوە. بەندە بەڕێوەبەری گومرگ		

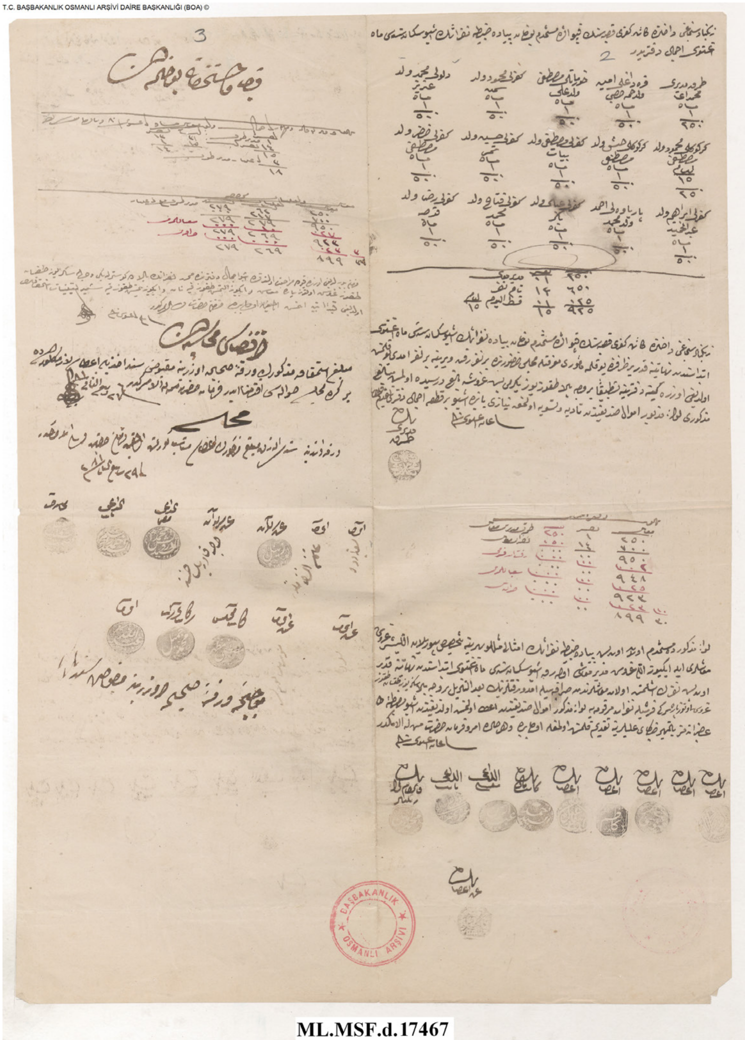
MVL.00768.00064.001

<table>
<tr><th>MVL</th><th>00768.00064</th><th>27 رەجەب 1280 (7 کانوونی دووەم 1864)</th></tr>
<tr><td colspan="3">مەزبەتە
٥٣٢
حەبیبـە لـە دەوڵەمەنـدەکان و میللەتـی یەهـودی شارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگئابـاد بـە مـردووی دۆزراوەتـەوە و دەرکەوتـووە مێردەکـەی بـە نـاوی بارمیـە بکوژەکەیەتـی، لێکۆڵینـەوەی لەگـەڵ کـراوە و لەلایـەن جەنابـی پاشـای والـی بەغـداد نـووسراو دراوەتـە ئەنجوومەنـی واڵا، لـە فەرمانگـەی دادگاکان خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، لەگـەڵ مەزبەتـەی ئەنجوومەنـی گـەورەی بەغداد و ئەنجوومەنـی شـارەزوور ئیسـتنتاق نامـە خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، بـە گوێـرەی گێرانـەوەی بارمیـە لـە بابەتـی کوشـتنەکە نەگەیشـتۆتە ئاسـتێك جێـگای بـروا کـردن بێـت، بـەڵام ناوبـراو لـە کاتـی کوشـتنەکە لـە خانەکـەی بـە شـپرزەیی دەرچـووە و لـە پشـتی برینـی خەنجـەر هەبـووە و چۆتـە خانـەی خاڵـی، لـە دراوسـێکانی دوو کـەس بینیویەتـی، هەروەهـا کوڕەکـەی تەمـەن ٤-٥ سـاڵ لـە کاتـی کوشـتنی کـوڕە خـاڵ و خێزانەکـەی بینیویەتـی، خـودی خـۆی رایگەیانـدووە و هەواڵـی داوە، کەچـی بـە گوێـرەی گێرانـەوەی مێردەکـەی کـە چۆتـە ماڵەکـەوە بینیویەتـی خێزانەکـەی کـوژراوە و خـۆی فـڕێ داوەتـە سـەری و جلـی بـە خوێـن بـووە، ئـەم جـۆرە قسـانەی بـە پیـلان و خۆدەربـاز کـردن بیـنراوە، بـەڵام لـەم بابەتـەدا چەسـپێنراوە کـە ئـەم کوشـتنە کوشـتنی بـە ئەنقەسـت نەبـووە، بۆیـە لـە یاسـای سـزا بـە مـاددەی ١٧٤ ناوبـراو بـە ١٥ سـاڵ زینـدانـی بـە سـزای سـەوڵ لێـدان زینـدانـی دەکرێـت، لـە مێـژووی ١٣ شـەوال ١٢٧٩ بـە مـاددەی ١٩ زیندانیەکـە بـۆ مـاوەی ١٥ سـاڵ لـە بەغـداد جێبەجـێ دەکرێـت، لـە والـی ناوهاتـوو وەڵامنامـە بـۆ سـەدری ئەعـزەم رەوان کـراوە.</td></tr>
</table>

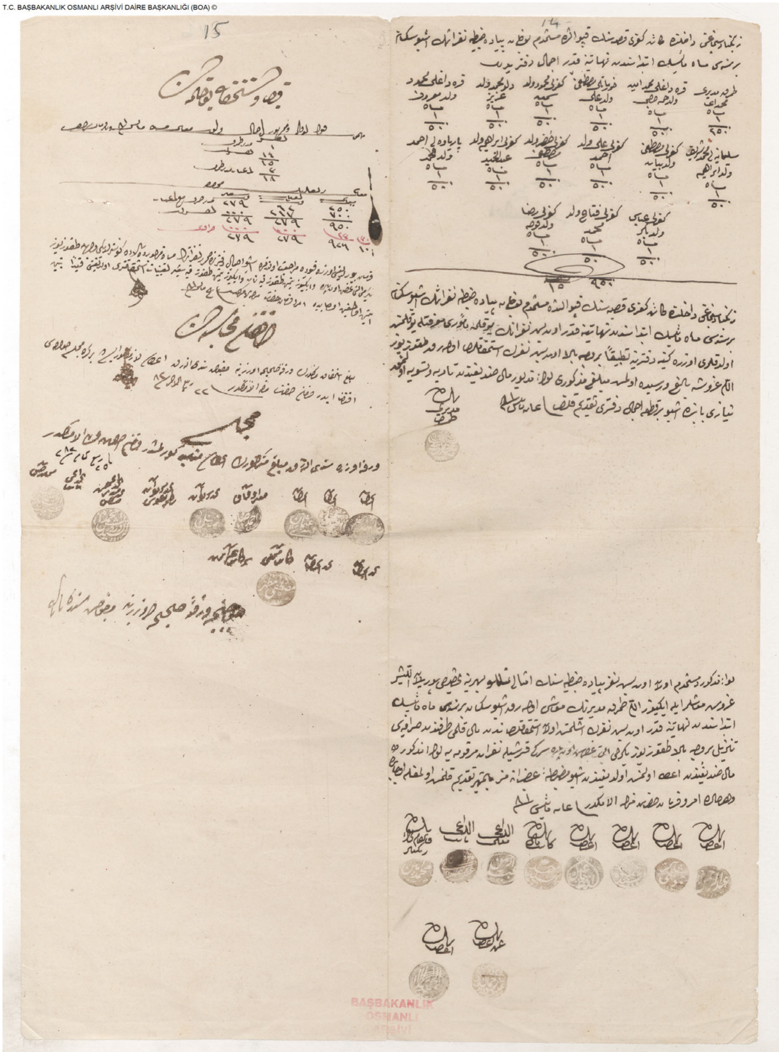
MVL.00773.00038.001

MVL	00773.00038	9 سەفەر 1281 (14 تەمموز 1864)
پایەی سەدارەتی پایەبەرز ڕاگەیەندراوی بەندەمانە لە سانجەقی شارەزوور قائیمقامی زەنگئاباد محەمەد بەگ کوڕی کازم بەگ دانیشتووی شارۆچکەی کفری و سەربازی سەیارەی ئۆنباشی کوژراوە، بکوژەکەی قادر ئاغای فەرمانبەر و میراتگری کوژراو لەسەر داواکاری شەرعی، مەزبەتە لە ئەنجوومەنی گەورەی بەغداد ڕێکخراوە، لەگەڵ مەزبەتەکانی خۆچێی و ئیستینتاقنامە و ئیعلامی شەرع بەیەکەوە پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا فەرمانی پاشا دراوەتە پەیوەندیداری سەدارەت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.		

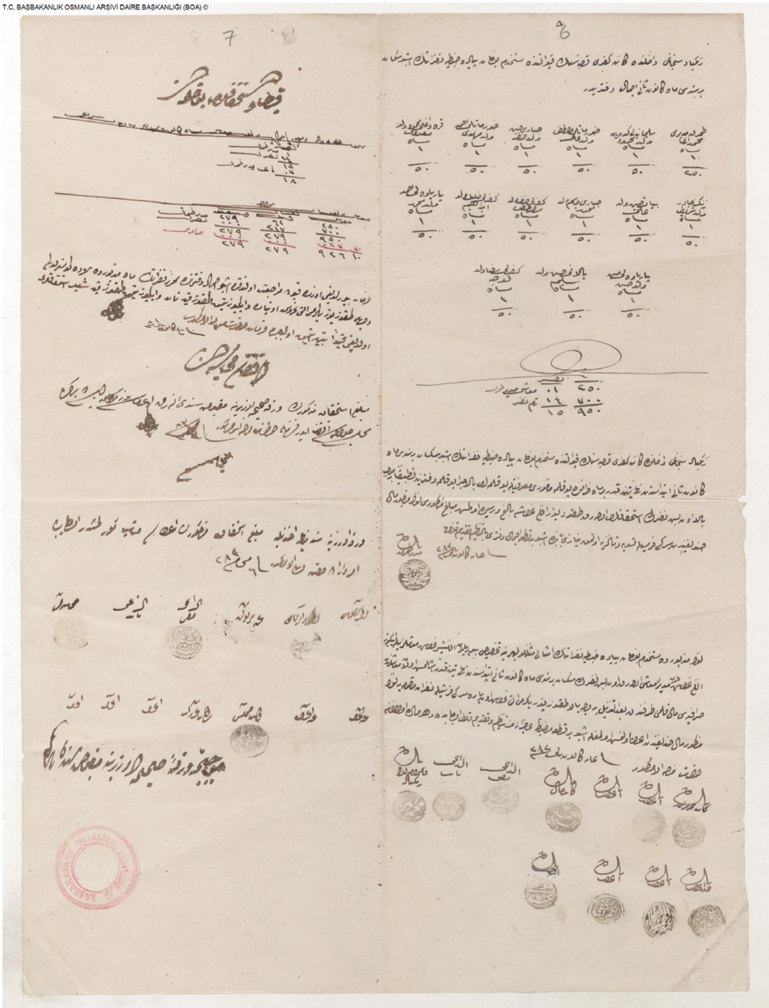
ML.MSF.D	17467.00001	10 ڕەبیعی یەکەم 1281 (13 ئۆغستۆس 1864)

لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگئابـاد نەفەری پیـادە بە پلـەی دەرگـەوان بـە کار هاتوون، بـە گوێرەی ئامـاری فەرمانبـەری ئامـار لـە سـەرەتای ئۆغسـتۆس ١٢٨٠ تـا کۆتاییەکـەی، یـەك نەفـەر ڕۆیشـتووە و یـەك نەفـەر لـە شـوێنی دانراوەتـەوە، لـە دەفتـەری ئاماریـش تۆمـار کـراوە، کـە بـڕە پـارەی ئەوانـەی مافـی وەرگرتنیـان هەیـە، ٩٢٥ قوروشـە، لـە سـندوقی دارایـی لیـوای ناوهاتـوو ڕێکخـراوە و دابین دەکرێـت، لە دەفتـەری ئیجمال تۆمـار کراوە.
بەندە بەڕێوەبەری گومرگ

ML.MSF.d. 17792

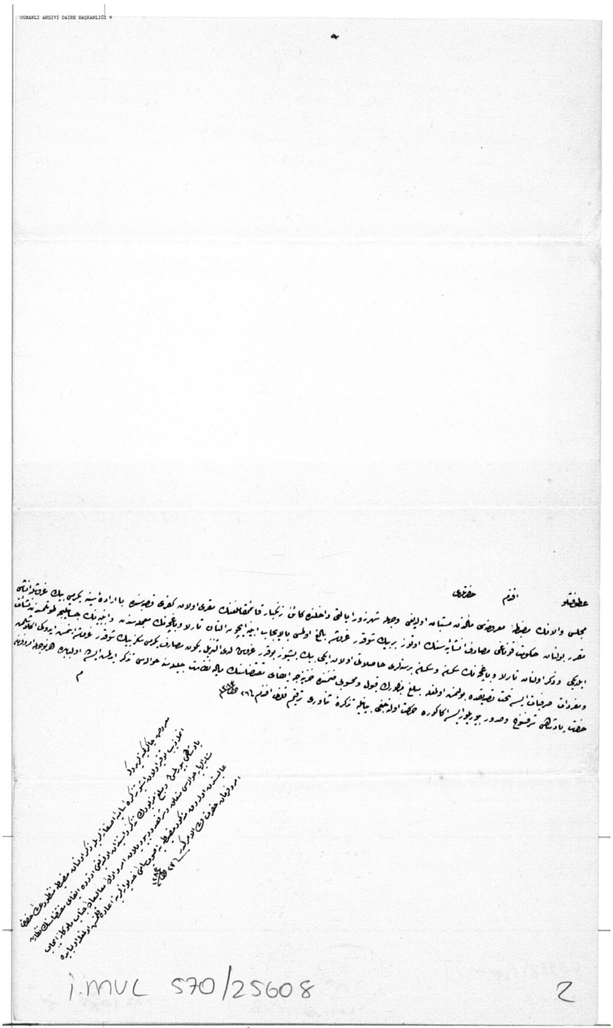
ML.MSF.D	17792.00008	17 زیلحیجه 1281 (13 مایس 1865)
بـه گوێـرەی ئامـار لـه شـارۆچکەی کفـری سـەر بـه سـانجەقی زەنگئابـاد نەفـەری زەبتیـەی پیادە لە سـاڵی سـەرەتای مایـس ١٢٨١ تـا کۆتاییەکـەی، ١٥ نەفـەر لـە دەفتـەری ئامـار تۆمار کراوە، مافـی ئەم ١٥ نەفـەرە ٩٥٠ قـوروش دەکات، لـە سـندوقی دارایـی لیـوای ناوهاتـوو رێکخـراوە و دابین دەکرێـت، لە دەفتەری ئیجمالیـش تۆمار و پێشـکەش کراوە. بەندە بەرێوەبەری گومرگ		

ML.MSF.d.18039

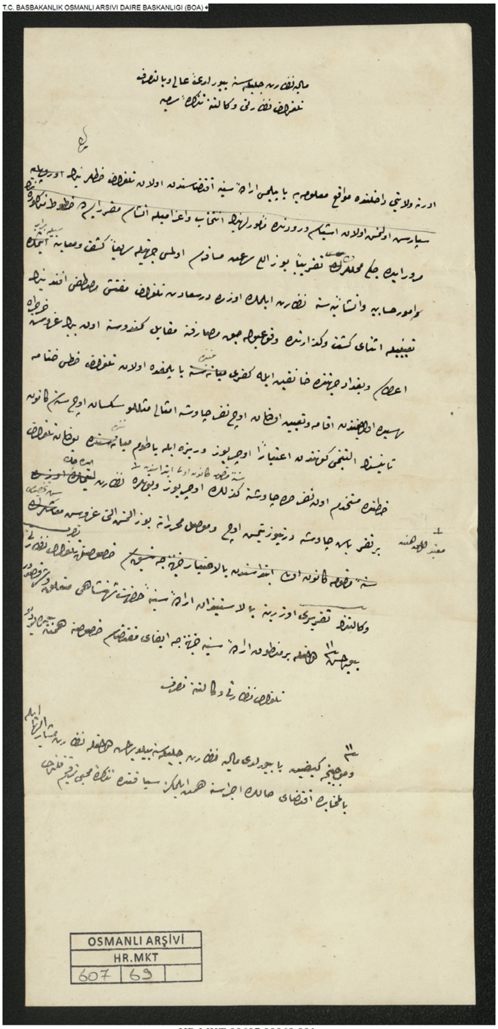
ML.MSF.D	18039.00003	25 شەعبان 1282 (13 کانوونی دووەم 1866)

لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە سـانجەقی زەنگئابـاد نەفـەری زەبتیـەی پیـادە بـە پلـەی دەرگـەوان بـەکار هاتـوون، بـە گوێـرەی ئامـاری فەرمانبـەری ئامـار کـە لـە مـاوەی مانگێـك ئەنجامـی داوە، لـە سـەرەتای کانوونـی دووەم ١٢٨١ تـا کۆتاییەکـەی ١٥ نەفـەر مافـی وەرگرتنـی پارەیـان هەیـە و لـە دەفتـەری ئاماریـش تۆمـار کـراوە، بـڕی پارەکـە دەکاتـە ٩٥٠ قـوروش، لـە سـندوقی دارایـی لیـوای ناوهاتـوو رێکخـراوە و دابیـن دەکرێـت، لـە دەفتـەری ئیجمالیـش تۆمـار و پێشـکەش کـراوە.
بەندە بەڕێوەبەری گومرگ

İ.MVL.00570

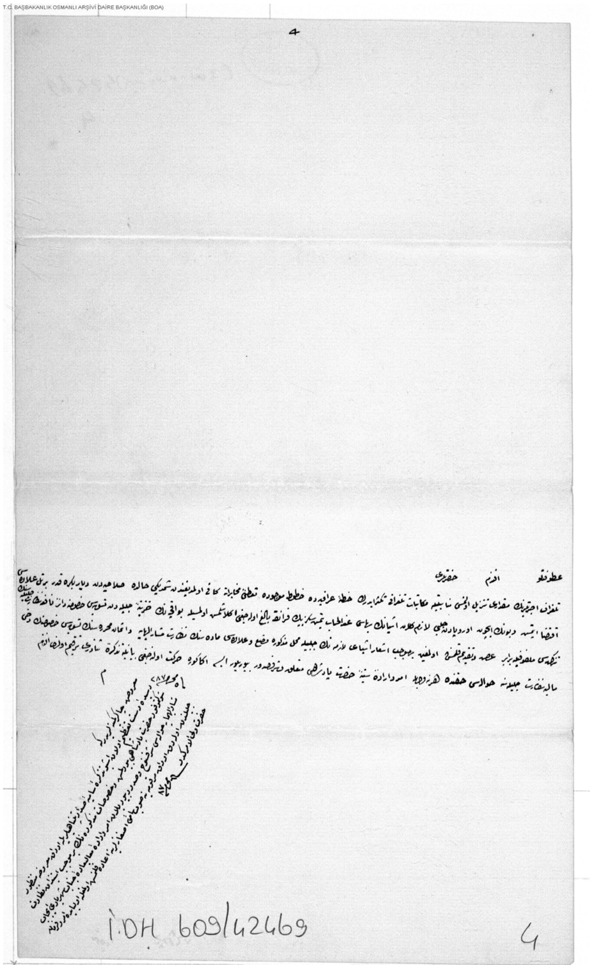
<table dir="rtl">
<tr><th>İ.MVL</th><th>00570.025608</th><th>26 زیلحیجه 1283 (1 مایس 1867)</th></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی بەرێزی ئەفەندم
بـە تێروانیـن لـە مەزبەتـەی راگەیەنـدراوی ئەنجوومەنـی واڵا، بـە فەرمانـی پاشـا لـە شـارۆچکەی کفـری سـەر بـە ئەیالەتـی شـارەزوور، بنکـەی قائیمقامـی زەنگئابـاد بـە ۲۰۰۰۰ قـوروش دروسـت دەکرێـت، ئـەو بـڕەی بـۆ دروسـت کردنـی قۆناغـی حکوومـەت دانرابـوو ۳۱۰۰۰ قـوروش بـوو، بۆیـە لـە موعەجەلـەی بـاغ و باخچـە خـەرج بکرێـت، هەروەهـا داهاتـی سـاڵی ۱۲۸۰-۱۲۸۱ ی بـاغ و باخچەکانـی ناوهاتـوو ۲۵۰۰ قـوروش دەکات، لـە کاتـی هێنانـە خـوارەوە بۆتـە ۲۸۰۰۰ قـوروش، ئـەم خەرجیـە لـە پەسـەند کـردن دایـە، ئەگەرچـی بـۆ قەبـوڵ کـردن و هەژمـار کردنـی بـڕە پـارەی ناوهاتـوو نـووسراوی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار رەوانـی خەزینـە کـراوە، بـەڵام جەنابـی پاشـا بـە فەرمـان و بریـار چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.</td></tr>
</table>

HR.MKT.00607.00069.001

<table dir="rtl">
<tr><td>HR.MKT</td><td>00607.00069</td><td>6 زیلحیجە 1284 (30 مارت 1868)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار فەرموویەتی و نووسراوی سەدری ئەعزەم بۆ وەکالەتی نەزارەتی تەلەگراف بەرز کراوەتەوە

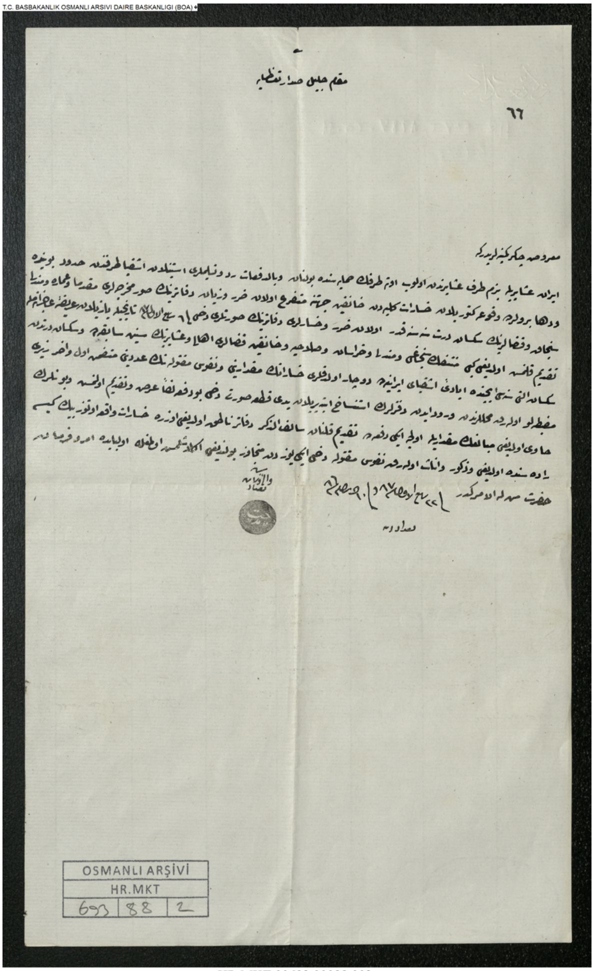
لەلایەنی بەغداد دروست کردنی هێڵی تەلەگراف لە نێوان خانەقین و کفری کۆتایی پێ هاتووە، هەروەها بۆ ئەم سێ چاوشەی کە دامەزراوە و نیشتەجێ کراون، لە ٦ کانوونی دووەم ١٢٨٣ ەوە هەر یەکە ٣٠٠ و بۆ ١٠ چاوشەکەی هێڵی تەلەگرافی نێوان ریزە و باتوم لە سەرەتای کانوونی یەکەمی هەمان ساڵدا بە سەرپەرشتی باش چاوشێك ٤٧٣ قوروش و بۆ تۆماری موسڵ ١٦٦ قوروش مووچە دابین دەکرێت، لەسەر راپۆرتی بریکاری نەزارەت، جەنابی شاهەنشا بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

İ.DH.00609

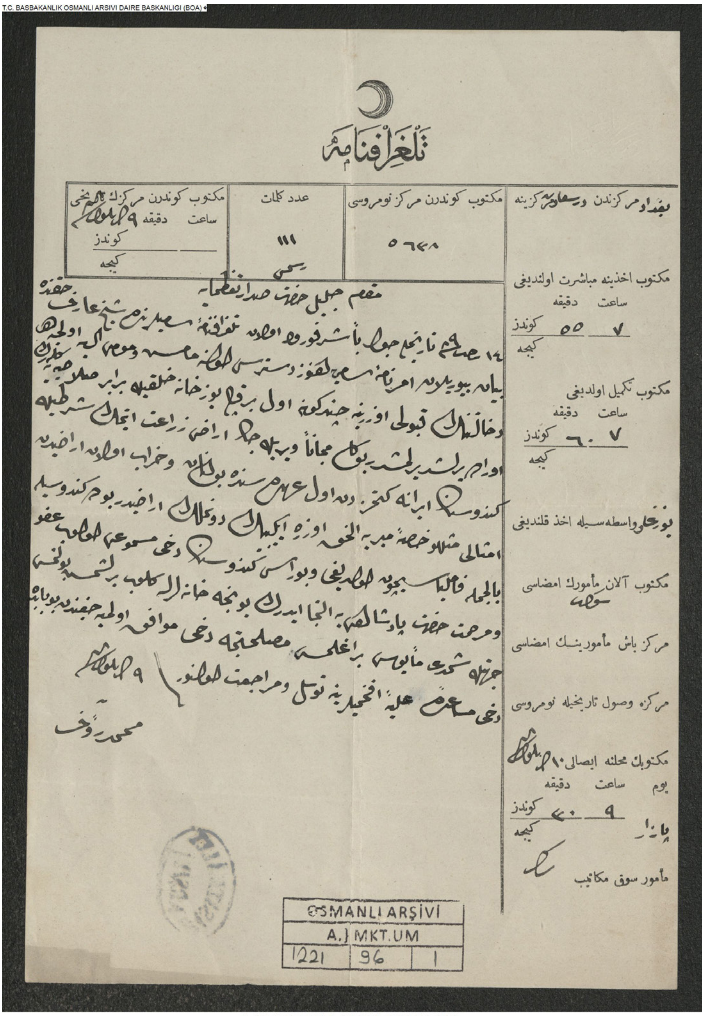
İ.DH	00609.042469	5 موحەررەم 1287 (7 نیسان 1870)

جەنابی بەڕێزی ئەفەندم
نرخـی کرێـی تەلەگـراف هاتۆتـە خـوارەوە، بـەم ڕاگەیەنـدراوەش نووسـینی تەلەگـراف زیـادی کـردووە، لـە پلانـی عیراقیـدا ئـەم هێڵـەی هەیـە بـەش نـاکات، لـە حاڵـی حـازر لـە سـەڵاحیە تـا دیاربەکـر تێلێـك زیـاد بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نرخـی ئـەم کەلوپەلانـەی کـە پێویسـتە لـە ئەورووپـا بهێنرێـن، دوای هەژمـار ٧٨ هـەزار فرانـك بـووە، ئـەم ئاقچەیـە لـە خەزینـەی شـکۆدار ڕێـك دەخرێـت، نـووسراوی نەزارەتـی نافیعـەی شـکۆدار لەگـەڵ هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، ئـەم بابەتـە دراوەتـە نەزارەتـی دارایـی شـکۆداریش، بڕیـار و فەرمانـی جەنابـی پاشـا چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.

HR.MKT.00693.00088.002

<table>
<tr><td>HR.MKT</td><td>00693.00088</td><td>22 رەبیعی یەکەم 1287 (22 حوزەیران 1870)</td></tr>
<tr><td colspan="3">پایەی سەدارەتی پیرۆزی شکۆدار
ڕاگەیەندراوی بەندەیە
لـە عەشـیرەتەکانی ئێـران و عەشـیرەتەکانی لای ئێمەیـە، لـە لایەکـەی ئەودیـو پارێزگاریـان لـێ دەکرێـت، چەندیـن جـار داوای ڕەت کردنـەوە و ڕادەسـتکردنیان کـراوە، ئـەم چەتانـە زیـان بـە سـنوور دەگەیەنـن، لەلایـەن خانەقیـن زیانەکانیـان زۆرە، دەفتـەری زیانیـان لـە مەندەلـی و عەمـمارە و سـانجەق و قـەزاکان تـا سـاڵی ١٢٨٤ لـە داواکاری مێـژووی ٦ ڕەبیعـی یەکـەم ١٢٨٧ نووسراوەتـەوە، دانیشـتوانی سـانجەقی مونتەفیـك و قەزاکانـی مەندەلـی و خۆراسـان و سـەڵاحیە و خانەقیـن سـاڵانی ڕابـردوو و سـاڵی ١٢٨٤ تـا ١٢٨٦ دووچـاری زیانـی چەتەکانـی ئێـران بوونەتـەوە، بـڕ و ئاسـتی زیانـەکان و ژمـارەی کـوژراوان بەشـێوەی مەزبەتـەی خۆچێـی لـە دەفتـەر تۆمـار کـراوە و هاتـووە، ئـەم دەفتـەرە کراوەتـە ٧ کۆپـی و ڕاگەیەنـدراوە، لەگـەڵ ئەمـەش بـڕی پـارەی زیانـەکان نووسراوەتـەوە، کـە ٣٠ هـەزار کیسـەیە، هەرچـی کـوژراوی نێـر و مێیـە، زیاتـرە لـە ٢٠٠ کـەس، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

تلغرافنامه

مكتوب كوندرن مركزك تاريخى	عدد كلمات	مكتوب كوندرن مركز نومروسى	... مركزندن ... كزينه
ساعت دقيقه ٩	١١١	٥٦٤٨	
كوندز كيجه	رسمى		

مكتوب اخذينه مباشرت اولنديغى ساعت ٧ دقيقه ٥٥ كوندز كيجه

مكتوب تكميل اولنديغى ساعت ٧ دقيقه ٦٠ كوندز كيجه

بو خطلو واسطه سيله اخذ قلنديغى

مكتوب آلان مأمورك امضاسى

مركز باش مأمورينك امضاسى

مركزه وصول تاريخيله نومروسى

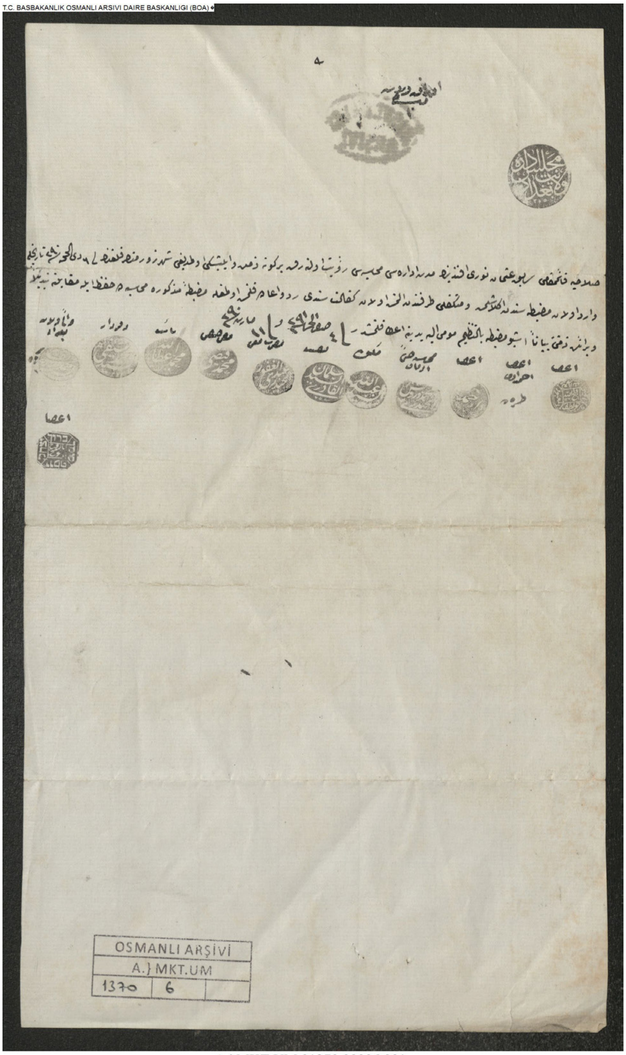
مكتوبك محلنه ايصالى يوم ساعت ٩ دقيقه ٢٠ كوندز كيجه

مأمور سوق مكاتب

OSMANLI ARŞİVİ
A.} MKT.UM
1221 | 96 | 1

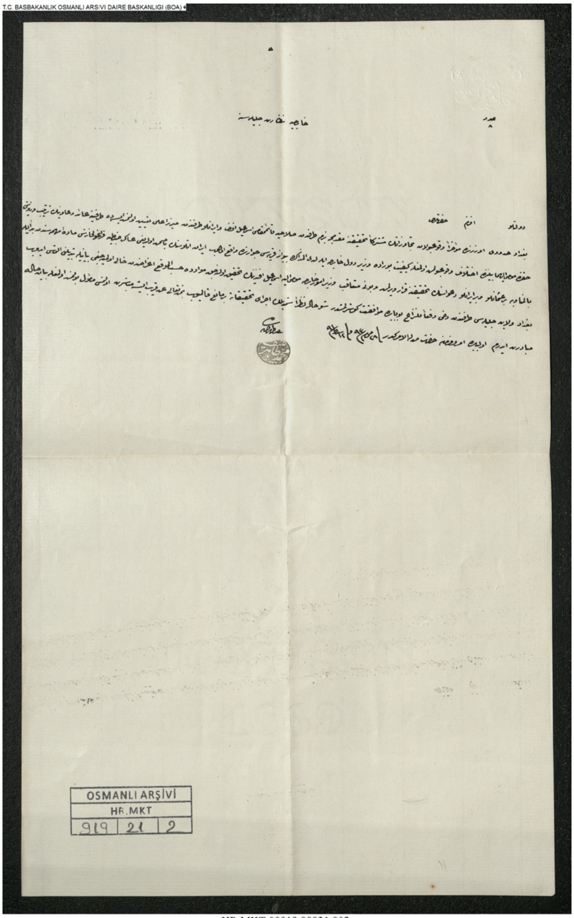
A.}MKT.UM.01221.00096.001

<table>
<tr><td>A.MKT.UM</td><td>01221.00096</td><td>18 رەجەب 1289 (21 ئەیلوول 1872)</td></tr>
<tr><td colspan="3">تەلەگرافنامە
بۆ جەنابی پایەبەرزی سەدارەتی شکۆدار
لـە مێــژووی ١٤ رەجـەب ١٢٨٩ لـە بـارەی شـێخ عـارف بـە تەلەگرافنامـە وەڵام هاتـووە، بـەڵام تـا ئێسـتا فەرماننامـەی سـەدری ئەعـزەم نەهاتـووە، کەچـی تـکای ناوبـراو قەبـوڵ کـراوە، بۆیـە چەنـد ڕۆژ پێـش ئێسـتا لەگـەڵ چەنـد سـەد خانەیـەك بەیەکـەوە هاتۆتـە سـەڵاحیە، تێـدا نیشـتەجێ کـراون، ئـەم زەوییـە کشـتوکاڵیانەی کـە بـە خۆرایـی دەدرێتـە ناوبـراو بـە مەرجـی کشـتوکاڵ کـردن پێـی دەدرێـت، بـۆ وەرگرتنـی داهاتـی ٢٠٠٠ دۆنـم زەوی میـری، بدرێتـە خـۆی و خێزانەکـەی، دوای تـکا کـردن و قەبـوڵ کردنـی تکاکـەی بـە هیـچ شـێوەیەك ناکرێـت ئـەم زەوییـە بەجـێ بهێڵێـت و جێگـەی قەبـوڵ نییـە، بـۆ ئەمـەش کار بکرێـت.</td></tr>
</table>

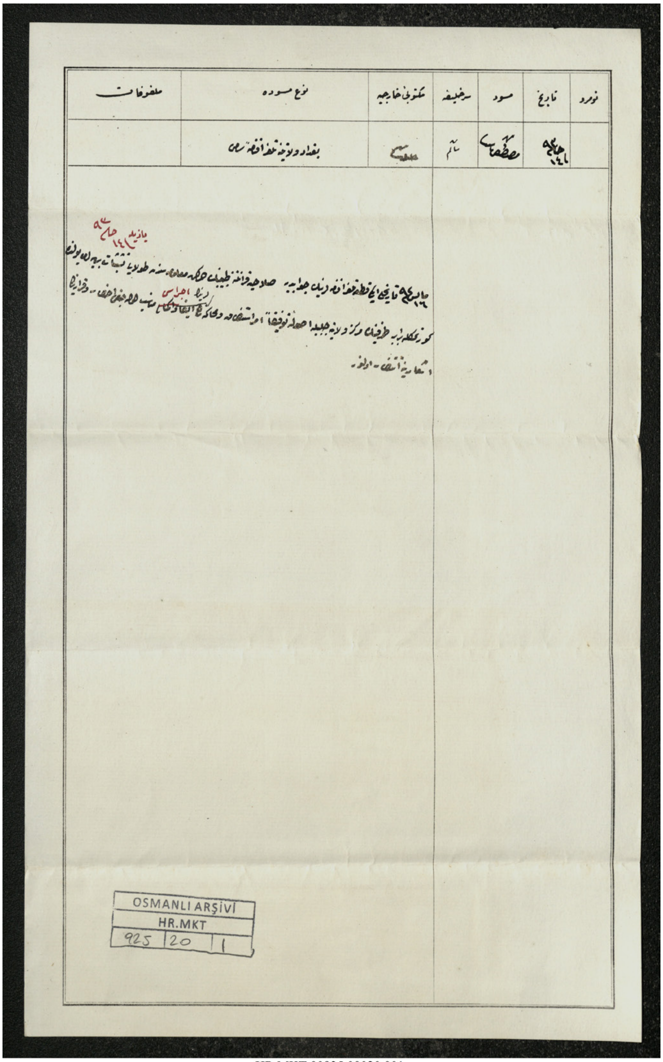
A.}MKT.UM.01370.00006.001

A.MKT.UM	01370.00006	4 سەفەر 1291 (23 مارت 1874)
مـاوەی کارگێـری عوسـمان نـوری ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی سـەڵاحیە هەژمـار کـراوە، بـۆ ڕۆژێکیـش بێـت هیـچ شـتێکی لەسـەر نـاوی نەبـووە، ئەمـەش لـە مەزبەتـەی مێـژووی ٤ زیلحیجـە ١٢٩٠ی موتەسـەرفی شـارەزوور ڕوون بۆتـەوە، هەروەهـا لەلایـەن کەفیلەکـەی سـەنەدی کەفالەتەکـەی ڕەوان کراوەتـەوە، مەزبەتـەی ناوهاتـوو لـە ژمێریـاری هەڵگیـراوە، جگـە لەمـە پاکانەکـەی ڕاگەیەنـدراوە، بـۆ ئـەم کارە مەزبەتەکـە ڕێکخـراوە، دراوەتـە دەسـتی ناوبـراو.		

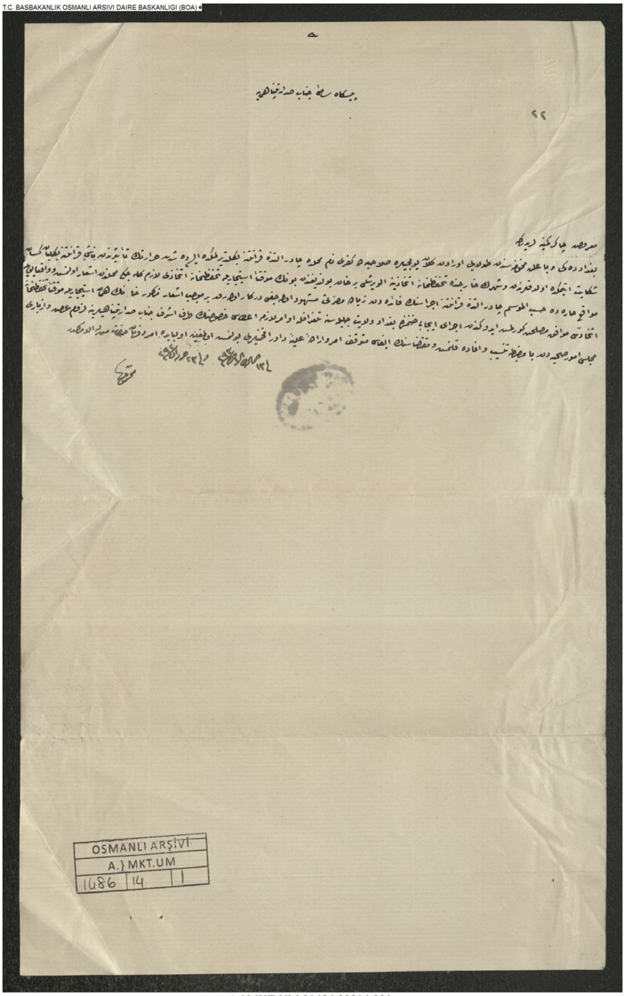
HR.MKT.00919.00021.002

<table dir="rtl">
<tr><th>HR.MKT</th><th>00919.00021</th><th>28 موحەررەم 1293 (24 شوبات 1876)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دەرەوەی شكۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بـەم دواییـە لـە سـنووری بەغـداد سـەرپێچی كـراوە، لـەلای ئێمـە ئیسـماعیل ئەفەنـدی قائیمقامـی سـەڵاحیە و لـەلای ئێرانیـش میـرزا عەلـی دامـەزراون، بـە هاوبەشـی لێكۆڵینـەوە كـراوە، بـەڵام لـە كاتـی لێكۆڵینـەوە دیـد و تێروانینیـان جیـاواز بـووە، بۆیـە ناكۆكـی كەوتۆتـە نێوانیانـەوە، لێـرە لەگـەڵ وەزیـری دەرەوەی دەوڵـەت گفتوگـۆی لەسـەر كـراوە، رووداوەكـە لـە دەورووبـەری گونـدی بێـواز روویـداوە، سـەربازانی زەبتیـەی قەرەقۆڵخانـە هێرشـیان كردۆتـە سـەر ئەسـپەكانی ئێـران، بـۆ ئـەم بابەتەش بریار دراوە لێكۆڵینـەوە لەسـەر داواكاری عوسـمانیەك و ئێرانیەك بكرێـت، بـۆ ئەمـەش ئیسـماعیل ئەفەنـدی وەزیـری كاروبـاری دەرەوە لێكۆڵینـەوە لەسـەر ئـەم بابەتـە دەكات، بـەڵام بـە تێروانیـن لـە ناوچەكـە هـزری ناوبـراو لـە نییەتـی خـراپ دوور نابێـت، بـەم راگەیەنـدراوە گۆرینـەوەی بەبـاش زانـراوە، ویلایەتـی بەغـدادی شـكۆداریش بـۆ نەهێشـتنی رووبەرووبوونـەوە رەزامەنـدی نیشـان داوە، بـە تێروانیـن لـەم بابەتـەدا هیـچ رێگریـەك نەمـاوە بـۆ ئەنجامدانـی لێكۆڵینـەوە، بـە رەزامەنـدی خـوا بـەم نزیكانـە دەسـت بـە كار دەبێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم كەسـەیە كـە فەرمـان دەردەكات.</td></tr>
</table>

HR.MKT.00925.00020.001

HR.MKT	00925.00020	14 جەمادی یەکەم 1293 (7 حوزەیران 1876)
تەلەگرافنامەی سەدری ئەعزەم بۆ ویلایەتی بەغداد وەڵامـی دوو تەلەگرافـی مێـژووی ١٦ مایـس ١٢٩٢، لەبـەر جموجۆڵـی پزیشـکی کەرەنتینـەی سـەڵاحیە، پێشـووتر لایەنـی پایەبـەرز ئامـادەکاری کـردووە، بـە پشـت بەسـتن بـە مەرکـەزی ویلایەتـی شـکۆدار بـە گونجـاو زانـراوە بـە فەرمانـی لێکۆڵینـەوە دادگایـی کردنیـان ئەنجـام بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە چاوەڕێـی هاتنـی فەرمـان دەکرێـت.		

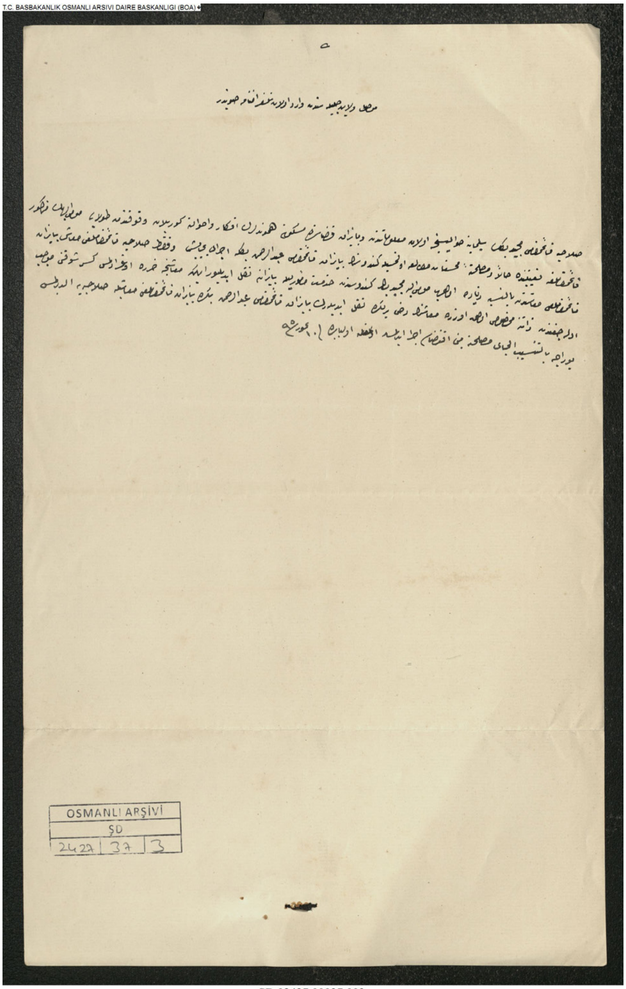

A.}MKT.UM.01486.00014.001

A.MKT.UM	01486.00014	13 جەمادی کۆتایی 1293 (6 تەمموز 1876)

پێشەوا جەنابی سەدری ئەعزەم لە پەیوەندیدارانی سەدارەت
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە

لـە ترسـی ئـەم عیلـەت و نەخۆشـیەی لـە بەغـداد هەیـە، ئـەم ڕێبوارانـەی لـە بەغـدادەوە دێـن، لـە سـەڵاحیە لـە شـوێنێك بـە نـاوی کفـری لـە ژێـر خێمـەدا چـاوەڕێ دەکـەن و دەخرێنـە کەرەنتینـەوە، بـەڵام بەهـۆی کاریگـەری پلـەی گەرمـی سـکاڵایان بـەرز کردۆتـەوە، لـە دەرەوەی شـاریش خانەیـەك بدۆزرێتـەوە و بکرێتـە خانـەی پاراسـتن، ئەمـە بـە شـێوەیەکی کاتـی بەکـرێ بگیردرێـت و بکرێتـە پاراسـتن خانـە، چونکـە ئـەم شـوێنە گەرمانـە بـە گوێـرەی وەرز کەرەنتینـە لـە ژێـر خێمـەکان زیانـی زۆرتـرە لـە سـودەکەی، بۆیـە پێویسـتە هەرچـی زووە خانەیـەك بـە کـرێ بگیردرێـت و بکرێتـە پاراسـتن خانـە، بـۆ ئـەوەی لـە ویلایەتـی بەغـداد فەرمان بـە تەلەگرافنامـە دەربچێـت، مەزبەتە لـە ئەنجوومەنـی کاروبـاری تەندروسـتی بـۆ جەنابـی سـەدارەت بـەرز کراوەتـەوە، بـۆ جێبەجـێ کردنیـش فەرمـان و بڕیـاری عالـی دەربچێـت، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوە.

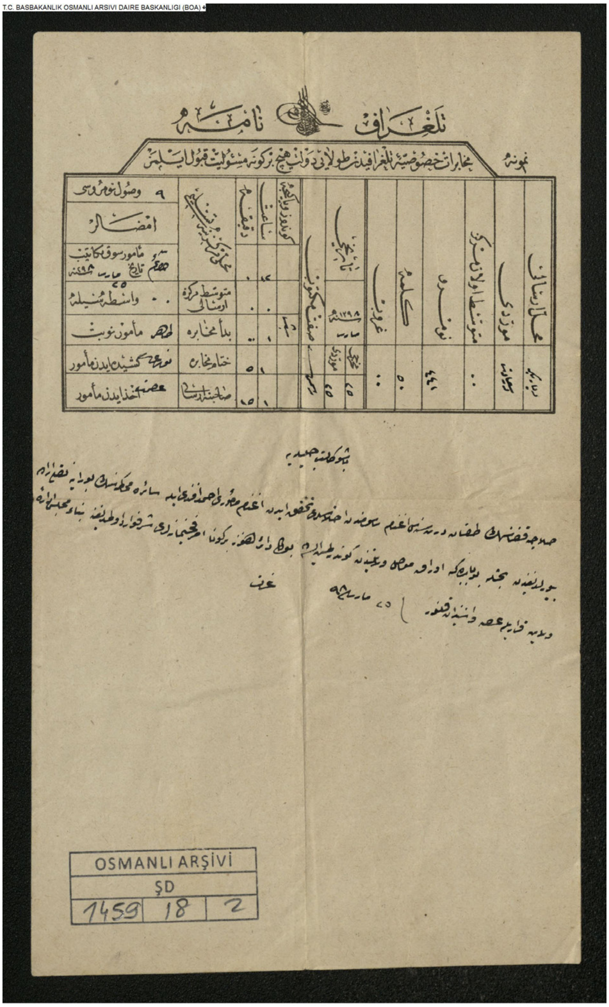

ŞD.02427.00037.003

ŞD	02427.00037	2 شەعبان 1296 (22 تەمموز 1879)

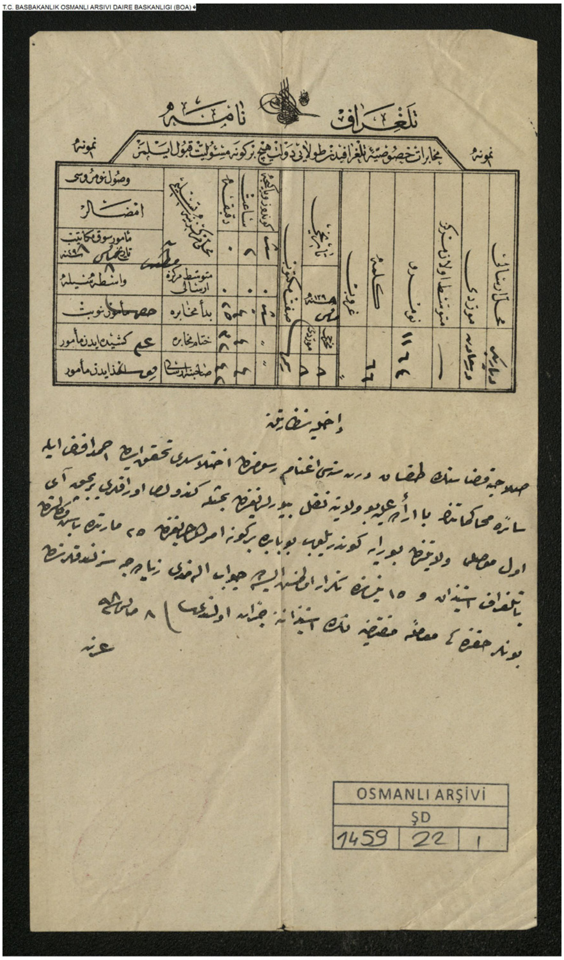
وێنەی ئەم تەلەگرافنامەیە کە لە ویلایەتی موسڵی شکۆدار هاتووە

مەجید بـەگ قائیمقامـی سـەڵاحیە زانیـاری لـە دەوروبـەری سلێمانی هەیـە و لەبـەر ئـەوەی شـارەزا و لـە خـو و ڕەوشـتی هەمەوەندەکانـی دانیشـتوی قـەزای بایـزان ئاشـنا و شـارەزایە، بۆیـە هـەر ئێسـتا ناوبـراو لـە قائیمقامیەتـی ناوهاتـوو دابمەزرێـت، خوێندنـەوە بـۆ بابەتەکـە کـراوە و لەگـەڵ عەبدولرەحـمان بـەگ قائیمقامـی بایـزان گۆڕینـەوەی پـێ بکرێـت، بـەڵام مووچـەی قائیمقامی سـەڵاحیە لـە مووچـەی قائیمقامی بایـزان زیاتـرە، مەجید بەگ کـە ئەرکەکـەی دەگوازێتـەوە بایـزان لـە ڕووی مووچـەوە زیانـی پـێ دەگات، بۆیە بـە مووچەکەی خـۆی بگوازرێتەوە و عەبدولرەحـمان بەگیـش بـە مووچـەی قائیمقامـی بایـزان بگوازرێتـەوە سـەڵاحیە، کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.

ŞD	01459.00018	17 جەمادی یەکەم 1299 (6 نیسان 1882)

باش کاتیبی شکۆدار
رسـوماتی مەروماڵاتـی سـاڵی ١٢٩٤ی قـەزای سـەڵاحیە دزراوە، ئەحمـەد ئەفەنـدی فەرمانبـەری مەرومـاڵات لێکۆڵینـەوەی ئەنجـام داوە، بـەڵام فەرمـان دەرچـووە کـە بـە گشـتی دادگاییەکـە بگوازرێتـەوە ئێـرە، ئەوراقەکانـی تایبـەت بـەم بابەتـە لـە ویلایەتـی موسـڵ نێـردراوە، بـەڵام لـەم بارەیـەوە تـا ئێسـتا فەرمانـی سـەروو نەهاتـووە، بۆیـە بـە بریـاری ئەنجوومەنـی کارگێـری ویلایـەت رادەگەیەندرێـت و رەزامەنـدی نیشـان دەدرێـت.

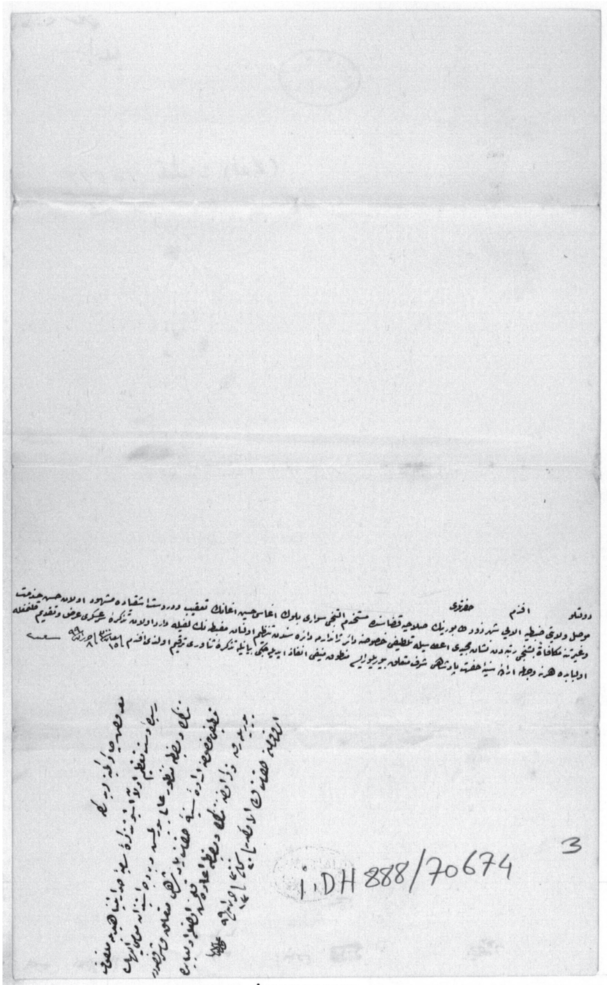

ŞD.01459.00022.001

ŞD	01459.00022	2 رەجەب 1299 (20 مایس 1882)

نەزارەتی ناوەخۆ

ئەحمـەد ئەفەنـدی لێکۆڵینـەوەی لەسـەر تاڵانکردنـی رەسـمی مەروماڵاتـی سـاڵی ١٢٩٤ ی قـەزای سـەڵاحیە کـردووە، بـەڵام بـە فەرمانـی عالـی فەرمـان دراوە لێکۆڵینەوەکـە و بـە گشـتی دادگاییکردنـەکان بگوازرێتـەوە ویلایـەت، بۆیـە چەنـد مانـگ پێـش ئێسـتا ئەوراقـەکان لـە ویلایەتـی موسـڵ گوازراوەتـەوە ئێـرە، بـە تەلەگرافـی ٢٥ مـارت لـە بـاش وەکالـەت رەزامەنـدی دراوە و لـە ١٥ نیسـان دووبـارە بۆتـەوە، بـەڵام وەڵام نەدراوەتـەوە، لـە بـارەی ئەمانـەوە بـۆ جێبەجـێ کردنـی مامەڵەکـە رەزامەنـدی دراوە.

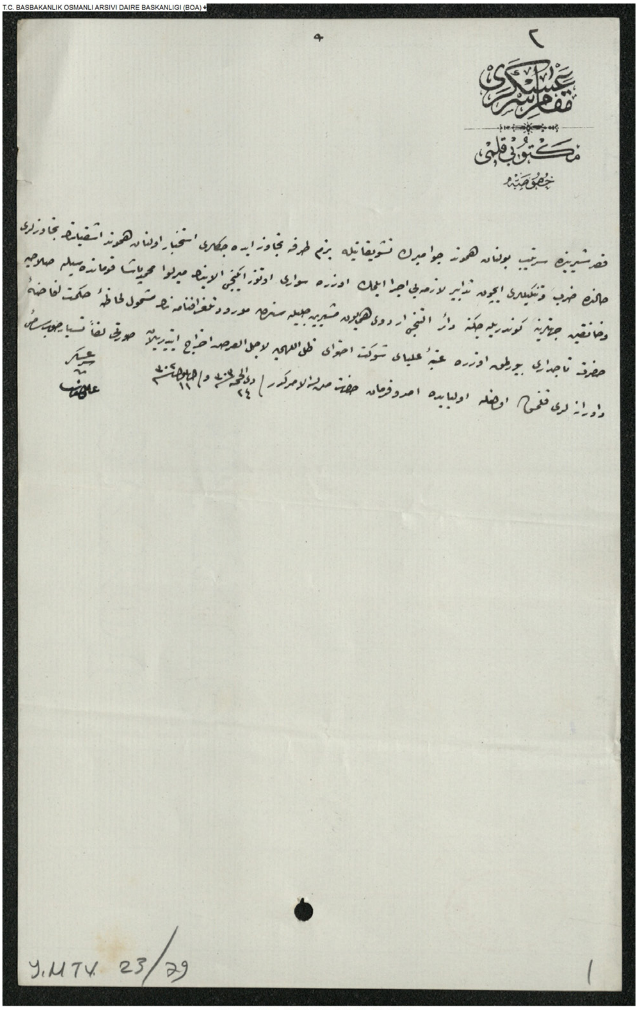

İ.DH.00888

İ.DH	00888.070674	15 شەعبان 1300 (21 حوزەیران 1883)

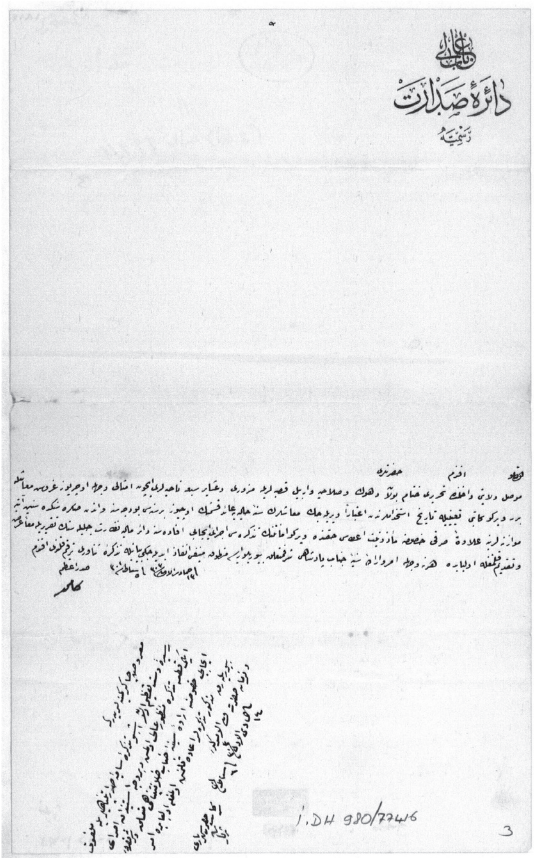
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم

ئاغـای بلۆکـی شەشـەمی سـوارە لـە تابـوری قـەزای سـەڵاحیەی سـەر بـە ئـاڵای زەبتیـەی شـارەزووری ویلایەتـی موسـڵ حوسـێن ئاغـا لـە دەسـتگیر کردنـی چەتـەکان خزمەتـی باشـی کـردووە و لێهاتوویـی و بوێـری بینراوە، بۆیـە لـە پلـەی پێنجـەم نیشـانی مەجیـدی پـێ بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە فەرمانگـەی ژاندارمـە مەزبەتـە رێکخـراوە، لەگـەڵ نـووسراوی سـەر عەسـکەر راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پاشـا بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.

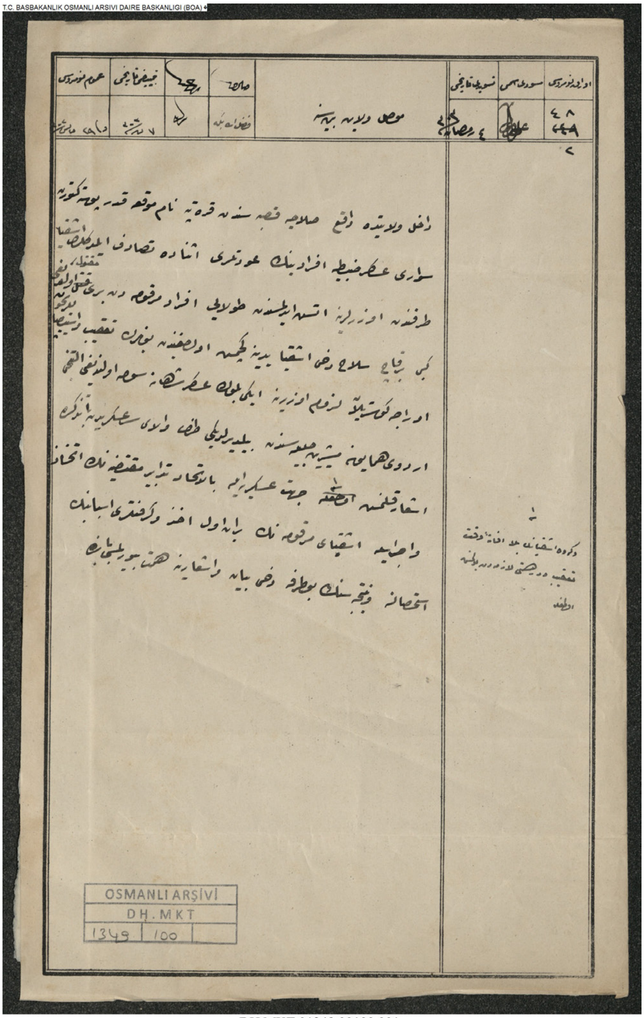
Y.MTV.00023.00079.001

<table>
<tr><th>Y.MTV</th><th>00023.00079</th><th>24 زیلحیجە 1303 (23 ئەیلوول 1886)</th></tr>
<tr><td colspan="3">پایەی سەر عەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
هـەواڵ هاتـووە ئـەم سـەرتیپەی کـە لـە کۆشـکی شـیرینە بـە هاندانـی جوامێـر هەمەوەنـد، لـەلای ئێمـە بـە نیـازی سـەرپێچین، بەهـۆی سـەرپێچی هەمەوەنـدەکان، بـۆ لێـدان و دوورخستنەوەشیان ئامادەکاری پێویسـت ئەنجـام بدرێـت و بـە قوماندانیەتـی میـری لیـوا محەمەد پاشـا لـە ئـاڵای ٣٢ی سـوارە رەوانی سـەڵاحیە و خانەقیـن دەکرێت، تەلەگرافنامـە لـە موشـیرەتی شـکۆداری لەشـکری شەشـەمی هومایـۆن هاتـووە، وێنـەی هاوپێـچ بـۆ سـەدری ئەعـزەم بـەرز کراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
عەلی رزا سەرعەسکەر</td></tr>
</table>

İ.DH.00980

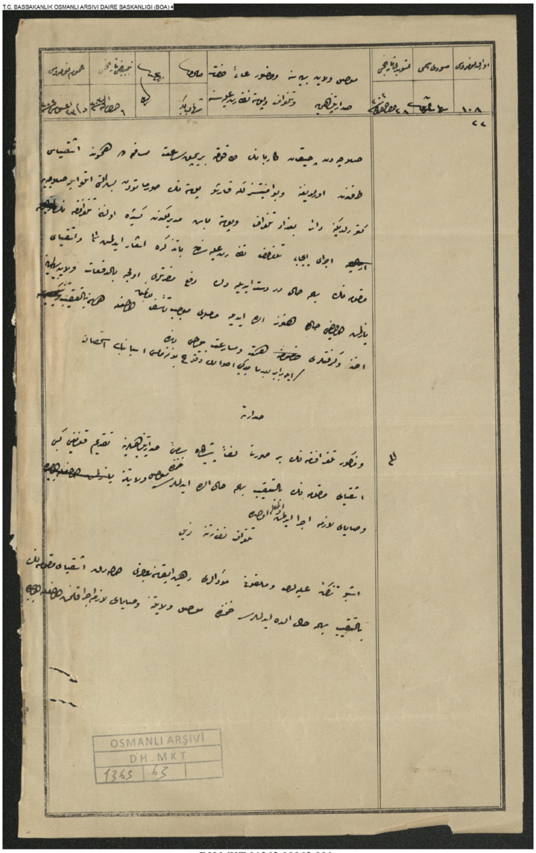
<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>00980.077416</th><th>13 جەمادی یەکەم 1303 (17 شوبات 1886)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
فەرمی
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوی شـارۆچکەکانی دهـۆك و سـەڵاحیە و هەولێـر لەگـەڵ ناحیەکانـی مـزوری و عەشـائیری سـەبعە کۆتایـی هاتـووە، بۆ هـەر یەك لەم شـوێنانە مانگانە بە مووچـەی ٣٠٠ قوروش کاتبێـك دامەزرێت، لـە مێـژووی دەسـت بـە کار بوونیانـەوە ئـەم مووچـەی کە پێیـان دەدرێت لـە بودجـەی ١٣٠١ دەبێت و بۆ سـاڵەکانی داهاتـووش لـە موازەنەکەیـان زیـاد دەکرێـت، بـۆ ڕەزامەنـدی وەرگرتنیـش نـووسراوی ئەمانەتـی بـاج ئامـاژەی پێکـردووە، لەگـەڵ ڕاپۆرتـی نەزارەتـی دارایـی شـکۆدار بەیەکـەوە ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پاشـا بـە فەرمـان و بریـار چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

DH.MKT.01349.00100.001

DH.MKT	01349.00100	7 رەمەزان 1303 (9 حوزەیران 1886)

ویلایەتی موسڵی بەرز
لـە شـارۆچکەی سـەڵاحیە تـا خاڵـی قەرەتەپـەی ویلایـەت لـە کاتـی گەڕانـەوەی پۆسـتەچی لەلایـەن نەفـەری سـەربازی زەبتیـەی سـوارە هاوبەشـی دەکرێـن، بـەڵام بـە ڕێکـەوت تووشـی چەتـەکان بوونەتـەوە و تەقەیـان لـێ کـراوە، لـە ئەنجام یەکێـك لـەم نەفەرانـە کـوژراوە، جگـە لەمـە چەنـد چەکێـك کەوتۆتـە دەسـت چەتـەکان، بۆیـە بـە پێویسـت زانـراوە چاودێـری ئەمانـە بکرێـت و دوو بلۆکـی سـەربازی شـاهانە لـەم نێوەنـدە جێگیـر بکرێـن، لـە موشـیرەتی لەشـکری شەشـەمی هومایۆنـی شـکۆدار ڕاگەیەنـدراوە و بـە نـووسراو لـە لایەنـی واڵای سەرعەسـکەر ئامـاژەی پێکـراوە، کـە ئەمجـارە چەتـەکان چاودێریەکـی چڕیـان بخرێتـە سـەر و دەسـتگیر بکرێـن، ئەنجامەکەشـی ڕابگەیەندرێـت.

DH.MKT.01363.00063.001

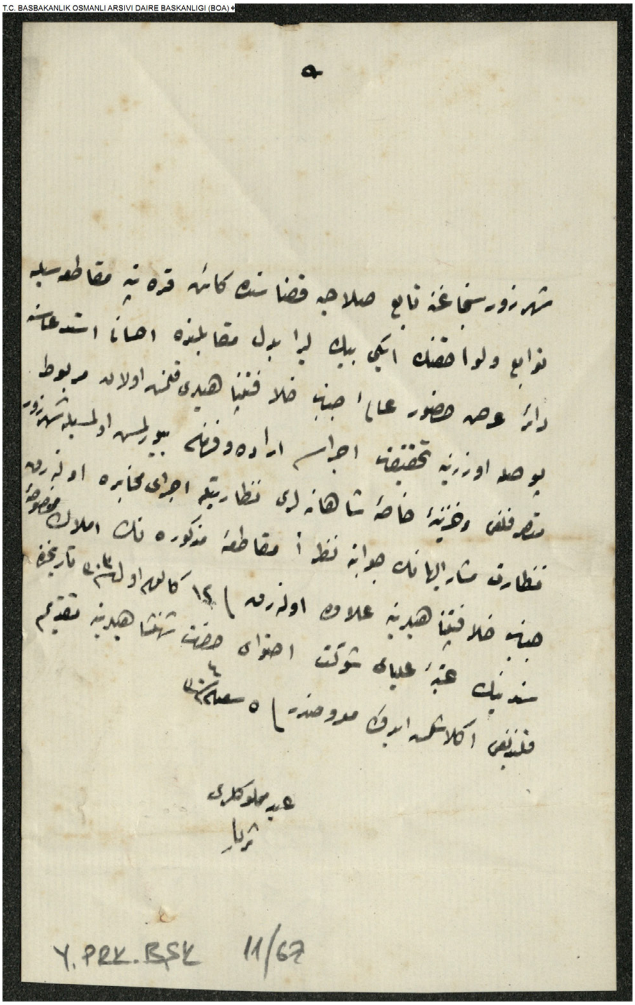
DH.MKT	01363.00063	6 زیلحیجە 1303 (5 ئەیلوول 1886)

ویلایەتی موسڵی بەرز و لایەنی جەنابی عالی پەیوەندیداری سەدارەت و نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی عالی

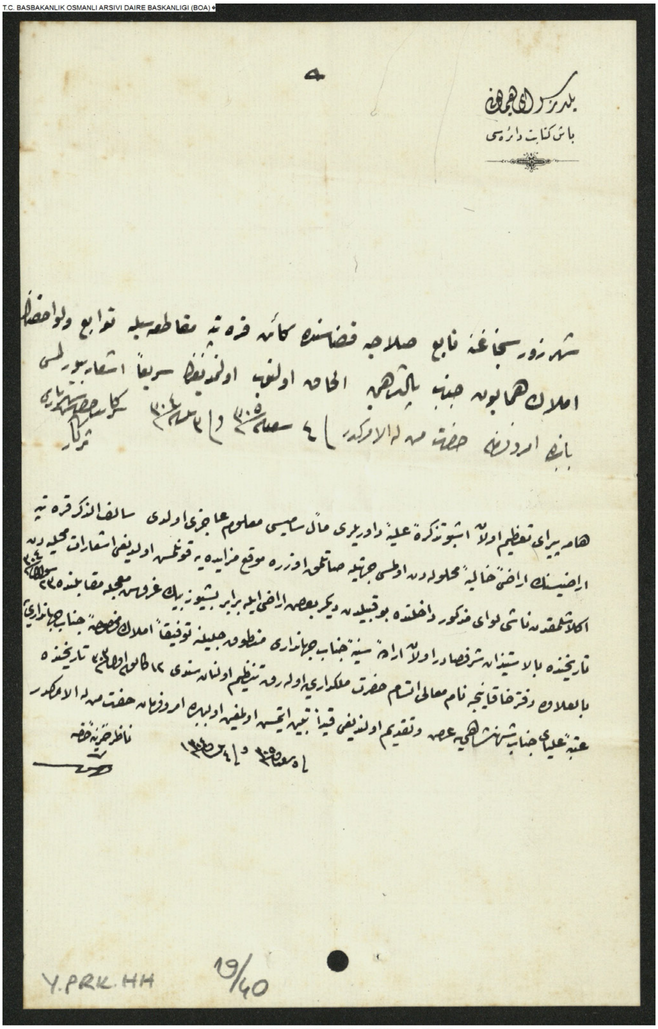
ئـەم کاروانـەی کـە لـە سـەڵاحیە بەرێکەوتـوون، بـە دووری کاتژمێرێـك و نیـو لـە ناوچـەی داقـوق تووشـی چەتەکانـی هەمەوەنـد بوونەتـەوە، بەهـۆی نەبوونـی ئەمنیـەت، تەلەگرافنامـەی سـەرۆکی بەرێوەبەرایەتـی تەلەگـراف و پۆسـتەی بەغـداد بەرێکەوتـووە، لـە خورماتـو بـە ٥-٦ ئەسـپ سـوار بـۆ سـەڵاحیە هێـنراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی لـە نەزارەتـی تەلەگرافی عالـی بـە نـووسراو ئامـاژەی پێکـراوە، ئەگەرچـی نـووسراوە بـە هـەر شـێوەیەك بێـت پێویسـتە چەتـەکان دەسـتگیر بکرێـن و زیانەکانیـان لـە ویلایـەت دوور بخرێتـەوە، بـەڵام جێـگای داخـە کـە تـا ئێسـتا دەسـتگیر نەکـراون، بۆیـە هـەر ئێسـتا بـە چاودێـری کردنیـان کێشـەکە کۆتایـی پـێ بهێنرێـت.

بۆ سەدارەت
وێنەیەکـی تەلەگرافنامـەی ناوهاتـوو هاوپێـچ بـۆ پەیوەندیدارانـی سـەدارەت ڕەوان کـراوە، بـە چاودێـری کردنـی چەتەکانـی ناوهاتـوو بـە هـەر شـێوەیەك بێـت دەسـتگیر بکرێـن، ڕێنمایـی پێویسـت دراوەتـە ویلایەتـی موسـڵ.

هاوپێچ بۆ نەزارەتی تەلەگراف
نـووسراوی عالـی بـۆ ئـەم بابەتـە و هاوپێچـی ماددەکان بـە چاودێـری کردنـی چەتەکانـی ناوهاتـوو دەسـتگیر بکرێـن، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش ڕێنمایـی پێویسـت دراوەتـە ویلایەتـی موسـڵ.

Y.PRK.BŞK	00011.00067	5 شەعبان 1304 (29 نیسان 1887)
بـۆ موقاتەعـەی قەرەتەپـەی قـەزای سـەڵاحیە سـەر بـە سـانجەقی شـارەزوور لەگـەڵ دەوروبـەر و پاشـکۆکانی ٢٠٠٠ لیـرە داواکـراوە، لەسـەر ئـەم پۆسـتەی بـۆ جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـەرز کراوەتـەوە، بریـار و فەرمـان لەسـەر لێکۆڵینـەوەی دراوە، بـە موتەسـەرفی شـارەزوور و نەزارەتـی خەزینـەی تایبەتـی شـاهانە راگەیەنـدراوە، بـە تێروانیـن لـە وەڵامـی نەزارەتـی ناوهاتـوو موقاتەعـەی ناوهاتـوو خراوەتـە سـەر ئەملاکـی تایبەتـی جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت، روون بۆتـەوە، سـەنەدەکەی لـە مێـژووی ١٢ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٣ پێشکەشـی جەنابـی سـەروو کـراوە، راگەیەنـدراوە.		

یلدز سرای همایونی
باش كتابت دائره سی

شهرزور سنجاغنه تابع صلاحیه قضاسنده كائن قره تپه مقاطعه سیله توابع ولواحقی
املاك همایونه جنب پادشاهیه الحاقی اولنمق اوزره سریعاً اشعاری بیورلمسی

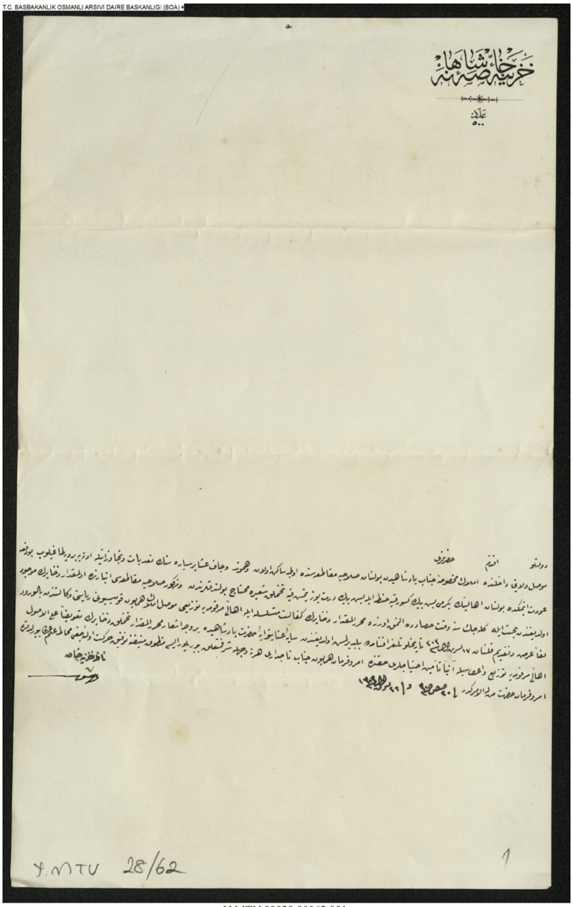
Y.PRK.HH

19/40

Y.PRK.HH.00019.00040.001

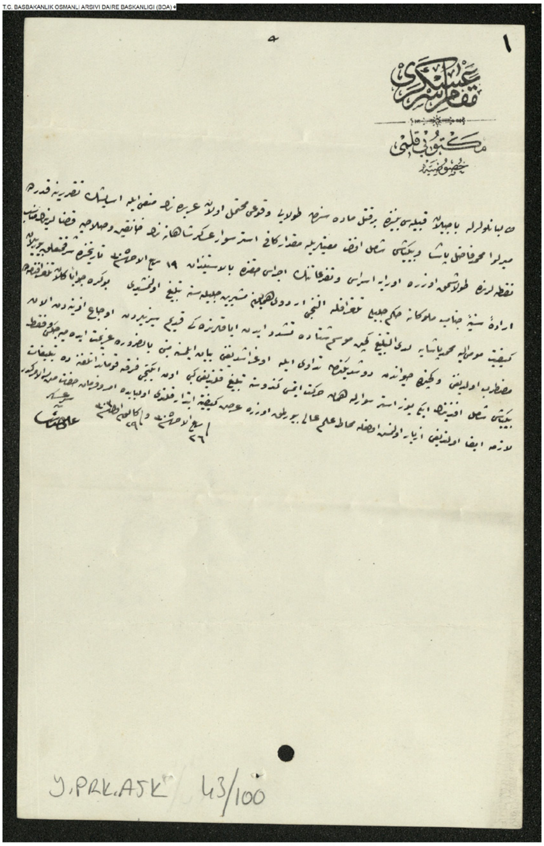
Y.PRK.HH	00019.00040	4 شەعبان 1305 (16 نیسان 1888)

کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
سەبارەت بە بەستنەوە و نەبەستنەوەی موقاتەعەی قەرەتەپە و پاشکۆکانی و دەوروبەری قەزای سەڵاحیە سەر بە سانجەقی شارەزوور بە ئەملاکی هومایۆنی جەنابی پاشا، بە پەلە ئاماژەی پێ بکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
سورەیا سەرکاتیبی جەنابی شەهریار

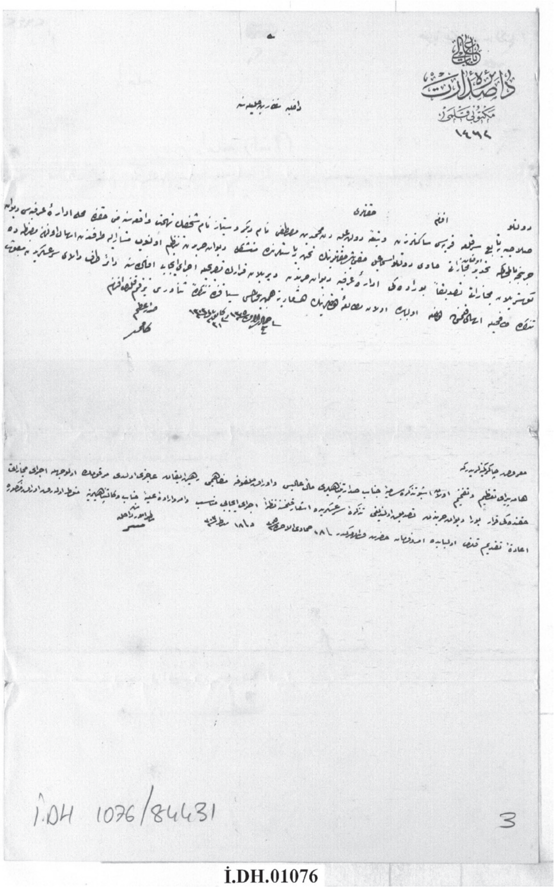
Y.MTV.00028.00062.001

Y.MTV	00028.00062	20 سەفەر 1305 (7 تشرینی دووەم 1887)
خەزینەی تایبەتی شاهانە ژمارە ٥٠٠ جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم لـە موقاتەعـەی سـەڵاحیەی ویلایەتـی موسـڵ کـە ئەملاکـی تایبەتـی جەنابـی پاشـایە، عەشـیرەتە سـەیارەکانی هەمەوەنـد و جـاف نیشـتەجێن، ماوەیەکـی زۆرە سـەرپێچی و هێرشـەکانیان پەرشـوبڵاوبۆتەوە، بۆیـە ئەمجـارە دانیشـتوانەکەی دەگەڕێنـەوە شـوێنەکانیان، بـەڵام ئەمانـە پێویسـتیان بـە ٢٥٠٠٠ قیـە گەنـم و بـە تەخمینـی ٥,٤٧٠ قیـە جۆیـە، هەروەهـا ئـەم زەخیرانـەی کـە لـە ئەنبـاری موقاتەعـەی سـەڵاحیە بوونـی هەیـە، بـۆ سـاڵی داهاتـوو لە وەرزی خەرمـان بەسـەر دانیشـتوانی ناوهاتـوو دابـەش بکرێـت، بـۆ ئەمـەش لـە وەکالەتـی سـەرۆکایەتی ئەملاکـی هومایۆنـی موسـڵ لـە مێـژووی ١٧ تشرینی یەکـەم ١٣٠٣ نێـردراوە و ڕاگەیەنـدراوە، بە گوێـرەی ئاماژەکە بە تەخمینی وەکـو قەرەبووکردنـەوە زەخیـرەکان بە سـەر دانیشـتوان دابەش بکرێـت، بریـار و فەرمانی هومایۆنـی جەنابی تاجدار چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە. نازری خەزینەی تایبەت		

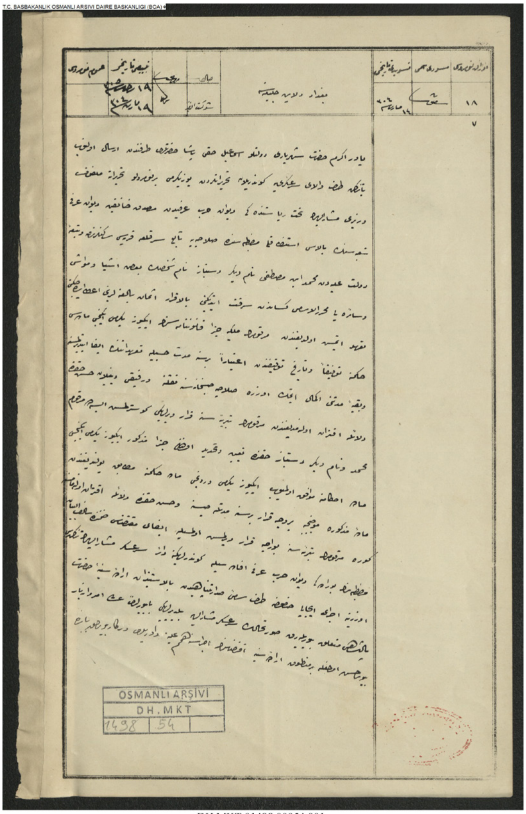
Y.PRK.ASK.00043.00100.001

<table>
<tr><th>Y.PRK.ASK</th><th>00043.00100</th><th>26 ڕەبیعی کۆتایی 1305 (11 تشرینی دووەم 1888)</th></tr>
<tr><td colspan="3">پایەی سەر عەسکەر
قەڵەمی مەکتوب
تایبەتی
بەهـۆی بابەتێکـی کوشـتن لەوانەیـە لـە نێـوان قەبیلـەی تاڵەبانیـەکان و باجەلانیـەکان ڕووبەڕووبوونـەوە ڕووبـدات، بـۆ جێگیـر کردنی ئاسایش و ڕێگەگرتـن لـە ڕوودانـی هـەر ڕووداوێـك ئـەوا میـری لیـوا محەمـەد فـازڵ پاشـا و بینباشـی شـامل ئەفەنـدی ژمارەیەکـی بـاش لـە سـەربازی ئێسـتر سـوارەی شـاهانە، لـە خاڵـی گونجـاوی قەزاکانـی خانەقیـن و سـەڵاحیە بسـوڕێنەوە، لـە ١٩ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٣٠٥ بـە فەرمانـی پاشا ڕەزامەنـدی دەرچـووە و بـە تەلەگـراف موشـیرەتی لەشـکری شەشـەمی هومایۆنـی شـکۆدار ئـاگادار کراوەتـەوە، ئەمجـارە لـە وەڵامـدا تەلەگرافنامـە هاتـووە، محەمـەد پاشـاش ئـاگادار کراوەتـەوە، لـە وەرزی زسـتاندا قاچەکانـی ئـازاری هەبـووە و بەهـۆی ئـازاری پێشـووتری بارودۆخـی خـراپ بـووە، ماوەیـەك پێش ئێسـتاش لەسـەر ئـاژەڵ کەوتۆتـە خـوارەوە و بە تیمارکردنـی خەریـك بـووە، بۆیـە بـە هاتنـی ئـەم هەواڵـە ناتوانرێـت ناوبـراو ڕەوان بکرێـت، بەڵام بە بینباشـی شـامل ئەفەنـدی ڕاگەیەنـدراوە کـە بـە ٢٠٠ ئێسـتر سـوارەوە هـەر ئێسـتا بـەڕێ بکەوێـت، ئـاگاداری پێویسـتیش دراوەتـە قوماندانـی فرقـەی ١٢، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
سەر عەسکەر عەلی ڕز</td></tr>
</table>

İ.DH 1076/84431
3

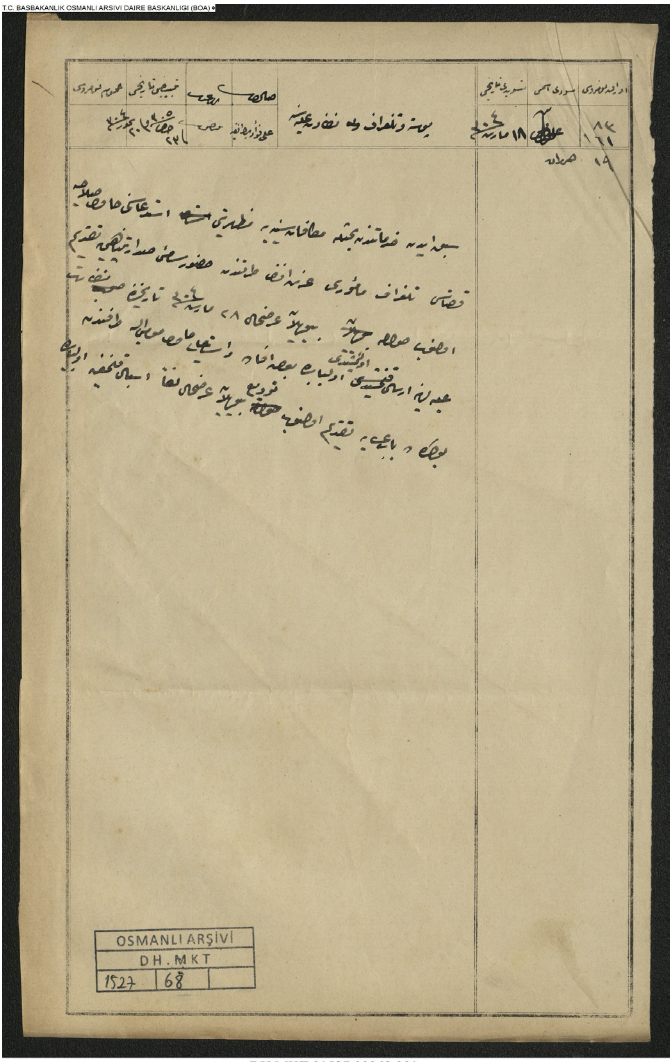
İ.DH.01076

<table dir="rtl">
<tr><td>İ.DH</td><td>01076.084431</td><td>30 جەمادی یەکەم 1305 (13 شوبات 1888)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی مەکتوب
١٤٦٢
نەزارەتی ناوەی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لەسـەر ئـەم تۆمەتـەی دراوەتـە پـاڵ محەمـەد کـوڕی مسـتەفا هاووڵاتـی عوسـمانی و دانیشـتوی گونـدی سـەر قەڵعـەی سـەر بـە سـەڵاحیە و ئـەوی تـر لەگـەڵ ......، لـە کارگێـڕی دیوانـی عورفـی جەنگـی خۆچێـی دادگایـی کـراون، بـە سـەرکردایەتی جەنابـی ئیسـماعیل حەقـی پاشـا دیوانـی جەنگـی ڕێکخـراوە، لەلایـەن ناوبـراوەوە مەزبەتـە ڕەوان کـراوە و پەسـەند کـراوە، لێـرە لـە کارگێـڕی دیوانـی عورفـی جەنگـی بریـار دراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی نـووسراو بـۆ لایەنـی واڵای سـەر عەسـکەر ڕەوان کـراوە، لـەم بابەتـەدا خوێندنـەوە کـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە ئاماژە پێکردنـی، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

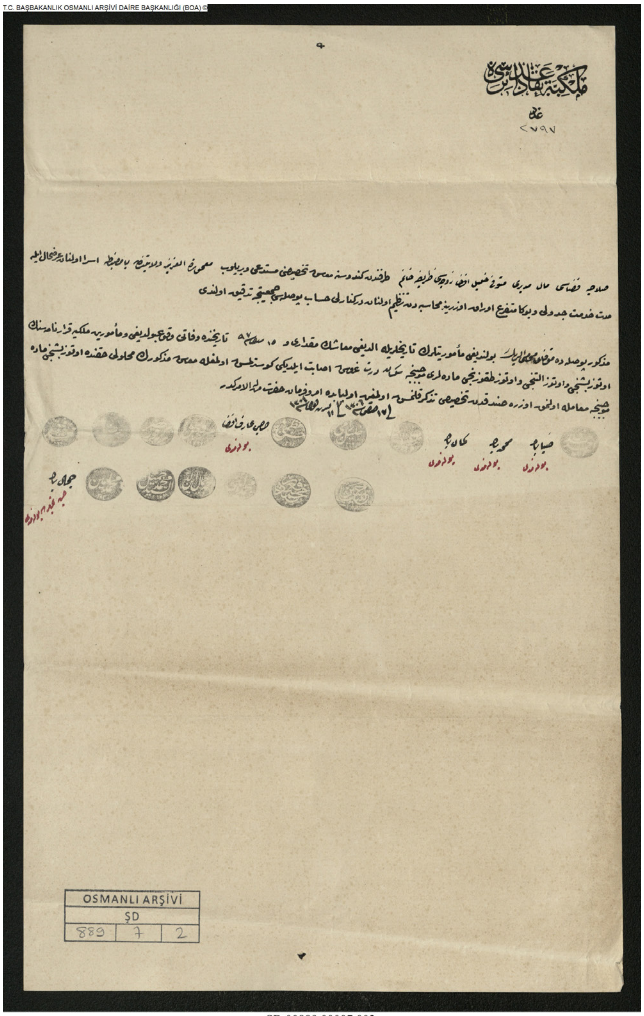
DH.MKT.01498.00054.001

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>01498.00054</th><th>19 رەجەب 1305 (1 نیسان 1888)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی بەغدادی شکۆدار
لەلایـەن جەنابـی ئیسـماعیل حەقی پاشـا نـووسراو بـۆ واڵای سـەر عەسـکەر رەوان کراوە، لـە نـوسراوەکان هاوپێچی نـووسراوی ژمـارە ١٢٠ بـە سـەرۆکایەتی وەزیـری ناوهاتـوو، دیوانـی جەنگـی عورفـی پەسـەند کـراوە، مەزبەتـەی لێکۆڵینـەوەی هۆبـەی بـاڵای دیوانـی جەنگـی عورفـی روون بۆتـەوە، کەلوپـەل و مەرومـاڵاتـی دانیشـتووی گونـدی سـەر قەلعـەی سـەڵاحیە و هاووڵاتـی دەوڵەتـی عالـی محەمـەد کـوڕی مستەفا و دەسـەتباز دزییـان لـەم کەسـانە کـردووە، کـە ناویـان تۆمـار کـراوە، بـە بریار بری هەشـت یەك خـەرج دەکرێـت و بەڵێنـی داوە بیدات، بە یاسانامەی سـزای مولکیـە پشـت بەسـتن بـە مـاددەی ٢٢٢ و لـە مێـژووی دەسـتگیر کـردن یـەك سـاڵ جێبەجـێ دەکرێـت، بـۆ تـەواو کردنـی ئـەم ماوەیـەی ماوەتـەوە بـۆ گرتووخانـەی سـەڵاحیە بگوازرێتـەوە، هەروەهـا لەسـەر هاوەڵەکـەی بـە نـاوی حەسـەن هیـچ بەڵگەیـەك نەدۆزراوەتـەوە، بۆیـە بریـار لەسـەر ئـازاد کردنـی دراوە، بـەڵام لـە بـارەی سـزای دیاریکـراوی محەمـەد و دەسـتباز بـە گوێـرەی مـاددەی ٢٢٢ گونجـاو نییـە، بەڵکو سـزاکە بـە مـاددەی ٢٢٤ گونجاوە، بـە مـاددەی باسـکراو بریـار دراوە یـەك سـاڵ زیندانـی بکرێـت و لـە بـارەی حەسـەنیش لەبـەر ئـەوەی بەڵگـەی لەسـەر نییـە، ئـازاد دەکرێـت، بـۆ جێبەجـێ کردنـی کارەکـەش مەزبەتـە بـە ووتـەی دیوانـی جەنگـی عورفـی رەوان کـراوە، لەسـەر نـووسراوی سـەر عەسـکەری ناوهاتـووش دوای وەرگرتنـی رەزامەنـدی، پەیوەندیـداری سـەدارەت جەنابـی پاشـا بـە فەرمانـی پاشـا رەزامەنـدی نیشـان داوە، کارەکـە بـە سـەر عەسـکەری ناوهاتـوو راگەیەنـدراوە، بـە فەرمانـی عالـی نـووسراو بـۆ بڕیارەکـە کـراوە، بـە دەرچوونـی فەرمانـی پاشـا کارەکـە جێبەجـێ دەکرێـت.</td></tr>
</table>

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)
OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
1527 68

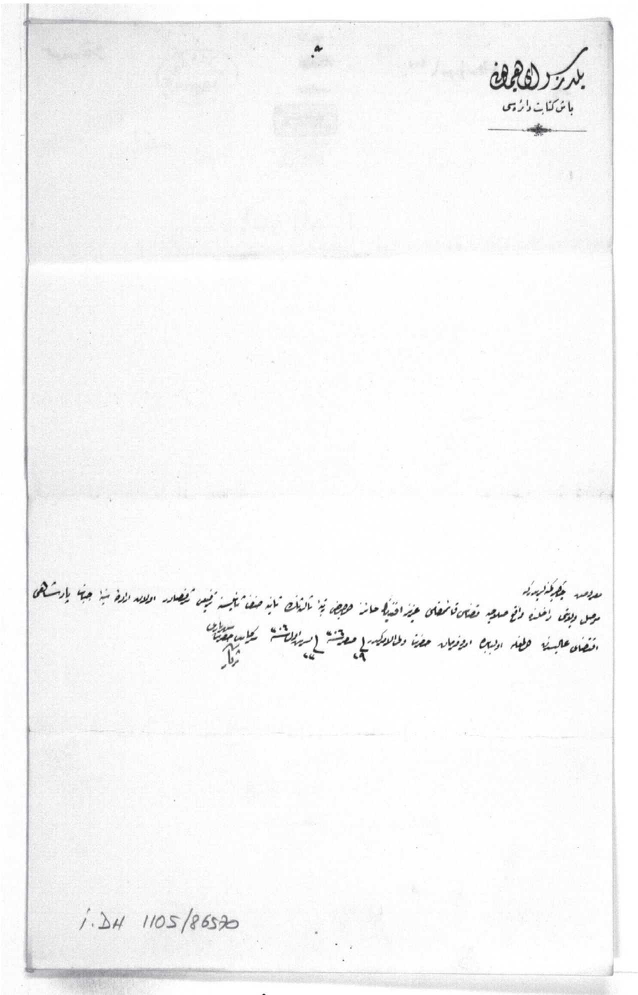
DH.MKT.01527.00068.001

DH.MKT	01527.00068	23 جەمادی یەکەم 1305 (6 شوبات 1888)
نەزارەتی پۆستە و تەلەگرافی عالی عیـزەت ئەفەنـدی فەرمانبـەری تەلەگرافـی قـەزای سـەڵاحیە لـە ئەرکەکەیدا خزمەتـی باشـی کـردووە، بۆیـە داواکاری پێشکەشـی پەیوەندیـداری سـەدارەت کـردووە و داوای پاداشـتی کـردووە، داواکاریەکـە لـە ٢٨ مـارت ١٣٠٤ حەواڵـەی نەزارەتـی عالـی کـراوە، بـەڵام ئەمجـارە داواکاری بـۆ بابـی عالـی رەوان کـردووە، کارەکـە جێبەجـێ بکرێت.		

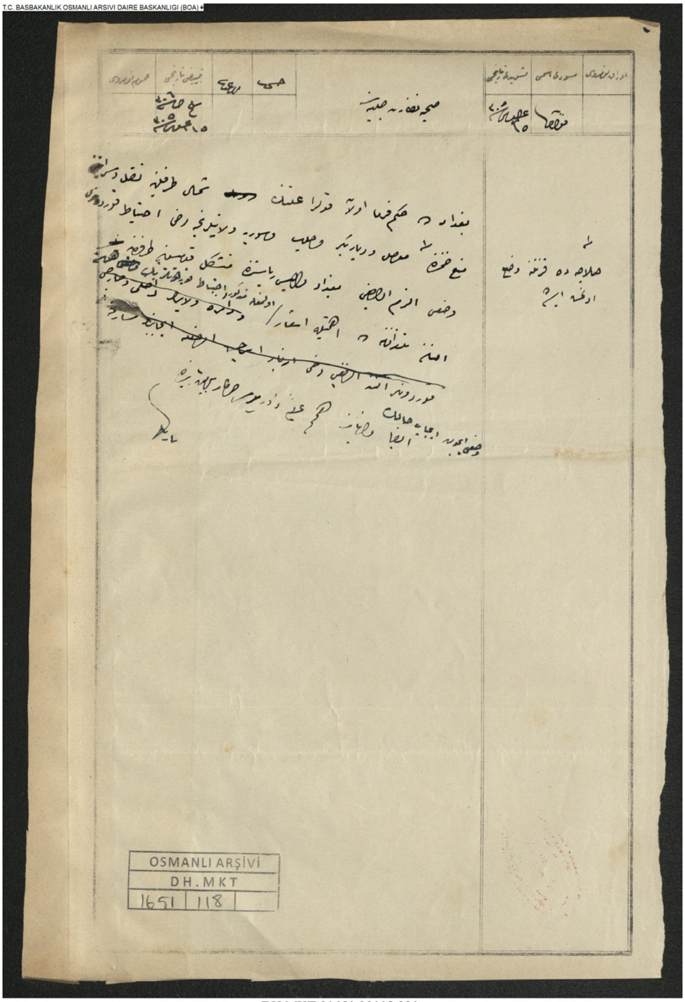
ŞD.00889.00007.002

<table>
<tr><th>ŞD</th><th>00889.00007</th><th>17 سەفەر 1306 (23 تشرینی یەکەم 1888)</th></tr>
<tr><td colspan="3">فەرمانگەی خانەنشینی مولکیە
ژمارە ٢٧٩٧
خەلیـل ئەفەنـدی بەڕێوەبـەری دارایـی قـەزای سـەڵاحیە مـردووە، لەلایـەن خێزانەکـەی زەریفـە خانـم داواکاری بـەرز کراوەتـەوە داوای برینـەوەی مووچـە دەکات، بـە مەزبەتـە لـە ویلایەتـی مەعمورەتولعەزیـزە داواکاریەکـە ڕەوان کـراوە، لەگـەڵ ئەمـەش خشـتەی مـاوەی خزمـەت و لەسـەر نـووسراوی پەیوەسـت بـەم بابەتـە لـە ژمێریـاری پەراوێـز ڕێکخـراوە، بـە کۆکراوەیـی ووردبینـی بـۆ کـراوە. لـە پۆسـتەی ناوهاتـوو ناوبـراوی مـردوو لـە مێـژووی ئەرکەکانـی لەگـەڵ بـری مووچەکانـی لـە مێـژووی ١٥ شـوبات ١٢٩٧ کـە مردنیەتـی و بڕیارنامـەی فەرمانبەرانـی مولکیـە مامەڵەکـە لەسـەر جێبەجـێ کردنـە، بـۆ دابیـن کردنیشـی نـووسراو بـۆ سـندوقی کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

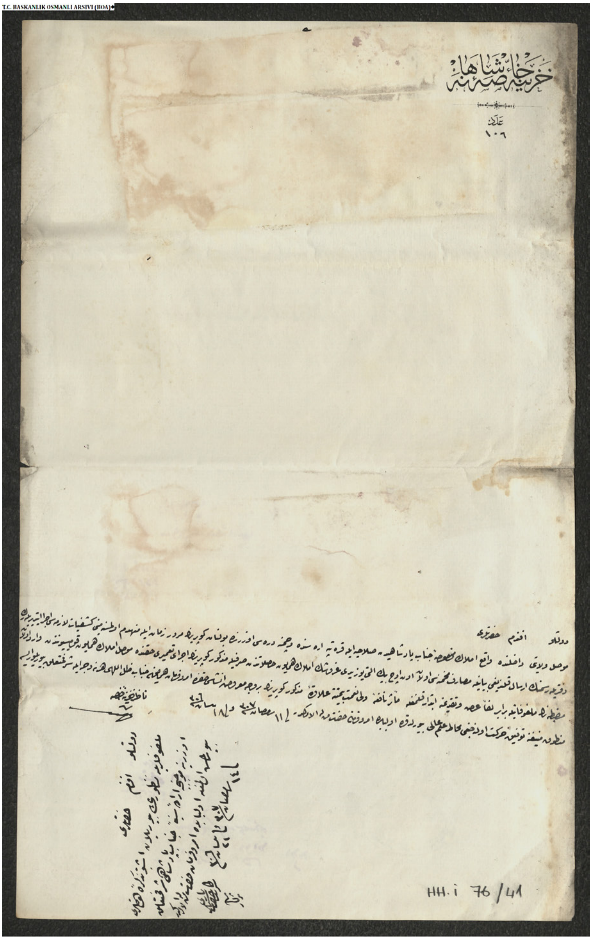
İ.DH.01105

İ.DH	01105.086570	29 سەفەر 1306 (4 تشرینی دووەم 1888)
کۆشکی یڵدزی هومایۆن فەرمانگەی باش کیتابەت راگەیەندراوی بەندەمانە عەزیز ئەفەندی قائیمقامی قەزای سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ وەکو پاداشت لە پلەی سێیەم بۆ نمرەی دووەم بەرز کراوەتەوە، بۆ ئەمەش فەرمانی پاشای جەنابی پاشا دەرچووە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. جەنابی شەهریاری سەر کاتیب سورەیا		

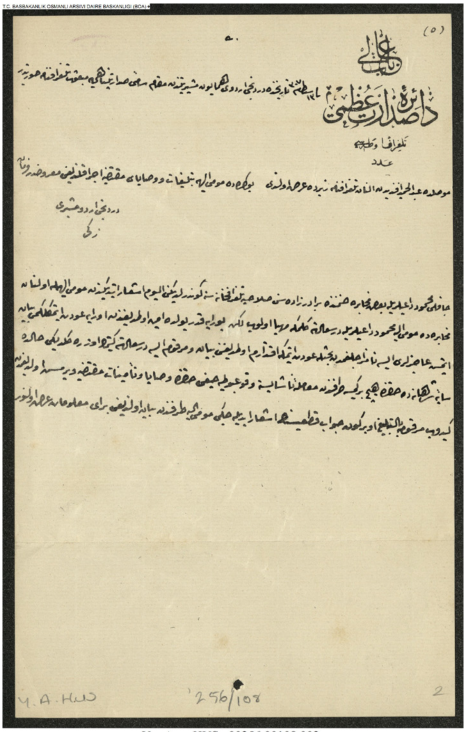
DH.MKT.01651.00118.001

DH.MKT	01651.00118	30 جەمادى يەكەم 1306 (1 شوبات 1889)
نەزارەتى تەندروستى شكۆدار نەخۆشـى كۆلێـرا لـە بەغـداد بڵاوبۆتـەوە، بـۆ ئـەوەى بـەرەو لايەنـى باكـوور تەشـەنە نـەكات و بڵاونەبێتـەوە، لـە سـەڵاحيە كەرەنتينـە دانـراوە، لـە ويلايەتەكانـى موسـڵ و دياربەكـر و حەلـەب و سـوريا خانـەى پاراسـتنى يـەدەگ دابمەزرێـت، قۆميسـيۆن لـە سـەرۆكايەتى والـى بەغـداد پێـك هێـنراوە و تەلەگرافنامـە هاتـووە، ئامـاژە بـە يەدەگـى خانـەى پاراسـتن كـراوە، بـۆ جێبەجـێ كردنـى هيممـەت بكرێـت.		

11 رەمەزان 1307 (1 مایس 1890)	00076.00041	HH.İ

خەزینەی تایبەتی شاهانە
ژمارە ١٠٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە ئەملاکی تایبەتی جەنابی پاشای ویلایەتی موسڵ ئەم پردەی دەکەوێتە سەر دەریاچەی چمنەی نێوان سەڵاحیە و قەرەتەپە بە تێپەربوونی کات وێران بووە، دوا دەرخستە لەگەڵ دەفتەر نەخشەکەی رەوان کراوە، بە راگەیاندنی خەرجیەکەی کە دەکاتە ١٣٦٠٧ قوروش لە داهاتی ئەملاکی هومایۆن خەرج دەکرێت، بۆ نۆژەنکردنەوەی پردی ناوهاتوو مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ هاتووە و لەگەڵ هاوپێچ بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بارەیەوە بریار و فەرمانی هومایۆن جەنابی سێبەری خوا لەسەر زەوی چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەت

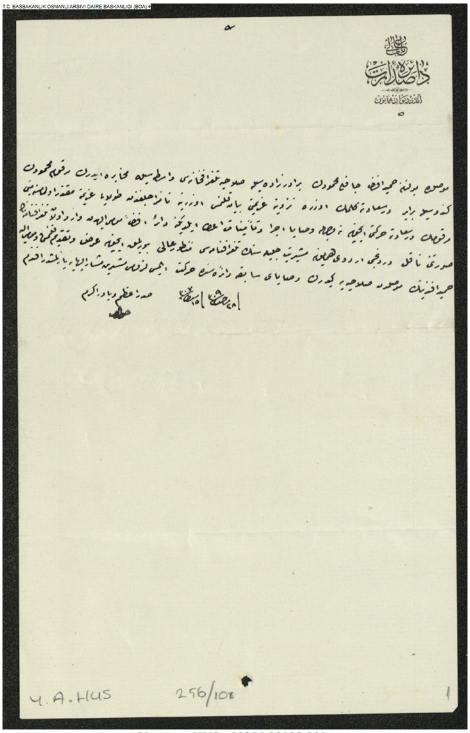

Y__A___HUS_.00256.00108.002

Y.A.HUS	00256.00108	26 رەجەب 1309 (25 شوبات 1892)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پیرۆز
ژووری تەلەگراف
وێنـەی ئـەم تەلەگرافنامەیـەی کـە لـە ۱۳ شـوبات ۱۳۰۷ لـە موشـیرەتی لەشـکری چـواری هومایـۆن بـۆ سـەدری ئەعـزەم رەوان کـراوە ئـەم تەلەگرافنامەیـە لەلایـەن عەبدولحەمیـد ئەفەنـدی لـە موسـڵ وەرگیـراوە، ئەمجـارە رێنمایـی و ئامـۆژگاری پێویسـت دراوەتـە ناوبـراو، راگەیەنـدراوە فەرمـان.
زەکی موشیری لەشکری چوارەم

لەسـەر هەندێـك گفتوگـۆی مەحمـود جـاف لەگـەڵ بانگخوازانـی، برادەرزادەکـەی رەوانـی تەلەگرافخانـەی سـەڵاحیە کـردووە، بـە گوێـرەی هەواڵـی ناوبـراو مەحمـود و بانگخوازانـی ئامادەکاریـان کـردووە بێنـە دەرسـەعادەت، بـەڵام متمانـە بـە رێگاکـە ناکـەن تـا ئێـرە بێـن، بۆیـە لـە رێـگا گەراونەتـەوە، مـن بـە هـۆی ئـەوەی دەروونـم تـەواو نەبـووە توانـام نەبـووە بگەرێمـەوە، سـەبارەت بـە هاتنـی ناوبـراو، لەلایـەن هیـچ کەسـێك جولـەی نەشـیاو ئەنجـام نەدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش ئامـۆژگاری و متمانـە دراوەتـە لایەنـی پەیوەندیـدار، بـە ئـاگادار کردنـەوەی ناوبـراو زانیـاری راگەیەنـدراوە.

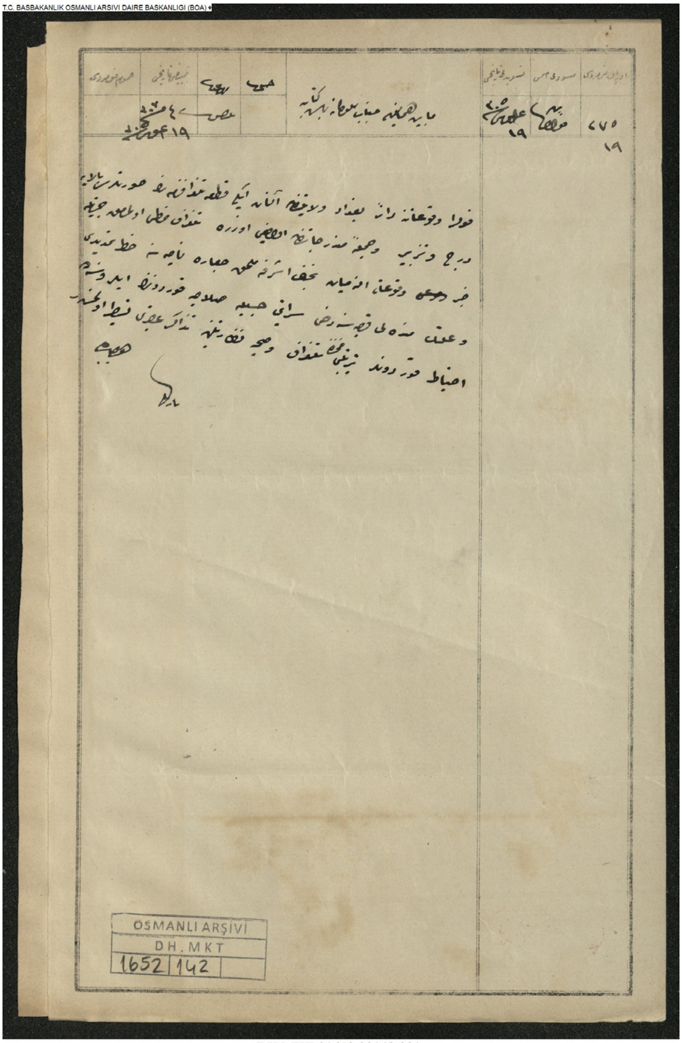

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

Y.A.HUS 256/108

Y__A___HUS_.00256.00108.001

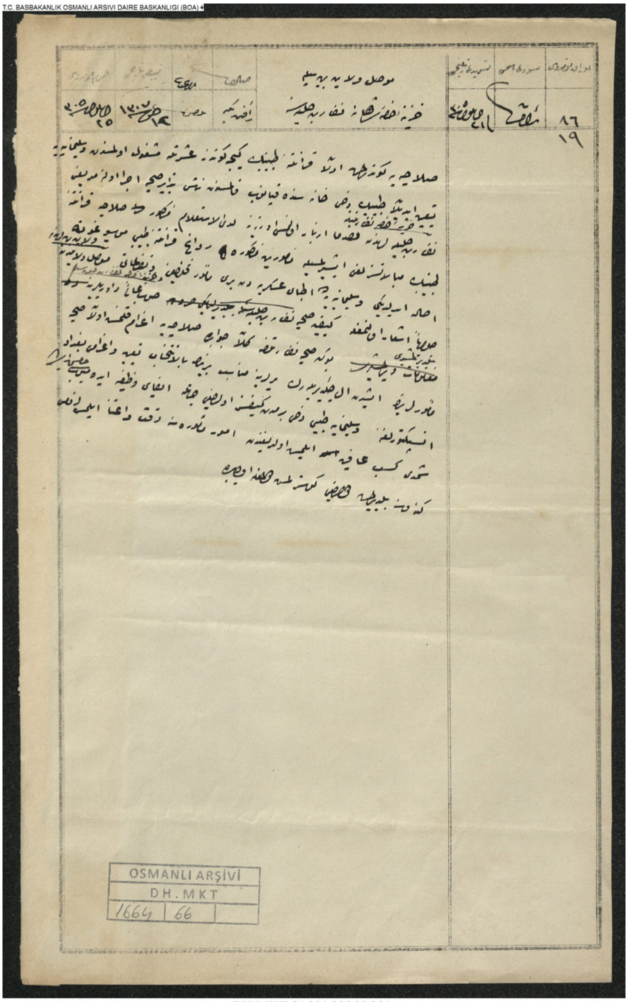
Y.A.HUS	00256.00108	28 رەجەب 1309 (27 شوبات 1892)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٥
لـە تەلەگرافخانـەی سـەڵاحیە حەمیـد ئەفەنـدی لەگـەڵ بـرادەرزادەی مەحمـود جـاف پەیوەنـدی کـردووە و رایگەیانـدووە، خـۆی و مەحمـود دێنـە دەرسـەعادەت، بـەڵام بەهـۆی مەزاجیـەوە لـە توانـای نابێـت بێتـە دەرسـەعادەت، ناوبـراو بـۆ ئـەوەی جولـە بـکات بـۆ دەرسـەعادەت، بە چ جۆرێـك ئـاگاداری و متمانەی پـێ دەدرێت، لـەم بارەیـەوە لەلایـەن ناوبـراوەوە تەلەگرافنامـە هاتـووە، وێنەیەکـی گوازراوەتـەوە، تەلەگرافنامـەی موشـیرەتی شـكۆداری لەشـكری چوارەمـی هومایـۆن بـەرز کراوەتـەوە، هەروەهـا حەمیـد ئەفەنـدی لـە موسـڵ چۆتـە سـەڵاحیە، لـە فەرمانگـەی پێشـوو ئامـۆژگاری پێویسـت کـراوە، بـە نـووسراو موشـیرەتی ناوبـراو ئـاگادار کراوەتـەوە.
سەدری ئەعزەم و یاوەری

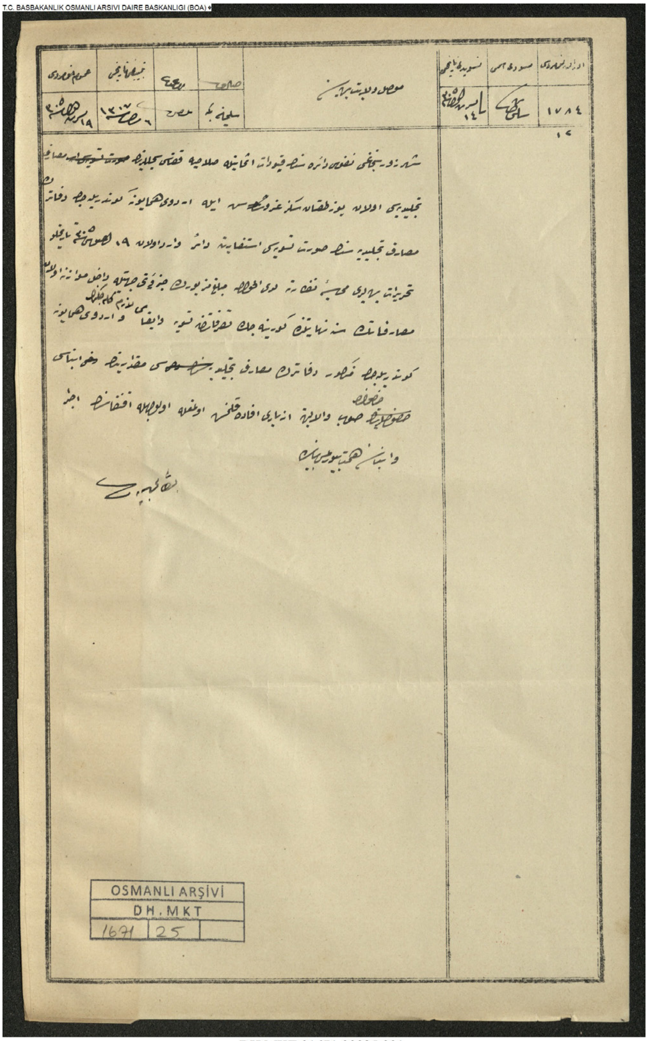
DH.MKT.01652.00142.001

DH.MKT	01652.00142	4 موحەررەم 1307 (31 ئۆغستۆس 1889)
جەنابی ملوکانەی باش کیتابەتی مابەینی هومایۆن لـە بـارەی کۆڵیـراوە لـە ویلایەتـی بەغـداد دوو پارچـە تەلەگرافنامـە وەرگیـراوە، وێنەکانـی لـە بـاڵادا هەیـە، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی هێڵـی تەلەگـراف نییـە، بۆیـە وەرگرتنـی هـەواڵ و رووداوەکانـی ناحیـەی سـەبارەی سـەر بـە نەجەفـی ئـەشرەف پێویسـتی بـە درێژکردنـەوەی هێـڵ و ئـەم نەخۆشـیە گەیشـتۆتە شـارۆچکەی مەندەلـی، بۆیـە لـە سـەڵاحیە خانـەی پاراسـتن رێـك بخرێـت، نـووسراوی نەزارەتـی تەلەگـراف و تەندروسـتی رەوان کـراوە.		

DH.MKT.01664.00066.001

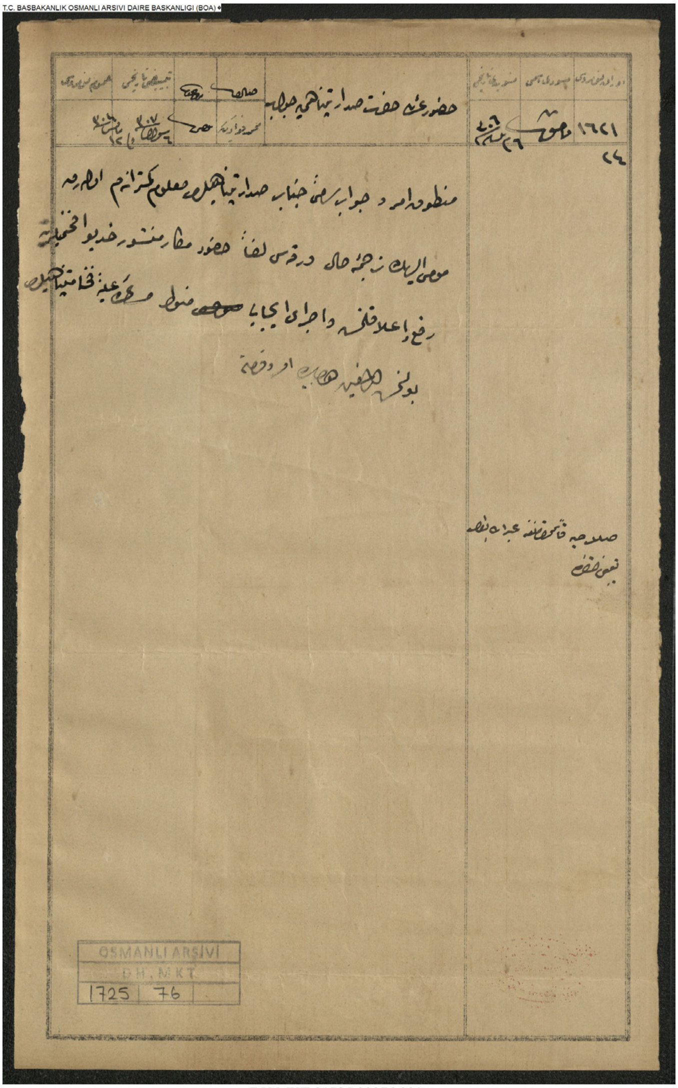
<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>01664.00066</td><td>12 سەفەر 1307 (8 تشرینی یەکەم 1889)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی پایەبەرز و نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی شکۆدار
پزیشـکی کەرەنتینـە کـە بـۆ سـەڵاحیە رەوان کـراو شـەو و رۆژ بـە خواردنـەوە خەریکـە، هەروەهـا ئـەم پزیشـکەی لـە سـلێمانی دامـەزراوە هێشـتا لـە خانەکـەی خـۆی نەهاتۆتـە دەرەوە، بەمـەش ئامـادەکاری تەندروسـتی ئەنجـام نـەدراوە، لەسـەر نـووسراوی نەزارەتـی خەزینـەی تایبەتـی و دوای پـرس، پزیشـکی کەرەنتینـەی سـەڵاحیە بەهـۆی کەموکـوری و هەسـت نەکـردن بـە بەرپرسـیارێتی، پزیشـکی کەرەنتینـە بـە نـاوی موسـیو غوتـە رەوان کـراوە، لـە سـلێمانیش پزیشـکێکی سـەربازی ئەرکەکـەی پـێ دراوە، لـە وەڵامـدا روون کردنـەوە لـە ویلایەتـی موسـڵ ئامـاژەی پێکـراوە، بـە سـەروو راگەیەنـدراوە، لـەم وەڵامـەی کـە لـە نەزارەتـی تەندروسـتی هاتـووە لـە سـەڵاحیە ئەوانـەی دەسـتیان لـە کار کێشـاوەتەوە، کەسـێکی شـیاو و گونجـاو لـە شـوێنیان دابمەزرێـت، پزیشـکی سـلێمانیش ماوەیـەك بـێ کەیـف بـووە، بۆیـە ئەرکەکـەی ئەنجـام نـەداوە، بـەڵام ئێسـتا هاتۆتـەوە هـۆش خـۆی و پێویسـتە لـە ئەرکـدا ووردبیـن و چاوکـراوە بێـت.</td></tr>
</table>

DH.MKT.01671.00025.001

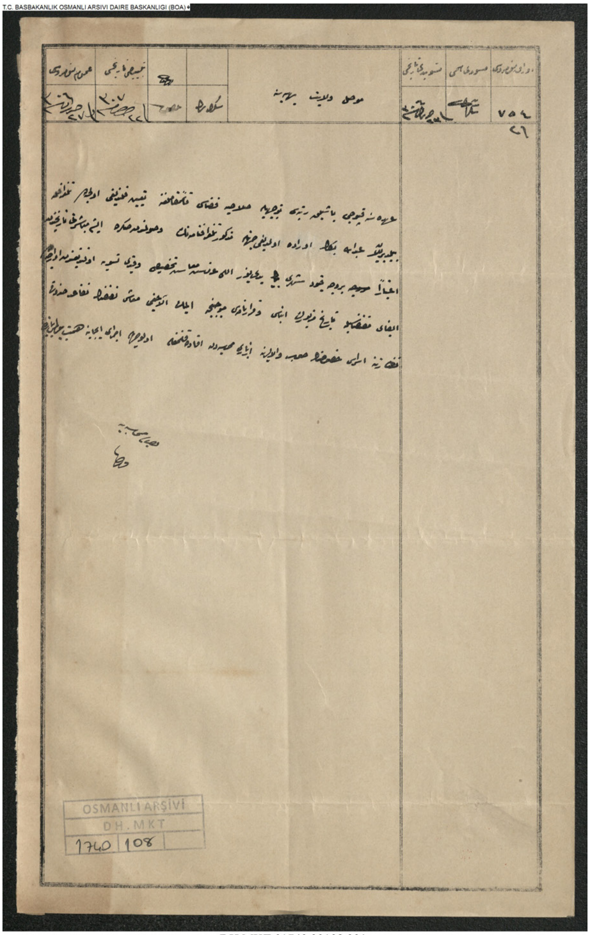
25 سەفەر 1307 (21 تشرینی یەکەم 1889)	01671.00025	DH.MKT

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
تۆماری هەشت یەکی فەرمانگەی ناسنامەی سانجەقی شارەزوور لەگەڵ خەرجی بەرگ کردنی تۆمارەکانی قەزای سەڵاحیە دەکاتە ١٩٨ قوروش، لەگەڵ ئەم دەفتەرانەی لەشکری هومایۆن رەوانی دەکات، وێنەی رێکخستنی خەرجی بەرگ کردنی دەفتەرەکان، لە مێژووی ١٩ ئۆغستۆس ١٣٠٥ نووسراوی پایەبەرز حەواڵەی نەزارەتی ژمێریاری کراوە، برە پارەی ناوهاتوو بەشێکی لە ناو موازەنە تۆمار کراوە، خەرجیەکە لە کۆتایی ساڵ دەبینرێت، رێکخستن و خەرج کردنی بە پێویست زانراوە و رەوانی لەشکری هومایۆن دەکرێت، لە بارەی بری خەرجی بەرگ کردنی دەفتەرەکانی ناوهاتوو نووسراو بۆ والا کراوە، لە راگەیاندنی هیممەت بکرێت.

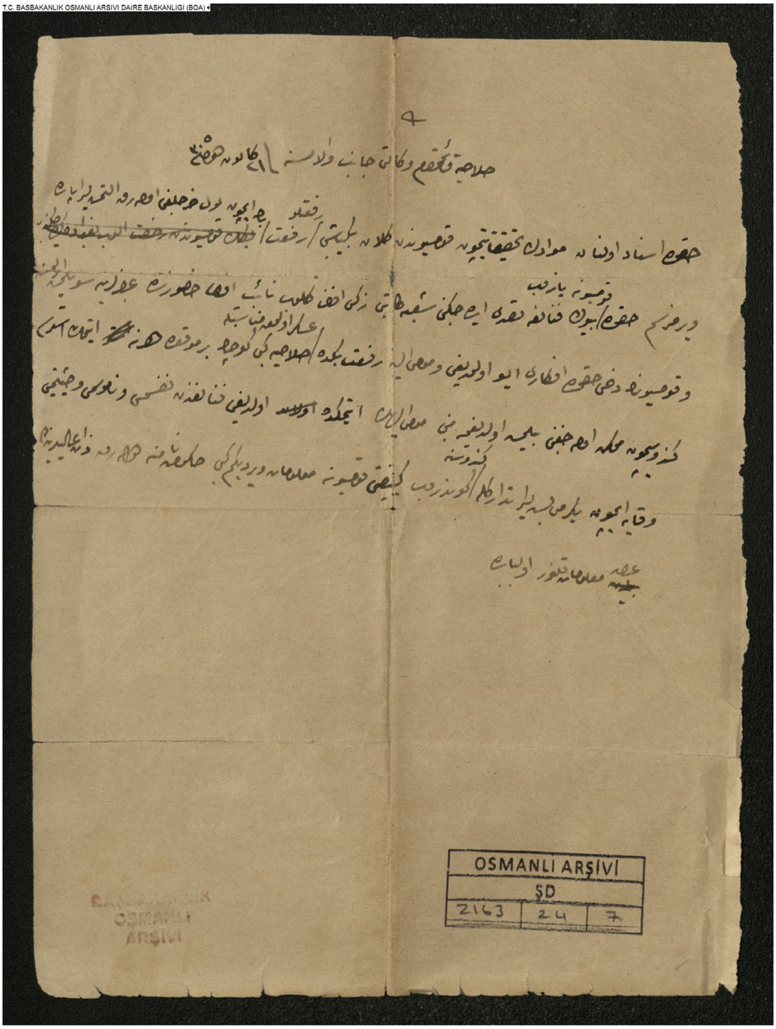
DH MKT 01725 00076 001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>01725.00076</td><td>6 شەوال 1307 (26 مایس 1890)</td></tr>
<tr><td colspan="3">وەڵامی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
بریار و وەڵامی پەیوەندیداری سەدارەت، وەرەقەی کەسێتی وەرگێراوی ناوبراو بەرز کراوەتەوە، بۆ جێبەجێ کردنی بریار و فەرمان.
لە بارەی دامەزراندنی عەبدوڵلا بەگ لە قائیمقامیەتی سەڵاحیە.</td></tr>
</table>

DH.MKT.01740.00108.001

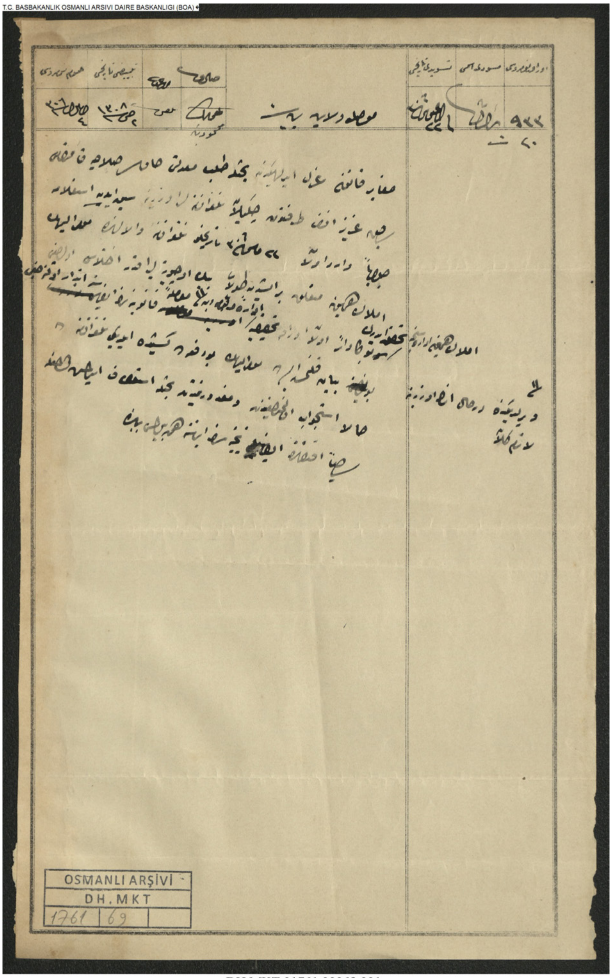
<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01740.00108</th><th>21 زیلقەعدە 1307 (9 تەمموز 1890)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
بە پلەی قەپوچی باشی لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە دامەزراوە، سەرەتا بە تەلەگرافنامە راگەیەندراوە کە عەبدوڵلا بەگ لەوێیە، دوای گەیشتنی تەلەگرافنامەی ناوهاتوو، لە مێژووی دەست بە کار بوونی ناوبراو و بە گوێرەی تۆمارەکان مانگانە ٧٥٠ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت، هەروەها پشت بەستن بە تۆمار و رێکخستنی تۆمار مێژووی ناوهاتوو رابگەیەندرێت و بە بریارنامە مانگانە ئەم مووچەیەی کە وەریدەگرێت نیوەی بۆ نەزارەتی سندوقی خانەنشینی دەگێردرێتەوە، بۆ ئەم مەبەستەش لە ژمێریاری نووسراوی بۆ کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی کارەکە.</td></tr>
</table>

ŞD.02163.00024.007

ŞD	02163.00024	10 جەمادی یەکەم 1307 (2 کانوونی دووەم 1890)

لایەنی والای بریکاری قائیمقامی سەڵاحیە
بەهـۆی ئـەم بابەتانـەی کـە خراوەتـە پاڵیـەوە بـۆ لێکۆڵینـەوە لـە بابەتەکـە بینباشـی ڕەفعـەت بـەگ هاتـووە، بـۆ خەرجـی ڕێـگای ناوبـراو ٦٠ لیـرە پـارەی پـێ بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش نـووسراو بـۆ قۆمیسـیۆن کـراوە، کاتیبـی هۆبـە زەکـی ئەفەنـدی هاتـووە لـە پێـش نائیبـی ئەفەنـدی ووتویەتـی ئەگـەر پێـی نەدرێـت ئـەوا زوڵمـی لـێ دەکرێـت، هێشـتا قۆمیسـیۆنیش بیرۆکەیەکـی نییـە، ڕەفعـەت بەگیش وەکو سـەربازێك لە شـوێنێکی بچووکـی وەکو سـەڵاحیە هـەر شـتێك بیـەوێ بیـکات، بـۆ خـۆی دەبێـت، بـۆ پاراسـتنی نەفسـم و ناموسـم و کەسـایەتیم ٢٥ لیـرە بۆ ناوبـراو بنێردرێـت، بـۆ چۆنیەتـی کارەکـەش زانیاریـم بـۆ قۆمیسـیۆن نـاردووە، زانیـاری ڕابگەیەندرێـت ئەفەنـدم.

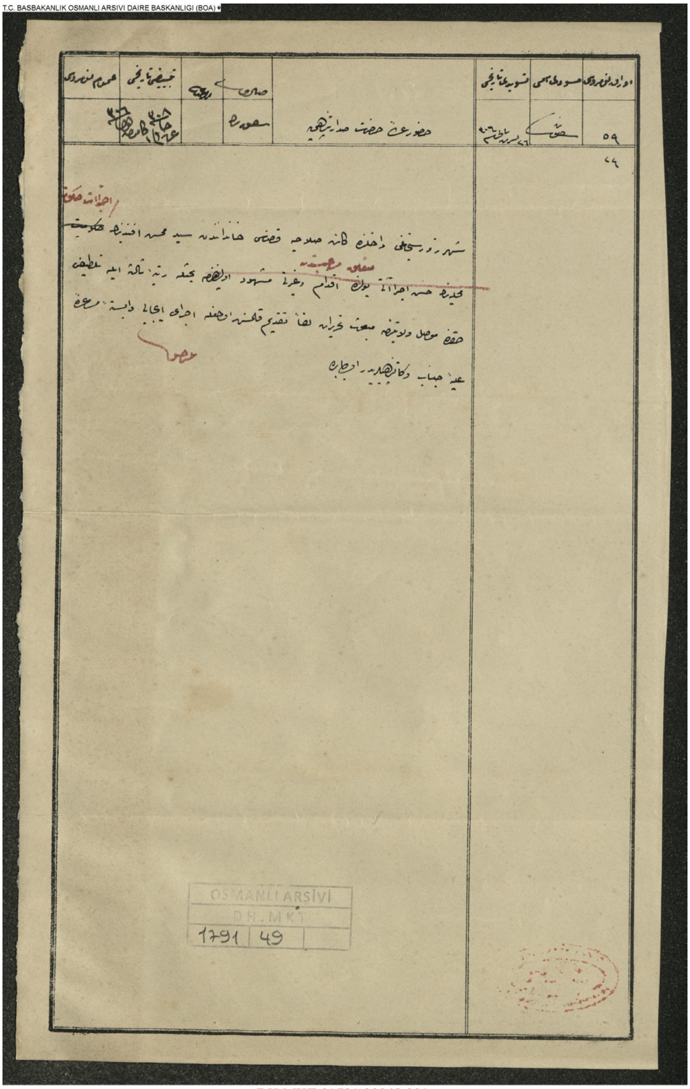

DH.MKT.01761.00069.001

DH.MKT	01761.00069	2 سەفەر 1308 (17 ئەیلوول 1890)

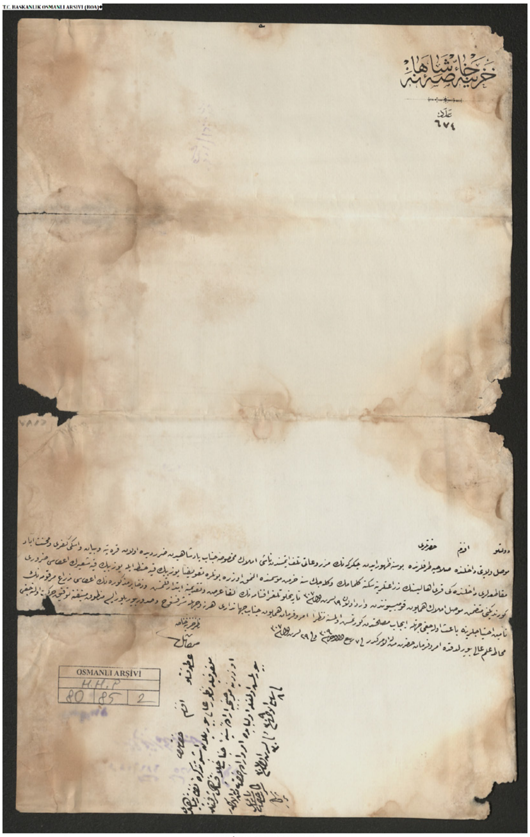
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز

لەبـەر ئـەوەی دوورخسـتنەوەی پێچەوانـەی یاسـایە، لەلایـەن عەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی سـەڵاحیە تەلەگرافنامـە رەوان كـراوە، دوای ئـەوەی داوای زانیـاری كـراوە لـە مێـژووی ٢٢ مایـس ١٣٠٦ بـە تەلەگرافنامـە وەڵام لـە والا هاتـووە، دەركەوتـووە لـە ئەملاكـی هومایۆنـی ناوبـراو نزیكـەی ١٣٠٠ لیـرە بـردراوە، لـە كارگێـری ئەملاكـی هومایـۆن لێكۆڵینـەوە كـراوە، ئـەم ئەوراقانـەی پەیوەسـتە بـەم بابەتـە، لـە كارگێـری ناوهاتـوو رەوان كـراوە، هەرچـی زووە بـۆ مامەڵـەی یاسـایی نـووسراو بكرێـت، ئەگەرچـی نـووسراو كـراوە، بـەڵام ئەمجـارە ئـەم تەلەگرافنامـەی كـە لەلایـەن ناوبـراوەوە هاتـووە، وەڵام نەدراوەتـەوە، بەمـەش غـەدری لێكـراوە، بـە پەلـە كارەكـە چارەسـەر بكرێـت و ئەنجامەكـەی رابگەیەندرێـت.

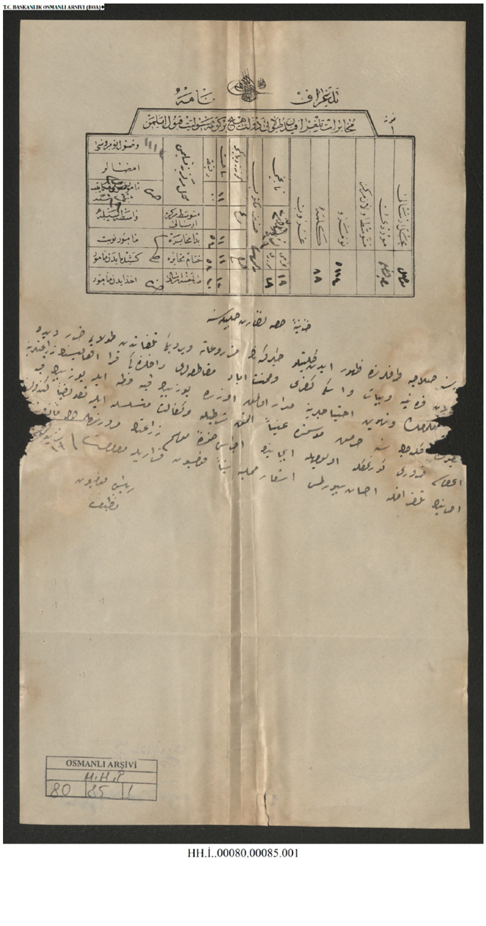

DH.MKT.01791.00049.001

DH.MKT	01791.00049	1 جەمادی یەکەم 1308 (13 کانوونی یەکەم 1890)
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت بەهـۆی دڵسـۆزی سـەید موحسـێن ئەفەنـدی خانەدانـی قـەزای سـەڵاحیەی سـەر بـە سـانجەقی شـارەزوور، بـە پلـەی سـێیەم ڕێـزی لـێ بگیرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە هاوپێچـی نـووسراوی ویلایەتـی موسـڵ نێـردراوە، لـەم بابەتـەدا کارەکـە دەگەڕێتـەوە بـۆ جەنابـی پەیوەندیـداری وەکالـەت.		

HH.İ..00080.00085.002

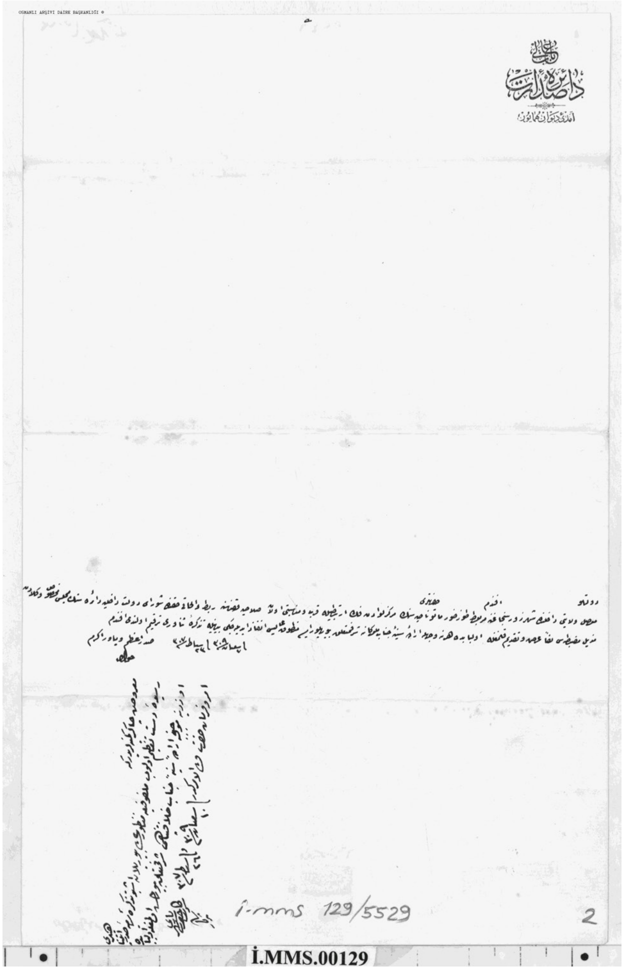
HH.İ..00080.00085.001

HH.İ	00080.00085	27 رەبیعی یەكەم 1309 (31 تشرینی یەكەم 1891)

نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شكۆدار
ئـەم سـاڵە هێرشـی كوللـە زیانـی بـە كشـتوكاڵی سـەڵاحیە گەیانـدووە و لەنـاوی بـردووە، تاوەكـو دانیشـتوانی ئـەم گوندانـەی كـە دەكەونـە نـاو موقاتەعاتەكانـی قەرەتەپـە و بەیـات و ئەسـكی كفـری و مخنـت ئابـاد زیانیـان پـێ نـەگات و نەبێتـە هەرەشـە بـۆ سـاڵی داهاتـوو، ١٠٠ هـەزار قیـە گەنـم و ١٠٠ هـەزار قیـە جـۆ لـە وەرزی خەرمـان هەنـگاو بـە هەنـگاو وەكـو قەرەبـوو دەدرێتـەوە خەڵكەكـە، ئەمـەش بـە تەلەگرافنامـە ئامـاژەی پێكـراوە و بـە بریـاری قۆمیسـیۆن راگەیەنـدراوە.
نەزیف سەرۆكی قۆمیسیۆن

HH.İ	00080.00085	7 رەبیعی كۆتایی 1309 (10 تشرینی دووەم 1891)

خەزینەی تایبەتی شاهانە
ژمارە ٦٧٤
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ئـەم سـاڵە سـەڵاحیە سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ بەهـۆی هێرشـی كوللـەوە كشـتوكاڵەكەی زیانـی پێگەیشـتووە و لەناوچـووە، بـۆ ئـەوەی كشـتوكاڵی دانیشـتوی گوندەكانـی موقاتەعـەی قەرەتەپـە و بەیـان و ئەسـكی كفـری و مخنـت ئابـاد كـە لـە ئەملاكـی تایبەتـی پاشـایە نەوەسـتێت، سـاڵی داهاتـوو لـە وەرزی خەرمـان قەرەبـوو وەردەگـرن، بـە بـاش زانـراوە ١٠٠ هـەزار قیـە گەنـم و ١٠٠ هـەزار قیـە جـۆ بەسـەریان دابـەش بكرێـت، لـە قۆمیسـیۆنی ئەملاكـی هومایۆنـی موسـڵ تەلەگرافنامـە لـە مێـژووی ١٩ تشرینـی یەكـەم ١٣٠٧راگەیەنـدراوە و پێشـكەش كـراوە، دابـەش كردنـی زەخیـرەی ناوهاتـوو دەبێتـە هـۆكاری دابیـن كردنـی پێداویسـتییەكانی كشـتوكاڵ، بـە تێروانیـن لـە بەرژەوەندییـەكان بریـار و فەرمانـی هومایـۆن هـەر چییـەك بێـت جێبەجـێ دەكرێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم كەسـەیە كـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەتی

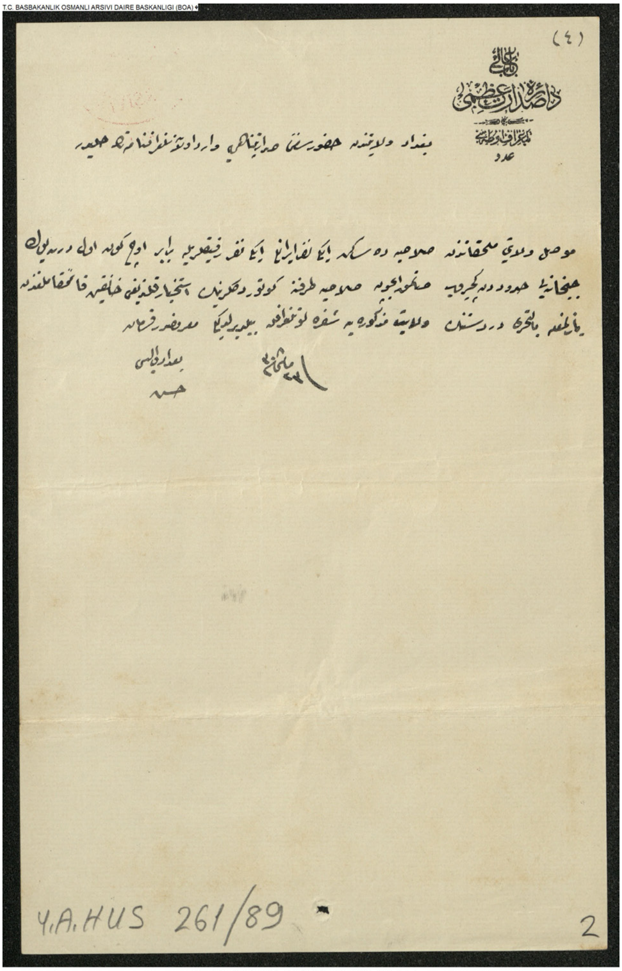

OSMANLI ARŞIVI DAIRE BAŞKANLIĞI

i-mms 129/5529

2

İ.MMS.00129

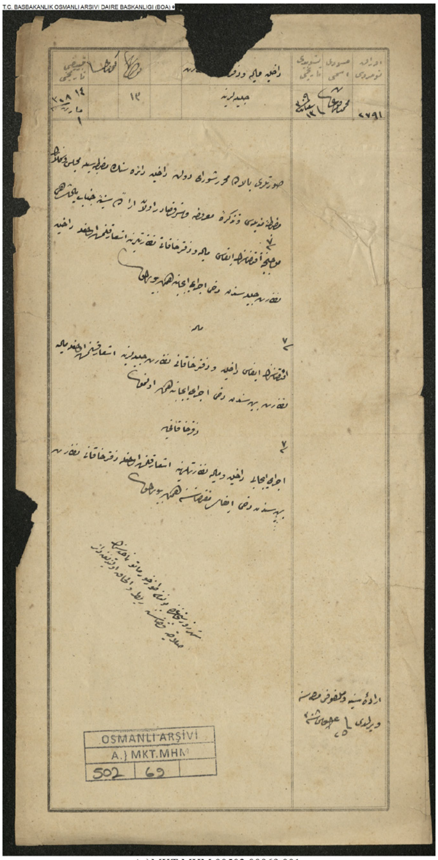
<table>
<tr><td>I.MMS</td><td>00129.005529</td><td>7 شەعبان 1309 (7 مارت 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
ديوانی هومايۆنی ئێستا
جەنابی پايەبەرزی ئەفەندم
لـە ويلايەتـی موسڵ بـۆ ئـەوەی ناحيـەی توزخورماتـو سـەر بـە سـانجەقی شـارەزوور لـە مەركـەزی ليـوا جيابكرێتـەوە و ببەسـترێتەوە بـە قـەزای سـەڵاحيە، مەزبەتـە لـە فەرمانگـەی ناوەخـۆی ئەنجوومەنـی تايبەتـی بريكارەكانـی شـورای دەوڵـەت پێشـكەش كـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی ملوكانـە بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت ئـەو جێبەجـێ دەكرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراو كـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم و ياوەری</td></tr>
</table>

(٤)
Y.A.HUS 261/89
2

Y.A.HUS.00261.00089.002

<table>
<tr><td>Y.A.HUS</td><td>00261.00089</td><td>8 زيلقەعدە 1309 (4 حوزەيران 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابى عالى
فەرمانگەى سەدارەتى پيرۆز
ژوورى تەلەگراف
تەلەگرافنامـە لـە جەنابـى پاشـاى پەيوەنديـدارى سـەدارەت بـۆ ويلايەتـى بەغـداد رەوان كـراوە هـەواڵ هاتـووە دوو هاووڵاتـى ئێـران كـە لـە سـەڵاحيەى سـەر بـە ويلايەتـى موسـڵ نيشـتەجێن، لەگـەڵ دوو هاوەڵيـان بەيەكـەوە ٣ رۆژ پێـش ئێسـتا ٤ يـوك جبەخانەيـان لـە سـنوور پەڕاندۆتـەوە، بـە مەبەسـتى فرۆشـتن بردويانەتـە لايەنـى سـەڵاحيە، نـووسراو بـۆ قائيمقاميەتـى خانەقيـن كـراوە، بـە تەلەگرافنامـەى بـە شـيفرە ويلايەتـى ناوهاتـوو ئـاگادار كراوەتـەوە، كـە دەسـتگير بكرێـن، راگەيەنـدراوە فەرمـان.
حەسەن والى بەغداد</td></tr>
</table>

A.}MKT.MHM.00502.00069.001

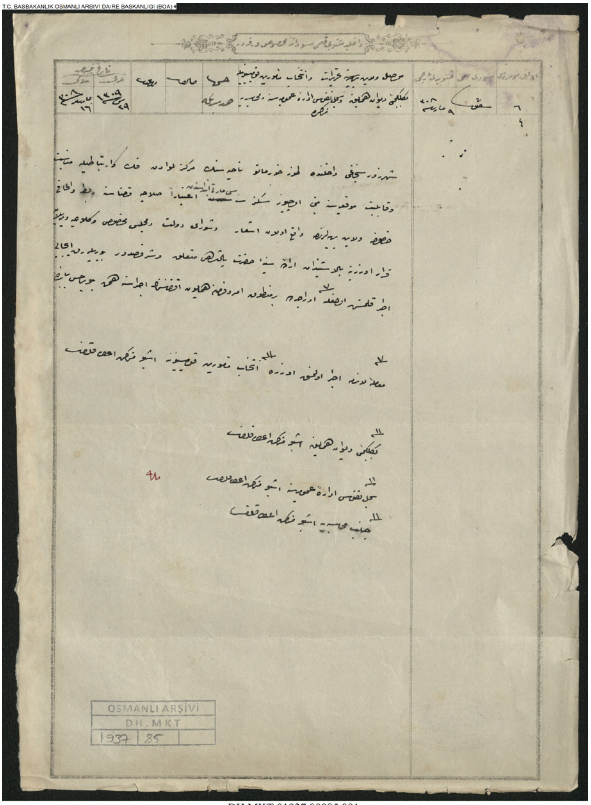
A.MKT.MHM	00502.00069	13 شەعبان 1309 (13 مارت 1892)

بۆ ناوەخۆ و دارایی و دەفتەرخاقانی شكۆدار
وێنـەی لـە بـاڵادا نـوسراوە لەگـەڵ مەزبەتـەی فەرمانگـەی ناوەخـۆی شـورای دەوڵـەت و مەزبەتـەی ئەنجوومەنـی بریـكارەكان و نـووسراوی ڕاگەیەنـدراو و فەرمانـی جەنابـی پاشـا ڕەوانـی نەزارەتـی دارایـی و دەفتەرخاقانـی كـراوە، لەگـەڵ ئەمـەش داوا لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـكۆدار كـراوە هیممـەت بكرێـت لـە جێبەجـێ كردنـی.

دارایی
داوا لـە نەزارەتەكانـی ناوەخـۆ و دەفتەرخاقانـی شـكۆدار كـراوە، هەروەهـا لـە نەزارەتـی دارایـی پایەبـەرز هیممـەت كـراوە لـە جێبەجـێ كردنـی.

دەفتەرخاقانی
بـۆ جێبەجـێ كردنـی كارەكـە نەزارەتەكانـی ناوەخـۆ و دارایـی ئـاگادار كراوەتـەوە، نەزارەتـی دەفتەرخاقانـی پایەبەرزیـش ئـاگادار دەكرێتـەوە تـا هیممـەت بـكات.

ناحیـەی توزخورماتـو سـەر بـە سـانجەقی شـارەزوور بـە قـەزای سـەڵاحیە بەستراوەتەوە.

DH.MKT.01937.00085.001

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>01937.00085</th><th>29 شەعبان 1309 (29 مارت 1892)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نووسراو بۆ ویلایەتی موسڵ و قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران و چاودێری دیوانی هومایۆن و فەرمانگەی تۆماری ناسنامەی گشتی و ژمێریاری

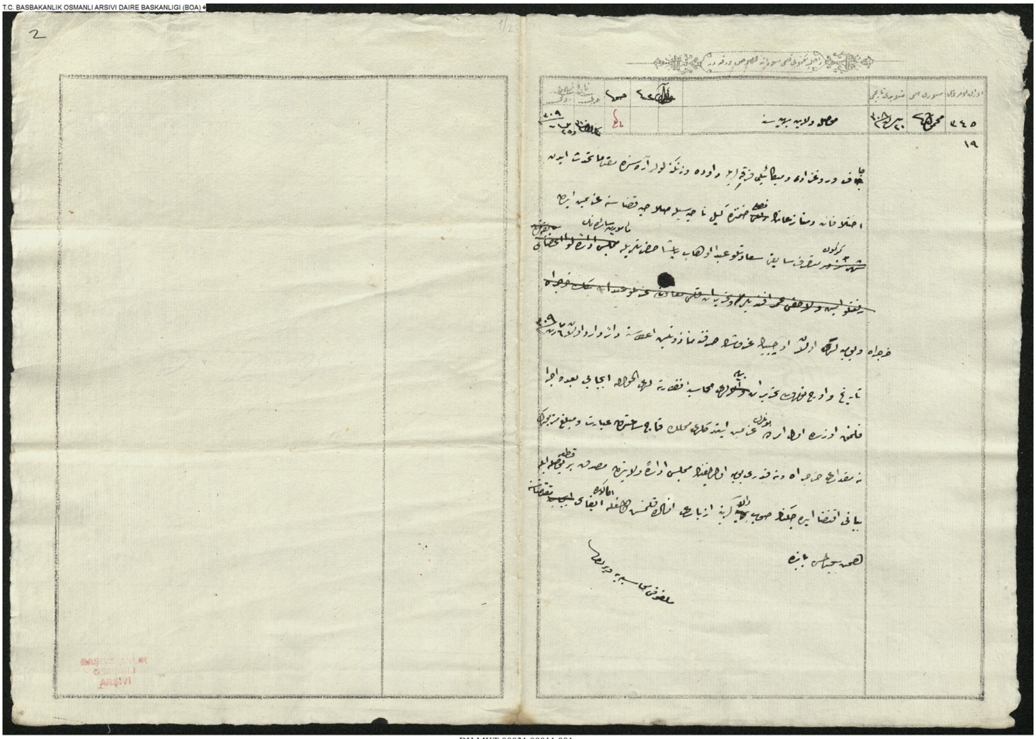
ئاوا بە گونجاو زانراوە لە ناو سانجەقی شارەزوور ناحیەی توزخورماتو لە مەرکەزی لیوا جیا بێتەوە و بە پشت بەستن بە شوێنە جوگرافیەکەی لە سەرەتای مارتی ١٣٠٨ بە قەزای سەڵاحیە دەبەسترێتەوە، بۆ ئەم مەبەستە ئاماژە لە ویلایەت دەرچووە و لەسەر ئەم بڕیارەی دراوەتە شورای دەوڵەت و ئەنجوومەنی تایبەتی بریکارەکان، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی بڕیار و فەرمانی هومایۆن.

بۆ جێبەجێ کردنی مامەڵەکە نووسراو دراوەتە قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران.

نووسراو دراوەتە چاودێری دیوانی هومایۆن.

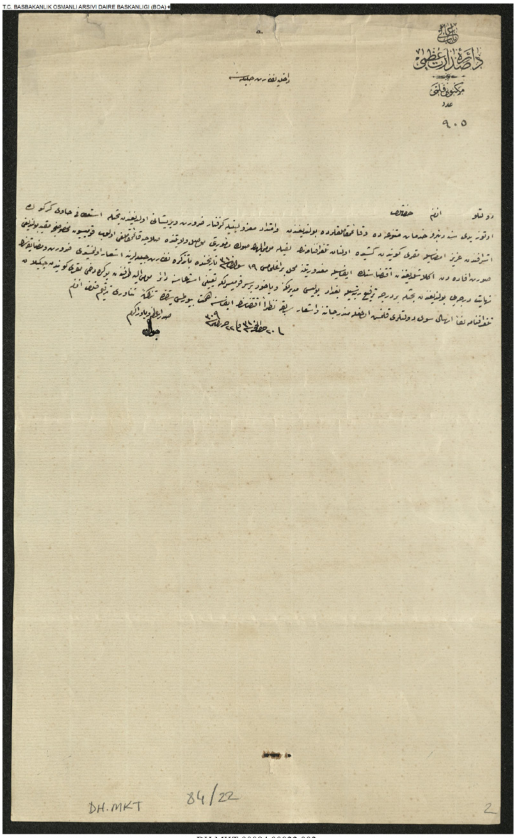
نووسراو دراوەتە فەرمانگەی تۆماری ناسنامەی گشتی.

نووسراو دراوەتە ژمێریاری.</td></tr>
</table>

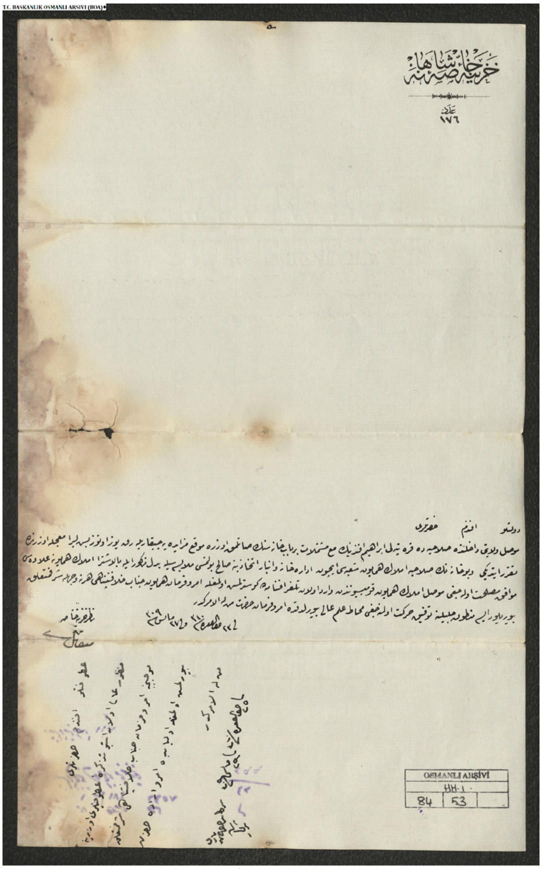
DH.MKT.00031.00011.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00031.00011</td><td>20 شەوال 1310 (7 مایس 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی بەرز
لە نێوان فرقەکانی روغزادی و میکائیلی جاف لەگەڵ داوده و زەنگەنە ناکۆکی و دووبەرەکی دروست بووە، بۆ کۆتایی هێنان بەم دووبەرەکیە جەنابی عەبدولوەهاب پاشا موتەسەرفی پێشووی کەرکووك لەگەڵ چەند فەرمانبەرێك چوونەتە ناحیەی کیل و قەزای سەڵاحیە، بۆ خەرجی رێگا و رۆژانەیان رەزامەندی لەسەر خەرج کردنی ٣٠٠٠ قوروش دراوە، نووسراوی ٦ مارت ١٣٠٩ ژمارە ٣ رەوانی نەزارەتی ژمێریاری کراوە، کارەکە لەسەر جێبەجێ کردنە، سەرەتا ئەمانە ئەو شوێنەی بۆی رۆیشتوون لە چەند کاتژمێرێك پێك دێت، بە نووسراوێکی پەسەندکراو لە ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت بە پۆستە بۆ سەروو رەوان کراوە کە تێدا دیاریکراوە ئەم برە پارە دابین کراوە چەندی بۆ خەرجی رێگایە و چەندی بۆ رۆژانەیانە، بە گوێرەی زانیاری نووسراوەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

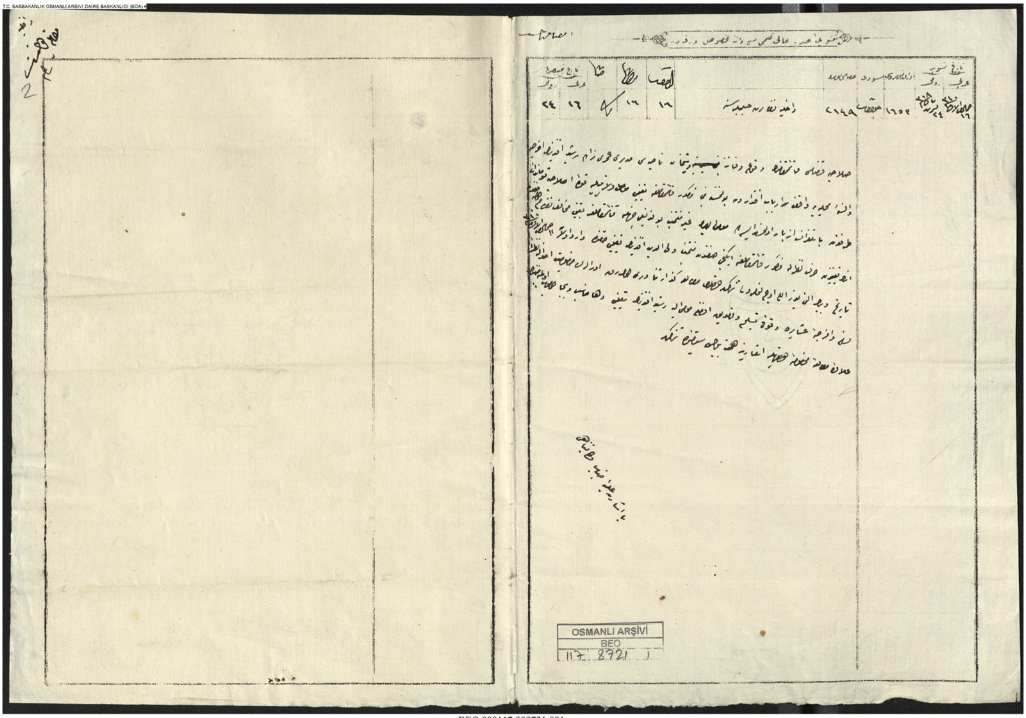
DH.MKT	00084.00022	20 زیلحیجە 1310 (5 تەمموز 1893)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٩٠٥
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
مـاوەی ٣٧ سـاڵە لـە خزمەتـی جۆراوجـۆر و قائیمقامیەتـەکان خزمەتـی کـردووە، بـە دوورخسـتنەوەی لـە ئەرکەکانـی تووشـی تەنگانەیـی و پەرێشـانی بۆتـەوە، تەلەگرافنامـە بـە واژووی عەزیـز کـە لـە ئەشرافەکانـی کەرکووکـە هاتـووە، دەرکەوتـووە ناوبـراو دوا ئـەرك قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ بـووە و لـە قۆمیسـیۆن تۆمـاری هەیـە، لەبـەر مەغـدور بوونـی لـە مێـژووی ١٩ شـەوال ١٣١٠ نـووسراو بـۆ نەزارەتـی شـکۆدار بـەرز کراوەتـەوە، بـۆ ئـەوەی کۆتایـی بـە تەنگانەیـی و پەرێشـانی ناوبـراو بهێنرێـت، داوای کـردووە بـە بـەرز کردنـەوەی یـەك نمـرە لـە پلەکـەی لـە بەرێوەبەرایەتـی پۆلیسـی بەغـداد یاخـود لـە قۆمیسـەرێك دابمەزرێـت، ئەمجـارە لەلایـەن ناوبـراو تەلەگرافنامـە لـە گونـدی مقری رەوانـەی سـەروو کـراوە، بـە تێروانیـن لـە هاوپێچەکـە و ئامـاژەی پێشـوو هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم و یاوەری

HH.İ..00084.00053.001

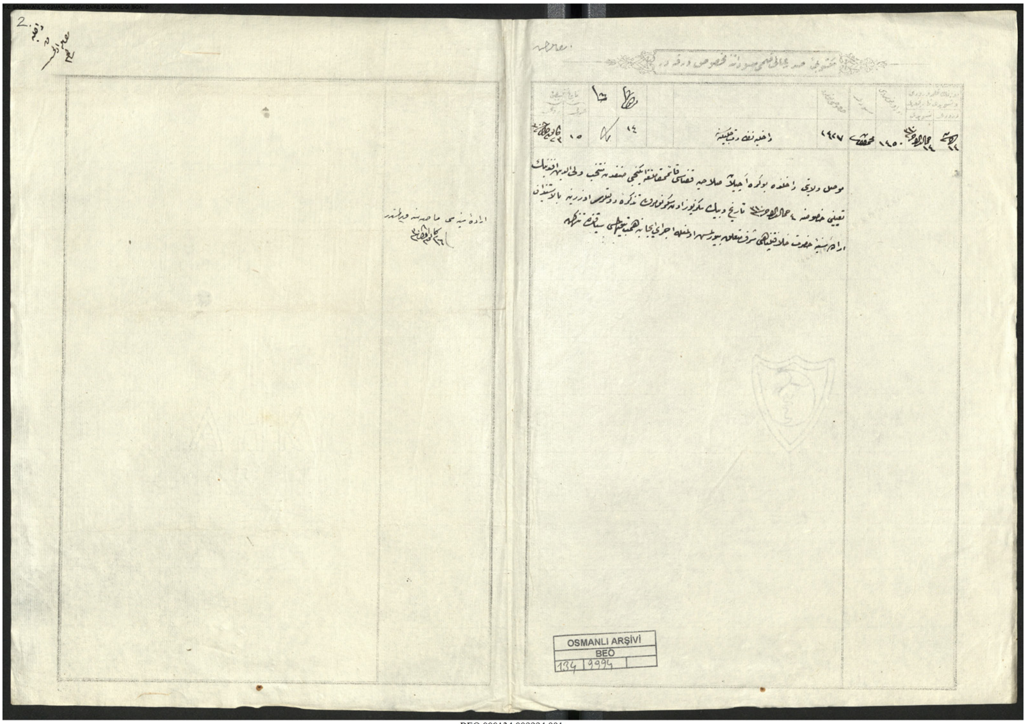
<table>
<tr><td>HH.İ</td><td>00084.00053</td><td>23 زیلقەعدە 1310 (8 حوزەیران 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">خەزینەی تایبەتی شاهانە
١٧٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە ناو ویلایەتی موسڵ ئیبراهیم ئەفەندی قەرەتەپەیی باغ و باخچە و خانەیەکی یەك دەرگایی دەفرۆشێت، بۆیە خستویەتیە موزایەدەوە، بەهۆی پەلەکردنیەوە ١٣٥ لیرەی کردووە، هەروەها ئەم خانەیە بۆ هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە بە گونجاو زانراوە بکرێتە کۆگا و خانەی کارگێری، بە شوێنگرەوەی ناوهاتوو مولکەکە کراوە، تەلەگرافنامە لە قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ نیشان دراوە بخرێتە سەر ئەملاکی هومایۆن، بریار و فەرمانی هومایۆنی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەت</td></tr>
</table>

BEO.000117.008721.001

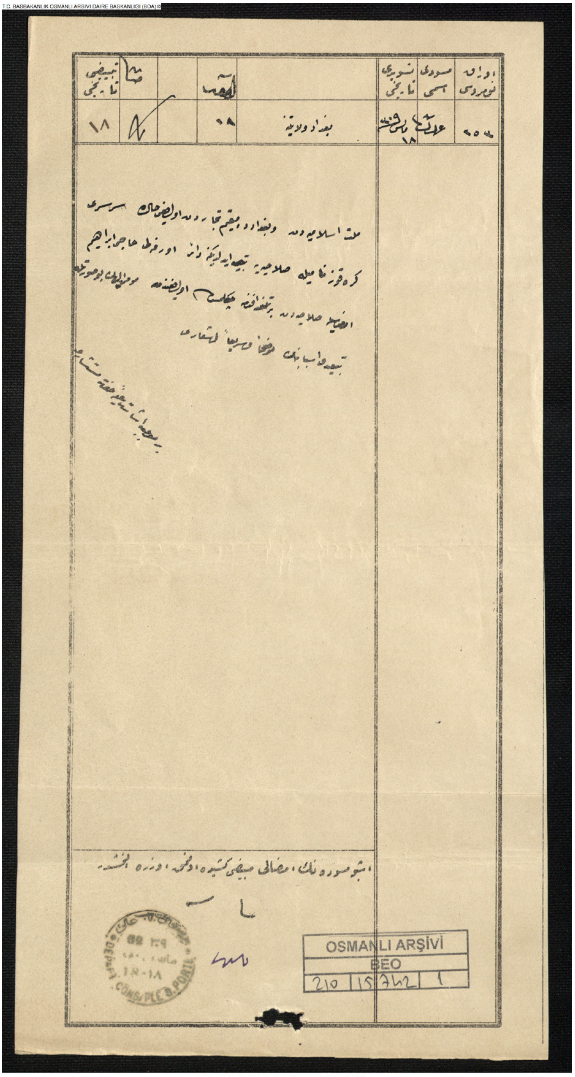
BEO	000117.008721	16 جەمادى يەكەم 1310 (6 كانوونى يەكەم 1892)

نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار
بەهـۆی مردنـی عومـەری زادە رەشـيد ئەفەنـدی قائيمقامـی قـەزای سـەڵاحيە و بەڕێوەبـەری ناحيـەی شـێخان، كەسـێك لـە قائيمقاميەتـی ناوهاتـوو دامەزرێـت، كـە لـە خـوی ناوچەكـە ئاوێتـە و لـە خانەوادەيەكـی لێهاتـوو بێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لەلايـەن قوماندانـی هێـزی سـەڵاحيە بـە تەلەگـراف نـووسراو بـۆ ويلايەتـی موسـڵ كـراوە، كەچـی ناوبـراو لـە هەڵبژێـردراوەكان نييـە، بۆيـە دامەزراندنـی لـە قائيمقاميەتـی ناوبـراو پێچەوانـەی نيزامـە و بـۆ قائيمقاميەتـی ناوبـراو لـە چينـی دووەم وەليەددين ئەفەنـدی دامەزرێـت، لـە نـووسراوی ١١ جەمـادی يەكـەم ١٣١٠ ژمـارە ١٦٥٣ خوێندنـەوەی بـۆ كـراوە، تێـدا ئامـاژەی پێكـراوە و بـە گونجـاو زانـراوە رەشـيد ئەفەنـدی لـە جياتـی وەليەددين ئەفەنـدی دامەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش خوێندنـەوە بـۆ بابەتەكـە بكرێـت.

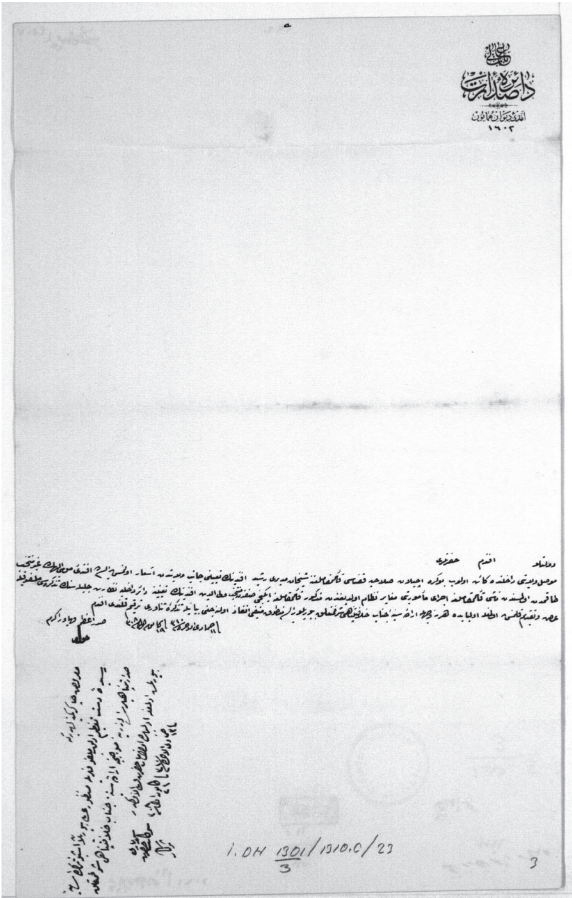
BEO.000134.009994.001

BEO	000134.009994	14 جەمادی کۆتایی 1310 (3 کانوونی دووەم 1893)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار ئەمجارە بە پەلە بۆ قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ هەڵبژێردراو لە چینی دووەم وەلیەددین ئەفەندی دامەزرێت، بۆ ئەمەش لەسەر نووسراوی مێژووی ٤ جەمادی کۆتایی ١٣١٠ ژمارە ١٨١٨ دوای رەزامەندی فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت فەرموویەتی، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

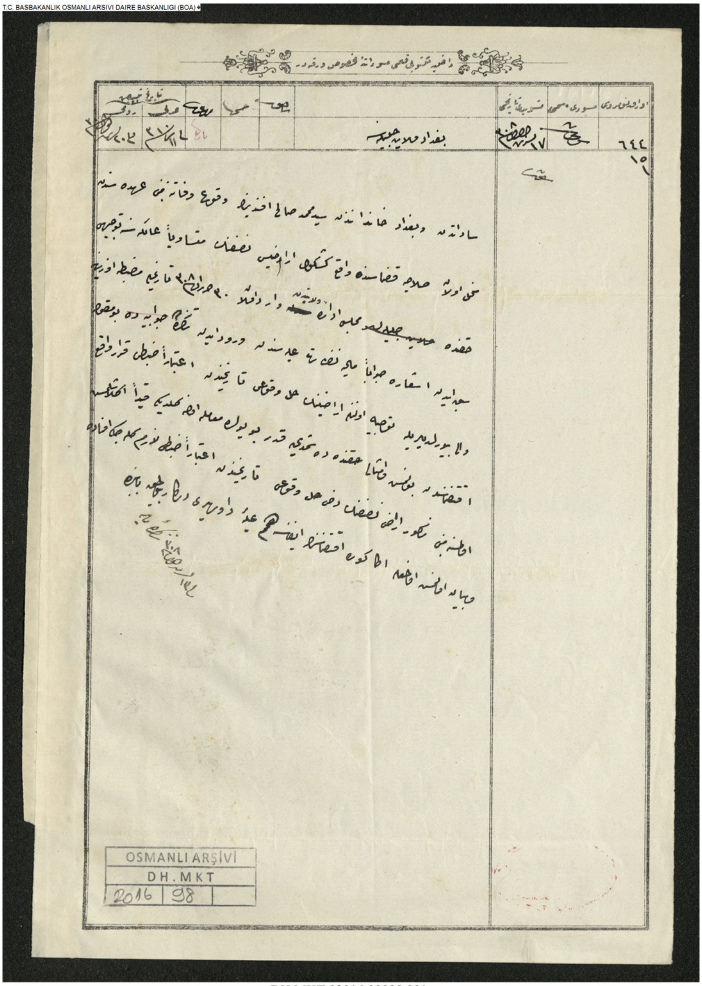
BEO.000210.015742.001

<table>
<tr><td>BEO</td><td>000210.015742</td><td>14 زیلقەعدە 1310 (30 مایس 1893)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بۆ ویلایەتی بەغداد
بازرگان بە ناوی سەرسەری گەرەقۆز لە میللەتی ئیسلام و نیشتەجێی بەغداد، بۆ سەڵاحیە دوورخراوەتەوە، بە واژووی حاجی ئیبراهیم ئورەفەیی لە سەڵاحیە تەلەگرافنامەیەکی ناردووە، هەرچی زووە بە پەلە ئاماژە بە دوورخستنەوەی ناوبراو بکرێت.</td></tr>
</table>

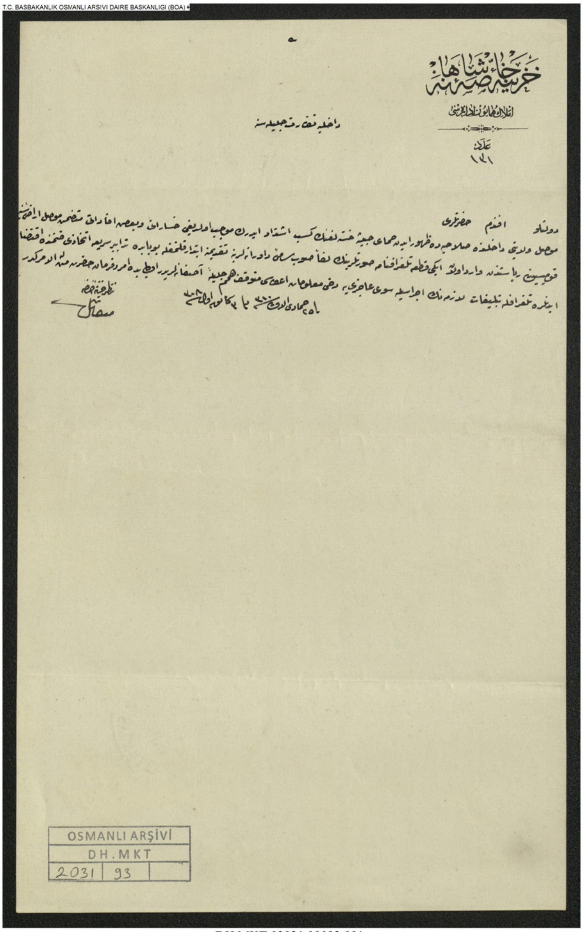
İ.DH.01301

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01301.000003</td><td>11 جەمادی کۆتایی 1310 (31 کانوونی یەکەم 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٦٠٢
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ئەمجـارە بـۆ دامەزراندنـی رەشـید ئەفەنـدی بەڕێوەبـەری شـێخان لـە قائیمقامیەتـی قـەزای سـەڵاحیە، لەلایـەن ویلایـەت ئامـاژەی پێکـراوە، بـەڵام ئەفەنـدی ناوبـراو لـە هەڵنەبژێردراوەکانـە، بۆیـە دامەزراندنـی لـە قائیمقامیـەت پێچەوانـەی نیزامـە، بۆیـە وەلیەددیـن ئەفەنـدی هەڵبژێـردراو لـە چینـی دووەم دابمەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار هاوپێـچ راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ بکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم و یاوەری</td></tr>
</table>

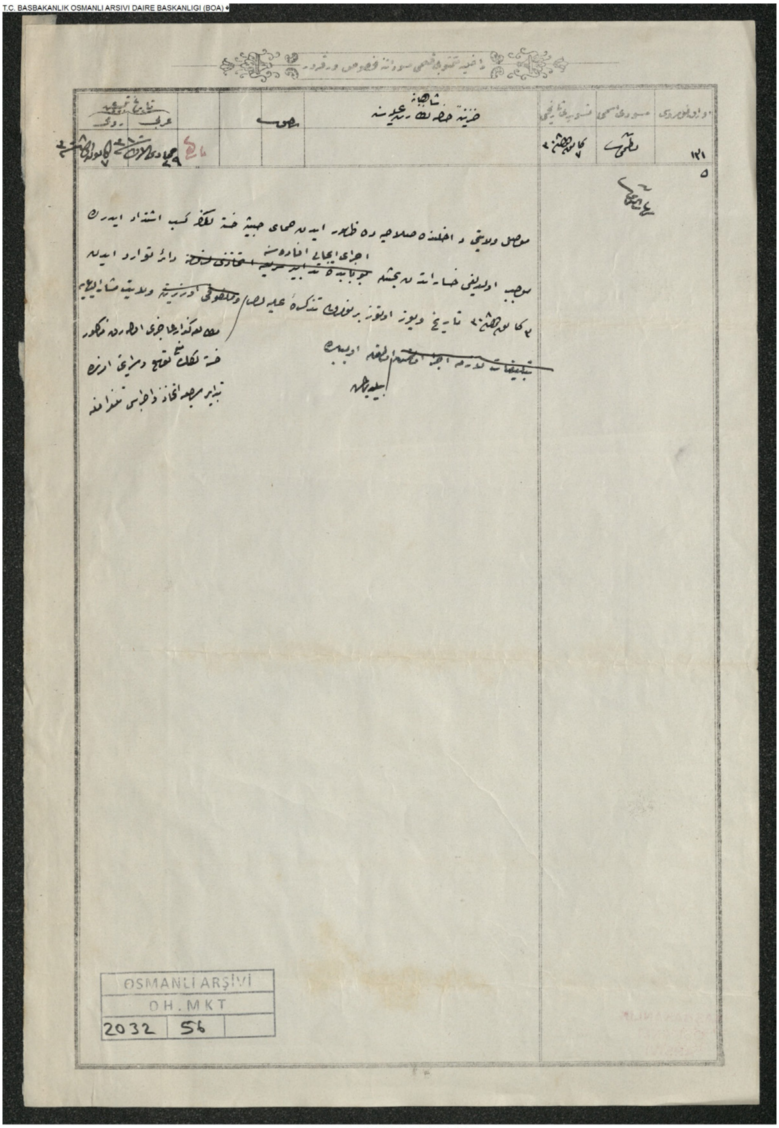
DH.MKT.02016.00098.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02016.00098</td><td>10 ڕەبیعی کۆتایی 1310 (1 تشرینی دووەم 1892)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی بەغدادی شکۆدار
لە سەید و خانەدانەکانی بەغداد سەید محەمەد ساڵح ئەفەندی مردووە، زەوی کشکولی قەزای سەڵاحیە کە بە ناوی بووە، نیوەی بە شێوەیەکی یەکسان بۆ خانەوادەکەی دەبێت، لە مێژووی ٣٠ حوزەیران ١٣٠٨ مەزبەتەی ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت هاتووە، بۆ وەڵامەکەشی نووسراو لە نەزارەتی دارایی عالی بەرز کراوەتەوە، بە فەرمانی والی ئەم زەوییانەی کە پێی دراوە، لە مێژووی وەرگرتنەکە و تۆماری حکوومەت نیوەی زەوی ناوهاتوو جێگیر دەکرێت، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

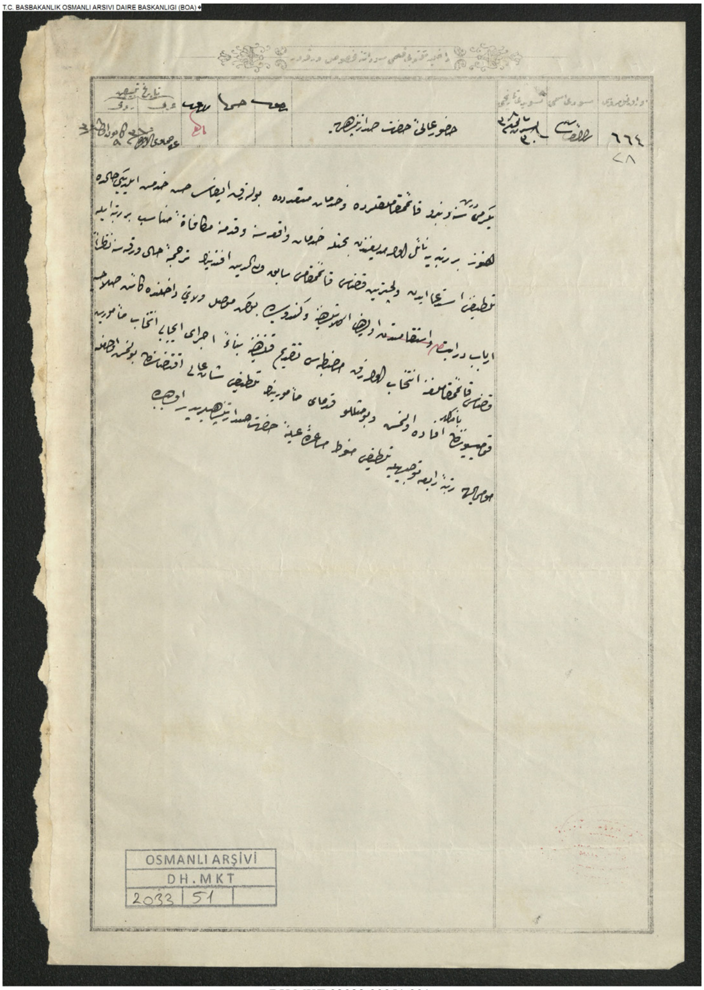
DH.MKT.02031.00093.001

DH.MKT	02031.00093	25 جەمادی یەکەم 1310 (15 کانوونی یەکەم 1892)
خەزینەی تایبەتی شاهانە کارگێری ئەملاکی همایۆن ژمارە ١٣١ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم نەخۆشــی تــای کوشــندە لــە ســەڵاحیەی ســەر بــە ویلایەتــی موســڵ بڵاوبۆتــەوە، بــە فــراوان بوونــی زیانــی زیــاد بــووە، هەروەهــا لەســەر هەندێــك ووتــە لــە ســەرۆکایەتی قۆمیســیۆنی زەوی پاشــایەتی موســڵ دوو تەلەگرافنامــە هاتــووە و وێنەکانــی بــۆ پاشــا رەوان کــراوە، لــەم بابەتــەدا بــۆ جێبەجــێ کردنــی ئامــادەکاری بــە پەلــە بــە تەلەگرافنامــە راگەیەنــدراوە و بــۆ کاری پێویســت زانیــاری بدرێــت، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمانــی بــە دەســتەوەیە. نازری خەزینەی تایبەت		

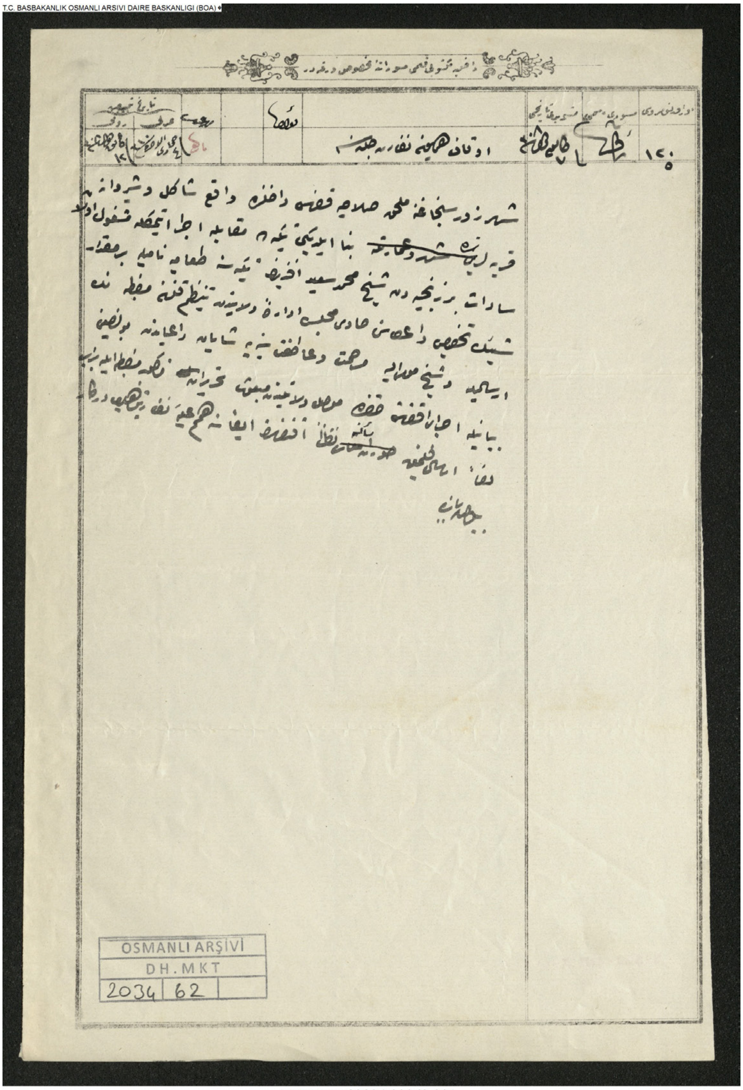
DH.MKT.02032.00056.001

DH.MKT	02032.00056	29 جەمادی یەکەم 1310 (19 کانوونی یەکەم 1892)
نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی عالی نەخۆشـی تـای کوشـندە لـە سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ سـەری هەڵـداوە، بەهـۆی بڵاوبوونـەوەی نەخۆشـیەکە زیانـی زۆری هەبـووە، نـووسراوی ٣ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٨ ژمـارە ١٣١ هاتـووە و ئامـاژەی پێکـردووە، دوای خوێندنـەوە ڕێگـە لـە بڵاوبوونـەوەی نەخۆشـیەکە بگیرێـت و ئامـادەکاری بکرێـت.		

DH.MKT.02033.00051.001

DH.MKT	02033.00051	1 جەمادی کۆتایی 1310 (21 کانوونی یەکەم 1892)
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت ماوەی ٢٤ ساڵ لە ئەرکی قائیمقام و ئەرکی جۆراوجۆردا کاری کردووە، لە ئەرکەکانیشیدا خزمەتی باشی کردووە، کەچی تا ئێستا پلەیەکی پێ نەدراوە، بۆیە دوای لێکۆڵینەوە و وردبینی بەهۆی خزمەتەکانیەوە پلەیەکی پێ بدرێت، لەلایەن وەلیەددین ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای ولچترین داواکاری بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە وەرەقەی وەرگێردراوی کەسێتی ناوبراو روون بۆتەوە کە ناوبراو لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ هەڵبژێردراوە، مەزبەتە پێشکەش کراوە و نووسراوی قۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران باسکراوە، سەبارەت بە پاداشت کردنی ئەم فەرمانبەرە دێرینانە پێویستی بە رەزامەندی عالیە، بۆ ئەوەی ناوبراو پلەی چوارەمی پێ ببەخشرێت، رەزامەندی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت پێویستە.		

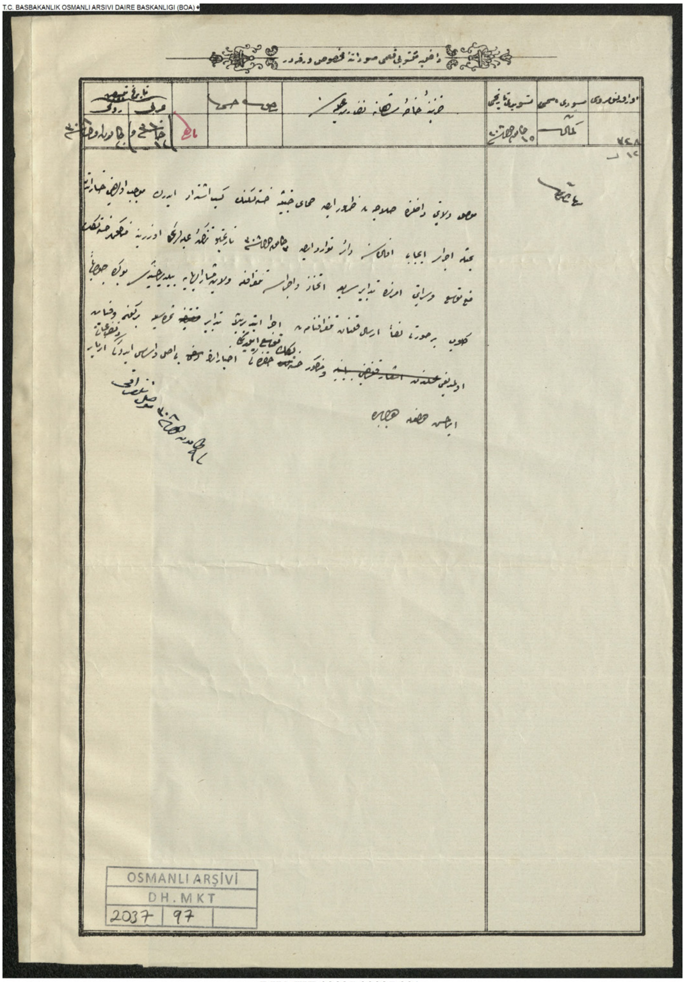

DH.MKT.02034.00062.001

4 جەمادی کۆتایی 1310 (24 کانوونی یەکەم 1892)	02034.00062	DH.MKT

نەزارەتی ئاوقافی هومایۆنی شکۆدار

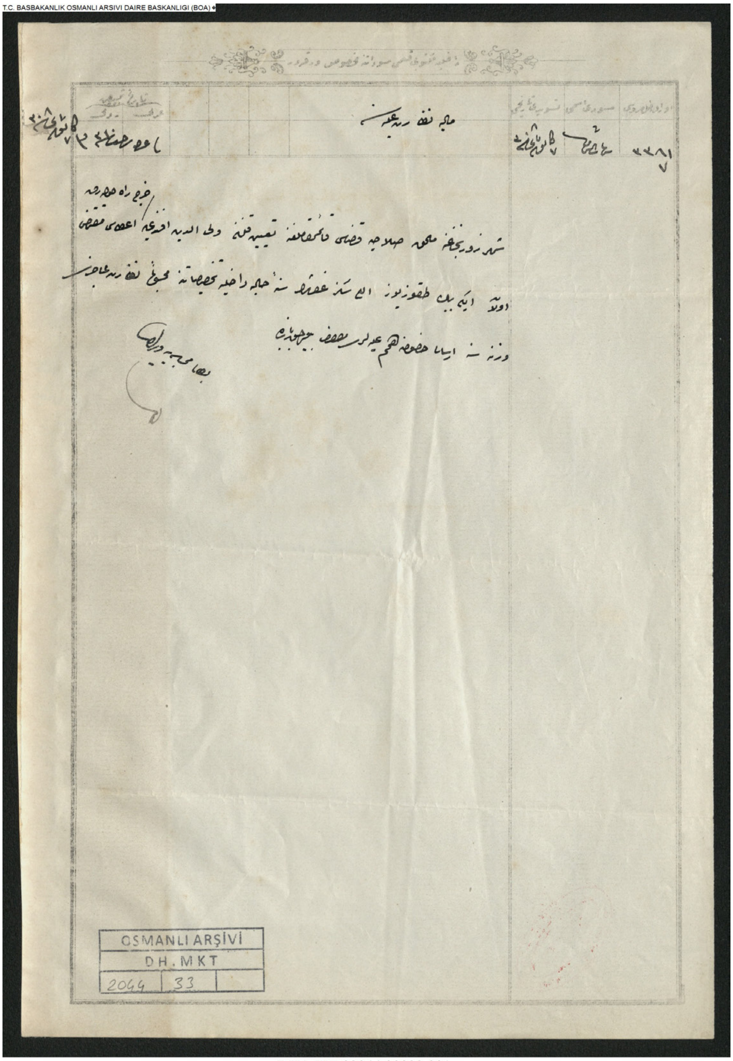
تەکیـە لـە گوندەکانی شـاکل و شـێروانەی سـەر بـە قـەزای سـەڵاحیەی سـانجەقی شـارەزوور دروسـت کـراوە، لـە سـەیدەکانی بەرزنجیـش شـێخ محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی خەریکـی بەڕێوەبردنیەتـی، بـەڵام بـۆ خۆراکـی ئـەم تەکیـەیە شـتێك دابیـن بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە مەزبەتـە لـە ئەنجوومەنـی کارگێری ویلایـەت ڕێکخـراوە و نێـردراوە، شـێخی ناوبـراو شـایەنی میهرەبانـی و ڕێزگرتنـە، نوسراوەکانـی ویلایەتـی موسـڵ و مەزبەتـەی ناوهاتـوو بەیەکـەوە بـەرز کراوەتـەوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2037 | 97

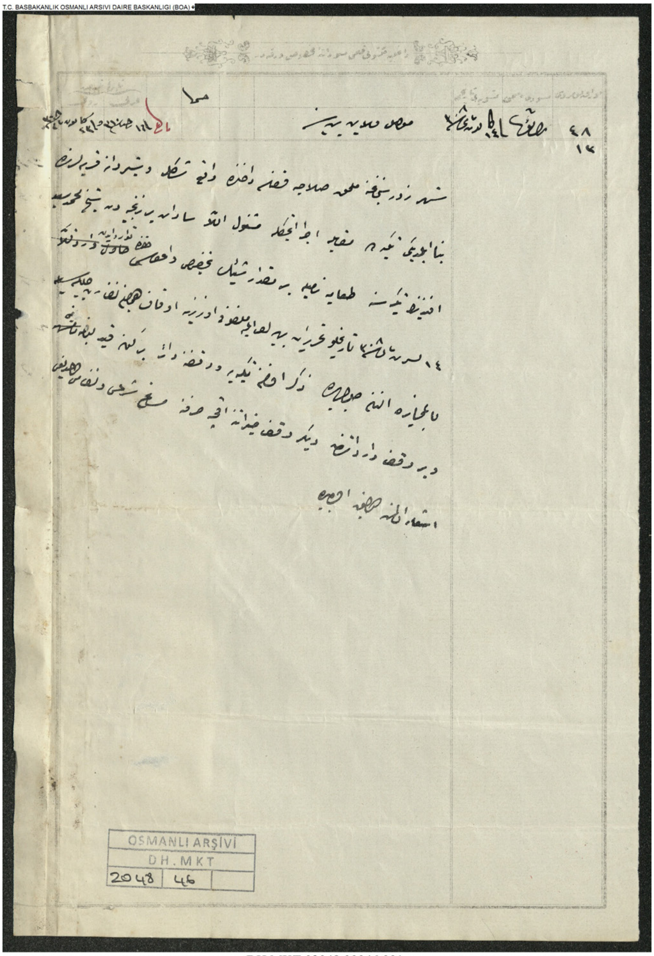
DH.MKT.02037.00097.001

DH.MKT	02037.00097	12 جەمادی یەکەم 1310 (2 کانوونی یەکەم 1892)
نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی شکۆدار نەخۆشـی تـای کوشـندە لـە سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ بڵاوبۆتـەوە، بەهـۆی بەربـڵاوی نەخۆشـەکە زیانـی بـەدوای خۆیـدا هێنـاوە، بـۆ ئامـادەکاری و چارەسـەرکردنی، لەسـەر نـووسراوی ٧ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٨ ی عالـی بـە تەلەگرافنامـە ویلایەتـی ناوهاتـوو ئاگادارکراوەتـەوە کـە ڕێگـە نەدرێـت نەخۆشـی ناوهاتـوو پەرەبسـەنێت و بـۆ ئەمـەش ئامـادەکاری بـە پەلـە ئەنجـام بدرێـت، ئەمجـارە وەڵام هاتـووە و وێنەیەکـی هاوپێچـی تەلەگرافنامەکـە نێـردراوە، ئـەم ئامادەکاریانـەی کـە کـراوە، سـوودی هەبـووە و بـۆ ڕۆژێکیـش بێـت مـردوو نەبـووە، هەروەهـا ئـەم پروپاگەندانـەی کـە بـاس لـە فـراوان بـوون و بەربڵاوبوونـی نەخۆشـەکە دەکـەن ڕاسـت نییـە.		

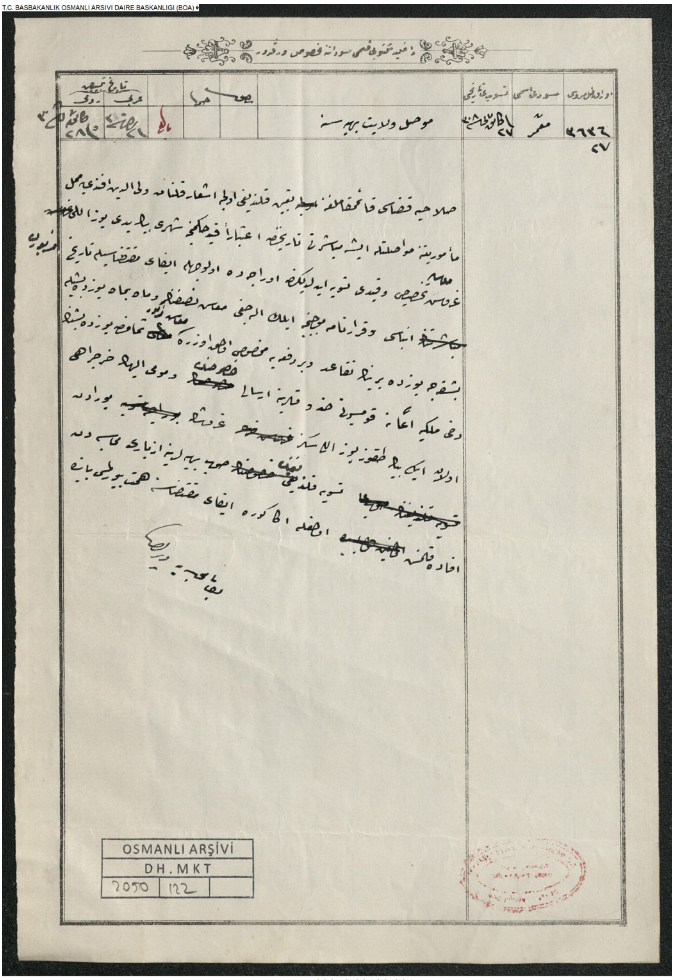
DH.MKT.02044.00033.001

DH.MKT	02044.00033	1 رەجەب 1310 (19 كانوونی دووەم 1893)
نەزارەتی دارایی عالی وەلیەددین ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە سەر بە سانجەقی شارەزوور دامەزراوە، بۆ خەرجی رێگای ناوبراو ٢٩٥٨ قوروش لە دەرماڵەی ناوخۆی ئەم ساڵە هەژمار كراوە، نووسراو بۆ خەزینەی نەزارەت رەوان بكرێت.		

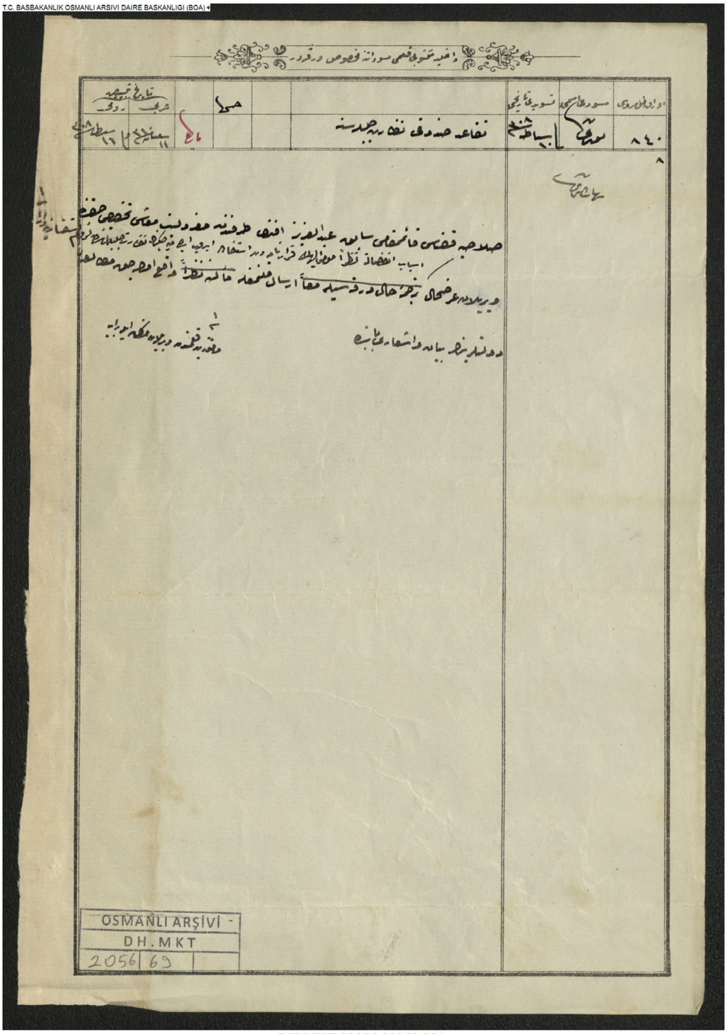
DH.MKT.02048.00046.001

DH.MKT	02048.00046	16 ره‌جه‌ب 1310 (3 شوبات 1893)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز تەکیـە لـە گوندەکانـی شـاکل و شـێروانەی قـەزای سـەڵاحیەی سـەر بـە سـانجەقی شـارەزوور دروسـت کـراوە، بـۆ خۆراکـی تەکیـەی شـێخ محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی بەرزنجـی برێـك پـارە دابیـن بکرێـت و خـەرج بکرێـت، بـۆ ئەمـەش بـە نـووسراوی ١٤ تشرینـی دووەم ١٣٠٨ لەگـەڵ نەزارەتـی ئاوقافـی هومایۆنـی شـکۆدار قسـە کـراوە، لـە وەڵامـدا تەکیـەی ناوهاتـوو و ئـەوەی پەیوەسـتە بـە وەقـف هیـچ تۆمارێـك نەدزۆراوەتـەوە، هەروەهـا بـە گوێـرەی شـەرع خـەرج کردنـی داهاتـی وەقفێـك بـۆ وەقفێکـی تـر گونجـاوە.		

DH.MKT.02050.00122.001

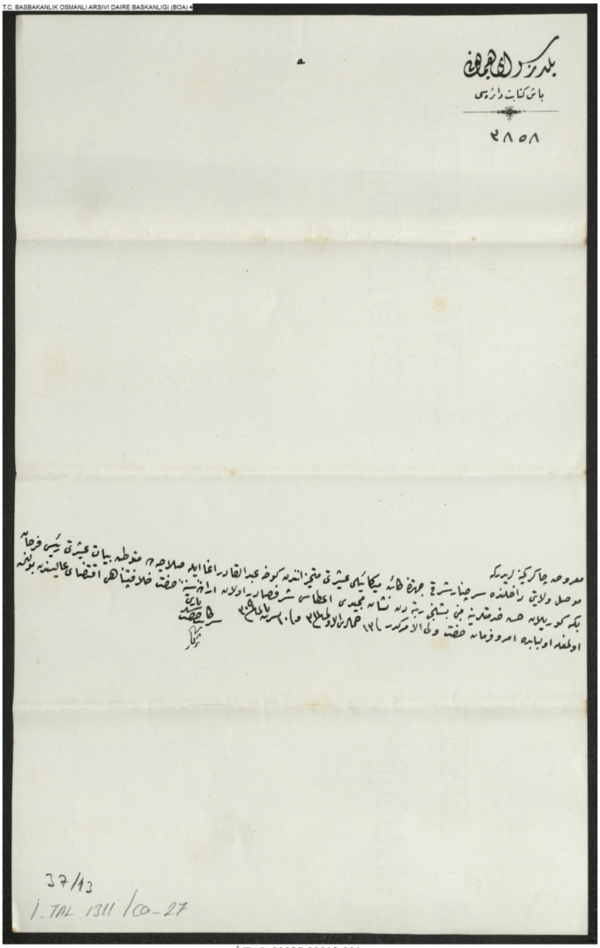
DH.MKT	02050.00122	22 رەجەب 1310 (9 شوبات 1893)
ویلایەتی موسڵی بەرز وەلیەددیـن ئەفەنـدی لـە قائیمقامیەتـی قـەزای سـەڵاحیە دامـەزراوە، بـە گوێـرەی یاسـای تۆمـار بـە گەیشـتنی بـۆ شـوێنی مەبەسـت و لـە مێـژووی دەسـت بـە کار بوونـی مانگانـە ١٧٥٠ قـوروش مووچـەی بـۆ دابیـن دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی بڕیارنامـە مانگانـە ئـەم مووچـەی وەریدەگرێـت جگـە لـە نیـوەی هەمـوو مانگێـك لـە سـەدا ٥ و لـە سـەدا ١ بـۆ خانەنشـینی دەگێردرێتـەوە، کـە لـە سـەدا ٥ی بـۆ سـندوقەکانی قۆمیسـیۆنی پـارەی مولکیـە دەنێردرێـت، هەروەهـا وەکـو خەرجـی ڕێـگای ناوبـراو ٢٩٥٨ قوروشـی بـۆ دابیـن دەکرێـت، لێـرە ڕێکخـراوە و لـە ژمێریـاری نـووسراو بـۆ سـەروو کـراوە، بـە گوێـرەی ئەمـە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.		

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2056 69

DH.MKT.02056.00069.001

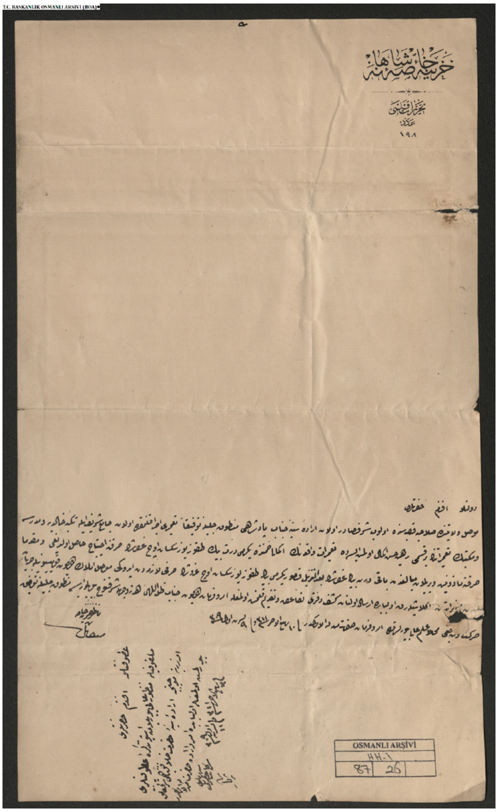
DH.MKT	02056.00069	11 شەعبان 1310 (28 شوبات 1893)
نەزارەتی سندوقی خانەنشینی شکۆدار لە بارەی دابین کردنی مووچەی دابراوان عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای سەڵاحیە داواکاری بەرز کردۆتەوە، بە تێروانین لە دابرانەکەی و لە بارەی سوود وەرگرتن و سوود وەرنەگرتنی، پرس بە نەزارەتی ناوهاتوو دەکرێت، ئاماژەی پێ دەکرێت و رادەگەیەندرێت.		

İ.TAL.00037.00013.001

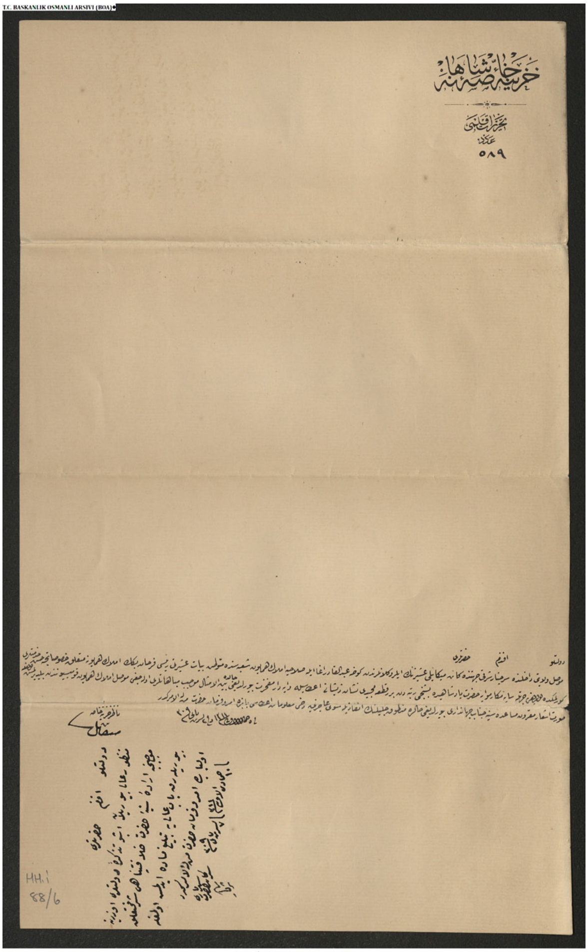
İ.TAL	00037.00013	**13 جەمادی یەکەم 1311 (22 تشرینی دووەم 1893)**

کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٣٨٥٨
راگەیەندراوی بەندەمانە
بەهـۆی زیادەڕۆیـی عەشـیرەتی میکائیـل لەلایەنـی سـەرچناری ڕۆژهەڵاتـی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ، کوخـە عەبدولقـادر ئاغـا و نیشـتەجێی سـەڵاحیە فەرحـان بـەگ سـەرۆکی عەشـیرەتی بەیـات کار و خزمەتـی باشـیان بیـنراوە، بۆیـە لـە پلـەی پێنجـەم نیشـانی مەجیدیـان پـێ بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتەش فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت دەرچـووە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابی ئەم کەسـەیە کە فەرمـان دەردەکات.
سورەیا سەر کاتیبی شەهریار

HH.İ	00087.00026	10 ڕەبیعی کۆتایی 1311 (21 تشرینی یەکەم 1893)

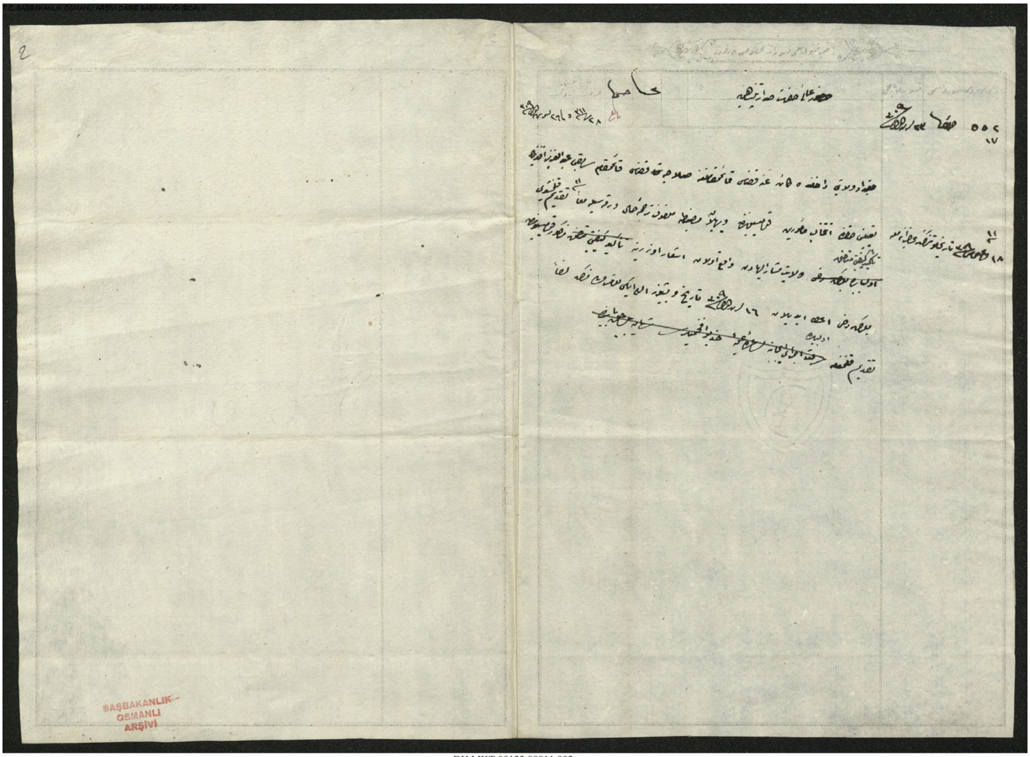
خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٤٩٨
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بە فەرمانی جەنابی پاشا لە شارۆچکەی سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ جامیع و تەکیەی خالدیە و مەدرەسە و مەکتەبەکەی نۆژەنکراوەتەوە، ئەگەر بەشێکیشی تەواو بووبێت، بەڵام بۆ تەواوکردنی نۆژەنکردنەوەکە پێویستی بە ٢٤,٩٨٣ قوروشە، پێشەکی ئەم برە پارەیە کە ڕەزامەندی لەسەر دراوە خەرج بکرێت، لە نووسراوی قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ دەرکەوتووە، لە برە پارەی ماوە کە ٤٠٠٠ قوروشە، دوای هێنانە خوارەوە بە پێویست زانراوە ٢٠,٩٨٣ قوروش خەرج دەکرێت، لەم بابەتەدا دەفتەری دەرخستەی هاتوو ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بڕیار و فەرمانی هومایۆنی جەنابی سێبەری خودا لە سەر زەوی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەتی

HH.İ..00088.00006.001

5 جەمادی یەکەم 1311 (14 تشرینی دووەم 1893)	00088.00006	HH.İ

خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٥٨٩
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بەهـۆی زیادەرۆیـی عەشـیرەتی میکائیلـی لەلایەنـی سـەرچناری رۆژهـەڵات سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ، کوخـە عەبدولقـادر ئاغـا لەگـەڵ نیشـتەجێی هۆبـەی ئەملاکـی هومایۆنـی سـەڵاحیە فەرحـان بـەگ سـەرۆکی عەشـیرەتی بەیـات، تایبـەت بـە ئەملاکـی هومایـۆن خزمەتـی باشـیان ئەنجام داوە، بـە رەزامەنـدی جەنابـی پاشـا هـەر یەکـە لـە پلـەی پێنجـەم مەجیـدی نیشـانیان پـێ بدرێـت، بـە قۆمیسـیۆنی ئەملاکـی هومایۆنـی موسـڵ راگەیەنـدراوە، بـە وێنـەی ئاماژەکـە جەنابـی پاشـا فەرموویەتـی، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەتی

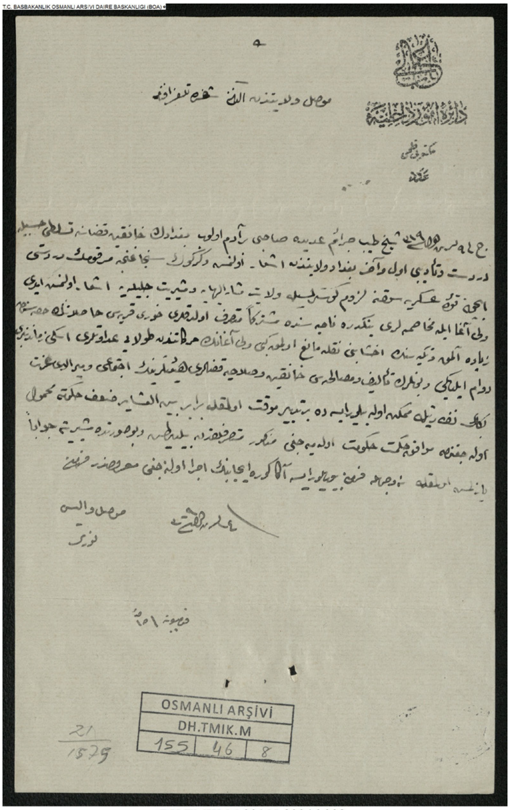

DH.MKT.00123.00011.002

DH.MKT	00123.00011	28 ڕەبیعی کۆتایی 1311 (8 تشرینی دووەم 1893)

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت

لـە ویلایەتـی بەغـداد عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی قـەزای سـەڵاحیە لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەنـە دادەمەزرێـت، لـەم بارەیـەوە مەزبەتـە لـە کۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی هەڵبژێـردراو دەرچـووە و لەگـەڵ وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی پێشـکەش کـراوە، لەسـەر ئامـاژەی ویلایەتـی ناوهاتـوو ئەمجـارە لـە کۆمیسـیۆن نـووسراوی ١٦ تشرینـی یەکـەم ١٣٠٩ ژمـارە ٥٥٢ پێشـکەش کـراوە.

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

دائرهٔ امور داخليه

مكتوبى قلمى

موصل ولايتندن آلنان شفره تلغرافنامه

OSMANLI ARŞİVİ

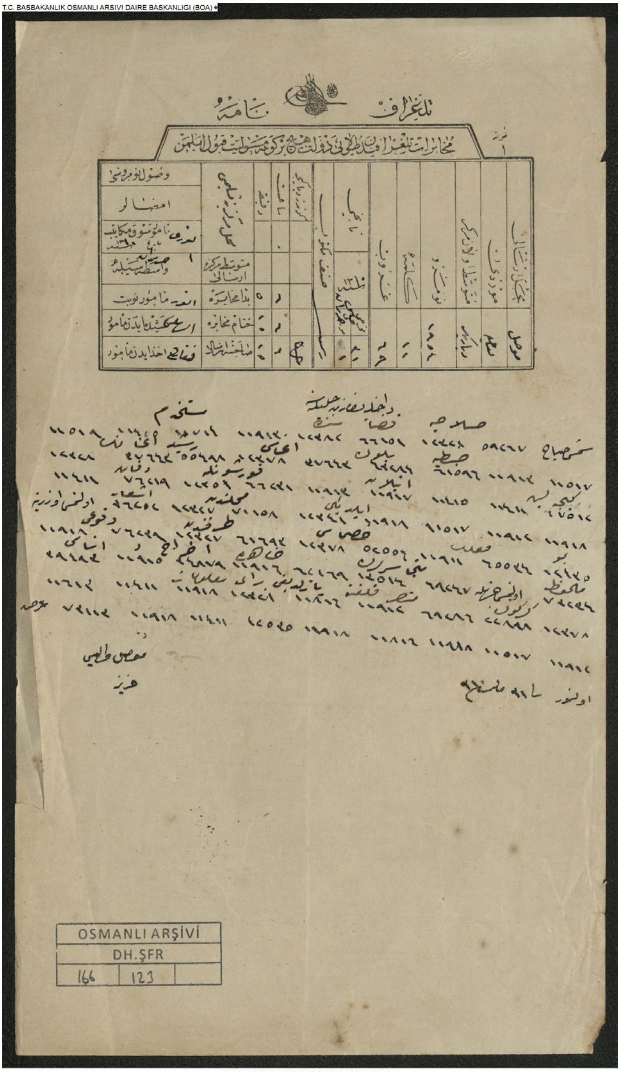
DH.TMIK.M

155 | 46 | 8

DH.TMIK.M.00155.00046.008

5 رەبیعی کۆتایی 1311 (16 تشرینی یەکەم 1893)	00155.00046	DH.TMIK.M

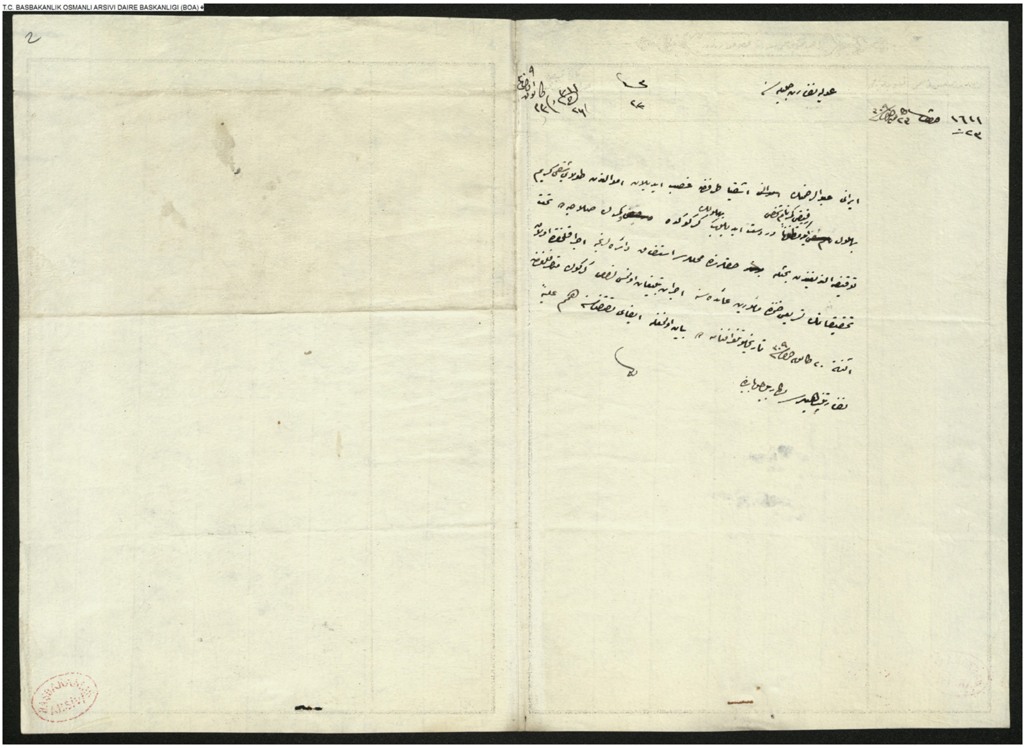
بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
شیفرەی تەلەگرافنامەی ویلایەتی موسڵ وەرگیراوە
لـە ٩ تشرینـی یەکـەم ١٣١٩، شـێخ تەیـب تاوانـی زۆرە، بـۆ نموونـە بەهـۆی هێرشـی ناوبـراو بـۆ سـەر قـەزای خانەقینـی بەغـداد، دەسـتگیرکردنی و تەمبـێ کردنـی لـە ویلایەتـی بەغـداد ئامـاژەی پێکـراوە، لـە نـاو سـانجەقی کەرکووکیـش بـە پێویسـت زانـراوە هێـزی سـەربازی بـۆ دەسـتگیر کردنـی ناوبـراو رەوان بکرێـت، بـۆ ئەمـەش نـووسراو بـۆ ویلایەتـی ناوهاتـوو و موشـیرەتی شـکۆدار کـراوە، وەلـی ئاغـا لەگـەڵ نەیارانـی لـە ناحیـەی یەنگـدەر بـە هاوبەشـی سەرپەرشـتی داهاتـی گونـدی خـوری دەکـەن، بـەڵام داهاتـی زیاتـر وەردەگـرن و رێگریـان لـە گواسـتنەوەی داری تەکیـە کـردووە، لەبـەر هەڵسـوکەوتی وەلـی ئاغـا دوژمنایەتیـان لـە کۆنـەوە بەردەوامـە، بـۆ ئاشـتکردنەوەی نێوانـی ئەمانـە و سـوڵح کـردن دەسـتەکانی خانەقیـن و سـەڵاحیە کۆبوونەتـەوە، لـە موتەسـەرفی ناوهاتـوو راگەیەنـدراوە میـری ئـاڵای عیـززەت بـەگ لەگـەڵ نـەزارەت کارەکـە ئەنجـام بـدات و هەنگاوێکـی کاتـی بنرێـت، چونکـە ناکۆکـی نێـوان عەشـیرەتەکان دەبێتـە لاواز بوونـی حکوومـەت و بـۆ حکوومـەت هیـچ حیکمەتێکـی تێـدا نابێـت، لـە وەڵامـدا بـۆ موشـیرەتی نووسـیوە، بـە چ جۆرێـك فەرمـان دەربـکات، بـە گوێـرەی ئەمـە کارەکـە جێبەجـێ دەکرێـت، راگەیەنـدراوە فەرمـان.
نوری والی موسل

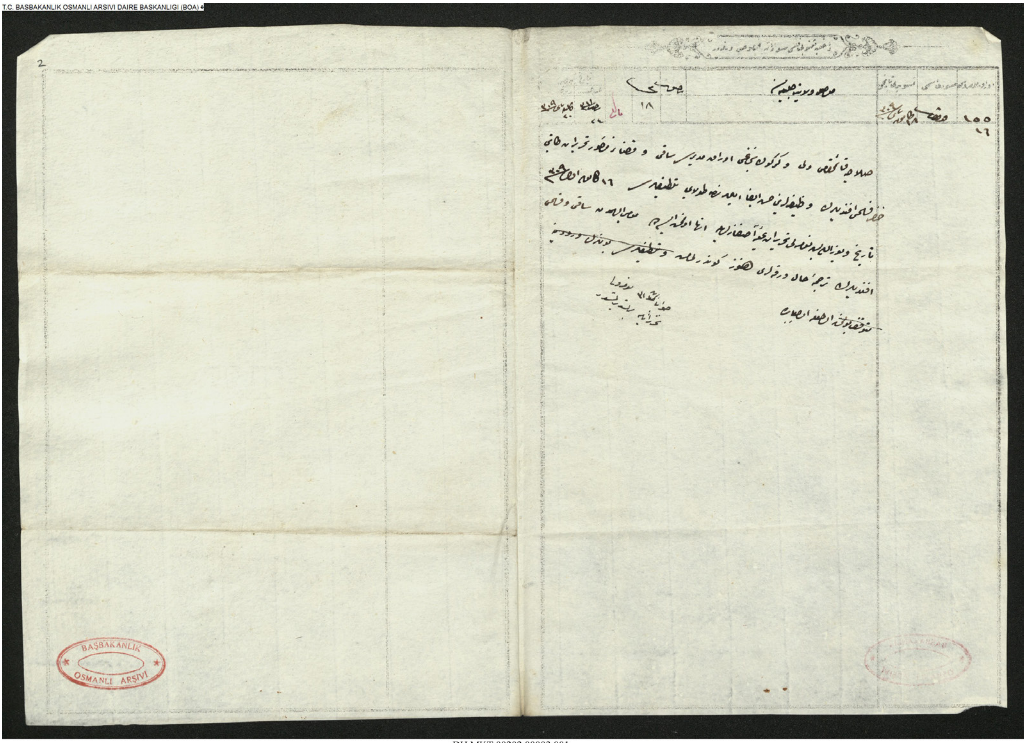
DH.ŞFR.00166.00123.001

DH.ŞFR	00166.00123	8 زیلحیجە 1311 (12 حوزەیران 1894)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
شـەو ئاغـای بلۆکـی زەبتیـەی قـەزای سـەڵاحیە رەشـید ئاغـا بـە پێنـج فیشـەك کـوژراوە، لەسـەر ئـەم ئامـاژەی کـە لـە شـوێن خۆیـدا هاتـووە، ئـەوەی ئـەم کارەی کـردووە نـاسراون، بۆیـە سـەرپێچی کـەران دەسـتگیر بکرێـن، بـۆ موتەسـەرفی کەرکـووك نـووسراو کـراوە، زانیاریـەکان تۆمـار بکرێـن.
عەزیز والی موسڵ

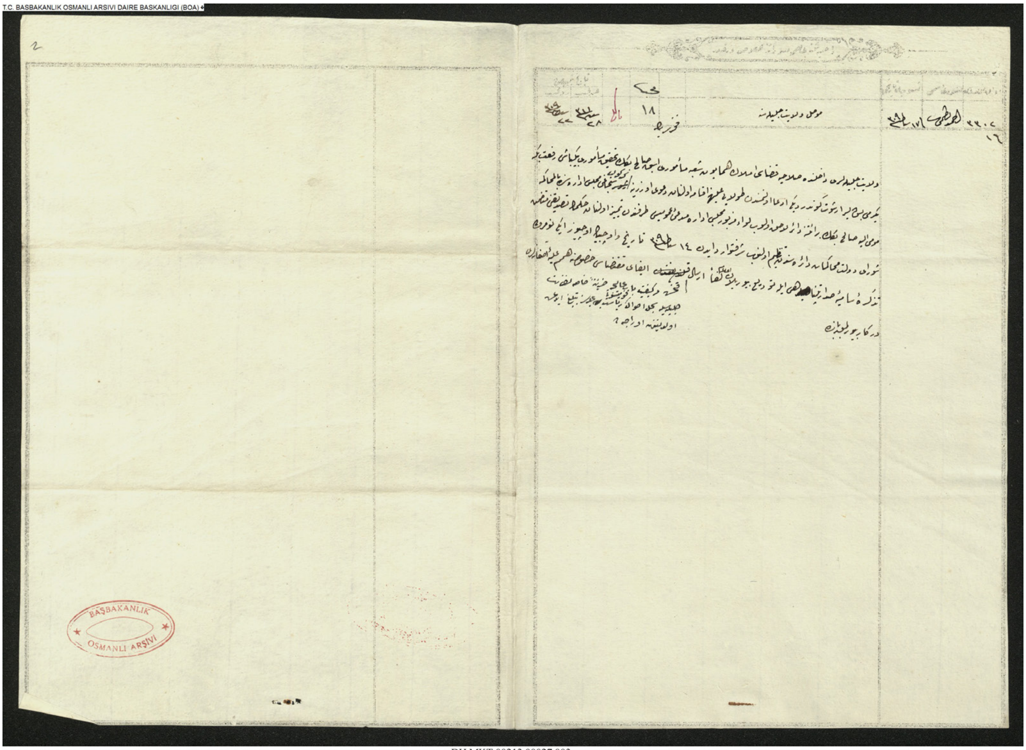
DH.MKT	00192.00029	26 جەمادی کۆتایی 1311 (5 کانوونی یەکەم 1893)
نەزارەتی دادی شکۆدار لەلایـەن چەتەکانـەوە کەلوپەلـی عەبدولرەحـمان ئێرانـی تـاڵان کـراوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە چەتـە کەریـم بەهلـول لەگـەڵ کەمسـەلی هاوەڵـی دەسـتگیر کـراون، بەهلـول لـە کەرکـووك و کەمسـەل لـە سـەڵاحیە دەسـت بەسـەر کراون و لە شـوێنی دەسـت بەسـەر کردنیشـیان لێکۆڵینەوەیان لەگەڵ بکرێت و وتەکانیان وەربگیرێت، لە مێژووی ٢٠ کانوونـی یەکـەم ١٣٠٩ تەلەگرافنامـە لـە موتەسـەرفی کەرکـووك وەرگیـراوە، هیممـەت بکرێــت لە جێبەجێ کردنی.		

DH.MKT.00202.00003.001

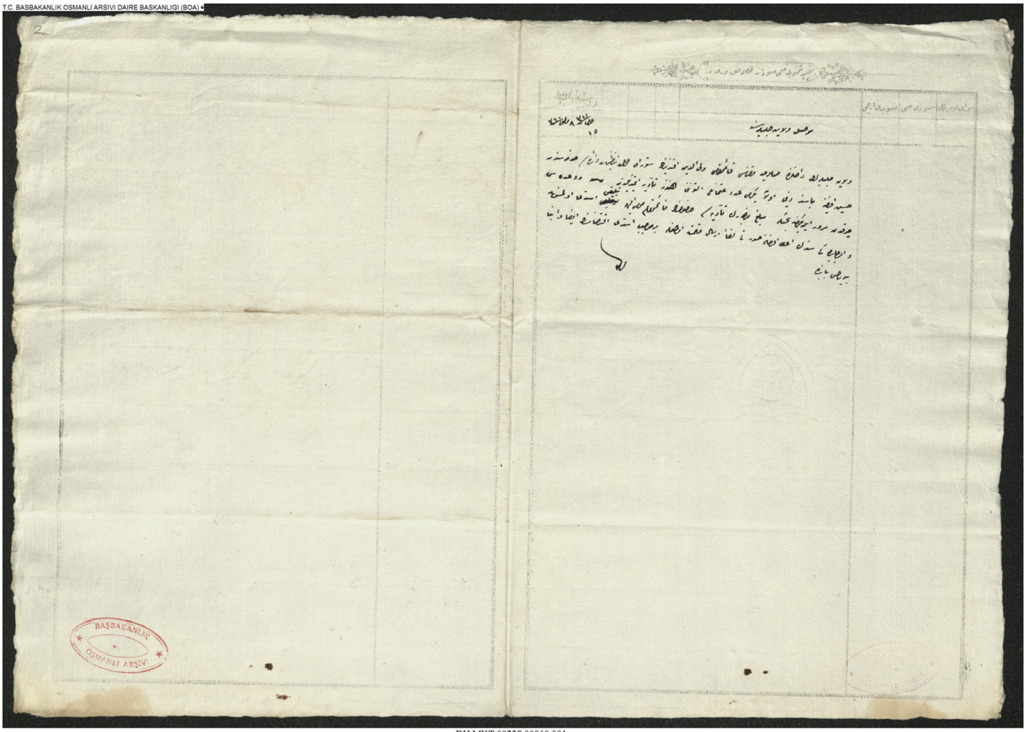
DH.MKT	00202.00003	24 ڕەجەب 1311 (31 كانوونی دووەم 1894)

ویلایەتی موسڵی شكۆدار
لەبەر ئەوەی وەلی ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیە و ساقی ئەفەندی بەڕێوەبەری ئەوراقی سانجەقی كەركووك و خضر فەهمی ئەفەندی كاتیبی تەحریراتی قەزای ناوهاتوو كارەكانی خۆیان بە ڕێكوپێكی ئەنجام داوە، بە پێویست زانراوە ڕێزیان لێ بگیرێت، هەر چەندە لەم بارەیەوە نووسراوی ١٦ كانوونی یەكەم ١٣٠٩ ژمارە ١٥٥ كۆتایی پێ هاتووە، بەڵام لە ناوبراوان ساقی ئەفەندی و فەهمی ئەفەندی ئەوراقی وەرگێراویان تا ئێستا نەنێردراوە.

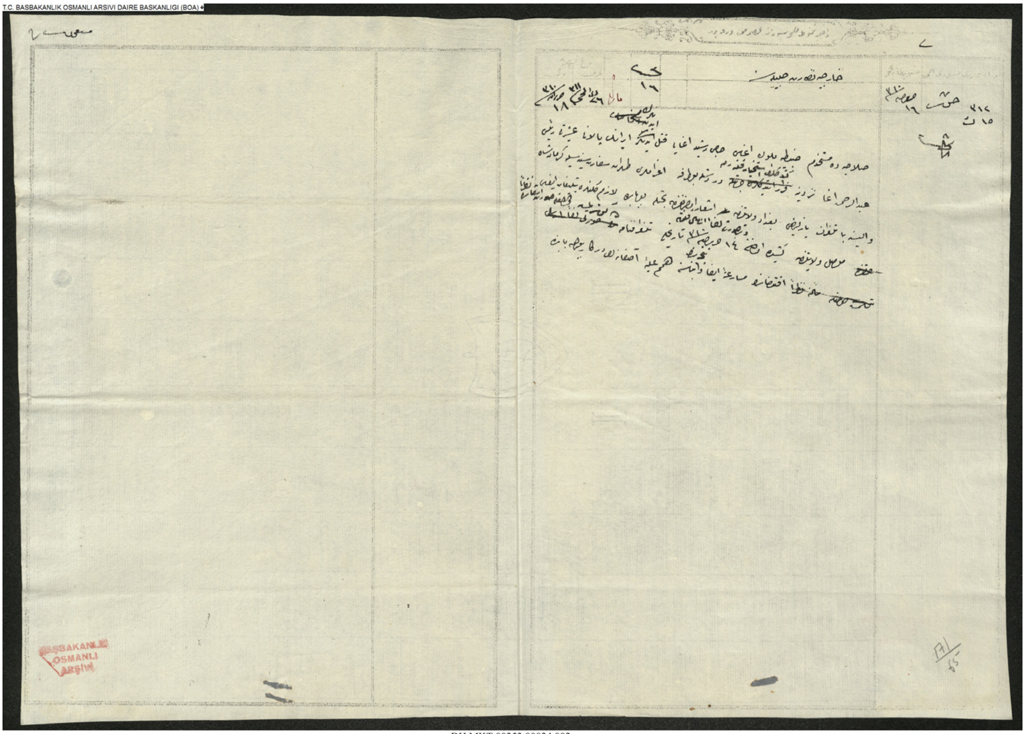
DH.MKT.00213.00027.003

DH.MKT	00213.00027	28 شەعبان 1311 (6 مارت 1894)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار لـە نـاو ویلایەتـی شـکۆدار سـاڵح بەگ فەرمانبەری پێشـووی هۆبـەی ئەملاکی هومایـۆن ٢٥ لیرە بەرتیلی بۆ بینباشـی رەفعـەت بـەگ فەرمانبـەری لێکۆڵینـەوە ناردووە، لەسـەر ئـەم پروپاگەندەیـە داوا بـەرز کراوەتـەوە، لـە فەرمانگـەی ئەنجوومەنـی سـانجەقی کەرکـووك دادگایـی کـراوە، بـەڵام بریـار لەسـەر بـێ تاوانـی دراوە، لـە لایـەن فەرمانگـەی ئەنجوومەنـی لیـوای ناوهاتـوو بەدواداچـوون بـۆ بریارەکـە پەسـەند کـراوە، لـە مێـژووی ١٤ شـوبات ١٣٠٩ ژمـارە ٣٣٠٠ نـووسراوی فەرمانگـەی دادگاکانـی شـورای دەوڵـەت و بریـاری سـەدری ئەعـزەم نێـردراوە، بـۆ جێبەجێ کردنی کارەکـەش ئـاگاداری دراوەتـە نەزارەتـی خەزینـەی تایبەتـی شـکۆدار و سـەرۆکایەتی قۆمیسـیۆنی تۆمـاری کەسێتی.		

DH.MKT.00238.00060.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00238.00060</td><td>15 زیلقەعدە 1311 (20 مایس 1894)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی شکۆدار
لـە نـاو ویلایەتـی شـکۆدار وەلیەددیـن ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە بـە سـەنەد ٢٠ ئاڵتونـی عوسـمانی قـەرزاری حوسـێن ئەفەنـدی خزمەتـکاری فەرمانگـەی تەنزیماتـە، کاتـی دانـەوەی قەرزەکـەش بەسـەرچووە، بـۆ ئـەوەی بـرە پارەکـە بدرێتـەوە داوا کـراوە قائیمقامـی ناوبـراو ئـاگادار بکرێتـەوە، وێنـەی سـەنەدی ناوهاتـوو پێشـکەش کـراوە، کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.</td></tr>
</table>

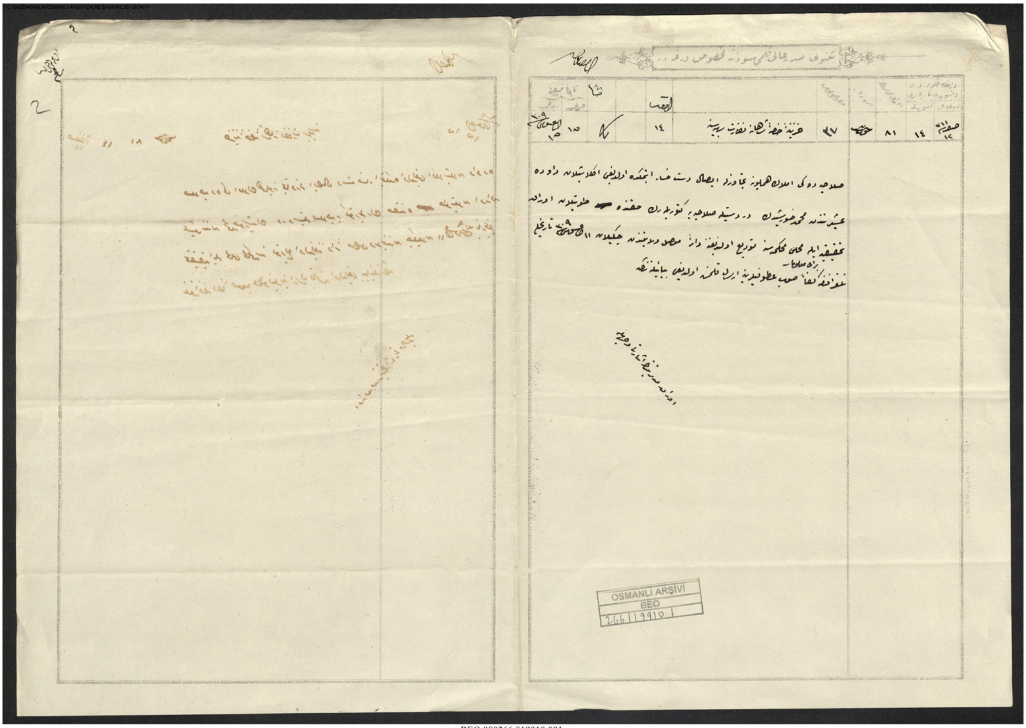

DH.MKT.00253.00024.002

DH.MKT	00253.00024	26 زيلحيجه 1311 (30 حوزەيران 1894)

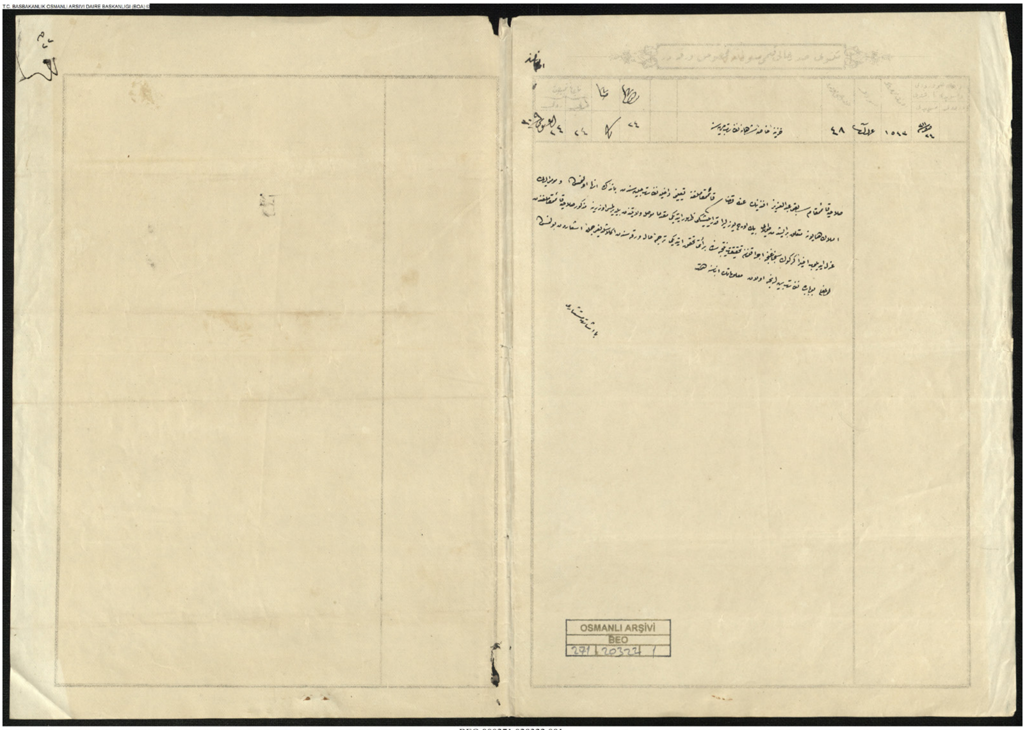
نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار

ئاغای بلۆكی زەبتيە حاجی رەشيد ئاغا لە سەڵاحيە ئەركی هەبووە، بەڵام كوژراوە، ئەوانەی لە كوشتنی دەستيان هەبووە، چوونەتە ئێران و لەلای عەبدولرەحمان ئاغا سەرۆكی عەشيرەتی پالانی خۆيان حەشار داوە، بۆ دەستگير كردنيان و هێنانەوەيان لە ويلايەتی بەغداد ئاماژەی پێكراوە، تەلەگراف بۆ باڵيۆزخانەی تەهران و والی كرمانشا نێردراوە، لە ويلايەتی موسڵ تەلەگرافنامە لە مێژووی ١٤ حوزەيران ١٣١٠ ئاماژەی پێكردووە، بە تێروانين لە وێنەی ئاماژەكە پەلە بكرێت لە جێبەجێ كردنی و راگەياندنی.

BEO.000266.019910.001

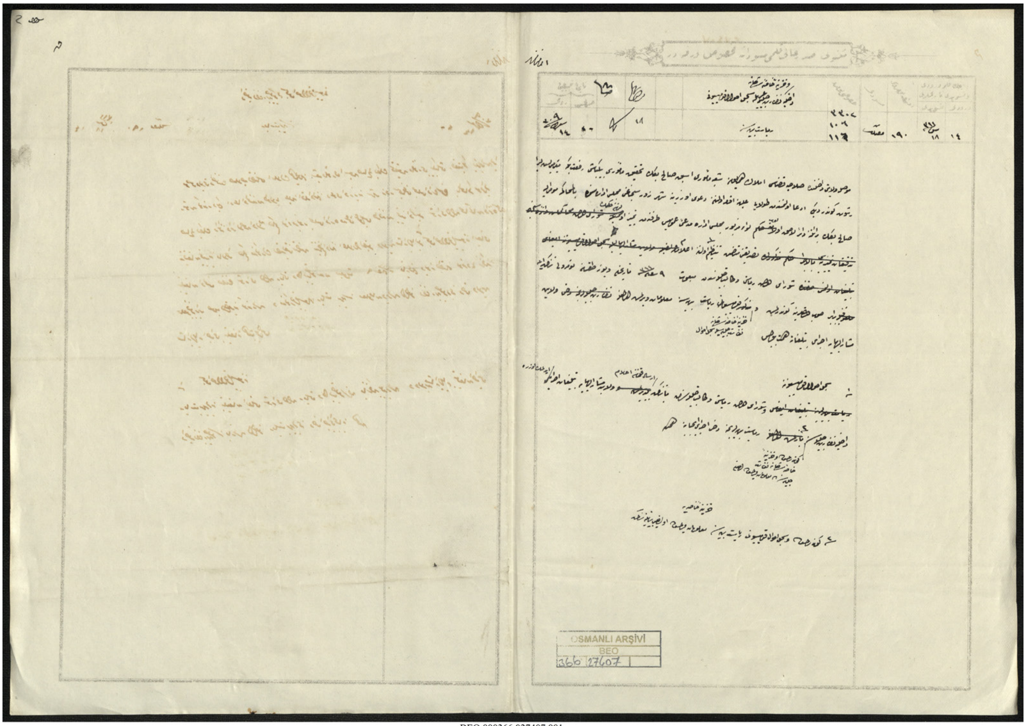
BEO	000266.019910	12 سەفەر 1311 (25 ئۆغستۆس 1893)
نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی پایەبەرز بەهـۆی هێرشـی سـەر ئەملاکـی هومایۆنـی سـەڵاحیە دەرکەوتـووە زیانـی هەبـووە، بۆیـە لـە عەشـیرەتی داودە محەمـەد خورشـید دەسـتگیر کـراوە و بردراوەتـە سـەڵاحیە، لـەم بارەیـەوە ئەوراقـی لێکۆڵینـەوە لەگـەڵ دەسـتگیر کـراو بـۆ دادگای نێوەخـۆ ڕەوان کـراوە، لە مێژووی ١١ ئۆغسـتۆس ١٣٠٩ تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسـڵ ڕەوان کراوە.		

BEO.000271.020322.001

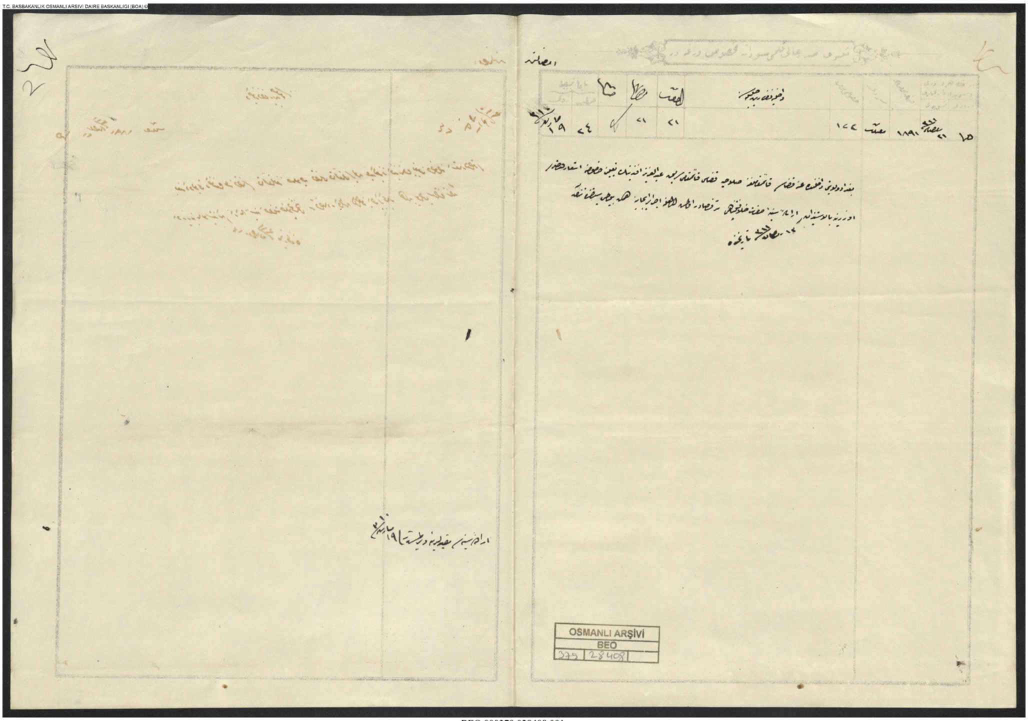
BEO	000271.020322	24 سەفەر 1311 (6 ئەیلوول 1893)

نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی پایەبەرز
عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی سـەڵاحیە لـە قائیمقامیەتـی قـەزای عەنـە دامـەزراوە، بـۆ ئەمـەش لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار بـە نـووسراو مامەڵەکـە کۆتایـی پـێ هاتـووە، بـەڵام دەرکەوتـووە لـە کارێکـی پەیوەسـت بـە ئەملاکـی هومایـۆن ١٣٠٠ لیـرە لەسـەر ناویەتـی، پێشـەکی لـە ویلایەتـی موسـڵ راگەیەنـدراوە، لـە قائیمقامیەتـی سـەڵاحییەش دوور خراوەتـەوە، بـەڵام لـە کۆتاییـدا لـە سـانجەقی کەرکـووك لێکۆڵینـەوەی لەگـەڵ کـراوە و پاکانـەی بـۆ دەرچـووە، لـە نووسراوەکانـی سـەبارەت بـەم بابەتـە ئامـاژەی پێکـراوە، لـە نـەزارەت هیممـەت بکرێـت لـە راگەیاندنـی زانیاریـەکان.

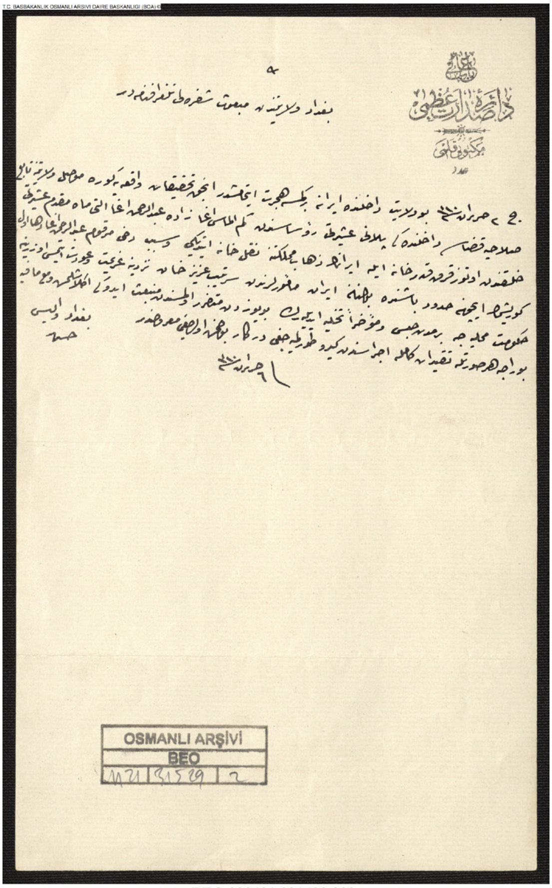
BEO.000366.027407.001

<table dir="rtl">
<tr><td>BEO</td><td>000366.027407</td><td>18 شەعبان 1311 (24 شوبات 1894)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار و خەزینەی تایبەتی شاهانە و قۆمیسیۆنی تۆماری كەسێتی
بۆ سەرۆكایەتی پایەدار
لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ سـاڵح بـەگ فەرمانبـەری هۆبـەی ئەملاكـی هومایۆنـی پێشـووی قـەزای سـەڵاحیە لێكۆڵینـەوەی لەگـەڵ كـراوە، دەركەوتـووە ٢٥ لیـرە بەرتیلـی بـۆ فەرمانبـەری لێكۆڵینـەوە بینباشـی ڕەفعـەت بـەگ نـاردووە، بۆیـە لـە دژی داواكاری بـەرز كراوەتـەوە، لـە ئەنجوومەنـی كارگێـری سـانجەقی شـارەزوور دادگایـی كردنـی ناوبـراو ئەنجـام دراوە، دواتریـش بێتاوانـی سـاڵح بـەگ ڕاگەیەنـدراوە، لەلایـەن ئەنجوومەنـی كارگێـری داواكاری گشـتی لیـوای ناوبـراو بەدواداچوونـەوەی بـۆ كـراوە و پەسـەند كردنـی ڕێكخـراوە، لـە مێـژووی ٩ شـەعبان ١٣١١ نـووسراوی ژمـارە ١٩٠ ی سـەرۆكایەتی شـورای دەوڵـەت نێـردراوە و زانیـاری دراوەتـە سـەرۆكایەتی قۆمیسـیۆن و خەزینـەی تایبەتـی شـاهانە و تۆمـاری كەسـێتی، هیممـەت بكرێـت لـە جێبەجـێ كردنـی.</td></tr>
</table>

BEO.000379.028408.001

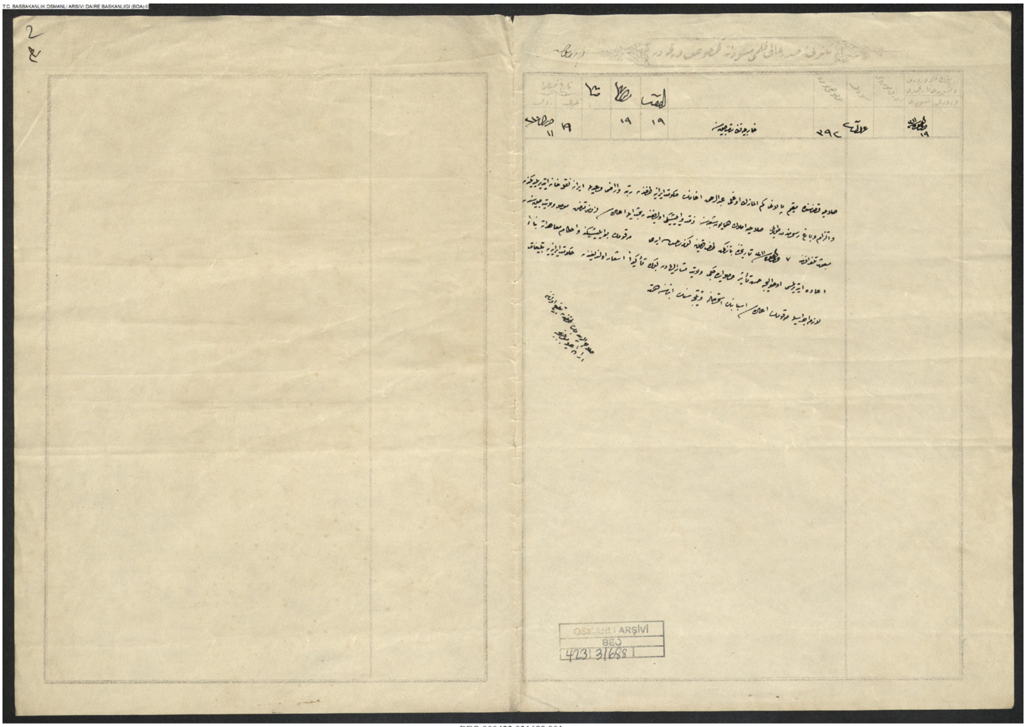
BEO	000379.028408	**21 رەمەزان 1311 (28 مارت 1894)**
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لە ویلایەتی بەغداد عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای سەڵاحیە لە قائیمقامیەتی قەزای عەنە دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت رەزامەندی نیشان دراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

BEO 000421 031529 002

BEO	000421.031529	14 زیلحیجه 1311 (18 حوزەیران 1894)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پایەبەرز
قەڵەمی مەکتوب
تەلەگرافنامەی بە شیفرەی نێردراوی ویلایەتی بەغداد
لـە ٢ حوزەیـران ١٣١٠ لـە نـاو ویلایـەت کـەس بـۆ ئێـران گەشـتی نەکـردووە، بـەڵام بـە گوێـرەی لێکۆڵینـەوە لـە قـەزای سـەڵاحیە سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ، پێـش ٦ مانـگ سـەرۆکی عەشـیرەتی پلانـی کـەم ئەڵمـاس ئاغـازادە عەبدولرەحـمان ئاغـا و نزیکـەی ٣٠ تـا ٤٠ خانـەی عەشـیرەتەکەی چوونەتـە ئێـران، هەروەهـا عەبدولرەحـمان ئاغـا پێشـووتریش بـۆ چاوپێکەوتـن لەسـەر سـنوور چۆتـە سـەردانی سـەرتیپ عەزیـز خـان فەرمانبـەری ئێـران و گەراوەتـەوە، بـەم هۆیەشـەوە لەلایـەن حکوومەتـی خۆچێـی زیندانـی کـراوە و بـەم دواییـە ئـازاد کـراوە، لەبـەر ئـەوەی زیانـی پێگەیشـتووە، بـە هـەر شـێوەیەك بێـت لێـرە ناوەسـتێت.
حەسەن والی بەغداد

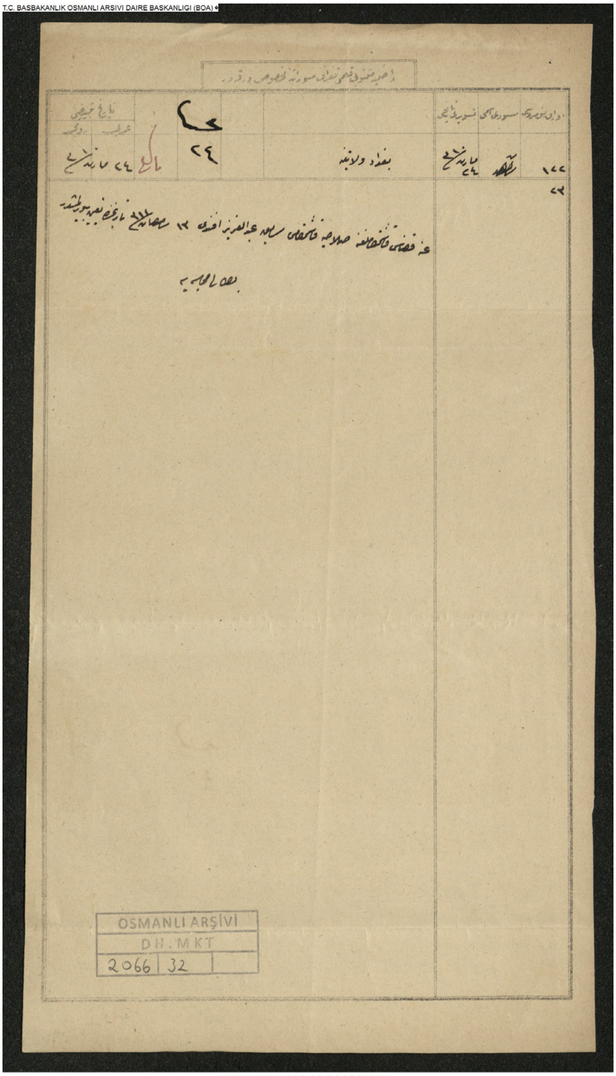

BEO.000423.031688.001

BEO	000423.031688	19 زیلقەعدە 1311 (24 مایس 1894)

نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار

عەبدولرەحمان ئاغا کوڕی پالانی کەم ئەلمازن نیشتەجێی قەزای سەڵاحیە لەلایەن حکوومەتی ئێران وەکو هاوکاری زەوی و پلەی پێ دراوە، ئەویش رووی کردۆتە ئێران و خانەکەی گواستۆتەوە ئێران، بەڵام لە هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە رسومی ئیلتیزام و باغی لەسەرە و بە پێویست زانراوە بگەڕێندرێتەوە، تەلەگرافنامەی ٧ زیلقەعدە ١٣١١ ی ویلایەتی موسڵ رەوان کراوە، بە گوێرەی پەیماننامە دەبێ ناوبراو رسوماتەکە بگەڕێنێتەوە، دووبارە بە نووسراو دووپاتکراوەتەوە و ئاگاداری دراوەتە حکوومەتی ئێران کە دەبێ ناوبراو بگەڕێندرێتەوە، هیممەت بکرێت لە کارەکە و ئەنجامەکەی رابگەیەندرێت.

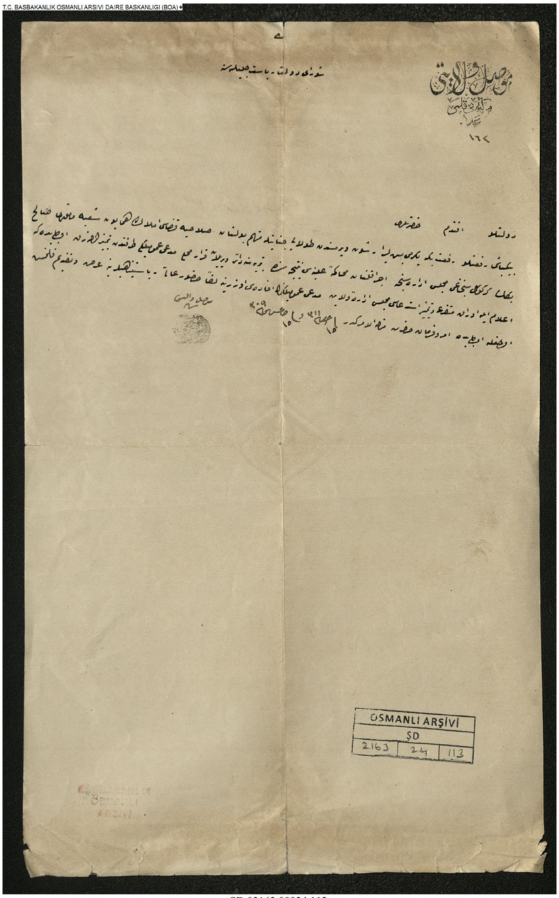

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

بغداد ولایتنه

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2066 | 32

DH.MKT.02066.00032.001

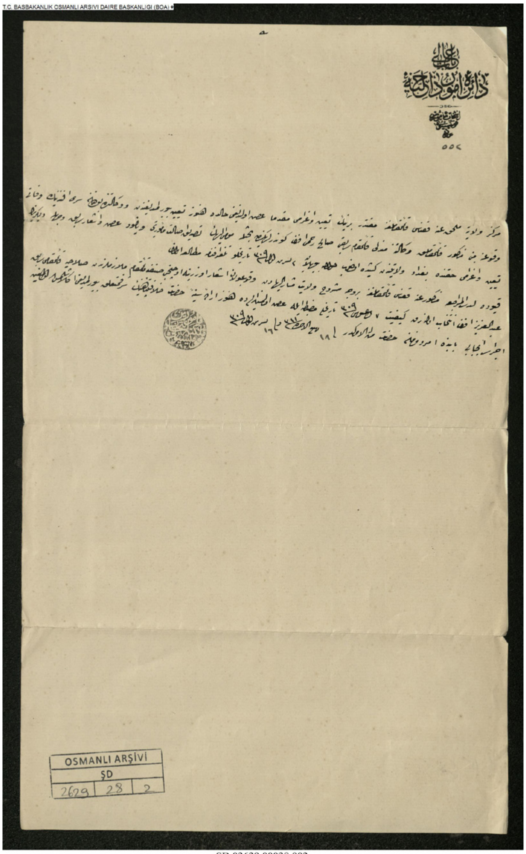
DH.MKT	02066.00032	29 رەمەزان 1311 (5 نیسان 1894)
ویلایەتی بەغداد لە مێژووی ١٣ رەمەزان ١٣١١ عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی پێشووی سەڵاحیە لە قائیمقامیەتی قەزای عەنە دامەزراوە.		

ŞD.02163.00024.113

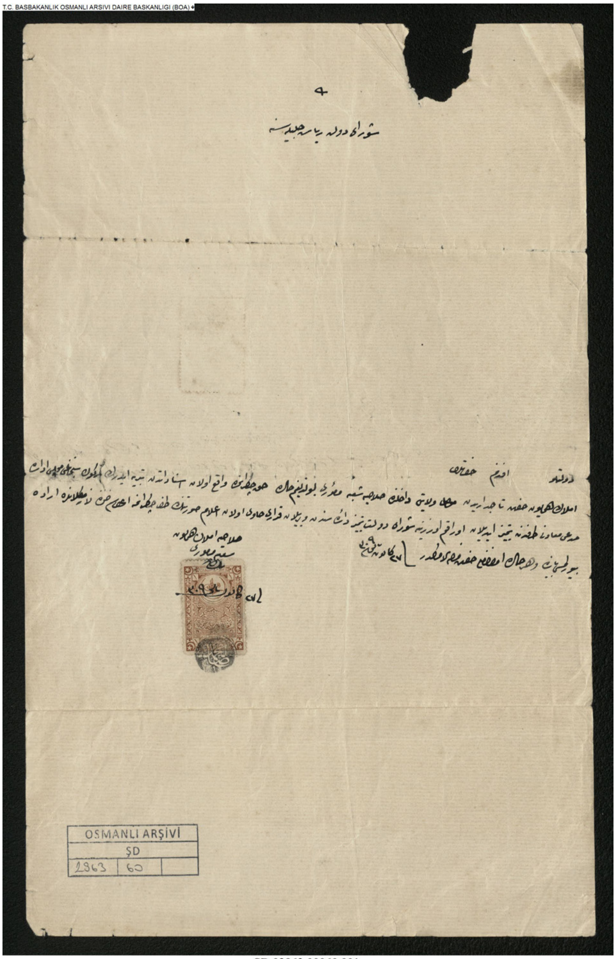
14 سەفەر 1311 (27 ئۆغستۆس 1893)	02163.00024	ŞD

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی تۆمار
١٦٢
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بە پروپاگەندەی ئەوەی ساڵح بەگ فەرمانبەری هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی قەزای سەڵاحیە ٢٥ لیرە بەرتیلی داوەتە بینباشی رەفعەت بەگ، بۆیە لە ئەنجوومەنی کارگێری سانجەقی کەرکووك دادگایی کراوە، بەڵام بریار لەسەر بێتاوانی دراوە و لە لایەنی یاریدەدەری گشتیش پێداچوونەوە کراوە، لەسەر ووتەی یاریدەدەری گشتی ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت لەم بابەتەدا ئیعلام لەگەڵ هاوپێچی ئەوراقەکانی داواکاری پێداچوونەوە بۆ پەیوەندیدارانی سەرۆکایەتی راگەیەندراوە و بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
مۆری والی موسل

ŞD.02629.00028.002

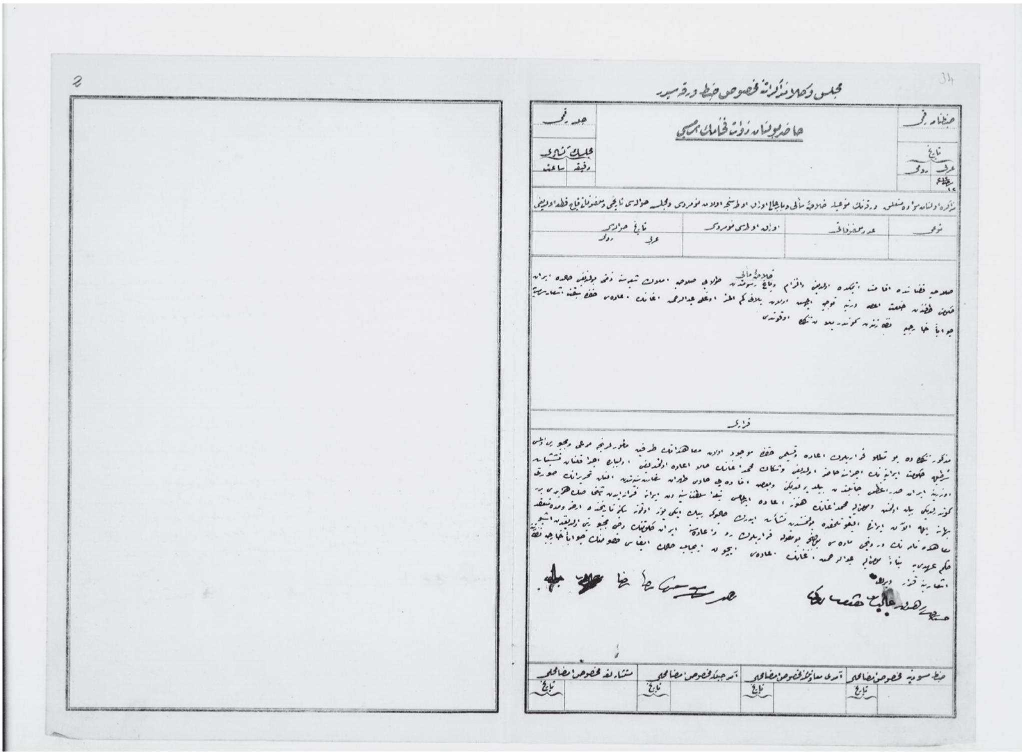
<table>
<tr><th>ŞD</th><th>02629.00028</th><th>18 رەبیعی کۆتایی 1311 (29 تشرینی یەکەم 1893)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
کۆمیسیۆنی هەڵبژاردنی فەرمانبەران
ژمارە ٥٥٢
هەر چەندە راگەیەندراوە کە لە قەزای عەنە سەر بە مەرکەزی ویلایەت قائیمقامێکی لێهاتوو دامەزرێت و رەوان بکرێت، بەڵام تا ئێستا دانەمەزراوە، سری ئەفەندی کە بە وەکالەت لە ئەرکەکەی بووە، بەڵام دوای مردنی ناوبراو، بۆ وەکالەتی قائیمقامیەتی ناوهاتوو سالح رەحمان ئەفەندی قائیمقامی پێشووی مەندەلی نێردراوە، بۆ پەسەند کردنی ئەرکی ناوبراو یاخود لەسەر راگەیەندراو و ئاماژەی پێشوو بۆ دامەزراندن و ناردنی کەسێکی تر لە ٢ تشرینی یەکەم ١٣٠٩ تەلەگرافنامە لە ویلایەتی بەغداد هاتووە و خوێندنەوەی بۆ کراوە، کە چاو بە تۆمارەکان خشێنراوە بۆ قائیمقامیەتی قەزای عەنە لەسەر ئاماژەی ویلایەتی ناوهاتوو عەبدولعەزیز ئەفەندی لە چینی سێیەم قائیمقامی پێشووی سەڵاحیە هەڵبژێردراوە، لە مەزبەتەی ٧ ئۆغستۆس ١٣٠٩ راگەیەندراوە، بەڵام دەرکەوتووە تا ئێستا فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت دەرنەچووە، بۆ جێبەجێ کردنی بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

ŞD.02963.00060.001

ŞD	02963.00060	1 رەجەب 1311 (8 کانوونی دووەم 1894)

سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە هۆبـەی ئەملاکـی هومایۆنـی سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ فەرمانبـەر بـووم، بێتاوانیـم سـاغ بۆتـەوە و ئەوراقەکانـم لەلایـەن یاریـدەدەری داواکاری ئەنجوومەنـی کارگێـری سـانجەق پێداچوونـەوەی بـۆ کـراوە، بـەم هۆیـەوە لـە فەرمانگـەی پێداچوونـەوەی شـورای دەوڵـەت بریـار دراوە، پێویسـت دەکات وێنـەی ئیعلامـی بەندەمـان ڕەوان بکرێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە بریـاری بەدەسـتەوەیە.
فەرمانبەری هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە

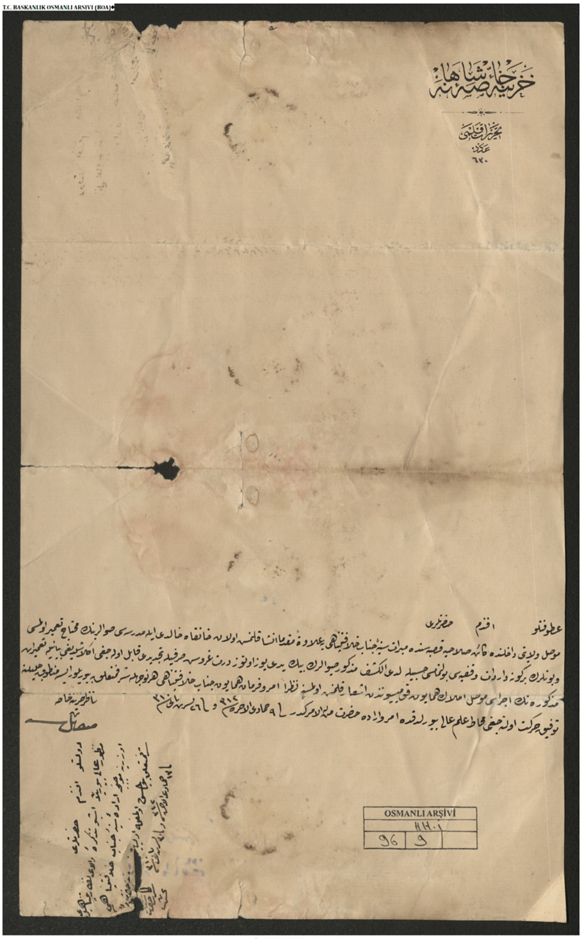
MV	00083.00034	12 رەجەب 1312 (9 کانوونی دووەم 1895)

پوختەی بابەتەکە

نیشتەجێی قەزای سەڵاحیە لە هۆبەی ئەملاکی سەڵاحیە پارەی رسوماتی ئیلتیزام و باغی لە ئەستۆ دایە، لە هەمان کاتدا لەلایەن حکوومەتی ئێران دیاری و پلەی پێدراوە، لە بارەی گەراندنەوەی عەبدولرەحمان ئاغا کوڕی پلانی کەم لەسەر ئاماژەی پێشووی سەدری ئەعزەم، لە نەزارەتی دەرەوە وەڵام هاتووە، نووسراوەکەش خوێندنەوەی بۆ کرا.

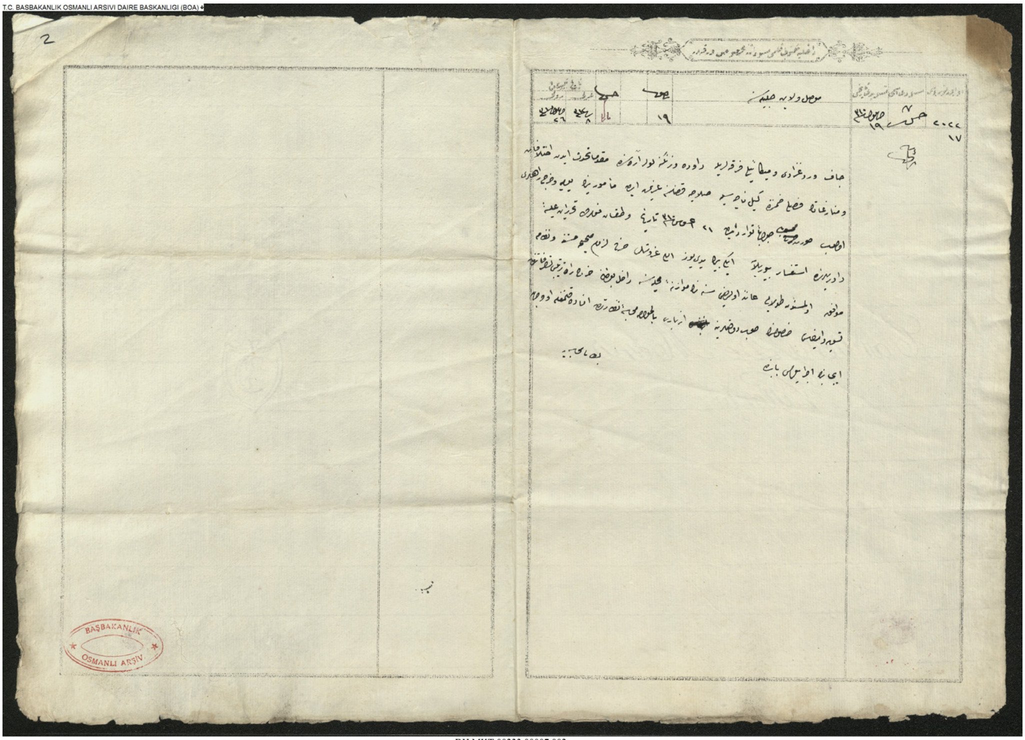
بریار

لە گەراندنەوە و رادەست کردنی ناوبراو لەسەر ئەم پەیماننامانە وەستاوە کە لەلایەن هەردوولا ئەنجام دراوە، ئەم مەرجانەی کە دانراوە حکوومەتی ئێران ئامادەیە جێبەجێی بکات، بەڵام تا ئێستا شکاك محەمەد ئاغا نەگەرێندراوەتەوە، لەسەر ئەم دەستپێشخەریانەی کراوە لەلایەن سەدری ئەعزەم راگەیەندراوە و لەسەر هەندێك ووتەش نووسراو لەلایەن باڵیۆزخانەی تەهران رەوان کراوە، وێنەی نێردراوی راگەیەندراوە، هەروەها محەمەد ئاغا تا ئێستا نەگەرێندراوەتەوە، هەر کەسێك لە هاووڵاتیانی عوسمانی کە بۆ ئێران رادەکەن، هەر یەکەیان بە بیانویەك ئێستا لە ئێرانن، لە ١٢٣٨ پەیماننامە لە ئەرزروم بەستراوە و بە پشت بەستن بە ماددەی چوارەم حکوومەتی ئێران ناچارە بۆ گەراندنەوە و رەتکردنەوەی هەڵاتووان، بە گوێرەی ئەم پەیماننامەیە بۆ گەراندنەوەی عەبدولرەحمان ئاغا لە سەر ئاماژەی نەزارەتی دەرەوە بریار بدرێت.

HH.İ..00096.00009.001

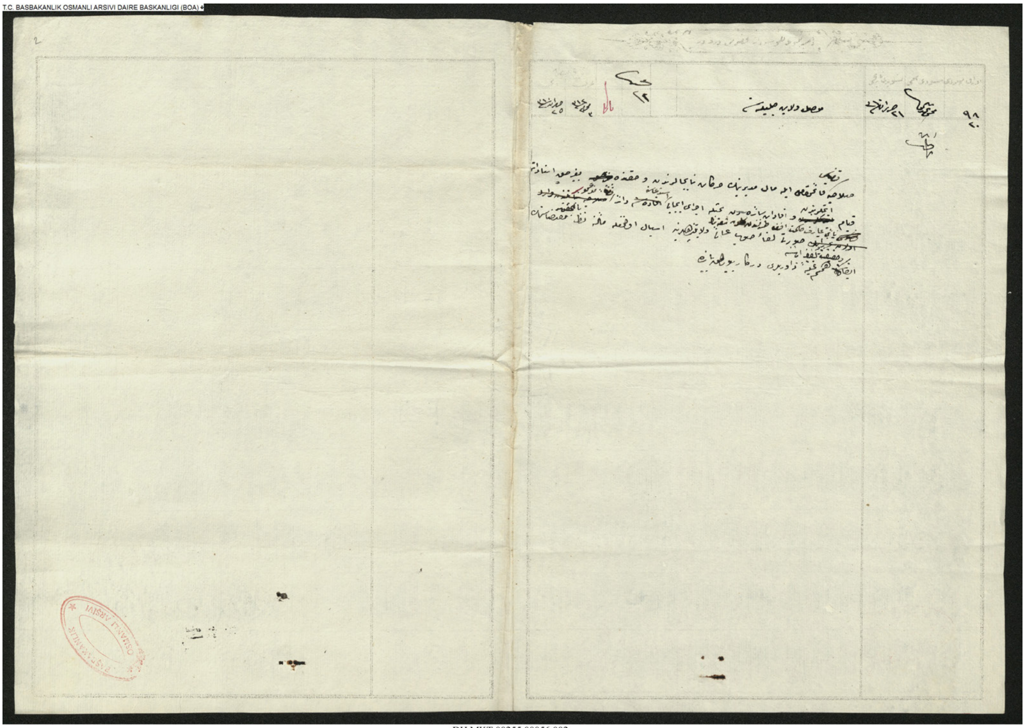
<table>
<tr><th>HH.İ</th><th>00096.00009</th><th>9 جەمادی کۆتایی 1312 (8 کانوونی یەکەم 1894)</th></tr>
<tr><td colspan="3">خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٦٣٠
جەنابی بەڕێزی ئەفەندم
لـە شـارۆچکەی سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ خانەقـای خالدیـە و مەدرەسـەکەی دروسـت کـراوە، کەچـی دەورووبـەری پێویسـتی بـە نۆژەنکردنەوەیـە، ئەمانـە وەقفیـان نییـە، لـە کاتـی دەرخسـتە دەرکەوتـووە نـوێ کردنـەوەی پێویسـتی بـە ٧٣٤ قوروشـە، بـە تێروانیـن لـە ئامـاژەی قۆمیسـیۆنی ئەملاکـی هومایۆنـی موسـڵ، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەتی</td></tr>
</table>

DH.MKT.00233.00007.002

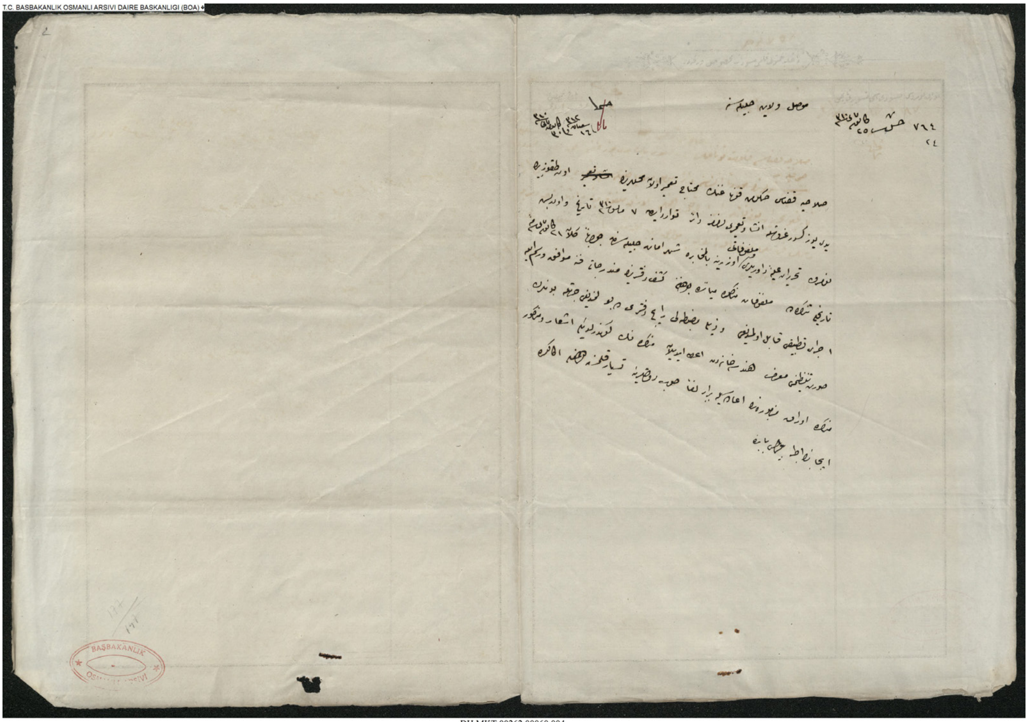
DH.MKT	00233.00007	8 ڕەبیعی کۆتایی 1312 (9 تشرینی یەکەم 1894)

ویلایەتی موسڵی شکۆدار لە لیواکان لە نێوان فرقەکانی جاف و روغزاوی و میکائیلی لەگەڵ داوده و زەنگەنە ناکۆکی و ئاژاوە دروست بووە، بۆ ئەم مەبەستە فەرمانبەران چوونەتە ناحیەی کیل و قەزای سەڵاحیە، بۆ خەرجی رێگا و رۆژانەیان نووسراوی ٢١ ئۆغستۆس ١٣١٠ ژمارە ٩٠ هاتووە، بری ٢٧٥٠ قوروش خەرج کراوە، بە گوێرەی نیزامیش گونجاوە، لە موازەنەی خۆچێی ئەم ساڵەدا خەرجی رێگاکە رێکخراوە، بۆ ئەمەش بە ووتەی لە نەزارەتی ژمێریاری بۆ سەروو نێردراوە، نووسراو بۆ سەروو کراوە.

DH.MKT.00255.00056.002

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>00255.00056</td><td>3 موحەررەم 1312 (7 تەمموز 1894)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی شکۆدار
بەهـۆی جولـەی نابەجێـی قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە و بەرێوەبـەری دارایـی، لەلایـەن پەیوەندیدارانـەوە داواکـراون، نـووسراوی حیکمـەت ئەفەنـدی نائیبـی قـەزای ناوهاتـوو ڕەوان کـراوە و وێنەیەکـی بـۆ عالـی بـەرز کراوەتـەوە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.</td></tr>
</table>

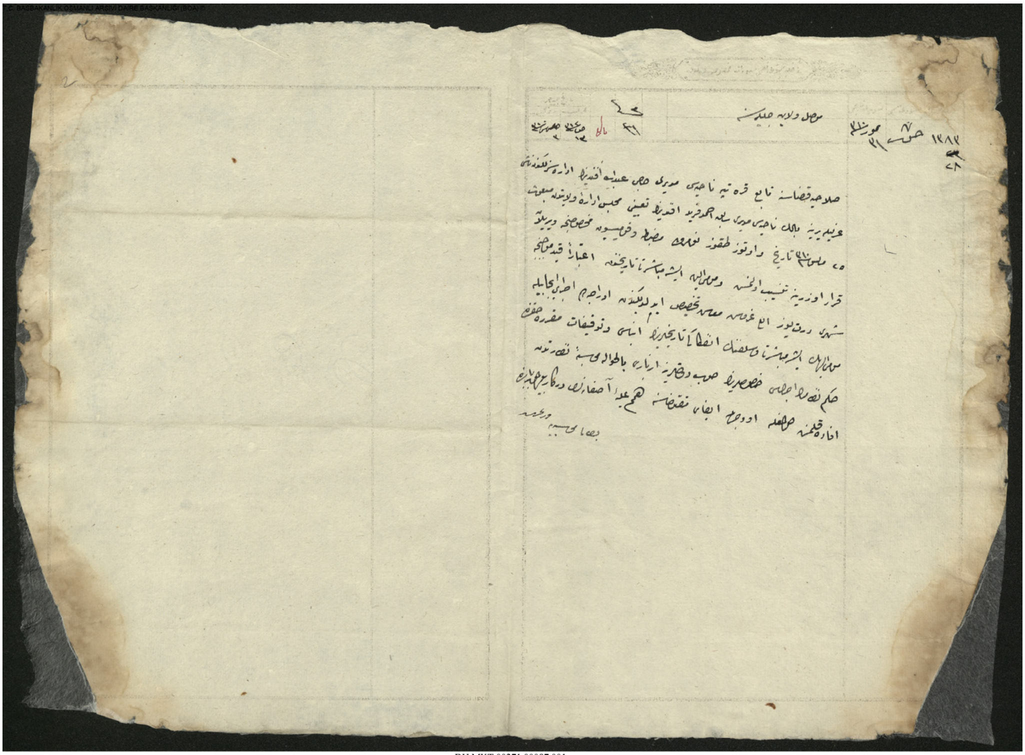

DH.MKT.00262.00060.004

DH.MKT	00262.00060	16 شەعبان 1312 (12 شوبات 1895)

ویلایەتی موسڵی شکۆدار

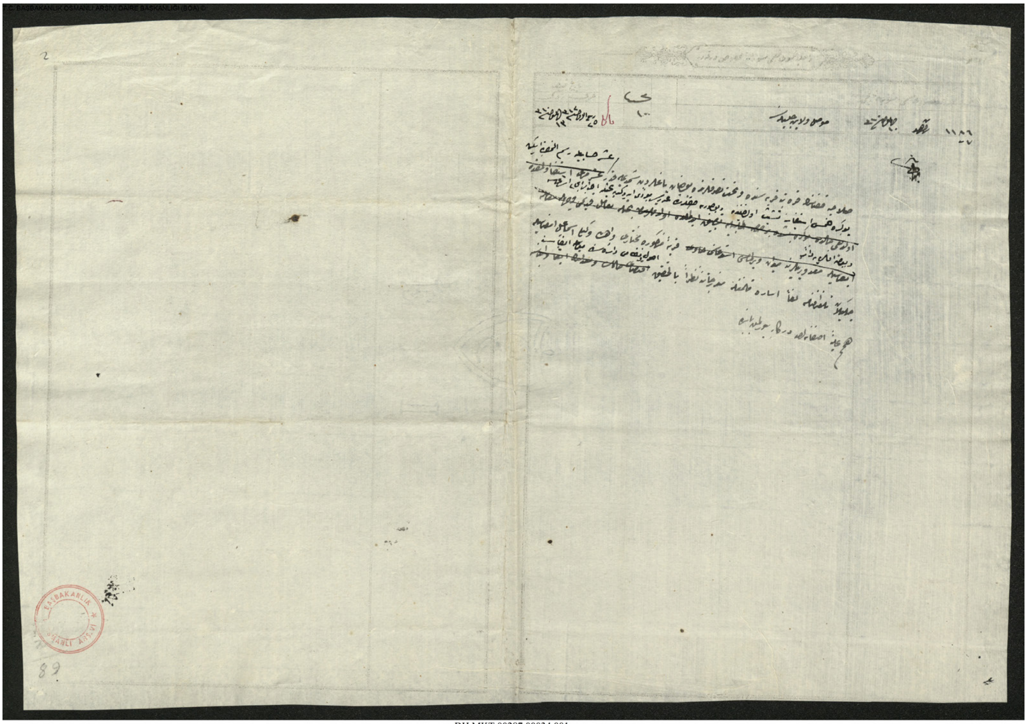
هەندێك شـوێنی قۆناغـی حکوومەتـی قـەزای سـەڵاحیە پێویسـتی بـە نـۆژەن کردنەوەیـە، بـۆ ئەمـەش بـری ١٩,٧٩٩ قـوروش و هەندێکـی پێویسـتە، تـا نـۆژەن بکرێتـەوە، لەسـەر نـووسراو و هاوپێچەکانـی ٧ مایـس ١٣١٠ ژمـارە ١٥ی عالـی، وەڵام لـە ٢١ کانوونـی دووەمـی هەمـان سـاڵ هاتـووە، بـەڵام دەفتـەری دەرخسـتە و نەخشـەکەی لـە کاتـی بەراوردکردنـی جیـاوازی تێـدا بـەدی کـراوە، هەروەهـا مەزبەتـەی هاوپێـچ و دەفتـەری رایـج نەدۆزراوەتـەوە، وێنـەی رێکخـراوی راگەیەنـدراو لـە خانـەی ئەندازیـاری نێـردراوە، ئامـاژە و ئەوراقـی ناوهاتـوو رەوان بکرێتـەوە و بـۆ سـەرووش بـەرز بکرێتـەوە، بـە گوێـرەی ئەمـە کاری پـێ بکرێـت.

DH.MKT.00271.00087.001

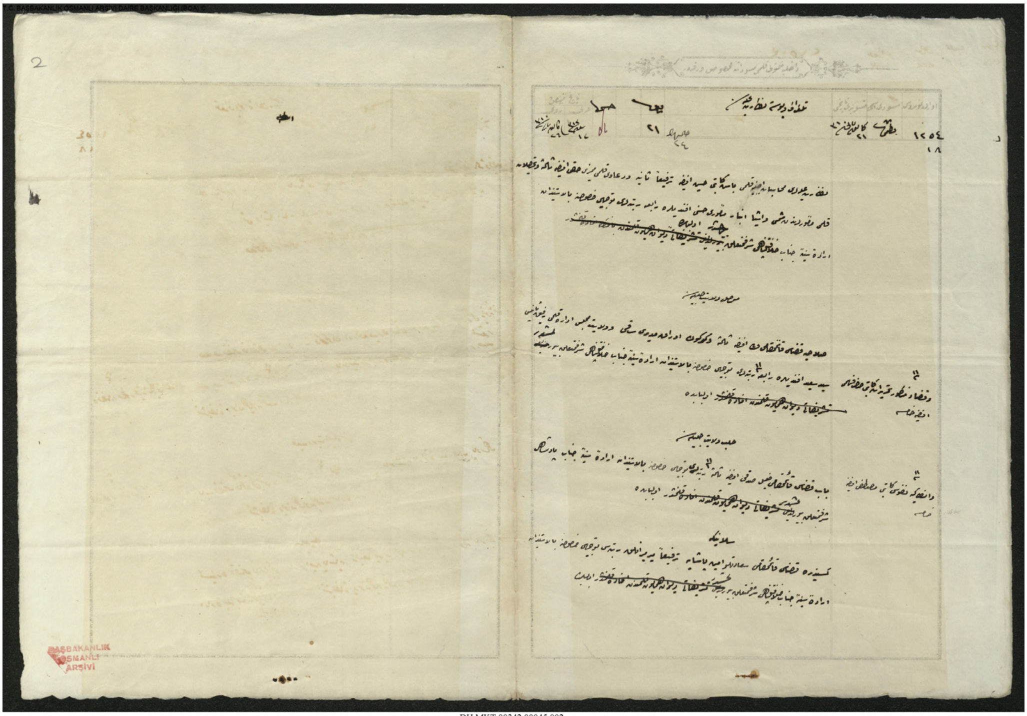
DH.MKT	00271.00087	13 سەفەر 1312 (16 ئۆغستۆس 1894)

ویلایەتی موسڵی شکۆدار
حاجـی عەبدوڵـڵا ئەفەنـدی بەڕێوەبـەری ناحیـەی قەرەتەپـە سـەر بـە قـەزای سـەڵاحیە لـە ئیـدارە ئەزمونـی نییـە، بـە دوور خسـتنەوەی ئەحمـەد فەریـد ئەفەنـدی بەڕێوەیـەری پێشـووی ناحیـەی بالـەك دامەزرێـت، بـە مەزبەتـەی نێـردراوی مێـژووی ٢٥ مایـس ١٣١٠ ژمـارە ٣٩ی ئەنجوومەنـی کارگێـری ویلایـەت و بڕیـاری تایبەتـی قۆمیسـیۆن چەسـپێنراوە، هەروەهـا لـە مێـژووی دەسـت بـە کار بوونـی ناوبـراو بـە گوێـرەی تۆمـار مانگانـە ٤٥٠ قـوروش مووچـەی بـۆ دابیـن دەکرێـت، مێـژووی دەسـت بـە کار بوونـی و دەسـت لـە کار هەڵگرتنـی هاوکارەکـەی رادەگەیەندرێـت، نـووسراو بـە حەواڵـە بـۆ نەزارەتـی ژمێریـاری ڕەوان کـراوە، هیممـەت بکرێـت لە جێبەجێ کردنی.

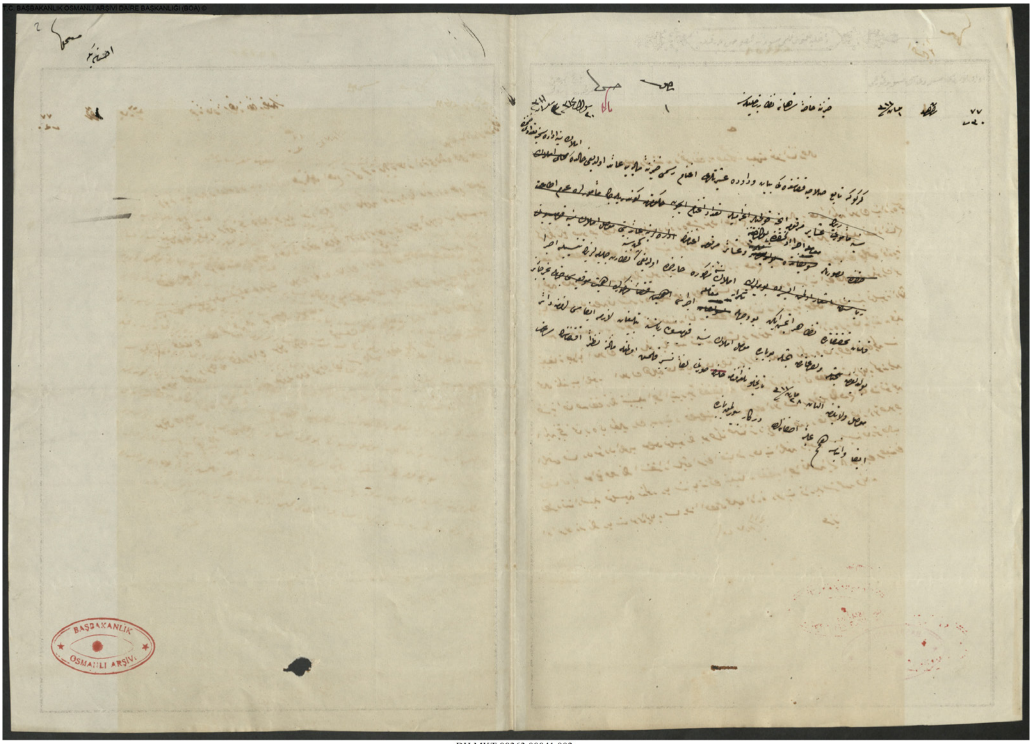
DH.MKT.00287.00034.001

DH.MKT	00287.00034	25 رەبیعی یەکەم 1312 (26 ئەیلوول 1894)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار ئـەم باغانـەی کـە لـە گونـدی قەرەتەپـەی سـەر بـە قـەزای سـەڵاحیە لـە ژێـر دەسـتیانە، تـا ئێسـتا بـە هەژمـاری دە یـەك باجەکـەی وەردەگیرێـت، بـەڵام ئەمجـارە پێنـج یـەك وەردەگیرێـت، بـۆ بـە پەلـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە بـە واژووی موختـاری گونـدی ناوهاتـوو و وەکیلـی ئیسـماعیل تەلەگرافنامـە دەرچـووە، بـە تێروانیـن لـە هاوپێچـی بابەتەکـە دوای لێکۆڵینـەوە، لـە فەرمانگـەی نیزامـی کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.		

DH.MKT.00342.00045.002

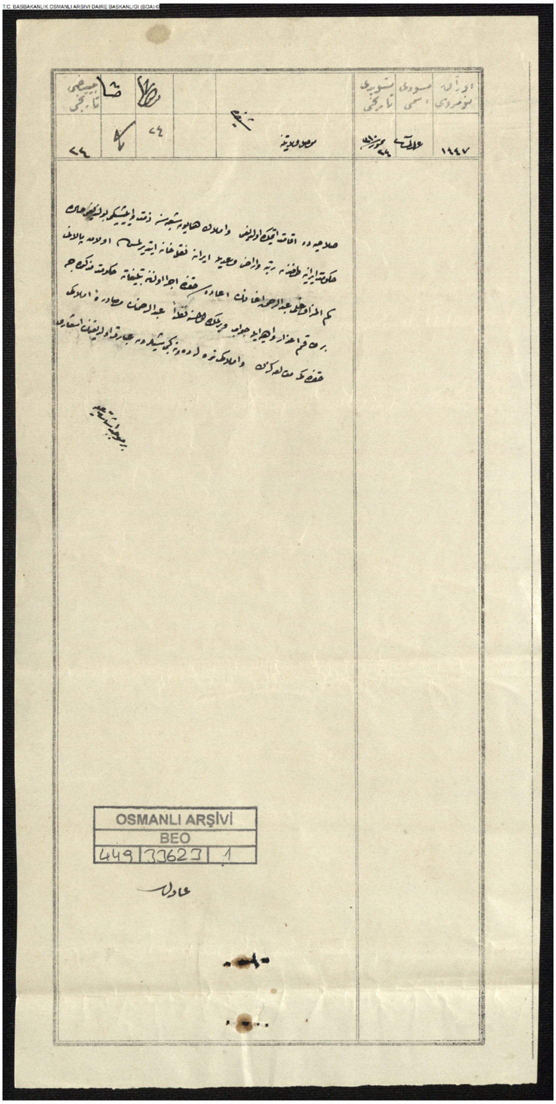
DH.MKT	00342.00045	11 شەعبان 1312 (7 شوبات 1895)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار وەلیەددین ئەفەندی قائیمقامی قەزای سەڵاحیە بە پلەی سێیەم و ساقی ئەفەندی بەڕێوەبەری ئەوراقی کەرکوك و رەفیقی دووەم سەید سەعید ئەفەندی قەڵەمی ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت بە پلەی چوارەم و خضر فەهمی ئەفەندی کاتیبی تەحریراتی قەزای ناوهاتوو بە پلەی پێنجەم پاداشت دەکرێن، جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان داوە.		

DH.MKT.00363.00041.002

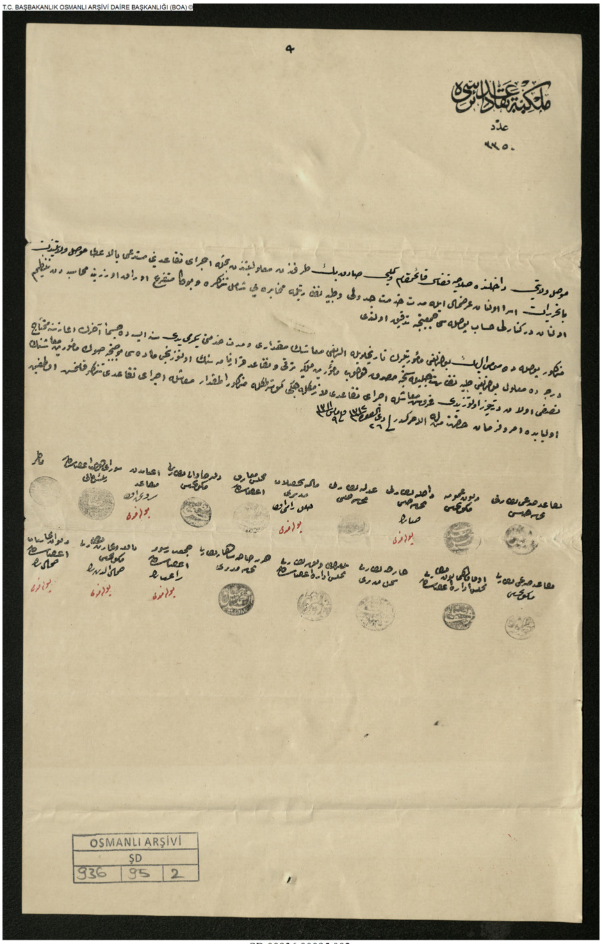
DH.MKT	00363.00041	20 شەوال 1312 (16 نیسان 1895)

نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی شکۆدار
لە قەزای سەڵاحیە سەر بە کەرکووك رەسمی مەڕومالاتی عەشیرەتەکانی داودە و بەیان سەر بە خەزینەی دارایی دەگەڕێتەوە بۆ کارگێری ئەملاکی پاشای بەغداد، لە دەرخستەی جێبەجێ کردنی مامەڵەکە و مەڕومالاتی عەشیرەتەکانی ناوهاتوو ئەوەی لە دەرەوەی ئەملاکی پاشای ناوهاتووە، ساڵی رابردوو لەلایەن نەزارەتی شکۆدار بە لێکۆڵینەوە چەسپێنراوە، بۆیە دووبارە ئەنجامدانی مامەڵە گونجاو نییە، لەم بابەتەدا ئاگاداری پێویست دراوەتە سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی ئەملاکی پاشای موسڵ، بۆ ئەمەش لە مێژووی ٢٨ مارت ١٣١١ نووسراوی ویلایەتی موسڵ هاتووە و وێنەیەکی نێردراوە، بە تێروانین لە بابەتەکە بە پەلە کارەکە جێبەجێ بکرێت و رابگەیەندرێت.

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)
OSMANLI ARŞİVİ
BEO
449 | 33623 | 1

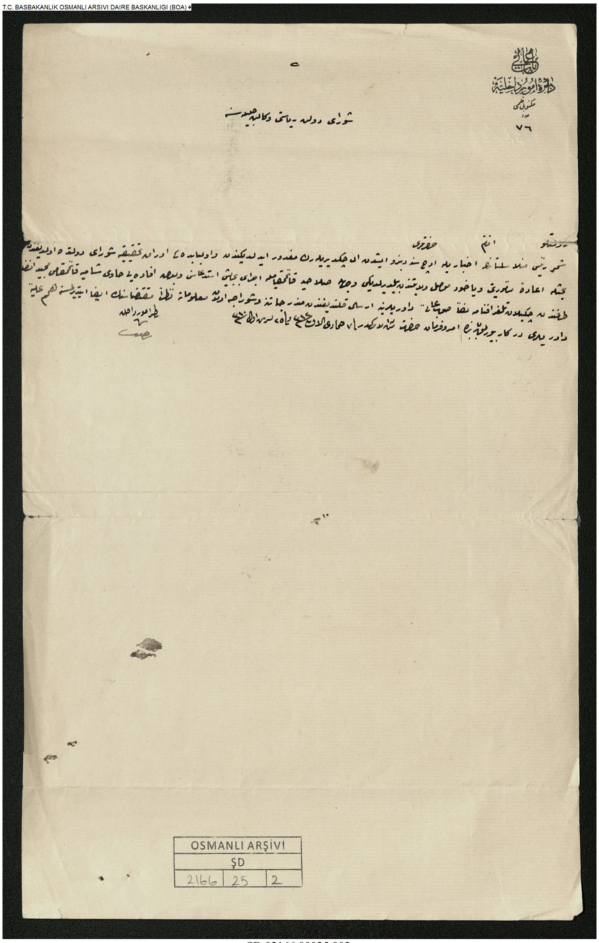
BEO.000449.033623.001

BEO	000449.033623	2 سەفەر 1312 (5 ئۆغستۆس 1894)
ویلایەتی موسڵ لەگـەڵ ئـەوەی پەیوەنـدی بـە ئەملاکـی هومایـۆن هەبـووە، لەلایـەن حکوومەتـی ئێرانـەوە بەڵێنـی پێـدراوە کـە پلـە و زەوی پـێ بدرێـت، بۆیـە نیشـتەجێی سـەڵاحیە عەبدولرەحـمان ئاغـا کـوڕی پالانـی کـەم ئالمـەز خانەکـەی گواسـتۆتەوە ئێـران، بـۆ گەڕانـەوەی ناوبـراو ئـاگاداری دراوەتـە حکوومەتـی ئێـران، بـەڵام بـە چەنـد بیانـو و عـوزرەوە وەڵامـی داوەتـەوە، بـەم تێروانینـە مولکـی عەبدولرەحـمان دەسـتی بەسـەر دادەگیرێـت، خوێندنـەوە بـۆ ئـەم بابەتـە کـراوە، ئاماژەی پـێ بکرێـت کـە ناوبـراو چ جـۆرە مولکێکـی هەیـە.		

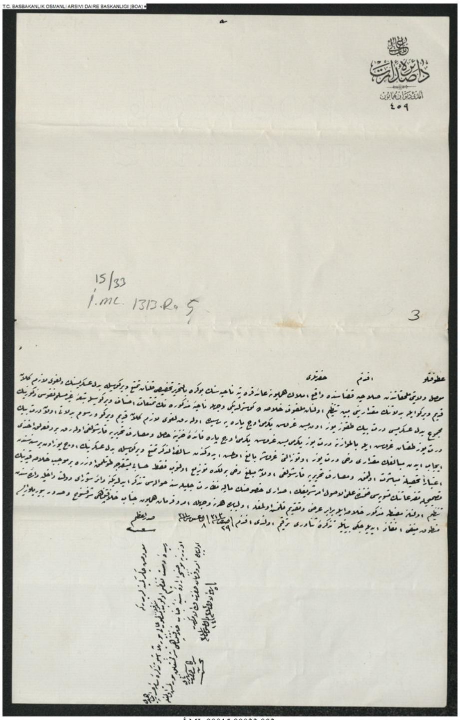
ŞD.00936.00095.002

<table>
<tr><td>ŞD</td><td>00936.00095</td><td>26 زیلقەعدە 1312 (21 مایس 1895)</td></tr>
<tr><td colspan="3">فەرمانگەی خانەنشینی مولکیە
ژمارە ٣٣٥٠
نوسراو لە ویلایەتی موسڵ ڕەوان کراوە، کە سادق بەگ بریکاری قائیمقامی قەزای سەڵاحیە داواکاری خانەنشینی بەرز کردۆتەوە، نووسراوەکە لەگەڵ داواکاری خشتەی ماوەی خزمەت و نووسراوی گشتگیری نەزارەتی پزیشکی و لەسەر نووسراوی تایبەت بەم بابەتە پەراوێز لە ژمێریاری ڕێکخراوە و پۆستەکەش بە گشتی ووردبینی بۆ کراوە. لە پۆستەی ناوهاتوو مێژووی ئەم ئەرکانەی کە ناوبراو تێدا خزمەتی کردووە لەگەڵ بری مووچەکەی و ماوەی خزمەتی کە ٢٧ ساڵ بووە، لە نەزارەتی شکۆداریش بارودۆخی بژێوی خراپی ناوبراو پەسەند کراوە، بریارنامەی خانەنشینی فەرمانبەرانی مولکیە ماددەی ٣٠ نیوەی کۆتا مووچەکەی لە ٤٣٧ قوروش پێك دێت، هەر بەم مووچەیەوە خانەنشینیەکەی جێبەجێ دەکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

ŞD.02166.00025.002

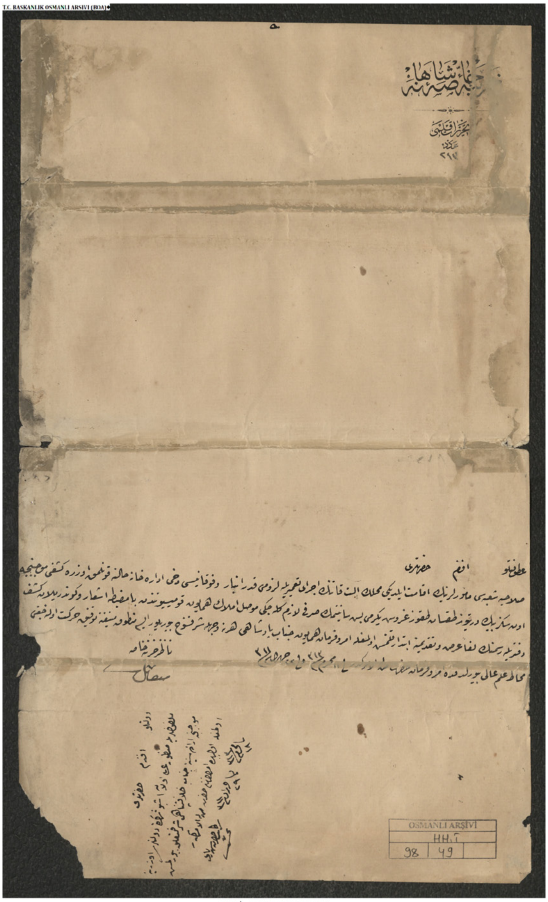
<table dir="rtl">
<tr><td>ŞD</td><td>02166.00025</td><td>7 جەمادی یەكەم 1312 (6 تشرینی دووەم 1894)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لە ویلایەتی موسڵ لەسەر گۆرینەوەی ئەركەكانی قائیمقامی سەڵاحیە و قائیمقامی شامیە، هەروەها مەجید ئەفەندی قائیمقامی شامیەش بە تەلەگرافنامە داواكاری بەرز كردۆتەوە تا لەگەڵ قائیمقامی سەڵاحیە گۆرینەوەی پێ بكرێت، بە تێروانین لە زانیاری شورا و تەلەگرافنامەكە كارەكە جێبەجێ بكرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم كەسەیە كە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری كاروباری ناوەخۆ</td></tr>
</table>

İ.ML.00015.00033.003

29 سەفەر 1313 (21 ئۆغستۆس 1895)	00015.00033	İ.ML

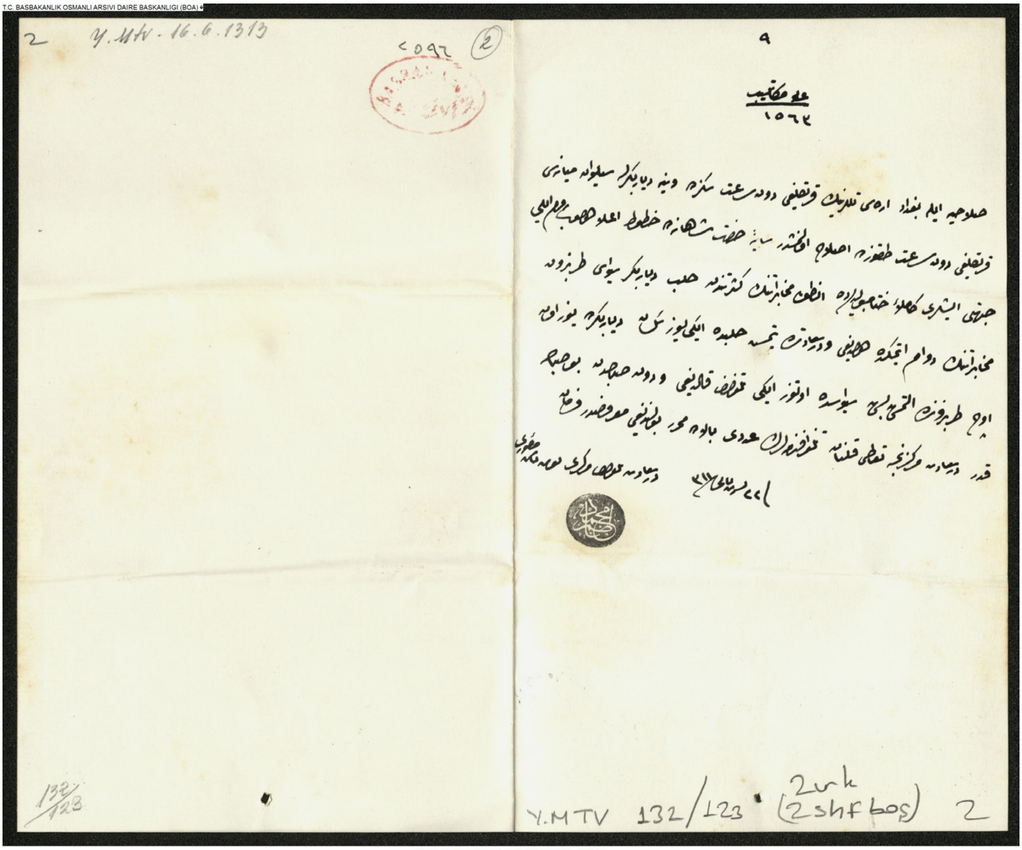
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٤٥٩
جەنابی بەرێزی ئەفەندم
ئەمجارە لە ئەملاکی هومایۆنی ناحیەی قەرەتەپەی قەزای سەڵاحیە سەر بە ویلایەتی موسڵ، بە نووسراو پوختەی باجی تەمەتتوع و شوێنگرەوەی سەربازی لەگەڵ بری شوێنگرەوە رێکخراوە، جگە لەمە بە پێویست زانراوە باجی کۆن هەڵبوەشێتەوە، ئەوەی نیشان دراوە تەمەتتوعاتی پیشەگەر و ژمارەی نێری ناموسڵمانی ناحیەی ناوهاتوو بە کۆکراوەی شوێنگرەوەی سەربازی لە ٤,٩١٥ قوروش و ٢٣ پارە پێك هاتووە، هەروەها باجی کۆن و شوێنگرەوەی رسومات کە بە پێویست زانراوە هەڵبوەشێتەوە لە ٤,٤٩٠ قوروش پێك دێت، لە موازەنە ٤٢٥ قوروش و ٢٣ پارە سودی بۆ خەزینە هەبووە، هەروەها لەگەڵ خەرجی نووسراو بە یەك جار وەربگیرێت، برە پارەی دیاریکراو بۆتە ٤٣٦ قوروش، باجی تەمەتتوعات و شوێنگرەوەی سەربازی باسکراویش لە ساڵی ١٣١١ ەوە دەست بە وەرگرتنی دەکرێت، خەرجی نووسراویش لەگەڵ ئەو وەردەگیرێت، بەڵام هەژمارەکەی بە شێوەیەکی تر بووە و لەگەڵ راست کردنەوەی تۆماری پوختەکە، بابەتە جۆراوجۆرەکان رێکخراوە، بۆ دەرچوونی فەرمانی شەریف نووسراو بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار رەوان کراوە، لەگەڵ پوختەی مەزبەتەی ناوهاتوو کە لە فەرمانگەی ناوەخۆی شورای دەوڵەت رێکخراوە بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

HH.İ..00098.00049.001

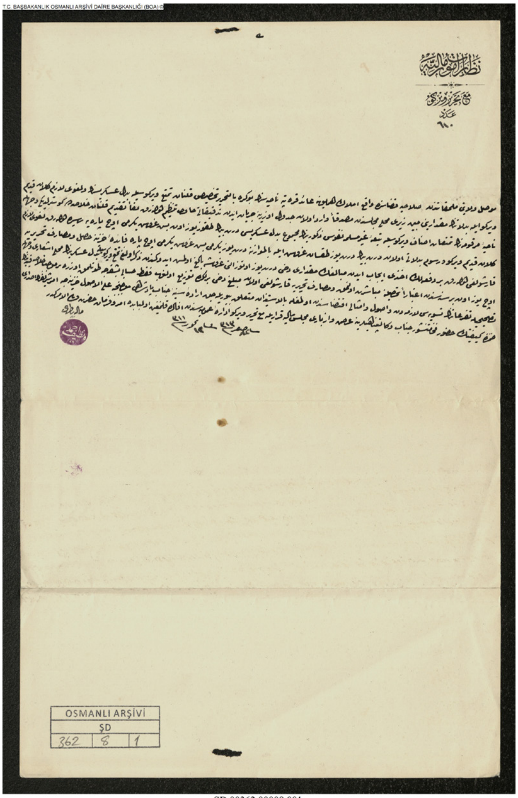
18 موحەررەم 1313 (11 تەمموز 1895)	00098.00049	HH.İ

خەزينەى تايبەتى شاهانە
قەڵەمى تەحريرات
ژمارە ٢١٣
جەنابى بەرێزى ئەفەندم
قاتـى خـوارەوەى شـوێنى نيشـتەجێ بوونـى فەرمانبەرانـى هۆبـەى سـەڵاحيە پێويسـتى بـە نۆژەنكردنەوەيـە، تـا نـۆژەن كردنەوەكـە تـەواو دەبـێ، كـۆگاى ئەنبـار بكرێتـە خانـەى كارگێـرى، بـە گوێـرەى دەرخسـتە دەبـێ ١٨,٤٩٩ قـوروش و ٢٥ سـانتيم خـەرج بكرێـت، بـە مەزبەتـەى قۆميسـيۆنى ئەملاكـى هومايۆنـى موسـڵ ئامـاژەى پێكـراوە، هەروەهـا دەفتـەرى دەرخسـتەى نێـردراو لەگـەڵ نەخشـەكەى راگەيەنـدراوە و پێشـكەش كـراوە، بريـار و فەرمانـى هومايۆنـى جەنابـى پاشـا هـەر چييـەك بێـت جێبەجـێ دەكرێـت، لـەم بابەتـەدا بريـار و فەرمـان بـۆ جەنابـى ئـەم كەسـەيە كـە فەرمانـى بـە دەسـتەوەيە.
نازرى خەزينەى تايبەتى

Y.MTV.00132.00123.002

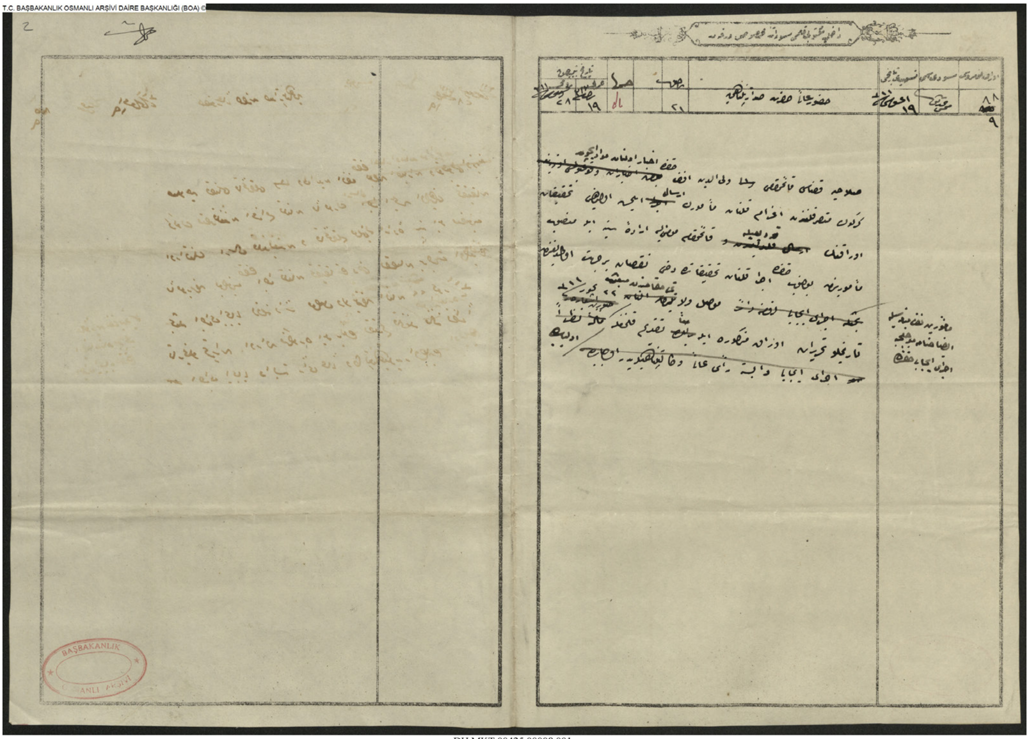
16 جەمادی کۆتایی 1313 (4 کانوونی یەکەم 1895)	00132.00123	**Y.MTV**
دوێنێ کاتژمێر هەشت تێلەکانی نێوان سەڵاحیە و بەغداد دروست کراوە، دیسان دوێنێ کاتژمێر ٩ تێلەکانی نێوان دیاربەکر و سیلوان چاك کراوەتەوە، ئەم بەیانیەش لە مەرکەزی دەرسەعادەت ژمارەی تەلەگرافنامەکان بۆ باڵا هەژمار کراوە، راگەیەندراوە فەرمان.		

ŞD.00362.00008.001

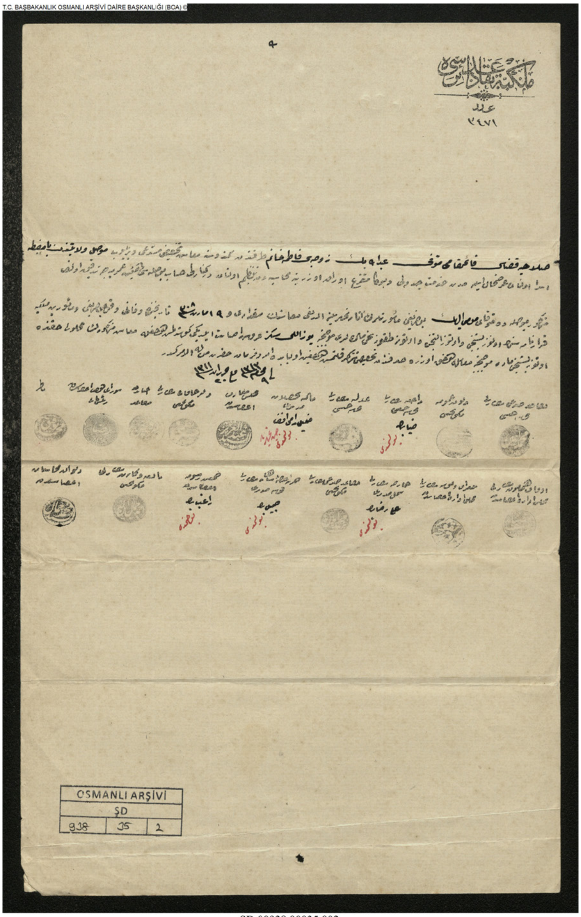
ŞD	00362.00008	1 سەفەر 1313 (24 تەمموز 1895)

نەزارەتی کاروباری دارایی
لەگەڵ تەحریری باج
ژمارە ٦١٠
ئەمجارە بە نووسراو باجی تەمەتتوع و شوێنگرەوەی سەربازی و هەڵوەشاندنەوەی باجی کۆن و بری شوێنگرەوەی ناحیەی قەرەتەپەی سەر بە قەزای سەڵاحیەی ویلایەتی موسڵ کە ئەملاکی هومایۆنە، دیاری کراوە، لە ئەنجوومەنی کارگێری خۆچێیش پەسەند کراوە، لەسەر ئەم خشتەیەی هاتووە ووردبینی بۆ کراوە و ڕێکخراوە، هاوپێچ بە پوختەیەك پێشکەش کراوە، تەمەتتوعاتی پیشەی ناحیەی ناوهاتوو لەگەڵ باجی هاووڵاتیانی نێری ناموسڵمان، بە کۆکراوەیی ٤،٩١٥ قوروش و ٢٣ پارە دانراوە، ئەو باج و رسوماتە کۆنەی بە پیویست زانراوە هەڵبوەشێتەوە ٤،٤٩٠ قوروش دەکات و لە موازەنەش ٤٢٥ قوروش و ٢٣ پارە دراوەتە خەزینە، ئەوەی بە پێویست زانراوە بە یەك هەنگاو پارەکە ببردرێت، لە ٤٣٦ قوروش پێك دێت، باجی تەمەتتوع و شوێنگرەوەی سەربازی بە ئاماژەی خۆچێی لە ساڵی ١٣١١ ەوە دابین دەکرێت، لە بەرامبەر نرخی خەرجی تەحریریش بەیەکەوە خەرج دەکرێت، بەڵام هەژمارەکەی بە شێوەیەکی تر دابین دەکرێت، بە چاککردنەوەی تۆماری پوختە بەشەکانی ڕێك بخرێت، ڕەزامەندی جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا دراوەتە خەزینە، بە پەیوەندیداری وەکالەتیش ڕاگەیەندراوە و نووسراوی بۆ کراوە، بە بڕیاری ئەنجوومەنی دارایی لەگەڵ نووسراوی کارگێری باجی گشتی باس کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری دارایی نەزیف ئەحمەد

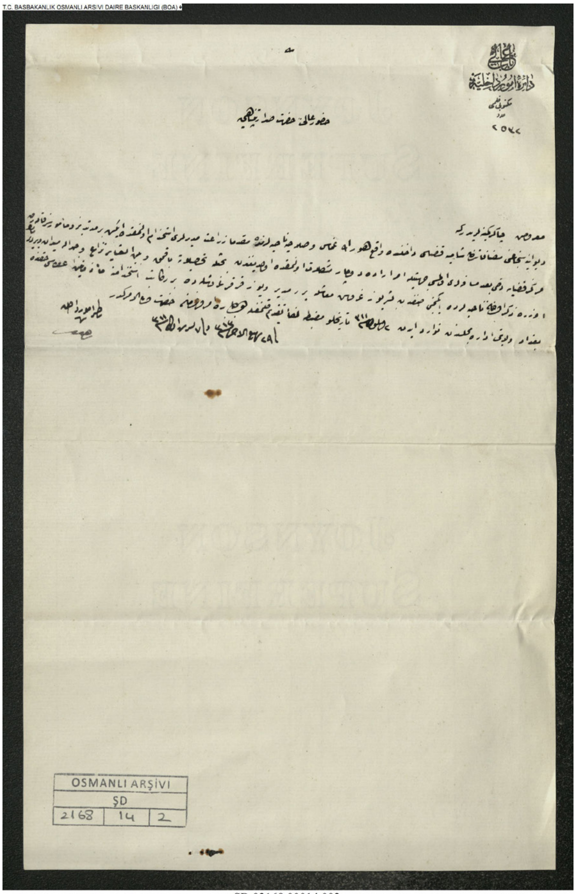
DH.MKT.00425.00008.001

DH.MKT	00425.00008	10 ڕەبیعی یەکەم 1313 (31 ئۆغستۆس 1895)
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت بەهـۆی ئـەم هەواڵـەی لـە بابەتەکـەی وەلیەددیـن ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە هەیـە، فەرمانبـەر لـە موتەسـەرفی کەرکـووك ڕەوان کـراوە، بـە ڕەوان کردنـی ئەوراقـی لێکۆڵینـەوەش بـە فەرمانـی پاشـا لێکۆڵینـەوەی لەگـەڵ کـراوە، بـەڵام کەموکـوری تێدایـە، لەسـەر نیزامنامـەی فەرمانبـەران و ڕوونامـە، لـە پایـەی ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوی ٢٢ تەممـوز ١٣١١ لەگـەڵ ئەوراقـی ناوهاتـوو پێشـکەش کـراوە، جێبەجـێ بکرێـت.		

ŞD.00938.00035.002

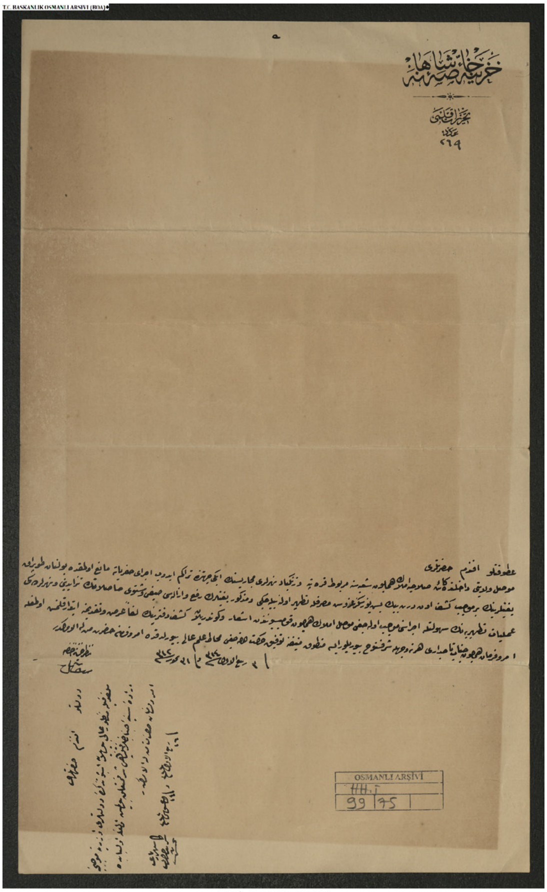
<table>
<tr><td>ŞD</td><td>00938.00035</td><td>9 موحەررەم 1313 (2 تەمموز 1895)</td></tr>
<tr><td colspan="3">فەرمانگەی خانەنشینی مولکیە
ژمارە ٣٤٧١
عەبدوڵڵا بـەگ قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە مـردووە، داواکاری لەلایـەن خێزانەکـەی فاتیمـە خـان بـەرز کراوەتـەوە، داوای مووچـەی کـردووە، بـە مەزبەتـە لـە ویلایەتـی موسـڵ نێـردراوە، لەگـەڵ ئەمـەش خشـتەی مـاوەی خزمـەت و لەسـەر نـووسراوی تایبـەت بـەم بابەتـە پەراوێـز لـە ژمێریـاری ڕێکخـراوە، لـە دەسـتەی گشـتیش ووردبینی بۆ کـراوە. لـە پۆسـتەی ناوهاتـوو مێـژووی ئەرکەکانـی ناوبـراو و بـری مووچەکانـی و مێـژووی ١٩ مـارت ١٣٠٨ کـە مێـژووی مردنیەتـی پەسـەند کـراوە، هەروەهـا بـە پشـت بەسـتن بـە بڕیارنامـەی فەرمانبەرانـی مولکیـە ماددەکانـی ٣٥ و ٣٦ و ٣٩ مووچەکـەی دەکاتـە ١٥٨ قـوروش، مووچـەی ناوهاتـوو بـە مـاددەی ٣٥ جێبەجـێ دەکرێت، نووسراو بۆ سـندوق کـراوە تـا جێبەجـێ بکرێـت، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانی بـە دەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

ŞD 02168.00014.002

ŞD	02168.00014	29 ڕەبیعی كۆتایی 1313 (19 تشرینی یەكەم 1895)

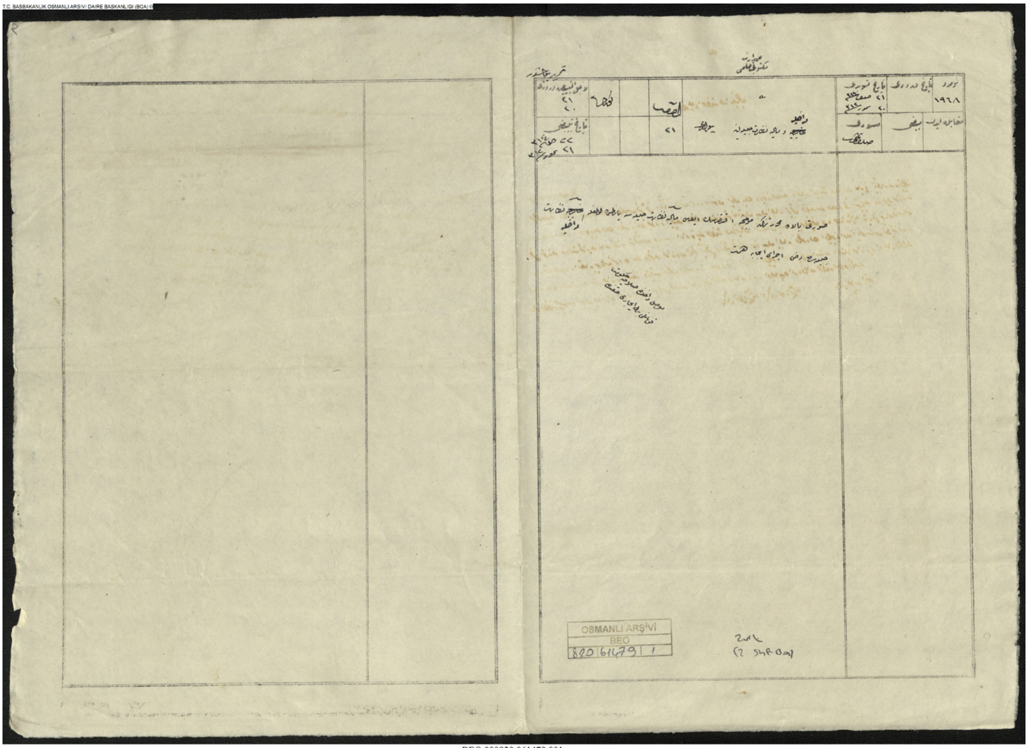
بابی عالی
فەرمانگەی كاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەكتوب
٢٥٣٢
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
سـەرەتا بەڕێوەبەرەكانـی كشـتوكاڵی ناحیـەی هوروڵـڵای قـەزای شـامیەی سـەر بـە سـانجەقی دیوانیـە و ناحیـەی سـەڵاحیە بـەكار هاتـوون، بـەڵام ماوەیەكـە بـێ فەرمانبـەرن، بەهـۆی دووریـان لـە مەركـەزی قـەزا دووچـاری كێشـە و گرفـت بوونەتـەوە، بـۆ چاودێـری كردنـی بەروبـووم و ڕێگـە گرتـن لە دروسـت بوونی ناكۆكـی نێوان عەشـیرەتەكان، لـە ناحیەكانـی ناوهاتـوو كـە لـە چینـی دووەمـن، بۆ هەر یەكـە بە مووچـەی ٥٠٠ قـوروش بەڕێوەبەرێـك و كاتبێك بە ١٤٠ قـوروش دابمەزرێـت، بـۆ وەرگرتنـی مۆڵـەت لـە ٢ ئەیلـوول ١٣١١ مەزبەتـە لـە ئەنجوومەنـی كارگێـڕی ویلایەتی بەغـداد پێشـكەش كـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم كەسـەیە كـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری كاروبارە ناوەخۆ

HH.İ..00099.00075.001

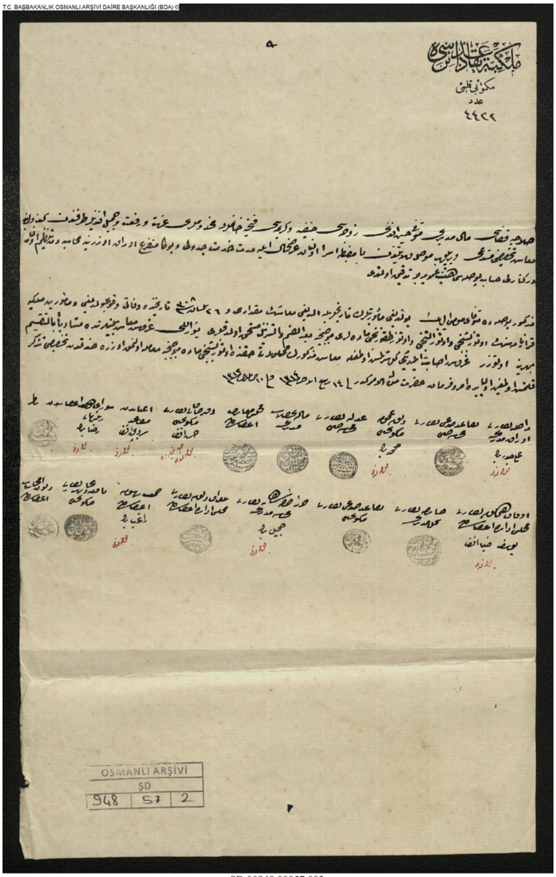
HH.İ	00099.00075	3 ڕەبیعی یەکەم 1314 (12 ئۆغستۆس 1896)

خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٢٦٩
جەنابی بەڕێزی ئەفەندم
لە ناو ویلایەتی موسڵ ڕێڕەوی ڕووبارەکانی قەرەتەپە و زەنگنابادی پەیوەست بە هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە لە دوو لاوە قورولیتە کۆبۆتەوە، بوونەتە ڕێگر لە بەردەم هەڵکۆڵین، بۆ پاککردنەوەی قورولیتەکان، دەرخستە کراوە، بە گوێرەی دەرخستەکەش بری ١٤،٥٠٨ قوروشی پێویستە، بە هەڵگرتن و لادانی بەلەمەکانی ناوهاتوو ئاسانکاری دەکات لە زیاد کردنی داهاتی وەرزی زستان و هاوین و کاری پاك کردنەوەی ڕووبارەکان، ئاماژە و دەفتەری دەرخستە لە قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ ڕاگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بریار و فەرمانی هومایۆن چۆن بێت جێبەجێ دەبێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەتی

BEO.000820.061479.001

BEO	000820.061479	21 سەفەر 1314 (1 ئۆغستۆس 1896)
نەزارەتی ناوەخۆ و دارایی شکۆدار وێنەی لە باڵا تۆمار کراوە و بە گوێرەی ئەم نووسراوە بۆ نەزارەتی دارایی شکۆدار نووسراو کراوە، تا جێبەجێ بکرێت، لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆداریش هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی. لە بارەی بەدەلی کرێی قۆناغی حکوومەتی سەڵاحیەی ناو موسڵ.		

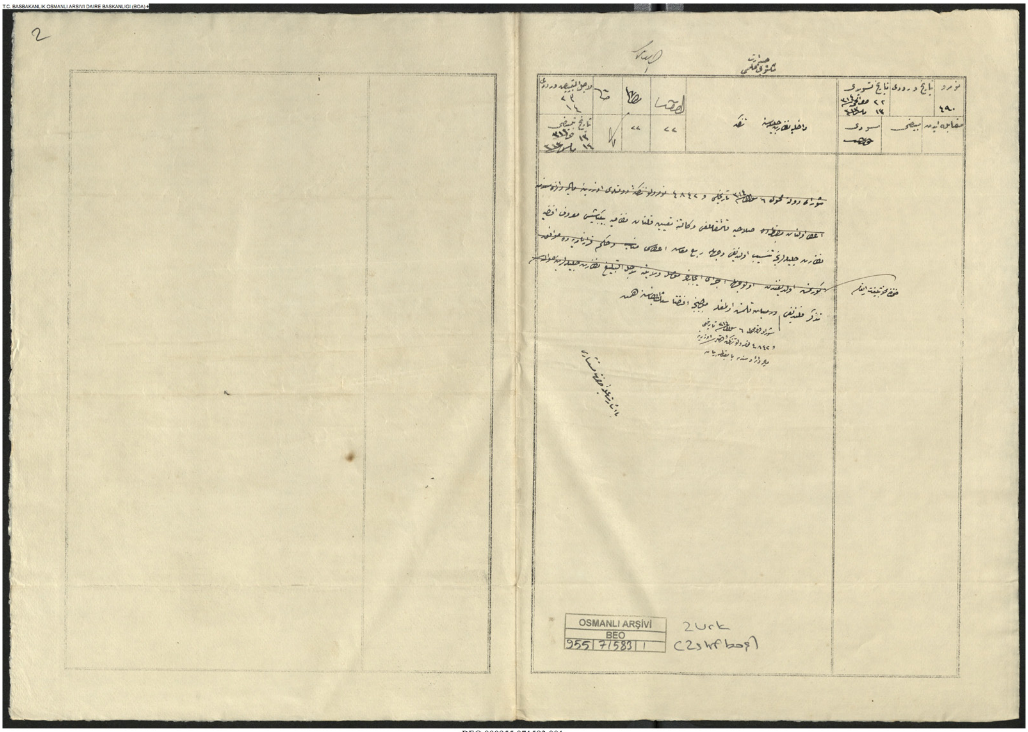

ŞD.00948.00057.002

14 رەبیعی کۆتایی 1314 (22 ئەیلوول 1896)	00948.00057	ŞD

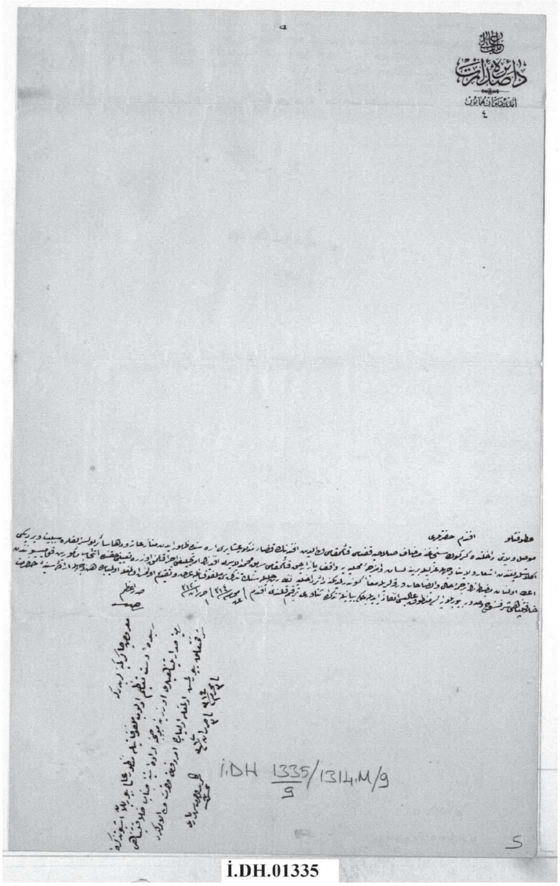
فەرمانگەی خانەنشینی مولکیە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٤٤٢٢

حوسێن ئەفەندی بەڕێوەبەری دارایی قەزای سەڵاحیە مردووە، داواکاری لەلایەن خێزانەکەی حەنیفە خانم و کچەکەی فەتحیە خانم و کوڕەکەی عیززەت ئەفەندی و رەفعەت ئەفەندی و جەمیل ئەفەندی بەرز کراوەتەوە تێدا داوای مووچە دەکەن، مەزبەتە لە ویلایەتی موسڵ بەرز کراوەتەوە، لەگەڵ داواکاریەکە خشتەی ماوەی خزمەت و لەسەر نووسراوی تایبەت بە بابەتەکە پەراوێز لە ژمێریاری رێکخراوە، لە دەستەی گشتیش ووردبینی بۆ کراوە. لە پۆستەی ناوهاتوو مێژووی ئەم ئەرکانەی ناوبراو تێدا خزمەتی کردووە لەگەڵ بری مووچەکەی و مێژووی ٢٦ نیسان ١٣٠٨ کە مردووە رێکخراوە، هەروەها بە پشت بەستن بە بریارنامەی فەرمانبەرانی مولکیە ماددەی ٣٥ و ٣٦ و ٣٩ دوای زیادکردن و کەمکردنەوە ١٥٠ قوروش مووچەیان بۆ دەبردرێتەوە، ئەم برە مووچەیە بە یەکسانی لە نێوانیاندا دابەش دەکرێت، کە هەر یەکە ٣٠ قوروشیان بەردەکەوێت، پشت بەستن بە ماددەی ٣٥ مامەڵەکە جێبەجێ دەکرێت، لە سندوق نووسراو کراوە تا دابین بکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.

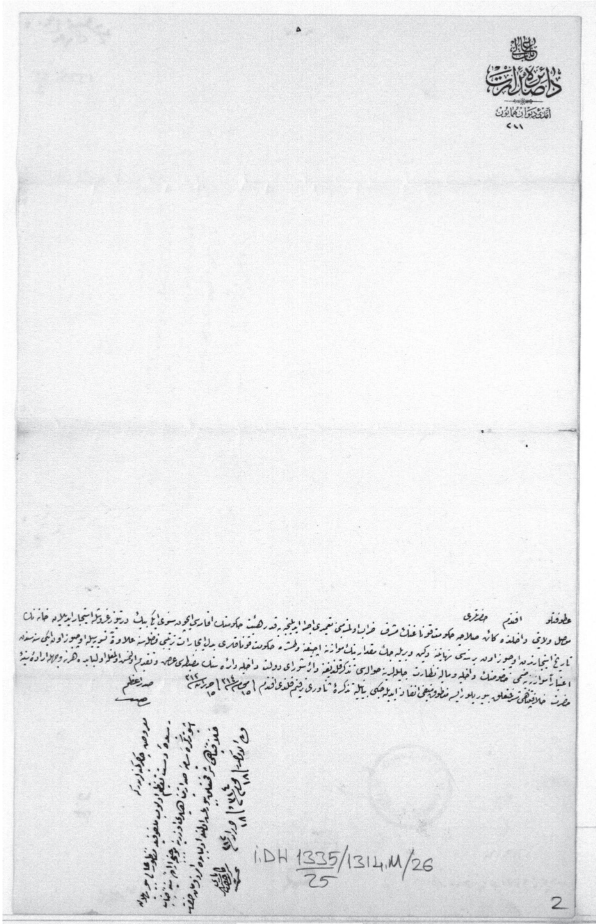
BEO.000955.071583.001

BEO	000955.071583	22 سەفەر 1314 (2 ئۆغستۆس 1896)
نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار مەعروف ئەفەندی بینباشی نیزامیە بە وەكالەت لە قائیمقامی سەڵاحیە دامەزراوە، بۆ ئەركەكەشی چارەگە مووچەیەكی پێ دەدرێت، لە سەر نووسراوی ژمارە ٤٨٤٢ ی ٦ شەوال ١٣١٤ فەرمانگەی دارایی ئاگادار كراوەتەوە.		

İ.DH 1335/9/1314.M/9
İ.DH.01335

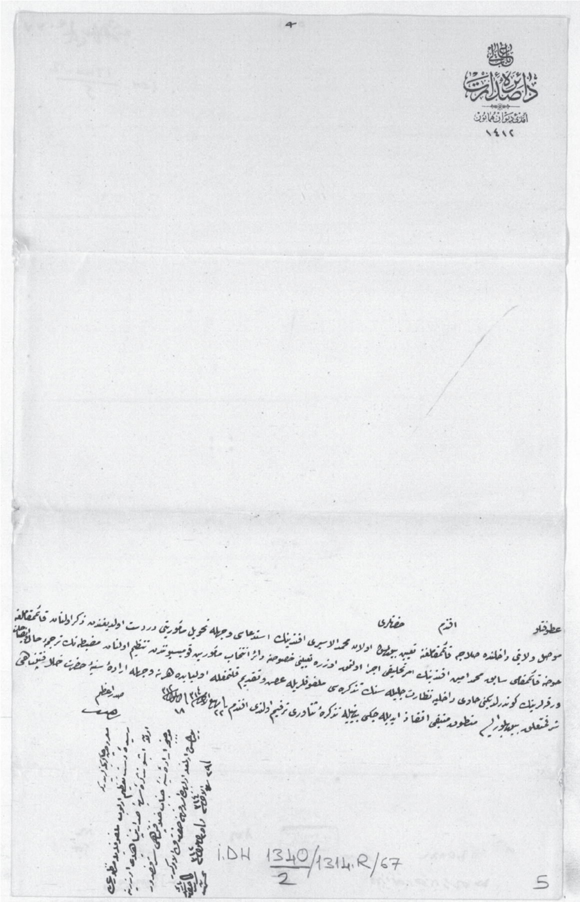
İ.DH	01335.000009	1 موحەررەم 1314 (12 حوزەیران 1896)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٤
جەنابی بەرێزی ئەفەندم
دەرکەوتووە وەلیەددین ئەفەندی قائیمقامی قەزای سەڵاحیەی سەر بە سانجەقی کەرکووکی ویلایەتی موسڵ هۆکار بووە و بیانووی داوەتە دەست تا ناکۆکی نێوان عەشیرەتەکانی قەزای ناوهاتوو زیاد بکات و سەرپێچی سەرهەڵبدات، بە ئاماژەی ویلایەت دوور بخرێتەوە و لە شوێن ئەو محەمەد ئەلئەیسەری قائیمقامی پێشووی پازارچق کە ئاشنای خوی ناوچەکەیە دادەمەزرێت و سوێندی یاسایی دەخوات، بۆ ئەم مەبەستە مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی هەڵبژێردراو دراوە لەگەڵ وەرگێردراوی کەسێتی و وەرەقەی روون کردنەوە نێردراوە، نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت چ بفەرمووێت جێبەجێ بکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

İ.DH.01335

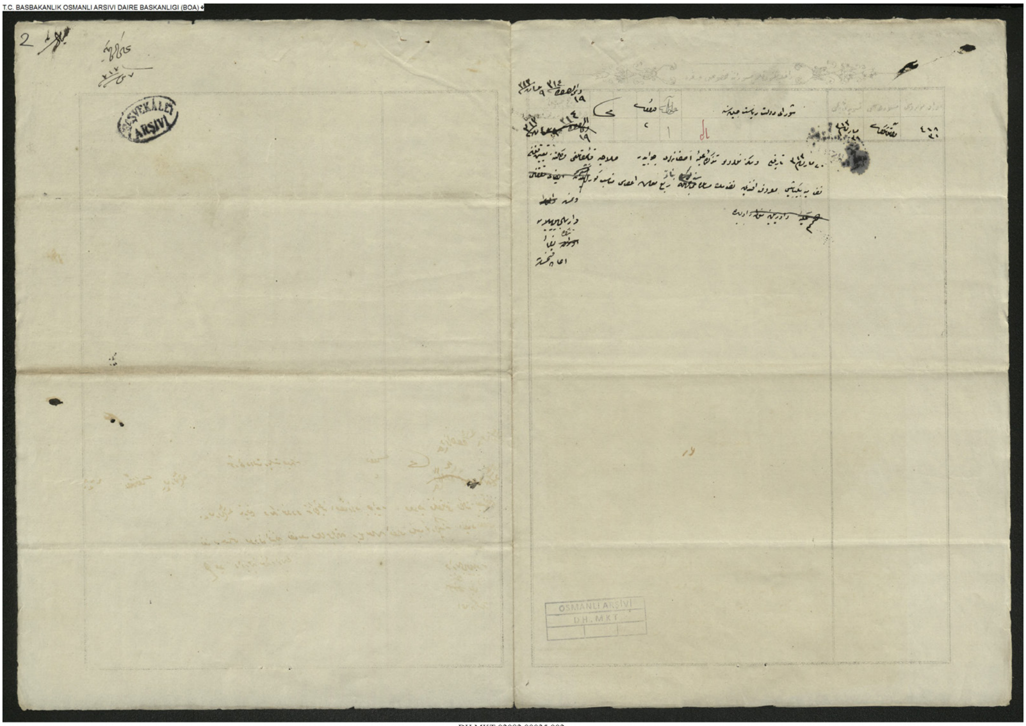
<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01335.000025</th><th>15 موحەررەم 1314 (26 حوزەیران 1896)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢١١
جەنابی بەڕێزی ئەفەندم
لـە ویلایەتـی موسـڵ قۆناغـی حکوومەتـی سـەڵاحیە وێـران بـووە، تـا نـۆژەن دەکرێتـەوە بـۆ نیشـتەجێ بوونـی دەسـتەی حکوومـەت، سـاڵانە بـە بـری ٢٤٠٠ قـوروش خانەیـەك بـە کـرێ گیـراوە، پارەکـەی لـە ١٣١١ تـا کۆتایـی سـاڵ کـە مێـژووی بـە کـرێ گرتنەکەیەتـی، لـە بەدەلـی کرێـی قۆناغەکانـی حکوومەتـی ناوەخـۆ ڕێـك خـراوە، لـە ١٣١٢ خراوەتـە موازەنـە، نـووسراو بـۆ نەزارەتەکانـی ناوەخـۆ و دارایـی شـکۆدار ڕەوان کـراوە، مەزبەتـەی فەرمانگـەی ناوەخـۆی شـورای دەوڵـەت ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرموێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

İ.DH.01340

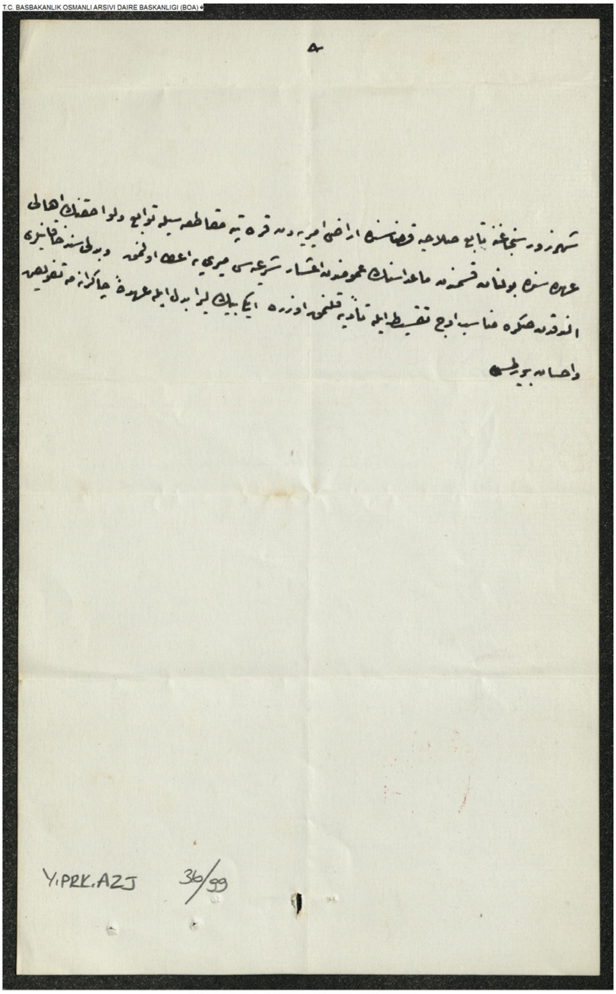
İ.DH	01340.000002	22 ڕەبیعی کۆتایی 1314 (30 ئەیلوول 1896)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٤١٢
جەنابی بەڕێزی ئەفەندم
لـە ویلایەتـی موسـڵ محەمـەد ئەلئەسـیری ئەفەنـدی داوای بـەرز کردۆتـەوە کـە لـە قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە دابمەزرێـت، داواکاریەکـەی ناوبـراو وەسـتێنراوە، بـۆ قائیمقامیەتـی ناوهاتـوو قائیمقامـی پێشـووی حـوزە محەمـەد ئەمیـن ئەفەنـدی سـوێندی یاسـایی دەخـوات، سـەبارەت بـە دامەزراندنیشـی مەزبەتـە لـە قۆمیسـیۆنی هەڵبژاردنـی فەرمانبـەران ڕێکخـراوە و وەرەقـەی زانیـاری وەرگێـردراوی کەسـێتی ڕەوان کـراوە، لەگـەڵ نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشا فەرمانـی چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

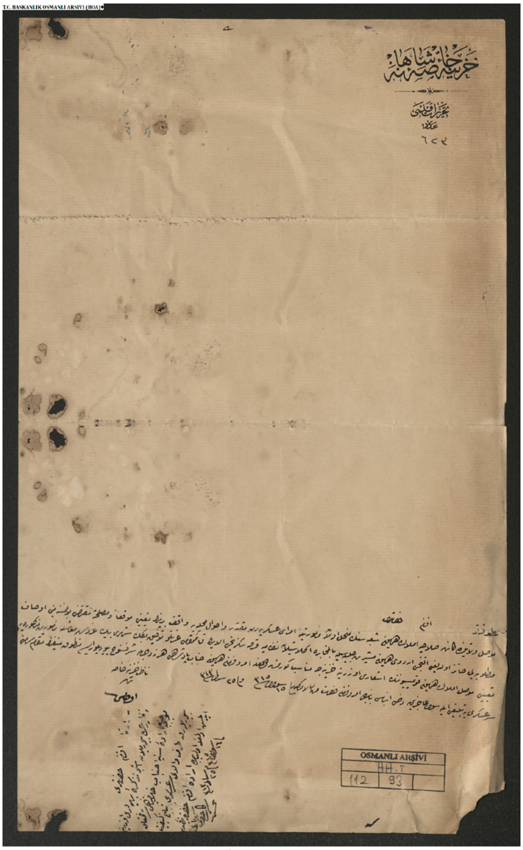
DH.MKT.02082.00035.002

DH.MKT	02082.00035	19 زیلقەعدە 1314 (21 نیسان 1897)
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار وەڵامـی نـووسراوی ٢٠ مـارت ١٣١٣ ژمـارە ٨، بینباشـی نیزامیـە مەعـروف ئەفەنـدی لـە وەکالەتـی قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە دامـەزراوە، بـە گونجـاو زانـراوە نیـوەی مووچـەی بـۆ ببڕێتـەوە، نووسراوەکـەش ڕەوان کراوەتـەوە.		

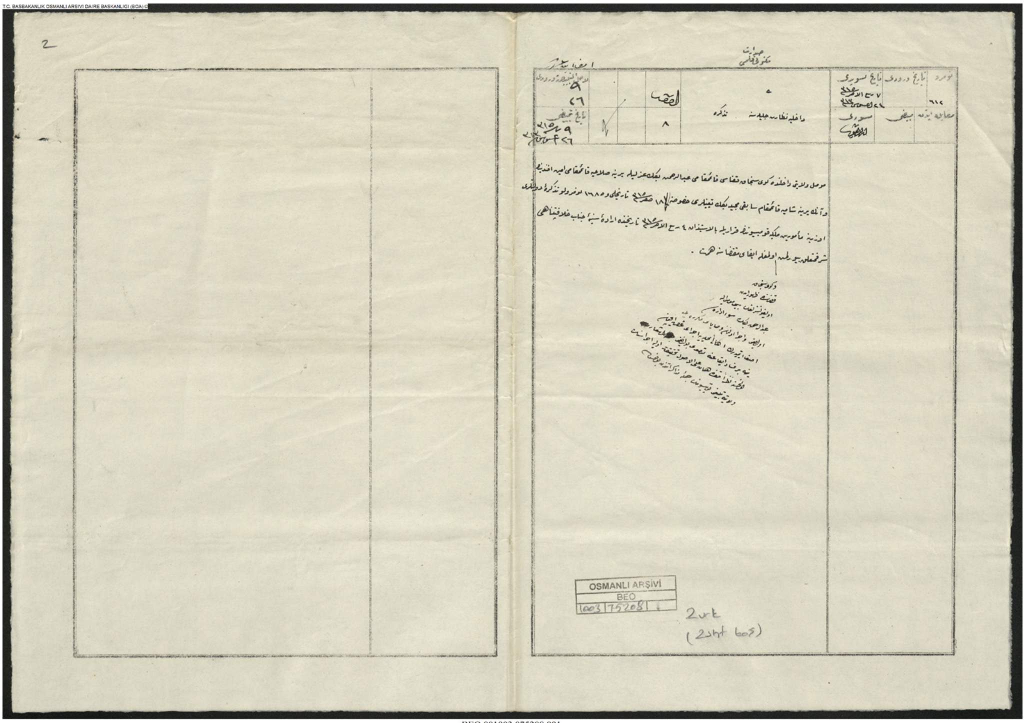
Y.PRK.AZJ.00036.00099.001

Y.PRK.AZI	00036.00099	29 زيلحيجه 1315 (21 مايس 1898)
لـە زەوييەكانـى ميـرى قـەزاى سـەڵاحيە سـەر بـە سـانجەقى شـارەزوور موقاتەعـەى قەرەتەپـە لەگـەڵ پاشـكۆكانى كـە لـە ژێـر دەسـتى دانيشـتوانە، جگـە لـە بەشـێكى بـە گشـتى دە يەكـى شـەرعيەكەى دەدرێتـە ميـرى، هەروەهـا دواى وەرگرتنــى ســەنەدى خاقانــى وەكــو بــەدەل، بــە ســێ بــەش دەدرێــت، كــە دەكاتــە ٢٠٠٠ ليــرە بــەدەل.		

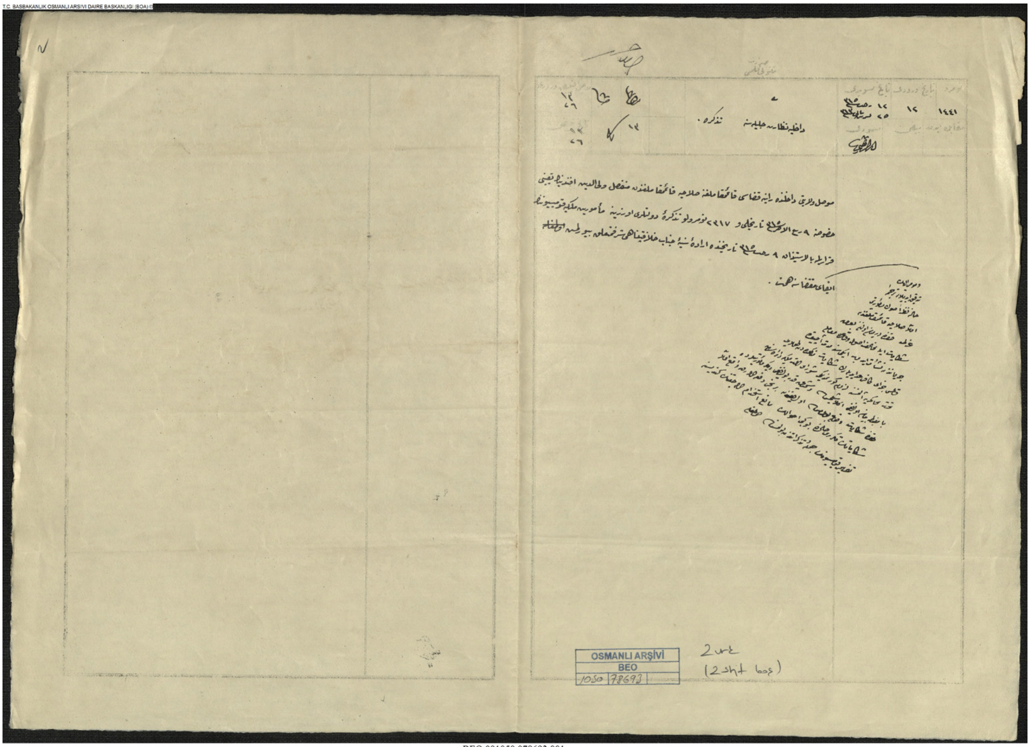
HH.İ..00112.00093.001

HH.İ	00112.00093	15 شەوال 1315 (9 مارت 1898)
خەزینەی تایبەتی شاهانە قەڵەمی تەحریرات ژمارە ٦٢٣ جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم لە ویلایەتی موسڵ هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە بە تاڵە، بۆ ئەوەی کەسایەتیەکی لێهاتوو و بە توانای میری سەربازی و لە بارودۆخی خۆچێی شارەزا و ئاشنا دابمەزرێت، بۆ کەسایەتیەکی لەم شێوەیەش بە گفتوگۆکردن لەگەڵ موشیرەتی لەشکری شەشەمی هومایۆنی شکۆدار بریار دراوە تۆفیق بەگ قائیمقامی ئاڵای ٨٤ی نیزامیە مانگانە بە مووچەی ١٠٠٠ قوروش لە ئەرکی ناوهاتوو دابمەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش لەسەر ئاماژەی قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ لە خەزینە بە گونجاو زانراوە، بریار و فەرمانی جەنابی پاشا چ بێت جێبەجێ دەکرێت، لە سەدری ئەعزەم بە سەر عەسکەر راگەیەندراوە، بە راگەیاندنی بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە. نازری خەزینەی تایبەتی		

BEO.001003.075208.001

<table dir="rtl">
<tr><td>BEO</td><td>001003.075208</td><td>9 رەبیعی کۆتایی 1315 (7 ئەیلوول 1897)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە ویلایەتی موسڵ عەبدولرەحمان بەگ قائیمقامی قەزای کۆی سانجەق دوور خراوەتەوە، لە شوێن ئەو ئەمین ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیە و لە شوێن ئەویش مەجید بەگ قائیمقامی پێشووی شامیە دامەزرێن، لە سەر نووسراوی ژمارە ١٦٨٥ ی ١٨ سەفەر ١٣١٥ لەگەڵ بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت رەزامەندی نیشان دراوە، بەڵام ناوبراو لە قەزای کۆی سانجەق کاری نەشیاوی هەبووە، لە ئەرکەکەیدا بە شێوەیەکی خراپ کارگێریەکەی بەرێوە بردووە، هەر چەندە بەردەوام ئامۆژگاری کراوە، بەڵام گوێرایەڵ نەبووە، دووبارە بەرامبەر دانیشتوان سەرپێچی کردووە، بەم تێروانینە لە قۆمیسیۆن خوێندنەوەی بۆ کراوە، هەرچی زووە لێکۆڵینەوەی لەگەڵ بکرێت، ویلایەتیش ئاگادار بکرێتەوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

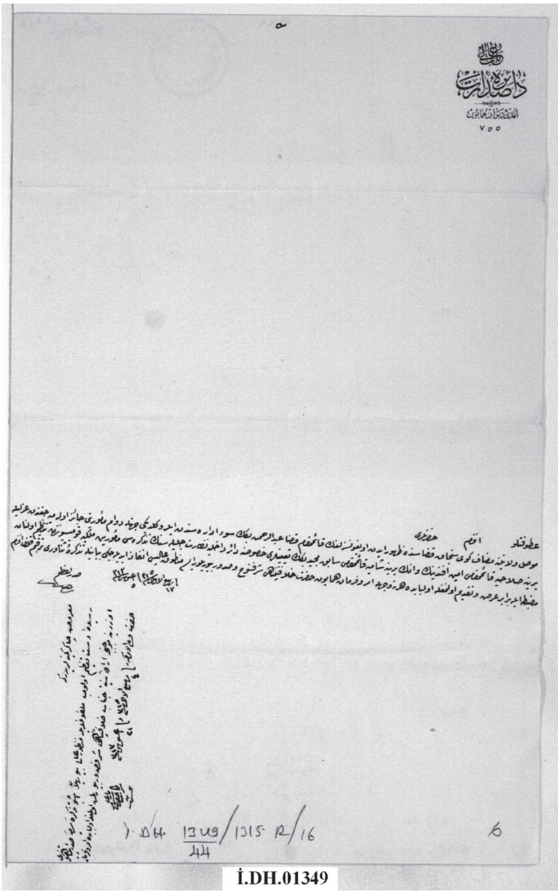

BEO.001050.078693.001

BEO	001050.078693	12 ڕەجەب 1315 (7 کانوونی یەکەم 1897)

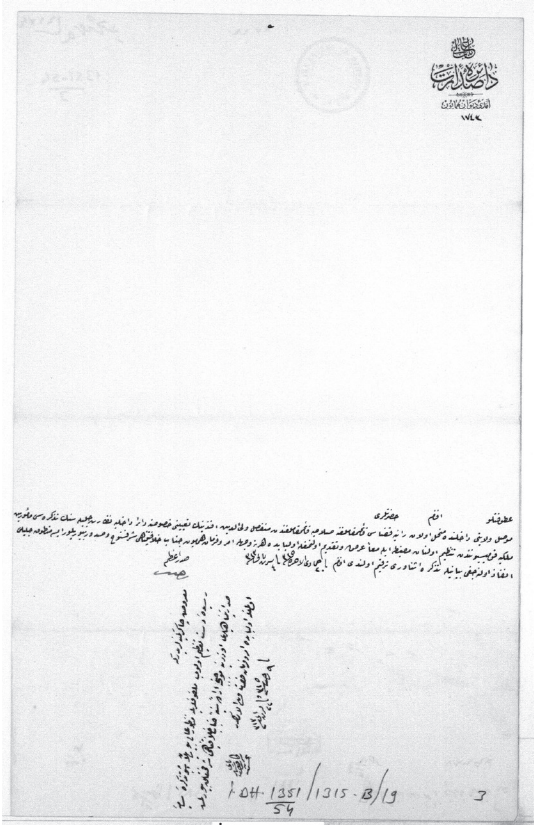
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

لـە ویلایەتـی موسـڵ وەلیەددیـن ئەفەنـدی لـە قائیمقامبەتـی سـەڵاحیە جیابۆتـەوە و لـە قائیمقامیەتـی قـەزای ڕانیـە دادەمەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لەسـەر نـووسراوی ژمـارە ٢٣١٧ ی ٩ ڕەبیعـی کۆتایـی ١٣١٥ و بڕیـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە لـە مێـژووی ٩ ڕەجـەب ١٣١٥ بـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت ڕەزامەنـدی دراوە، هەروەهـا دوای لێکۆڵینـەوە دەرکەوتـووە ناوبـراو لـە قائیمقامیەتـی قـەزای سـەڵاحیە بەهـۆی هەندێـك سـکاڵاوە لادراوە، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی سـکاڵاکانی کەموکـوری تێـدا بـووە، نەدراوەتـە دادگا، ئەگـەر بێتـو لـە ئەرکەکانـی تـری سـکاڵای لەسـەر تۆمـار بکرێـت ئـەوا ڕێگـە نادرێـت جارێکـی تـر ئـەرك وەربگرێـت، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

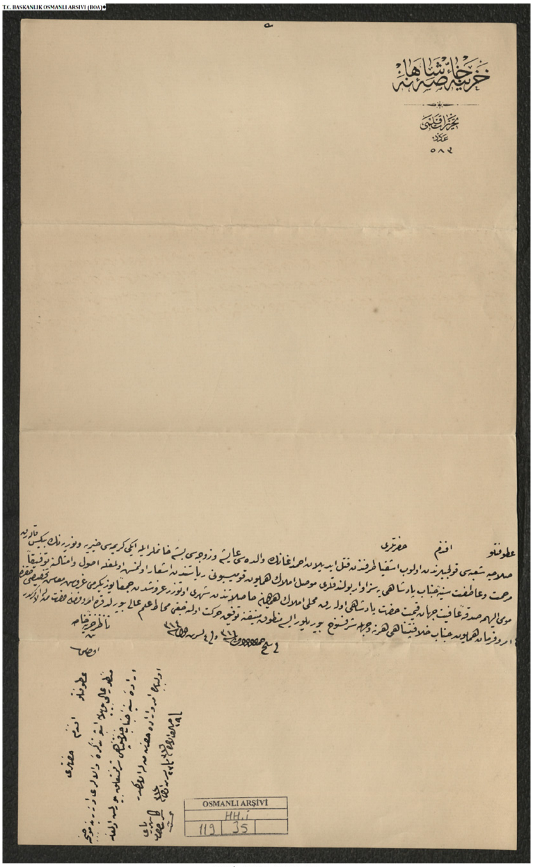
İ.DH	01349.000044	17 ڕەبیعی یەکەم 1315 (16 ئۆغستۆس 1897)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٧٥٥
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە قـەزای کـۆی سـانجەق سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ سـەرپێچی سـەری هەڵـداوە و بـە هـۆی خـراپ بەڕێوەبردنـی قەزاکـە لەلایـەن قائیمقـام عەبدولرەحـمان بـەگ گونجـاو نییـە لـە ئەرکەکـەی بمێنێتـەوە، بـە دوور خستنەوەی لـە شـوێن ئـەو، ئەمیـن ئەفەنـدی قائیمقامـی سـەڵاحیە و لـە شـوێن ئەویـش مەجیـد بـەگ قائیمقامـی پێشـووی شـامیە دابمەزرێـن، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار و مەزبەتـەی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە ڕاگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمانـی هومایۆنـی جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە ڕاگەیاندنـی نـووسراو نێـردراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

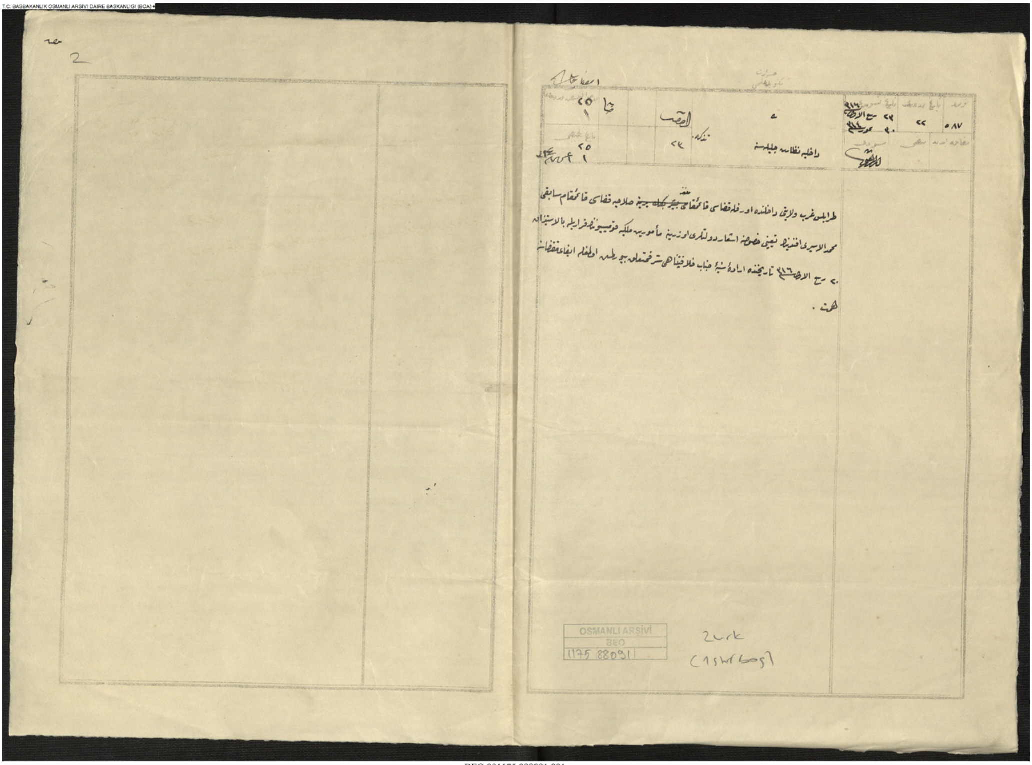
İ.DH.01351

İ.DH	01351.000054	20 جەمادی کۆتایی 1315 (16 تشرینی دووەم 1897)
بابی عالی فەرمانگەی سەدارەت دیوانی هومایۆنی ئێستا ١٧٤٣ جەنابی بەرێزی ئەفەندم وەلیەددین ئەفەندی کە لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە جیابۆتەوە، لە قائیمقامیەتی قەزای رانیە سەر بە ویلایەتی موسڵ دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و مەزبەتەی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا بریاری چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم. سەدری ئەعزەم		

HH.İ..00119.00035.001

<table>
<tr><th>HH.İ</th><th>00119.00035</th><th>30 جەمادی یەکەم 1316 (16 تشرینی یەکەم 1898)</th></tr>
<tr><td colspan="3">خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٥٨٣
جەنابی بەرێزی ئەفەندم
ئەحمەد ئاغا لە قۆڵچیەکانی هۆبەی سەڵاحیە بوو، بەڵام لەلایەن چەتەکانەوە کوژراوە، عائیشە خانی دایکی و هەر دوو کچەکەی بە ناوی خەیریە و نوریە بێ کەس ماونەتەوە، بە میهرەبانی پاشا و دڵسۆزی جەنابی پاشا لە سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ ئاماژەی پێکراوە، بە پشت بەستن بە بنەما و رێساکانەوە وەکو سەدەقەی جەنابی پاشا لە داهاتی ئەملاکی هومایۆنی خۆچێی مانگانە هەر یەکە ٣٠ قوروش مووچەیان بۆ ببرێتەوە، کە بە کۆکراوەیی دەکاتە ١٢٠ قوروش، لە بارەی دابین کردنی ئەم برە مووچەیە، فەرمان و بریاری هومایۆنی جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت چی بێت جێبەجێ دەکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمانی پاشا چی بێت جێبەجێ دەکرێت.
نازری خەزینەی تایبەت</td></tr>
</table>

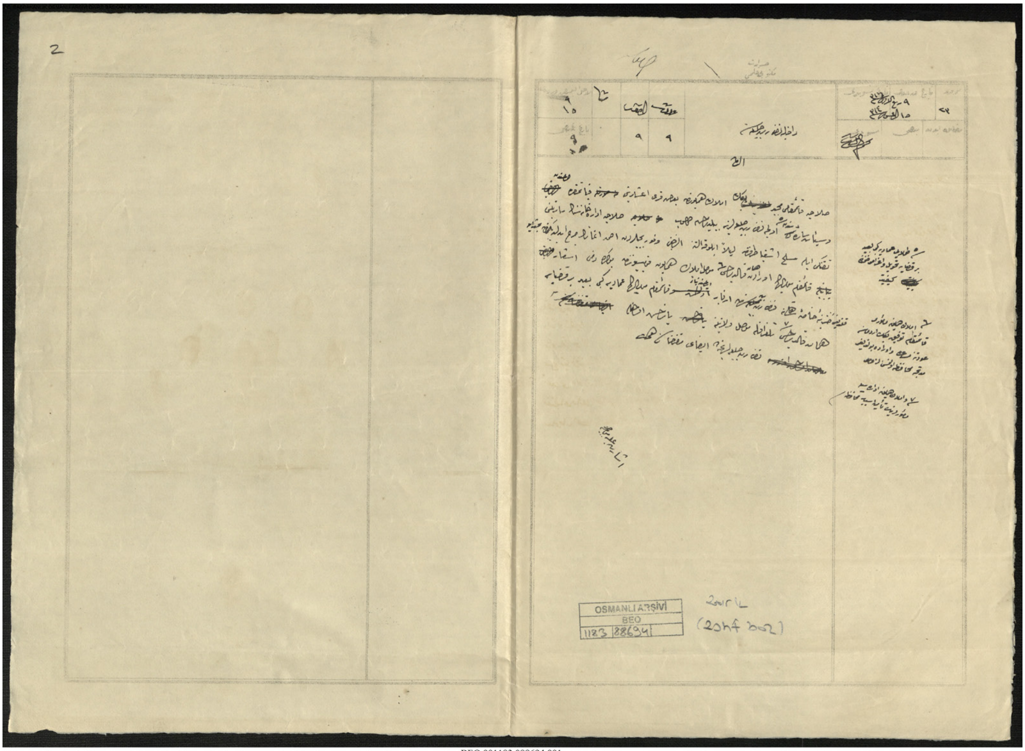

BEO.001175.088091.001

23 رەبيعى يەكەم 1316 (11 ئۆغستۆس 1898)	001175.088091	BEO

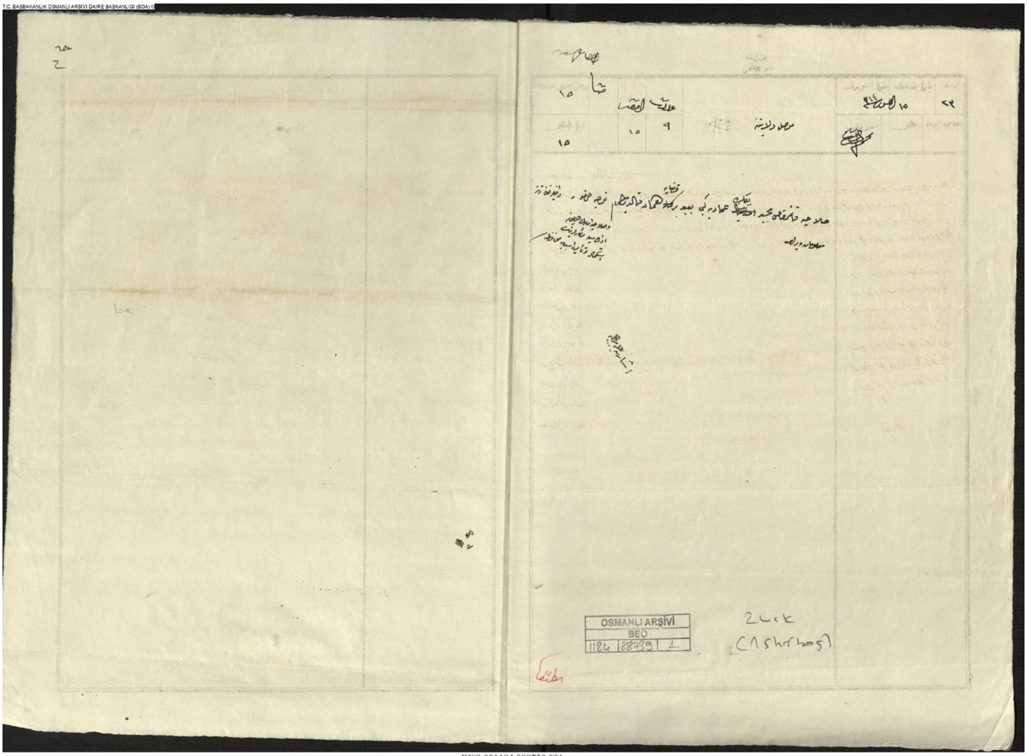
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

محەمەد ئەلئەسیری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای سەڵاحیە لە ویلایەتی تەرابلوسی رۆژئاوا دامەزرێت، بە بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە و فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت رەزامەندی لە ٢٠ رەبیعی یەکەم ١٣١٦ دراوە، جێبەجێ بکرێت.

BEO.001183.088694.001

BEO	001183.088694	9 رەبیعی یەکەم 1316 (28 تەمموز 1898)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بە نەزارەتی شکۆدار ڕاگەیەندراوە کە مەجید بەگ قائیمقامی سەڵاحیە دە یەکی هەندێك گوندی ئەملاکی هومایۆنی دزیوە و کاری بەدی تری ئەنجام داوە، بۆیە بۆ قەزایەکی دوور وەکو عەمادیە دوور بخرێتەوە، هەروەها کۆمەڵە چەتەیەك بە تفەنگی مارتینی بە شەو خانەی کارگێری سەڵاحیەیان ئابلۆقە داوە، لە ئەنجام ئەحمەد ئاغا بریندار کراوە، هەر ئێستا قائیمقامی ناوبراو لە ناوچەکە دوور بخرێتەوە، پێویستە قائیمقام تۆفیق بەگ فەرمانبەری ئەملاکی هومایۆن ڕەوانی ناوچەکە بکرێت و پارێزگاری لێ بکرێت، ئەمجارە لە قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ ئاماژەی پێکردووە، نووسراو بۆ نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەش کراوە، تەلەگرافنامە بۆ ویلایەتی موسڵ کراوە بۆ پاراستنی فەرمانبەران و کارگێریەکەی کە هەر ئێستا قائیمقامی ناوبراو بۆ شوێنێکی دوور وەکو قەزای عەمادیە دوور بخرێتەوە، لە نەزارەتی ناوبراو هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

BEO.001184.088739.001

BEO	001184.088739	9 ڕەبیعی کۆتایی 1316 (27 ئۆغستۆس 1898)
ویلایەتی موسڵ مەجید بەگ قائیمقامی سەڵاحیە هەر ئێستا بۆ قەزایەکی دووری وەکو عەمادیە ڕەوان بکرێت، هەروەها پارێزگاری لە ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە و تەواوی فەرمانبەرانی بکرێت، زانیاری بدرێتە نەزارەتی ناوەخۆ.		

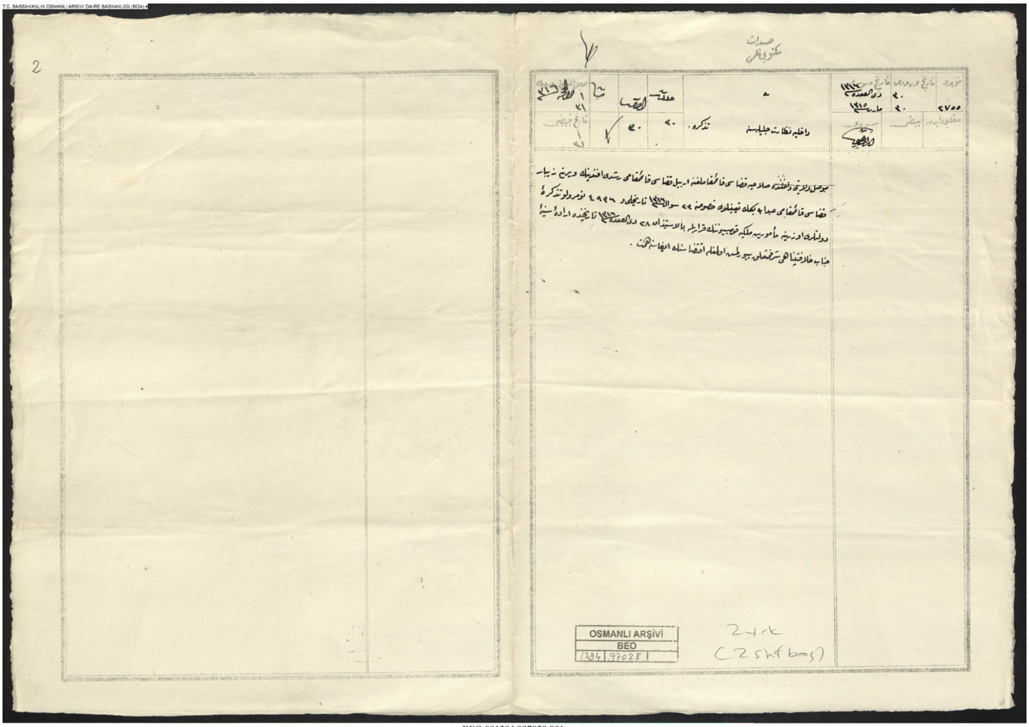

BEO.001257.094259.001

BEO	001257.094259	3 رەمەزان 1316 (15 کانوونی دووەم 1899)

لایەنی واڵای سەر عەسکەر

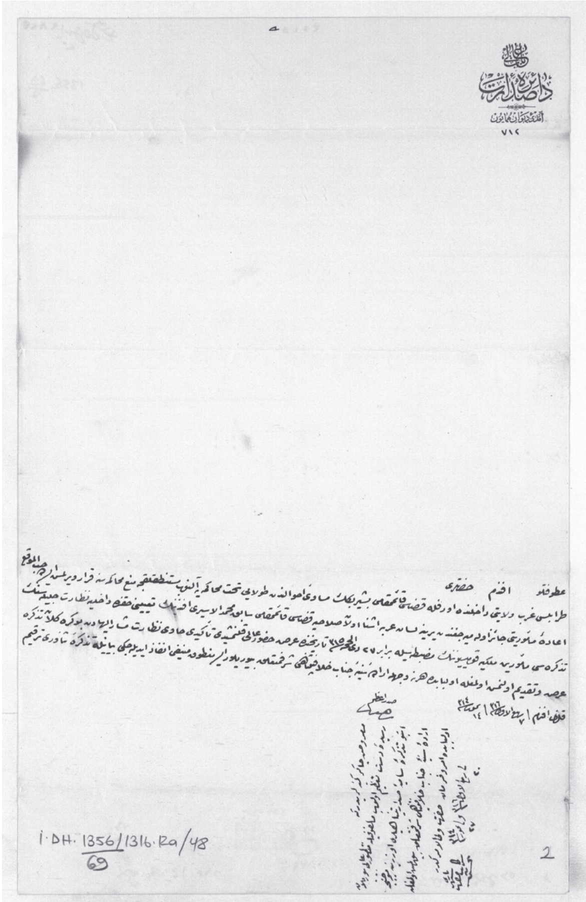
لەلایـەن چەتەکانـەوە قۆڵچـی کارگێـری ئەحمـەد ئاغـا فەرمانبـەری ئەملاکـی هومایۆنـی سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ لـە خانـەی تۆفیـق بـەگ کـوژراوە، دووبـارە ر ووداوی دووەم سـەریهەڵداوەتەوە فیشـەك لـە خانەکـەی تەقێـنراوە، ئەگـەر بێتـو بـەردەوام لەلایـەن چەتەکانـەوە خانەکـەی هێرشـی بکرێتـە سـەر ئـەوا گیانـی ناوبـراو لـە مەترسـیدا دەبێـت، بـۆ ئـەوەی خـۆی و خانەکـەی بخرێتـە ژێـر پارێـزگاری سـەربازیەوە، ئـەوا لـە سـەرۆکایەتی قۆمیسـیۆنی ئەملاکـی هومایۆنـی موسـڵ راگەیەنـدراوە کـە موشـیرەتی شـکۆدار ئـاگادار کراوەتـەوە، هەروەهـا چەتـەکان لـە گوندەکانـی میـری دانیشـتوانی دڵسـۆز بـە کوشـتن و تـاڵان کـردن دەترسـێنن، جگـە لەمـە گونـدە ئاوەدانـەکان دەسـوتێنن و وێـران دەکـەن، بەمـەش چوارچێـوەی کاری بـەد و سـەرپێچیەکانیان فـراوان بـووە، بـۆ ئـەوەی گوندەکانـی میـری لـە تـاڵان و وێرانـکاری چەتـەکان رزگار بکرێـت، بـە تێروانیـن لـە نـووسراوی ٢٨ شـەعبان ١٣١٦ ژمـارە ٤٤ی نەزارەتـی خەزینـەی تایبەتـی شـاهانە، بـە پەلـە کارەکـە چارەسـەر بکرێـت و ئەنجامەکـەی رابگەیەندرێـت.

BEO.001294.097028.001

BEO	001294.097028	30 زیلقەعدە 1316 (11 نیسان 1899)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
روشدی ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای هەولێـر لـە قائیمقامیەتـی قـەزای سـەڵاحیە و لـە شـوێن ئەویـش عەبدوڵـڵا بـەگ قائیمقامـی قـەزای زێبـار دامەزرێـن، لـە سـەر نـووسراوی ژمـارە ٤٩٣٦ ی ٢٣ شـەوال ١٣١٦ لـە قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە بریـاری لەسـەر دراوە و لـە ٢٨ زیلقەعـدە ١٣١٦ بـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت رەزامەنـدی نیشـان دراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

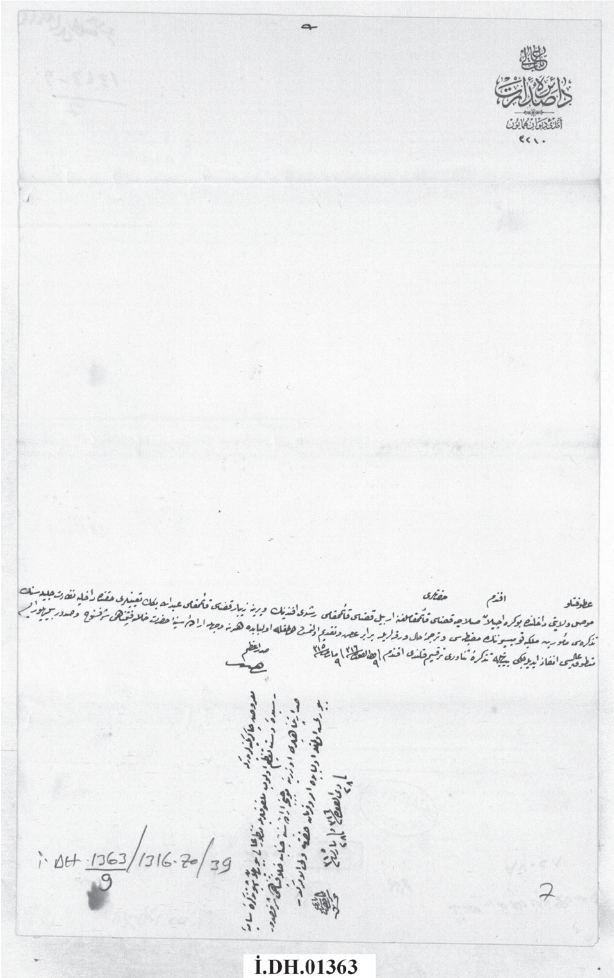

İ.DH.01356

İ.DH	01356.000069	7 رەبیعی یەکەم 1316 (26 تەمموز 1898)

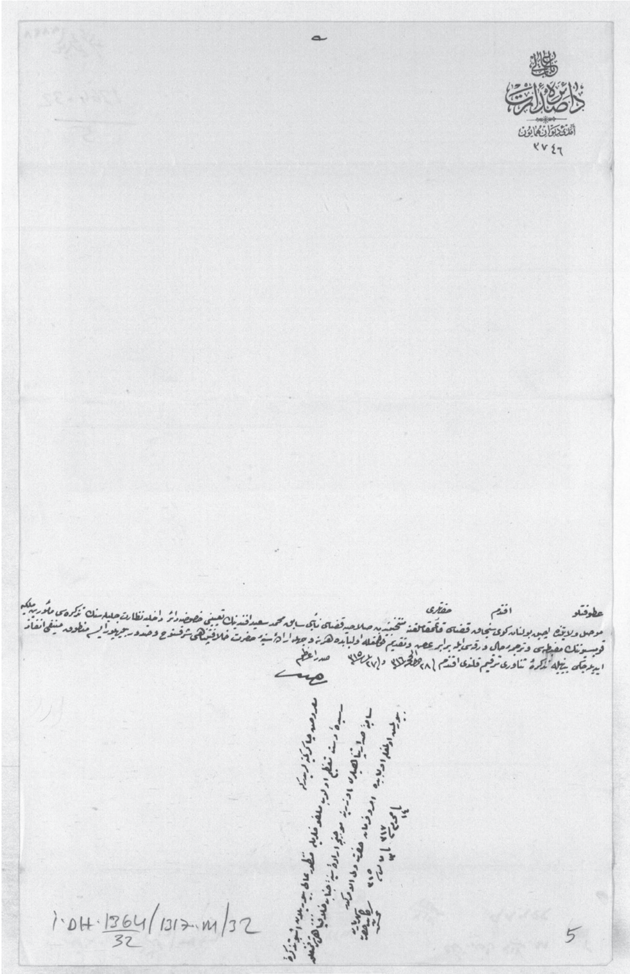
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
ژمارە ٧١٢
جەنابی بەڕێزی ئەفەندم

لەبەر هەڵسوکەوتی خراپی بەشیر بەگ قائیمقامی قەزای ئورفەی ویلایەتی تەرابلوسی رۆژئاوا دراوەتە دادگا، کەچی لە لایەن دادوەری لێکۆڵینەوە دادگاییکردنی قەدەغە کراوە، بەڵام بە گوێرەی شوێن گەرانەوەی بۆ ئەرکەکەی بە گونجاو نەزانراوە، لە شوێن ئەو محەمەد ئەلئەسیری ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای سەڵاحیە کە ئاشنای زمانی عەرەبیە دامەزرێت، لەم بارەیەوە نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لەگەڵ مەزبەتەی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە لە ٢٧ زیلحیجە ١٣١٥ راگەیەندراوە، بۆ دووپاتکردنەوە ئەمجارە لە نەزارەتی ناوهاتوو نووسراو راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا پەیوەندیداری خەلافەت بریار و فەرمانی چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

İ.DH.01363

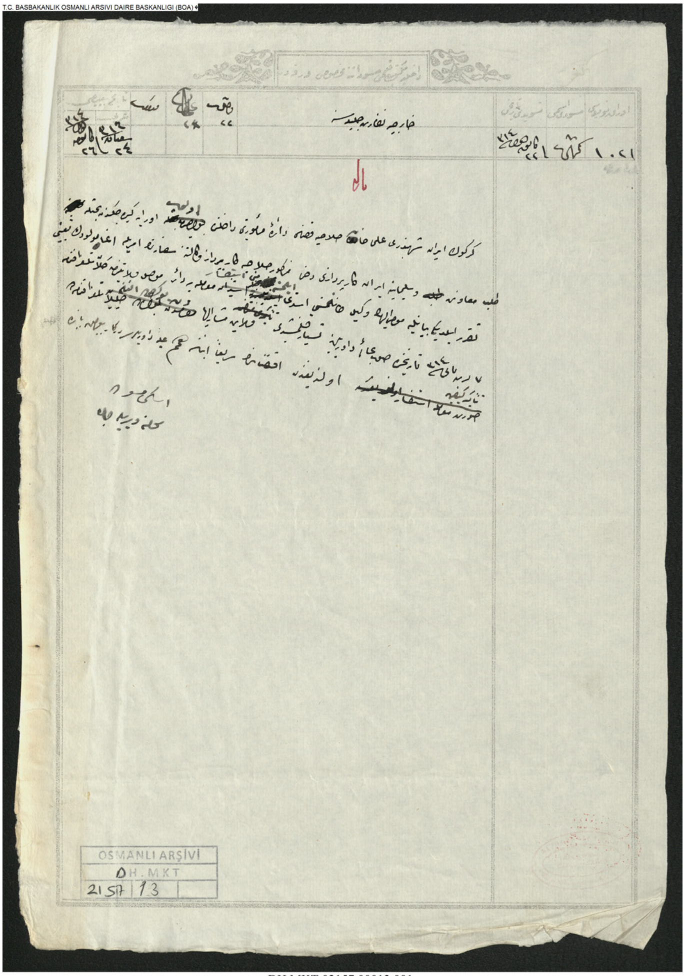
<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01363.000009</td><td>9 زیلقەعدە 1316 (21 مارت 1899)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٢١٠
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ئەمجارە روشدی ئەفەندی قائیمقامی قەزای هەولێر لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ و لە شوێن ئەویش عەبدوڵلا بەگ قائیمقامی قەزای زێبار دادەمەزرێن، بۆ ئەم مەبەستەش نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و مەزبەتەی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە و وەرەقەکانی وەرگێردراوی کەسێتی بەیەکەوە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

İ.DH.01364

İ.DH	01364.000032	28 زیلحیجە 1316 (9 نیسان 1899)

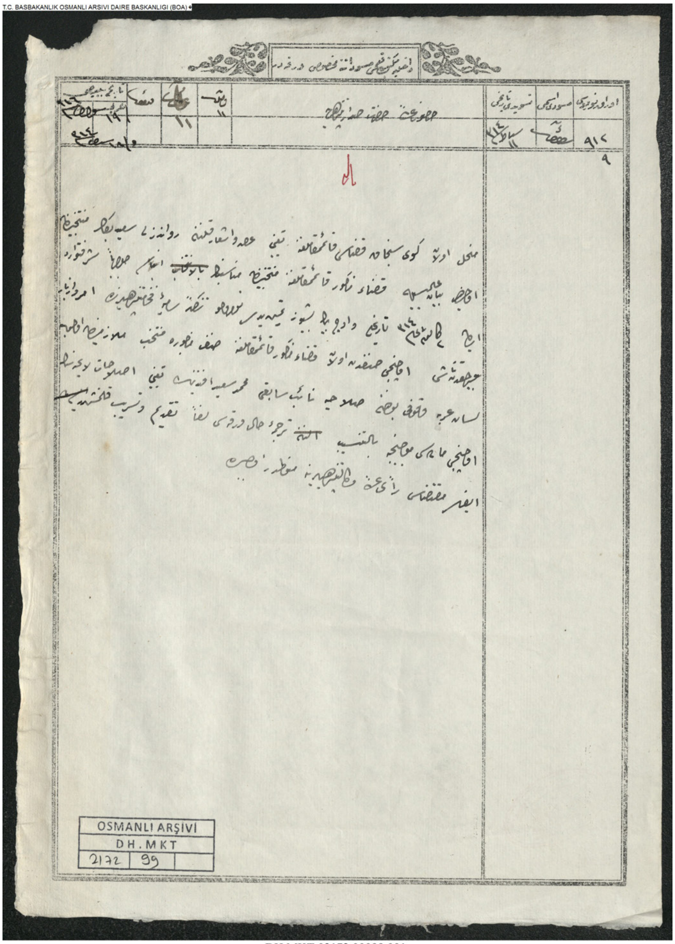
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٧٤٦
جەنابی بەرێزی ئەفەندم
لـە ویلایەتـی موسـڵ قائیمقامیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق بەتاڵـە، لـە هەڵبژێـردراوەکان محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی قـەزای سـەڵاحیە دامەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار و مەزبەتـەی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە و وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی بەیەکـەوە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا بریـاری چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـەم راگەیەنـدراوە نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2157 | 13

DH.MKT.02157.00013.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>02157.00013</td><td>24 شەعبان 1316 (7 کانوونی دووەم 1899)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار
عەلـی خـان شـاهبەندەری کەرکووک-ئێـران ئەرکەکـەی لـە فەرمانگـەی فەرمانبەرانـی قـەزای سـەڵاحیە دەبێـت، بـۆ چوونـە ئـەوێ داوای هـاوکاری کـردووە، کەچـی بـە فەرمانـی باڵیۆزخانـە بریـاری دامەزراندنـی ئاغـا مەولـود کارپـەروازی سـلێمانی-ئێران لـە وەکالەتـی کارپـەروازی سـەڵاحیە دراوە، تەلەگرافنامـەش لـە ویلایەتـی موسـڵ هاتـووە و لـە مێـژووی ٧ تشرینـی دووەم ١٣١٤ بـۆ سـەروو نێـردراوە، ئەمجـارە لـە ویلایەتـی ناوهاتـوو تەلەگرافنامـە دەرچـووە، دووپاتـی کارەکـەی کردۆتـەوە، بـە پەلـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.</td></tr>
</table>

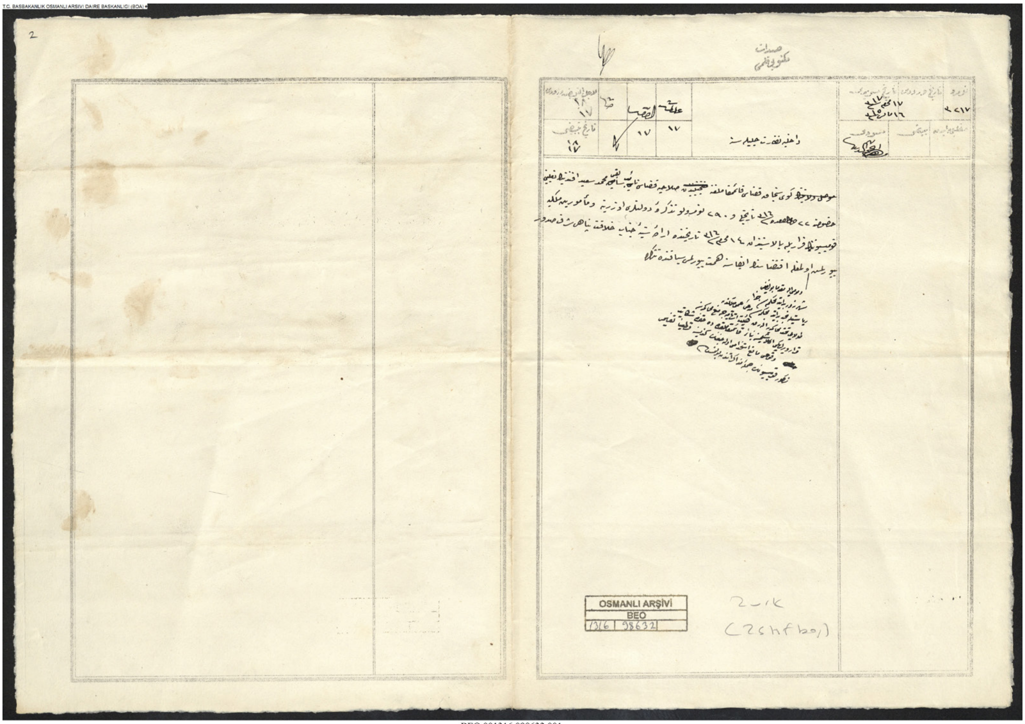

DH.MKT.02172.00099.001

19 شەوال 1316 (2 مارت 1899)	02172.00099	DH.MKT

لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت

راگەیەنـدراوە سـەعید بەگـی رواندزی لـە قائیمقامیەتـی قـەزای كـۆی سـانجەق دادەمەزرێـت، بـەڵام راگەیەنـدراوە كـە لـە هەڵبژێـردراوەكان نییـە، بـۆ دامەزراندنـی كەسـێكی هەڵبژێـردراو لـە قائیمقامیەتـی قـەزای ناوهاتـوو، لـە ٢ كانوونـی دووەم ١٣١٤ ژمـارە ٣٥٧٧ ی نـووسراوی سـەدری ئەعـزەم هاتـووە، بـۆ قائیمقامیەتـی قـەزای ناوهاتـوو لـە چینـی سـێیەم مولازمـی هەڵبژێـردراوی هەمـان چیـن و شـارەزا لـە زمانـی عەرەبـی محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی نائیبـی پێشـووی سـەڵاحیە دادەمەزرێـت، لـە لیسـتی چاكسـازی پشـت بەسـتن بـە مـاددەی ٣ وەرەقـەی وەرگێـردراوی كەسـێتی پێشـكەش كـراوە، بـۆ جێبەجـێ كـردن.

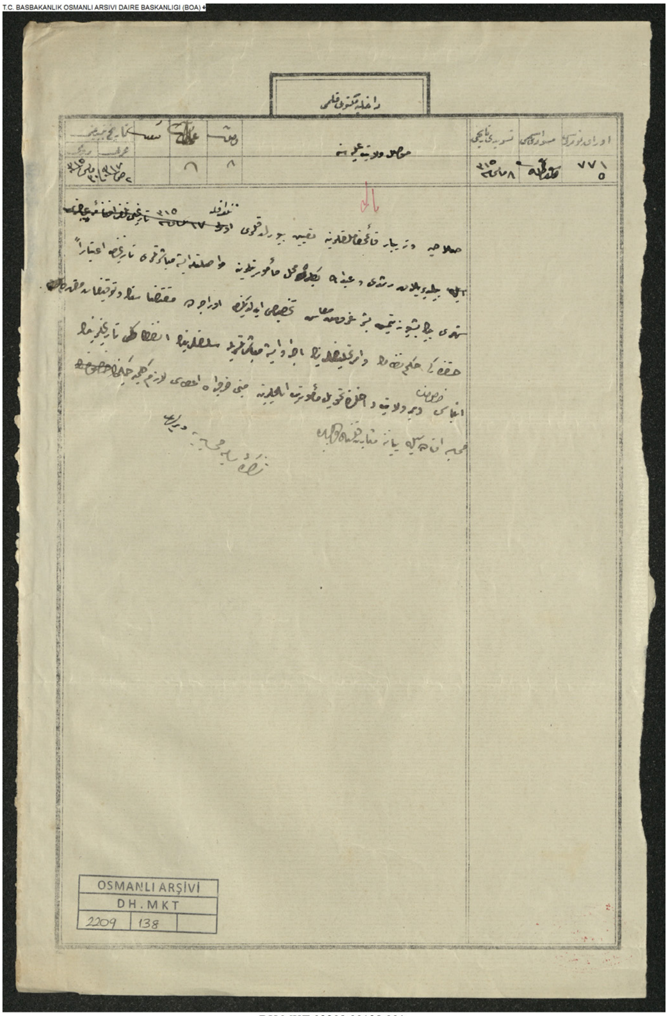

BEO.001316.098632.001

BEO	001316.098632	17 موحەرڕەم 1317 (28 مایس 1899)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

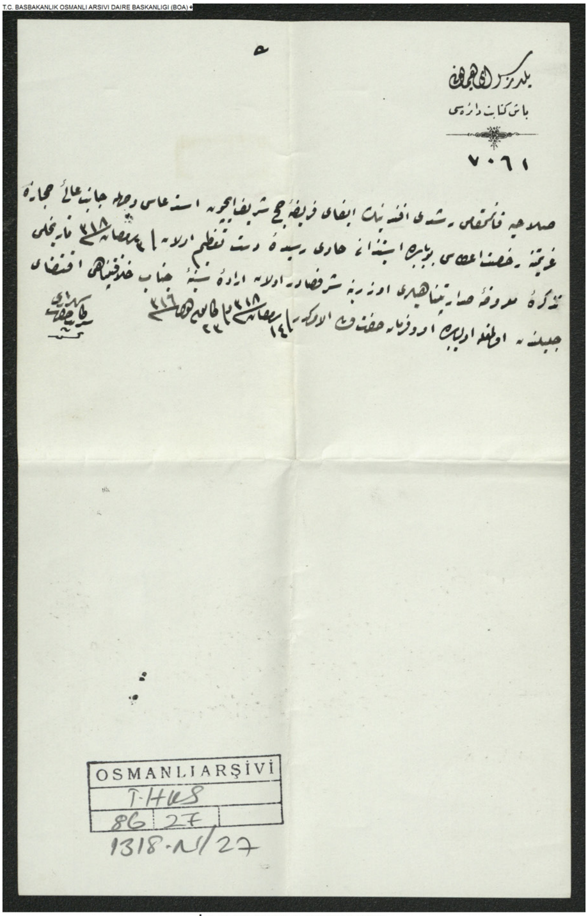
محەمـەد سـەعید ئەفەنـدی نائیبـی پێشـووی قـەزای سـەڵاحیە لـە قائیمقامیەتـی قـەزای کـۆی سـانجەق دابمەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە سـەر مێـژووی ٢٢ زیلقەعـدە ١٣١٦ نـووسراوی ژمـارە ٢٩٠ و بریـاری قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە لـە ١٤ موحـەرڕەم ١٣١٦ جەنابـی پەیوەندیداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، هەروەهـا لـە ڕابـردوو ناوبـراو لـە دادگای سـەرەتایی سـەرۆکایەتی سـزای شـارەزوور لەگـەڵ داواکاری گشـتی دادگای سـەرەتایی نەجـد دراوەتـە دادگا، لـە دەسـتەی تاوانباراکـردن بریـار دراوە دادگایـی کردنەکـەی قەدەغـە بکرێـت، بۆیـە ئەگـەر لـە قائیمقامیەتیـش سـکاڵای لەسـەر هەبێـت ئەرکـی پـێ نادرێـت، ئەمـەش لـە قۆمیسـیۆنی ناوهاتـوو ئامـاژەی پێکـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

DH.MKT.02209.00138.001

BEO	02209.00138	2 سەفەر 1317 (12 حوزەیران 1899)

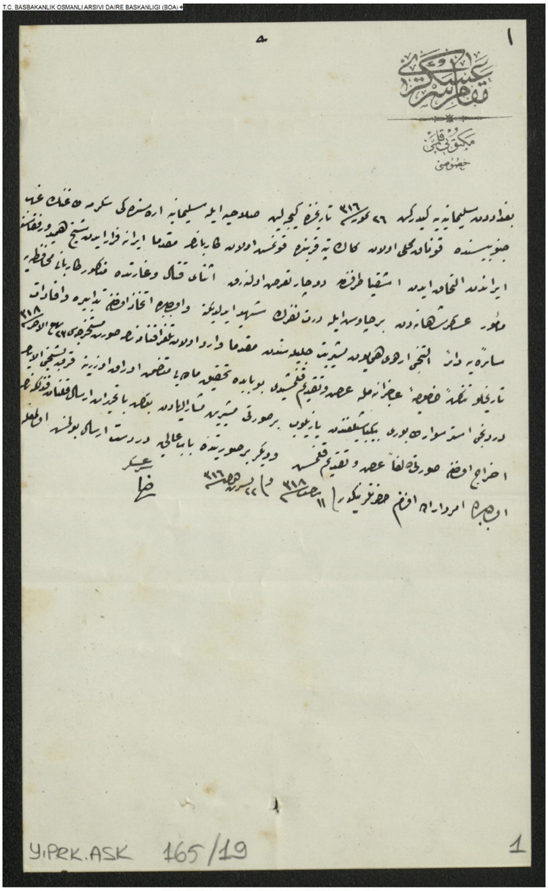
ویلایەتی موسڵی عالی
بە تەلەگرافنامە دامەزراندنی قائیمقامەکانی سەڵاحیە و زێبار راگەیەندراوە، لە مێژووی دەست بەکار بوونی روشدی بەگ و عەبدوڵڵا بەگ هەر یەکە مانگانە ١٥٧٥ قوروش مووچەیان بۆ دەبردرێتەوە، هەروەها مێژووی سوێند خواردن و دەست بە کار بوونیان لەگەڵ دەست لە کارکێشانەوەی هاوکاریان رادەگەیەندرێت، جگە لەمە ئەوانەی لە ناو ویلایەت ئەرکیان پێ دەدرێت پێویست ناکات خەرجی رێگایان بۆ خەرج بکرێت، بە وتەی ژمێریاری نووسراو کراوە.

İ.HUS.00086.00027.001

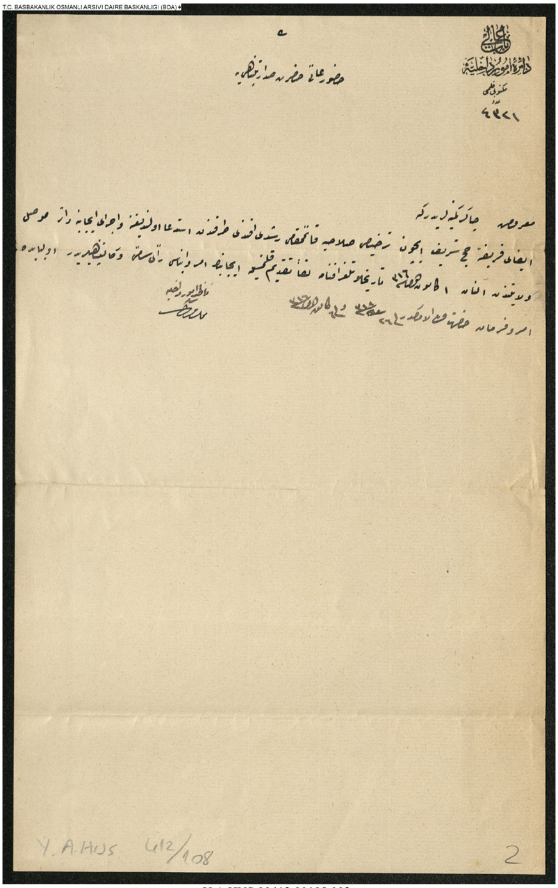
İ.HUS	00086.00027	14 رەمەزان 1318 (5 کانوونی دووەم 1901)

کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
٧٠٦١
بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەریـزەی حـەج روشـدی ئەفەنـدی قائیمقامـی سـەڵاحیە داواکاری بـەرز کردۆتـەوە داوای مۆڵەتـی کـردووە تـا بـەرەو حیجاز بـەرێ بکەوێـت، لەسـەر نـووسراوی ٣ رەمـەزان ١٣١٨ ی پەیوەندیـداری سـەدارەت فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت دەرچـووە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
سورەیا سەرکاتیبی شەهریار

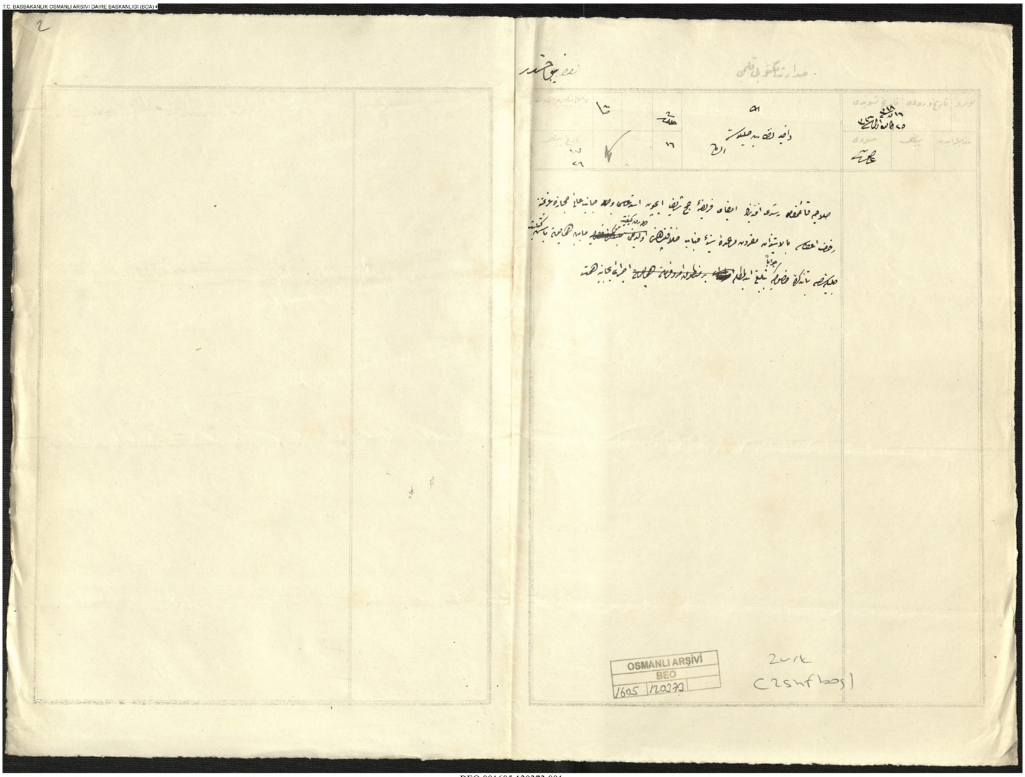
Y.PRK.ASK.00165.00019.001

Y.PRK.ASK	00165.00019	11 رەجەب 1318 (4 تشرینی دووەم 1900)
پایەی سەر عەسكەر قەڵەمی مەكتوب تایبەتی كاتێك لە بەغداد بۆ سلێمانی دەڕۆیشت، لەلای ڕۆژئاوای باشووری چیای سەگرمە لە نێوان سەڵاحیە و سلێمانی قۆناغ هەیە، لە نزیك كاك تەپە كاروانێك تووشی هێرشی ئەم چەتانە بۆتەوە كە بۆ ئێران هەڵاتوون، لە كاتی شەر ئەم سەربازە شاهانەیەی كە بۆ پاراستنی كاروانەكە ئەركیان پێ سپێردراوە چاوشێك و ٤ كەس شەهید بوونە، لە بارەی ئەم ئامادەكاریەی كە كراوە تەلەگرافنامە لە موشیرەتی لەشكری شەشەمی هومایۆنی شكۆدار هاتووە، لە ٢٧ ڕەبیعی كۆتایی ١٣١٨ بە نووسراوی تایبەت ڕاگەیەندراوە و پێشكەش كراوە، لەسەر نووسراوی لێكۆڵینەوە لە ئاڵای ٤٥ بینباشی تابوری چوارەمی ئێستر سوارە نووسراو كراوە، وێنەیەكی بۆ موشیرەتی ناوهاتوو ڕەوان كراوە، وێنەیەكی تریشی بۆ بابی عالی ڕەوان كراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم كەسەیە كە فەرمانی بە دەستەوەیە. ڕزا سەر عەسكەر		

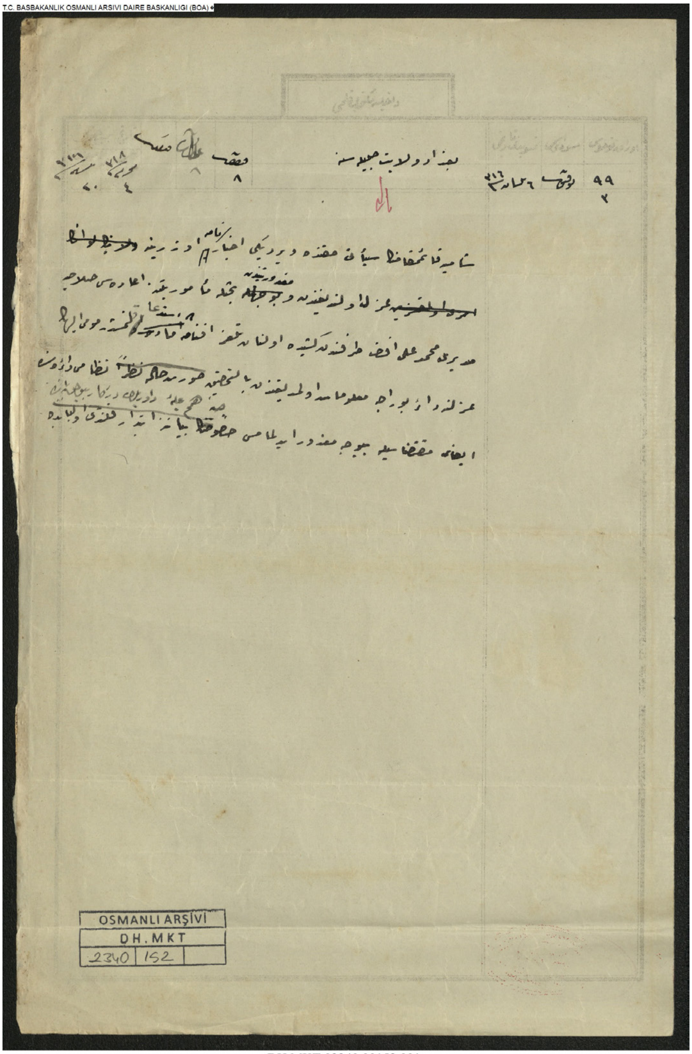
Y.A.HUS.00412.00108.002

Y.A.HUS	00412.00108	26 شەعبان 1318 (19 کانوونی یەکەم 1900)
بابی عالی فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ قەڵەمی مەکتوب ژمارە ٤٣٢١ جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت ڕاگەیەندراوی بەندەمانە بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەریـزەی حـەج ڕوشـدی ئەفەنـدی قائیمقامی قـەزای سـەڵاحیە داوای مۆڵەتـی کـردووە، بۆ ئەم مەبەسـتە لـە ویلایەتـی موسـڵ تەلەگرافنامـەی ١ کانوونـی یەکـەم ١٣١٦ پێشـکەش کـراوە، بڕیـار دەگەڕێتـەوە بـۆ پەیوەندیـداری وەکالـەت، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە. نازری کاروباری ناوەخۆ		

BEO.001605.120373.001

BEO	001605.120373	16 رەمەزان 1318 (7 کانوونی دووەم 1901)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار روشدی ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیە بە نیازە فەریزەی حەج جێبەجێ بکات، بۆیە داواکاری بەرز کردۆتەوە، تا مۆڵەتی پێ بدرێت ئەرکەکە جێبەجێ بکات، بۆ ئەم مەبەستەش بە نووسراوی تایبەت ما بەینی هومایۆنی باش کیتابەتی شکۆدار ئاگادار کراوەتەوە، لە وەڵامدا هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

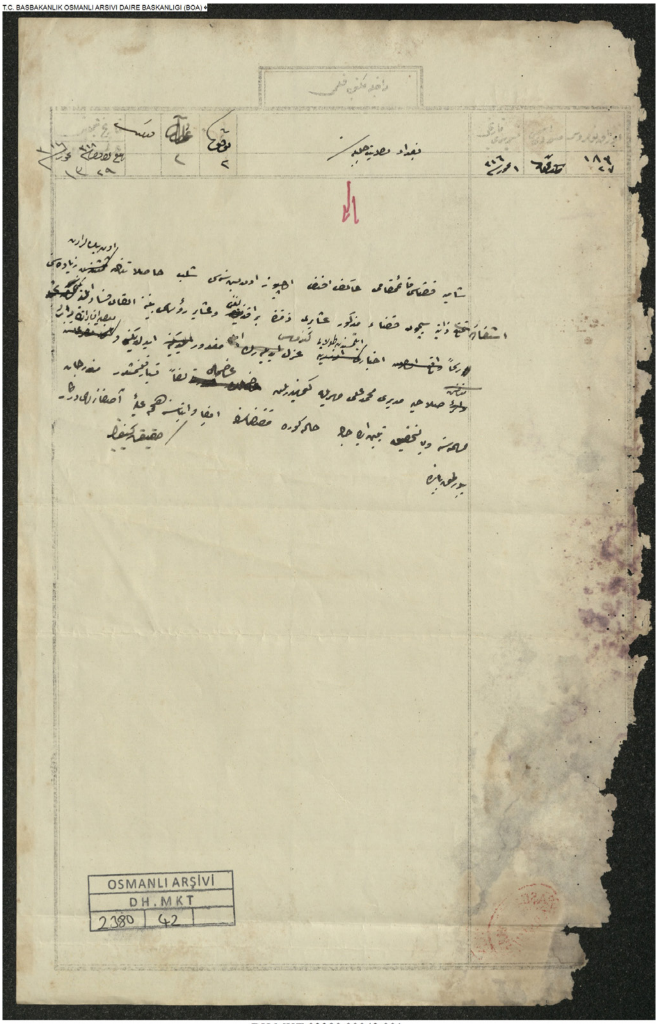

DH.MKT.02340.00152.001

DH.MKT	02340.00152	4 موحەررەم 1318 (4 مایس 1900)

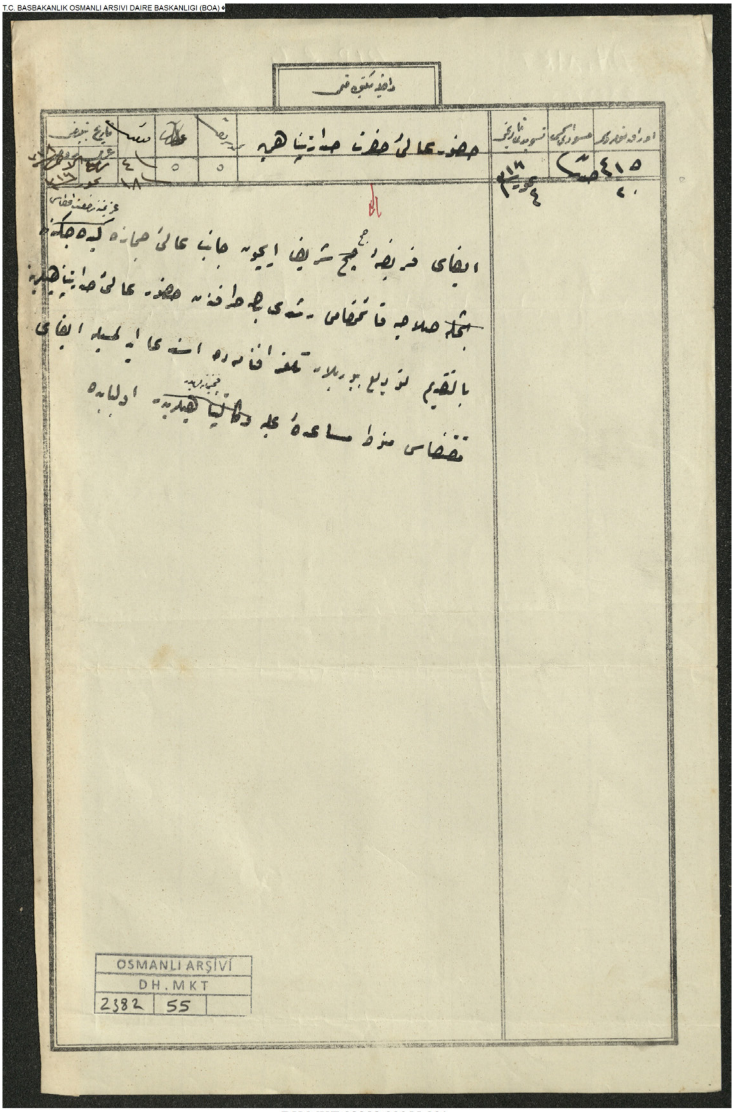
ویلایەتی بەغدادی شکۆدار

لە سەر خراپی، قائیمقامی شامیە دوورخراوەتەوە، بەڵام لەبەر ئەوەی ناهەقی بەرامبەر کراوە، تەلەگرافنامە لەلایەن محەمەد عەلی ئەفەندی بەڕێوەبەری سەڵاحیە دەرچووە و داوای کردووە بگەڕێندرێتەوە سەر کارەکەی، لە بارەی دوورخستنەوەی ناوبراویش زانیاری نییە، بە تێڕوانین لە لێکۆڵینەوەی بابەتەکە زوڵمی لێ نەکرێت.

DH.MKT.02380.00042.001

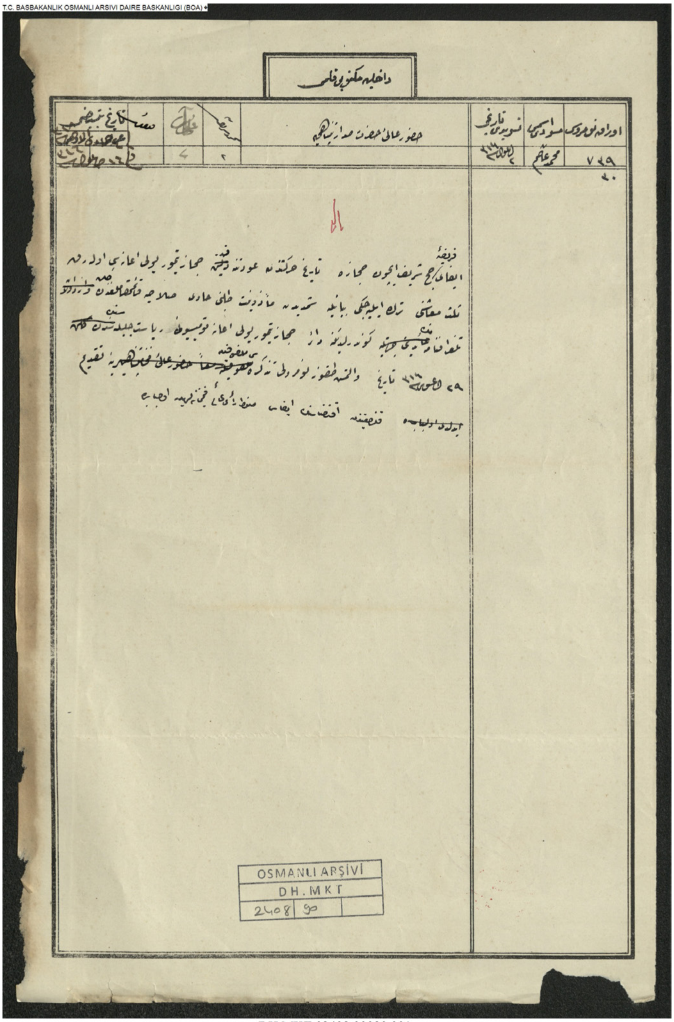
DH.MKT	02380.00042	29 ڕەبیعی یەکەم 1318 (27 تەمموز 1900)
ویلایەتی بەغدادی شکۆدار داهاتی ساڵی ١٣١٥ زیاتر بووە لە ١٠٠٠٠ لیرە، کەچی لە سەر عەشیرەتەکانی ناوهاتوو بەجێ هێڵدراوە و هەواڵ هاتووە لە نێوان عەشیرەتەکان سەرپێچی ڕوویداوە، عاکف ئەفەندی قائیمقامی قەزای شامیە بەهۆی لادانی خۆی بە مەغدور زانیوە، بە واژووی محەمەد عەلی بەڕێوەبەری سەڵاحیە داواکاری نێردراوە، بە لێکۆڵینەوە ڕوون دەبێتەوە، بە گوێرەی ئەمەش کارەکە جێبەجێ بکرێت و ڕابگەیەندرێت.		

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
2382 55

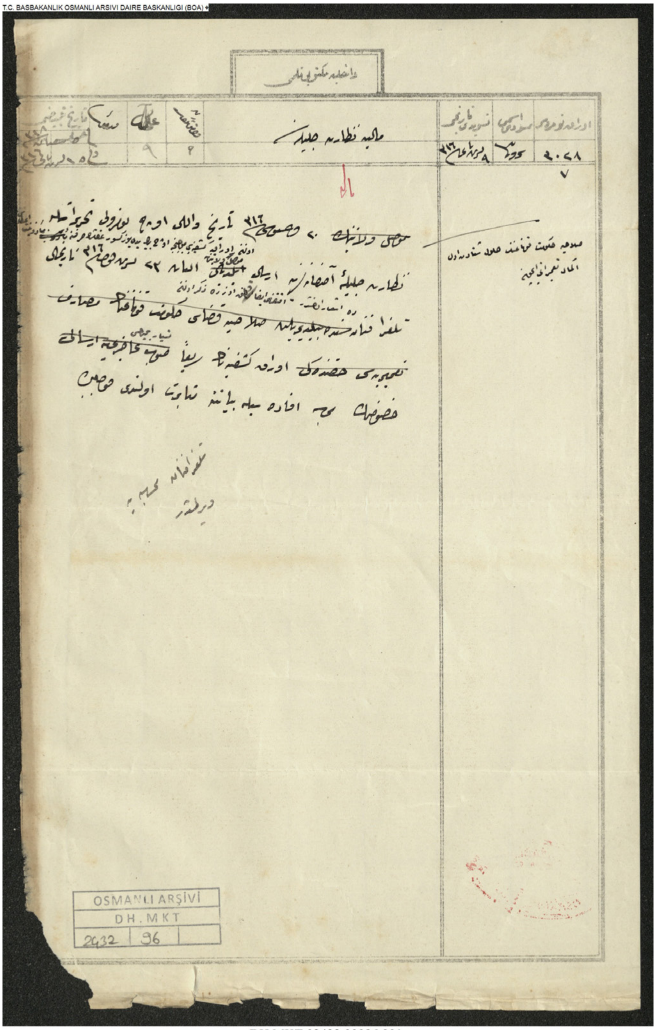
DH.MKT.02382.00055.001

DH.MKT	02382.00055	4 رەبیعی کۆتایی 1318 (1 ئۆغستۆس 1900)
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت روشدی بەگ قائیمقامی سەڵاحیە بۆ جێبەجێ کردنی فەریزەی حەج داوای لەلایەنی عالی کردووە مۆڵەتی پێ بدەن، داواکاریەکە بە تەلەگرافنامە بۆ لایەنی عالی پەیوەندیداری سەدارەت بەرز کراوەتەوە، کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

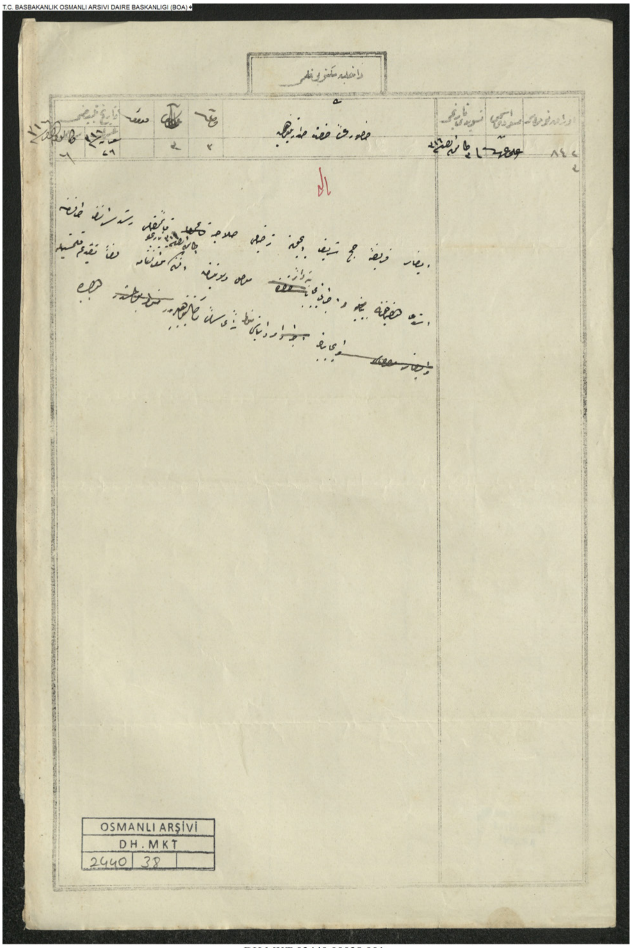
DH.MKT.02408.00090.001

DH.MKT	02408.00090	4 جەمادی کۆتایی 1318 (29 ئەیلوول 1900)
لایەنی عالی لە پەیوەندیداری سەدارەت بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەریـزەی حـەج لـە مێـژووی بەرێککەوتنـی بـۆ حیجـاز تـا گەرانـەوەی، سـێ یەکـی مووچەکـەی بەجـێ هێشـتووە، لـە ئێسـتاوە داواکاری مۆڵـەت لـە قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە بـە تەلەگرافنامـە هاتـووە، پـارەی رێـگای حیجـاز تەیمـور لـە نـووسراوی ٢٩ ئۆغسـتۆس ١٣١٦ ژمـارە ٦٩ ی سـەرۆکایەتی قۆمیسـیۆنی شـکۆدار لەگـەڵ هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.		

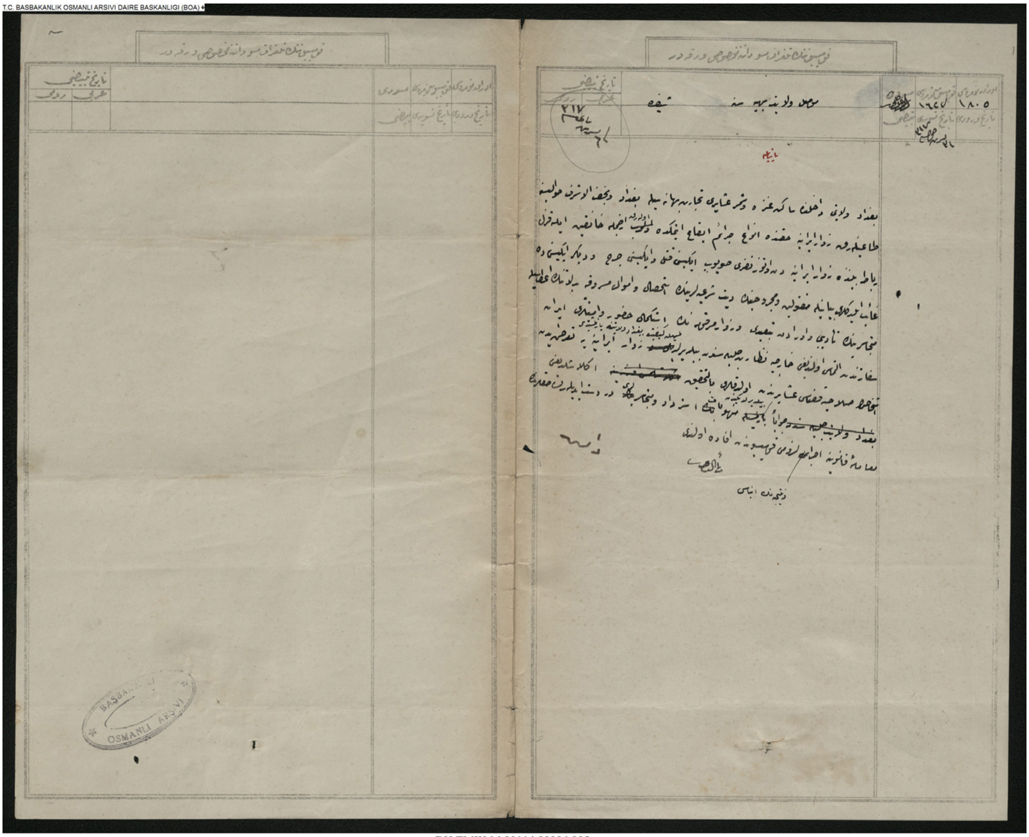
DH.MKT.02432.00096.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02432.00096</td><td>5 شەعبان 1318 (28 تشرینی دووەم 1900)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی شکۆدار
بـۆ نۆژەنکردنـەوەی قۆناغـی حکوومەتـی سـەڵاحیە، پێـش هاتنـی وەرزی زسـتان نـووسراوی ٢٠ ئۆغسـتۆس ١٣١٦ ژمـارە ٥٣ ی نەزارەتـی شـکۆدار لەگـەڵ وەرەقەکانـی دەرخسـتە رەوان کـراوە، دەرکەوتـووە بـری ٣٧٠٠ و هەندێـك خەرجیەکەیەتـی، بـۆ رەزامەنـدی خـەرج کردنـی لـە ویلایەتـی موسـڵ تەلەگرافنامـەی ٢٣ تشرینـی یەکـەم ١٣١٦ رەوان کـراوە و ئامـاژەی پێکـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی پەلـە بکرێـت.</td></tr>
</table>

DH.MKT.02440.00038.001

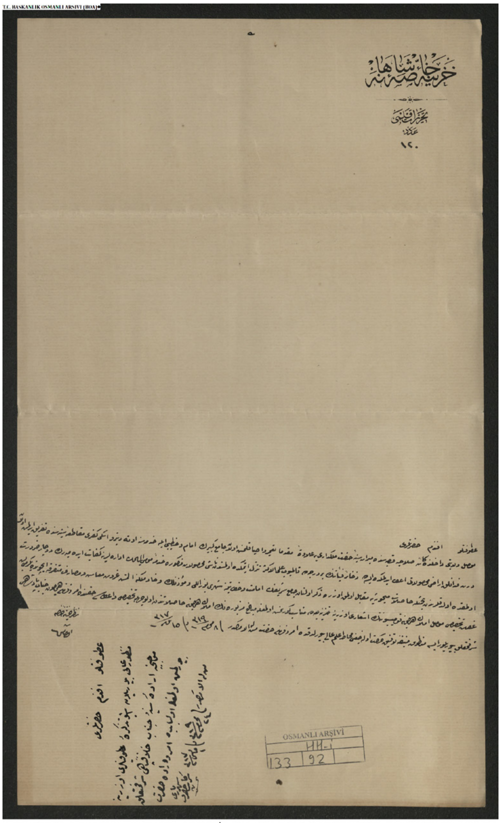
<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>02440.00038</td><td>26 شەعبان 1318 (19 کانوونی یەکەم 1900)</td></tr>
<tr><td colspan="3">جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
بۆ جێبەجێ کردنی فەریزەی حەج روشدی ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیە داوای مۆڵەتی کردووە، بەم راگەیەندراوە لە ١ کانوونی یەکەم ١٣١٦ تەلەگرافنامە لە ویلایەتی موسڵ لەگەڵ نووسراو پێشکەش کراوە، پەیوەندیداری وەکالەت کارەکە جێبەجێ بکات.</td></tr>
</table>

DH.TMIK.M.00114.00006.005

DH.TMIK.M	00114.00006	**7 شەعبان 1319 (19 تشرینی دووەم 1901)**

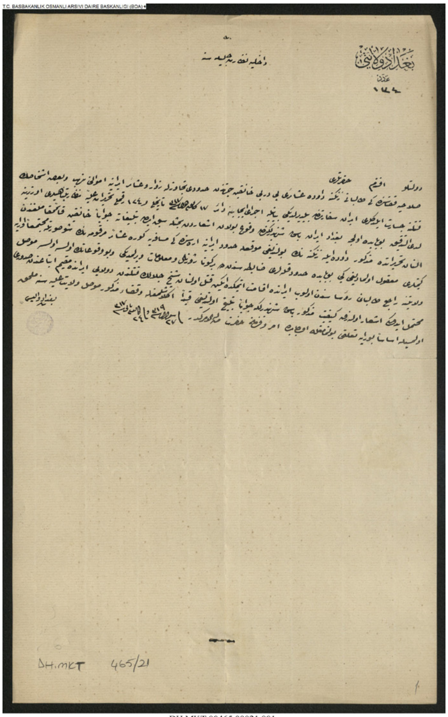
ویلایەتی موسڵی بەرز
لـە نـاو ویلایـەت عەشـیرەتەکانی عەنـەزە و شـەمەری نیشـتەجێ بـە بیانـووی بازرگانـی لـە دەورووبـەری نەجـەف بڵاوبوونەتـەوە، تاوانـی جۆراوجـۆر و سـەرپێچی بەرامبـەر گەشـتیارانی ئێـران ئەنجـام دەدەن، ماوەیـەك پێـش ئێسـتا لـە نێـوان قـزل ربـات و خانەقیـن ٣٠ نەفـەر گەشـتیاری ئێرانیـان تـاڵان کـردووە و ٢ یـان کوشـتووە و ٢ شـیان برینـدار کـردووە، ٥٢کـەی تریـش وون کـراون، بـەم راگەیەنـدراوە بـۆ وەرگرتنـی قـەرزی شـەرعی کـوژراو و برینداربـووان و گەراندنـەوەی کەلوپەلـە تاڵانکـراوەکان و تەمبـێ کردنـی بوێـری کـەران و دوور خسـتنەوەیان، هەروەها بۆ پاراسـتنی ئەمنیـەتـی گەشـتیاران، لەگـەڵ باڵیۆزخانـەی ئێـران قسـە کـراوە، لـە نەزارەتـی دەرەوەی شـکۆدار راگەیەنـدراوە و نـووسراو بـۆ ویلایـەتـی بەغـداد کـراوە، بـە لێکۆڵینـەوە دەرکەوتـووە و راگەیەنـدراوە ئەوانـەی هێـرش دەکەنـە سـەر گەشـتیارانی ئێـران لـە عەشـیرەتەکانی قـەزای سـەڵاحیەن، بـۆ گەرانـەوەی کەلوپەلـە تاڵانکـراوەکان و دەسـتگیر کردنـی بوێـری کەرانیـش، بـە یاسـا مامەڵەیـان لەگـەڵ بکرێـت و ئەنجامەکەشـی رابگەیەندرێـت.

HH.İ..00133.00092.001

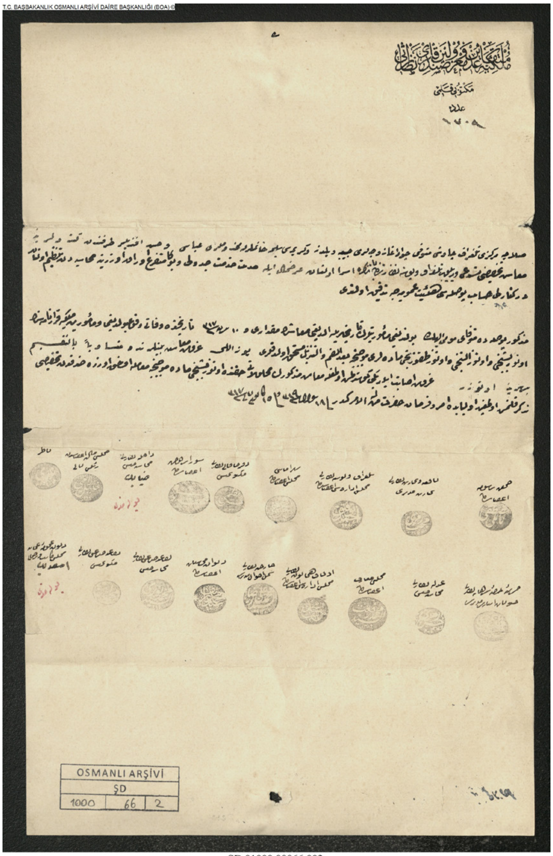
HH.İ	00133.00092	8 موحەڕڕەم 1319 (27 نيسان 1901)

خەزينەی تايبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحريرات
ژمارە ١٢٠
جەنابی بەڕێزی ئەفەندم
لە شارۆچكەی سەڵاحيەی سەر بە ويلايەتی موسڵ جاميعی گەورە كە ميراتی جەنابی پاشايە نۆژەن و زيندوو كراوەتەوە، ئيمام و ووتارخوێنی و خزمەتكارەكانی هەر لە كۆنەوە لە موقاتەعەی پاشای ئەسكی كفری داهاتی ٤ فەدان زەوی كشتوكاڵيان پێدراوە، بەڵام نرخی زەخيرەكان لە ئاستێك نەبووە و گۆرانی بەسەرداهاتووە و زۆر هاتۆتە خوارەوە، بەم شێوەيە ئەم داهاتە بەشی بەڕێوەبردنی ناوبراوان ناكات، بەمەش دووچاری تەنگانە بوونەتەوە، بۆيە لە بەرامبەر داهاتی نێردراو و تەواوكردنی برەكەی بۆ جامعی ناوهاتوو و ئيمام و ووتارخوێنەكەی مانگانە ١٥٠ قوروش و بانگ خوێن و خزمەتكارەكەی ٦٠ قوروش مووچە و بۆ خەرجی جۆراوجۆريش ٢٥ قوروش دابين بكرێت، لەسەر ئاماژەی قۆميسيۆنی ئەملاكی هومايۆنی موسڵ لە خەزينە بە گونجاو زانراوە، برە پارەی ناوهاتوو لە داهاتی ئەملاكی هومايۆن دابين بكرێت و بدرێت، بۆ ئەمەش بريار و فەرمانی هومايۆنی جەنابی پاشا چی بێت جێبەجێ دەكرێت، لەم بابەتەدا بريار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم كەسەيە كە فەرمانی بە دەستەوەيە.
نازری خەزينەی تايبەتی

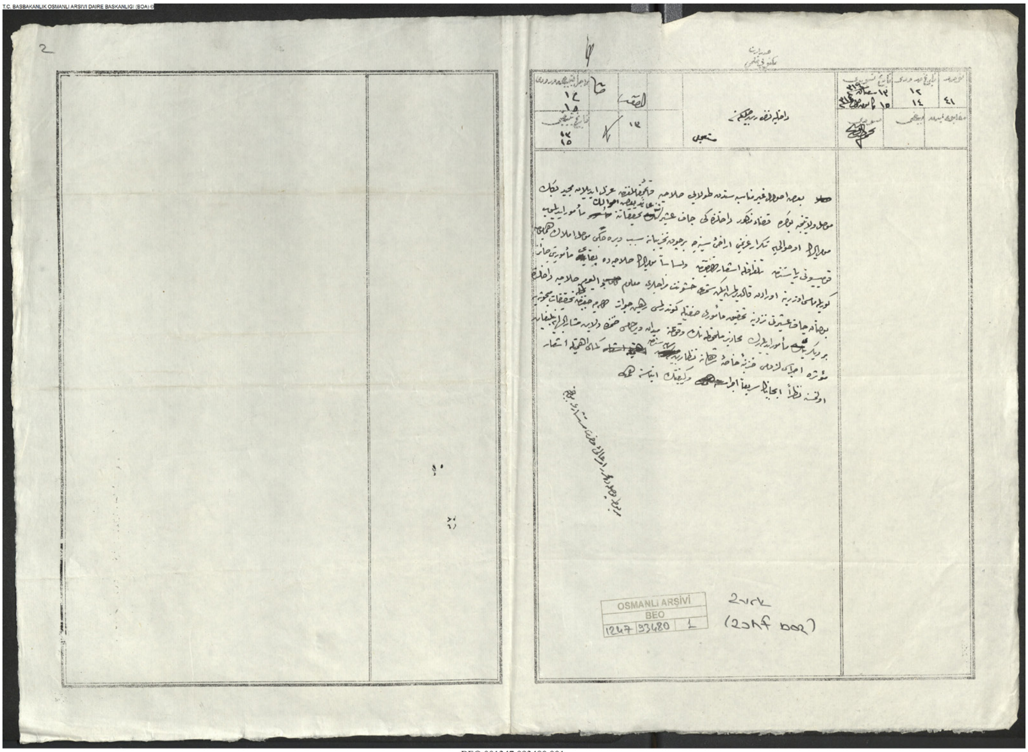
DH.MKT.00465.00021.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>00465.00021</th><th>27 شەوال 1319 (6 شوبات 1902)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی بەغداد
ژمارە ١٣٤
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە قـەزای سـەڵاحیە عەشـیرەتەکانی تاڵەبانـی و زەنگەنـە و داودە بـە پەرشـوبڵاوی لـە لایەنـی خانەقیـن سـنووریان بەزانـدووە، پارەوپولـی عەشـیرەت و گەشـتیارە ئێرانیـەکان تـاڵان کـردووە، تەنانـەت هەندێـك کەسیشـیان کوشـتووە، لەگـەڵ راگەیەنـدراوی باڵیۆزخانـەی ئێـران دەسـت بـە کار کـراوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی ١٧ کانوونـی یەکـەم ١٣١١ ژمـارە ١٢٤ی پەیوەندیـداری نـەزارەت دوای ووردبینـی لـەم بابەتـەدا سـەرەتا بـە ئاماژەی بـاش شـەهبەندەری ئێـران لـە بەغـداد و وەڵامـی ئـەم ئاگاداریـەی کـە پێشـتر رەوان کرابـوو، لـە قائیمقامیەتـی خانەقیـن نـووسراو وەرگیـراوە، ئـەم خاڵانـەی کـە داودە و زەنگەنـەی لێیـە بـە گوێـرەی ئـەم رووبـەرەی لـە نێـوان سـنووری ئێـران هەیـە، گونجـاو نییـە عەشـیرەتی ناوهاتـوو بـەم شـێوەیە کۆبوونەتـەوە و چوونەتـە ئـەوێ، لـەم بارەیـەوە بـۆ رۆژێکیـش بێـت لەلایـەن ئەفسـەرانی سـنوور زانیـاری نەهاتـووە، ئەگـەر ئـەم رووداوەش روویـدا بێـت ئـەوا لەلایـەن سـەرۆکەکانی تاڵەبانـی ویلایەتـی موسـڵ روویـداوە، کـە هـەواڵ هاتـووە بەهـۆی کوژرانـی شـێخ جـەلال کـە لـە ئێـران نیشـتەجێ بـوو، هاووەڵانـی نیشـتەجێ بـووی ئێران لەسـەر سـنوور سـەرپێچیان کـردووە، بـە تۆماریش پەسـەند کـراوە و وەڵام دراوەتـە بـاش شـەهبەندەر، هەروەهـا هیـچ پەیوەنـدی بـە قـەزای ناوهاتـوو ویلایەتـی موسـڵی عالـی نییـە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
والی بەغداد</td></tr>
</table>

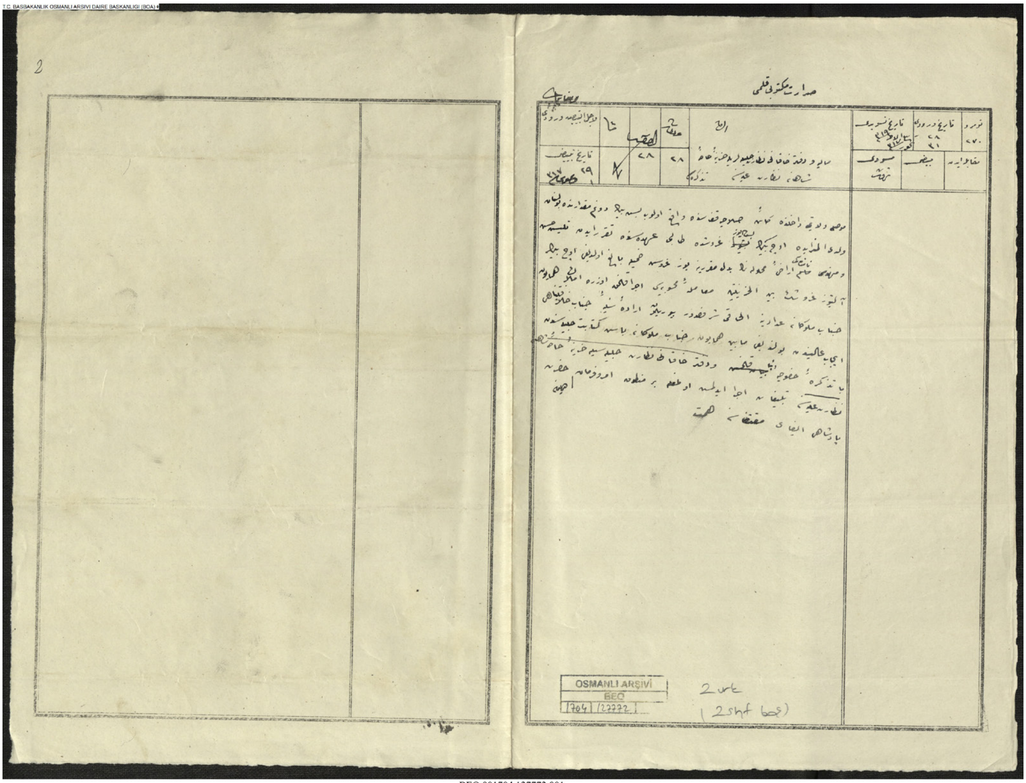
ŞD.01000.00066.002

<table>
<tr><th>ŞD</th><th>01000.00066</th><th>18 شەوال 1319 (28 کانوونی دووەم 1902)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ١٧٠٩
جەواد ئاغا چاوشی تەلەگرافی مەرکەزی سەڵاحیە مردووە، داواکاری لەلایەن خێزانەکەی یڵدز خانم و کچەکەی سلیوە خانم و کورەکانی عەباس ئەفەندی و حوسێن ئەفەندی بەرز کراوەتەوە و داوای مووچەیان کردووە، نەزارەتی تەلەگراف و پۆستە نووسراو رەوان کراوە، لەگەڵ داواکاریەکە خشتەی ماوەی خزمەت و لەسەر نووسراوی تایبەتی بەم بابەتە پەراوێزی ژمێریاری رێکخراوە، لە دەستەی گشتیش خوێندنەوەی بۆ کراوە. لە پۆستەی ناوهاتوو مێژووی ئەم ئەرکانەی کە ناوبراو لێی بووە لەگەڵ بری مووچە و مێژووی ١٠ نیسان ١٣١٧ کە مردووە و پشت بەستن بە بریانامەی فەرمانبەرانی مولکیە ماددەی ٣٥ و ٣٦ و ٣٩ دوای زیادکردن و هێنانە خوارەوە، ١٥٠ قوروش دابین کراوە، لە نێوانیان بە شێوەیەکی یەکسان هەر یەکەیان ٣٠ قوروش وەردەگرن، لە بارەی مووچەی ناوهاتوو مامەڵەکە جێبەجێ دەکرێت، بۆ دابین کردنیشی لە سندوق نووسراو کراوە لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

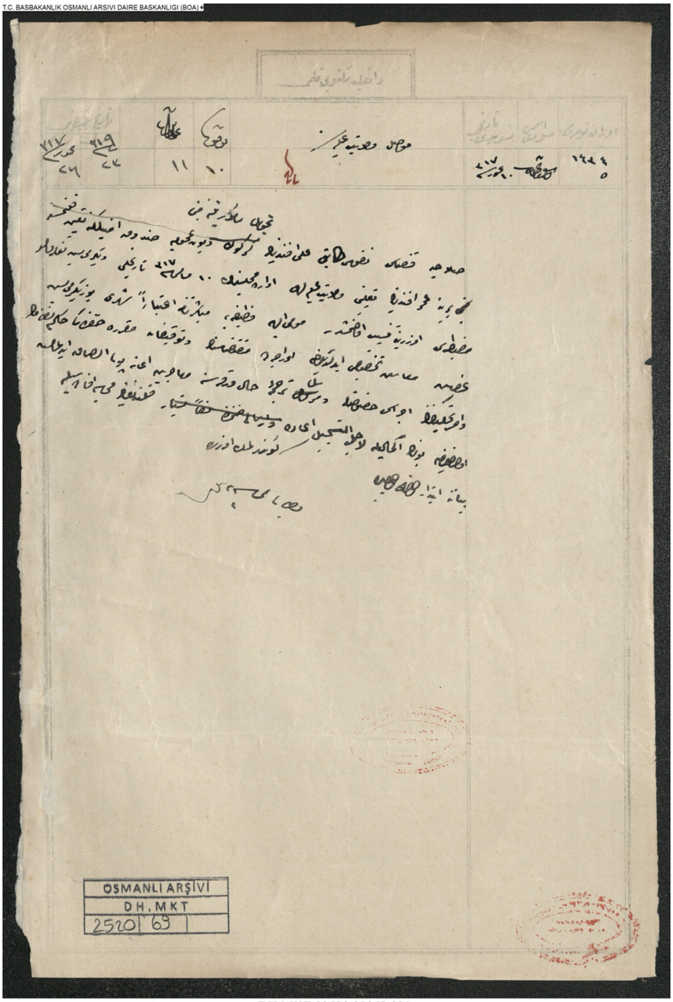
BEO.001247.093480.001

<table>
<tr><th>BEO</th><th>001247.093480</th><th>13 شەعبان 1319 (25 تشرینی دووەم 1901)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بەپەلەیە
مەجید بەگ قائیمقامی سەڵاحیە لەبەر هەندێك کاروکردەوەی نەگونجاو لە کارەکەی دوور خراوەتەوە، بەڵام ئەمجارە بۆ لێکۆڵینەوە لە هەندێك کاری عەشیرەتی جافی ناو قەزاکە لە ویلایەتی موسڵ ئەرکی پێدراوە، ئەگەر دووبارە ناوبراو بچێتەوە ناوچەکە زۆر لە زەوی پاشا وێران دەکات، تەلەگرافنامە لە سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ دەرچووە و ئاماژەی پێکراوە، لە بنەڕەتدا مانەوەی لە سەڵاحیە گونجاو نییە، هەر خۆی لە ناوچەکە دوور خراوەتەوە ئێستا دووبارە گەڕانەوەی بۆ ناوچەکە و ئەنجام دانی لێکۆڵینەوە لەم جافانەی کە لە سەڵاحیەن گونجاو نییە، بۆیە کەسێکی تر ئەم ئەرکەی پێ بدرێت، بە تێڕوانین لەم ئاماژەیەی لە نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانە دەرچووە، بە پەلە هیممەت بکرێت لە چارەسەرکردنی کارەکە.</td></tr>
</table>

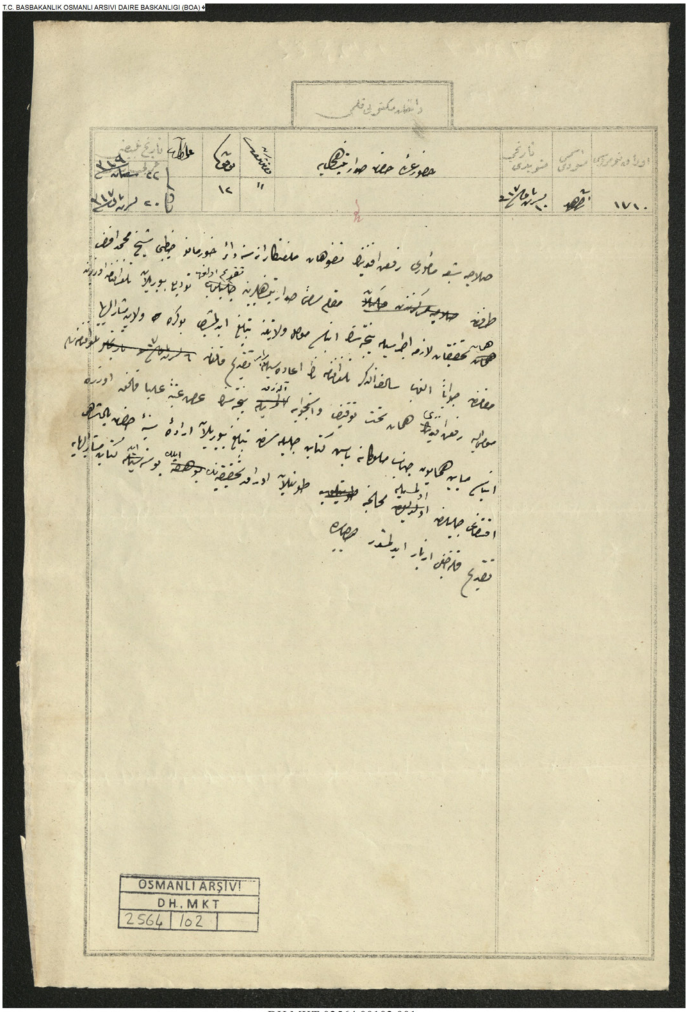
BEO.001704.127772.001

28 ڕەبیعی کۆتایی 1319 (14 ئۆغستۆس 1901)	001704.127772	BEO
نەزارەتـی دارایـی و دەفتەرخاقانـی شـکۆدار و نەزارەتـی خەزینـەی تایبەتـی شـاهانەی عالیـە لـە ویلایەتـی موسـڵ ٥٠٠٠ دۆنـم زەوی لـە قـەزای سـەڵاحیەدا هەیـە، لە کاتـی زیادکردندا بـە ٣٥٠٠ قـوروش داواکاری لەسـەر بـووە، زەوی بـێ خـاوەن بـە نـاوی تەلیـس حەسـەن و موهەنـنەد لـە جیاتـی بـەدەل بـە زیـاد کردنـی ١٠٠ قـوروش فـرۆشراوە و بـە ٣٦٠٠ قـوروش مامەڵەکـەی ئەنجـام دەدرێـت، بـە فەرمانـی پاشـای جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت دەخرێتـە سـەر ئەملاکـی هومایـۆن، بـە نـووسراوی تایبەتـی بـاش کیتابەتـی شـکۆدار راگەیەنـدراوە و ئـاگاداری دراوەتـە نەزارەتـی عالـی، بـە بریـار و فەرمانـی جەنابـی پاشـا هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.		

DH.MKT.02520.00069.001

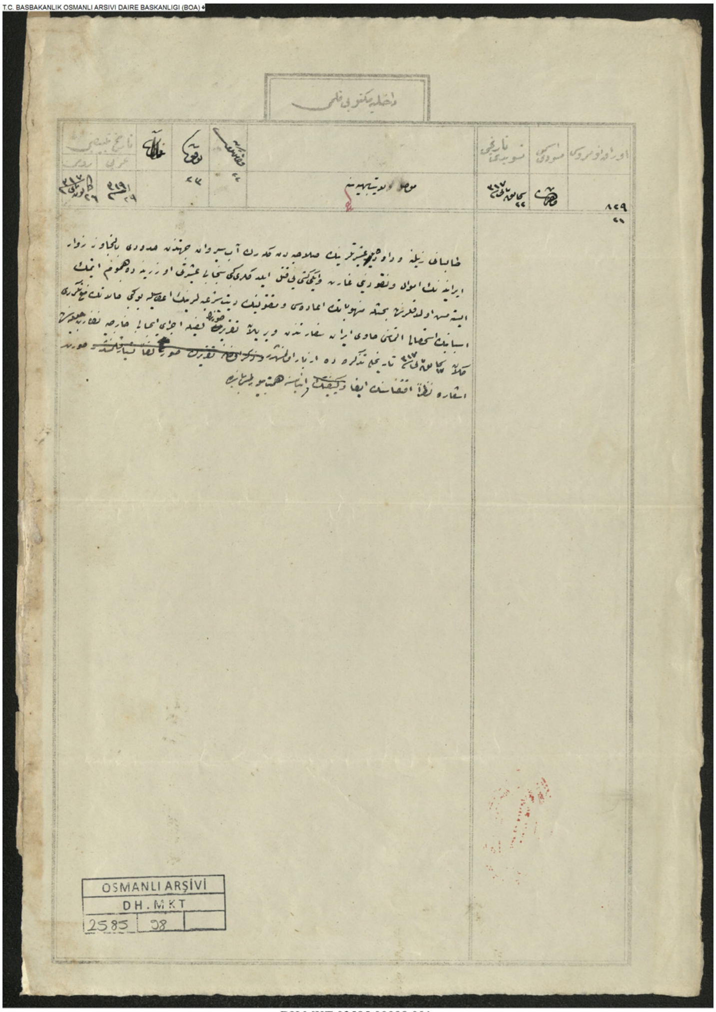
DH.MKT	02520.00069	22 ڕەبیعی کۆتایی 1319 (8 ئۆغستۆس 1901)
ویلایەتی موسڵی عالی بەهۆی گواستنەوەی عەلی ئەفەندی کاتیبی ناسنامەی قەزای سەڵاحیە، لە شوێن ئەو عومەر ئەفەندی دامەزرێت، لەسەر مەزبەتەی مێژووی ١٠ مایس ١٣١٧ ژمارە ٢٥ی ئەنجوومەنی کارگێڕی ویلایەت جێگیر کراوە، لە مێژووی دەست بە کار بوونی ناوبراو مانگانە ١٢٥ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت، تا ئێستا سوێندی یاسایی نەخواردووە و پول بە تۆماری کەسێتی پەنابەران نەچەسپێنراوە، دوای تەواوکردنی کارەکە، بە مەبەستی تۆمار ڕەوان دەکرێت، بە ووتەی ژمێریاری نووسراو کراوە.		

DH.MKT.02564.00102.001

DH.MKT	02564.00102	**22 شەعبان 1319 (4 كانوونی یەكەم 1901)**

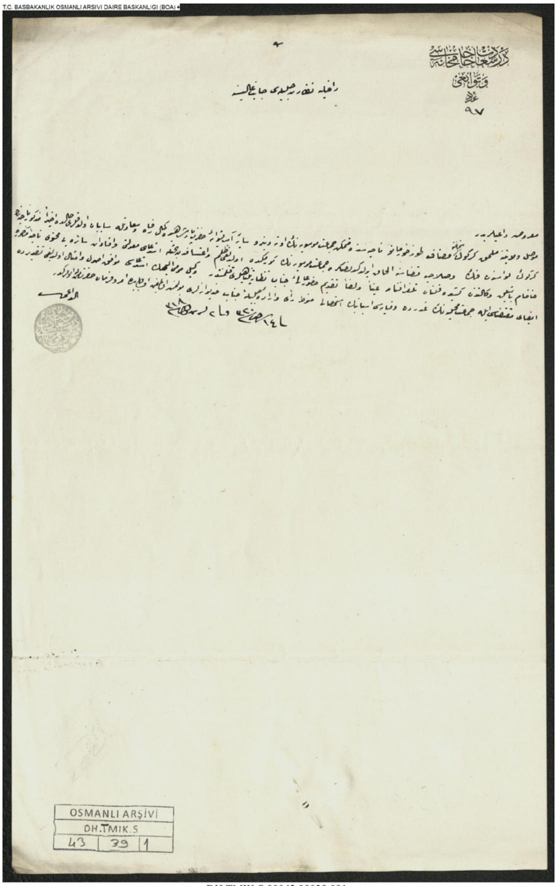
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
لەسـەر پروپاگەنـدە و قسـەی ئـەم لاو ئـەم لا ووتارخوێنـی خورماتـو شـێخ محەمـەد ئەفەنـدی تەلەگرافنامەیەكـی لەسـەر رەفعـەت ئەفەنـدی فەرمانبـەری هۆبـەی سـەڵاحیە بـۆ پەیوەندیدارانـی سـەدارەت بـەرز كردۆتـەوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ بریـار دراوە یەكسـەر لێكۆڵینـەوە ئەنجـام بدرێـت و ئەنجامەكـەی رابگەیەندرێـت، ئەمجـارە لـە پایـەی ویلایەتـی ناوهاتـوو وەڵام هاتـووە، لەگـەڵ تەلەگرافنامـەی ناوهاتـوو رەوان كراوەتـەوە، رەفعـەت ئەفەنـدی یەكسـەر دەسـت بەسـەر كـراوە و لێكۆڵینـەوەی لەگـەڵ كـراوە، ئەنجامەكەشـی دەدرێتـە پایـەی عالـی، راگەیاندنـی دراوەتـە مابەینـی هومایۆنـی جەنابـی ملوكانـەی بـاش كیتابەتـی شـكۆدار لەگـەڵ هەبوونـی فەرمانـی پاشـای جەنابـی پاشـا ئەوراقـی لێكۆڵینـەوەكان پێشـكەش دەكرێـت.

DH.MKT.02585.00098.001

DH.MKT	02585.00098	29 شەوال 1319 (8 شوبات 1902)

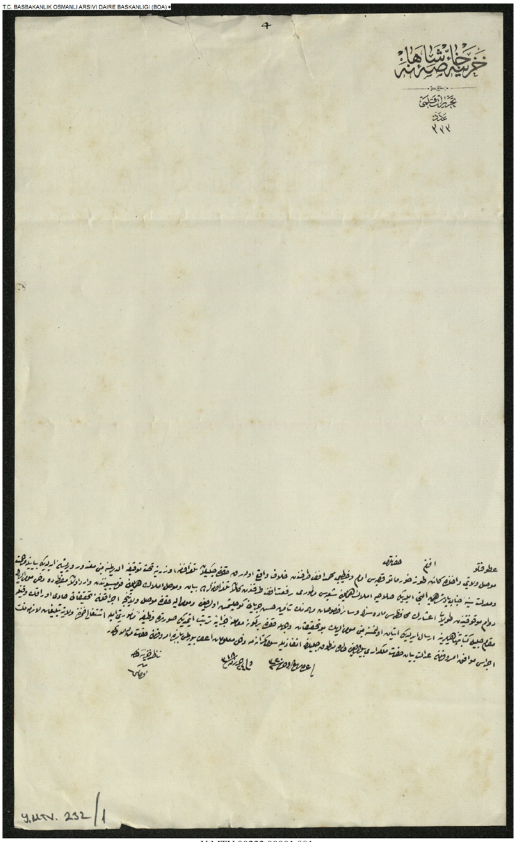
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
عەشـیرەتەکانی تاڵەبانـی و داودە لـە سـەڵاحیە هاتـوون، لـە لای رووبـاری سـیروان سـنووریان بەزانـدووە و دەسـتیان کـردووە بـە تـاڵان کردنـی پارەوپولـی گەشـتیارانی ئێـران، هەروەهـا ٢ کەسـیان کوشـتووە، ویسـتویانە هێـرش بکەنـە سـەر عەشـیرەتی سـنجابی، بـۆ ئـەوەی کەلوپەلـە تاڵانکـراوەکان بگەڕێندرینـەوە و قـەرزی شـەرعی کـوژراوەکان بدرێـت و رێگـە لـە دووبـارە بوونـەوەی بگیرێـت، لـە باڵیۆزخانـەی ئێـران راپـۆرت دراوە، وێنەیەکـی هاوپێـچ لـە نـووسراوی ١٧ کانوونـی دووەم ١٣١٧ ی نەزارەتـی دەرەوەی شـکۆدار ئامـاژەی پێکـراوە، بـە تێروانیـن لـە ئاماژەکـە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی کارەکـە.

DH.TMIK.S.00043.00039.001

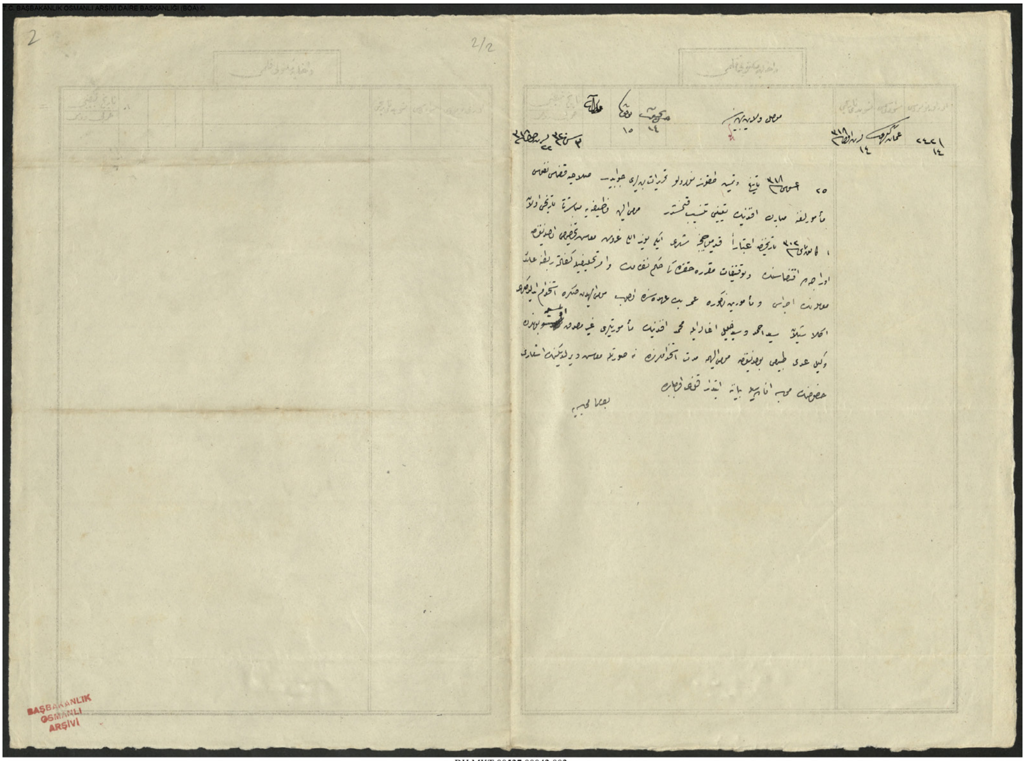
DH.TMIK.S	00043.00039	14 رەجەب 1320 (27 تشرینی یەکەم 1901)

حاخامخانەی دەرسەعادەت و پاشکۆکانی
ژمارە ٩٧
لایەنی عالی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
راگەیەندراوی داعیەکان
هەر لە کۆنەوە کۆمەڵەی موسەویەکان لە ناحیەی توزخورماتوی سەر بە سانجەقی کەرکووکی ویلایەتی موسڵ لە سایەی جەنابی پاشا بە خۆشی دەژین، بەڵام بەم دواییەدا ناحیەی ناوهاتوو لە لیوای کەرکووک جیا کراوەتەوە و دوای ئەوەی بەستراوەتەوە بە قەزای سەڵاحیە، کۆمەڵەی موسەویەکان زوڵمیان لێکراوە، بە مەبەستی بەرز کردنەوەی داواکاری، لە بریکاری سەرۆکی حاخامی ناحیەی ناوهاتوو تەلەگرافنامە هاتووە، بۆ جەنابی پەیوەندیداری نەزارەت بەرز کراوەتەوە، ئەگەر داواکاری بریکاری ناوهاتوو لەسەر حەق بێت، ئەوا کێشەکە چارەسەر بکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
مۆری داعی حاخامی موسەوی

Y.MTV.00232.00001.001

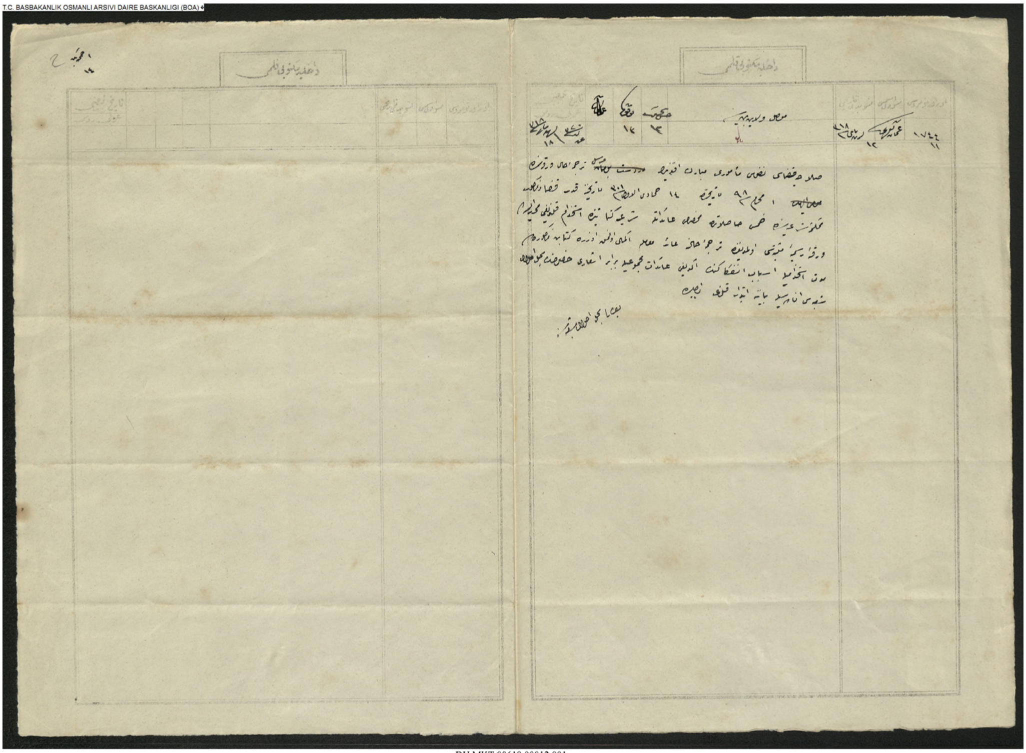
<table>
<tr><th>Y.MTV</th><th>00232.00001</th><th>1 رەبيعى كۆتايى 1320 (8 تەمموز 1902)</th></tr>
<tr><td colspan="3">خەزينەی تايبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحريرات
ژمارە ٣٣٣
جەنابی بەرێزی ئەفەندم
لـە ويلايەتـی موسـڵ تەلەگرافنامـە لەلايـەن محەمـەد ئەفەنـدی ئيـمام و ووتارخوێنـی شـارۆچكەی توزخورماتـو دەرچـووە و بەهۆيـەوە رەفعـەت ئەفەنـدی هۆبـەی فەرمانبەرانـی ئەملاكـی هومايۆنـی سـەڵاحيە دەسـت بەسـەر كـراوە، ئـەم تەلەگرافنامانـەی لەلايـەن ناوبـراوەوە رەوان كـراوە و راگەيەنـدراوە، داوای ميهرەبانـی و دادوەری جەنابی پاشـای كـردووە، هەروەهـا رايگەيانـدووە زوڵمـی لێكـراوە و بەهۆيـەوە پەرێشـان بـووە، مەزبەتـە لـە قۆميسـيۆنی ئەملاكـی هومايۆنـی موسـڵ هاتـووە كـە ناوبراو هێشـتا دەسـت بەسـەرە، لە بابەتـی پاراسـتنی دە يـەك و بابەتەكانی تـردا هەروەهـا لـە بـارەی ناوبـراو لـە ويلايەتـی موسـڵ لێكۆڵينـەوە كـراوە، ئەوراقەكانـی لـە كاتـی خۆيـدا رەوانـی پەيوەنديدارانـی كيتابـەت كـراوە، بـە تێروانيـن لـە لێكۆڵينـەوەكان لـە بارەيـەوە بـۆ يـەك رۆژيـش بێـت مامەڵـەی سـزادان جێبەجـێ نەكـراوە و بـە ئەركەكەيـەوە خەريـك بـووە، ئـاگاداری پێويسـت بدرێتـە ويلايـەت، بـۆ ئەمـەش بريـار و فەرمانـی داد رابگەيەندرێـت، بريـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم كەسـەيە كـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەيە.
نازری خەزينەی تايبەت</td></tr>
</table>

DH.MKT.00527.00042.002

DH.MKT	00527.00042	3 شەعبان 1320 (5 تشرینی دووەم 1902)

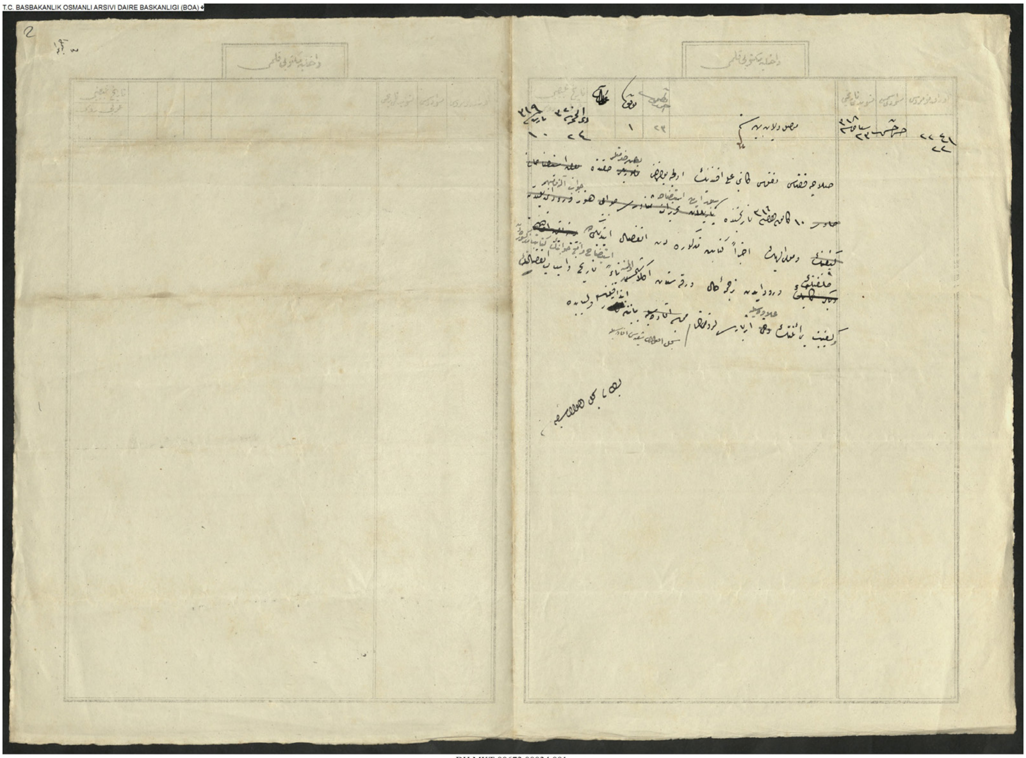
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
وەڵامی نووسراوی ٢٥ ئۆغستۆس ١٣١٨ ژمارە ٧٩ی عالیە، موبارەك ئەفەندی لە قەزای سەڵاحیە وەکو فەرمانبەرەی ناسنامەی قەزای سەڵاحیە دادەمەزرێت، لە مێژووی ١ کانوونی دووەم ١٣٠٢ بە دەست بە کار بوونی ناوبراو لە ئەرکەکەی مانگانە ٢٥٠ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت، لەگەڵ چوونی بۆ ئەرکەکەی و خواردنی سوێندی یاسایی دەست بە ئەرکەکەی دەکات، بەڵام دەرکەوتووە عومەر بن لە ئەرکی ناوهاتووە و لە دوای ناوبراویش دەستی بە ئەرکەکەی کردووە، ئەرکەکانی سەید ئەحمەد ئاغا و سەید خەلیل ئاغا و محەمەد ئەفەندی پەسەند کراو نییە، بەڵام هەژماری بریکارەکانیان ئاسایی دەبینرێت، ئاماژەی پێ بکرێت بە چ جۆرێك مووچەی ماوەی بەکارهێنانیان دابین کراوە، بە ووتەی ژمێریاری نووسراو بۆ راگەیاندنی کراوە.

DH.MKT.00619.00012.001

DH.MKT	00619.00012	29 شەعبان 1320 (1 کانوونی یەکەم 1902)

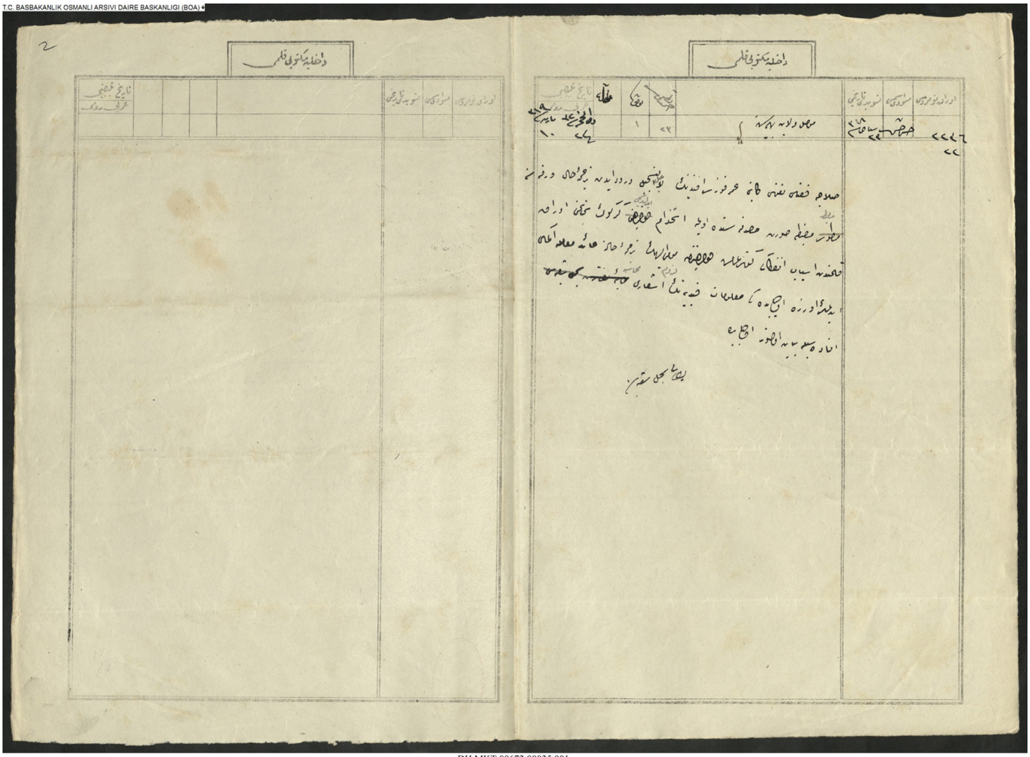
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
نـووسراوی وەرگێـردراوی کەسـێتی موبـارەك ئەفەنـدی فەرمانبـەری ناسـنامەی قـەزای سـەڵاحیە رەوان کـراوە، ئەگەرچـی داهاتـی پێنـج و داهاتـی تایبەت لە ١ موحـەررەم ١٢٩٨ تا ١٤ جەمادی یەکەم ١٣٠١ لـە دادگای دادی قەزای ناوهاتـوو لـە تۆمـاری شـەرعیە بـەکار هاتـووە، بـەڵام لـە نـووسراوی فەرمی پەسـەند نەکـراوە و ئـەوەی پەیوەسـتە بە مامەڵـەی تۆمـاری وەرگێردراوی کەسـێتی لەسـەر تەواو بوونـە، لە نـووسراوی ناوهاتوو ماوەی بەکارهێنانـی و هۆکاری دەسـت لـە کار هەڵگرتنـی ئاماژەی پـێ بکرێـت، لـەم بارەیـەوە بە ووتـەی هۆبـەی تۆماری کەسـێتی نووسراو کـراوە.

DH.MKT.00672.00034.001

DH.MKT	00672.00034	24 زیلحیجه 1320 (24 مارت 1903)

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
بەهـۆی خزمەتەکانـی عەلـی ئەفەنـدی کاتیبـی ناسـنامەی قـەزای سـەڵاحیە، نـوسراوی زانیـاری لـە مێـژووی ١٠ کانوونـی یەکـەم ١٣١٦ ڕەوان کـراوە، بـەڵام هێشـتا وەڵام وەرنەگیـراوە، لـە کۆتاییـدا ناوبـراو لـە ئەرکـی کاتیبـی جیابۆتـەوە، لـە وەرەقـەی وەرگێراوی کەسـێتی هاتووە و ڕوون بۆتـەوە، لە وەڵامی نووسراوی زانیـاری، مێژوو و هۆکاری جیابوونـەوەی لەگـەڵ چۆنیەتـی پاکانەکـەی و عەلاوەکـەی لـە هۆبـەی تۆمـاری کەسـێتی نـووسراوی بـۆ کـراوە.

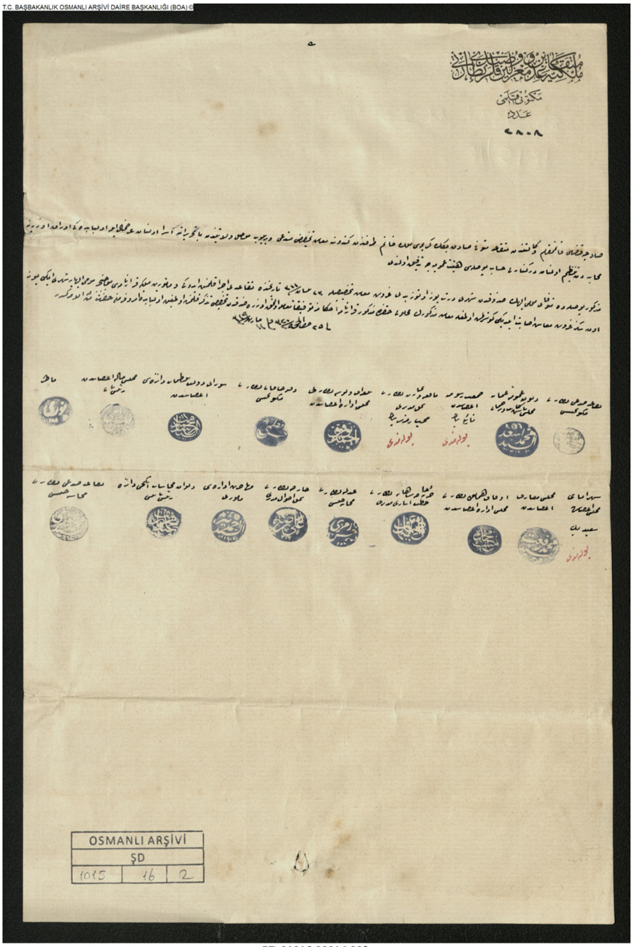

DH.MKT.00672.00035.001

DH.MKT	00672.00035	24 زيلحيجه 1320 (24 مارت 1903)

ويلايەتى موسڵى پايەبەرز

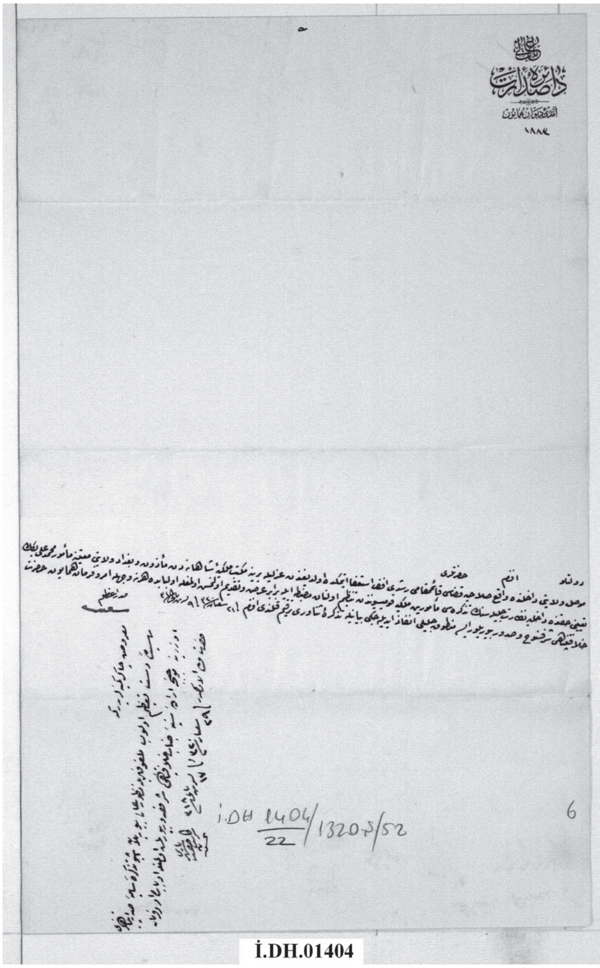
بـە مەبەسـتى تۆمـار وەرەقـەى وەرگێـراوى كەسـێتى عومـەر فـەوزى ئەفەنـدى كاتيبـى ناسـنامەى قـەزاى سـەڵاحيە هاتـووە، لەگـەڵ ئەمـەش وێنـەى مەزبەتـەى پەسـەند كـراو بـەكار هاتـووە، لـە قەڵەمـى ئەوراقـى سـانجەقى كەركـووك هـۆكارى دەسـت لـە كار هەڵگرتنـى نەنووسراوەتـەوە، بـۆ تـەواو كردنـى مامەڵـەى وەرگێـردراوى كەسـێتى، بـە ووتـە ژمێريـارى زانيـارى تۆمـار رادەگەيەندرێـت.

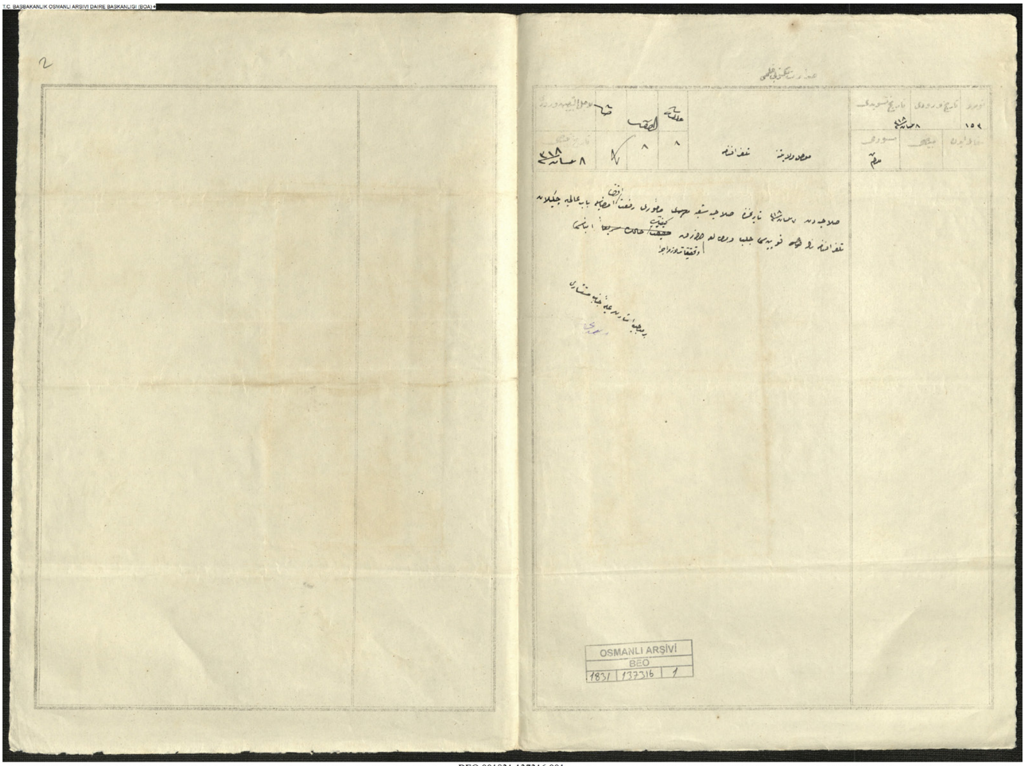
ŞD.01015.00016.002

25 زیلحیجە 1320 (25 مارت 1903)	01015.00016	ŞD

نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٢٨٠٨
خانەنشـینکراو سـادق بـەگ قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیەی پێشـوو مـردووە، داواکاری لەلایـەن کچەکـەی مەلیکـە خانـم بـەرز کراوەتـەوە تـا مووچـەی بـۆ ببرێتەوە، بـە نـووسراو لە ویلایەتـی موسـڵ ڕەوان کـراوە، لەگـەڵ داواکاریەکە نـووسراوی تایبەتـی بـەم بابەتـە و پەراوێـز لـە ژمێریـاری ڕێکخـراوە، لـە دەسـتەی گشـتیش ووردبینـی بـۆ کـراوە. لـە پۆسـتەی ناوهاتـوو ناوبـراو لـە سـندوق مانگانـە ٤٣٧ قـوروش مووچـەی خانەنشـینی بـۆ براوەتـەوە، لـە مێـژووی ٢٣ نیسـان ١٣١١ خانەنشـین کـراوە، بـە پشـت بەسـتن بـە بڕیارنامـەی مولکیـەی فەرمانبـەران ناوبـراو مانگانـە ٢١٨ مووچـەی بـۆ دابیـن دەکرێـت، مووچـەی ناوهاتـوو بـە بڕیارنامـە جێبەجـێ دەکرێـت، بـۆ دابیـن کردنیشـی نـووسراو بـۆ سـندوق کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.

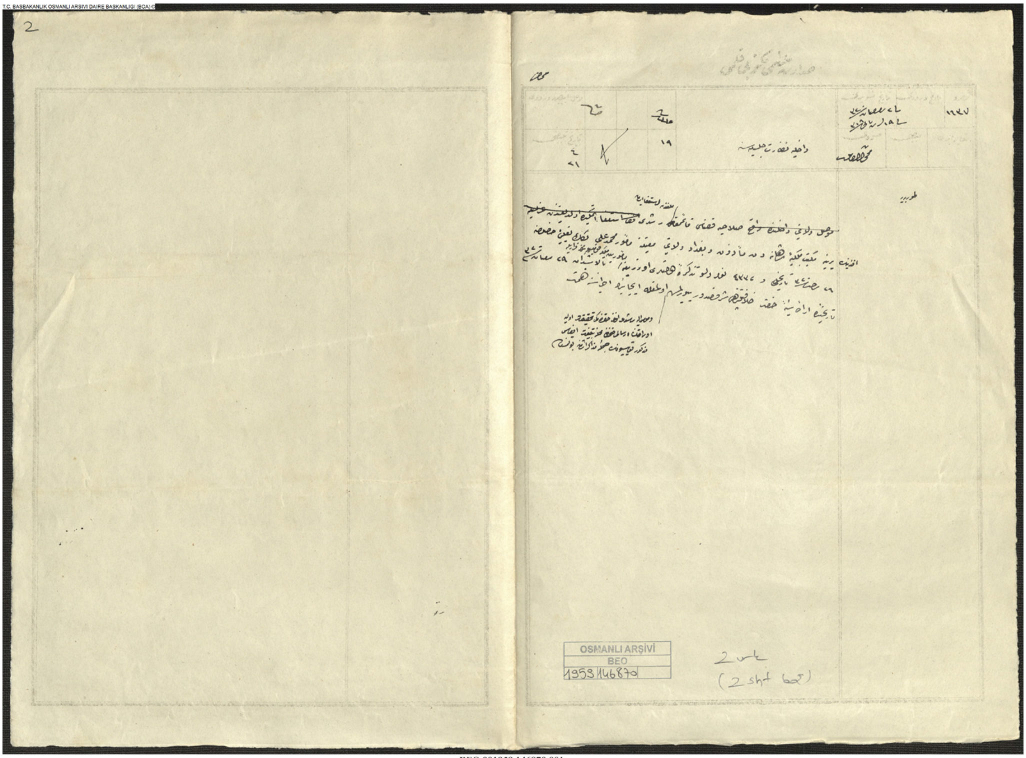

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01404.000022</td><td>21 شەعبان 1320 (23 تشرینی دووەم 1902)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٨٨٣
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە ویلایەتـی موسـڵ روشـدی ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە لـە ئەرکەکەیـدا جیابۆتـەوە و بـوردراوە، لـە شـوێن ئـەو فەرمانبـەری ویلایەتـی بەغـداد و دەرچـووی مەکتەبـی مولکیـەی شـاهانە محەمـەد عەلـی بـەگ دامەزرێـت، نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـكۆدار و مەزبەتـەی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت فەرمـان و بریـاری هومایـۆن چـی بێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

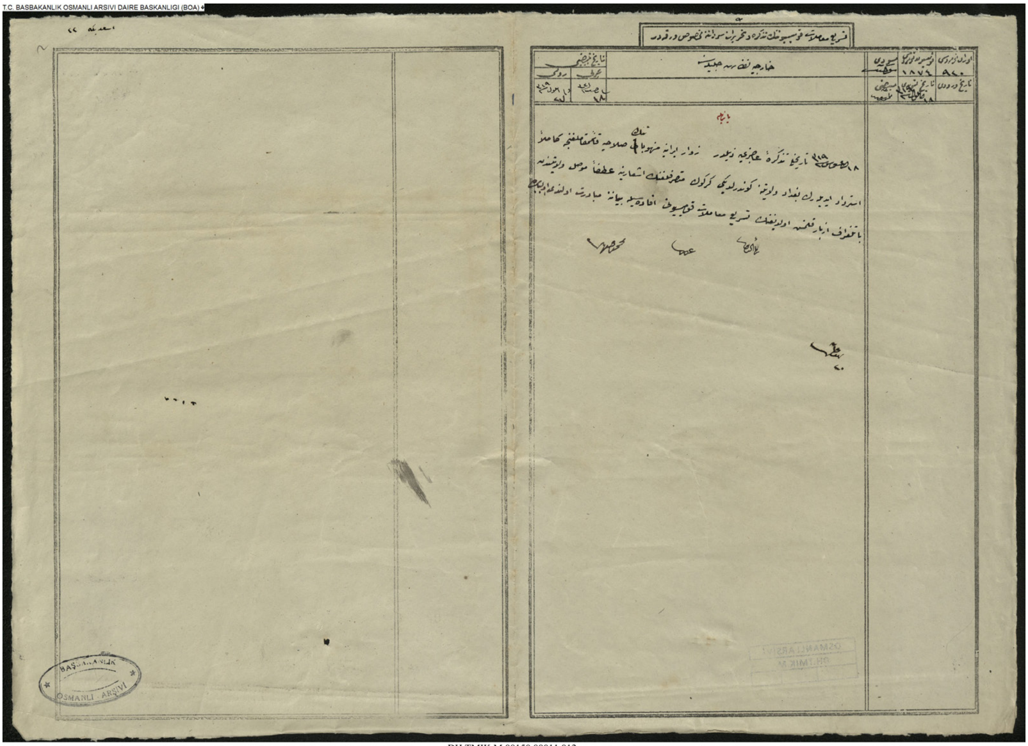
BEO.001831.137316.001

BEO	001831.137316	12 موحەررەم 1320 (21 نیسان 1902)
ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە لە مێژووی ٧ نیسان ١٣١٨ ڕەفعەت ئەفەندی فەرمانبەری هۆبەی سەڵاحیە تەلەگرافنامەیەکی بە واژووی لە سەڵاحیە ڕەوان کردووە، کۆپیەیەکی هێنراوە، خوێندنەوە و لێکۆڵینەوەی پێویستی بۆ کراوە، بە پەلە ڕابگەیەندرێت.		

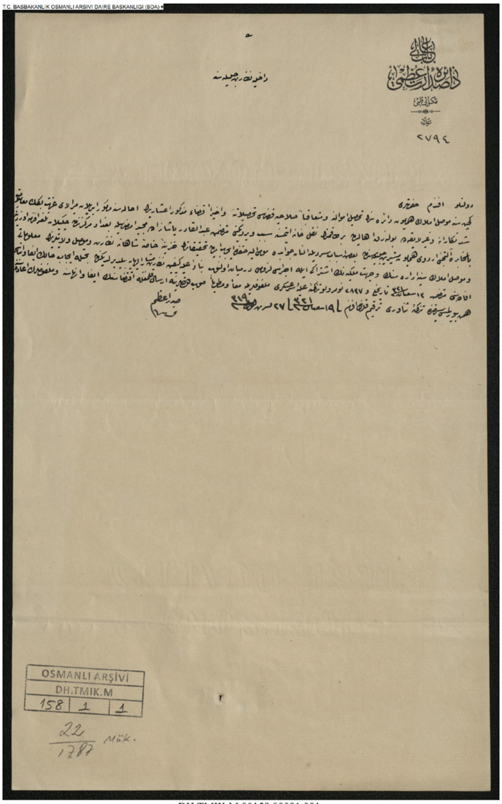
BEO.001959.146870.001

<table>
<tr><th>BEO</th><th>001959.146870</th><th>2 ڕەمەزان 1320 (3 کانوونی یەکەم 1902)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
ڕوشدی ئەفەندی لە ئەرکی قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە بوردراوە، لە شوێن ئەو محەمەد عەلی بەگ فەرمانبەری ویلایەتی بەغداد و دەرچووی مەکتەبی شاهانەی مولکیە دامەزرێت، لەسەر نووسراوی ژمارە ٤٣٣٢ی ٢٦ ڕەجەب ١٣٢٠ بریار لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە دەرچووە و لە ٢٩ شەعبان ١٣٢٠ بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت ڕەزامەندی نیشان دراوە، لە بارەی ناوبراویش لێکۆڵینەوە ئەنجام دراوە و لە قۆمیسیۆنی ناوهاتوو نووسراوەتەوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

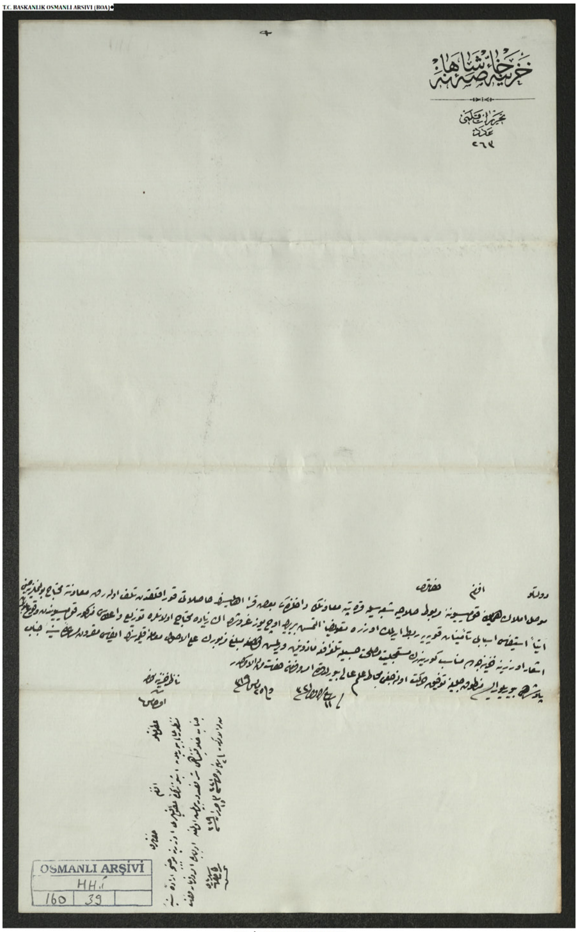
DH.TMIK.M.00150.00011.012

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00150.00011</td><td>18 رەجەب 1321 (10 تشرینی یەکەم 1903)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار
هاوپێچی نووسراوی مێژووی ١٨ ئۆغستۆس ١٣١٩، لە قائیمقامیەتی سەڵاحیە کەلوپەلە تاڵانکراوەکانی گەشتیارانی ئێران بە تەواوەتی گەڕێندراوەتەوە و ڕەوانی ویلایەتی بەغداد کراوە، بە ئاماژەی موتەسەرفی کەرکووك بە تەلەگراف لە ویلایەتی موسڵ نووسراو کراوە، بە وتەی قۆمیسیۆنی بە خێرا کردنی مامەڵەکان نووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

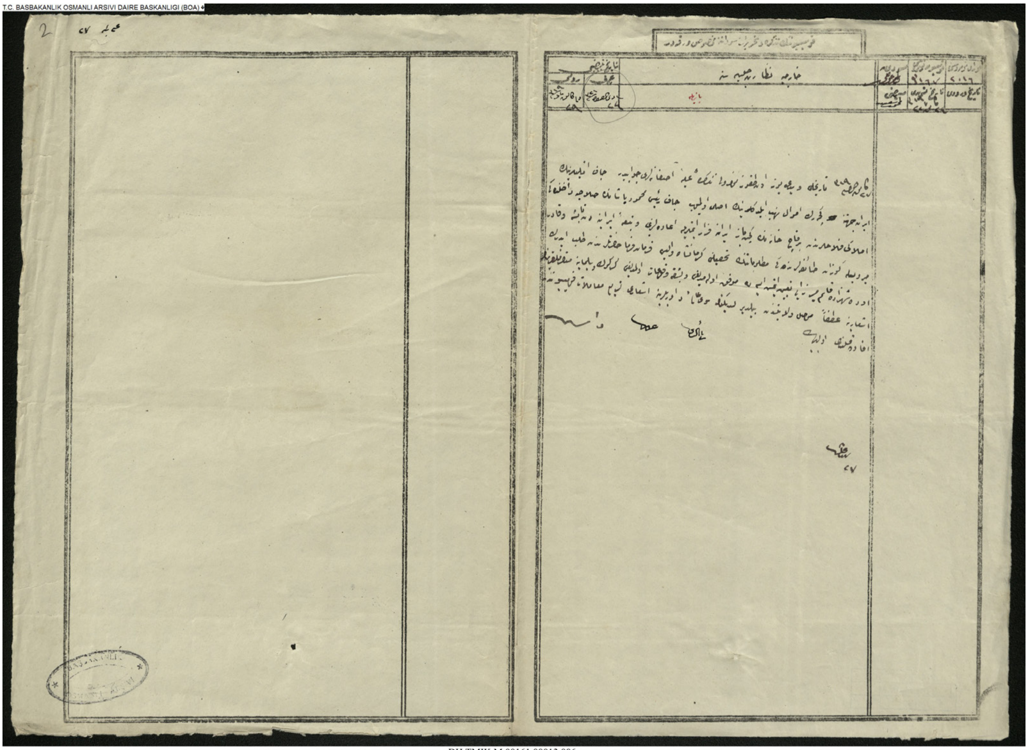
DH.TMIK.M.00158.00001.001

<table>
<tr><th>DH.TMIK.M</th><th>00158.00001</th><th>19 شەعبان 1321 (10 تشرینی دووەم 1903)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەتی پیرۆز
قەڵەمی مەکتوب
٢٧٩٤
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
سـاڵی رابـردوو بـۆ کۆکردنـەوەی داهاتـی فەرمانگـەی ئەملاکـی هومایۆنـی موسڵ و داهاتـی قـەزای سـەڵاحیە جگـە لەمـە بـۆ گواسـتنەوەی دەیەکـی قـەزای ناوهاتـوو میـری ئـاڵای عیـزەت بـەگ ئەرکـی پێـدراوە، لەبـەر ئـەوەی لـە مامەڵـەکان توندوتیـژی و نەشـیاوی ئەنجام داوە، بۆیـە تاقمێـك لـە دانیشـتوان خانەیـان گواسـتۆتەوە، لەسـەر ئـەم تەلەگرافنامەیـەی کـە بـە واژووی عەبدولقـادر پاشـازادە مەجیـد لـە مەرکـەزی بەغـداد دەرچـووە، بـە گفتوگـۆ لەگـەڵ موشـیری لەشـکری شەشـەمی هومایۆنـی شـکۆدار، وەڵام هاتـووە کـە لـە بـارەی ناوبـراو لێکۆڵینـەوە ئەنجام بدرێـت، بـە هاوبەشـی زانیـاری نەزارەتـی خەزینـەی تایبەتـی شـاهانەی ویلایەتـی موسـڵ و کارگێـری ئەملاکـی پاشـای موسـڵ و لایەنـی مولکیـە بـە پێویسـت زانـراوە جێبەجـێ بکرێـت، چۆنیەتـی کارەکـەش بـە نەزارەتـی ناوهاتـوو ووتـراوە، بـۆ جێبەجـێ کـردن و راگەیاندنـی نـوسراوی سـەر عەسـکەر لـە ١٣ شـەعبان ١٣٢١ ژمـارە ٢٨٣٧ بـۆ سـەروو رەوان کـراوە، دوای تەواوبوونـی کارەکـەش هاوپێچـەکان رەوان بکرێتـەوە، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

HH.İ..00160.00039.001

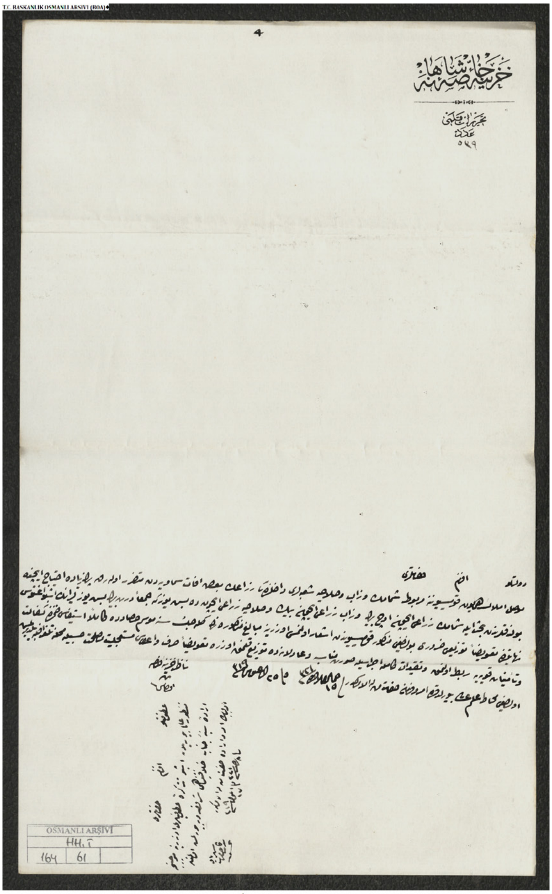
<table>
<tr><td>HH.İ</td><td>00160.00039</td><td>11 ڕەبیعی یەکەم 1321 (7 حوزەیران 1903)</td></tr>
<tr><td colspan="3">خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٢٦٣
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
داهاتی هۆبەی سەڵاحیەی سەر بە قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ و دانیشتوانی هەندێك گوندی ناو یاریدەدەری قەرەتەپە بەهۆی وشکەساڵیەوە لەناو چووە، بۆیە پێویستیان بە هاوکاریە، بۆ دابین کردن و ئامادەکاری هاوکاریەکە بری ٦١٣٠٠ قوروش بەسەر ئەم کەسانە دابەش بکرێت کە زۆر پێویستییان پێیەتی، لەسەر ئاماژەی قۆمیسیۆنی ناوهاتوو لە خەزینە بە گونجاو زانراوە، بە پەلەش بە تەلەگرافنامە ڕەزامەندی هاتووە، جەنابی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
نازری تایبەتی خەزینە</td></tr>
</table>

DH.TMIK.M.00161.00013.006

DH.TMIK.M	00161.00013	24 زیلقەعدە 1321 (11 شوبات 1904)

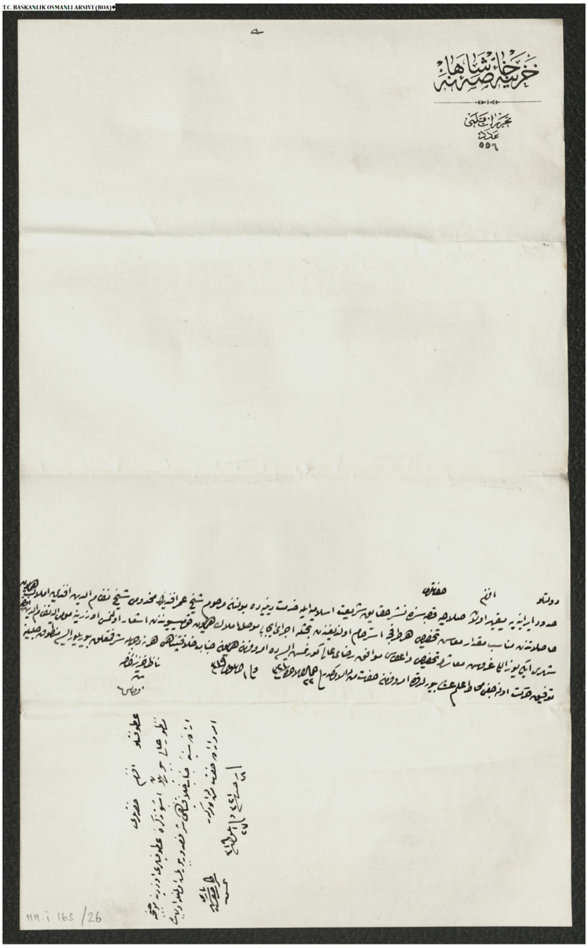
نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار
وەڵامی نووسراوی ٢٧ کانوونی یەکەم ١٣١٩ ژمارە ٧١٩ ی عالیە، ئەسپەکانی جاف پەریونەتەوە بۆ لای ئێران، پروپاگەندەی ئەوە هەیە کە گوایە کەلوپەلیان تالان کردووە، بەڵام ئەم پروپاگەندەیە راست نییە، هاوینی رابردوو چەند خانەیەك لە جوتیارە مولکدارەکانی سەڵاحیە رایانکردووە بۆ ئێران، بۆ گەراندنەوەی ئەمانە سەرۆکی جاف مەحمود پاشا رۆڵی هەبووە، هەروەها ئەم کەلوپەلە تاڵانکراوانەی کە لەلایەن تائیفەکانە، والی کرمانشا داوای لە .... کردووە، ئەویش شازادە قایم میرزای دامەزراندووە، بەڵام سەرکەوتوو نەبووە، جگە لەمە هیچ رووداوێکی تر رووی نەداوە، بە ئاماژەی موتەسەرفەکانی کەرکووك و سلێمانی بە ویلایەتی موسڵ راگەیەندراوە، بە ئاماژەی عالی لە قۆمیسیۆنی بەخێراکردنی مامەڵە جێبەجێ کراوە.

HH.İ..00164.00061.001

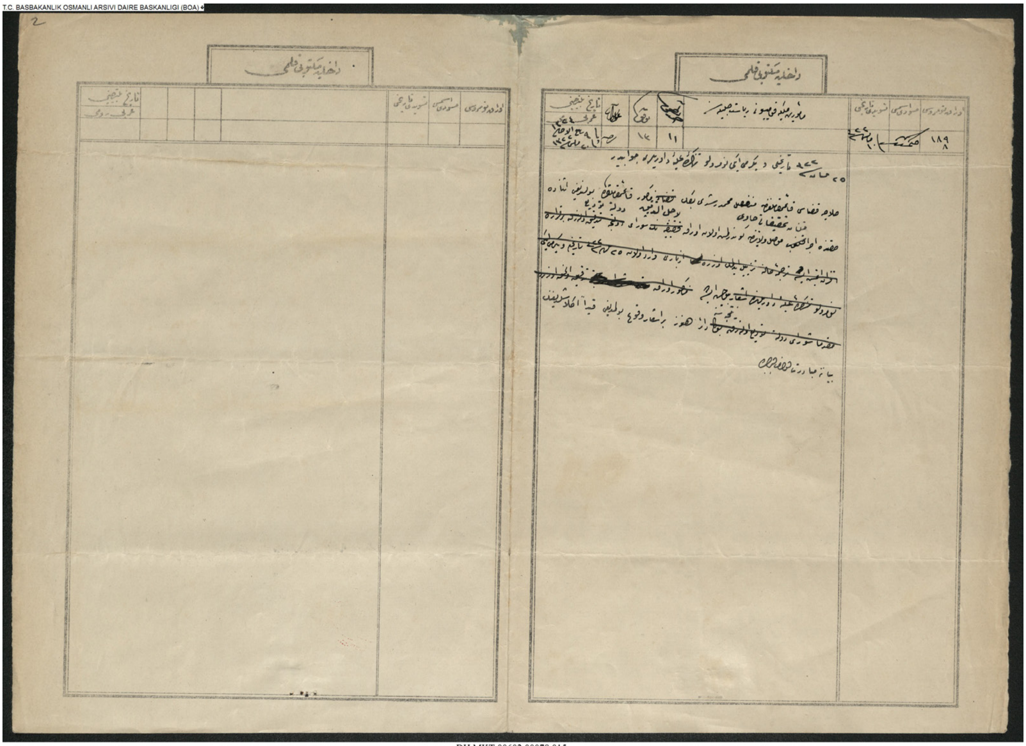
HH.İ	00164.00061	15 جەمادی کۆتایی 1321 (8 ئەیلوول 1903)

خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٥٣٩
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
هۆبەکانی شەمامك و زاب و سەڵاحیە کە سەر بە قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵە، بەهۆی زریان و کەشوهەوای ئاسمانیەوە کشتوکاڵەکەی تووشی زیان بووە، زیاد لە خۆی پێویستی بە هاوکاریە، بۆ کشتوکاڵی شەمامك ٣٠٠٠ و بۆ کشتوکاڵی زاب ١٠٠٠ و بۆ کشتوکاڵی سەڵاحیەش ٥٠٠ بە کۆکراوەیی ٤٥٠٠ لیرە دەکات، لە کۆتایی ئۆغستۆس قەرەبوو دەکرێنەوە، لەسەر ئاماژەی قۆمیسیۆنی ناوهاتوو برە پارەی دیاریکراو لە ساڵی داهاتوو لە وەرزی خەرمان دابەش دەکرێت، بۆ دابین کردن و خەرج کردنی لە رێگەی تەلەگراف بە خۆچێی راگەیەندراوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری خەزینەی تایبەتی

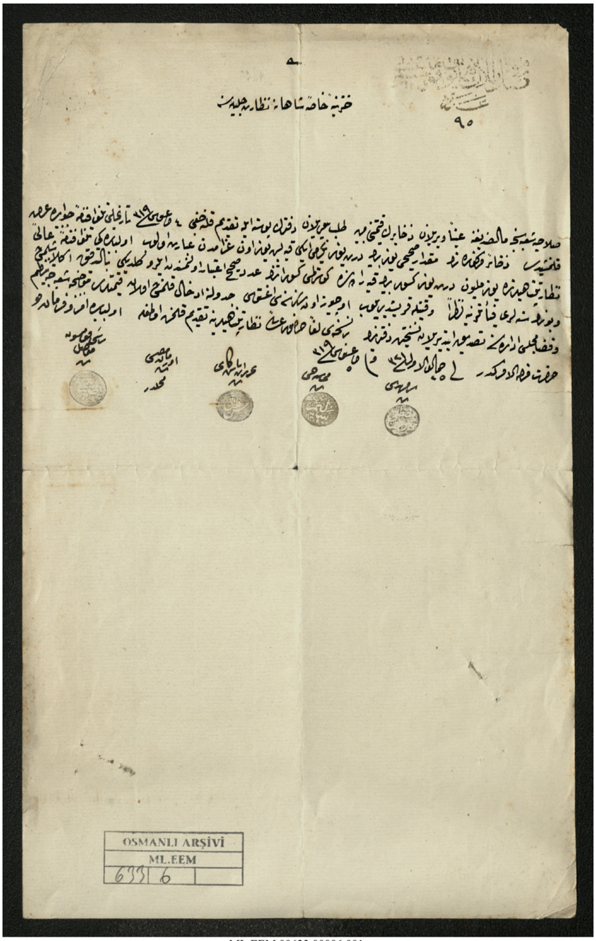
HH.İ..00165.00026.001

<table>
<tr><th>HH.İ</th><th>00165.00026</th><th>22 جەمادی کۆتایی 1321 (15 ئەیلوول 1903)</th></tr>
<tr><td colspan="3">خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٥٥٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
شێخ نیزامەددین ئەفەندی کوڕی شێخ عومەر ئەفەندی لە شارۆچکەی سەڵاحیە نزیك سنووری ئێران بە بڵاوکردنەوەی راستییەکانی شەریعەتی ئیسلامی خزمەتی هەبووە، بۆ ئەم مەبەستە لە داهاتی ئەملاکی همایۆن بڕێکی گونجاو مووچەی بۆ ببڕێتەوە، ئەگەرچی لەسەر ئاماژەی قۆمیسیۆنی ئەملاکی همایۆنی موسڵ رەزامەندی دراوە مانگانە ٢٥٠ قوروش مووچەی بۆ ببڕێتەوە، بەڵام بڕیار و فەرمانی همایۆن چی بێت جێبەجێ دەکرێت، بۆ ئەم کارە بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمان دەردەکات.
خەزینەی تایبەتی نازر</td></tr>
</table>

DH.MKT.00602.00078.015

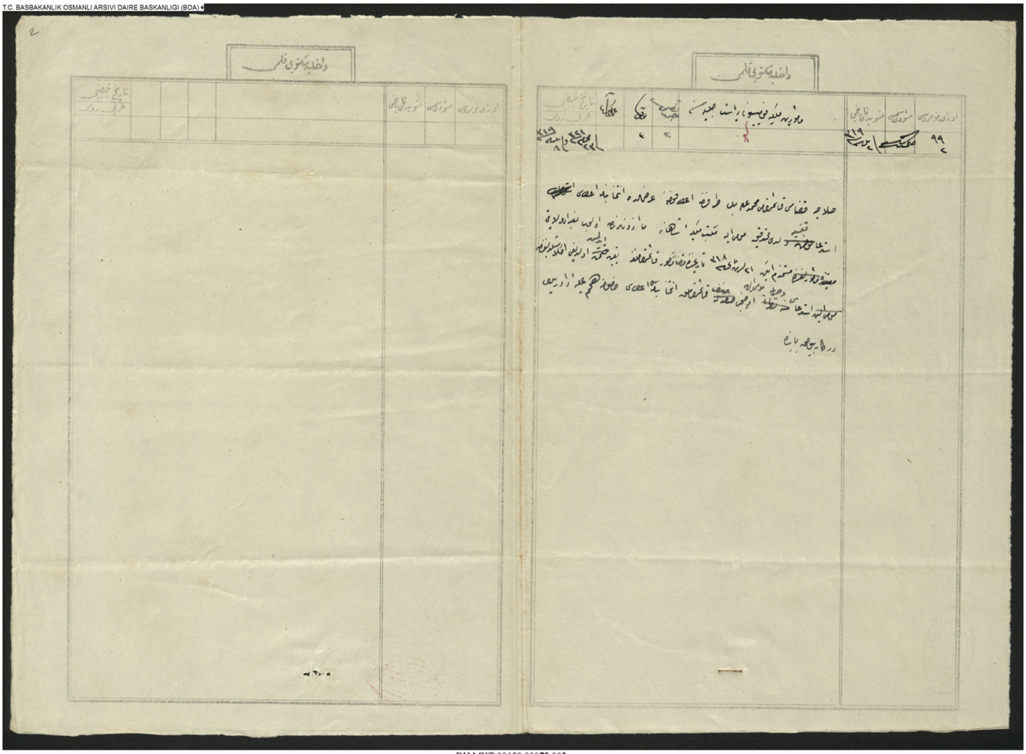
DH.MKT	00602.00078	9 ڕەبیعی کۆتایی 1321 (5 تەمموز 1903)
سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیەی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ٢٥ نیسان ١٣٢٢ ژمارە ٢٢ی عالیە، محەمەد روشدی بەگ قائیمقامی قەزای سەڵاحیە لە کارەکەی جیابۆتەوە، ئەم کاتەی کە لە ئەرکەکەیدا بووە لێکۆڵینەوەی لەگەڵ کراوە، ئەم ئەوراقانەی کە لە ویلایەتی موسڵ رەوان کراوە، بە مەبەستی ووردبینی بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە، بەڵام تا ئێستا ئەنجامەکەی ئاماژەی پێ نەکراوە، نووسراو کراوە.		

ML.EEM.00633.00006.001

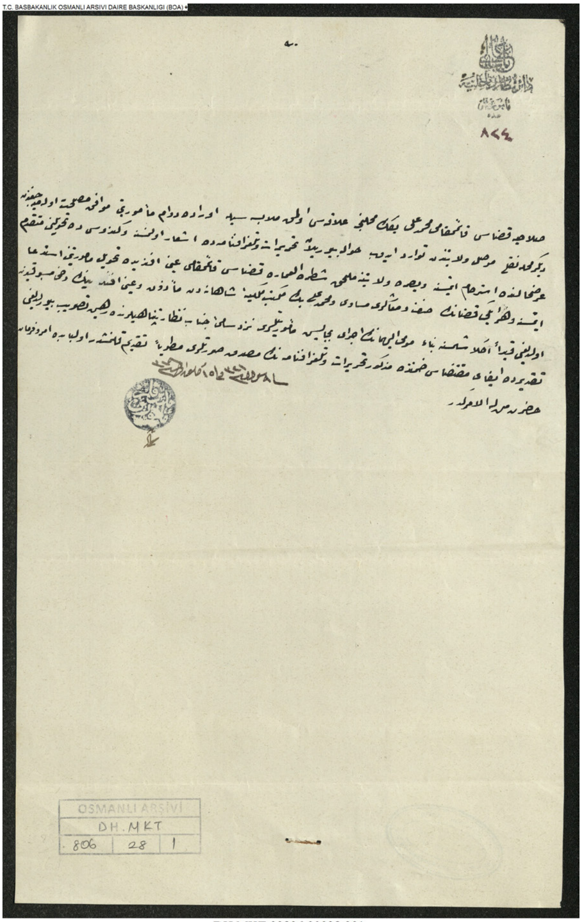
ML.EEM	00633.00006	25 جەمادی یەكەم 1321 (19 ئۆغستۆس 1903)

ژمارە ٩٥
خەزینەی تایبەتی شاهانەی نەزارەتی شكۆدار
ئـەم زەخیرانـەی دراوەتـە سـندوقی دارایـی هۆبـەی سـەڵاحیە، برەكـەی دیاریكـراوە و دەفتـەری داواكاریەكـە بـە پۆسـتە پێشـكەش كـراوە، وەڵامەكـەی لـە تەلەگرافنامـەی ٤ ئۆغسـتۆس ١٣١٩ راگەیەنـدراوە، نرخـی راستەقینەی زەخیـرەی ناوهاتـوو ١٠٠,٤٢٢ قیـە و ٥١٠ گـرام پێـك دێـت، لـە تەلەگرافنامـەی عالـی پەیوەندیـداری نـەزارەت نیشـان دراوە لـە نێـوان ١٠٠ ملیـۆن و ٤٠٠ هـەزار و هەندێـك قیـە دایـە، بـەڵام لـە وردبینـی كردنـدا تەنیـا هەندێكـی راسـت نییـە، بـە تێروانیـن لـە نرخـی سـاڵانی تـر بـە كات تێكـەڵ بـووە، نرخەكـەی لـە خشـتەی سـاڵی ١٣١٨ ئۆغسـتۆس تۆمـار كـراوە، لـە هۆبـە رێكخـراوە و لـە ئەنجوومەنـی كارگێـری قـەزا پەسـەند كـراوە، لـە دوو دەفتـەری كۆپیكـراو، كۆپیەیەكـی پێشكەشـی پەیوەندیـداری نـەزارەت كـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم كەسـەیە كـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
سەر ئەندازیار/ ژمێریاری/ باش كاتیبی تەحریرات/ موفتی دارستان/ سەرۆكی قۆمیسیۆنی موسل

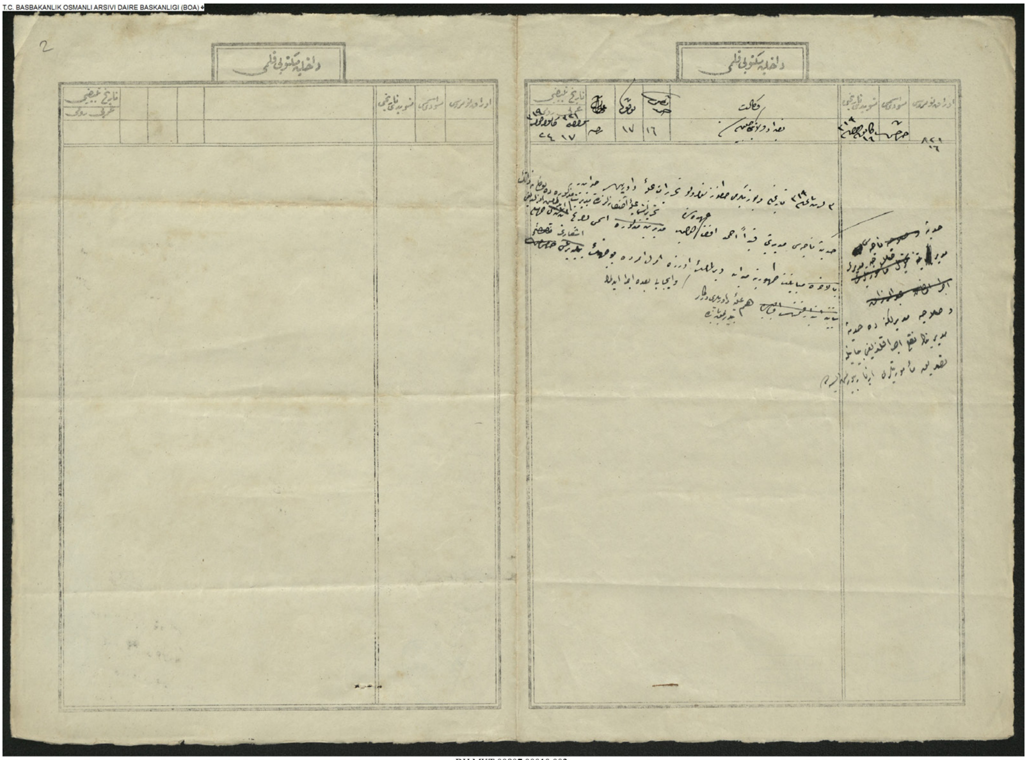
DH.MKT.00689.00072.002

23 موحەررەم 1321 (21 نیسان 1903)	00689.00072	**DH.MKT**
سەرۆکایەتی قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیەی شکۆدار لەلایـەن محەمـەد عەلـی بـەگ قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە داواکاری بـەرز کردۆتـەوە تێـدا داوای هەڵبژاردنـی کـردووە، دوای ووردبینـی دەرکەوتـووە ناوبـراو لـە دەرچـووی مەکتەبـی مولکیـەی شـاهانەیە، کـە لـە ویلایەتـی بەغـداد ئەرکـی هەبـووە، لـە مێـژووی ٢١ تشرینـی دووەم ١٣١٨ لـە قائیمقامـی قـەزای ناوهاتـوو دامـەزراوە، بـۆ ئـەوەی ناوبـراو لـە قائیمقامـی چینـی سـێیەمی هەڵبژێـردراوەکان بێـت هیممەتـی سـەروو پێویسـتە.		

DH.MKT.00806.00028.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00806.00028</td><td>9 شەوال 1321 (29 کانوونی یەکەم 1903)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی نەزارەتی ناوەخۆ
قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ٨٢٤
لەبەر ئـەوەی محەمـەد عەلـی بـەگ قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە پەیوەنـدی بـە بابەتەکـەوە هەیـە، بـەردەوام بوونـی لـە ئەرکەکـەی بـە گونجاو نەزانـراوە، سـەبارەت بـە گواسـتنەوەی بـۆ شـوێنێکی تـر تەلەگرافنامـە و نـووسراو لـە ویلایەتـی موسـڵ رەوان کـراوە و ئامـاژەی پێکـراوە، خۆشـی داواکاری بـەرز کردۆتـەوە و داوای گواسـتنەوەی ئەرکەکـەی کـردووە، هەروەهـا عەینـی ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای شـەترەتولعیمارەی سـەر بـە ویلایەتـی بـەسرا داوای گواسـتنەوەی کـردووە، لـە تۆمارەکان روون بۆتـەوە هـەردوو قەزا لـە رووی مووچە و چینەوە یەکسـانن، محەمـەد عەلـی بـەگ دەرچـووی مەکتەبـی مولکیـەی شـاهانە و عەینـی ئەفەنـدی بـە هەمـان شـێوەیە، گۆرینەوەیـان لەلایـەن پەیوەندیدارانـی نـەزارەت رێگـە پێـدراوە، پەسـەند کردنـی نـووسراو و تەلەگرافنامـە پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

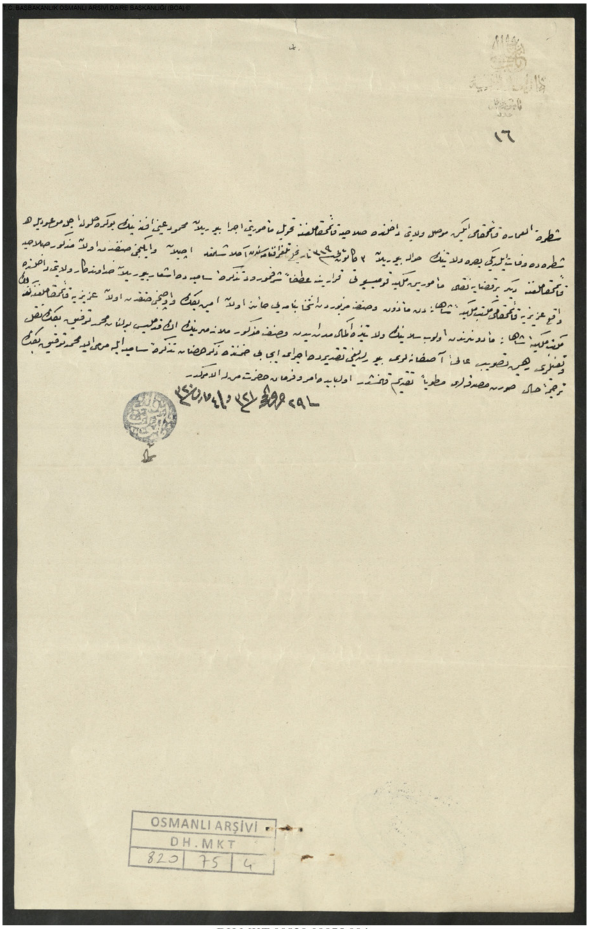

DH.MKT.00807.00010.002

DH.MKT	00807.00010	17 شەوال 1321 (6 کانوونی دووەم 1904)

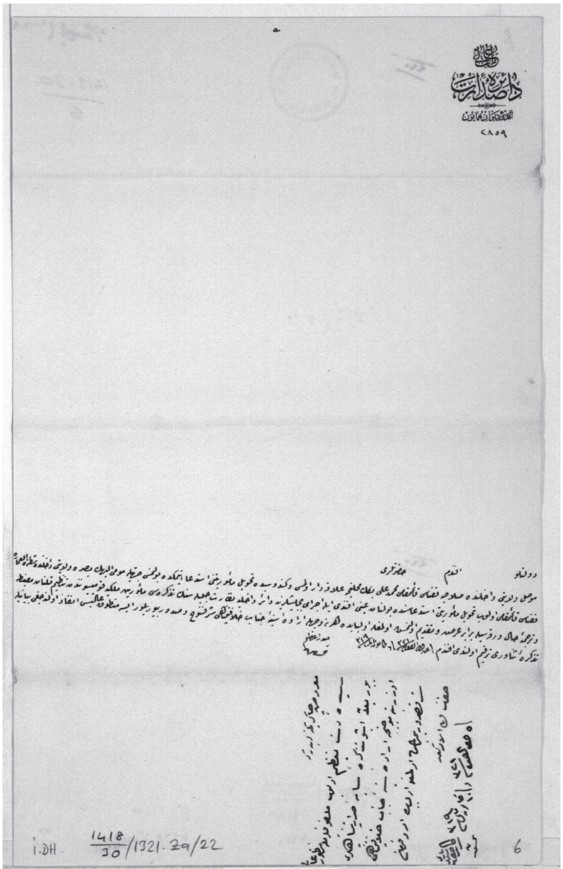
بریکاری ویلایەتی بەغدادی شکۆدار

وەڵامی نووسراوی ٣ تشرینی دووەم ١٣١٩ ژمارە ١٢٩ی عالیە، بە گوێرەی تۆمارەکان ئەحمەد ئەفەندی لە بەڕێوەبەرایەتی ناحیەی حەدیسە بوونی هەیە، بەڵام زانیاری زیاتر لەسەر ئەم ناوە نەدراوە، بۆ ئەوەی ڕێگە نەدرێت لێك چوون لە ناوەکان هەبێت، لە یەکەم بڕیاردا ئاماژەی پێ بکرێت، هەروەها بەڕێوەبەری حەدیسە بگوازرێتەوە بەڕێوەبەرایەتی سەڵاحیە، بەم ڕاگەیاندنە نووسراو بۆ پەسەند کردنی ئەرکەکانیان کراوە.

DH.MKT.00820.00075.004

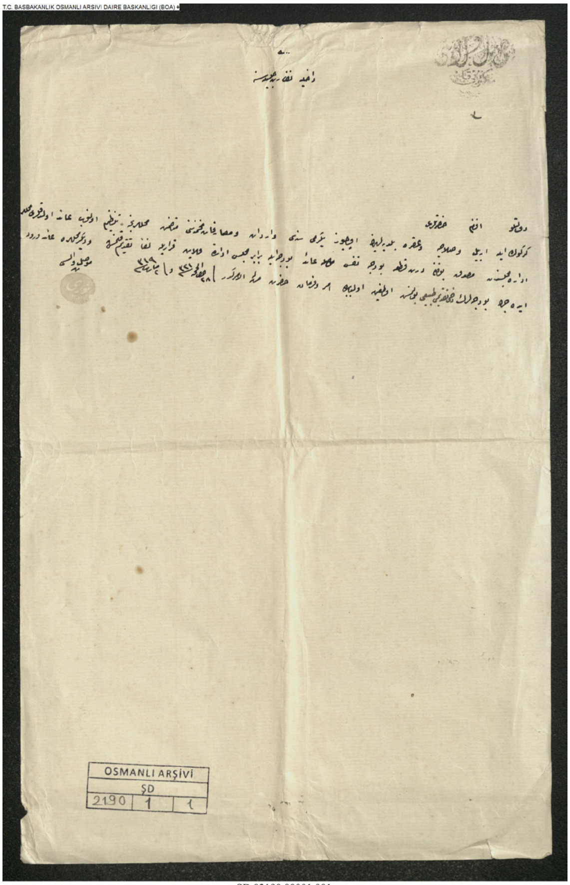
<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>00820.00075</td><td>29 زیلحیجه 1321 (17 مارت 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">کـە قائیمقامـی شـەترەتولعیمارە بـووە، لـە ویلایەتـی موسـڵ ئەرکەکـەی گوازراوەتـەوە بـۆ قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە، بـەڵام تەلەگرافنامـەی ٣ کانوونـی دووەم ١٣١٩ کـە لـە ویلایەتـی بـەسرا نێـردراوە دەرکەوتـووە مەحمـود عەینـی ئەفەنـدی مـردووە، قـەزای سـەڵاحیەش کـە لـە چینـی دووەم و قائیمقامیەتەکـەی بـە کراوەیـی ماوەتـەوە، ئەمیـن بـەگ قائیمقامـی عەزیزیـە، دەرچـووی مەکتەبـی مولکیـەی شـاهانە و لـە هەمـان چیـن هەڵبژێـردراوە، هەروەهـا محەمـەد تۆفیـق بـەگ دەرچـووی مەکتەبـی مولکیـەی شـاهانە بـۆ تەواوکردنـی مـاوەی ئەرکەکـەی لـە ویلایەتـی سـەلانیك بگوازرێنـەوە و دابمەزرێـن، بـە نـووسراوی سـەدری ئەعـزەم وێنـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی پەسـەندکراوی محەمـەد تۆفیـق بـەگ پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

İ.DH.01418

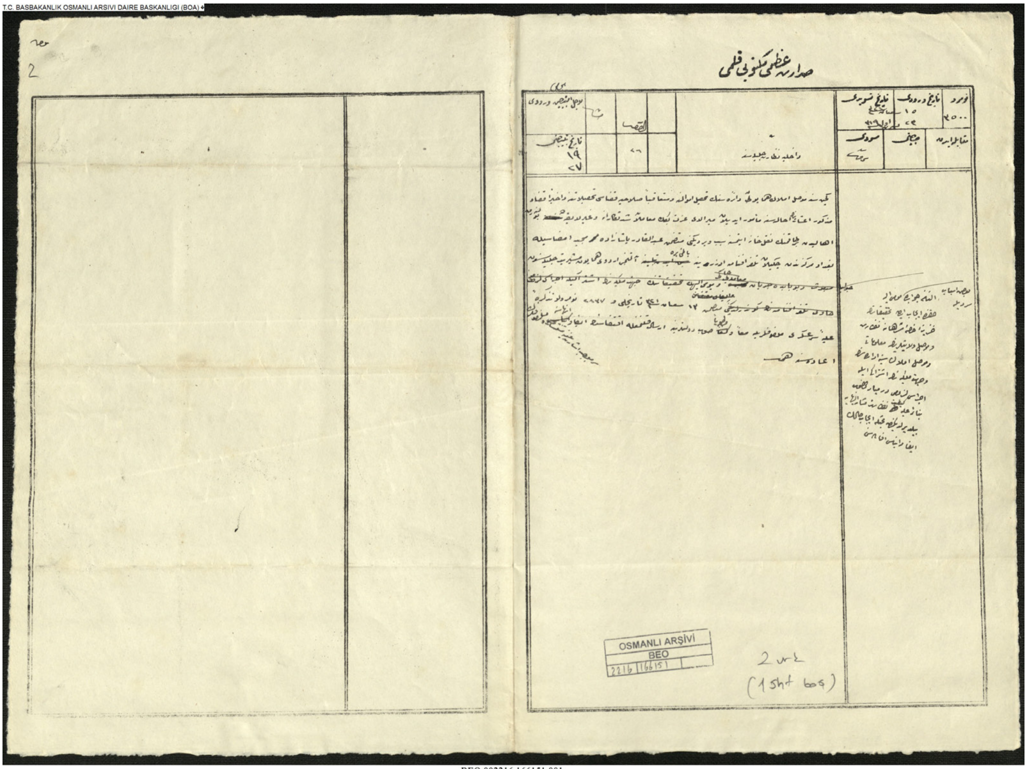
İ.DH	01418.000030	1 زیلقەعدە 1321 (19 کانوونی دووەم 1904)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٨٥٩
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە ویلایەتـی موسـڵ محەمـەد عەلـی بـەگ قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە داوای کـردووە ئەرکەکـەی بگوازرێتـەوە، لـە نـاو ویلایەتـی بـەسراش عەینـی ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای شـەترەتولعیمارە داوای گواسـتنەوەی ئەرکەکـەی کـردووە، بۆیـە گۆرینەوەیـان پـێ بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار و مەزبەتـەی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە و وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، بـە راگەیاندنـی نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

ŞD.02190.00001.001

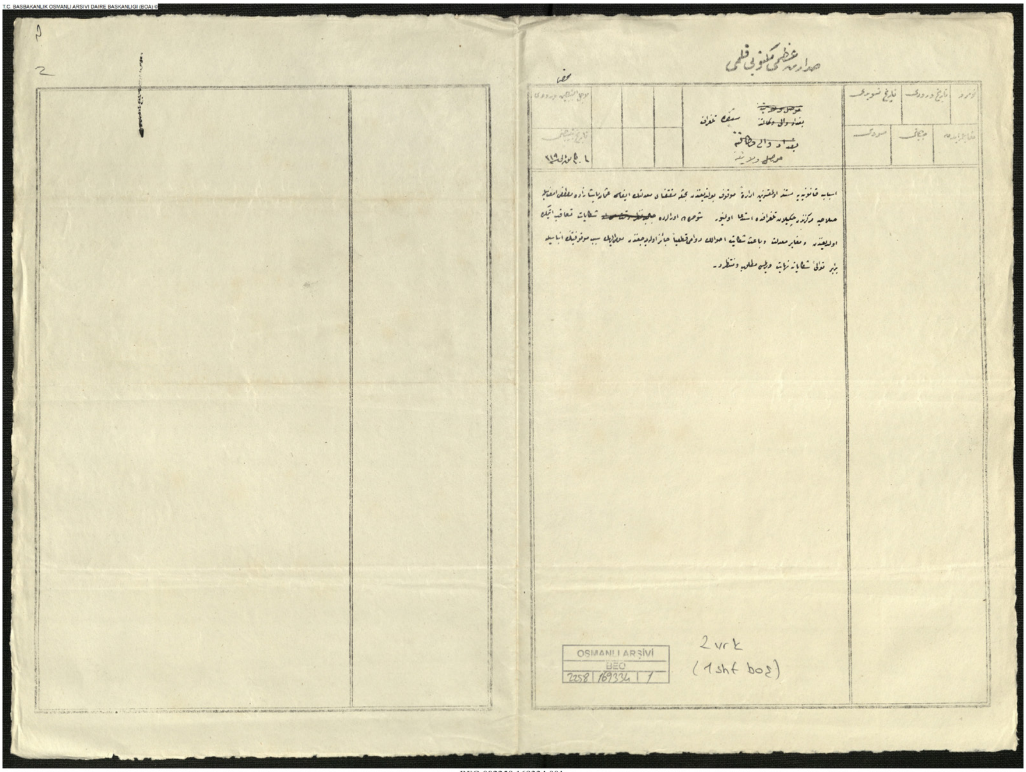
ŞD	02190.00001	28 زیلحیجە 1321 (16 مارت 1904)
ویلایەتی موسڵ قەڵەمی مەکتوب ٣ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم داهاتــی ســاڵی ١٣٢٠ و خەرجــی گــەورەی شــارەوانیەکانی کەرکــووك و هەولێــر و ســەڵاحیە و عەقــرە لــە شــوێن خۆیانــدا ڕێکخــراوە و لــە ئەنجوومەنــی کارگێــری خۆچێیەکانــی تایبــەت بــە ناوەخــۆ پەســەند کــراوە، ٤ پارچــە بودجــە لەگــەڵ بودجــەی موســڵ و بریــاری ئەنجوومەنــی کارگێــری ویلایــەت پێشــکەش کــراوە، ئــەم بودجانــەی کــە پەیوەســتە بــە شــوێنەکانی تریــش ئاســایی بیــنراوە پێشــکەش بکرێــت، لــەم بابەتــەدا بریــار و فەرمــان بــۆ جەنابــی ئــەم کەســەیە کــە فەرمانــی بەدەســتەوەیە. مۆری والی موسڵ نوری		

BEO.002216.166151.001

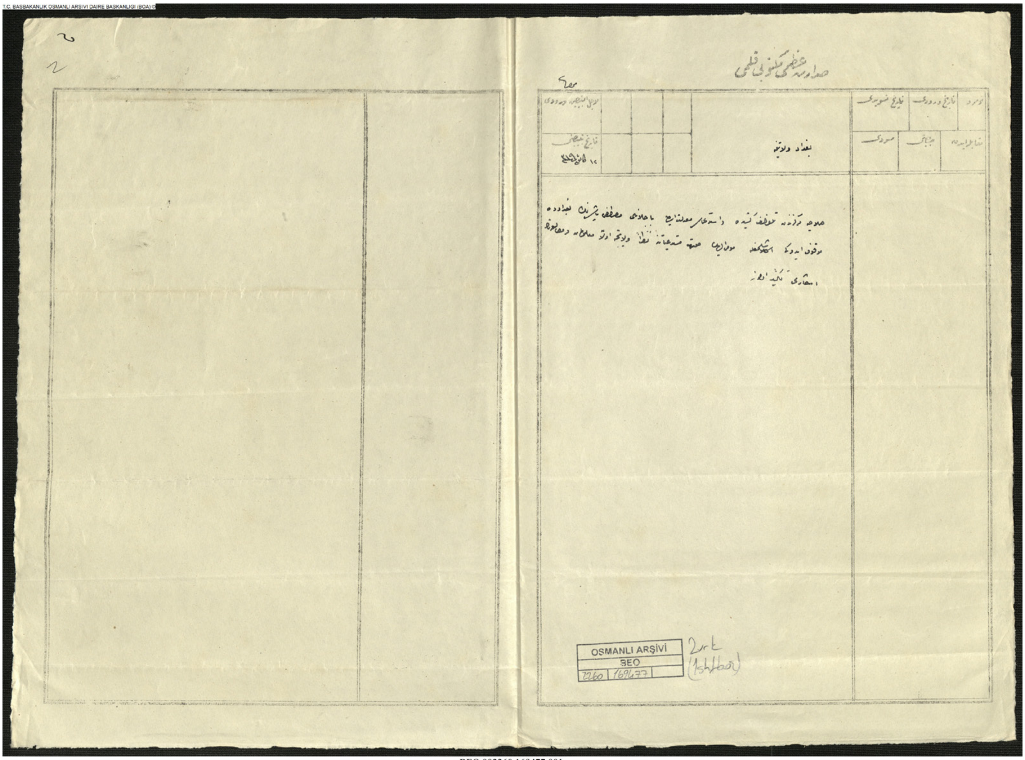
BEO	002216.166151	15 شەعبان 1321 (6 تشرینی دووەم 1903)

نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار
ساڵی رابـردوو بـۆ چاودێـری كردنـی داهـات و وەرگرتنـی داهاتـی فەرمانگـەی ئەملاكـی هومایۆنـی قـەزای سـەڵاحیە و گواسـتنەوەی دە یەكـی قـەزای ناوهاتـوو، میـری ئـاڵای عـزەت بـەگ ئەركـی پێـدراوە، بـەڵام لەبـەر ئـەوەی مامەڵـەی توندوتیـژ و نەگونجـاوی ئەنجـام داوە، بۆتـە هـۆكاری ئـەوەی لـە دانیشـتوان چەندیـن كـەس خانەكانیـان بگوازنـەوە، بـە واژووی عەبدولقـادر پاشـازادە محەمـەد مەجیـد تەلەگرافنامـە لـە مەركـەزی بەغـداد دەرچـووە، بۆیـە لـە موشـیری لەشـكری شەشـەمی هومایۆنـی شـكۆدار نـووسراوی ژمـارە ٢٨٣٧ی ١٣ شـەعبان ١٣٢١ لەگـەڵ نـووسراوی سـەر عەسـكەر نێـردراوە، لـەم وەڵامـەی كـە لـە بـارەی ناوبـراوەوە هاتـووە لێكۆڵینـەوە كـراوە و زانیـاری نەزارەتـی خەزینـەی تایبەتـی شـاهانە و ویلایەتـی موسـڵ لەگـەڵ هاوبەشـی فەرمانگـەی ئەملاكـی پاشـای موسـڵ بـە پێویسـت زانـراوە كاری پێویسـت ئەنجـام بدرێـت، بـۆ ئەمـەش نەزارەتـی ناوهاتـوو ئـاگادار كراوەتـەوە، كاری پێویسـت ئەنجـام بدرێـت و رابگەیەندرێـت، هاوپێچەكانیـش رەوان بكرێتـەوە.

BEO.002258.169334.001

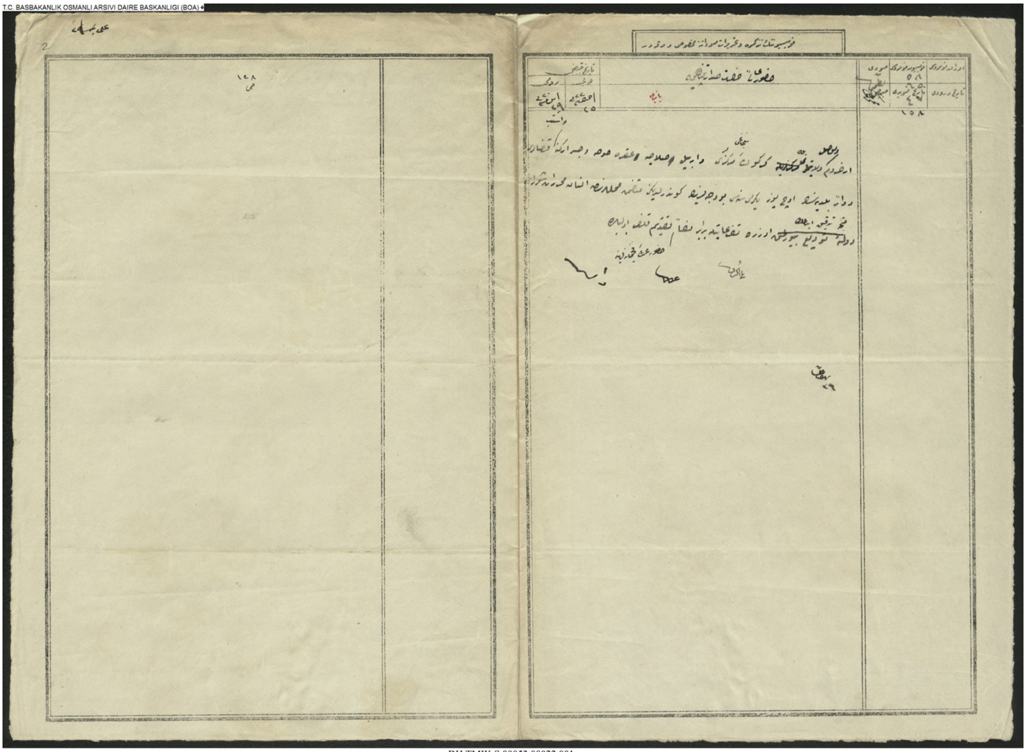
BEO	002258.169334	5 زیلقەعدە 1321 (23 کانوونی دووەم 1904)
ویلایەتی موسڵ بە واژووی عوسمان پاشازادە مستەفا تەلەگرافنامە لە مەرکەزی سەڵاحیە دەرچووە، لەبەر رێنمایی یاساییەوە داواکراوە، لەم ماوەیەدا سکاڵاکە بەدواداچوونی بۆ دەکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش گونجاو نییە لە ئەرکەکەی بەردەوام بێت، بۆیە سکاڵاکە کۆتایی پێ بهێنرێت.		

T.C. BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
BEO
2260 | 169477

BEO.002260.169477.001

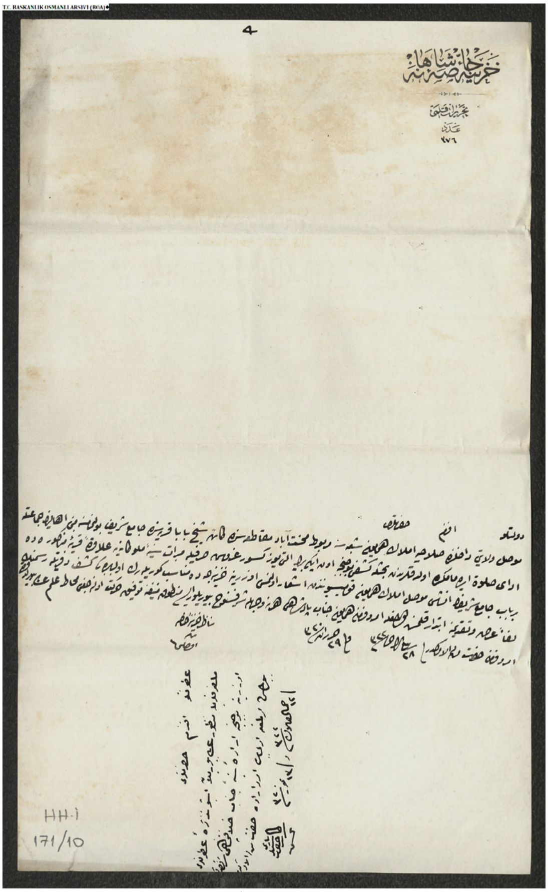
<table>
<tr><td>BEO</td><td>002260.169477</td><td>7 زیلقەعدە 1321 (25 کانوونی دووەم 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی بەغداد
لە مەرکـەزی سـەڵاحیە تەلەگرافنامـە رەوان کـراوە، دەرکەوتـووە باجەلانـی مسـتەفا پاشـا لـە بەغـداد دەسـت بەسـەرە، بـە تێروانیـن لـە بابەتەکـە خوێندنـەوە بـۆ زانیاریەکانـی ویلایـەت بکرێـت و دووپـات بکرێتـەوە.</td></tr>
</table>

DH.TMIK.S.00053.00022.001

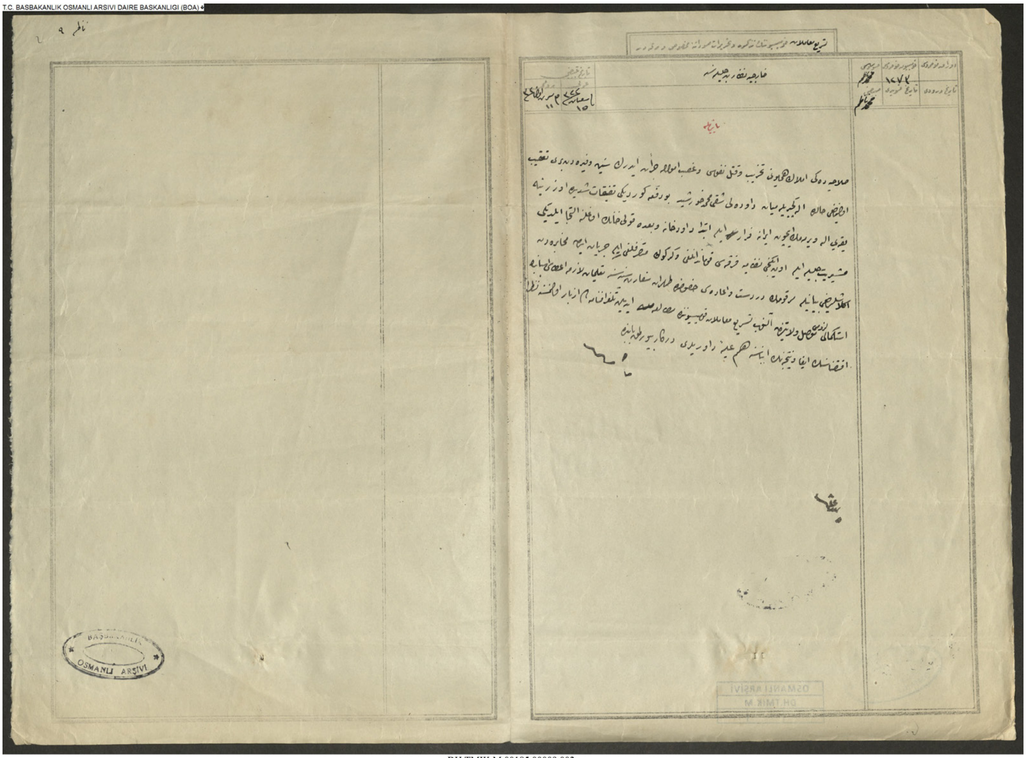
DH.TMIK.S	00053.00022	**25 سەفەر 1322 (11 مایس 1904)**

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
بودجەی ساڵی ١٣٢٠ ی فەرمانگەکانی شارەوانی ویلایەتەکانی ئەرزروم و موسڵ لەگەڵ مەرکەزەکانی سانجەقی کەرکووك و قەزاکانی هەولێر، سەڵاحیە و عەقرە نێردراوە، نووسراوی شورای دەوڵەت لە ناوچەکانیان وەرگیراوە، دوای ووردبینی لەگەڵ هاوپێچەکانیان پێشکەش کراوە.

HH.İ..00171.00010.001

<table>
<tr><td>HH.İ</td><td>00171.00010</td><td>28 رەبیعی کۆتایی 1322 (12 تەمموز 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٣٧٦
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لە گوندی شێخ بابا موقاتەعەی مخت ئابادی سەر بە هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیەی ویلایەتی موسڵ مزگەوتی تێدا نییە، دانیشتوانی گوندەکە نوێژی جەماعەت ناکەن، بە گوێرەی دەرخستە ١٢٦٠٠ قوروش و هەندێك خەرج کراوە، تا لە گوندی ناوهاتوو مزگەوتێکی یەك دەرگا دروست بکرێت، لەسەر ئاماژەی قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ لە خەزینە بە گونجاو زانراوە، لە دەفتەری دەرخستەی ئەم بابەتەدا لەگەڵ وێنەکەی راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، بریار و فەرمانی هومایۆنی جەنابی پاشا چ بێت جێبەجێ دەکرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
نازری حەزینەی تایبەت</td></tr>
</table>

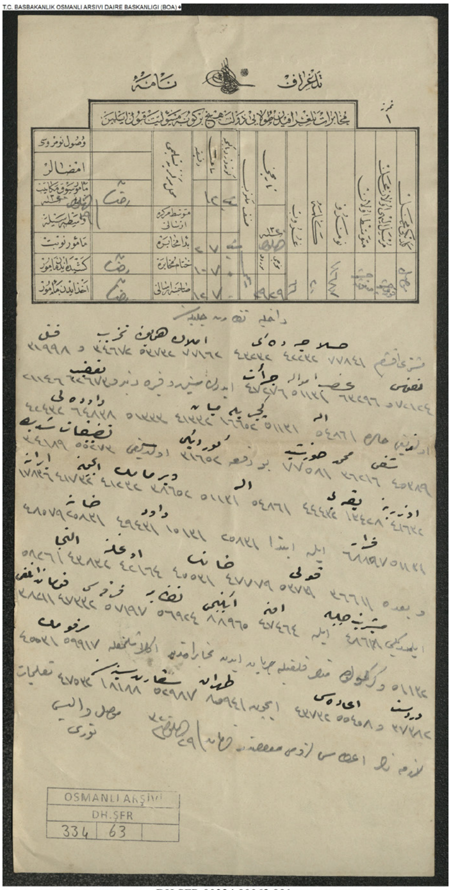

DH.TMIK.M.00185.00009.002

DH.TMIK.M	00185.00009	15 شەعبان 1322 (25 تشرینی یەکەم 1904)

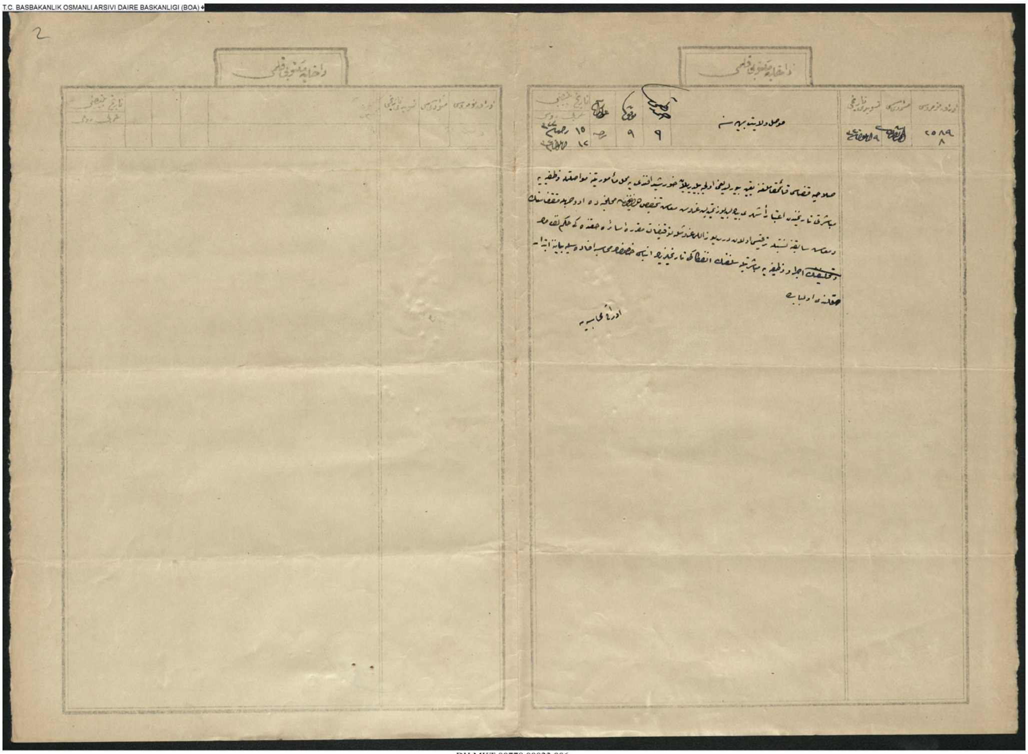
نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار

لـە وێـران کردنـی ئەملاکـی هومایۆنـی سـەڵاحیە و کوشـتنی خەڵـك و تاڵانکردنـی پارەوپـول درێغـی نەکـردووە، هەروەهـا سـاڵانێکی زۆرە چاودێـری کـراوە، کەچـی لەسـەر تاوانەکـەی دەسـتگیر نەکـراوە، بـەڵام ئەمجـارە چەتـە محەمـەد خورشـید داودەیـی چاودێریەکـی چـری بـۆ کـراوە، هـەواڵ بـۆ موشـیری شـکۆدار و قوماندانـی فرقـەی ١٢ ی نیزامیـە و موتەسـەرفی کەرکـووك هاتـووە، لـە هەواڵـەکان دەرکەوتـووە بـۆ ئـەوەی سـەرەنج رانەکێشـێت بـۆ ئێـران هەڵاتـووە، سـەرەتا بـۆ لای داود خـان و دواتـر چۆتـە لای کـوڕی قولـی خـان، بـەم راگەیەنـدراوە بـۆ دەسـتگیر کـردن و گەراندنـەوەی ڕێنمایـی پێویسـت بدرێتـە باڵیۆزخانـەی تەهـران، تەلەگرافنامـە لـە ویلایەتـی موسـڵ وەرگیـراوە و لـە قۆمیسـیۆنی خێراکردنـی مامەڵـەکان خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، بـە تێروانیـن لـە نووسراوەکـە کارەکـە ئەنجـام بدرێـت و ئەنجامەکـەی رابگەیەندرێـت.

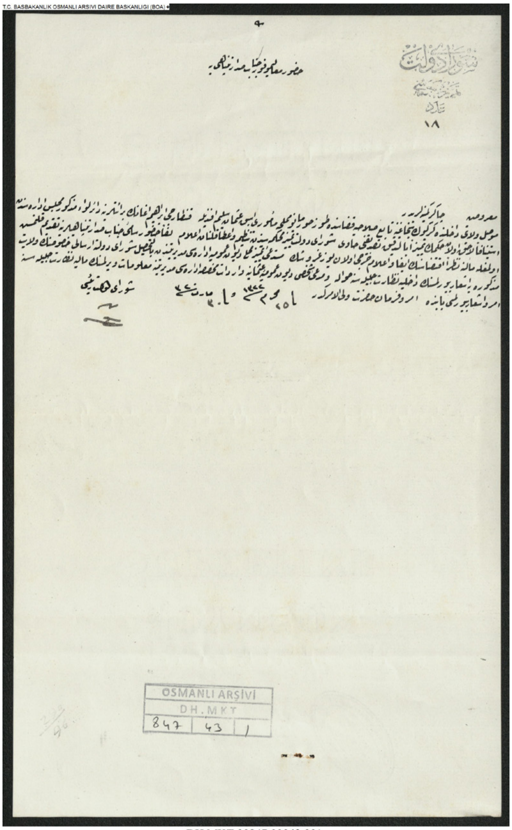
DH.ŞFR.00334.00063.001

<table>
<tr><th>DH.ŞFR</th><th>00334.00063</th><th>2 شەعبان 1322 (12 تشرینی یەکەم 1904)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بوێری کردووە ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە وێران بکات و خەڵک بکوژێت و کەلوپەلی خەڵک تالان بکات، چەندین ساڵە چاودێری دەکرێت، بەڵام دەستگیر نەکراوە، ئەمجارە بەهۆی تەنگانەیی و چاودێری توندەوە چەتە محەمەد خورشید داودەیی بەرەو ئێران رایکردووە، سەرەتا چۆتە خانەی داود دواتر چۆتە لای کوری قولی خان، ئەم زانیارییانە لە موشیرەتی شکۆدار و قوماندانی فرقەی ١٢ی نیزامیە و موتەسەرفیەتی کەرکووک هاتووە، بۆ دەستگیرکردن و هێنانەوەی ناوبراو لە ئێران زانیار و رێنمایی پێویست بدرێتە باڵیۆزخانەی تەهران، راگەیەندراوە فەرمان.
نوری والی موسڵ</td></tr>
</table>

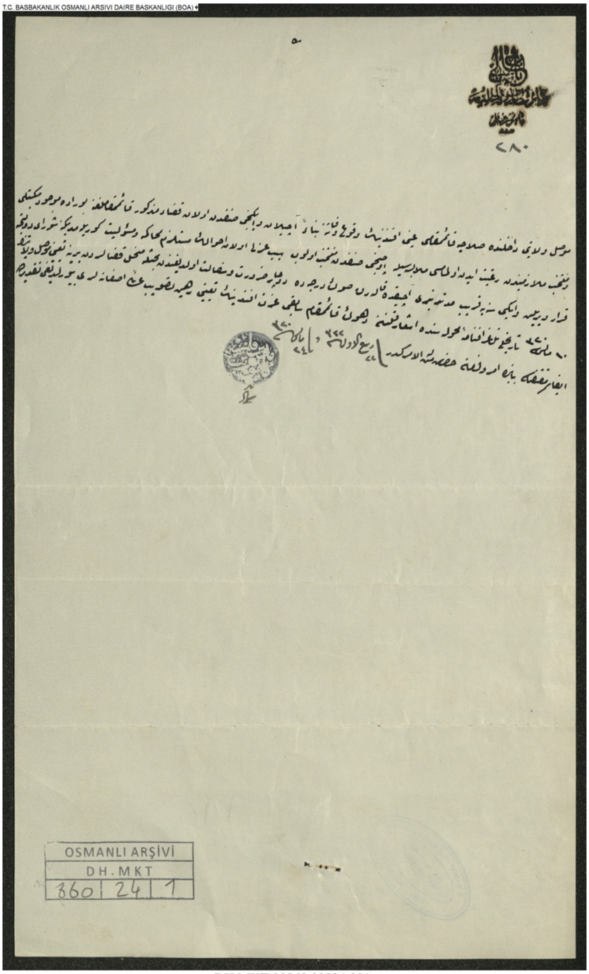
DH.MKT.00778.00023.006

DH.MKT	00778.00023	15 رەجەب 1322 (25 ئەیلوول 1904)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز خورشید ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە دامەزراوە، ناوبراو کە گەیشتە شوێنی مەبەست و لە مێژووی دەست بە کار بوونی مانگانە ١٥٧٥ قوروش مووچەی بۆ دابین دەکرێت، بە بەراورد لەگەڵ مووچەی ئێستا و پێشووی ٤٥٠ قوروش بەرز بۆتەوە، مێژووی دەست بە کاربوونی و دەست لە کار هەڵگرتنی ئەرکی پێشووی رابگەیەندرێت، بە ووتەی ژمێریاری نووسراو بکرێت و رابگەیەندرێت.		

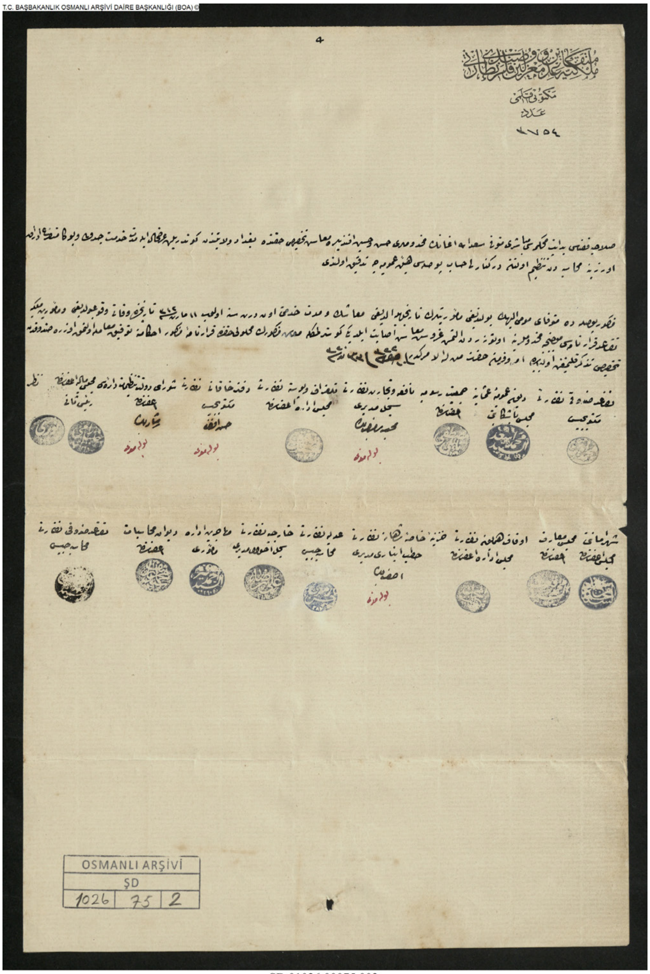
DH.MKT.00847.00043.001

25 موحەررەم 1322 (11 نيسان 1904)	00847.00043	DH.MKT
شوراى دەوڵەت ژمارە ١٨ جەنابى پەيوەنديدارى سەدارەت راگەيەندراوى بەندەمانە سەبارەت بە بێتاوانى عوسمان سەليم ئەفەندى فەرمانبەرى خوێى پێشووى توزخورماتو لەگەڵ قنتارچى ئيبراهيم ئاغا ئيستينافى ئەنجوومەنى كارگێرى ليواى ناوهاتوو لە قەزاى سەڵاحيەى سەر بە سانجەقى كەركووكى ويلايەتى موسڵ ووردبينى بە بريارى پێداچوونەوە كراوە و پەسەند كراوە، ئيعلاميش كە لە دادگاى پێداچوونەوەى شوراى دەوڵەت رێكخراوە و بەرز كراوەتەوە، پێشكەشى پەيوەنديدارى سەدارەت كراوە، بە تێروانين لە بابەتەكە بۆ خەرجى ئيعلام و جێبەجێ كردنى ١٠٠ قوروش داواكراوە، لە بەرێوەبەرايەتى كارگێرى ديوانى گشتى وەرگيراوە و بۆ شوراى دەوڵەت رەوان دەكرێت، بۆ ئەمەش ئاماژە دراوەتە ويلايەتى ناوهاتوو، ئاگادارى دراوەتە نەزارەتى دارايى شكۆدار كە زانيارى بدرێتە نەزارەتى ناوەخۆى شكۆدار و داواكارى كەسێتى ديوانى گشتى عوسمانى لە بەرێوەبەرايەتى كارگێرى داهاتى خەرجكراو، بريار و فەرمان بۆ جەنابى ئەم كەسەيە كە فەرمانى بەدەستەوەيە. سەرۆكى شوراى دەوڵەت		

DH.MKT.00860.00024.001

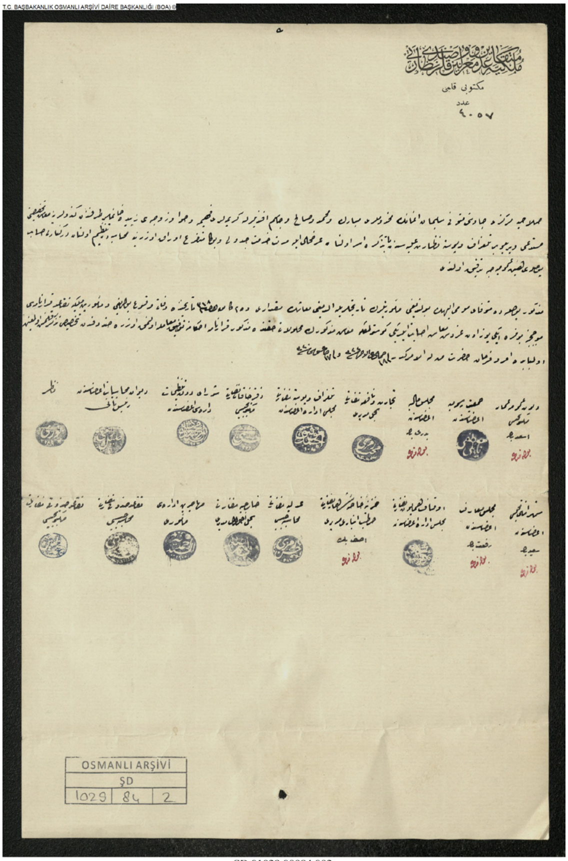
DH.MKT	00860.00024	22 رەبیعی یەکەم 1322 (4 ئۆغستۆس 1904)
بابی عالی .... ٢٨٠ عەینی ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ مردووە، قەزای ناوهاتووش لە چینی دووەم بە بەتاڵی ماوەتەوە، بۆ قائیمقامبەتی ناوهاتوو کەسێك نییە لە مولازیمەکانی هەڵبژێردراو و دەرچووی مەکتەب ئەرکەکە وەربگرێت، لە ویلایەتی موسڵ تەلەگرافنامە لە مێژووی ١٠ مایس ١٣٢٠ دەرچووە، تێدا ئاماژەی پێکراوە کە قائیمقامی پێشووی دهۆك عیزەت ئەفەندی دابمەزرێت، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.		

ŞD.01026.00075.002

ŞD	01026.00075	**10 سەفەر 1322 (26 نیسان 1904)**

نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٣٧٥٤
سەعدوڵڵا ئاغا موباشیری دادگای سەرەتایی قەزای سەڵاحیە مردووە، کورەکانی حەسەن ئەفەندی و حوسێن ئەفەندی داواکاریان بۆ ویلایەتی بەغداد بەرز کردۆتەوە و داوای مووچە دەکەن، لەسەر خشتەی ماوەی خزمەت و نووسراوی پەیوەست بەم بابەتە پەراوێز لە ژمێریاری رێکخراوە و لە دەستەی گشتیش وردبینی بۆ کراوە. مێژووی ئەم ئەرکانەی کە ناوبراو تێدا مووچەی وەرگرتووە و لە ١١ مارت ١٣١٢ مردووە، ماوەی خزمەتی بۆتە ١٤ ساڵ، بە پشت بەستن بە بریاری فەرمانبەرانی مولکیەی خانەنشین، مووچەکە دەکاتە ٦٠ قوروش، هەر یەکە ٣٠ قوروش وەردەگرن، مووچەی ناوهاتوو بە بریارنامە جێبەجێ دەکرێت و نووسراو بۆ سندوق کراوە تا دابین بکرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.

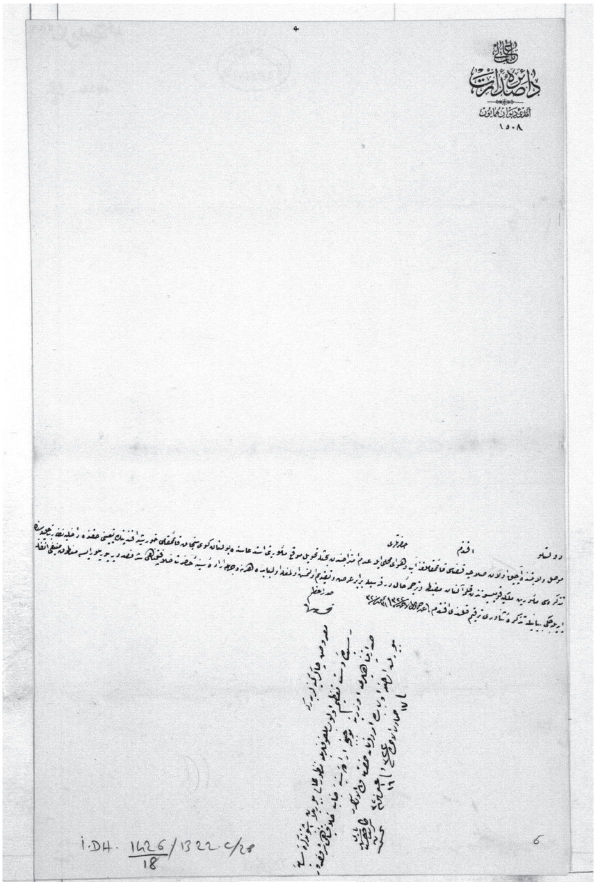

ŞD.01029.00084.002

ŞD	01029.00084	18 جەمادی کۆتایی 1322 (30 ئۆغستۆس 1904)

نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٤٠٥٧

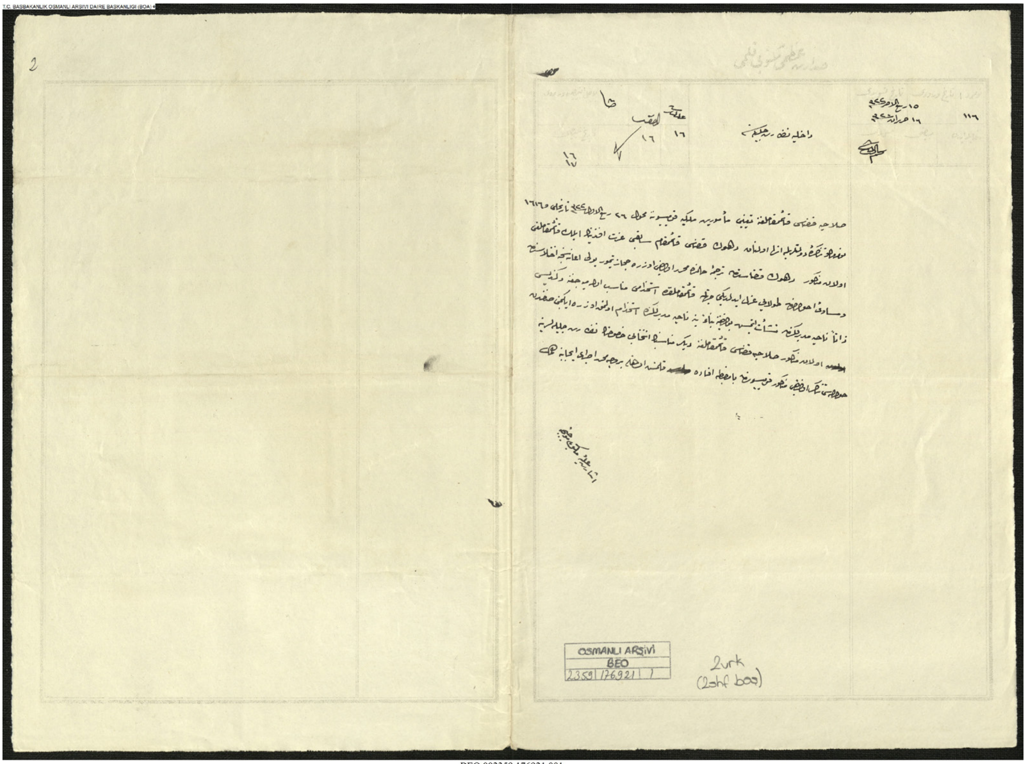
سـلێمان ئاغـا چاوشـی مەرکـەزی سـەڵاحیە مـردووە، داواکاری لەلایـەن کوڕەکانـی موبـارەك ئەفەنـدی و محەمـەد ئەفەنـدی و سـاڵح ئەفەنـدی و جاسـم ئەفەنـدی، کچەکانـی فەهیمـە خانـم و حـەوا خانـم و ژنەکـەی زوبیـدە خانـم بـەرز کراوەتـەوە، داوای دابیـن کردنـی مووچـە دەکـەن، نـووسراو لـە نەزارەتـی تەلەگـراف و پۆسـتە نێـردراوە، لەگـەڵ داواکاریەکـە خشـتەی مـاوەی خزمـەت و لەسـەر نـووسراوی تایبـەت بـەم بابەتـە لـە ژمێریـاری پەراوێـز ڕێکخـراوە، لـە دەسـتەی گشـتیش ووردبینـی بـۆ کـراوە. مێـژووی ئـەم ئەرکانـەی ناوبـراوی مـردوو لێـی بـووە، لەگـەڵ بـری مووچەکـەی و مێـژووی مردنەکـەی کـە ٢٥ کانوونـی یەکـەم ١٣١٨ بـووە، بـە پشـت بەسـتن بـە بڕیارنامـەی خانەنشـینی فەرمانبەرانـی مولکیـە ٢١٠ قـوروش دابیـن دەکرێـت، بـۆ مووچـەی ناوهاتـوو مامەڵەکـە لەسـەر جێبەجـێ کردنـە، بـۆ دابیـن کردنیشـی لـە سـندوق نـووسراو کـراوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.

İ.DH.01426

İ.DH	01426.000018	1 جەمادی کۆتایی 1322 (13 ئۆغستۆس 1904)

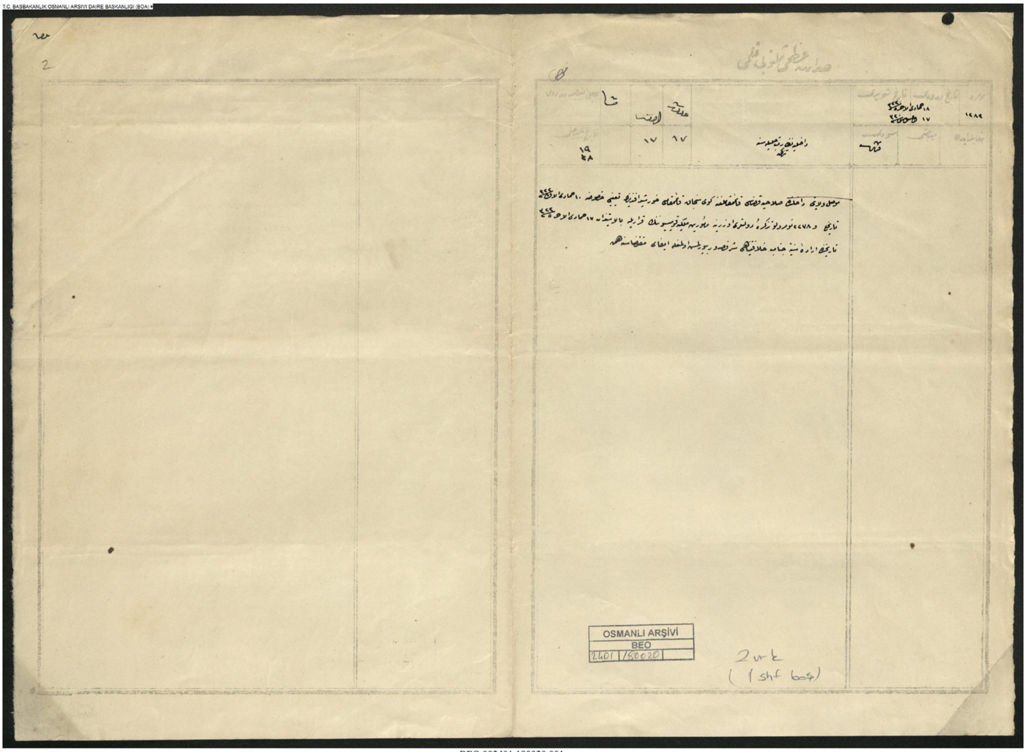
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
١٥٠٨
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
خورشـید ئەفەنـدی قائیمقامـی کـۆی سـانجەق لەگـەڵ ئاووهـەوای ناوچەکـە ئاوێتـە نابێـت، داوای کـردووە ئەرکەکـەی بگوازرێتـەوە، قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ بەتاڵـە، بـۆ دامەزراندنـی ناوبـراو نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار و مەزبەتـەی قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە کـە دراوەتـە قەڵـەم لەگـەڵ وەرەقـەی وەرگێـردراوی کەسـێتی راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
سەدری ئەعزەم

BEO.002359.176921.001

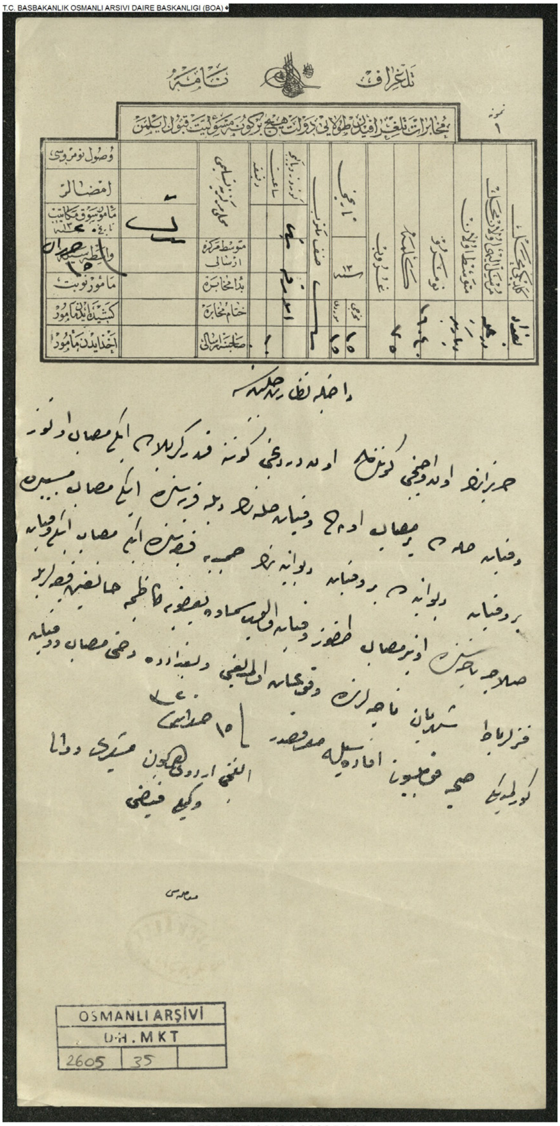
BEO	002359.176921	15 رەبیعی کۆتایی 1322 (29 حوزەیران 1904)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە بارەی دامەزراندنی عیززەت ئەفەندی قائیمقامی پێشووی قەزای دهۆك لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە، نووسرای ژمارە ١٦١٦ی ٢٦ رەبیعی یەکەم ١٣٢٢ لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە نێردراوە، زانیاری نوسراو رەوان کراوە، تێدا دەرکەوتووە ناوبراو لە ئەرکەکانی تری دوورخراوەتەوە، بۆیە بە گونجاو نازانرێت ئەرکی پێ بدرێتەوە، بە مەزبەتە نووسراو رەوانی قۆمیسیۆنی ناوهاتوو نێردراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

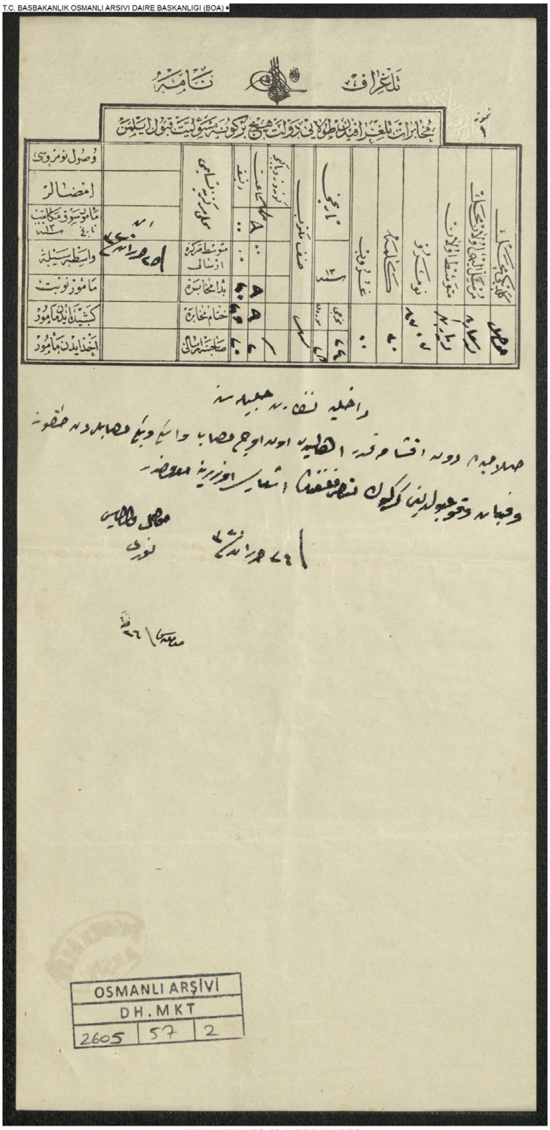
BEO.002401.180020.001

<table>
<tr><td>BEO</td><td>002401.180020</td><td>18 جەمادی کۆتایی 1322 (2 تەمموز 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
خورشید ئەفەندی قائیمقامی کۆی سانجەق لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە دادەمەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش لەسەر نووسراوی ١٠ جەمادی یەکەم ١٣٢٢ ژمارە ٢٢٧٨ و بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە، لە ١٧ جەمادی کۆتایی ١٣٢٢ بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت ڕەزامەندی دراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

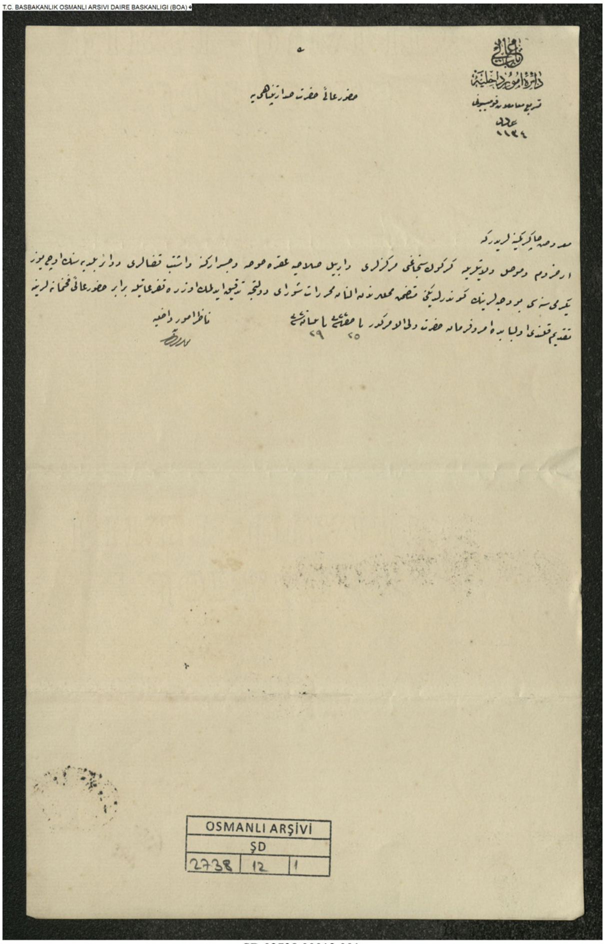
DH.MKT.02605.00035.001

<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02605.00035</td><td>14 رەبیعی کۆتایی 1322 (28 حوزەیران 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بە ووتەی قۆمیسیۆنی تەندروستی راگەیەندراوە، لە ١٣ حوزەیران تا ١٤ لە ناحیەی سەڵاحیە ١١ تووشبوو و ٩ مردوو هەبووە، لە شارۆچکەی خانەقین و ناحیەکانی قزلربات و شەهربان هیچ تووشبوو نەبووە.
فەیزی موشیری لەشکری شەشەمی هومایۆن و بریکاری والی</td></tr>
</table>

DH.MKT.02605.00057.002

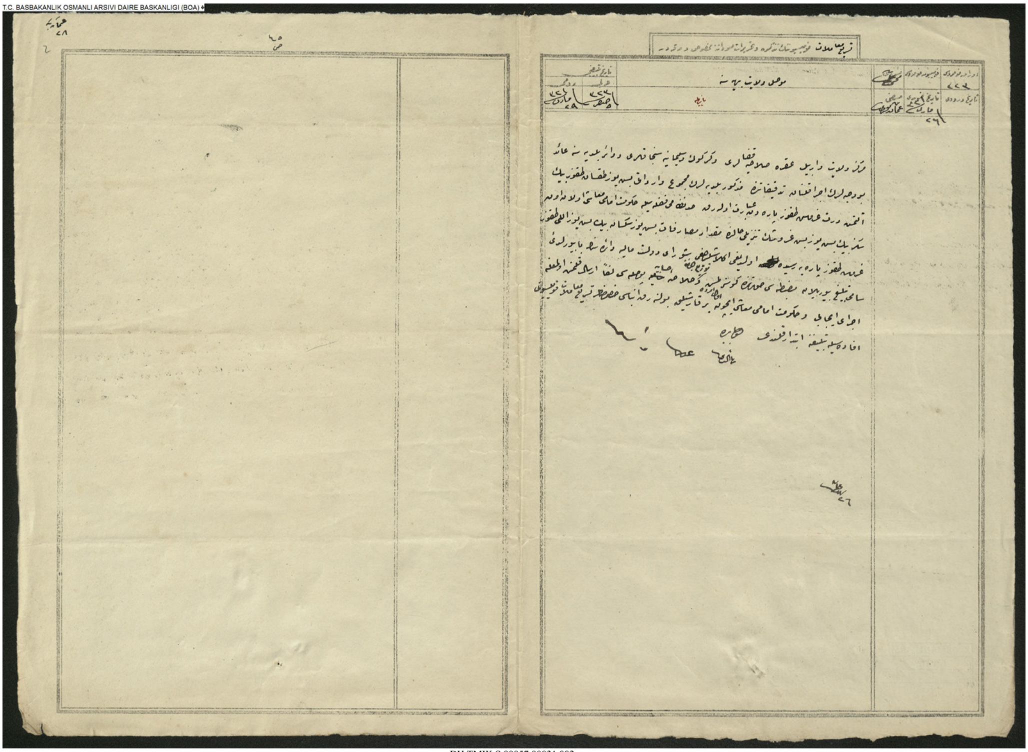
<table>
<tr><td>DH.MKT</td><td>02605.00057</td><td>23 ڕەبیعی کۆتایی 1322 (7 تەمموز 1904)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
لە سەر ئاماژەی موتەسەرفی کەرکووك ڕاگەیەندراوە، تا دوێنێ ئێوارە لە دانیشتوانی سەڵاحیە ١٣ تووشبوو و لە توشبووانی کۆن و نوێ ٩ مردوو هەیە.
والی موسڵ نوری</td></tr>
</table>

ŞD.02738.00012.001

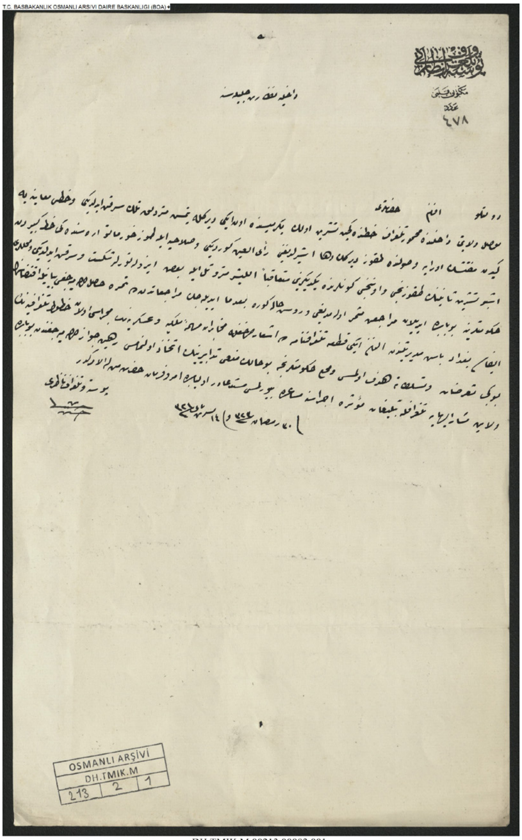
ŞD	02738.00012	25 سەفەر 1322 (11 مایس 1904)

بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قۆمیسیۆنی بەخێراکردنی مامەڵەکان
ژمارە ١١٣٤
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
لـە ویلایەتەکانـی ئـەرزروم و موسـڵ بودجـەی سـاڵی ١٣٢٠ی فەرمانگەکانـی شـارەوانی مەرکـەزی سـانجەقی کەرکـوك و قەزاکانـی هەولێـر، سـەڵاحیە، عەقـرە، حوسـە، جسرئەرگنـە و ئاشـتەب نێـردراوە، لـە شـوێنەکانی خۆیـان نووسراوەکانیـان هاتـووە و لـە شـورای دەوڵـەت ووردبینـی بـۆ دەکرێـت، لەگـەڵ هاوپێچـەکان بـۆ عالـی بـەرز کراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری کاروباری ناوەخۆ

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

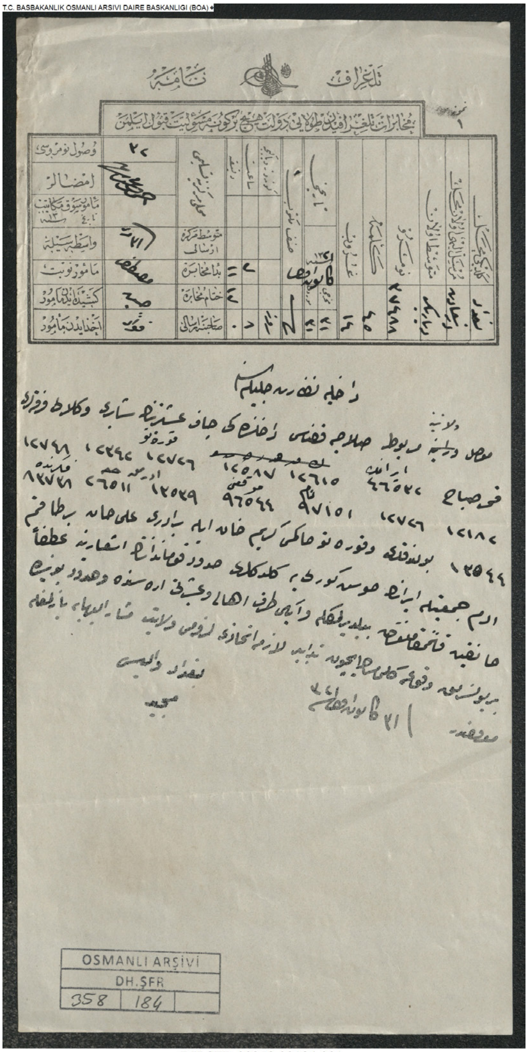
DH.TMIK.S.00057.00031.002

<table>
<tr><td>DH.TMIK.S</td><td>00057.00031</td><td>5 سەفەر 1323 (11 نیسان 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
ووردبینـی کردنـی بودجـەی فەرمانگەکانـی شـارەوانی مەرکـەزی ویلایـەت و قەزاکانـی هەولێـر و عەقـرە و سـەڵاحیە لەگـەڵ سـانجەقەکانی کەرکـووك و سـلێمانی، داهاتـی شـارەوانیەکانی ناوهاتـوو لـە ٥٩٩,٦٤ قـوروش و ٩ پـارە پێـك هاتـووە، بـە گوێـرەی نیـزام مووچـەی ئیمامـی حکوومـەت ٨٥٠٥ قـوروش هاتۆتـە خـوارەوە، بـری خەرجـی ٥٨٠,٥٥٩ قـوروش و ٩ پـارە بۆتـە رەسـید، لـە فەرمانگـەی دارایـی شـورای دەوڵـەت نـووسراو دەرچـووە و لـە مەزبەتەی نێـردراو روون بۆتـەوە، هەروەهـا پوختـەی هەژمارەکـە بـە پۆسـتە رەوان کـراوە، بـۆ مووچـەی ئیمامـی حکوومەتیـش ئەگـەر لەلایەکـی تـر رێـك بخرێـت ئـەوا رابگەیەندرێت و بـە ووتـەی قۆمیسـیۆنی بەخێراکردنی مامەڵـەکان نـووسراو کراوە.</td></tr>
</table>

DH.TMIK.M.00213.00002.001

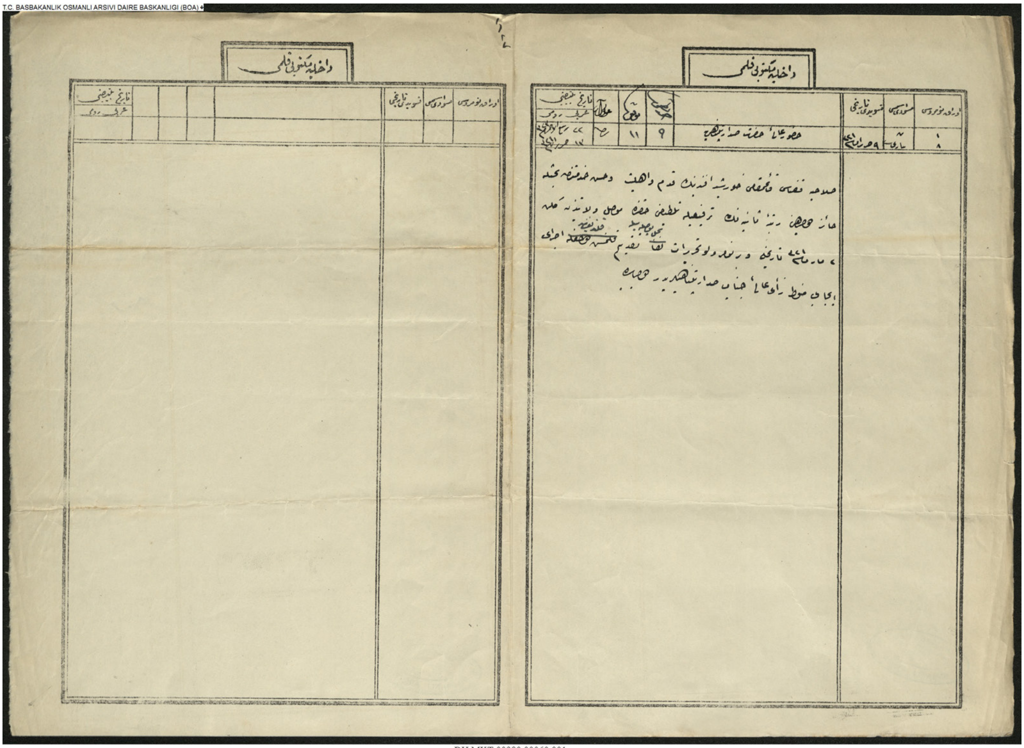
<table>
<tr><td>DH.TMIK.M</td><td>00213.00002</td><td>30 رەمەزان 1323 (28 تشرینی دووەم 1905)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٤٧٨
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە نـاو ویلایەتـی موسـڵ هێلـی تەلەگرافـی مەخمـور لـە ٢٠ تشرینـی یەکەمـی رابـردووەوە تـا ١٢ی هەمـان مانـگ ٧٠ مەتـر تێـل دزراوە، سەرپەرشـتیار بـۆ پشـکنینی هێلەکـە چۆتـە ناوچەکـە، هەروەهـا ئـەم هێلـەی لـە نێـوان سـەڵاحیە و توزخورماتـو دایـە لـە رۆژانـی ٩ و ١٠ی تشرینـی دووەمـەوە لـە هـەر یەکەیـان ٥٠ مەتـر تێـل و هەندێکـی تـر شکسـتی هێنـاوە و دزراوە، هـەر چەنـدە ئـەم ناوچانـە پەیوەندییـان بـە حکوومـەت کـردووە بـەڵام سـوودی نەبـووە، دوو پارچـە تەلەگرافنامـە لـە بـاش بەرێوەبەرایەتـی بەغـداد وەرگیـراوە، گفتوگـۆ لەگـەڵ لایەنـی مولکیـە و سـەربازی کـراوە، بـۆ ئـەوەی رێگـری بکرێـت و رێگـە نەدرێـت هێلـی تەلەگـراف تووشـی ئـەم زیانـە بێـت و ئامـادەکاری بکرێـت، بـە تەلەگـراف ئـاگاداری پێویسـت بدرێتـە ویلایەتـی ناوهاتـوو، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
نازری پۆستە و تەلەگراف</td></tr>
</table>

DH.ŞFR.00358.00184.001

17 زيلقەعدە 1323 (13 كانوونى دووەم 1906)	00358.00184	DH.ŞFR

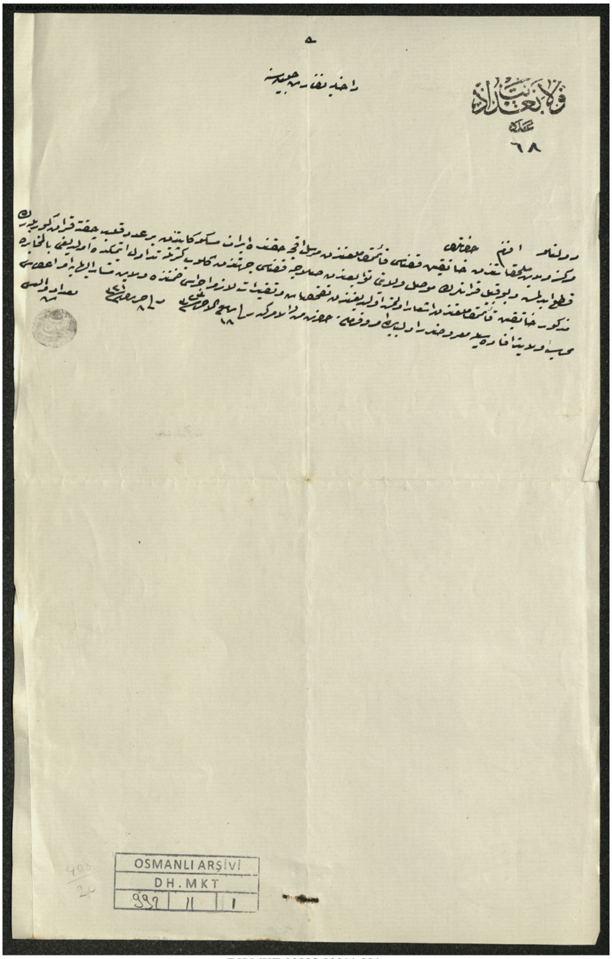
نەزارەتی ناوەخۆی شكۆدار
فرقەكانى شـاترى و گەڵاڵى سـەر بە عەشـيرەتى جاف كە لە قەزاى سـەڵاحيەى سـەر بە ويلايەتى موسـڵ نيشـتەجێن، بـە نيـازن بـۆ لەوەراندنـى ئاژەڵەكانيـان ناوچـەى قورەتـوى ئێـران بـەكارى بهێنـن، هەروەهـا حاكمـى قورەتـو كەريـم خـان لەگـەڵ براكـەى عەلـى خـان تاقمێك پياويـان كۆكردۆتـەوە، هاتوونوتە خۆشـكورى ئێران بـە ئاماژەى قوماندانى سـنوور قائيمقاميەتـى خانەقيـن ئـاگادار كراوەتـەوە، بـۆ ئـەوەى لـە نێـوان دانيشـتوان و عەشـيرەتەكانى هـەردوولا و بـە درێژايـى سـنوور كارەسـات روونـەدات، بـۆ ويلايەتـى ناوهاتـوو نـووسراو كراوە تا ئامادەكارى پێويسـت بكرێت.
مەجيد والى بەغداد

DH.MKT.00980.00060.001

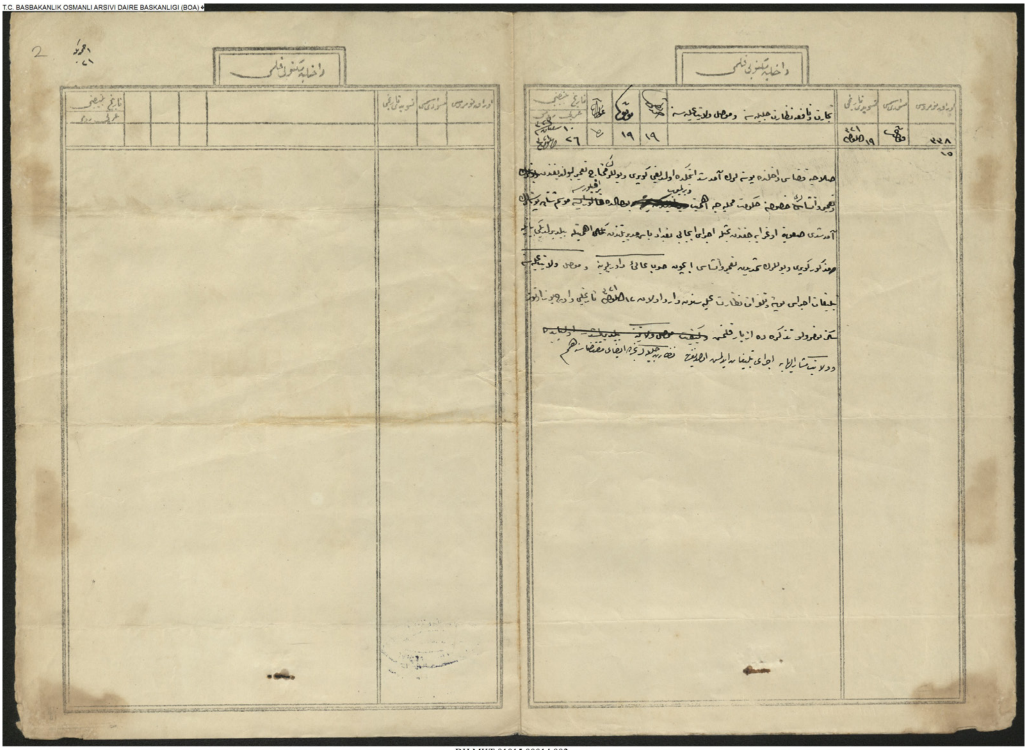
DH.MKT	00980.00060	22 رەبیعی کۆتایی 1323 (26 حوزەیران 1905)

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
بەهـۆی لێهاتوویـی و خزمەتی باشـی خورشـید ئەفەندی قائیمقامی قەزای سـەڵاحیە، شـایەنی ئەوەیە پلـەی دووەمی پـێ بدرێـت و پلەکـەی بـەرز بکرێتـەوە، لـەم بارەیەوە نـووسراوی ٢ مـارت ١٣٢١ ژمـارە ١ ی ویلایەتی موسـڵ هاتووە، لەگـەڵ پۆسـتەی تۆمـار پێشـکەش کـراوە، جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارە دەگەڕێتـەوە بـۆ پەیوەندیـداری سـەدارەت.

DH.MKT.00992.00011.001

DH.MKT	00992.00011	18 رەبيعى كۆتايى 1323 (22 حوزەيران 1905)
ويلايەتى بەغداد ژمارە ٦٨ نەزارەتى ناوەخۆى شكۆدار جەنابى پايەبەرزى ئەفەندم لـە قائيمقاميەتـى قـەزاى خانەقينـى پاشـكۆى مەركـەزى ويلايـەت ئاقچـە رەوان كـراوە، ژمارەيـەك لـەم پارانـە دوو رووى بيـنراوى بـە پێچەوانـە پارچـە كـراوە، ئـەم پارانـەش لـە قـەزاى سـەڵاحيەى سـەر بـە ويلايەتـى موسـڵ هاتـووە، بـە پەيوەنـدى كـردن لـە قائيمقاميەتـى خانەقيـن ئامـاژەى پێكـراوە، بـۆ پشـكنين و تۆمـار كردنـى پێويسـت، بـە ووتـەى ژمێريـارى ويلايـەت راگەيەنـدراوە فەرمـان دراوەتـە ويلايەتـى ناوهاتـوو، لـەم بابەتـەدا بريـار و فەرمـان بـۆ جەنابـى ئـەم كەسـەيە كـە فەرمانـى بەدەسـتەوەيە. والى بەغداد		

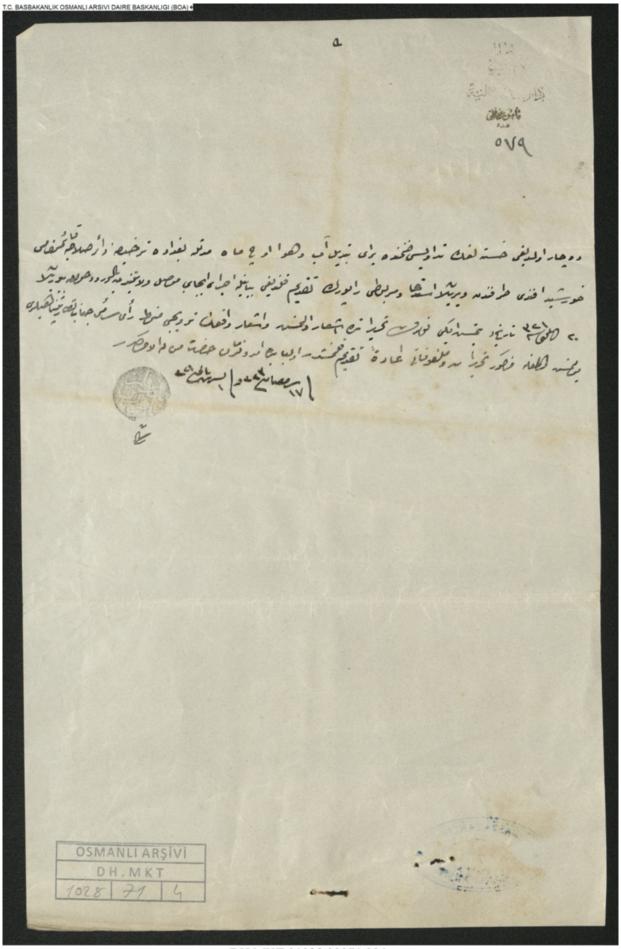

DH.MKT.01015.00014.002

DH.MKT	01015.00014	10 شەعبان 1323 (10 تشرینی یەکەم 1905)

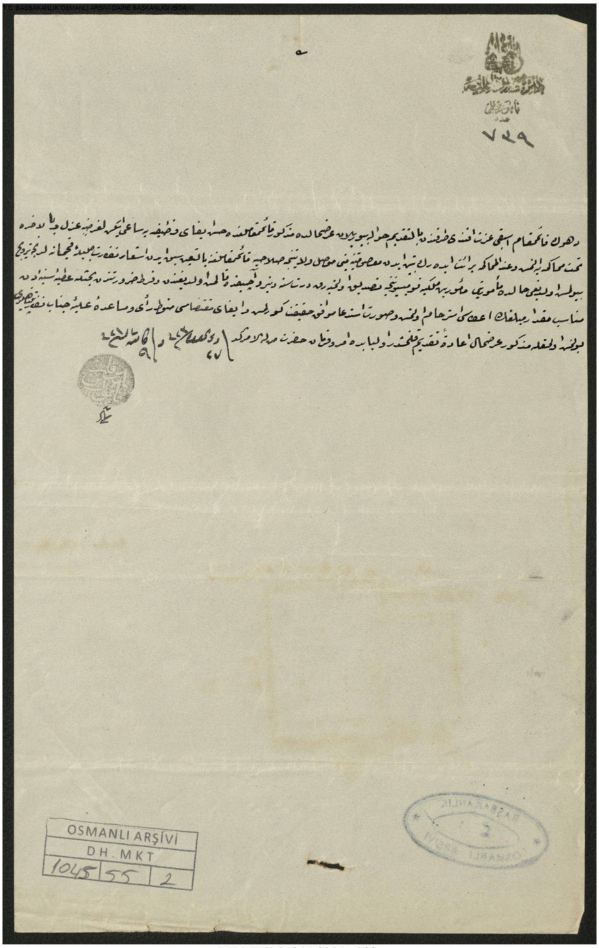
نەزارەتی بازرگانی و نافیعە و ویلایەتی موسڵی عالی

بـۆ ئـەوەی پۆسـتەکان بـە ئاسـانی و خێرایـی بگاتـە شـوێنی مەبەسـت، پـرد و ڕێگاکانـی قـەزای سـەڵاحیە پێویسـتی بـە نۆژەنکردنەوەیـە، سـەبارەت بـە نۆژەنکردنـەوە و دروسـت کردنـی لـە حکوومەتـی خۆچێـی گرنگـی پـێ نـەدراوە، ئەگـەر بـەم شـێوەیە بـە جـێ بهێڵدرێـت لـە وەرزی زسـتان پۆسـتەکان ئاسـتەنگیان دێتـە پێـش و لـە کاتـی خۆیـدا ناگەنـە شـوێنەکانیان، لـە بـاش بەڕێوەبەرایەتـی بەغـداد بـە بایەخـەوە ڕاگەیەنـدراوە، بـۆ ئـەوەی بـە زووتریـن کات پـرد و ڕێگاکانـی ناوهاتـوو دەسـت بـە نۆژەنکردنەوەیـان بکرێـت، ئـاگاداری دراوەتـە ویلایەتـی موسـڵ و عالـی، لـە نەزارەتـی پۆسـتە و تەلەگرافـی عالـی نـووسراوی ١٢ ئەیلـوول ١٣٢١ ژمـارە ٣٣٨ بـەرز کراوەتـەوە و ئـاگاداری دراوەتـە ویلایەتـی ناوهاتـوو، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

DH.MKT.01028.00071.004

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.MKT</th><th>01028.00071</th><th>17 رەمەزان 1323 (15 تشرینی دووەم 1905)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی دارایی
قەڵەمی فەرمانبەران
ژمارە ٥٧٩
خورشـید ئەفەنـدی قائیمقامـی سـەڵاحیە بـۆ چارەسـەری نەخۆشـیەکەی داواکاری بـەرز کردۆتـەوە و داوای ٣ مانـگ مۆڵەتـی کـردووە، تـا بچێتـە بەغـداد، ئـەم راپۆرتـەی کـە لەگـەڵ داواکاریەکـە بـەرز کراوەتـەوە، لـە ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوی مێـژووی ٢٠ ئەیلـوول ١٣٢١ ژمـارە ٧٢ هاتـووە و ئامـاژەی پێکـراوە، بریـاری جەنابـی پەیوەندیـداری نەزارەتیشـی لەگـەڵ بـووە، نـووسراو و هاوپێچـی ناوهاتـوو رەوان کراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.</td></tr>
</table>

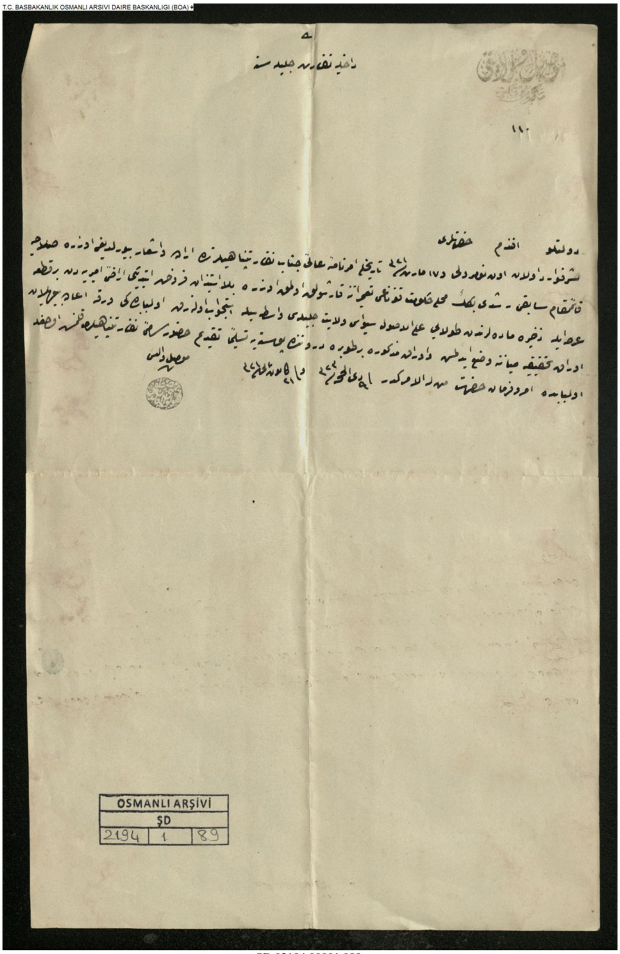

DH.MKT.01045.00055.002

DH.MKT	01045.00055	27 زیلقەعدە 1323 (23 کانوونی دووەم 1906)

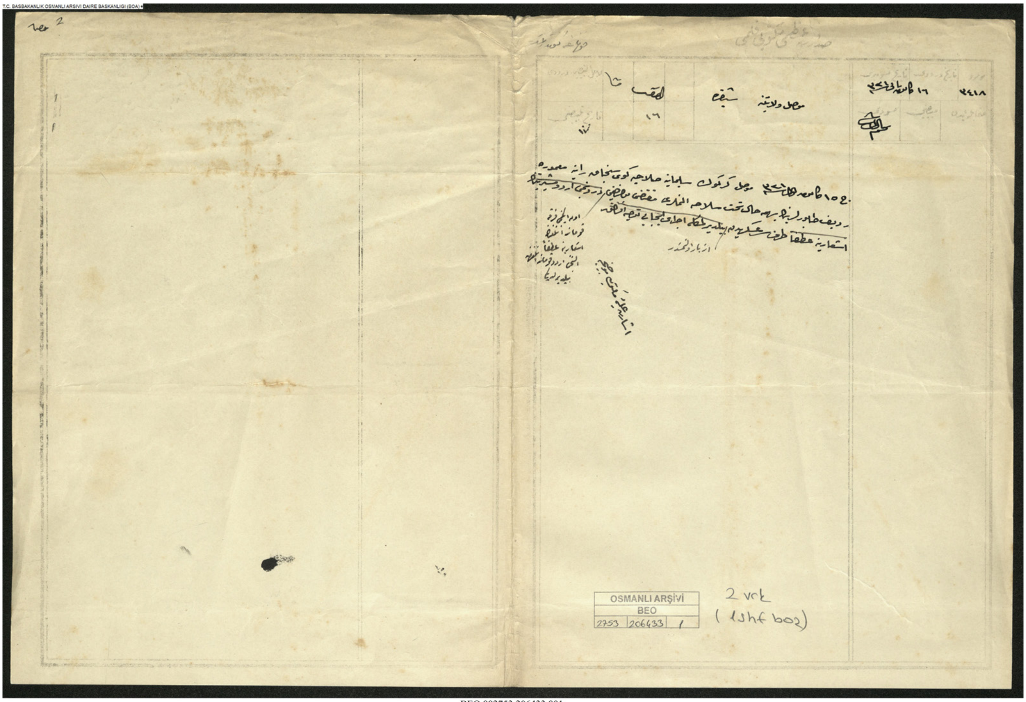
بابی عالی
فەرمانگەی ....
٧٣٩

عیـــزەت ئەفەنـدی قائیمقامـی پێشـووی دهـۆك داواکاری بـەرز کردۆتـەوە، ئامـاژەی پێکـردووە کـە لـە ئەرکەکـەی کاری باشـی کـردووە، کەچـی بـە مەبەسـتی دوورخسـتنەوەی دراوەتـە دادگا، بـەڵام لـە دادگاکـە بریـار لەسـەر بێتاوانـی دراوە، لەسـەر بێتاوانـی لـە ویلایەتـی موسـڵ ئامـاژەی پێکـراوە کـە لـە قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە دابمەزرێـت، هەروەهـا لـە نەزارەتـی شـکۆداریش بـە هەمـان شـێوە بریـاری لەسـەر دراوە، کەچـی لـە قۆمیسـۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە ئەرکەکـەی پەسـەند نەکـراوە، مـاوەی ٤ سـاڵە بـێ کارە، بۆیـە داواکـراوە برێـك پـارەی بـۆ دابیـن بکرێـت، چونکـە بارودۆخـی خراپـە، داواکـەش بـە گونجـاو زانـراوە، لەبـەر ئـەوەی جەنابـی پەیوەندیـداری نـەزارەت بـە گونجـاوی زانیـوە، داواکاریەکـە پێشـکەش بکرێـت و ڕەوان بکرێتـەوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.

ŞD.02194.00001.089

<table>
<tr><td>ŞD</td><td>02194.00001</td><td>9 زیلحیجە 1323 (4 شوبات 1906)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
١١٠
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
روشـدی بـەگ قائیمقامـی سـەڵاحیە هەسـتاوە بـە نۆژەنکردنـەوەی قۆناغـی حکوومـەت، بۆ ئـەم مەبەسـتەش بە بێ مۆڵـەت زەوییەکـی میـری فرۆشـتووە، لەسـەر بریـار و فەرمانـی جەنابـی پەیوەندیـداری نـەزارەت بـە فەرماننامـەی ژمـارە ١٠ی ١٧ مـارت ١٣٢١ لەلایـەن ویلایەتـی سیواسـی شـکۆدار لێکۆڵینـەوەی لەگـەڵ کـراوە، وەرەقەکانـی ئـەم بابەتـە رەوان کراوەتـەوە، نـووسراوی لێکۆڵینەوەکـەش رادەسـتی پۆسـتە کـراوە، بـۆ ئـەوەی پێشکەشـی پەیوەندیداری نـەزارەت بکرێـت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
والی موسل</td></tr>
</table>

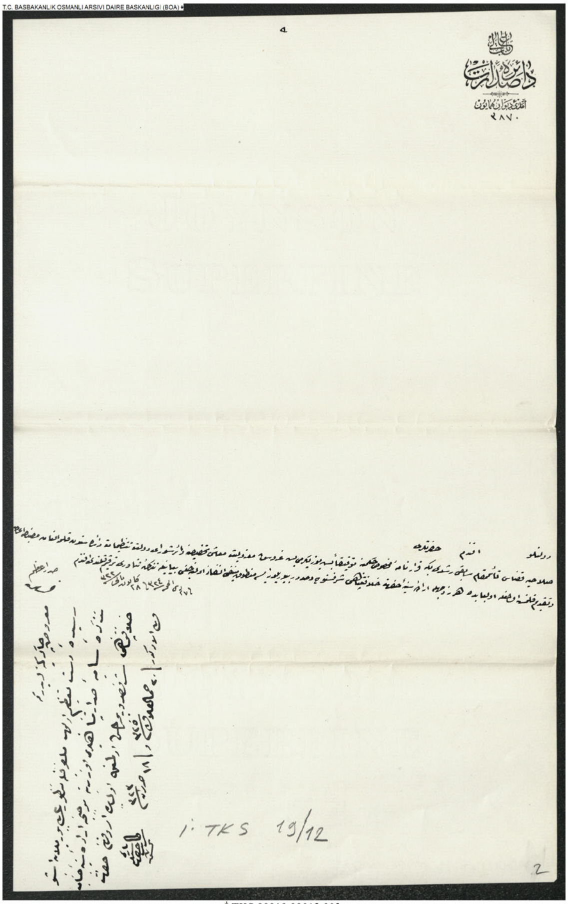

BEO.002753.206433.001

BEO	002753.206433	3 زیلحیجە 1323 (29 کانوونی دووەم 1906)

ویلایەتی موسڵ

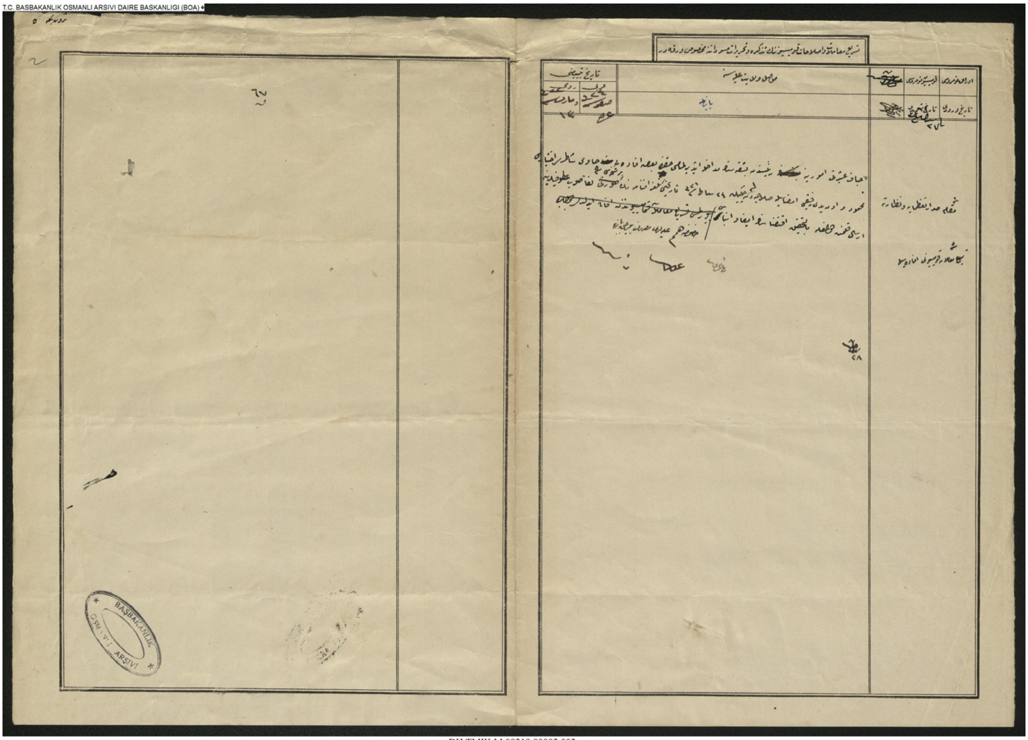
لە ١٥ کانوونی یەکەم ١٣٢١ بە گونجاو زانراوە تابورەکانی رەدیفی موسڵ، کەرکووك، سلێمانی، سەڵاحیە، کۆی سانجەق، رانیە و مەعمورە چەکدار بکرێن، بە ئاماژەی قوماندانی فرقەی ١٢ بە قوماندانیەتی لەشکری ٦ راگەیەندراوە.

İ.TKS.00019.00012.002

İ.TKS	00019.00012	27 زیلحیجە 1324 (11 شوبات 1907)

بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣٨٧٠
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
پشت بەستن بە بریارنامەی تایبەتی، روشدی بەگ قائیمقامی پێشووی قەزای سەڵاحیە ٥٢٥ قوروش مووچەی دوورخراوانی بۆ دابین کراوە، لە فەرمانگەی تەنزیماتی شورای دەوڵەت مەزبەتە دراوەتە قەڵەم، لەم بابەتەدا پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

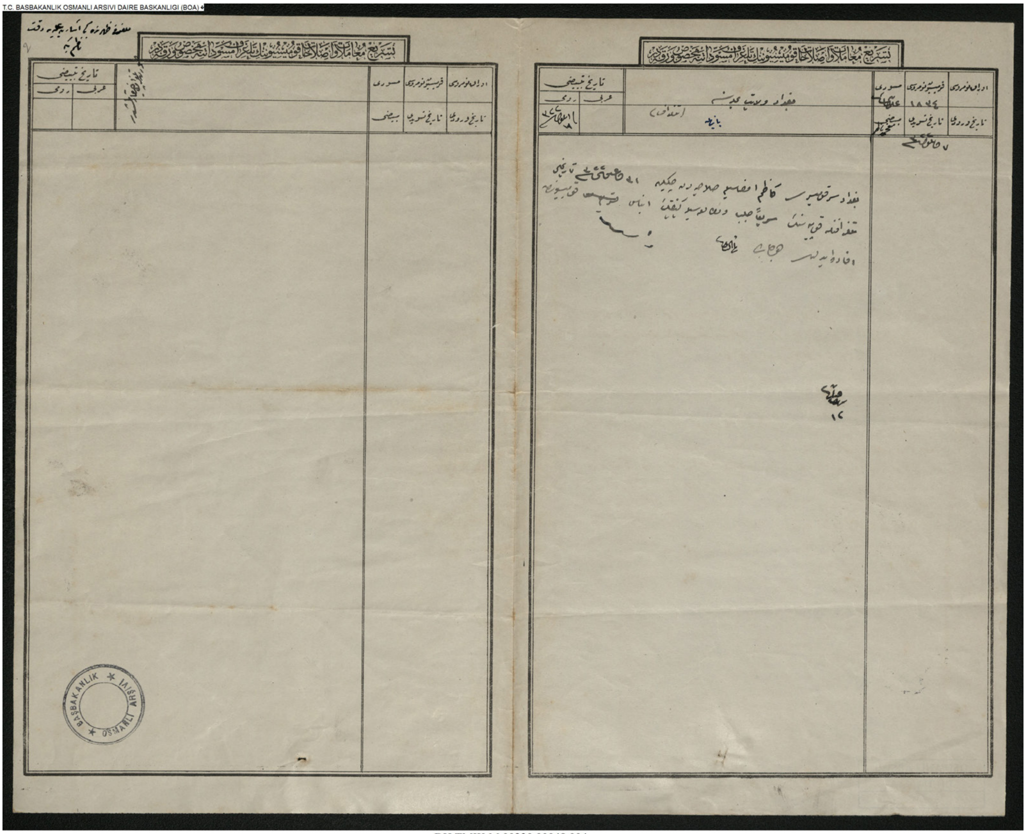

DH.TMIK.M.00219.00002.002

1 سەفەر 1324 (27 مارت 1906)	00219.00002	DH.TMIK.M

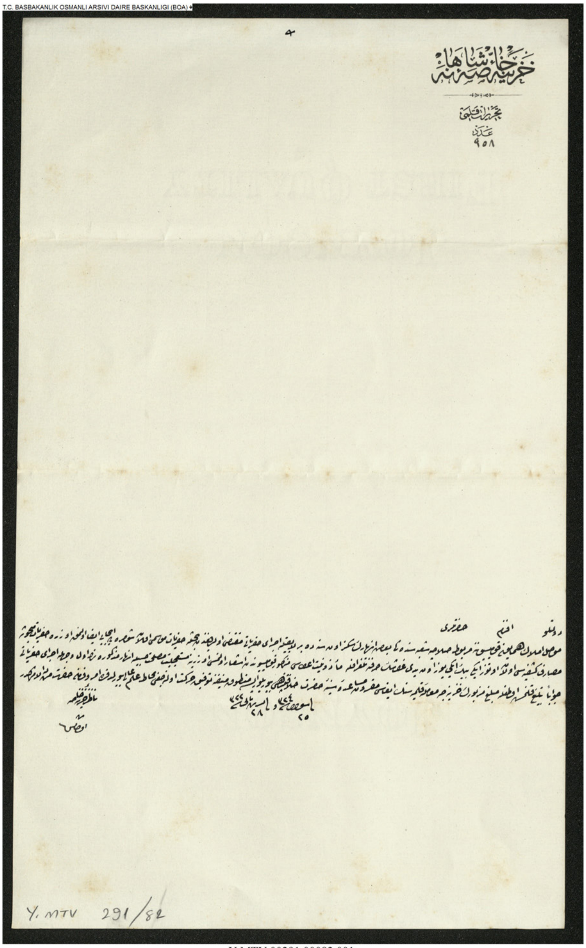
ویلایەتی موسڵی عالی

بۆ ئەوەی جگە لە سەرۆکی عەشیرەتی جاف کەسێکی تر دەست وەرنەداتە کاروباری عەشیرەتی جاف، پیرەمێردەکانی شاتری مەحمود و ١٧ هاوەڵی بە واژووی خۆیان لە ٢٤ شوبات ١٣٢١ تەلەگرافنامەیان ناردووە، کۆپیەیەکی بۆ سەروو رەوان کراوە، بە ووتەی قۆمیسیۆنی بەخێراکردنی مامەڵە چارەسەر بکرێت و رابگەیەندرێت.

DH.TMIK.M.00230.00048.004

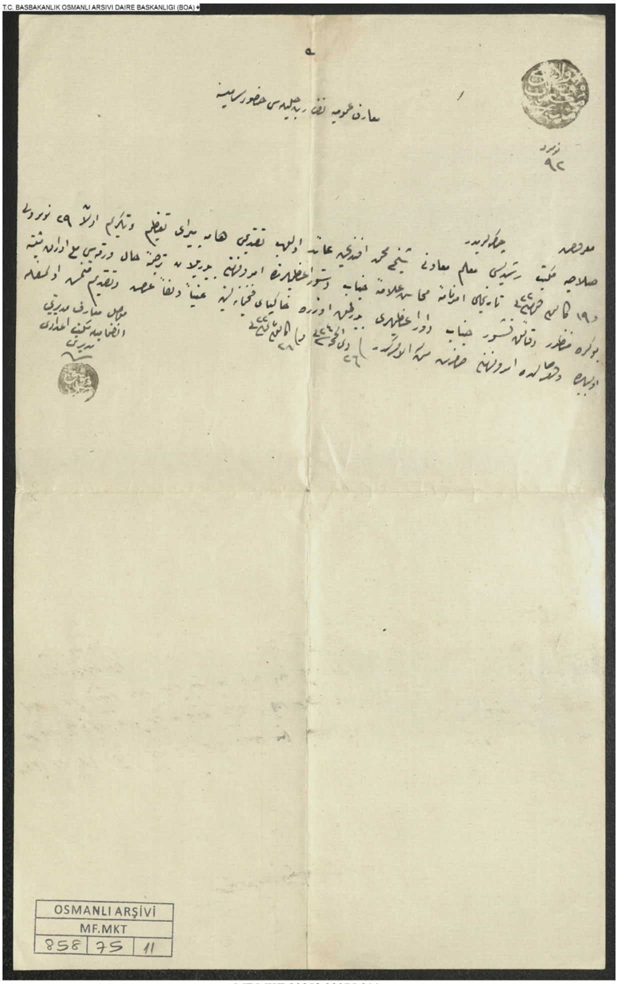
12 شەعبان 1324 (1 تشرینی یەکەم 1906)	00230.00048	**DH.TMIK.M**
ویلایەتی بەغدادی پایەبەرز بـە واژووی کازم سـەر کۆمیسـەری بەغـداد تەلەگرافنامـە لـە مێـژووی ٣١ ئۆغسـتۆس ١٣٢٢ لـە سـەڵاحیە دەرچـووە، لـە قۆمیسـیۆن ئامـاژەی پێکـراوە کـە بـە پەلـە کۆپیەیەکـی ڕەوان بکرێـت و خوێندنـەوەی بـۆ بکرێـت.		

Y.MTV.00291.00082.001

Y.MTV	00291.00082	25 شەوال 1324 (12 کانوونی یەکەم 1906)

خەزینەی تایبەتی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٩٥٨
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە هۆبـەی سـەڵاحیەی سـەر بـە قۆمیسـیۆنی ئەملاکـی هومایۆنـی موسـڵ، ٨ تـا ١٠ سـاڵ جارێـك هەندێـك رووبـار هەڵکۆڵینـی تێـدا ئەنجـام دەدرێـت، لەبـەر ئـەوەی ئێسـتا وەرزی هەڵکەندنـە بۆیـە خەریکـی جێبەجـێ کردنەکەینـە، بـۆ خەرجـی دەرخسـتەی ئـەم هەڵکەندنانـە، بـری ٣٢٢١٧ قـوروش نـووسراوە و بـە تەلەگرافنامـە قۆمیسـیۆن داوای رەزامەنـدی بـۆ خـەرج کردنـی کـردووە، پەلـە کـردن لـە کارەکـە لـە بەرژەوەنـدی هەمـوو لایەکـە، بـرە پـارەی دیـاری کـراو، لـە مامەڵـەی قەڵەمـی خەزینـە ئامـاژەی پێکـردووە کـە یارمەتـی پەیوەندیـداری خەلافەتـی پێویسـتە، بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
لایەنی تایبەتی نازر

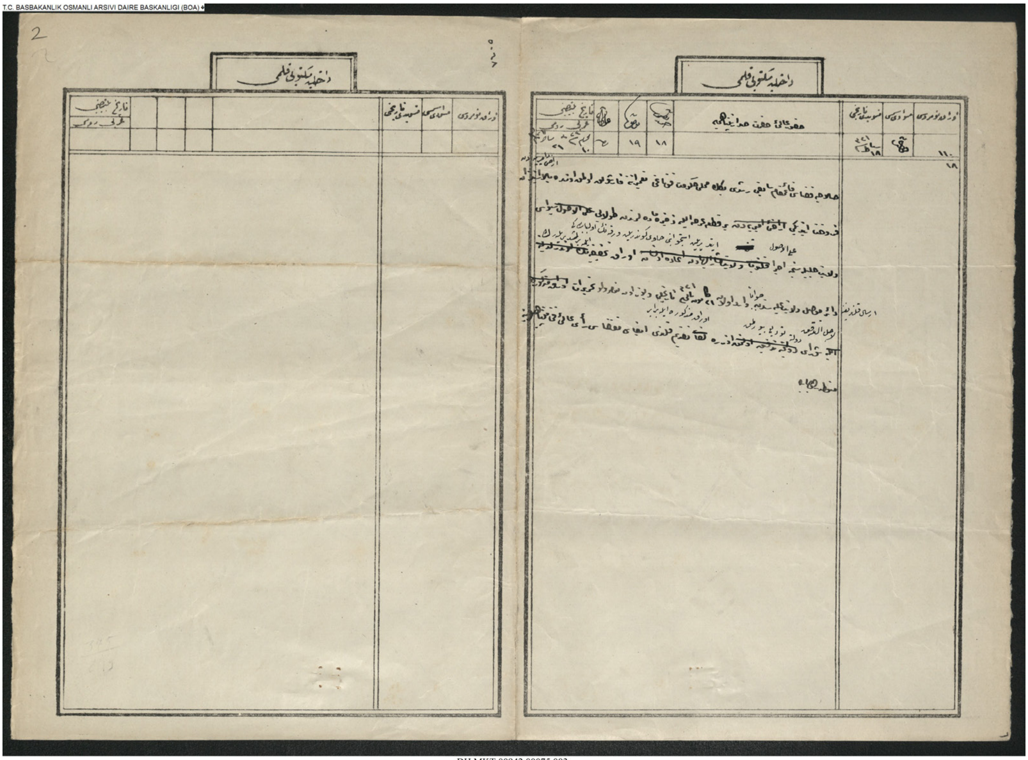

MF.MKT.00858.00075.011

MF.MKT	00858.00075	26 زیلحیجه 1324 (10 شوبات 1907)

لایەنی پاشای نەزارەتی مەعاریفی گشتی شکۆدار
راگەیەندراوی بەندەمانە
فەرماننامـەی شـێخ محەمـەد ئەفەنـدی یاریـدەدەری موعەلیمـی مەکتەبـی روشـدیەی سـەڵاحیە لـە مێـژووی ١٩ کانوونـی یەکـەم ١٣٢٢ ژمـارە ٢٩ پێشـکەش کراوە، بریـار و فەرمان لەگـەڵ وەرەقەی وەرگێردراوی کەسـێتی و ئەوراقی چەسـپێنراو بـەرز کراوەتـەوە، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بە دەسـتەوەیە.

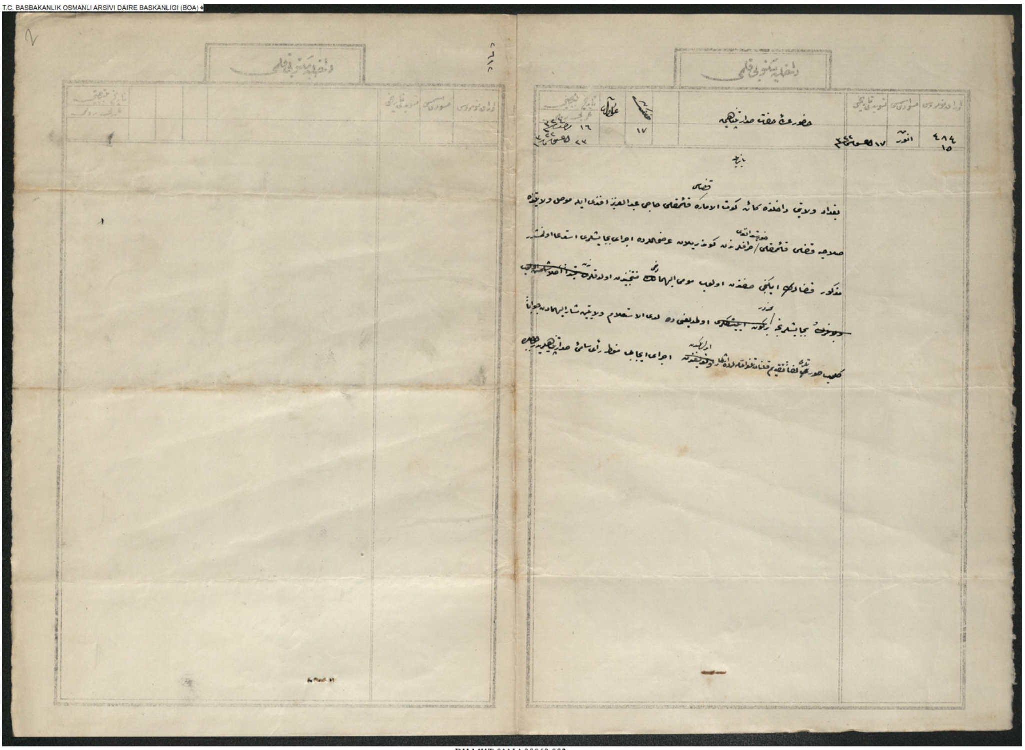
بەڕێوەبەری مەکتەبی دواناوەندی بە هاوبەشی بەڕێوەبەرایەتی مەعاریفی موسڵ

DH.MKT.00942.00075.003

10 موحەررەم 1324 (6 مارت 1906)	00942.00075	DH.MKT

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
روشدی بەگ قائیمقامی پێشووی قەزای سەڵاحیە بە بیانوی نۆژەنکردنەوەی قۆناغی حکومەتی خۆچێی، بەبێ مۆڵەت وەرگرتن زەوی میری فرۆشتووە، بۆیە لە ویلایەتی سیواس لێکۆڵینەوەی لەگەڵ کراوە، هاوپێچ ئەوراقی لێکۆڵینەوەکەی ڕەوان کراوە، لە مێژووی ٢١ کانوونی دووەم ١٣٢١ ژمارە ١١٠ بە نووسراو وەڵام لە ویلایەتی موسڵ هاتووە، بە مەبەستی ووردبینی ئەوراقی ناوهاتوو بۆ سەروو نێردراوە، کارەکە جێبەجێ بکرێت.

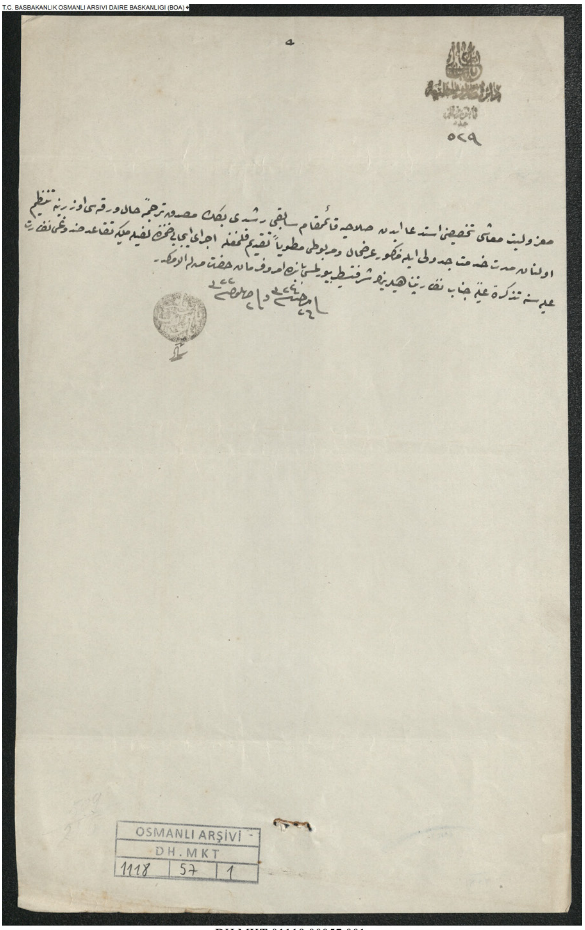

DH.MKT.01114.00060.002

DH.MKT	01114.00060	16 ڕەجەب 1324 (5 ئەیلوول 1906)

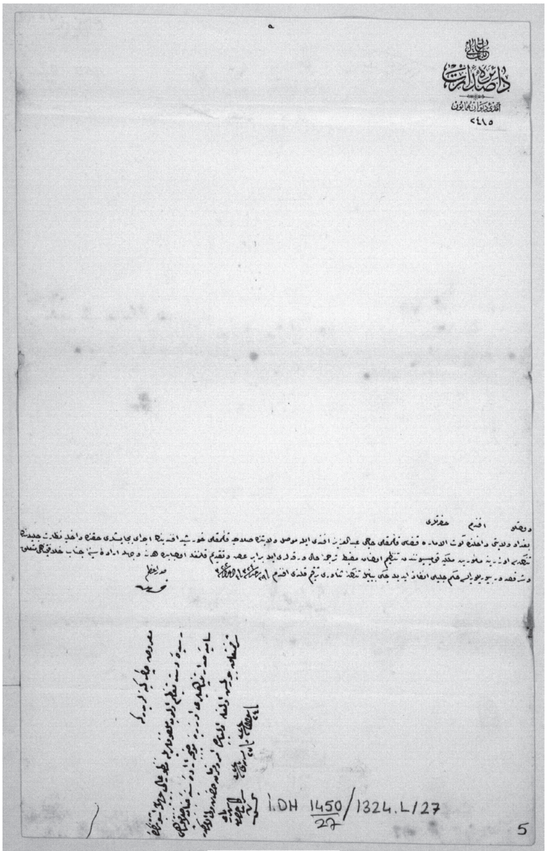
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت

حاجـی عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای کوتولئیـمارەی سـەر بـە ویلایەتـی بەغـداد و خورشـید ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ داواکاریـان نـاردووە، داوایـان کـردووە گۆڕینەوەیـان پـێ بکرێـت، قـەزای ناوهاتـوو لـە چینـی دووەم بـووە، ناوبراوانیـش لـە هەڵبژێردراوەکانـن، بۆیـە لـە گۆڕینەوەیـان مەغـدور نابـن، بـە لێکۆڵینـەوە لـە ویلایەتـی ناوهاتـوو وەڵام هاتـووە، وێنـەی هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، لـە تەلەگرافنامـە ئامـاژەی پێکـراوە، بـە بڕیـاری پەیوەندیـداری سـەدارەت کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.

DH.MKT.01118.00057.001

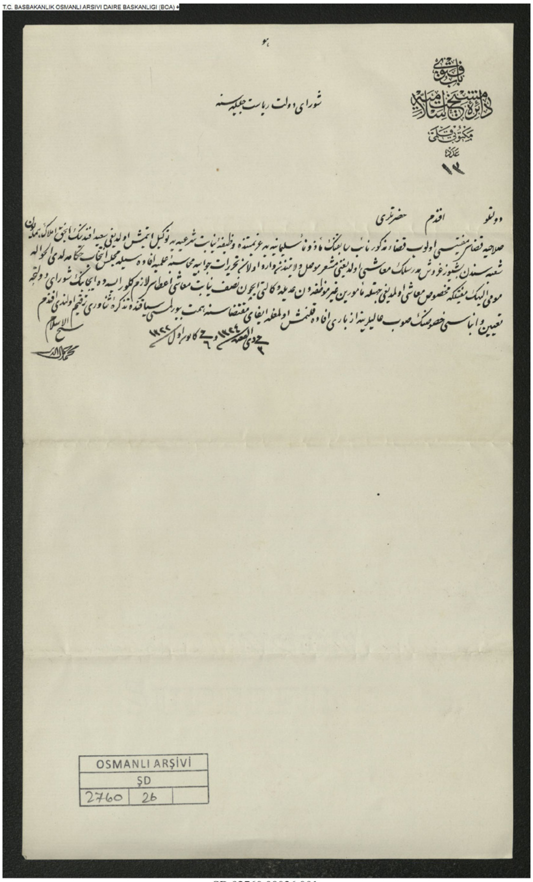
DH.MKT	01118.00057	26 رەجەب 1324 (15 ئەیلوول 1906)
بابی عالی فەرمانگەی .... ژمارە ٥٢٩ روشدی بەگ قائیمقامی پێشووی سەڵاحیە داوای مووچەی دوورخراوانی کردووە، نووسراوی کەسێتی وەرگێراوی پەسەندکراو رێکخراوە، خشتەی ماوەی خزمەت و داواکاریەکە پێشکەش کراوە، نوسراوی نەزارەتی سندوقی خانەنشینی مولکیە بۆ پەیوەندیداری نەزارەت رەوان کراوە، بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بەدەستەوەیە.		

İ.DH.01450

İ.DH	01450.000027	29 رەجەب 1324 (18 ئەیلوول 1906)

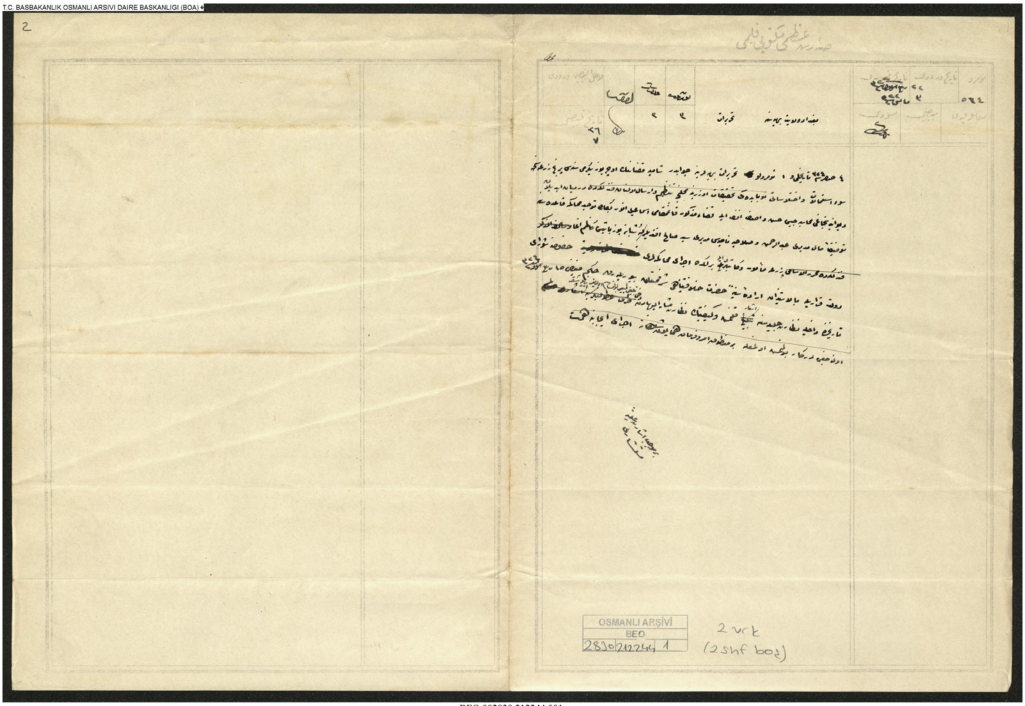
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٢٤١٥
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
حاجی عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی قەزای کوتولئیمارەی سەر بە ویلایەتی بەغداد لەگەڵ خورشید ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ گۆرینەوەیان پێ دەکرێت، لەسەر نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار، مەزبەتە لە قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە رێکخراوە، لەگەڵ وەرەقەکانی وەرگێردراوی کەسێتی راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

ŞD.02760.00026.001

ŞD	02760.00026	3 زیلقەعدە 1324 (19 کانوونی یەکەم 1906)

بابی فەتوا
فەرمانگەی مەشیخەتی ئیسلامی
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ١٣
سەرۆکایەتی شورای دەوڵەتی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
سـەعید ئەفەنـدی موفتـی قـەزای سـەڵاحیە و نائیبـی پێشـووی قـەزای ناوهاتـوو بـە مۆڵـەت چۆتـە سـلێمانی و ئەرکەکـەی بـە وەکالـەت داوەتـە نیابەتـی شـەرعی، لـە هۆبـەی ئەملاکـی همایـۆن تەنیـا ٥٠٠ قـوروش مووچـەی مودەریسـی هەیـە، لـە ویلایەتـی موسـڵ نـووسراوی وەڵام لەگـەڵ ووتـەی ژمێریـاری زانسـتی ڕەوانـی ئەنجوومەنـی هەڵبژاردنـی سـەروەران کـراوە، ناوبـراو مووچـەی تایبـەت بـە موفتیەتـی نییـە، بـۆ وەکالەتـی داد لـە فەرمانبەرانـی سـپاردنی ئـەرك نیـوەی مووچـەی نیابەتـی پـێ بدرێـت، بـەڵام دەبـێ لـە شـورای دەوڵـەت دابمەزرێـت و ڕابگەیەندرێـت، بـۆ ئەمـەش نـووسراو بـۆ عالـی کـراوە، نـووسراو کـراوە ئەفەنـدم.
محەمەد جەمالەددین شێخولئیسلام

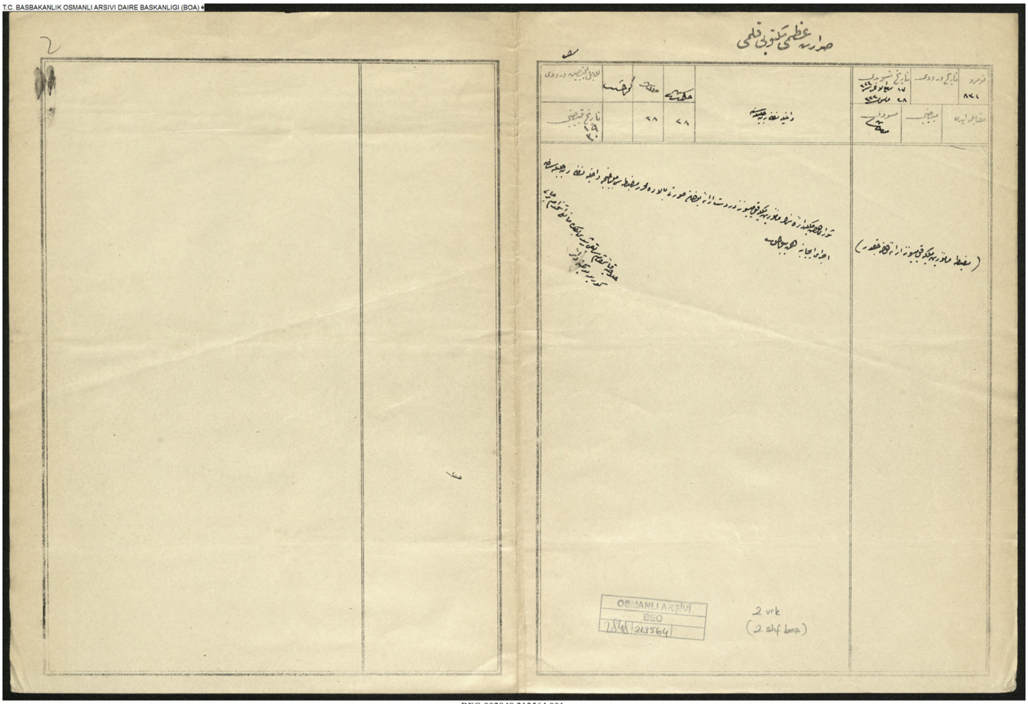

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
BEO
2830 212244 1

BEO.002830.212244.001

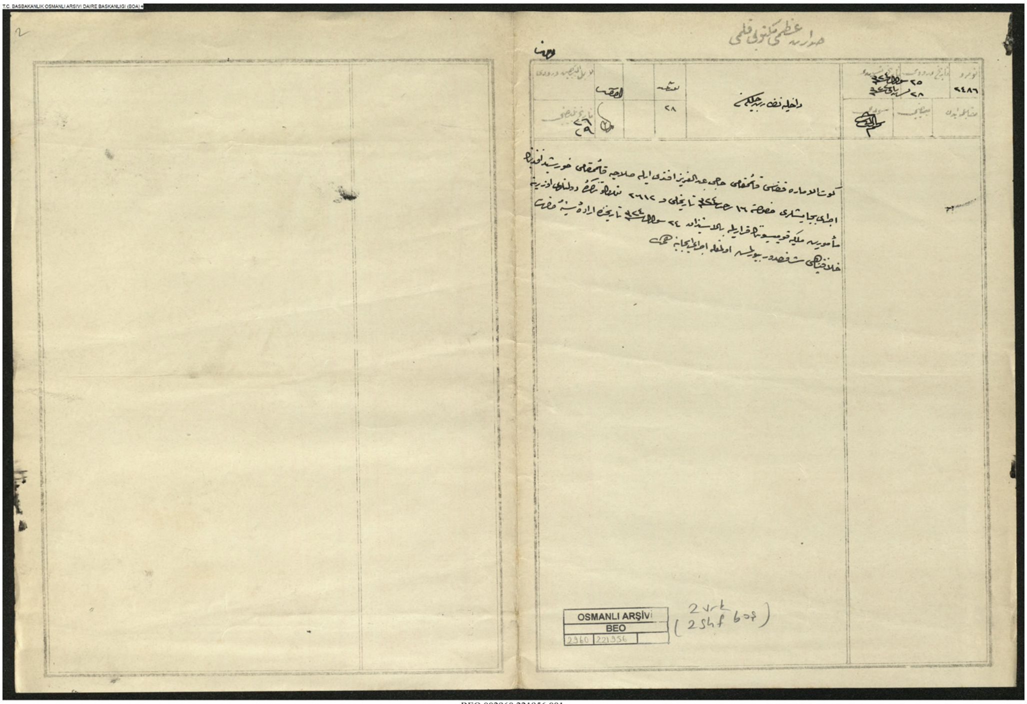
22 ڕەبیعی یەکەم 1324 (16 مایس 1906)	002830.212244	BEO

ویلایەتی بەغدادی پایەبەرز
وەڵامـی نـووسراوی مێـژووی ٤ سـەفەر ١٣٢٤ ژمـارە ١، لـە سـاڵی ١٣٢٠ کشـتوکاڵی قـەزای شـامیە خـراپ بەکارهاتـووە و تاڵانکـراوە، هەروەهـا حەسـەن واسـف ئەفەنـدی ژمێریـاری سـانجەقی دیوانیـە لەگـەڵ ئیسـماعیل ئەنـوەر بـەگ قائیمقامـی قـەزای ناوهاتـوو بـۆ دادگاییکـردن دەسـتگیر کـراون، عەبدولرەحـمان ئەفەنـدی بەرێوەبـەری دارایـی و سـەید سـاڵح ئەفەنـدی بەرێوەبـەری ناحیـەی سـەڵاحیە و یوزباشـی کازم ئاغـا و فەرمانبەرانـی کشـتوکاڵ و کاتیبەکانـی دەدرێنـە دادگا، بـە بریـاری شـورای دەوڵـەت و بـە فەرمانـی پاشـا ڕەزامەنـدی نیشـان دراوە چۆنیەتـی کارەکـەش لـە نەزارەتـی ناوهاتـوو ئامـاژەی پـێ بکرێـت.

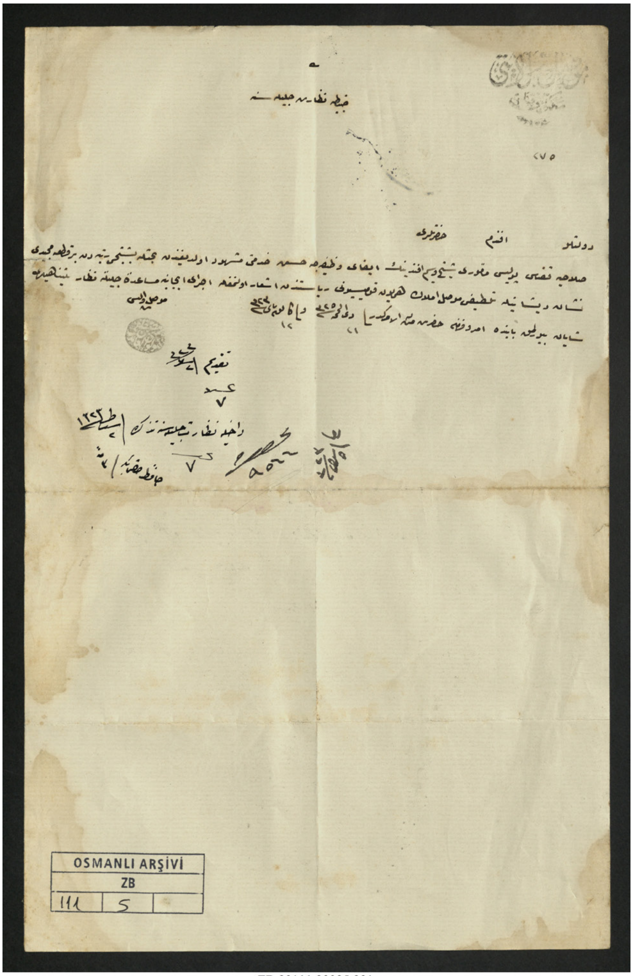
BEO.002848.213564.001

BEO	002848.213564	17 ڕەبیعی کۆتایی 1324 (10 حوزەیران 1906)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار مەزبەتـەی فەرمانگـەی مولکیـەی شـورای دەوڵـەت کـە لـە قۆمیسـیۆنی فەرمانبەرانـی مولکیـە خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە، لـە بـاڵا تۆمـار کـراوە و لـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی. ڕوشـدی بـەگ قائیمقامـی پێشـووی سـەڵاحیە ڕێگـەی پێـدراوە دووبـارە ئـەرك وەربگرێـت.		

BEO.002960.221956.001

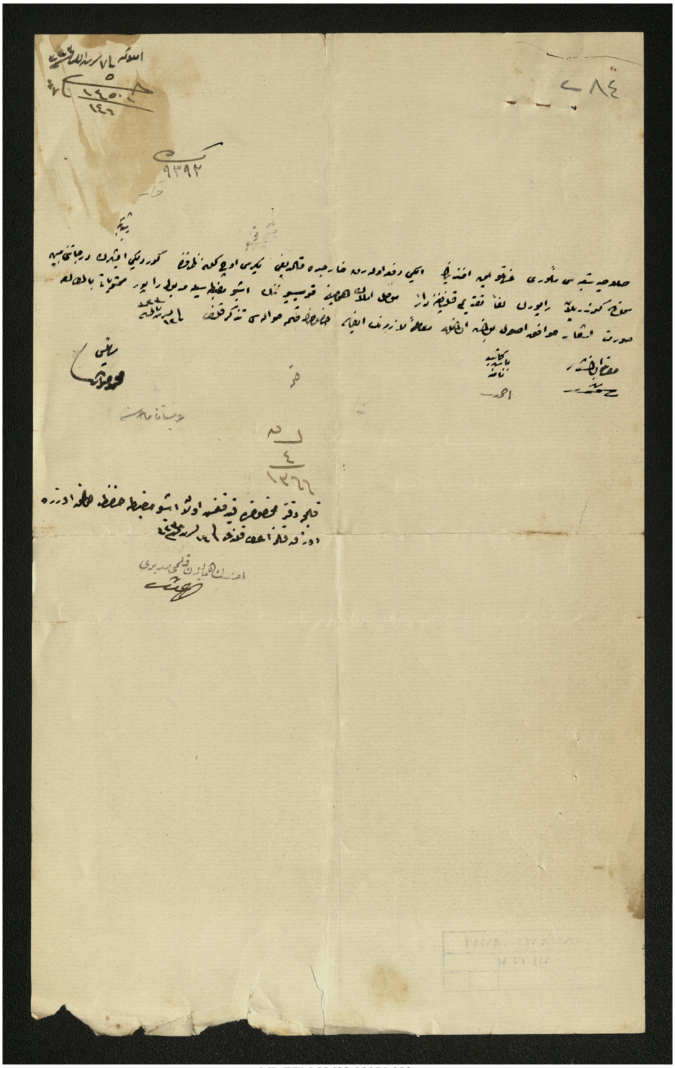
<table dir="rtl">
<tr><td>BEO</td><td>002960.221956</td><td>25 شەوال 1324 (12 کانوونی یەکەم 1906)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
حاجی عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی قەزای کوت ئەلئیمارە لەگەڵ خورشید ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیە گۆرینەوەیان پێکراوە، لەسەر نووسراوی ژمارە ٢٦١٢ ی ١٦ رەجەب ١٣٢٤ و بە بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە لە مێژووی ٢٤ شەوال ١٣٢٤ فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت رەزامەندی دراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.</td></tr>
</table>

ZB.00111.00005.001

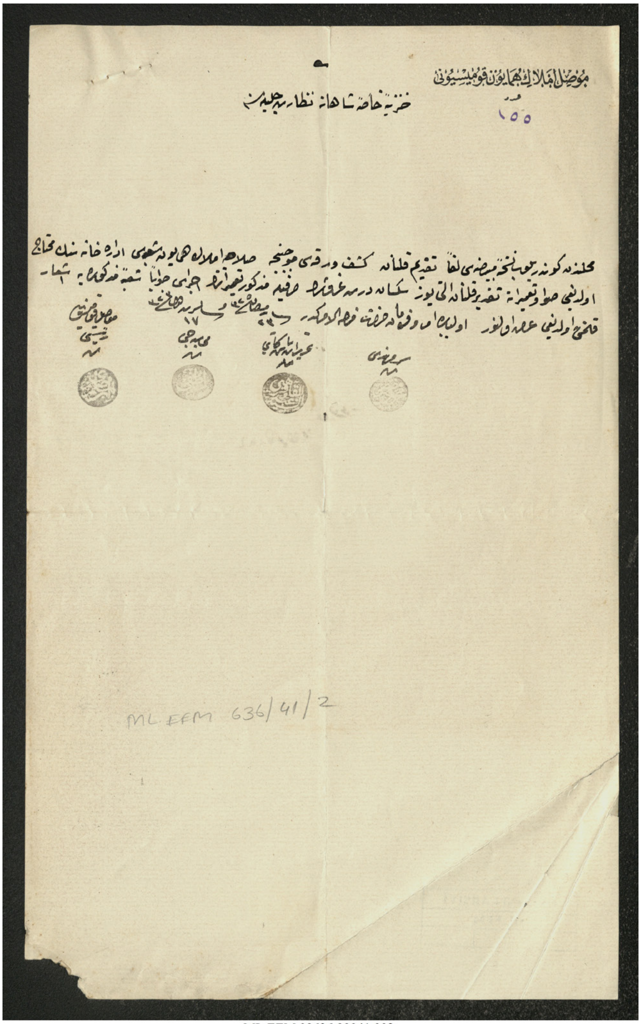
ZB	00111.00005	21 زیلحیجە 1325 (25 کانوونی دووەم 1908)

ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
٢٧٥
نەزارەتی زەبتیەی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
شـێخ وەسـیم ئەفەنـدی فەرمانبـەری پۆلیسـی قـەزای سـەڵاحیە کارەکـەی زۆر بـە ڕێکوپێکـی و دڵسـۆزانە ئەنجـام داوە، بۆیـە لـە پلـەی پێنجـەم نیشـانی مەجیـدی پـێ بدرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە بـە ئامـاژەی سـەرۆکایەتی قۆمیسـیۆنی ئەملاکـی هومایۆنـی موسـڵ، پەیوەندیـداری نـەزارەت بریـار بـدات، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
والی موسڵ

ML.EEM.00632.00075.003

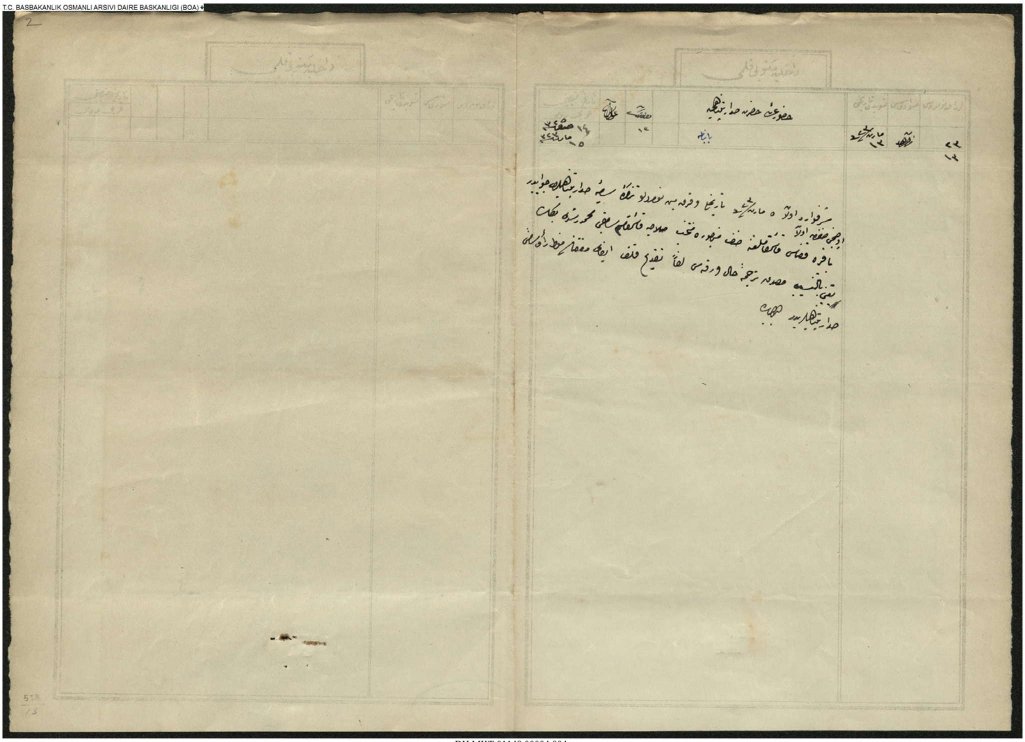
ML.EEM	00632.00075	13 رەمەزان 1325 (20 تشرینی یەکەم 1907)
ئەمین ئەفەندی فەرمانبەری هۆبەی سەڵاحیە دوو جار لە دەرەوە ماوەتەوە، لە ماوەی ٢٣ رۆژ کاری جۆراوجۆری لە دەرەوە ئەنجام داوە، ئەم راپۆرتەی لە شوێن خۆی رەوان کراوە، لەگەڵ مەزبەتەی قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ راپۆرتەکە خوێندنەوەی بۆ کراوە، وێنەی ئاماژە پێکردنەکە بە گونجاو زانراوە، لە بارەی مامەڵەی پێویست نوسراوی بۆ کراوە. بە ناوی باش کاتیب ئەحمەد		

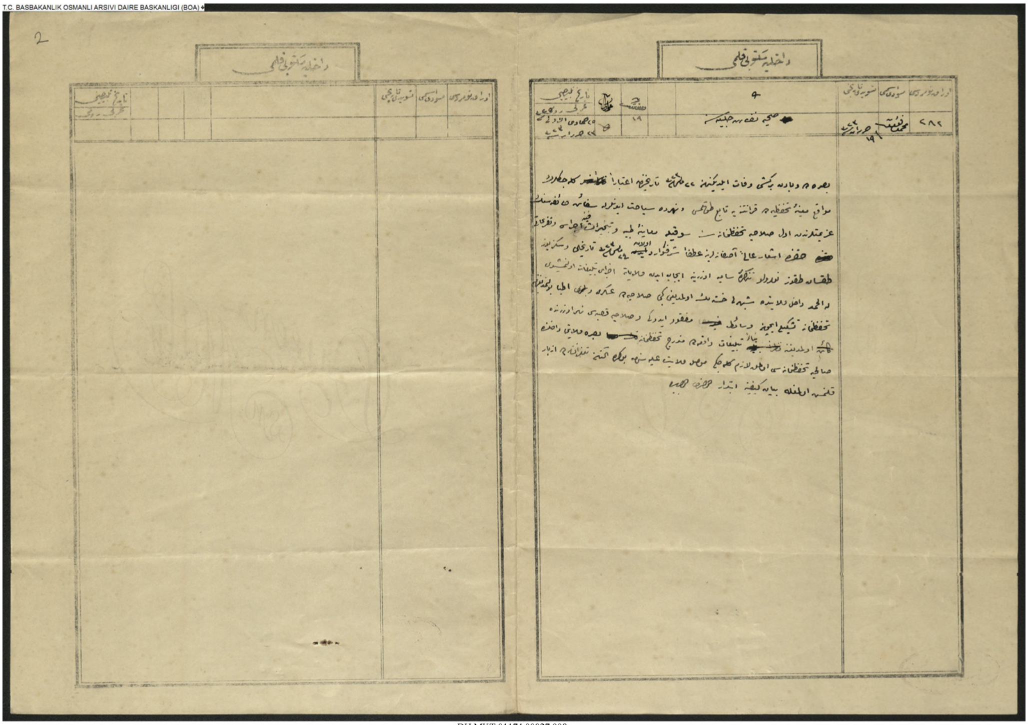
ML.EEM.00636.00041.002

ML.EEM	00636.00041	23 رەمەزان 1325 (30 تشرینی یەکەم 1907)

قۆمیسیۆنی ئەملاکی هومایۆنی موسڵ
ژمارە ١٥٥
نەزارەتی خەزینەی تایبەتی شاهانەی شکۆدار
کۆپیەی رەشنووس لە شوێن خۆیدا رەوان کراوە و پشت بەستن بە نووسراوی دەرخستە، خانەی کارگێری هۆبەی ئەملاکی هومایۆنی سەڵاحیە پێویستی بە نۆژەنکردنەوەیە، بە گوێرەی راپۆرت ٦٨٤ قوروش خەرج کراوە، لە وەڵامدا بۆ جێبەجێ کردنی نۆژەنکردنەوەی ناوهاتوو ئاماژە دراوەتە هۆبەی ناوهاتوو، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
سەرۆکی قۆمیسیۆنی موسڵ / باش کاتیبی تەحریرات / ژمێریاری / سەر ئەندازیا

DH.MKT.01148.00004.004

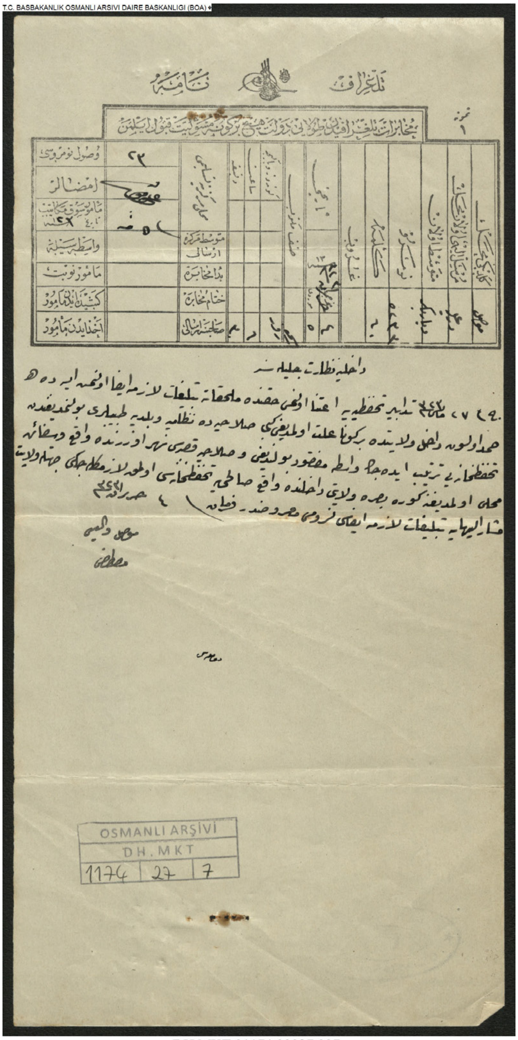
DH.MKT	01148.00004	14 سەفەر 1325 (29 مارت 1907)
جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت وەڵامــی ٥ مــارت ١٣٢٣ ژمــارە ٤٥ی بریــاری ســەدری ئەعزەمــی پەیوەندیــداری ســەدارەتە، محەمــەد رەشــید بــەگ قائیمقامــی پێشــووی ســەڵاحیە لــە قائیمقامیەتــی قــەزای باقــرە دامەزرێــت، هاوپێــچ نــووسراوی کەسێتی وەرگێــراوی پەســەند کــراو بــەرز کراوەتــەوە، جێبەجــێ کردنــی دەگەڕێتــەوە بــۆ پەیوەندیدارانــی ســەدارەت.		

DH.MKT.01174.00027.008

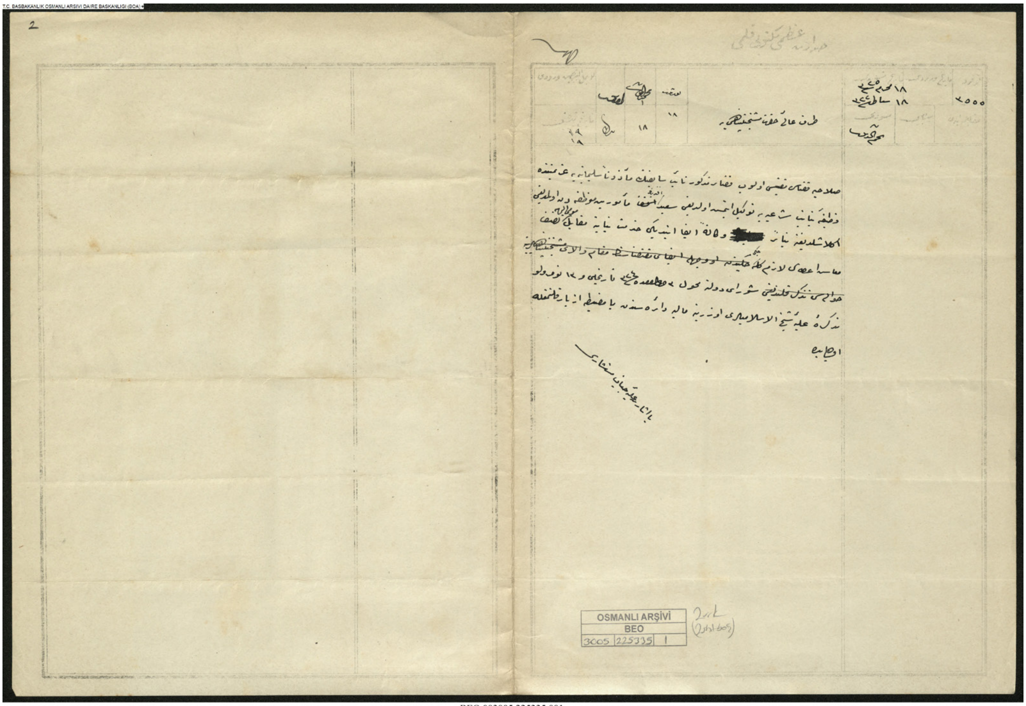
DH.MKT	01174.00027	25 جەمادى يەكەم 1325 (6 تەمموز 1907)

نەزارەتى تەندروستى شكۆدار
بەهـۆى نەخۆشـى گـوازراوە كەسـێك لـە بـەسرا مـردووە، بۆيـە لـە مێـژووى ٢٢ مايـس ١٣٢٣ ەوە ئەوانـەى كـە دێـن لـە خاڵەكانـى كەرەنتينـە دەپارێزريـن، هەروەهـا ئەوانـەى لـە ڕێگـەى ڕووبـارەوە گەشـت دەكـەن لـە پاراسـتنخانەى سـەڵاحيە پشـكنينى پزيشـكيان بـۆ دەكرێـت، لەسـەر نـووسراوى ٢٤ مايـس ١٣٢٣ ژمـارە ٨٩٩ى سـەدرى ئەعـزەم ئـاگادارى دراوەتـە ويلايـەت، سـوپاس بـۆ خـوا لـە ويلايـەت نەخۆشـى گومانلێكـراو نييـە، جگـە لەمـە لـە سـەڵاحيە پزيشـكى سـەربازى نييـە، بـۆ دامەزراندنـى پاراسـتنخانە مەرجـى تـەواو نييـە و شـارۆچكەى سـەڵاحيەش لەسـەر ڕووبـار نييـە، بۆيـە پێويسـتە لـە ويلايەتـى بـەسرا پاراسـتنخانەى سـاڵحيە دابمەزرێـت، ئەمجـارە لـە ويلايەتـى موسـڵ تەلەگرافنامـە وەرگيـراوە.

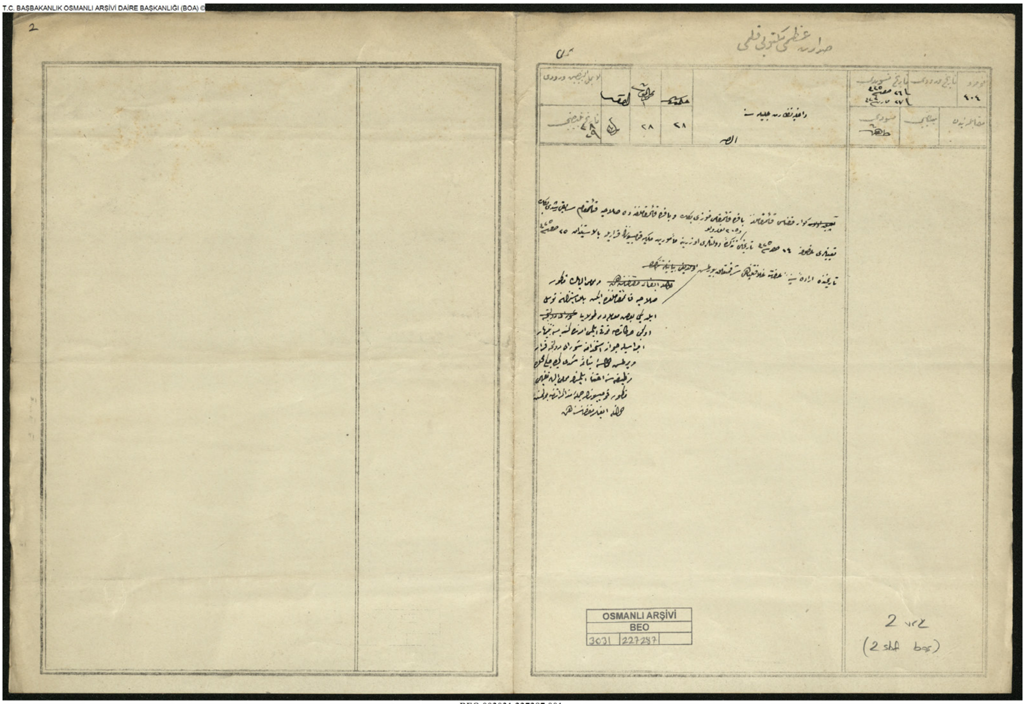
DH.MKT.01174.00027.007

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01174.00027</th><th>6 جەمادی یەکەم 1325 (17 حوزەیران 1907)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
ئەگەرچی بۆ ئامادەکاری خانەی پاراستن ئاگاداری پێویست دەرچووە و ڕەوان کراوە، بەڵام سوپاس بۆ خوا بۆ ڕۆژێکیش لە ویلایەت نەخۆشی نەبووە، لە سەڵاحیەش پزیشکی شارەوانی و نیزامیە نەبووە، بەم شێوەیە ئامادەکاری خانەی پاراستن کەموکوری تێکەوتووە، هەروەها شارۆچکەی سەڵاحیە دەکەوێتە سەر ڕووبار و کەشتی خۆچێی نییە، بۆیە بە پێویست زانراوە لە ناو ویلایەتی بەسرا خانەی پاراستنی ساڵحیە هەبێت، ئاگاداری پێویست بدرێتە ویلایەتی ناوهاتوو.
مستەفا والی موسڵ</td></tr>
</table>

BEO.003005.225335.001

BEO	003005.225335	18 موحەررەم 1325 (3 مارت 1907)
جەنابی پەیوەندیداری مەشیخەتی پایەبەرز موفتی قەزای سەڵاحیە بووە و نائیبی پێشووی قەزای ناوهاتوو بە مۆڵەت چۆتە سلێمانی، ئەرکەکەشی داوەتە نائیبی شەرعی، بەمەش دەرکەوتووە سەعید ئەفەندی لەم فەرمانبەرانە نییە کە ئەرکی پێدراوە، ئەم ئەرکەی کە بە وەکالەت بەڕێوەی دەبات، پێویستە ناوبراو نیوەی مووچەی پێ بدرێت، نووسراوی شێخولئیسلام لە مێژووی ٣ زیلقەعدە ٣٢٤ ژمارە ١٣ دراوەتە شورای دەوڵەت، بە مەزبەتە لە فەرمانگەی دارایی نووسراو بەرز کراوەتەوە.		

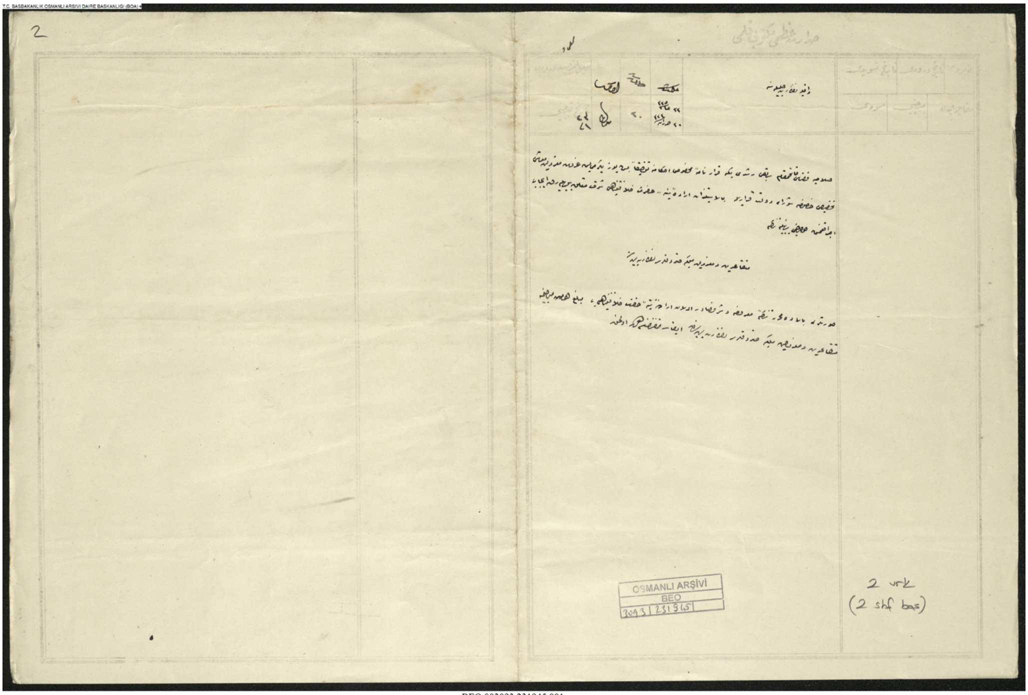

BEO.003031.227287.001

BEO	003031.227287	26 سەفەر 1325 (10 نیسان 1907)

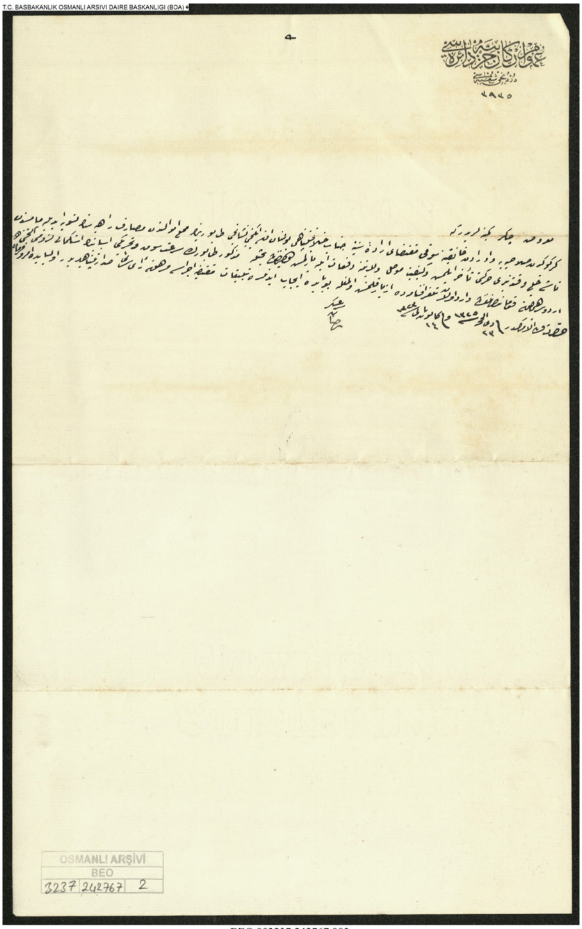
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار

فەوزی بەگ قائیمقامی باقرە لە قائیمقامیەتی قەزای گەوار و بۆ قائیمقامی باقرەش روشدی بەگ قائیمقامی پێشووی سەڵاحیە دادەمەزرێن، نووسراوی مێژووی ١٤ سەفەر ١٣٢٥ ژمارە ٢٠٥ و بریاری قۆمیسیۆنی فەرمانبەرانی مولکیە بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە ٢٥ سەفەر ١٣٢٥ رەزامەندی دراوە، هەروەها کاتێك ناوبراو لە قائیمقامیەتی سەڵاحیە بووە، بە مۆڵەت وەرگرتن و بەهۆی هەندێك کارەوە لە شورای دەوڵەت بریاری ئەرکی وەستێنراوە، ئێستا لەم کارە نوێیەیدا پێویستە قۆمیسیۆن روون کردنەوە لەم بارەیەوە بدات.

BEO.003093.231945.001

BEO	003093.231945	22 جەمادی یەکەم 1325 (3 تەمموز 1907)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بە پشت بەستن بە بریارنامەی تایبەتی ئەحکام روشدی بەگ قائیمقامی پێشووی قەزای سەڵاحیە بڕی ٥٢٥ قوروش مووچەی دابراوی بۆ دابین دەکرێت، بۆ ئەم مەبەستەش بە بریاری شورای دەوڵەت لەلایەن جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان دراوە. نەزارەتی سندوقی خانەنشین و دابراوانی مولکیەی پایەبەرز زانیاریەکان لە باڵادا نووسراوەتەوە، هەرچی زووە بە فەرمانی پاشای جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە نەزارەتی سندوقی خانەنشین و دابراوان هیممەت بکرێت لە جێبیەجێ کردنی.		

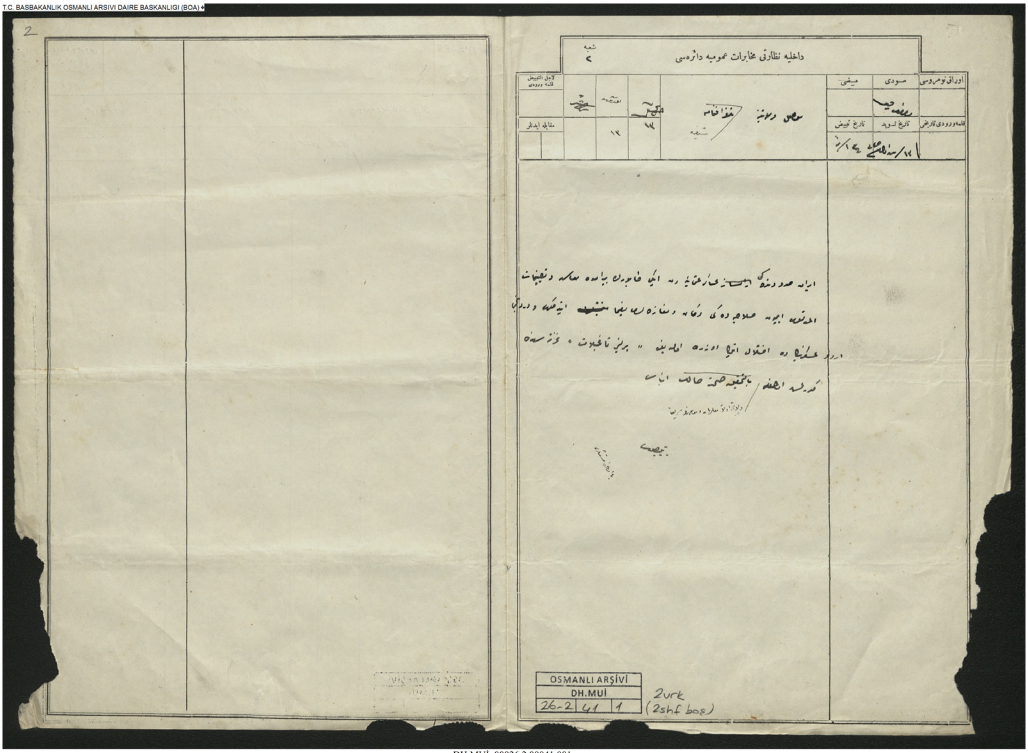

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
BEO
3237 242767 2

BEO.003237.242767.002

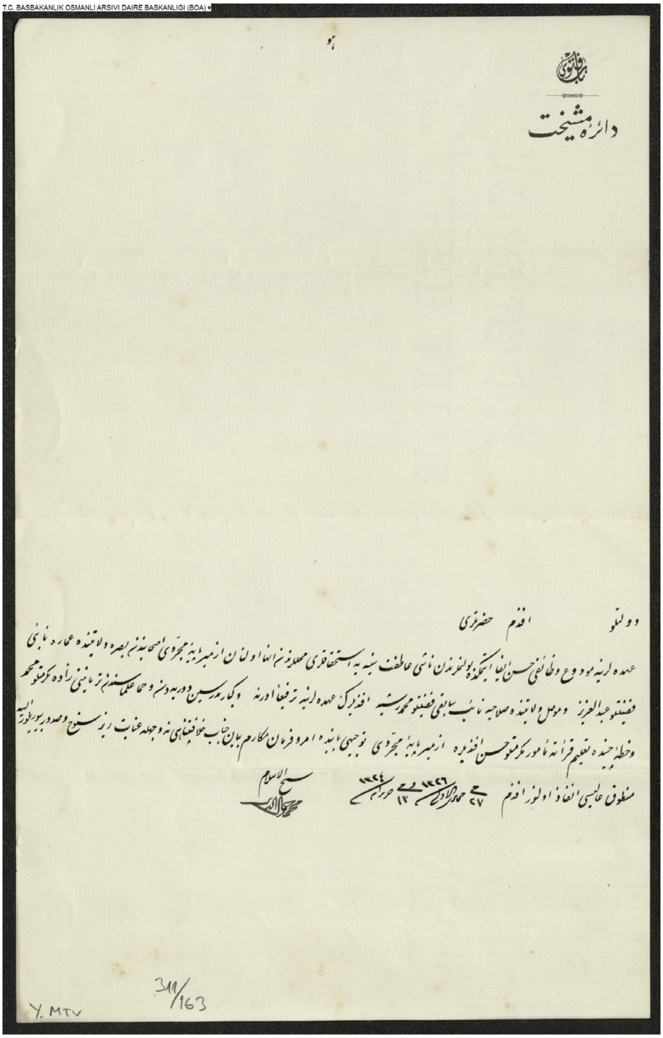
BEO	003236.242767	23 زیلحیجە 1325 (27 كانوونی دووەم 1908)

فەرمانگەی ئەركانی گشتی جەنگی
هۆبەی چوارەم
٣٩٣٥
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
بۆ ڕەوان كردنی تابوری ١٢ ی نیشانچی كەركووك بۆ سەڵاحیە، لەوێشەوە بۆ خانەقین، بە فەرمانی پاشای پەیوەندیداری خەلافەت پارەی خۆچێی ڕێك دەخرێت، بەڵام بەهۆی خەرج نەكردنی پارەكە، كارەكە دواكەوتووە، چەند جارێك بۆ ویلایەتی موسڵ نووسراو كراوە، بۆ ئەوەی هۆكارەكانی خێراكردنی تابوری ناوبراو لە قوماندانیەتی لەشكری ٦ ی هومایۆن تەلەگرافنامە هاتووە، لەم بابەتەدا ئاگاداریەكان ڕاگەیەندراوە و پەیوەستە بە پەیوەندیداری سەدارەت، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم كەسەیە كە بڕیاری بەدەستەوەیە.
سورەیا سەرعەسكەر

DH.MUİ..00026.2.00041.001

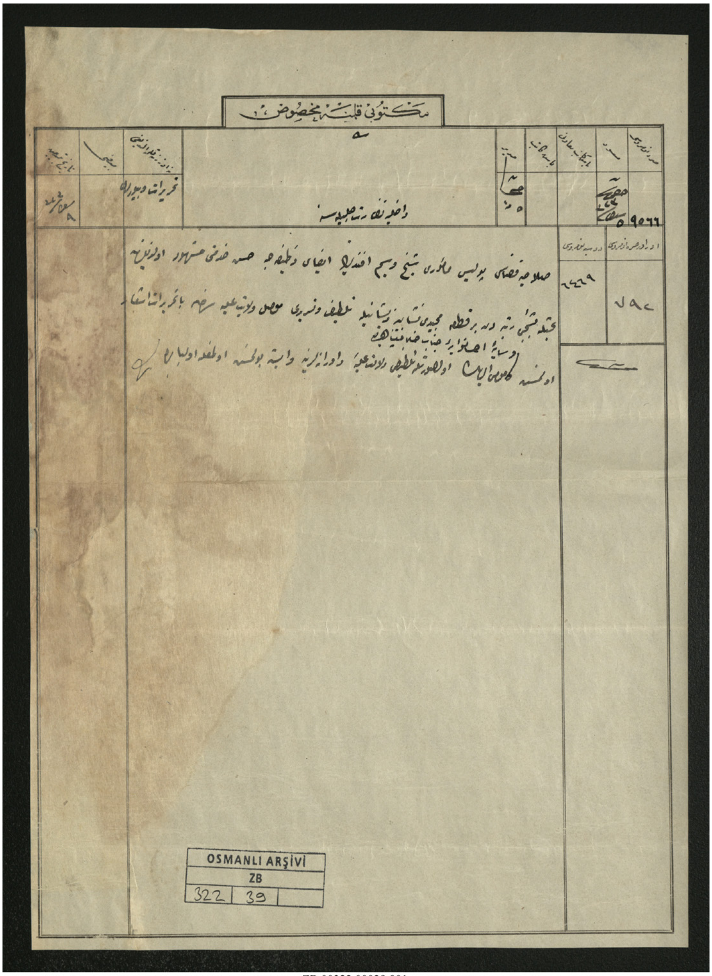
DH.MUİ	00026.2.00041	30 ڕەمەزان 1326 (26 تشرینی یەكەم 1908)
ویلایەتی موسڵ لـەم سـەربازانەی عوسـمانی كـە لـە سـنووری ئێرانـن، دوو تابـور لـە جـەژن مووچەیـان وەرنەگرتـووە، بۆیـە لـە سـەڵاحیە دوكان و فرۆشـگاكانیان تـاڵان كـردووە، تەنانـەت خەریكـە دەسـت بەسـەر لەشكری چوارەمـی سـەربازیدا دەگـرن، ئـەم زانیاریـەش لـە ڕۆژنامـەی بریـز تاغبلات بیـنراوە، بە پەلـە زانیـاری بدرێتە ویلایـەت و چارەسـەر بكرێت.		

Y.MTV.00311.00163.001

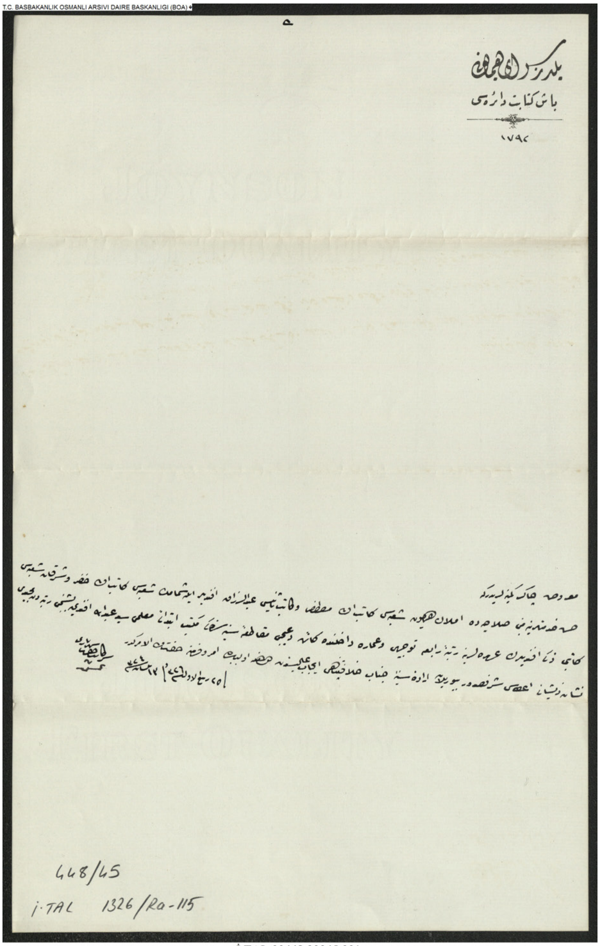
Y.MTV	00311.00163	27 جەمادی یەکەم 1326 (27 حوزەیران 1908)

باب فەاتوە
فەرمانگەی مەشیخەت
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
ئەرکەکانیـان زۆر بـە ڕێکوپێکـی و بـە شـێوەیەکی جـوان بەڕێـوە بـردووە، عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی نائیبـی عەمـارەی سـەر بـە ویلایەتـی بـەسرا و مەحمـود ڕەشـید ئەفەنـدی نائیبـی پێشـووی سـەڵاحیەی سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ شـایەنی وەرگرتنـی پلـەن، بریـار و فەرمـان دەربچێـت، تـا کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.
شێخولئیسلام محەمەد کەمالەددین

ZB.00322.00039.001

ZB	00322.00039	15 موحەررەم 1326 (18 شوبات 1908)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار شـێخ وەسـیم ئەفەنـدی فەرمانبەری پۆلیسـی قەزای سـەڵاحیە لـە ئەرکەکەیدا زۆر بـە رێکوپێکی و بـە جوانی ئەنجام داوە، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە ویلایەتـی موسـڵ ئامـاژەی پێکـراوە کـە لـە پلـەی پێنجـەم نیشـانی مەجیدی پـێ بدرێـت.		

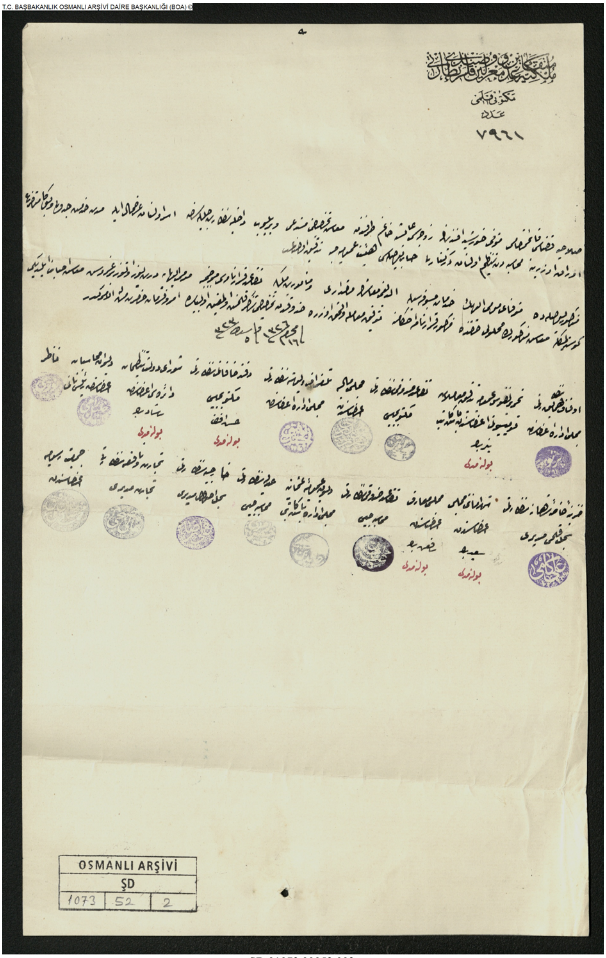

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائرەسی
١٧٩٢

448/45
İ.TAL 1326/Ra-115

İ.TAL.00448.00045.001

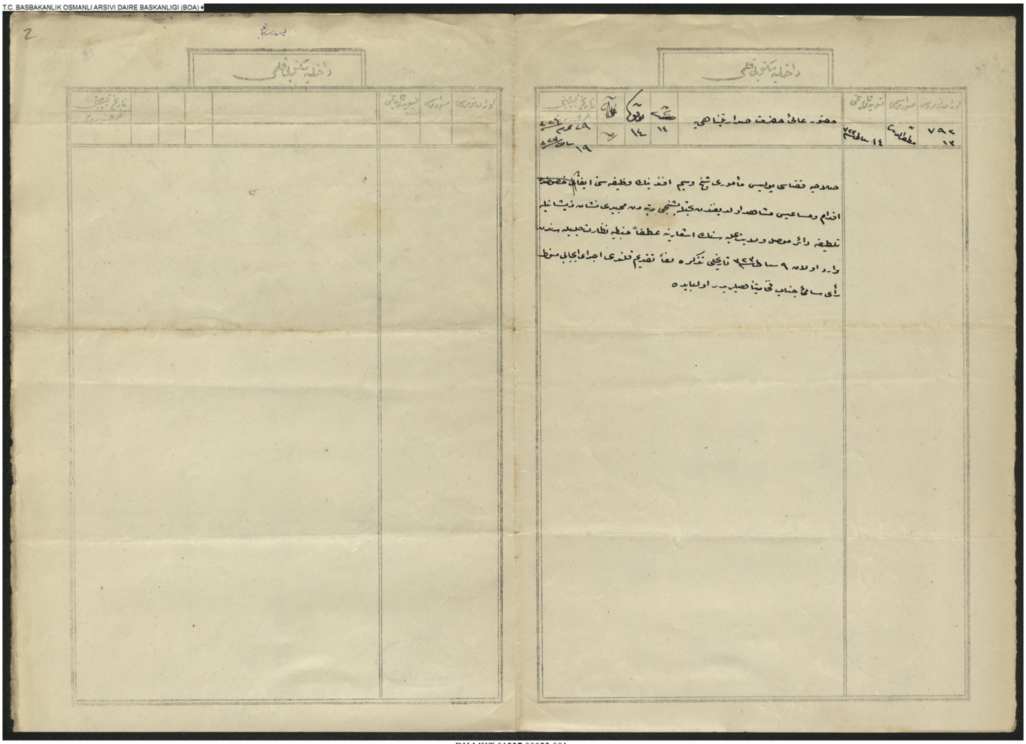
<table>
<tr><td>25 ڕەبیعی یەکەم 1326 (27 نیسان 1908)</td><td>00448.00045</td><td>İ.TAL</td></tr>
<tr><td colspan="3">کۆشکی یڵدزی هومایۆن
فەرمانگەی باش کیتابەت
١٧٩٢
ڕاگەیەندراوی بەندەمانە
لەسـەر خزمەتـە باشـەکانیان مسـتەفا ئەفەنـدی کاتیبـی یەکەمـی هۆبـەی ئەملاکـی هومایۆنـی سـەڵاحیە و عەبدولـڕەزاق ئەفەنـدی کاتیبـی دووەم لەگـەڵ خـضر ئەفەنـدی کاتیبـی یەکەمـی هۆبـەی شـەمامك و زەکـی ئەفەنـدی کاتیبـی هۆبـەی شـەرقات پلـەی چوارەمیـان پـێ دەدرێـت، جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت بـە فەرمانـی پاشـا چ بفەرمووێـت جێبەجـێ دەکرێـت، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بەدەسـتەوەیە.
سەرکاتیب شەهریاری</td></tr>
</table>

ŞD.01073.00052.002

ŞD	01073.00052	16 موحەررەم 1326 (19 شوبات 1908)

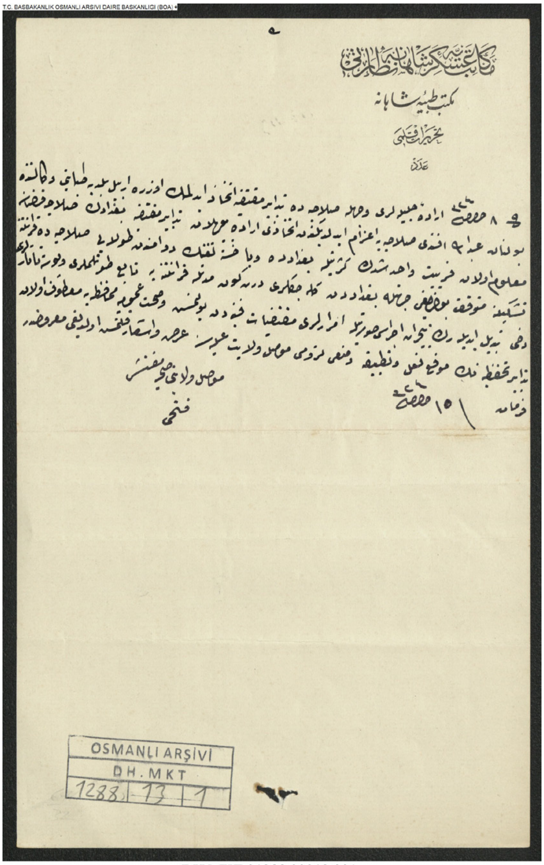
نەزارەتی سندوقەکانی خانەنشین و دوورخراوانی مولکیە
قەڵەمی مەکتوب
ژمارە ٧٩٦١
خورشید ئەفەندی قائیمقامی قەزای سەڵاحیە مردووە، داواکاری لەلایەن خێزانەکەی عائیشە خانم بەرز کراوەتەوە و داوای مووچەی کردووە، داواکاریەکە نێردراوەتە نەزارەتی ناوخۆی شکۆدار لەگەڵ خشتەی ماوەی خزمەت و لەسەر نووسراوی پەیوەست بەم بابەتە پەراوێز لە ژمێریاری رێکخراوە، لە دەستەی گشتیش خوێندنەوەی بۆ کراوە. لە پۆستەی ناوهاتوو خزمەتی پێشووی ناوبراو و بری مووچەی وەرگیراو و بە پشت بەستن بە بریارنامەی خانەنشینی فەرمانبەرانی مولکیە ناوبراو ٤٣١ قوروش مووچەی بۆ دابین کراوە، مووچەی ناوهاتوو بە بریانامە جێبەجێ دەکرێت، بۆ دابین کردنیشی نووسراو لە سندوق کراوە لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.

DH.MKT.01237.00023.001

29 موحەررەم 1326 (3 مارت 1908)	01237.00023	**DH.MKT**

جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت
شـێخ وەسـیم ئەفەنـدی فەرمانبـەری پۆلیسـی قـەزای سـەڵاحیە لـە ئەرکەکەیـدا هـاوکاری و لێهاتوویـی بیـنراوە، بۆیە لـە ویلایەتـی موسـڵ ئامـاژەی پێکراوە لەگەڵ پلەی پێنجەم نیشـانی مەجیـدی پێ دەدرێـت، لە نەزارەتیـش نووسراوی ٩ شـوبات ١٣٢٣ هاوپێـچ پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری پایەبـەرز کارەکـە جێبەجـێ بکات.

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

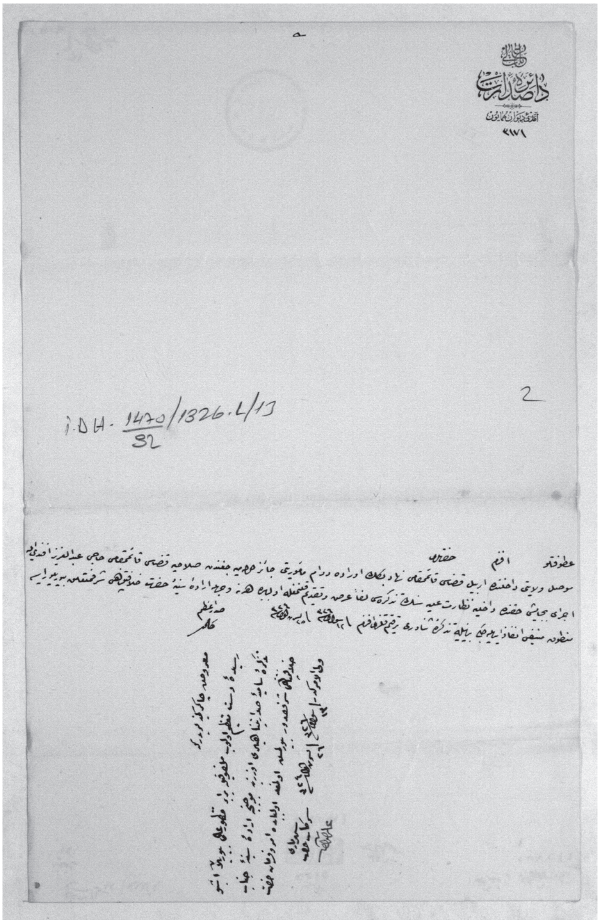
مکتب طبیهٔ شاهانه

تحریرات قلمی

OSMANLI ARŞİVİ
DH.MKT
1288 | 13 | 1

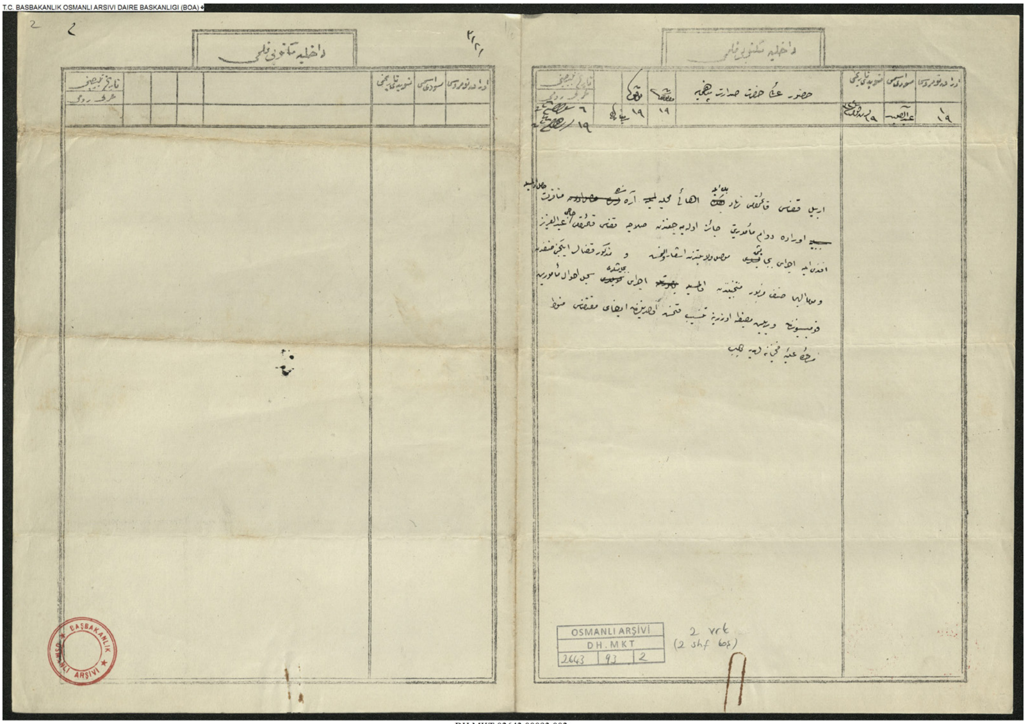
DH.MKT.01288.00013.001

<table>
<tr><th>DH.MKT</th><th>01288.00013</th><th>28 جەمادی یەکەم 1326 (28 حوزەیران 1908)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی مەکتەبەکانی سەربازی شاهانە
مەکتەبی پزیشکی شاهانە
قەڵەمی تەحریرات
لە ٨ حوزەیران ١٣٢٤ بە بڕیاری شکۆدار بەرپرسان لە سەڵاحیە خەریکی ئامادەکارین، عەبدوڵڵا ئەفەندی کە لە بریکاری شارەوانی پزیشکی هەولێرە، نێردراوەتە سەڵاحیە، بڕیار لەسەر جێبەجێ کردنی دراوە، بەهۆی بەردەوام بوونی نەخۆشی لە قەزای سەڵاحیە، پێویستە کەرەنتینە هەبێت، ئەوانەی لە بەغداد دێن دەبێ بۆ ماوەی ٤ رۆژ لە سەڵاحیە کەرەنتینە بکرێن، هەروەها تەتەرەکانی پۆستە دەگۆردرێن بۆیە تێپەڕبوونیان بە ئاسایی بینراوە، بۆ پاراستنی تەندروستی گشتیش ئامادەکاری بۆ دروست کردنی پاراستن خانە بکرێت، جێبەجێ کردن و قەدەغەکردنی بۆ ویلایەتی موسڵ پێشنیار کراوە، راگەیەندراوە فەرمان.
سەرپەرشتیاری تەندروستی ویلایەتی موسڵ فەتحی</td></tr>
</table>

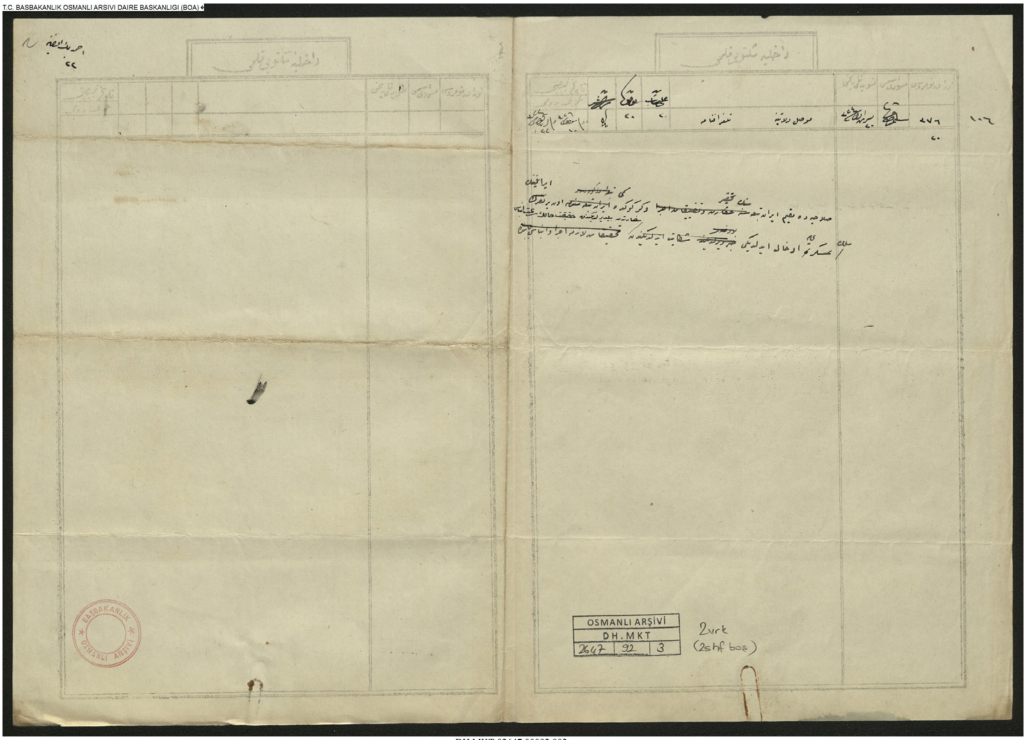
İ.DH.01470

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01470.000092</th><th>12 شەوال 1326 (7 تشرینی دووەم 1908)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
دیوانی هومایۆنی ئێستا
٣١٧١
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
نیهاد بـەگ قائیمقامـی قـەزای هەولێـری سـەر بـە ویلایەتـی موسـڵ ئەرکەکـەی لـەم شـوێنە بـە گونجـاو نەزانـراوە، لەگـەڵ حاجـی عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە گۆرینەوەیـان پـێ بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، لـەم بابەتـەدا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافــەت بــە فەرمانــی پاشــا چ بفەرمووێــت جێبەجــێ دەکرێــت، بــۆ ئەمــەش نــووسراو کــراوە ئەفەنــدم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

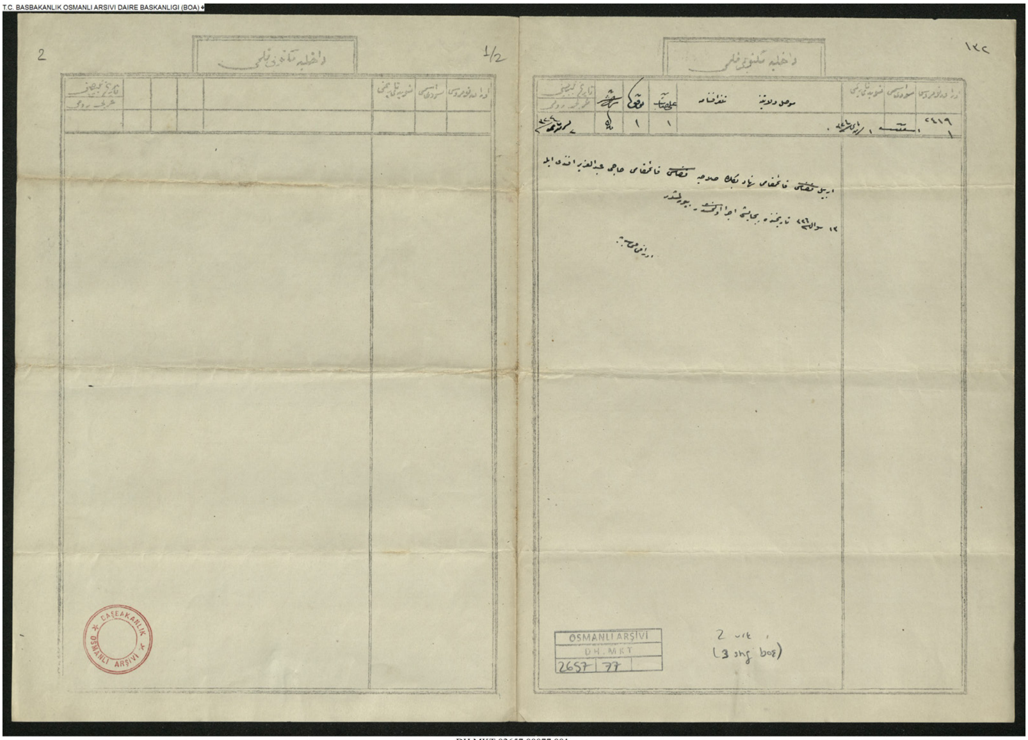
DH.MKT.02643.00093.002

DH.MKT	02643.00093	6 شەوال 1326 (1 تشرینی دووەم 1908)
لایەنی عالی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت نیهاد بەگ قائیمقامی قەزای هەولێر دژایەتی دانیشتوانی خۆچێی دەکات، بۆیە مانەوەی لە ئەرکەکەی گونجاو نییە، لە ویلایەتی موسڵ ئاماژەی پێکراوە لەگەڵ حاجی عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی قەزای سەڵاحیە گۆرینەوەیان پێ بکرێت، هەروەها هەردوو قەزاکە لە چینی دووەمن و هەردووکیانیش لە چینی ناوهاتوو لە هەڵبژێردراوەکانن، لەسەر مەزبەتەی قۆمیسیۆنی تۆماری کەسێتی فەرمانبەران، کارەکە جێبەجێ بکرێت.		

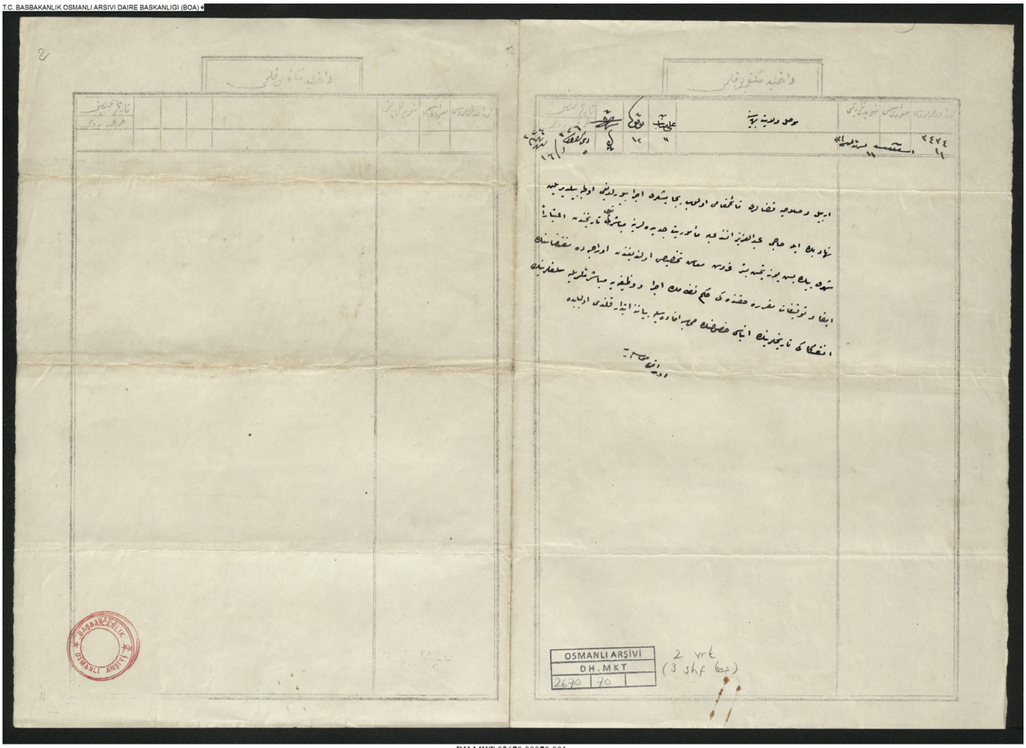
DH.MKT.02647.00092.003

DH.MKT	02647.00092	10 شەوال 1326 (5 تشرینی دووەم 1908)
تەلەگرافنامە بۆ ویلایەتی موسڵ بـە گوێـرەی زانیاریـەکان سـوکایەتی بـە هاووڵاتیانـی ئێرانـی نیشـتەجێی سـەڵاحیە کـراوە، جگـە لەمـە لـە کەرکـووك ١٠ هاووڵاتـی ئێرانـی خراونەتـە ئەرکـی سـەربازییەوە، هەرچـی زووە ئـەم زانیاریـەی باڵیۆزخانـە ووردبینـی بـۆ بکرێـت و راسـتی زانیاریەکـە رابگەیەندرێـت.		

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)
OSMANLI ARŞIVI
DH.MKT
2657 77

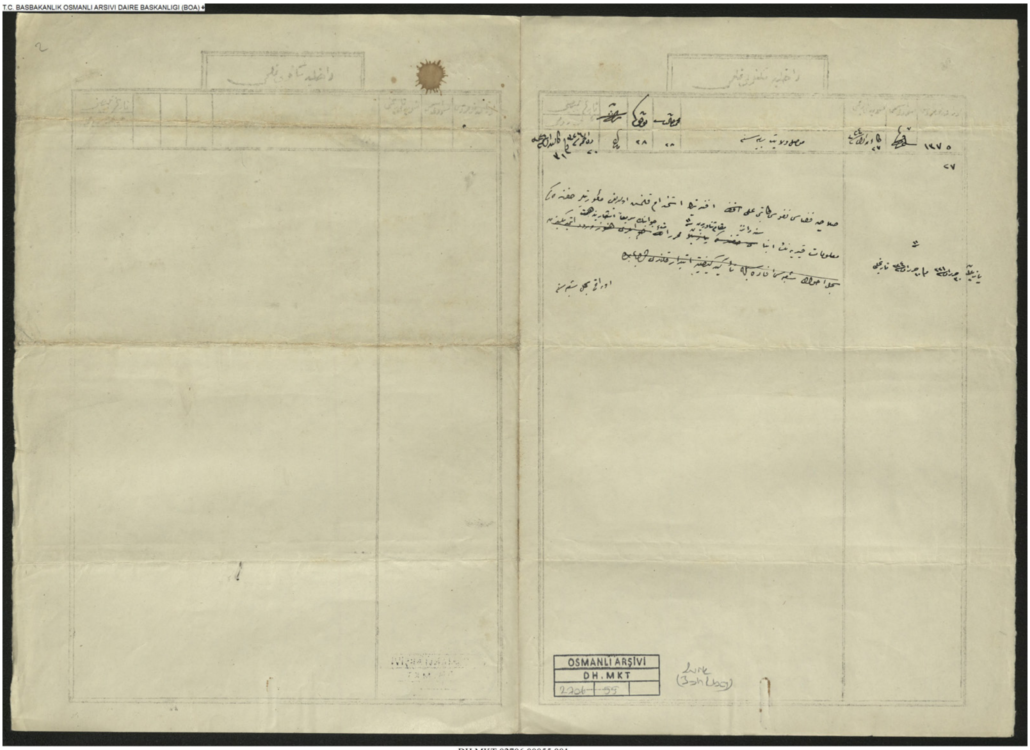
DH.MKT.02657.00077.001

<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MKT</td><td>02657.00077</td><td>20 شەوال 1326 (15 تشرینی دووەم 1908)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
لە مێژووی ١٣ شەوال ١٣٢٦ نیهاد بەگ قائیمقامی هەولێر لەگەڵ حاجی عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی سەڵاحیە گۆرینەوەیان پێ کراوە.</td></tr>
</table>

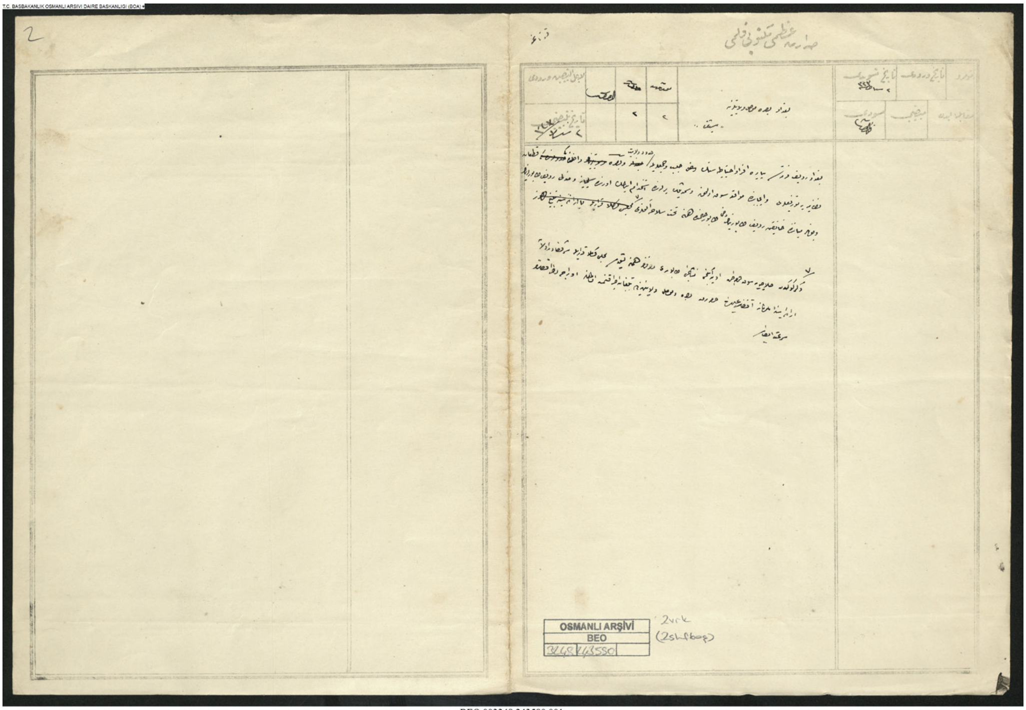
DH.MKT.02670.00070.001

DH.MKT	02670.00070	5 زیلقەعدە 1326 (29 تشرینی دووەم 1908)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز بڕیـار دراوە قائیمقامەکانـی قـەزای هەولێـر و سـەڵاحیە گۆرینەوەیـان پـێ بکرێـت، نیهـاد بـەگ و حاجـی عەبدولعەزیـز ئەفەنـدی لـە مێـژووی دەسـت بـە کار بوونـی ئەرکـە نوێیەکەیـان مانگانـە هەریەکەیـان ١٥٧٥ قوروشـیان بـۆ دابیـن دەکرێـت، لەگـەڵ دەسـت بـە کاربوونیـان مێـژووی دەسـت لـە کار هەڵگرتنیشـیان رابگەیەندرێـت، بـە ووتـەی ژمێریـاری نـووسراو کـراوە.		

DH.MKT.02706.00055.001

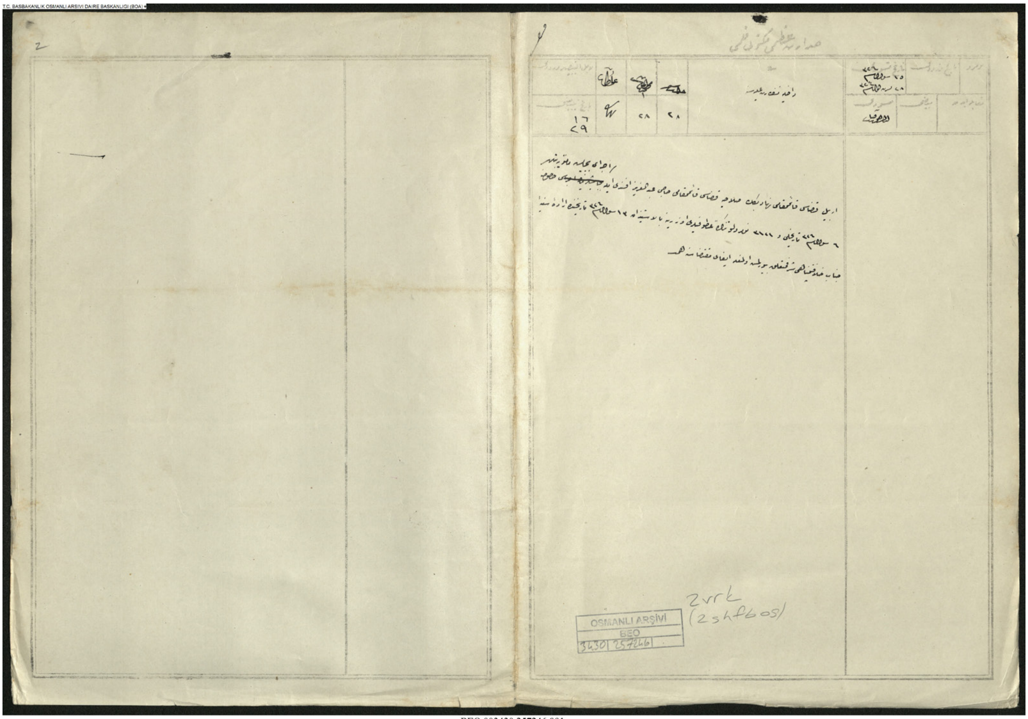
DH.MKT	02706.00055	20 زیلحیجه 1326 (13 کانوونی دووەم 1909)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز ئـەم ئەرکانـەی ئەفەنـدی عەلـی کاتیبـی ناسـنامەی قـەزای سـەڵاحیە وەریگرتـووە، لـە تۆمـار زانیارییـەکان نووسراوەتـەوە، بـە پشـت بەسـتن بـە سـەنەد لـە مێـژووی ٣٠ حوزەیـران ١٣٢١ و ١٠ حوزەیـران ١٣٢٤ نووسراوەتـەوە، بـە پەلـە هیممـەت بکرێـت لـە وەڵامدانـەوە.		

BEO.003248.243580.001

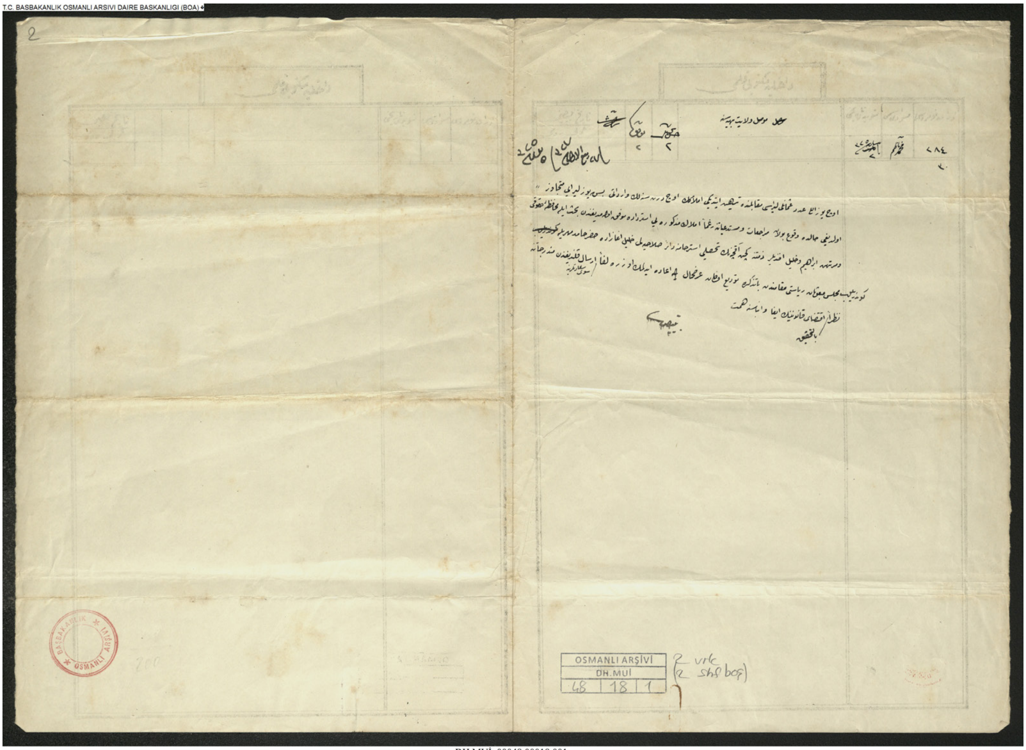
12 موحەرەم 1326 (15 شوبات 1908)	003248.243580	**BEO**

ویلایەتەکانی بەغداد و بەسرا
نەفـەری یەدەگـی فرقـەی رەدیفـی پیـادەی بەغـداد کۆبکرێنـەوە و بهێنرێـن، دواتـر بەسـەر پارچەکانـی نیزامیـە دابـەش بکرێـن، حاڵـی حـازر ئەمانـە لـە شـوێن خۆیـان بـەکار بهێنرێـن و تابورەکانـی رەدیفـی سـلێمانی و مەندەلـی لەگـەڵ ئەمانـەش تابـوری رەدیفـی خانەقیـن چەکـدار بکرێـن، هەروەهـا تابـوری پێنجـەم کـە لـە کەرکـووك بـۆ سـەڵاحیە رەوان دەکرێـت، هـەر ئێسـتا رێکخسـتنی بـۆ بکرێـت، بـە بریـاری ئەنجوومەنـی بریـکارەکان فەرمانـی پاشـا دەرچـووە، ئـاگاداری دراوەتـە بـەسرا و موسـڵ، جێبەجـێ بکرێـت.

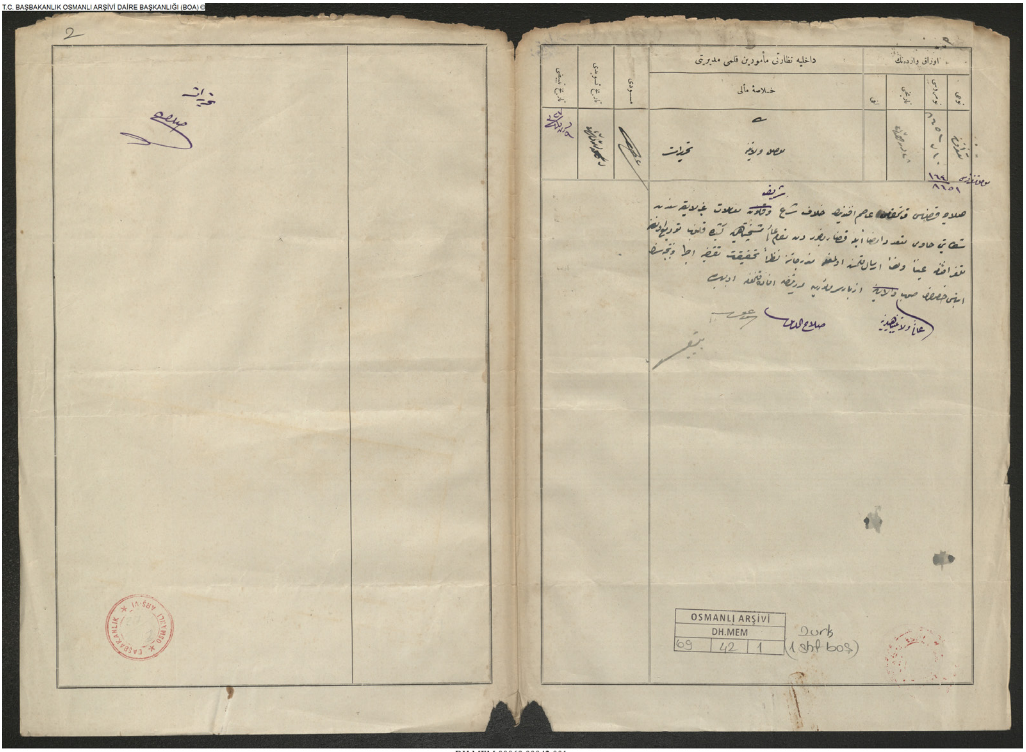
BEO.003430.257246.001

BEO	003430.257246	15 شەوال 1326 (10 تشرینی دووەم 1908)
نەزارەتی ناوەخۆی پایەبەرز نیهاد بەگ قائیمقامی قەزای هەولێر لەگەڵ حاجی عەبدولعەزیز ئەفەندی قائیمقامی قەزای سەڵاحیە گۆرینەوەیان پێ بکرێت، لەسەر نووسراوی ٦ شەوال ١٣٢٦ ژمارە ٣١٢١ جەنابی پەیوەندیداری خەلافەت لە مێژووی ١٣ شەوال ١٣٢٦ بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

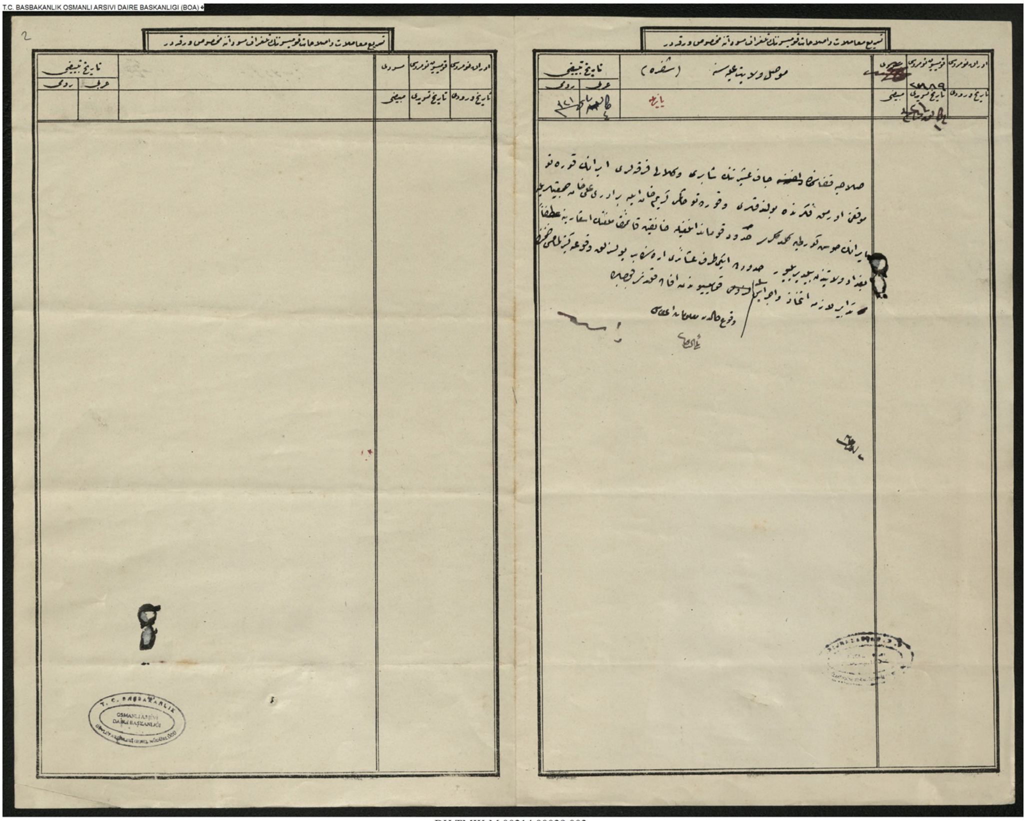
DH.MUİ..00048.00018.001

DH.MUİ	00048.00018	27 ڕەبیعی یەکەم 1327 (18 نیسان 1909)
ویلایەتی موسڵی پایەبەرز بەرامبەر بە ٣٥٠ لیرەی عوسمانی مولکی کردۆتە بارمتە، لەگەڵ ئەوەی داهاتی ٣-٤ ساڵ زیاتر لە ٥٠٠ لیرە بووە، هەر چەندە داوای کردووە مولکی ناوهاتوو وەربگرێتەوە بەڵام سەرکەوتوو نەبووە، سەبارەت بە پاراستنی ماف بۆ گەرانەوەی ئەم ئاقچانەی چۆتە گیرفانی ئیبراهیم ئەفەندی و خەلیل ئەفەندی، بە واژووی خەلیل ئاغازادە خضر حامد سەڵاحیەیی داواکاری ڕەوان کراوە و لەگەڵ نووسراوی ئەنجوومەنی سەرۆکایەتی نێردراوان ڕەوان کراوەتەوە، بە هاوپێچ بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە هاوپێچەکانی بە لێکۆڵینەوە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردن و ڕاگەیاندنی.		

DH.MEM.00069.00042.001

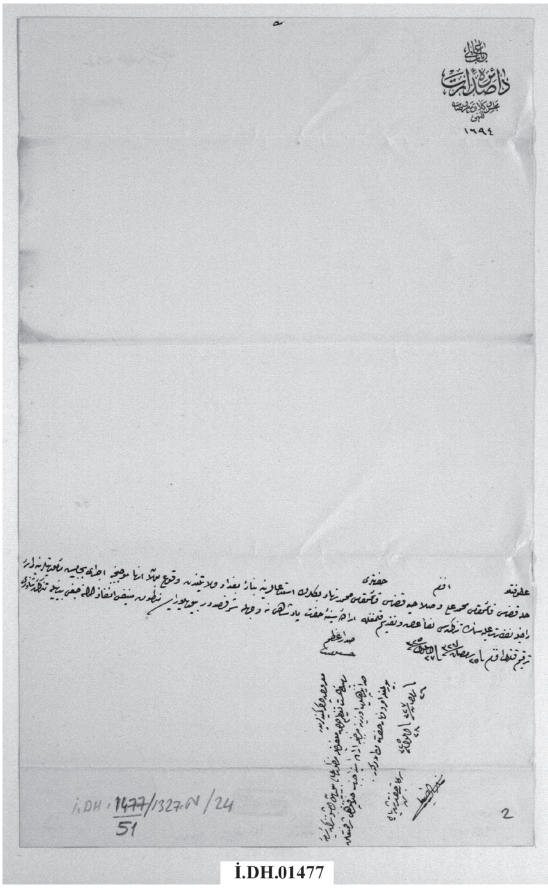
<table>
<tr><td>DH.MEM</td><td>00069.00042</td><td>30 زیلقەعدە 1329 (22 تشرینی دووەم 1911)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
عاسم ئەفەندی قائیمقامی قەزای سەڵاحیە پێچەوانەی شەرع مامەڵەی نەگونجاوی ئەنجام داوە، سکاڵا بە واژوویەکی زۆر لەگەڵ یاسای پەیوەندیداری موشیخەتی قەزای ناوهاتوو هاوپێچ بەرز کراوەتەوە، بە تێروانین لە هاوپێچەکانەوە لێکۆڵینەوە ئەنجام بدرێت و ئەنجامەکەی رابگەیەندرێت، بۆ ئەمەش بە ووتەی بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران نووسراو لە پەیوەندیدارانی ویلایەت بەرز بکرێتەوە.</td></tr>
</table>

DH.TMIK.M.00214.00029.003

DH.TMIK.M	00214.00029	27 ڕەبیعی یەکەم 1327 (18 نیسان 1909)

ویلایەتی موسڵی پایەبەرز
فرقەکانــی شــاتری و گەڵاڵــی ســەر بــە عەشــیرەتی جافــی قــەزای ســەڵاحیە بیرۆکــەی ئەوەیــان هەیــە لــە قورەتــووی ئێــران کۆببنــەوە، هەروەهــا لەگــەڵ کۆمەڵــەی کەریــم خــان حاکمــی قورەتــو و عەلــی خانــی بــرای بــە خۆشــحاڵی وەرگیــراون، بــە ئامــاژەی قۆماندانــی ســنوور و قائیمقامــی خانەقیــن لــە ویلایەتــی بەغــداد ڕاگەیەنــدراوە، بــۆ ئــەوەی لــە نێــوان عەشــیرەتەکانی هــەردوولا گــرژی و ناکۆکــی لــە ســەر ســنوور دروســت نەبێــت، لــە قۆمیســیۆن ڕاگەیەنــدراوە ئامــادەکاری پێویســت بکرێــت و لــە کاتــی ســەرهەڵدانی هــەر ڕووداوێــك زانیــاری ڕەوان بکرێــت.

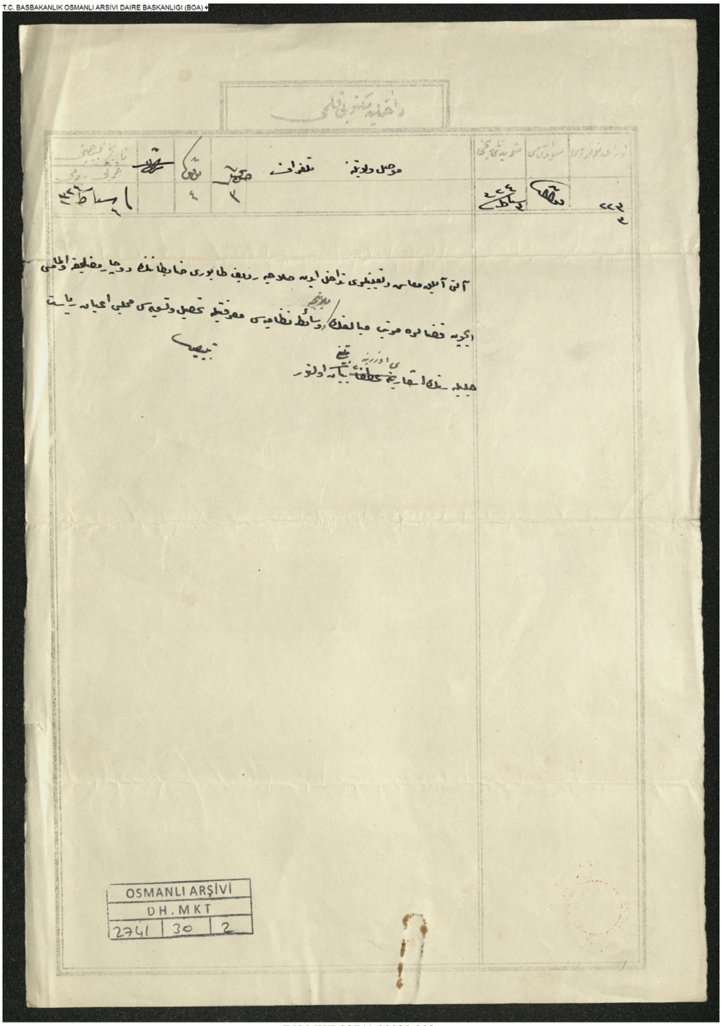

İ.DH.01477

İ.DH	01477.000051	25 رەمەزان 1327 (10 تشرینی یەكەم 1909)

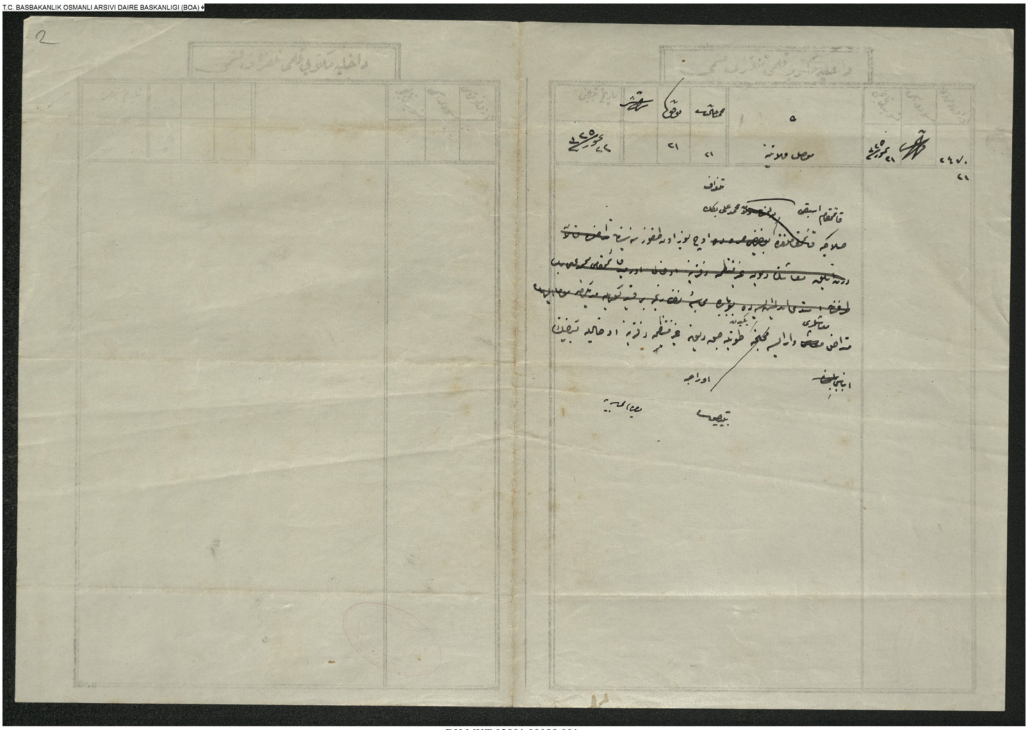
بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی ئەنجوومەنی بریکاران و راگەیەندراوان
١٦٩٤
جەنابی بەرێزی ئەفەندم

لەسەر داواكاری محەمەد عەلی بەگ قائیمقامی حللە و محەمەد نیهاد بەگ قائیمقامی قەزای سەلاحیە لە ویلایەتی بەغداد كۆتایی بە كارەكە هاتووە، لە بارەی گۆڕینەوەی ئەركەكانیان نووسراوی نەزارەتی ناوخۆی شكۆدار هاوپێچ راگەیەندراوە و پێشكەش كراوە، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەكرێت، بە راگەیاندنی نووسراو كرا ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم

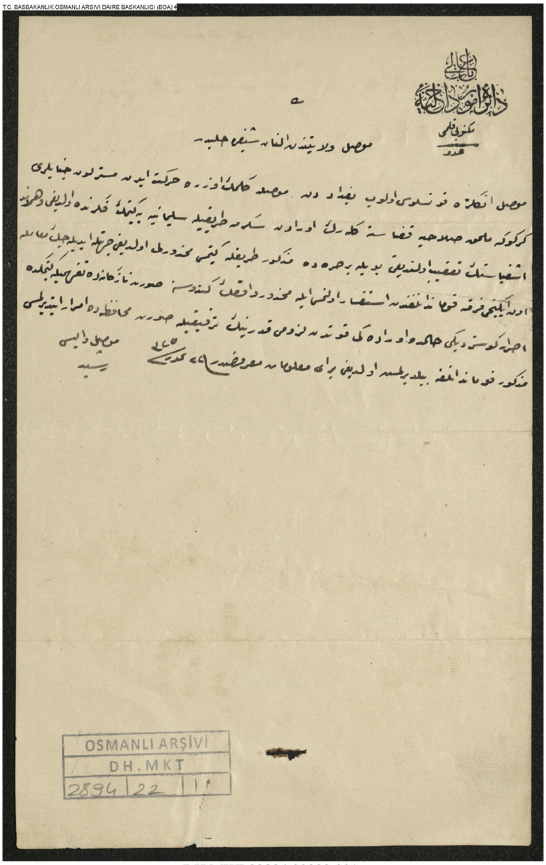
DH.MKT.02741.00030.002

DH.MKT	02741.00030	28 موحەررەم 1327 (19 شوبات 1909)
ویلایەتی موسڵ لـە دامەزرانـدن و مووچـەی ٦ مانگـی ئەفسـەرانی تابـوری رەدیفـی سـەڵاحیە دەسـتكاری هەبـووە، بـۆ ئـەوەی دووچـاری تەنگانـە نەبنـەوە، لـە قـەزاكان بـرە پـارەی رێكخـراو و لـە ویلایـەت بـە زانایـی نیزامیـە رێـك بخرێـت و خـەرج بكرێـت، لەسـەر ئامـاژەی سـەرۆكایەتی ئەنجوومەنـی ئەعیانـی شـكۆدار ئـاگاداری رابگەیەندرێـت.		

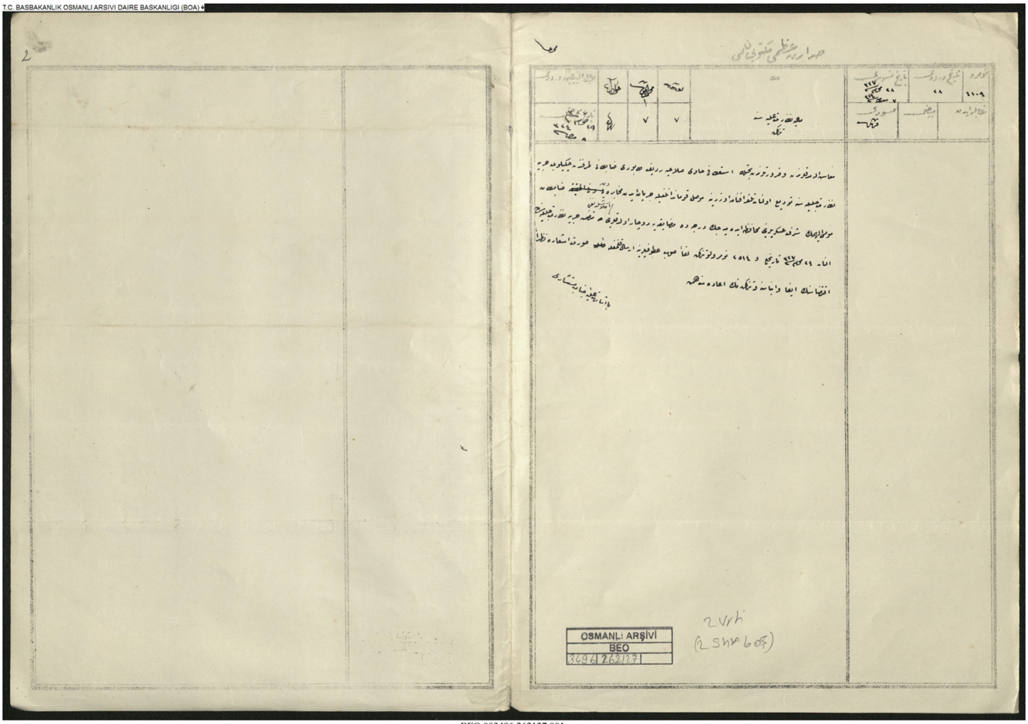
DH.MKT.02891.00088.001

DH.MKT	02891.00088	17 رەجەب 1327 (4 ئۆغستۆس 1909)
ویلایەتی موسڵ محەمەد عەلی بەگ قائیمقامی پێشووی سەڵاحیە لە ساڵی ١٣١٩ ەوە مووچەی کۆکراوەی داوا کردووە، لە دەفتەری قەرزی نارێکخراو تۆمار کراوە.		

DH.MKT.02894.00022.001

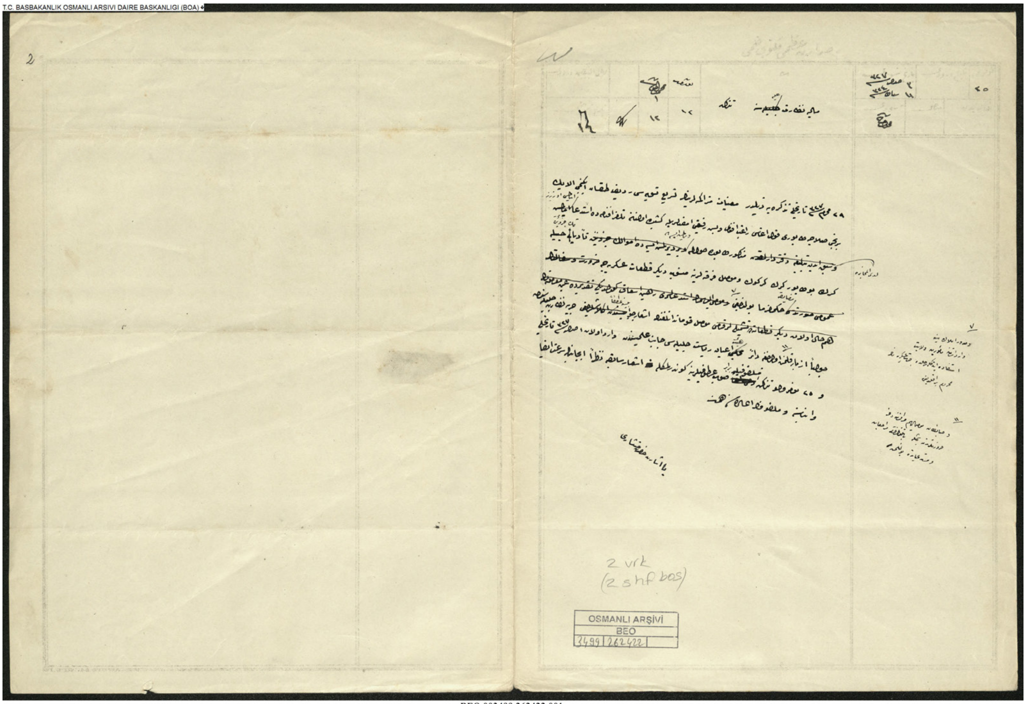
<table>
<tr><td>17 رەجەب 1327 (4 ئۆغستۆس 1909)</td><td>02894.00022</td><td>DH.MKT</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی کاروباری ناوەخۆ
قەڵەمی مەکتوب
شیفرەی وەرگیراوی ویلایەتی موسڵ
جەنابی مستەر لۆن باڵیۆزی ئینگلتەرا لە موسڵ هاتۆتە قەزای سەڵاحیەی سەر بە کەرکووك، نیازی وایە لەوێ بە ڕێگەی سەگرمە بچێتە سلێمانی، هەروەها چاودێری چەتەکانی هەمەوەند کراوە، لەم ماوەیەدا بە ڕێگای دیاری کراو بڕوات مەغدور دەبێت، پرس بە قوماندانی فرقەی ١٢ کراوە، هەروەها بە قوماندانیەتی ناوهاتوو ڕاگەیەندراوە، کە بە شێوەیەکی ڕێکوپێك بە ناوبراو بوترێت و بۆی ڕوون بکرێتەوە، بەڵام ئەگەر پێداگری بکات ئەوا ئەم هێزەی لە ناوچەکەیە پارێزگاری لێ بکات، زانیاری ڕاگەیەندراوە.
ڕەشید والی موسل</td></tr>
</table>

BEO.003496.262127.001

BEO	003496.262127	28 موحەررەم 1327 (19 شوبات 1909)

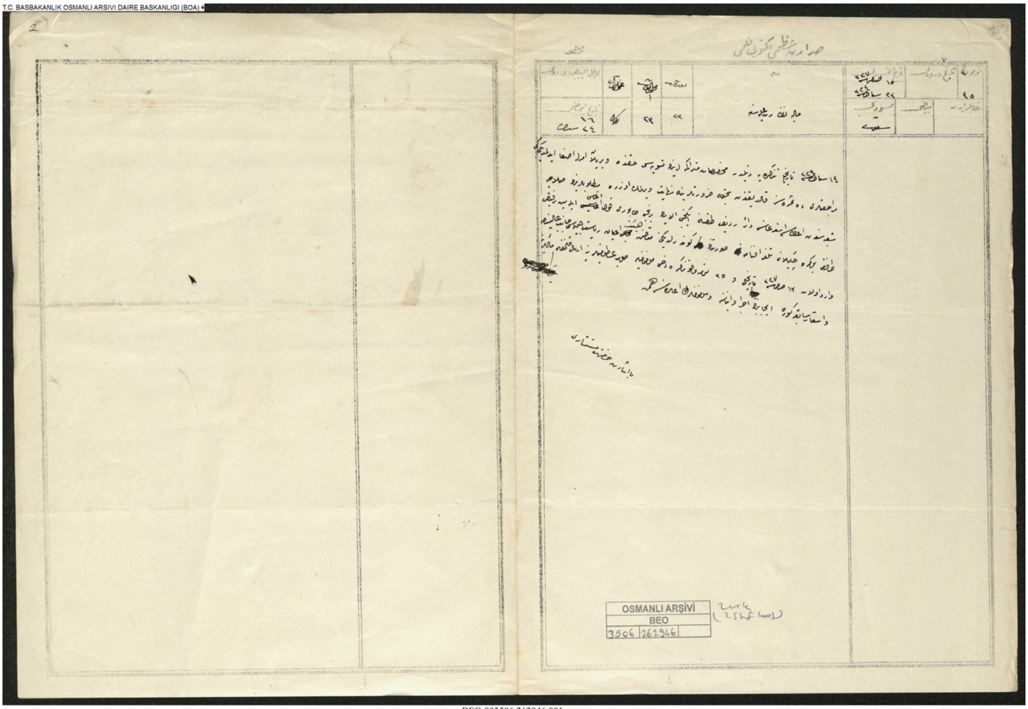
نەزارەتی دارایی پایەبەرز
بەهـۆی وەرنەگرتنـی مووچـە، ئەفسـەرانی تابـوری رەدیفـی سـەڵاحیە تووشـی تەنگانەیـی بوونەتـەوە و تەلەگرافنامەیـان بـۆ نەزارەتـی جەنگـی شـکۆدار رەوان کـردووە، قوماندانیەتـی موسـڵیش گفتوگـۆی لەسـەر کـردووە، دەرکەوتـووە ئەفسـەران بەهـۆی وەرنەگرتنـی مووچەکەیـان تووشـی تەنگانەیـی بوونەتـەوە، گەیشـتونەتە ئاسـتێك پارێـزگاری لـە شـەرەفی سـەربازی ناکـەن، لـە مێـژووی ٢٤ موحـەررەم ١٣٢٧ ژمـارە ٢٥١٤ نـووسراوی نەزارەتـی جەنگـی شـکۆدار نێـردراوە، بـە تێروانیـن لـە ئاماژەکـە هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی، هەروەهـا رابگەیەندرێـت و رەوان بکرێتـەوە.

BEO.003499.262422.001

BEO	003499.262422	3 سەفەر 1327 (24 شوبات 1909)

نەزارەتی دارایی پایەبەرز
هاوپێچـی نـووسراوی ٢٩ موحـەررەم ١٣٢٧، بـۆ ئـەوەی بەپەلـە دەرماڵـەی کۆکراوەکەیـان خـەرج بکرێـت، راغـب ئەفەنـدی ئاغـای قولـی تابـوری یەکەمـی سـەڵاحیەی ئـاڵای ٩٢ی رەدیـف و ٥ لـە هاوەڵانـی بـە واژووی خۆیـان تەلەگرافنامەیـان نـاردووە، بـە ئامـاژەی قوماندانیەتـی موسـڵ نـووسراو لـە نەزارەتـی جەنگـی شـكۆدار کـراوە، لـە سـەرۆکایەتی دەسـتەی ئەعیانیـش نـووسراوی ژمـارە ٢٥ ی ١ سـەفەر ١٣٢٧ هاوپێـچ نێـردراوە، بـە تێروانیـن لـە ئامـاژەی پێشـوو بەپەلـە کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت و هیممـەت بکرێـت لـە ناردنـەوەی هاوپێچەکـە.

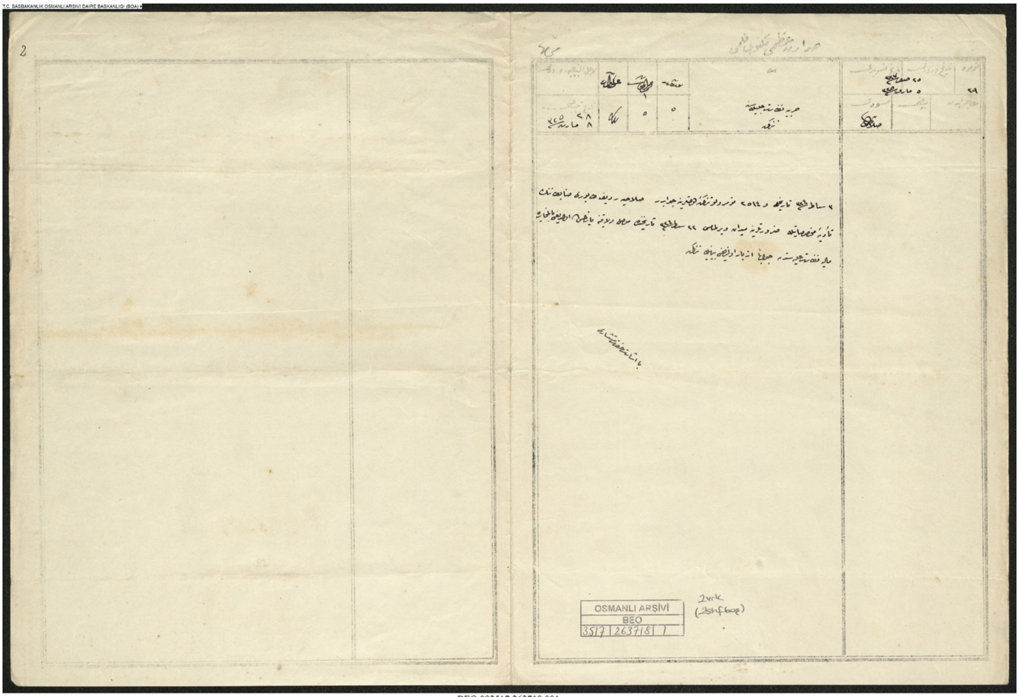

BEO.003506.262946.001

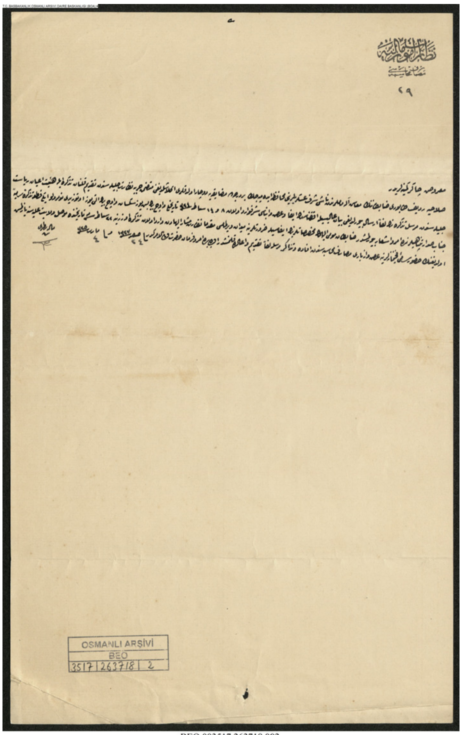
BEO	003506.262946	15 سەفەر 1327 (8 مارت 1909)

نەزارەتی دارایی پایەبەرز

هاوپێچـی نـووسراوی ١٤ شـوبات ١٣٢٤، لـه بـارەی ڕێکخسـتنی دەرماڵـەی کۆکـراوه، ئـەم فەرمانانـەی کـه دراوه گوێرایەڵـی نەبـوون و لـه سەردانەکانیشـیان هیـچ ئەنجامێـك دەسـت نەکەوتـووه، بـۆ ئـەوەی کۆتایـی بـه تەنگانەییـان بێـت، داواکاریـەکان دراوەتـه هۆبـەی سـەڵاحیه، تەلەگرافنامـەی ئاغـای قولـی تابـوری یەکەمـی ئـاڵای ٩٢ی ڕەدیـف لەگـەڵ ٥ هاوەڵـی ڕەوان کـراوه، وێنەیەکـی بـەرز کراوەتـەوه و نـووسراوی سـەرۆکایەتی دەسـتەی ئەعیـان لـه ١٣ سـەفەر ١٣٢٧ ژمـاره ٣٥ بـەرز کراوەتـەوه، بـه گوێـرەی ئاماژەی پێشـوو هیممـەت بکرێـت لـه جێبەجـێ کـردن و ناردنـەوەی نووسراوەکـه.

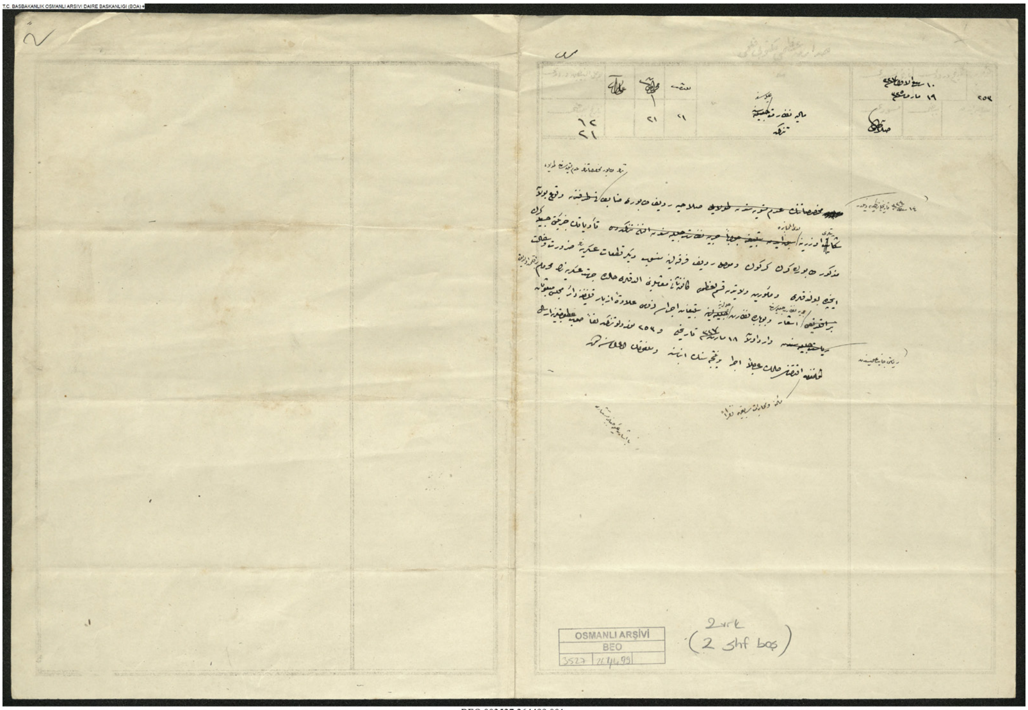
BEO.003517.263718.001

BEO.003517.263718.002

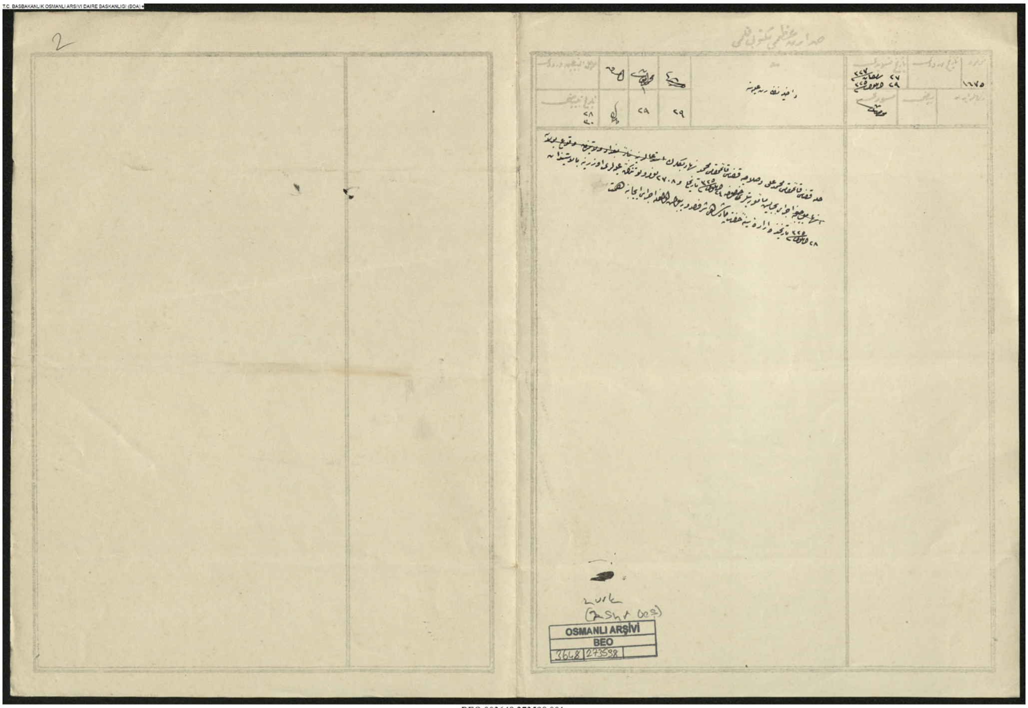
BEO	003517.263718	25 سەفەر 1327 (18 مارت 1909)
نووسراو بۆ نەزارەتی جەنگی شکۆدار وەڵامی نووسراوی مێژووی ٣ شوبات ١٣٢٤ ژمارە ٢٥١٤، دەرماڵەی ئەفسەرانی تابوری رەدیفی سەڵاحیە دابین بکرێت و رێگە نەدرێت تووشی تەنگانەیی ببنەوە، بۆ ئەم مەبەستەش لە ٢٢ شوبات ٣٢٤ نووسراو بۆ ویلایەتی موسڵ کراوە، بە گفتوگۆ لە نەزارەتی دارایی شکۆدار وەڵام دراوەتەوە، بە راگەیاندنی نووسراو بکرێت.		

BEO	003517.263718	24 سەفەر 1327 (17 مارت 1909)
نەزارەتی کاروباری دارایی خەرجی ژمێریاری ٢٩ راگەیەندراوی بەندەمانە ئەفسەرانی تابوری رەدیفی سەڵاحیە بەهۆی وەرنەگرتنی مووچەکانیان، لە بارودۆخێکن ناتوانن شەرەفی سەربازیەتیان بپارێزن، نووسراو لە نەزارەتی جەنگی شکۆدار پێشکەش کراوە، لەگەڵ نووسراوی سەرۆکایەتی دەستەی ئەعیانی شکۆدار هاوپێچ رەوان کراوە، هەروەها لە مێژووەکانی ٨ و ١٤ شوبات ١٣٢٤ ژمارە ٣٥٨٠ و ٣٦٣٧ دوو پارچە نووسراوی سەدری ئەعزەمی جەنابی پەیوەندیداری سەدارەت ئاماژەی پێکراوە، دەرماڵەی ئەفسەرانی ناوبراو بدرێت و رێگە نەدرێت دووچاری تەنگانەیی ببنەوە، پێشەکی نووسراوی ٢٢ شوباتی هەمان ساڵ بۆ ویلایەتی موسڵ نووسراوەتەوە، لە خەرجی ژمێریاری باس کراوە و هاوپێچ رەوان کراوە و نێردراوەتەوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە بریاری بە دەستەوەیە. نازری دارایی		

BEO.003527.264499.001

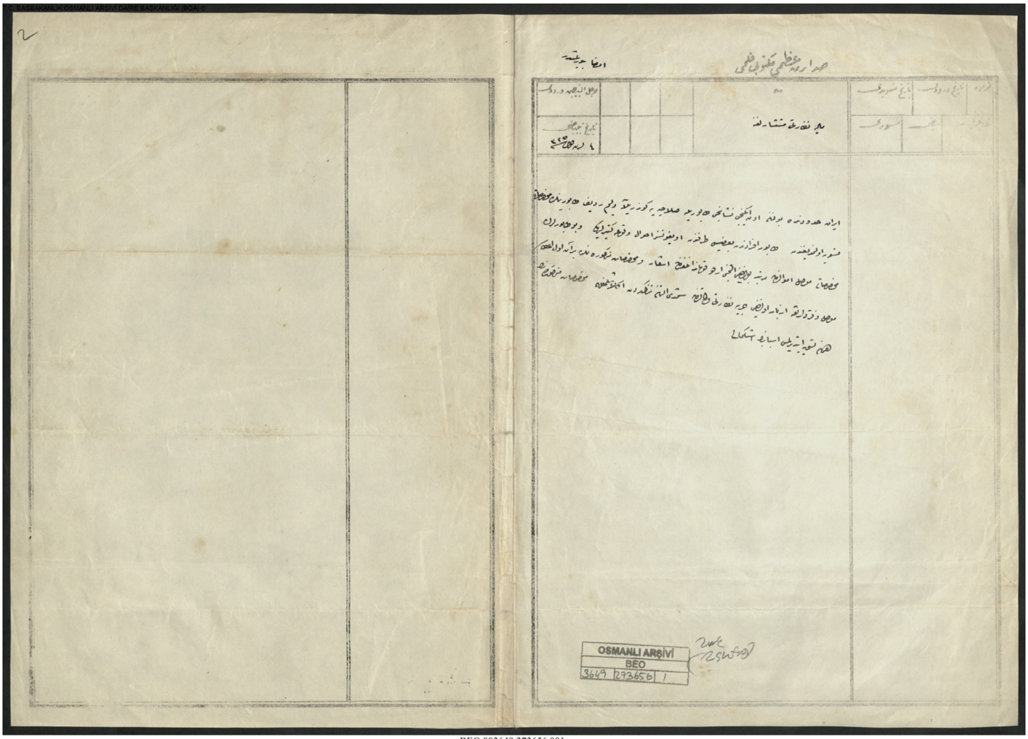
<table>
<tr><th>BEO</th><th>003527.264499</th><th>10 رەبیعی یەکەم 1327 (1 نیسان 1909)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی پایەبەرز
لەبـەر ئـەوەی دەرماڵـەی ئەفسـەرانی تابـوری رەدیفـی سـەڵاحیە رێکنەخـراوە و خـەرج نەکـراوە، سـکاڵاکان بـەرز بوونەتـەوە، چ تابـوری ناوبـراو چ ئـەم پارچانـەی کـە پەیوەسـتن بـە فرقەکانـی رەدیفـی کەرکـووك و موسـڵ لـە نـاو تەنگانەیـی و نەبوونیـن، هەروەهـا زۆربـەی فەرمانبەرانـی ویلایـەت مووچـەی کانوونـی دووەمیـان وەرگرتـووە، بـەڵام لـە لایەنـی سـەربازی بێبـەش بوونـە، بـۆ ئـەوەی کێشـەکە چارەسـەر بکرێـت ئـاگاداری دراوەتـە نەزارەتـەکان، لـە ئەنجوومەنـی نێـردراوان نـووسراوی ١٨ مـارت ١٣١٧ ژمـارە ٢٥٣ رەوان کـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی و ناردنـەوەی هاوپێچـەکان.</td></tr>
</table>

BEO.003648.273598.001

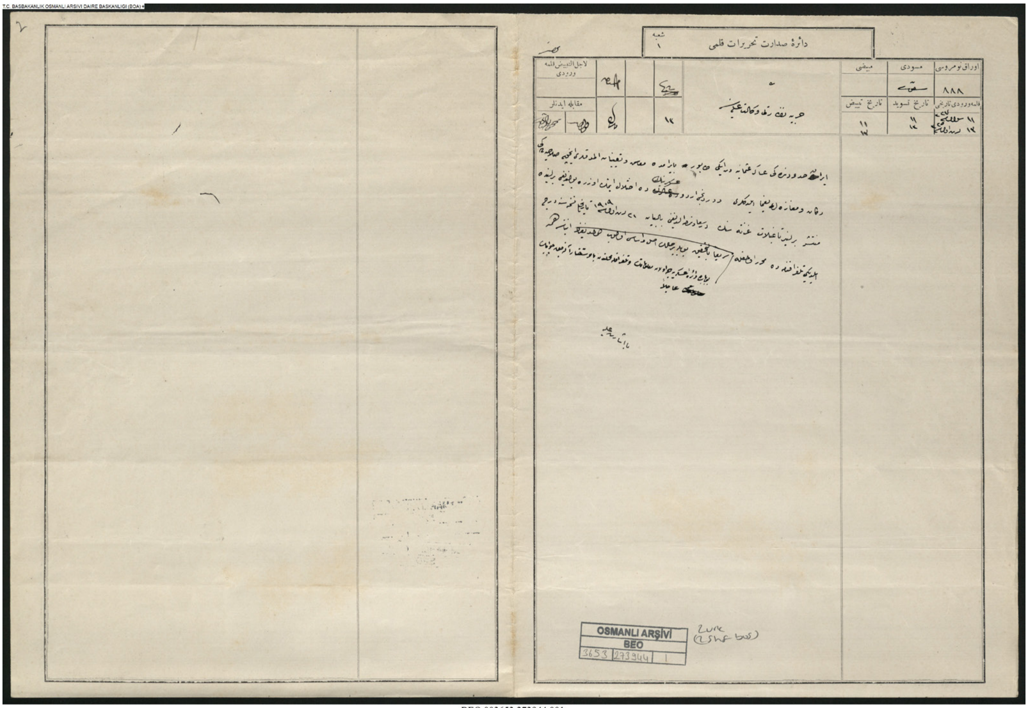
BEO	003648.273598	27 رەمەزان 1327 (12 تشرینی یەکەم 1909)

نەزارەتی ناوەخۆی پایەبەرز
محەمەد عەلی بەگ قائیمقامی قەزای حللە و محەمەد نیهاد بەگ قائیمقامی قەزای سەڵاحیە گۆرینەوەیان پێکراوە، بۆ ئەم مەبەستە لەسەر نووسراوی ژمارە ٢٧٠٨ ی ٢٤ ئەیلوول ١٣٢٥ لە مێژووی ٢٨ ئەیلوول ١٣٢٥ بە فەرمانی پاشای جەنابی پاشا رەزامەندی نیشان داوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

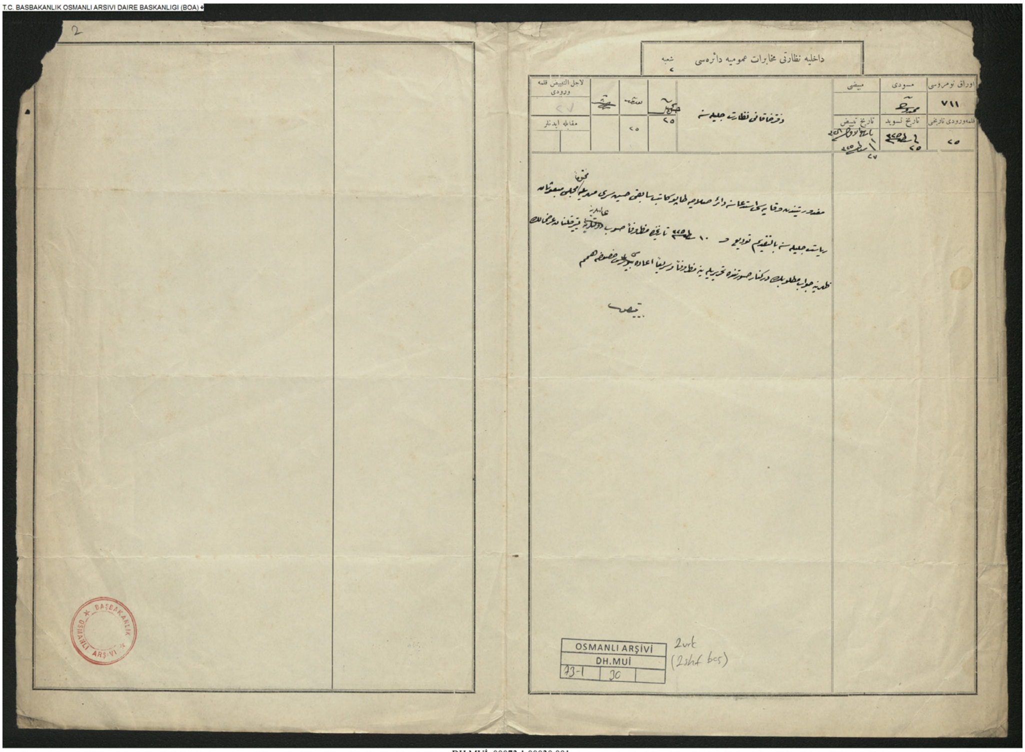
BEO.003649.273656.001

<table dir="rtl">
<tr><td>BEO</td><td>003649.273656</td><td>2 شەوال 1327 (17 تشرینی یەکەم 1909)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی راوێژکاری دارایی
تابوری ١٢ی نیشانچی سەر سنووری ئێران لەگەڵ تابوری رەدیفی دەلیم کە رەوانی سەڵاحیە کراوە، دەرماڵەیان رێکنەخراوە، بۆیە لەلای هەندێك ئەندامانی تابورەکان دەست بە کاری سەرپێچی کراوە، هەروەها قوماندانی لەشکری شەشەم ئاماژەی پێکردووە کە دەرماڵەی ئەم تابورانە لە داهاتی موسڵ رێکخراوە، نووسراویش بۆ دەفتەرداری موسڵ کراوە کە هەرچی زووە ئەم دەرماڵەیە بدرێت، ئەم نووسراوەی ئێستا لە وەکالەتی نەزارەتی جەنگی وەرگیراوە، دەرکەوتووە داواکراوە، بۆیە هەرچی زووە ئەم دەرماڵەیە بدرێت و خەرج بکرێت.</td></tr>
</table>

BEO.003653.273944.001

BEO	003653.273933	11 شەوال 1327 (26 تشرینی یەکەم 1909)

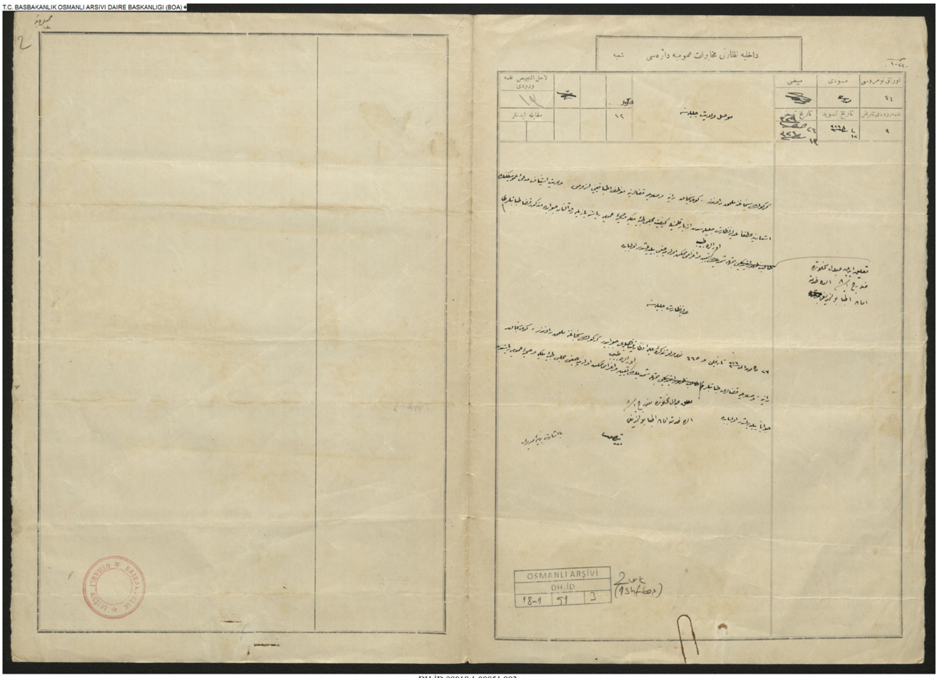
وەکالەتی نەزارەتی جەنگی پایەبەرز
دوو تابـوری سـەربازی عوسـمانی سـەر سـنووری ئێـران لـە جەژنـدا مووچـە و جەژنانەیـان وەرنەگرتـووە، بۆیـە دوکان و فرۆشـگایەکانی سـەڵحیەیان تـاڵان کـردووە، هەروەهـا خەریکـە دەسـت بەسـەر لەشـکری چوارەمـی سـەربازی دابگـرن، ئـەم راگەیەنـدراوەی لـە ٢١ تشرینـی یەکـەم ١٩٠٩ بـە تەلەگرافنامـە ئامـاژەی پێکـراوە، کۆپیەیەکـی لـە دەرسـەعادەتە، بـە پەلـە لێکۆڵینـەوە لـەم بابەتـە بکرێـت، بـۆ ئەمـەش لـە فەرمانگـەی سـەربازی زانیـاری و تەلەگـراف وەردەگیرێـت، بـە گوێـرەی وەڵامەکـە دەسـت بـە کار بکرێـت.

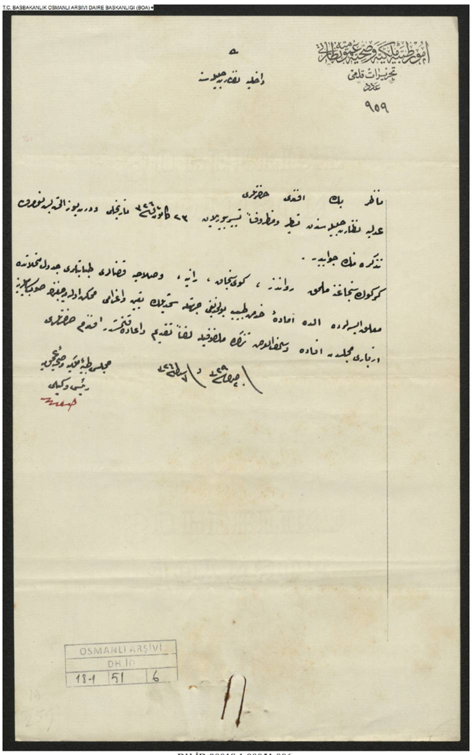
DH.MUİ..00073.1.00030.001

1 ڕەبیعی یەکەم 1328 (13 مارت 1910)	00073.1.00030	DH.MUİ

نەزارەتی دەفتەرخاقانی شکۆدار
بەهـۆی مەغـدور بوونیـان، داواکاری بـە واژوو لەلایـەن حوسـێن سری کاتیبـی پێشـووی تاپـۆ بـۆ سـەرۆکایەتی ئەنجوومەنـی نێردراوانـی شـکۆدار بـەرز کراوەتـەوە و لـە ١٠ شـوبات ١٣٢٥ بـۆ سـەروو بـەرز کراوەتـەوە، دوای نووسـینەوەی پەراوێـز بـە پەلـە ڕەوان بکرێتـەوە.

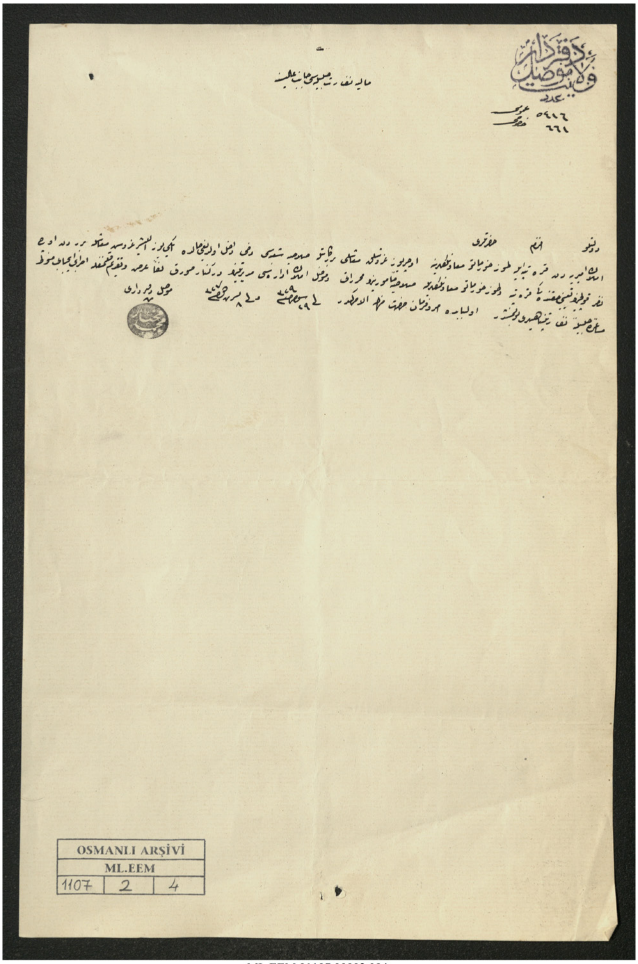
DH.İD.00018.1.00051.003

DH.İD.00018.1.00051.006

DH.İD	00018.1.00051	26 سەفەر 1329 (26 شوبات 1911)
ویلایەتی موسڵی شکۆدار پێویستە لە قەزاکانی رواندز و کۆی سانجەق و رانیە و سەڵاحیەی سەر بە سانجەقی کەرکوك پزیشك دابمەزرێت، لە داواکاری گشتی ئیستینافی ویلایەت ئاماژەی پێکراوە و لە نەزارەتی دادی شکۆدار نوسراوی بۆ کراوە، بۆ چۆنیەتی کارەکەش نوسراو بۆ ئەنجوومەنی پزیشکی مولکیە و سەرۆکایەتی گشتی تەندروستی کراوە، لەم وەڵامەی کە وەردەگیرێت کارەکە جێبەجێ دەکرێت، بەڵام حاڵی حازر لە تواناداا نییە پزیشك بۆ ئەم قەزایانە بنێردرێت. نەزارەتی دادی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ٢٧ کانوونی دووەم ١٣٢٦ ژمارە ٤٦٥ی پەیوەندیداری نەزارەتە، بۆ پزیشکانی قەزاکانی کۆی سانجەق و رواندز و رانیە و سەڵاحیەی سەر بە سانجەقی کەرکووك، لە سەرۆکایەتی تەندروستی گشتی و ئەنجوومەنی پزیشکی مولکیە راگەیەندراوە و وەڵام هاتووە کە حاڵی حازر لە تواناداا نییە پزیشك بۆ ئەم قەزایانە دابمەزرێن و رەوان بکرێت.		

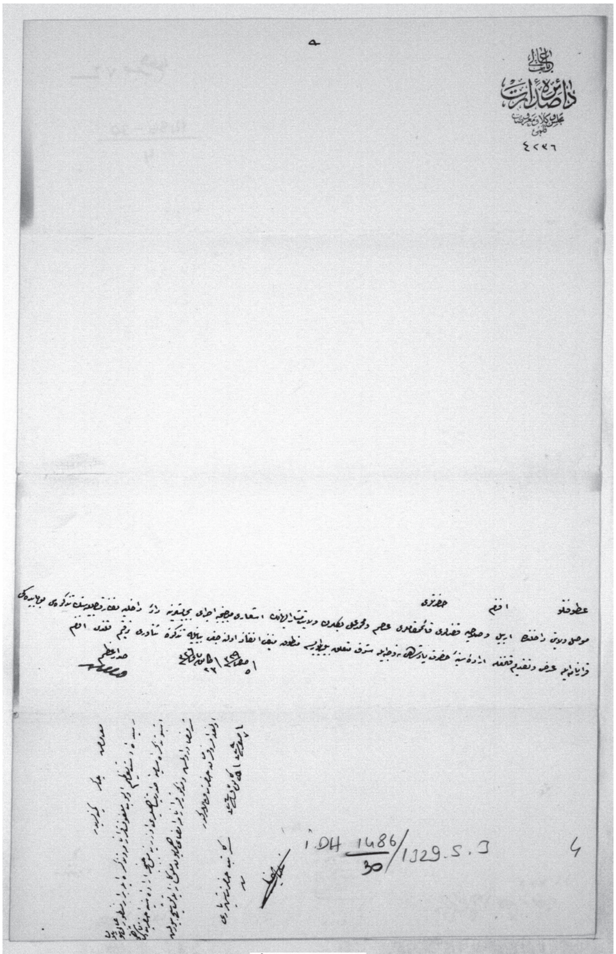
DH.İD	00018.1.00051	20 سەفەر 1329 (20 شوبات 1911)
نەزارەتی کاروباری پزیشکی مولکیە و تەندروستی گشتی قەڵەمی تەحریرات ژمارە ٩٥٩ نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار جەنابی نازر بەگی ئەفەندی وەڵامی نووسراوی ٢٣ کانوونی یەکەم ١٣٢٦ ژمارە ٤٦٥ کە لە نەزارەتی دادی شکۆدار رێکخراوە و بەرز کراوەتەوە. ئەگەرچی قەزاکانی رواندز و کۆی سانجەق و رانیە و سەڵاحیە سەر بە سانجەقی کەرکووك پزیشکیان نییە، بەڵام پزیشك دەست نەکەوتووە تا خزمەت بکەن، بۆیە حاڵی حازر دامەزراندن و ناردنیان ئەستەمە و گونجاو نییە، ئەم زانیارییە لە ئەنجوومەن بە سەروو راگەیەندراوە، بە نووسراوی هاوپێچ پێشکەش کراوە جەنابی ئەفەندم. بریکاری سەرۆکی ئەنجوومەنی پزیشکی مولکیە و تەندروستی گشتی		

ML.EEM.01107.00002.004

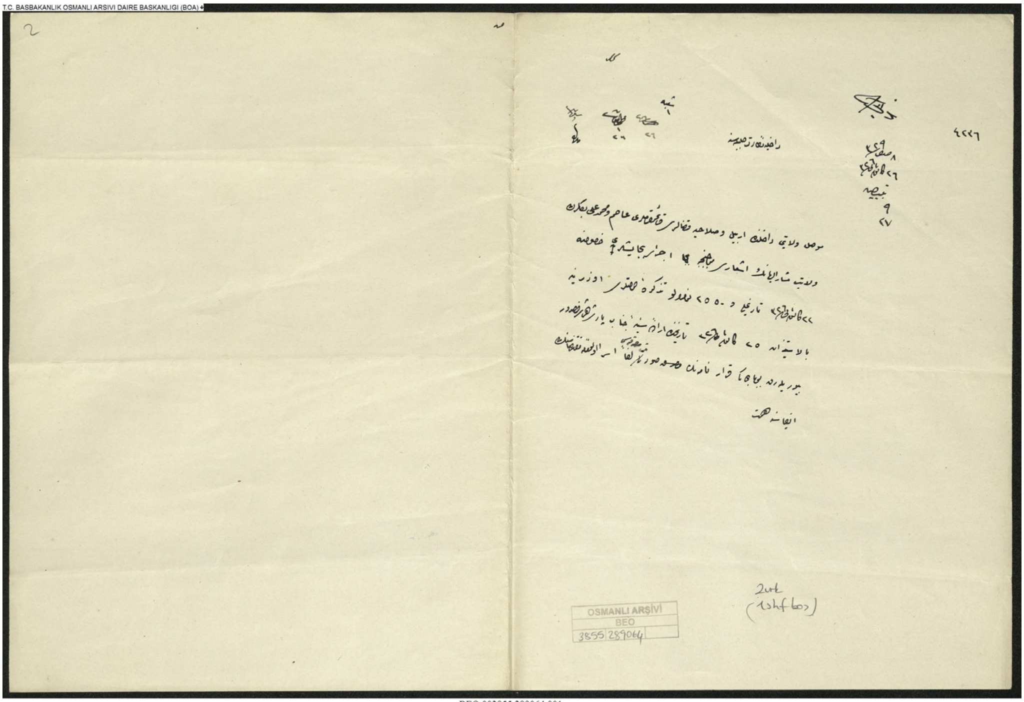
ML.EEM	01107.00002	29 شەوال 1329 (23 تشرینی یەکەم 1911)

دەفتەرداری ویلایەتی موسڵ
ژمارە ٥٤١٦ گشتی
٦٦١ تایبەتی
بۆ لایەنی عالی نەزارەتی دارایی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
لـە مولکـی میـری بـۆ هـەر یەکـە لـە یاریـدەدەری قەرەتەپـە و توزخورماتـو کاتبێـك بـە مووچـەی ٣٠٠ قـوروش کـە هۆبـەی سەڵاحیەشـی لەگـەڵ دایە، هەروەهـا بـۆ هـەر یەکەیـان ٣ نەفـەر قۆڵچـی بـە مووچـەی ٢٥٠ قـوروش دابمەزرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە نـووسراوی یاریـدەدەری قەرەتەپـە و توزخورماتـو لەگـەڵ فەرمانبەرانـی تۆمـاری سـەڵاحیە و وێنـەی پەراوێـزی بەرێوەبەرایەتـی کارگێـری ئەملاکـی موسـڵ راگەیەنـدراوە و پێشـکەش کـراوە، جێبەجـێ کردنـی گەراوەتـەوە بـۆ پەیوەندیـداری نـەزارەت، لـەم بابەتـەدا بریـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە بریـاری بەدەسـتەوەیە.
دەفتەرداری موسڵ محەمەد موختار

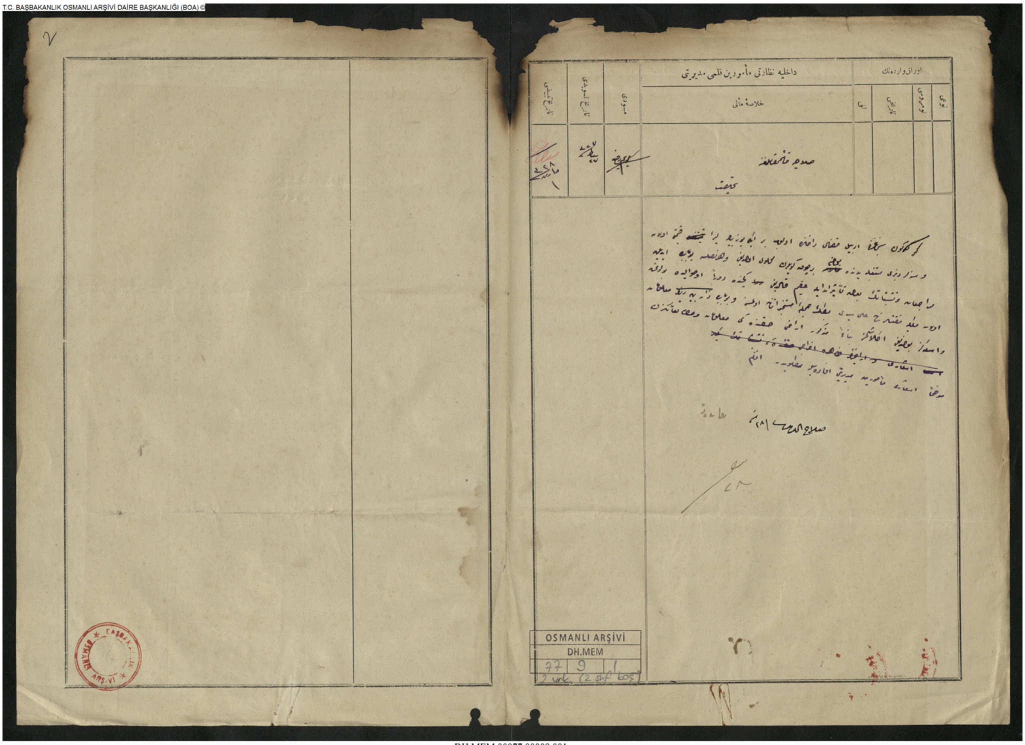
İ.DH.01486

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01486.000030</th><th>5 سەفەر 1329 (5 شوبات 1911)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
فەرمانگەی سەدارەت
قەڵەمی ئەنجوومەنی بریکاران و راگەیەندراوان
٤٢٣٦
بە ئاماژەی ویلایەتی ناوهاتوو، قائیمقامەکانی قەزای هەولێر و سەڵاحیەی سەر بە ویلایەتی موسڵ عاسم بەگ و محەمەد عەلی بەگ گۆرینەوەیان پێ دەکرێت، نووسراوی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار و بریارنامە راگەیەندراوە و پێشکەش کراوە، جەنابی پاشا بە فەرمانی پاشا چ بفەرمووێت جێبەجێ دەکرێت، بە راگەیاندنی نووسراو کراوە ئەفەندم.
سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

BEO.003855.289064.001

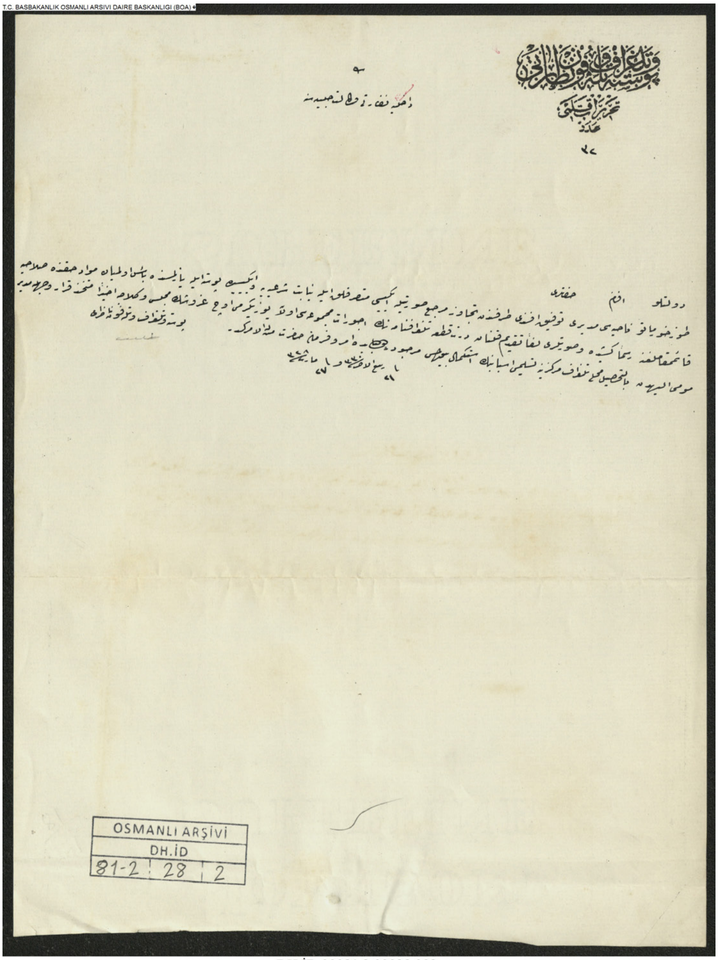
<table>
<tr><td>BEO</td><td>003855.289064</td><td>8 سەفەر 1329 (8 شوبات 1911)</td></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
بـە ئامـاژەی ویلایەتـی موسـڵ قائیمقامەکانـی قـەزای هەولێـر و سـەڵاحیە عاسـم بـەگ و محەمـەد عەلـی بـەگ گۆڕینەوەیـان پـێ دەکرێـت، لەسـەر نـووسراوی ژمـارە ٢٥٥٠ ی ٢٢ کانوونـی یەکـەم ١٣٢٦، فەرمانـی پاشـا لـە ٢٥ کانوونـی دووەم ١٣٢٦ دەرچـووە و ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، لـەم بارەیـەوە وێنـەی بریارنامـەی پەسـەند کـراو هاوپێـچ بـەرز کراوەتـەوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.</td></tr>
</table>

DH.MEM.00077.00009.001

DH.MEM	00077.00009	22 ڕەبیعی یەکەم 1330 (11 مارت 1912)

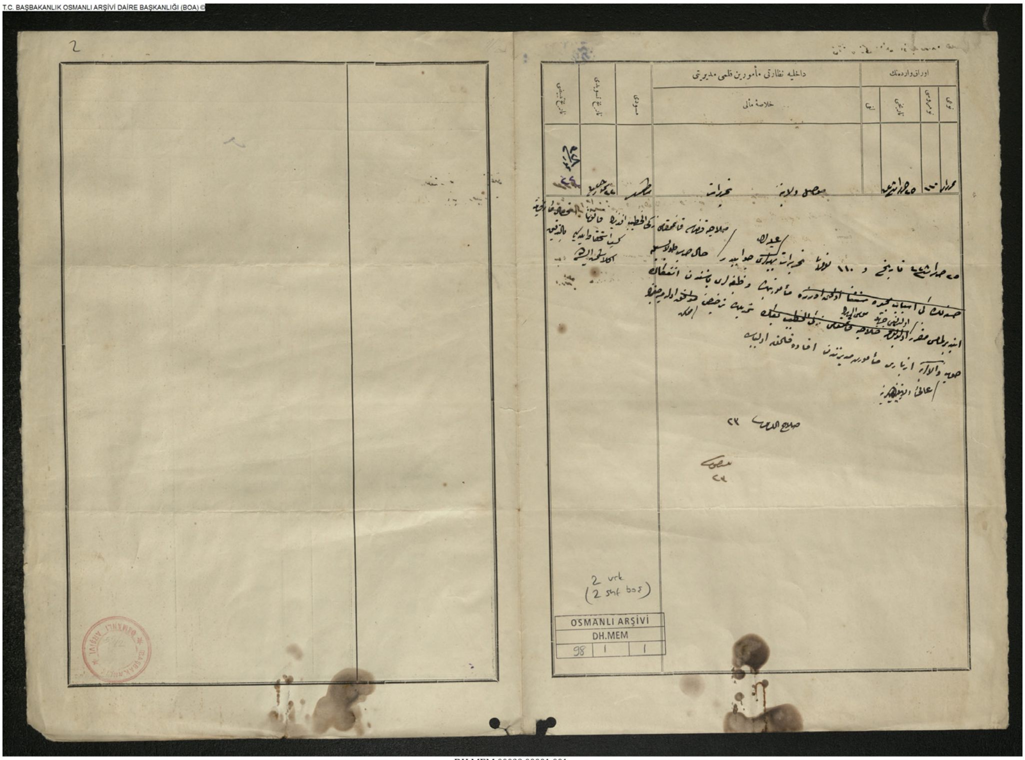
قائیمقامیەتیسەڵاحیە
زۆر گونـد لـە قـەزای هەولێـر سـەر بـە سـانجەقی کەرکـووك کـە قیمەتەکەیـان دەگاتـە ١٠٠ تـا ٢٠٠ هـەزار لیـرە، سـاڵانێکی زۆرە لـە ژێـر دەسـتی کەسـانێکە بـۆ خۆیـان قۆرخیـان کـردووە، بـەڵام ئێسـتا بـێ خاوەنـە، لـە لایـەن عەلـی سـەیدی بـەگ سەرپەرشـتیارانی مولکیـە خوێندنـەوەی بـۆ کـراوە و زانیـاری دراوە، بـەم ئاماژەوە بـە ووتـەی بەڕێوەبەرایەتـی فەرمانبـەران داواکـراوە.

DH.İD.00081.2.00028.002

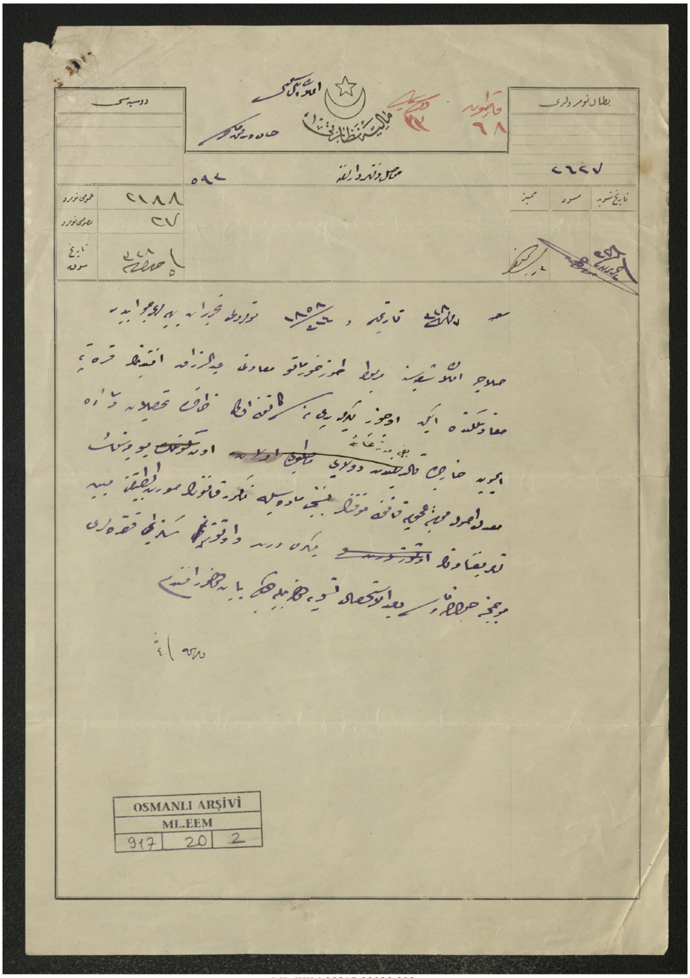
DH.İD	00081.2.00028	21 رەبیعی کۆتایی 1330 (9 نیسان 1912)

نەزارەتی پۆستە و تەلەگراف و تەلەفۆن
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٣٢
وەکالەتی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
تۆفیـق ئەفەنـدی بەڕێوەبـەری ناحیـەی توزخورماتـو بەهـۆی سـەرپێچی مەرجەعـی، بـە نـووسراو پۆسـتە بـۆ موتەسـەرف و نیابەتـی شـەرعیە نێـردراوە، هەروەهـا بـە فەرمـی بـۆ قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە ڕۆیشـتووە و وێنەکانـی پێشـکەش کـراوە، کرێـی ئـەم چـوار تەلەگرافنامـە ١٢٣ قوروشـی کـردووە، لـە ئەنجوومەنـی بریـکارەکان بڕیـاری لەسـەر دراوە، لـە بەڕێوەبـەری ناوهاتـوو دوای وەرگرتنـی بـڕە پارەکـە بدرێتـە مەرکـەزی تەلەگرافـی خۆچێـی، لـەم بابەتـەدا بڕیـار و فەرمـان بـۆ جەنابـی ئـەم کەسـەیە کـە فەرمانـی بـە دەسـتەوەیە.
نازری پۆستە و تەلەگراف و تەلەفۆن

DH.MEM.00098.00001.001

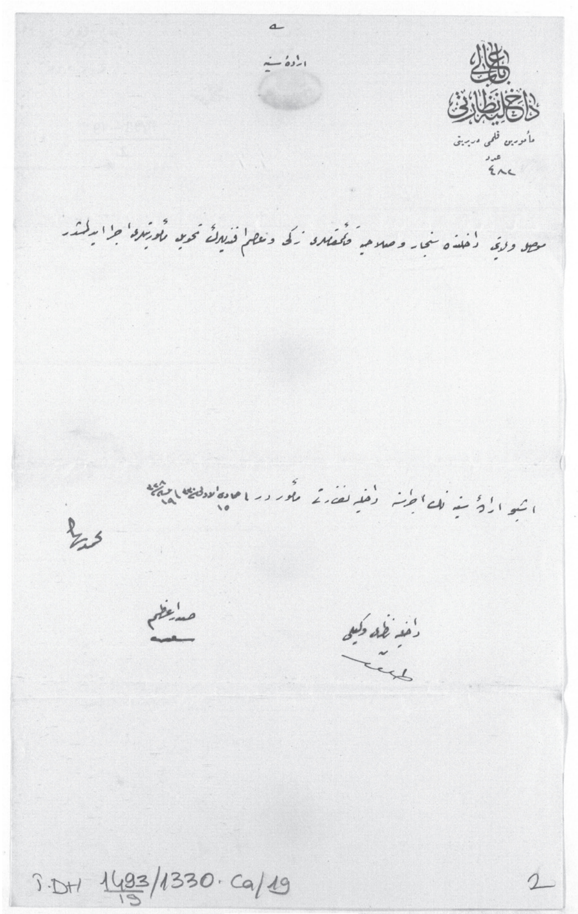
DH.MEM	00098.00001	22 شەعبان 1330 (6 ئۆغستۆس 1912)
ویلایەتی موسڵ وەڵامـی نـوسراوی ٢٥ حوزەیـران ١٣٢٨ ژمـارە ١١٠ ی عالیـە، روون بۆتـەوە زەکـی ئەلخەتیـب ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای سـەڵاحیە بەهـۆی شـەرەوە لـە ئەرکەکـەی دەسـتی لـە کار کێشـاوەتەوە، ئـەم کارەش گونجـاو نییـە، بـە بەڕێوەبەرایەتـی فەرمانبـەران راگەیەنـدراوە.		

ML.EEM.00917.00020.002

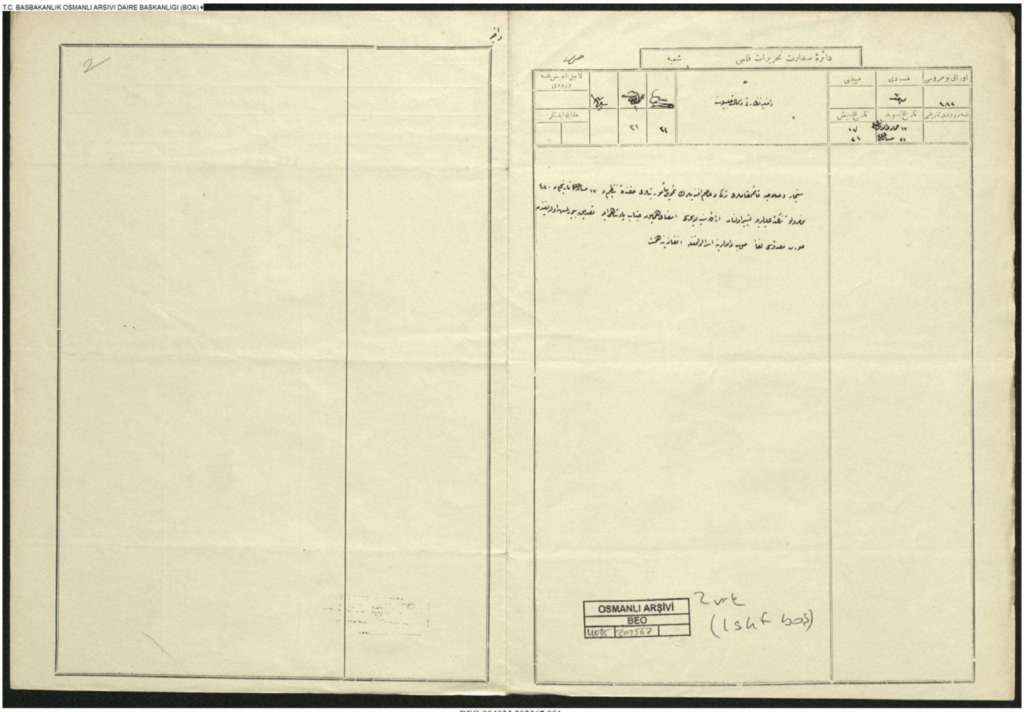
ML.EEM	00917.00020	3 ڕەجەب 1330 (18 حوزەیران 1912)

بۆ دەفتەرداری موسڵ
وەڵامی نووسراوی ٧ مایس ١٣٢٨ ژمارە ١٨٥٨/٣١٤ی پایەبەرزە، عەبدولڕەزاق ئەفەندی یاریدەدەری توزخورماتو سەر بە هۆبەی ئەملاکی سەڵاحیە، لە ١٣٢٧ کانوونی یەکەم کە یاریدەدەری قەرەتەپە بووە، بە ئەرك چۆتە دەرەوە و ڕۆژانەی بۆ هەژمار کراوە، مافی خۆیەتی ڕۆژانەکەی پێ بدرێت بە دەستەواژەی ٢٤ و ٣٨ یاسای نیزامیە خەرج بکرێت، بۆ ڕێکخستنی ڕادەگەیەندرێت ئەفەندم.

İ.DH.01493

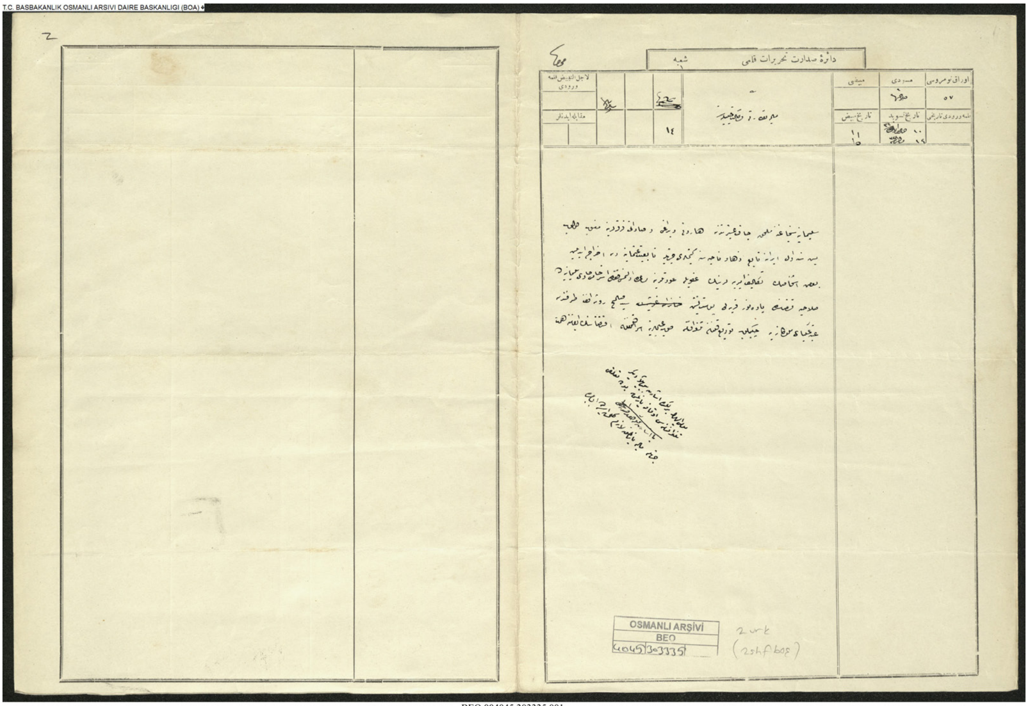
İ.DH	01493.00019	15 جەمادی یەکەم 1330 (2 مایس 1912)
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆ بەڕێوەبەرایەتی قەڵەمی فەرمانبەران ژمارە ٤٨٢ فەرمانی پاشا لە ناو ویلایەتی موسڵ زەکی ئەفەندی و عاسم ئەفەندی قائیمقامەکانی سنجار و سەڵاحیە گۆرینەوەیان پێ کراوە. بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نەزارەتی ناوەخۆ ئەرکی پێدراوە، لە ١٥ جەمادی یەکەم ١٣٣٠ و ١٩ نیسان ١٣٢٨. وەکیلی نازری ناوەخۆ سەدری ئەعزەم		

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

OSMANLI ARŞİVİ
BEO

BEO.004035.302567.001

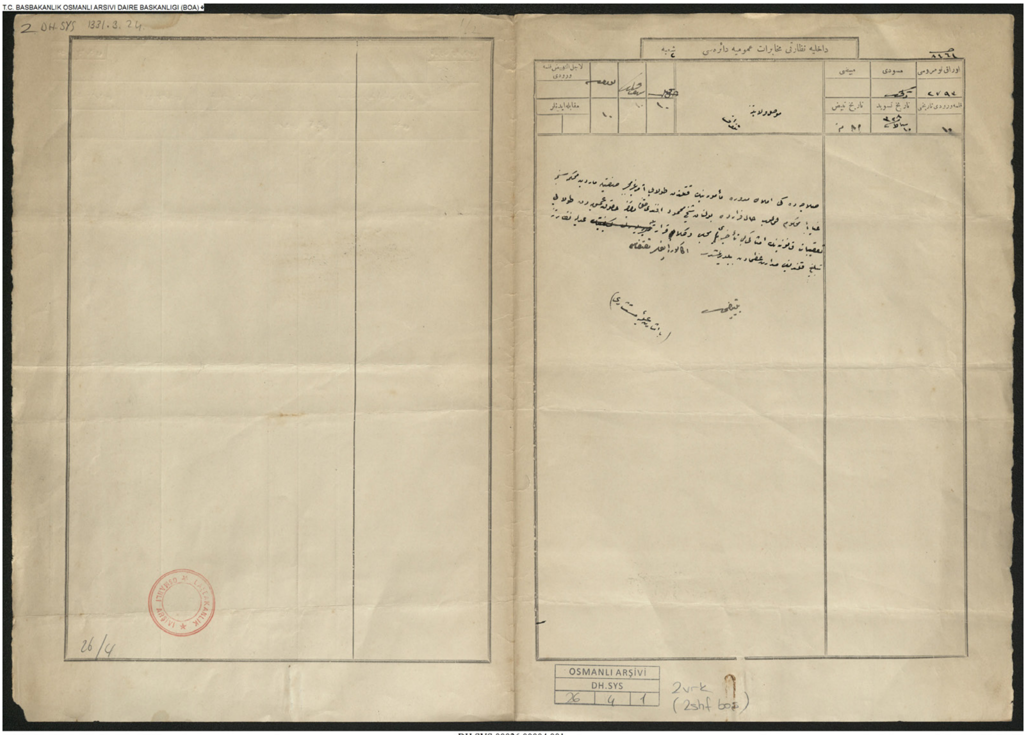
BEO	004035.302567	17 جەمادی یەکەم 1330 (4 مایس 1912)
بریکاری نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار لـە بـارەی گواسـتنەوەی ئەرکـی قائیمقامەکانـی سـنجار و سـەڵاحیە زەکـی ئەفەنـدی و عاسـم ئەفەنـدی، نـووسراو لە ١٧ نیسـان ١٣٢٨ ژمارە ٤٢٠ ڕێکخراوە، لیسـتی فەرمانی پاشـا بە واژووی هومایۆنی جەنابی پاشـا دەرچووە و پەسـەند کردنەکـەی ڕاگەیانـدووە، وێنـەی پەسـەند کراویشـی بـۆ واڵا بـەرز کراوەتەوە، هیممـەت بکرێت لە جێبەجـێ کردنی.		

BEO.004045.303335.001

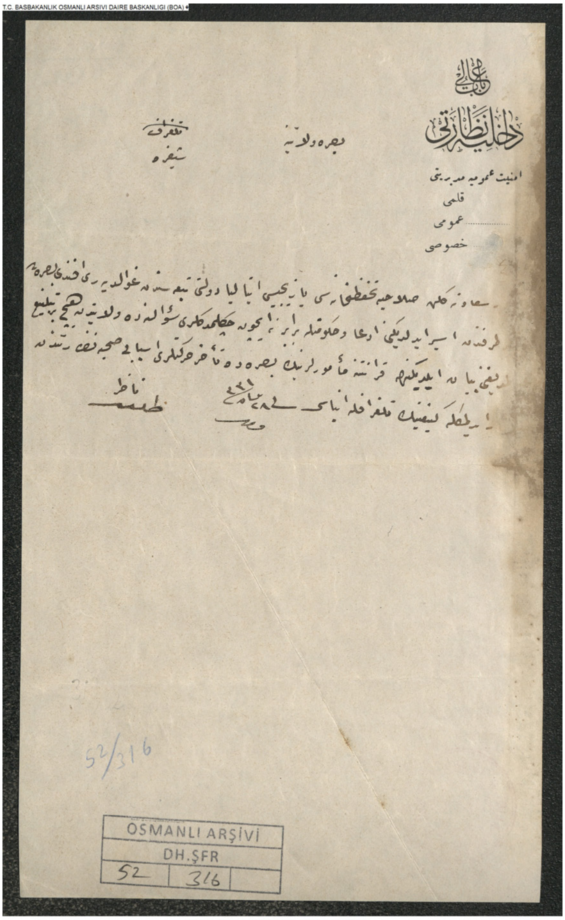
<table>
<tr><th>BEO</th><th>004045.303335</th><th>10 جەمادی کۆتایی 1330 (27 مایس 1912)</th></tr>
<tr><td colspan="3">وەکالەتی نەزارەتی دارایی شکۆدار
پێنج ساڵ لەمەوبەر فرقەکانی هارونی و بەراغی و ساداتی سەر بە عەشیرەتی جاف کە لە پاشکۆکانی سانجەقی سلێمانین، چوونەتە ناحیەی زەهاوی سەر بە ئێران، لەبەر ئەوەی هەندێك لەمانە هاووڵاتی عوسمانین، ئەگەر لە تەکالیفی میری ببوردرێن ئەوا هۆکار دەبێت بۆ گەرانەوەیان، لەلایەن سەید ساڵح رۆژ ئەفەندی پۆست نشینی گوندی یاوەنوری سەر بە قەزای سەلاحیەی سلێمانی تەلەگرافنامە دەرچووە و بۆ عالی رەوان کراوە، هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.

لەگەڵ تەلەگرافنامەی ناوبراو تەلەگرافنامەکەی تریش بۆ ئاوقاف رەوان کراوە، لەگەڵ ئەوەی پەیوەستە بە دارایی، کارەکە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

DH.SYS.00026.00004.001

<table dir="rtl">
<tr><th>DH.SYS</th><th>00026.00004</th><th>16 ڕەبیعی یەکەم 1331 (23 شوبات 1913)</th></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
لە سەڵاحیە بە کوشتنی فەرمانبەرانی ئەملاکی خولاوە، بە بێ ئامادە بوون لە دادگای ماردین دادگایی کراوە، بەڵام شێخ مەحمود ئەفەندی هەڵاتووە و لەبەر مافی گشتی چاودێری یاسایی دوانەکەوێت، بە بڕیاری ئەنجوومەنی بریکارەکان ئاگاداری دراوەتە نەزارەتی داد، بە گوێرەی ئەمە جێبەجێ بکرێت.</td></tr>
</table>

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

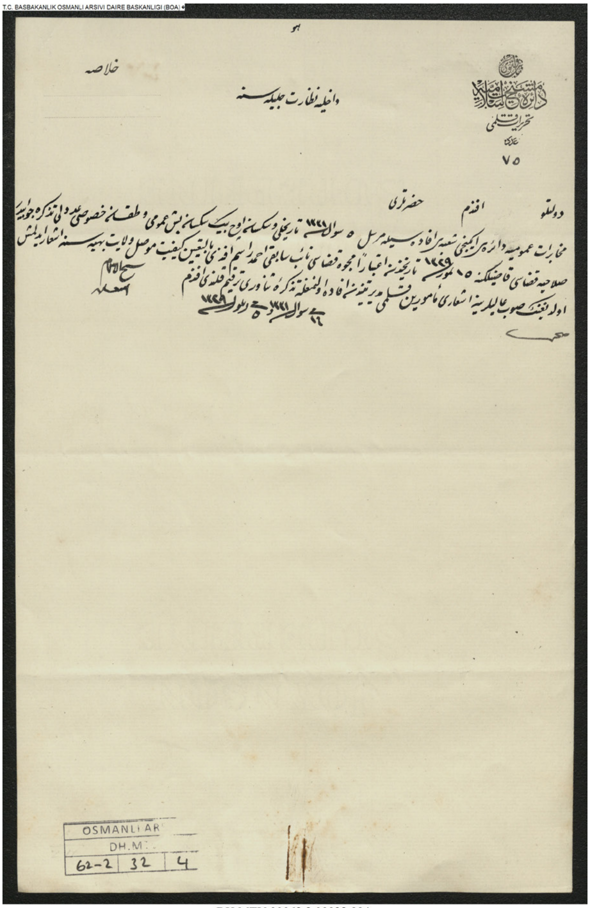
باب عالی
داخلیه نظارتی
امنیت عمومیه مدیریتی
قلمی
عمومی
خصوصی

OSMANLI ARŞİVİ
DH.ŞFR
52 | 316

DH.ŞFR.00052.00316.001

DH.ŞFR	00052.00316	26 جەمادی کۆتایی 1333 (11 مایس 1915)

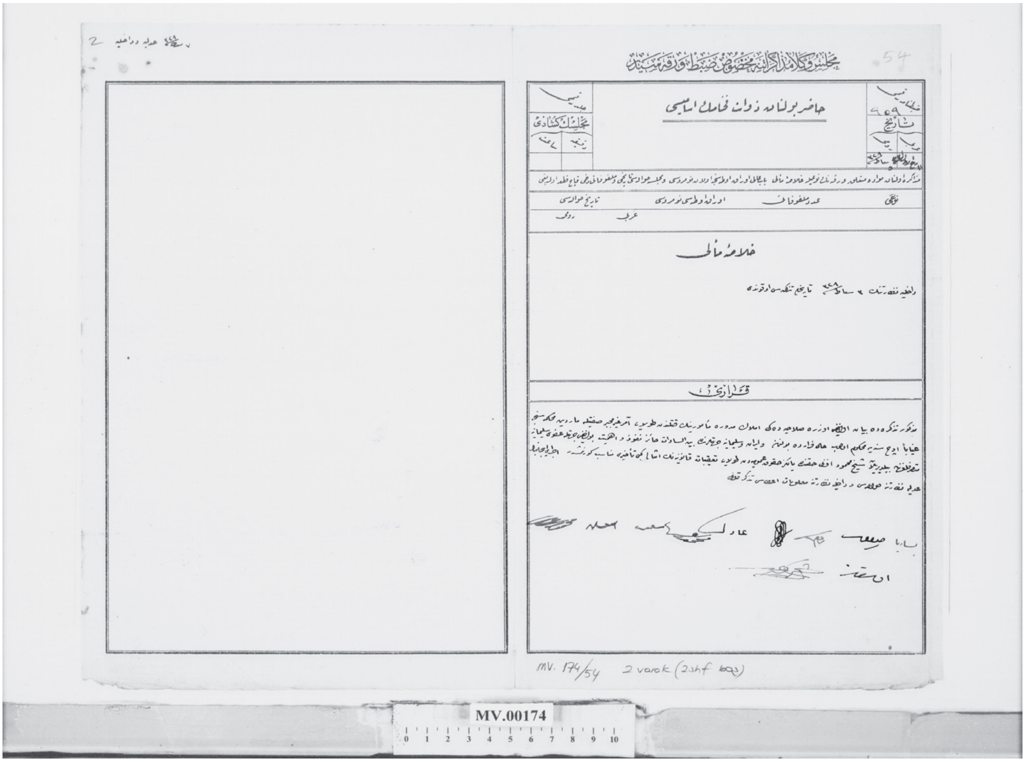
بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی ئەمنیەتی گشتی
ویلایەتی بەسرا
نووســەری خانــەی پاراســتنی ســەڵاحیە غوالدیــەری ئەفەنــدی هاونیشــتیمانی ئیتاڵیــا هاتۆتــە دەرســەعادەت بــە پروپاگەنــدەی خــۆی لەلایــەن حکوومەتــەوە لــە بــەسرا بــە دیــل گیــراوە، هیــچ هەواڵێکــی لــەم جــۆرەش نەهاتۆتــە ویلایــەت، هەروەهــا فەرمانبەرانــی کەرەنتینــە لــە بــەسرا درەنــگ بەرێکەوتــوون هۆکارەکــەی لــە نەزارەتــی تەندروســتی روون نەکراوەتــەوە، بــە تەلەگــراف رابگەیەندرێــت.
نازر

DH.MTV.00062.2.00032.004

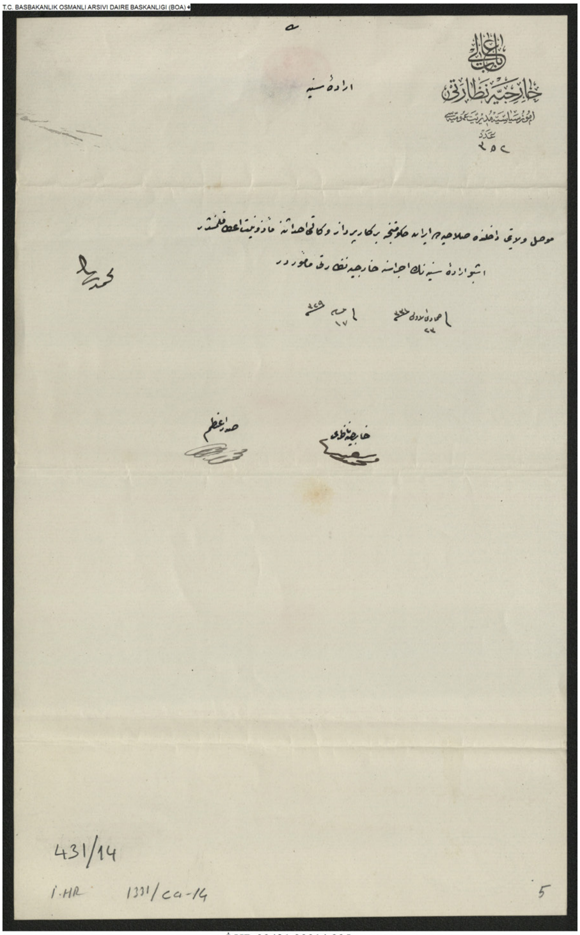
DH.MTV	00062.2.00032	16 شەوال 1331 (18 ئەیلوول 1913)

نائیبی فەتوا
فەرمانگەی مەشیخەتی ئیسلامی
قەڵەمی تەحریرات
ژمارە ٧٥
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
بـە ووتـەی هۆبـەی دووی فەرمانگـەی هەواڵگـری گشـتی، وەڵامـی نـووسراوی ٥ شـەوال ١٣٣١ ژمـارە ٨٣٨٥ گشـتی و ٩٠ تایبەتـی نێـردراوە، لـە مێـژووی ١٥ تەممـوز ١٣٢٩ ئەحمـەد راسـم ئەفەنـدی نائیبـی پێشـووی قـەزای مجـوە لـە قـەزای سـەڵاحیە دادەمەزرێـت، ئـەم بابەتـە بـۆ ویلایەتـی موسـڵ نێـردراوە و ئـەم ئاماژەیـەش لـە بەرێوەبەرایەتـی قەڵەمـی فەرمانبـەران گفتوگـۆی لەسـەرکراوە و نـووسراوی بـۆ کـراوە.
شێخولئیسلام........

11 رەبیعی یەکەم 1331 (18 شوبات 1913)	00174.00054	MV

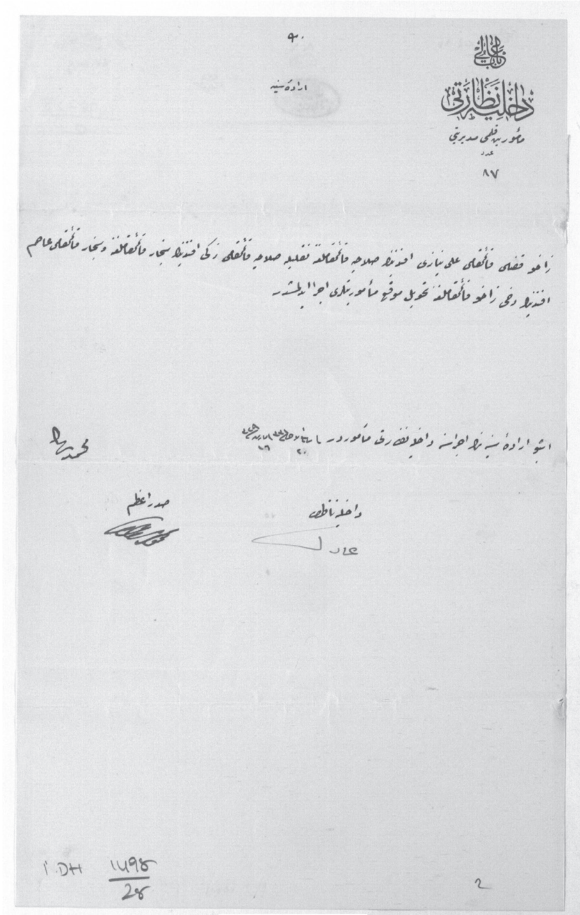
پوختەیبابەتەکە
نووسراوی ٣ شوباتی ناوەخۆ خوێندنەوەی بۆ کراوە.
بریار
بەهـۆی کوشـتنی فەرمانبەرانـی ئەملاکـی خـولاوە، بـە بـێ ئامـادە بـوون لـە دادگای ماردیـن ٣ سـاڵ زیندانـی بەسـەر سـەپێنراوە، ئێسـتا هەڵاتـووە و لەلایەنـی سـلێمانی و ئێـران لـە نێـوان سـەیدەکاندا خاوەنـی دەسـەڵاتە، سـەبارەت بـە لێبووردنـی شـێخ مەحمـود ئەفەنـدی لـە موتەسـەرفی سـلێمانی تەنیـا لـە مافـی گشـتی چاودێـری یاسـایی ئەنجام بدرێـت، دواکەوتنیشـی بـە گونجـاو زانـراوە، بـۆ جێبەجـێ کردنـی بـە نـووسراو زانیـاری بـۆ نەزارەتـی داد و نەزارەتـی ناوەخـۆ نێـردراوە.

İ.HR.00431.00014.005

<table>
<tr><td>İ.HR</td><td>00431.00014</td><td>23 جەمادی یەکەم 1331 (30 نیسان 1913)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی دەرەوە
بەڕێوەبەرایەتی گشتی کاروباری سیاسی
ژمارە ٣٥٢
فەرمانی پاشا
لە ویلایەتی موسڵ مۆڵەت دراوە حکوومەتی ئێران لە سەڵاحیە وەکالەتێکی کارگوزار بکاتەوە.

بۆ جێبەجێ کردنی ئەم فەرمانە نەزارەتی دەرەوە ئەرکی پێدراوە.
نازری دەرەوە و سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

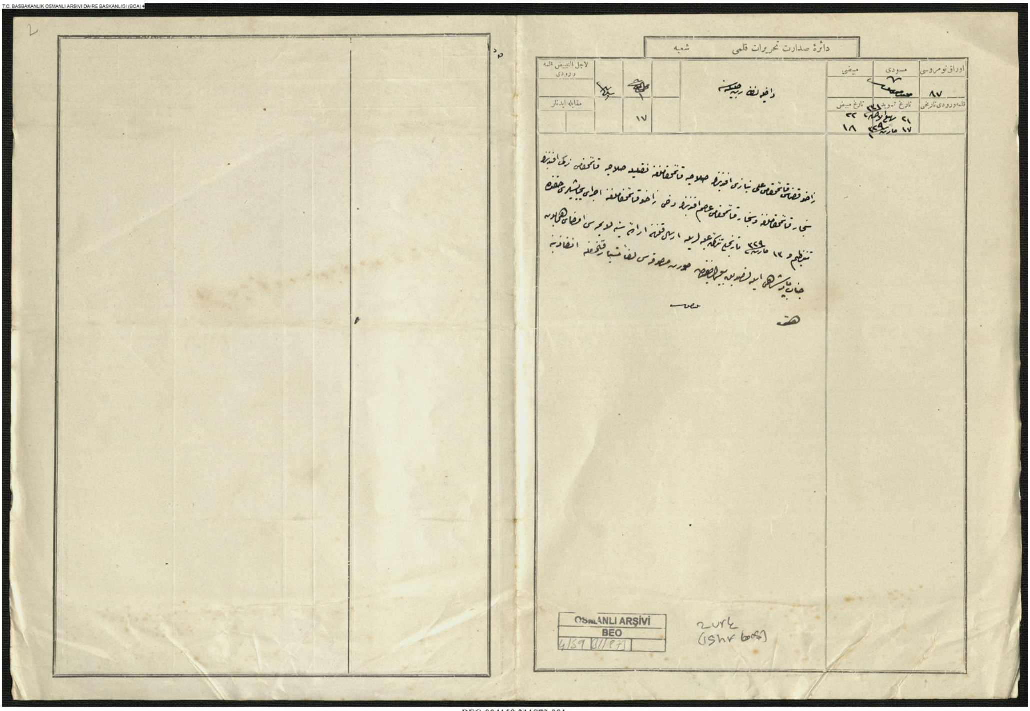

İ.DH. 01498

İ.DH	01498.000028	20 رەبیعی کۆتایی 1331 (29 مارت 1913)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی قەڵەمی فەرمانبەران
٨٧
فەرمانی پاشا
عەلـی نیـازی ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای زاخـۆ دەگوازرێتـەوە بـۆ قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە، زەکـی ئەفەنـدی قائیمقامـی سـەڵاحیەش بـۆ قائیمقامیەتـی سـنجار و عاسـم ئەفەنـدی قائیمقامـی سـنجاریش بـۆ قائیمقامیەتـی زاخـۆ گوازراونەتـەوە.

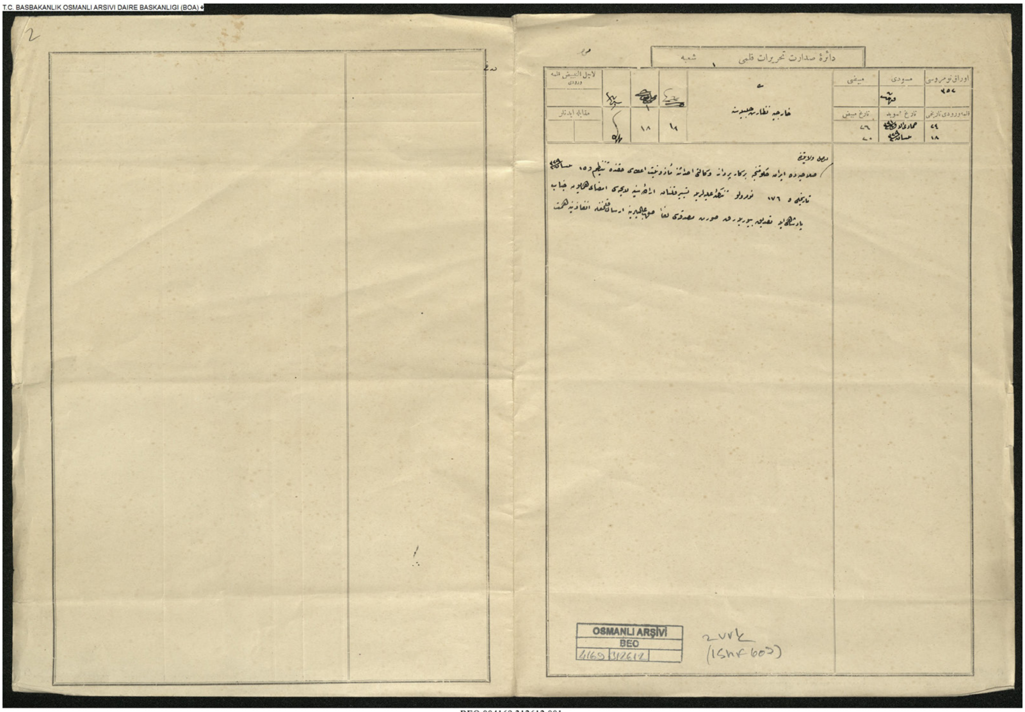
بـۆ جێبەجـێ کردنـی ئـەم کارە نەزارەتـی ناوەخـۆ ئەرکـی پێـدراوە، ٢٠ رەبیعـی کۆتایـی ١٣٣١ و ١٦ مـارت ١٣٢٩.
سەدری ئەعزەم نازری ناوەخۆ

BEO.004159.311873.001

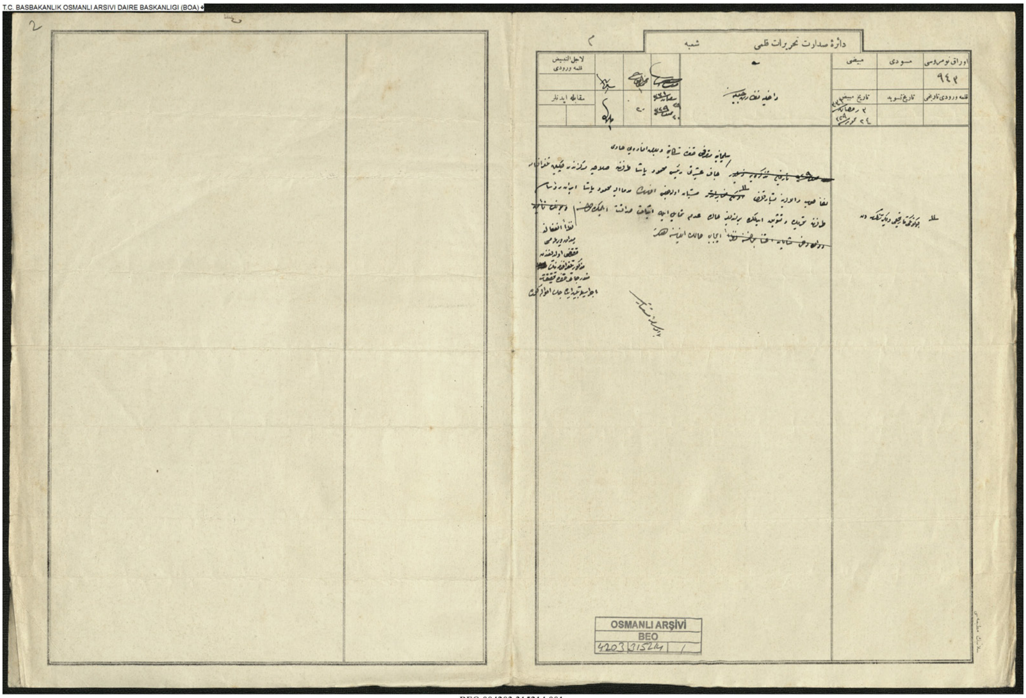
BEO	004159.311873	21 ڕەبیعی کۆتایی 1331 (30 مارت 1913)

نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
عەلـی نیـازی ئەفەنـدی قائیمقامـی قـەزای زاخـۆ بـۆ قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە گوازراوەتـەوە، قائیمقامـی سـەڵاحیەش زەکـی ئەفەنـدی لـە قائیمقامیەتـی سـنجار و عاسـم ئەفەنـدی قائیمقامـی سـنجاریش لـە قائیمقامیەتـی زاخـۆ گۆرینەوەیـان پـێ بکرێـت، بـۆ ئـەم مەبەسـتە لـە ١٣ مـارت ١٣٢٩ نـووسراو ڕێکخـراوە و نێـردراوە، لیسـتی فەرمانـی پاشـا بـە واژووی جەنابـی پاشـا پەسـەند کـراوە، وێنـەی پەسـەندکراوی ڕەوان کـراوە.

BEO.004169.312612.001

BEO	004169.312612	24 جەمادی کۆتایی 1331 (31 مایس 1913)
نەزارەتی دەرەوەی شکۆدار بـۆ وەرگرتنـی ڕەزامەنـدی و بـۆ ئـەوەی ڕێگـە بدرێت لە سـەڵاحیەی سـەر بە ویلایەتی موسـڵ بە وەکالەت شـوێنێکی کارگـوزاری ئێرانـی بکرێتـەوە، لـە ١٥ نیسـان ١٣٢٩ نـووسراوی ژمـارە ١٧٦ لەگـەڵ لیسـتی فەرمانـی پاشا بـە واژووی هومایۆنـی جەنابـی پاشا پەسـەند کـراوە، وێنـەی پەسـەند کـراوی نێـردراوە و هیممـەت بکرێت لە جێبەجـێ کردنی.		

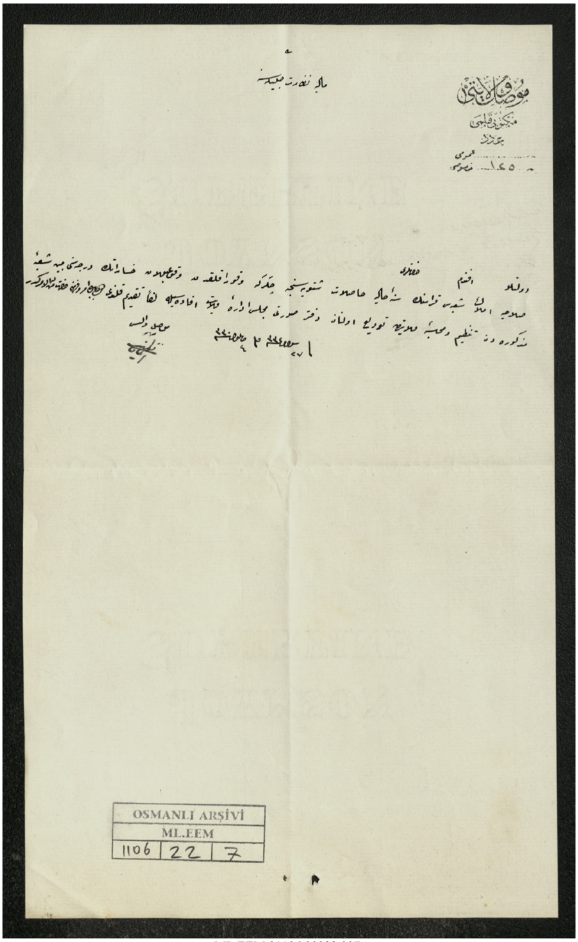

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

دائرۀ صدارت تحریرات قلمی

OSMANLI ARŞİVİ
BEO

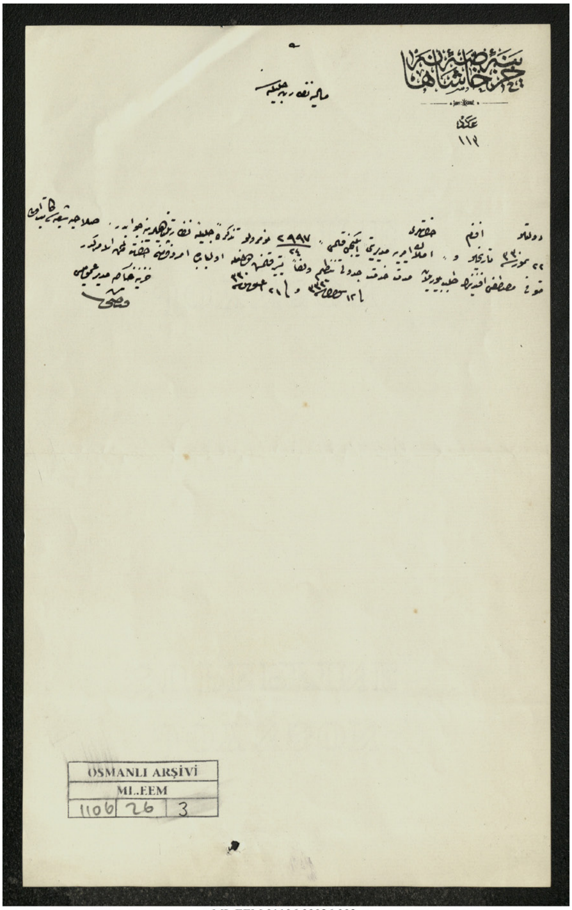
BEO.004203.315214.001

BEO	004203.315214	3 رەمەزان 1331 (6 ئۆغستۆس 1913)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار بەهۆی ئەم سکاڵایانەی لەسەر موتەسەرفی سلێمانی هەیە، لەلایەن سەرۆکی عەشیرەتی جاف مەحمود پاشا تەلەگرافنامە لە مەرکەزی سەڵاحیە رەوان کراوە، هاوپێچ بۆ سەروو رەوان کراوە، لە نوسراوەکان روون بۆتەوە کە مەحمود پاشا لەلایەن ئێران هان دەدرێت و جولەی پێ دەکرێت، کەچی مەیلی بۆ ناچێت، دڵسۆزی خۆی بۆ دەوڵەت نیشان داوە، بەم تێروانینە رێگە بە هەڵچوونی نەدرێت، لە تەلەگرافنامەی باسکراو لێکۆڵینەوە بکرێت و بە گوێرەی لێکۆڵینەوەکە هیممەت بکرێت لە جێبەجێ کردنی.		

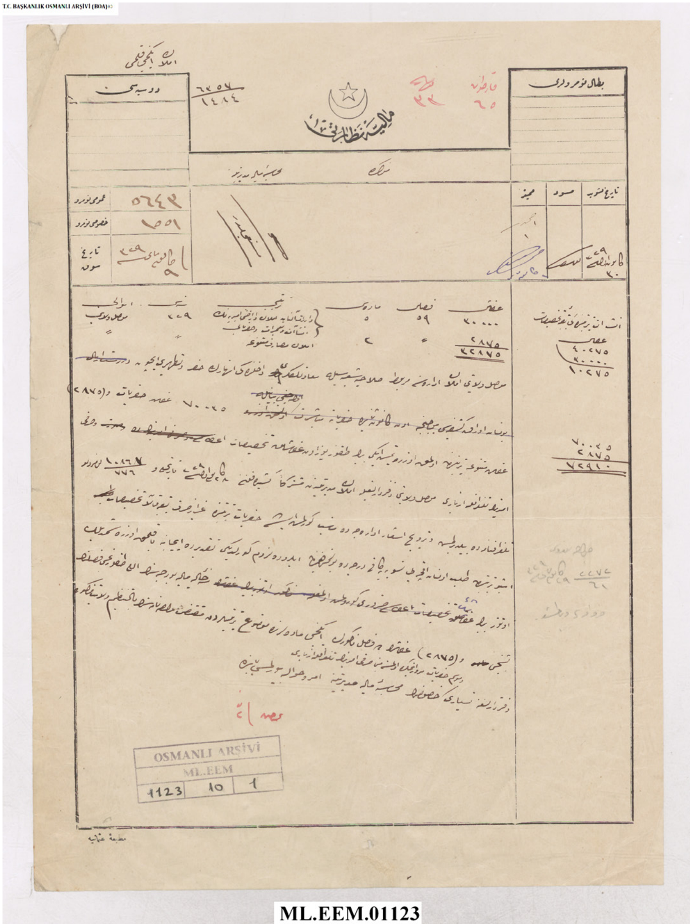
ML.EEM.01106.00022.007

<table>
<tr><td>ML.EEM</td><td>01106.00022</td><td>27 شەوال 1332 (18 ئەیلوول 1914)</td></tr>
<tr><td colspan="3">ویلایەتی موسڵ
قەڵەمی مەکتوب
١٢٥٠ تایبەتی
نەزارەتی دارایی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
داهاتی زستانەی ئەم ساڵی گوندەکانی هۆبەی ئەملاکی سەڵاحیە، بەهۆی هێرشی کوللەوە زیانی پێگەیشتووە، زیانەکانی لە هۆبەی ناوهاتوو ئامـاژەی پێکراوە و دەفتەر لە ژمێریاری ویلایەت رەوان کراوە، وێنەی دەفتەرەکە بە ووتەی ئەنجوومەنی کارگێری ویلایەت پێشکەش کراوە، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.
والی موسڵ</td></tr>
</table>

OSMANLI ARŞİVİ
ML.EEM
1106 26 3

ML.EEM.01106.00026.003

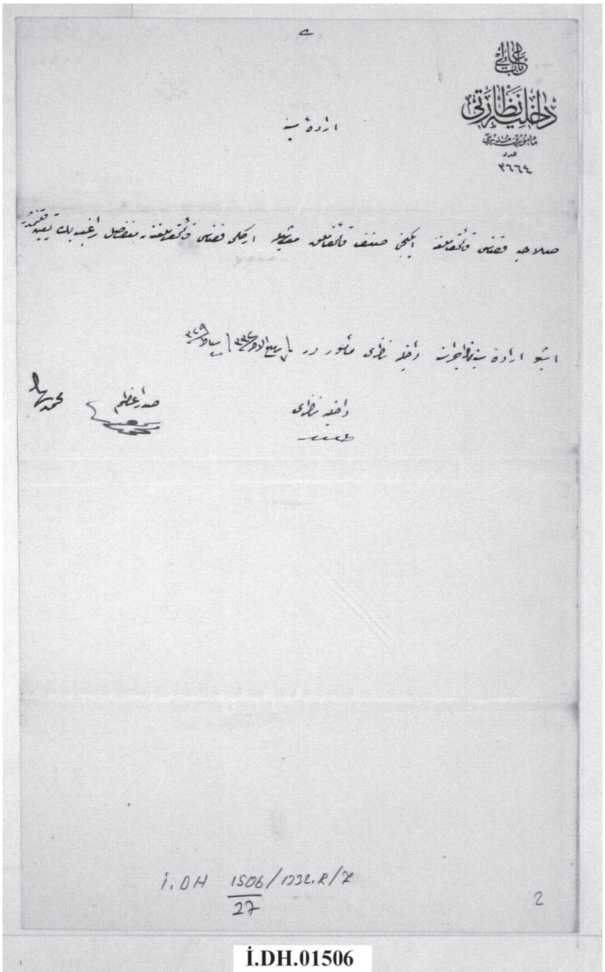
<table>
<tr><th>ML.EEM</th><th>01106.00026</th><th>12 شەوال 1332 (3 ئەیلوول 1914)</th></tr>
<tr><td colspan="3">خەزینەی تایبەتی شاهانە
ژمارە ١١٣
نەزارەتی دارایی شکۆدار
جەنابی پایەبەرزی ئەفەندم
وەڵامی نووسراوی ٢٢ تەمموز ١٣٣٠ و ژمارە ٢٩٩٧-٢٤ی بەڕێوەبەرایەتی ئەملاکی میری قەڵەمی دووەمی پەیوەندیداری نەزارەتە، مستەفا ئەفەندی کاتیبی یەکەمی هۆبەی سەڵاحیە مردووە، خشتەی خزمەتی ڕێکخراوە و هاوپێچ بەرز کراوەتەوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بە دەستەوەیە.
بەڕێوەبەری گشتی خەزینەی تایبەت</td></tr>
</table>

ML.EEM.01123

ML.EEM	01123.00010	24 سەفەر 1332 (22 کانوونی دووەم 1914)

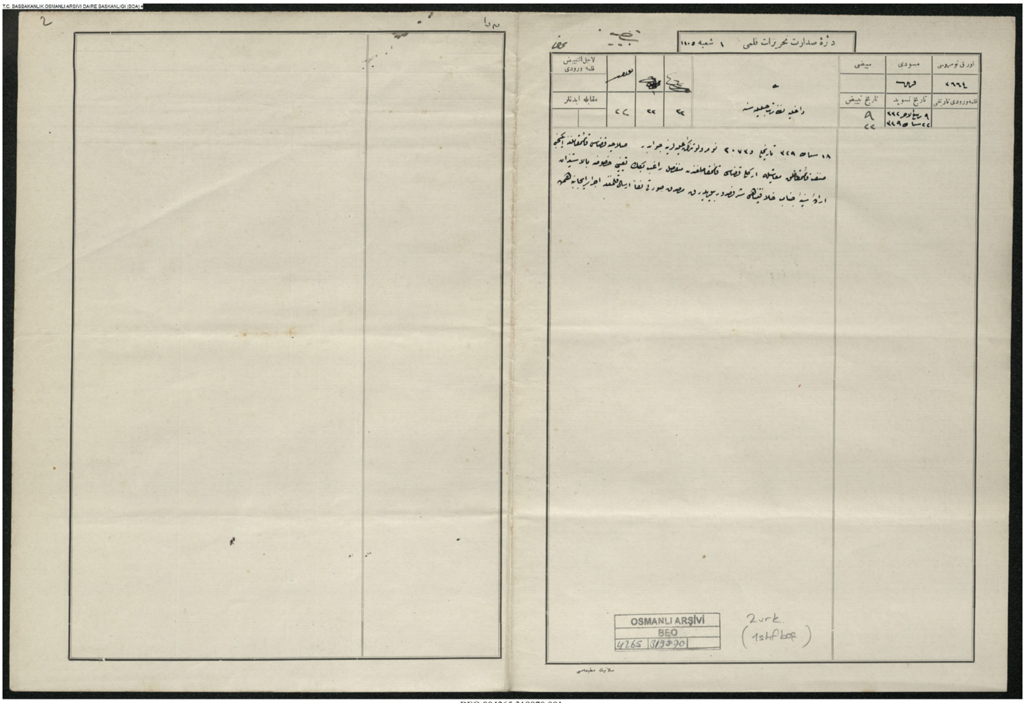
نەزارەتی دارایی
قوروش ٣٠٠٠/ بەش ٥٩/ بابەت ٢/ ساڵ ١٣٢٩/ پارەی ویلایەتی موسڵ
بـۆ خاوێنکردنـەوە و هەڵکەندنـی رووبارەکانـی هۆبـەی سـەڵاحیە و یاریدەدەرانـی سـەر بـە کارگێـری ئەملاکـی ویلایەتـی موسـڵ ٧٠٠٣٥ قـوروش بـۆ هەڵکەنـدن و ٢٨٧٥ قـوروش بـۆ رێکخسـتنی جۆراوجـۆر دانـراوە، بـۆ بریـاری دابیـن کـردن و خـەرج کردنـی ٧٢,٩١٩ قـوروش بـە دەفتـەرداری ویلایەتـی موسـڵ و بەرێوەبەرایەتـی ئەمـلاك بـە هاوبەشـی تەلەگرافنامـە لـە مێـژووی ٢٨ کانوونـی یەکـەم ١٣٢٩ ژمـارە ٧٧٦/١٠٨٦٧ رەوان کـراوە، ئەگەرچـی بـە گونجـاو زانـراوە، بـەڵام لـە رێکخسـتنی هەڵکەنـدن پارەیەکـی کـەم خـەرج کـراوە، بـۆ دابیـن کردنـی ئاقچەیەکـی گونجـاو حاڵـی حـازر ٣٠٠٠٠ قـوروش لـە بەشـی ٥٩ و بابەتـی ٥ لـە بودجـەی دارایـی ئـەم سـاڵەدا ٢٨٧٥ قـوروش رێکخـراوە، ئەمـەش بـە تەلەگـراف راگەیەنـدراوە و بریـار و حەواڵـە دەدرێتـە بەرێوەبەرایەتـی ژمێریـاری دارایـی.

İ.DH.01506

<table>
<tr><td>İ.DH</td><td>01506.000027</td><td>7 رەبیعی کۆتایی 1332 (5 مارت 1914)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران
ژمارە ٣٦٦٤
فەرمانی پاشا
ڕاغب بەگ کە لە قائیمقامیەتی قەزای ئەرگلی جیابۆتەوە، بە مووچەی چینی دووەمی قائیمقامیەتی لە قەزای سەڵاحیە دامەزراوە.

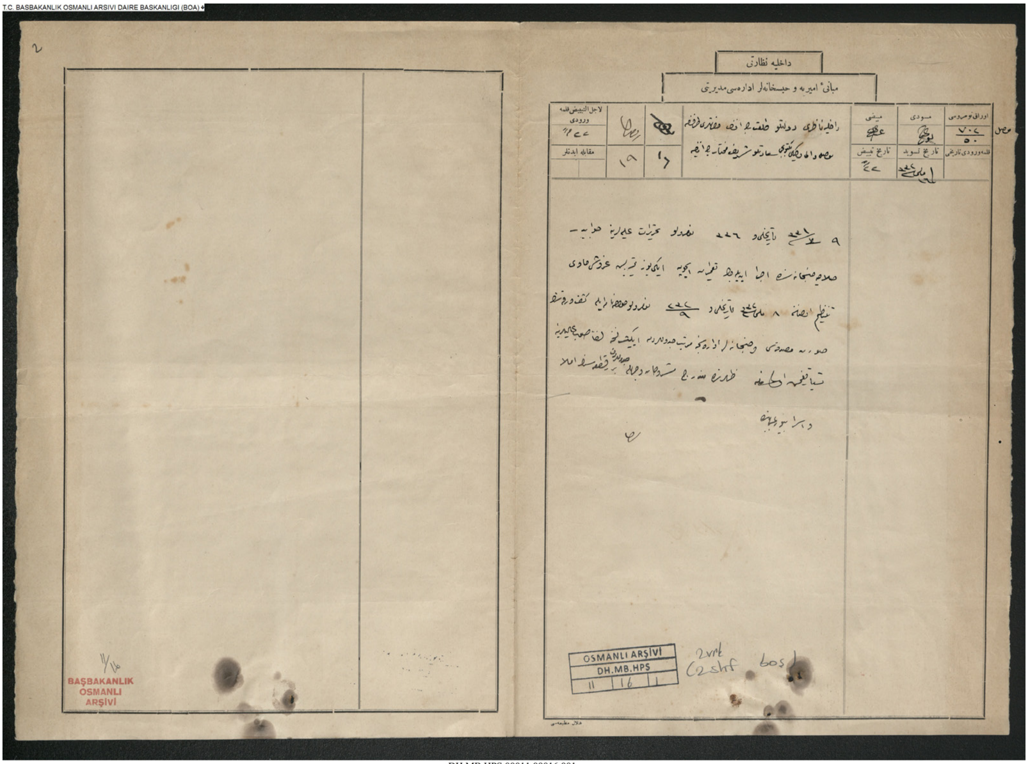
بۆ جێبەجێ کردنی ئەم کارە نازری ناوەخۆ ئەرکی پێدراوە، ٧ رەبیعی کۆتایی ١٣٣٢ و ٢٠ شوبات ١٣٢٩.
سەدری ئەعزەم نازری ناوەخۆ</td></tr>
</table>

BEO.004265.319870.001

BEO	004265.319870	9 ڕەبیعی کۆتایی 1332 (7 مارت 1914)

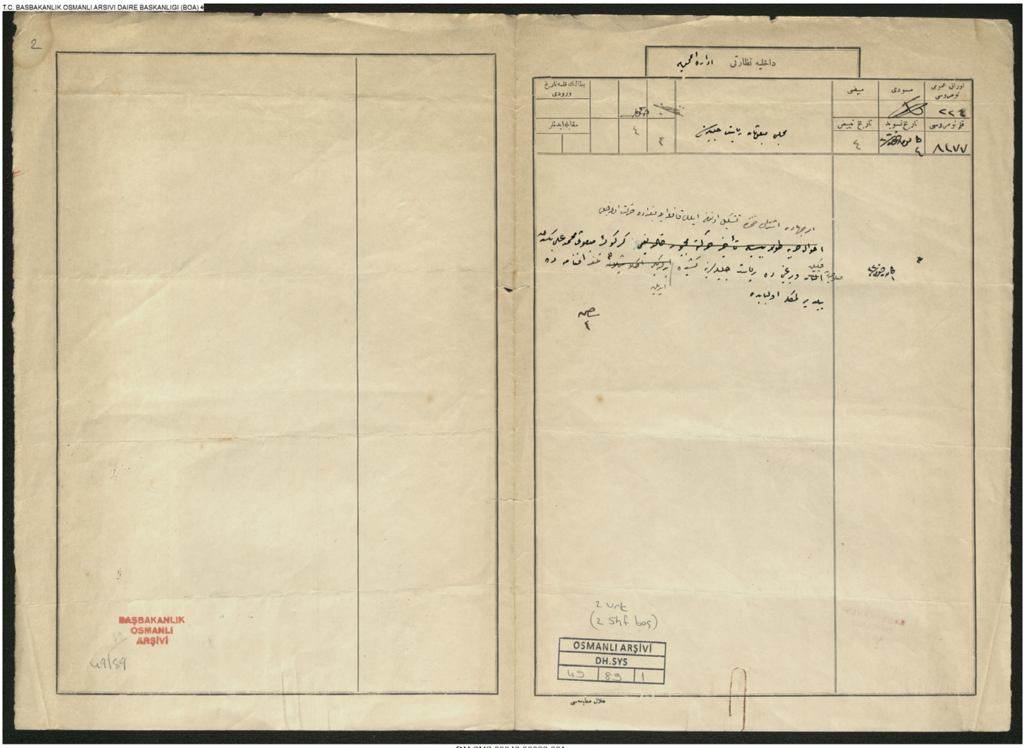
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامـی نـووسراوی ١٨ شـوبات ١٣٢٩ ژمـارە ٢٠٧٣: ڕاغـب بـەگ کـە لـە قائیمقامیەتـی قـەزای ئەرگلـی دوورخراوەتـەوە، بـە مووچـەی چینـی دووەمـی قائیمقامیەتـی، لـە قائیمقامیەتـی قـەزای سـەڵاحیە دادەمەزرێـت، بـە فەرمانـی پاشـا جەنابـی پەیوەندیـداری خەلافـەت ڕەزامەنـدی نیشـان داوە، وێنـەی پەسـەند کـراوی ڕەوان کـراوە، هیممـەت بکرێـت لـە جێبەجـێ کردنـی.

DH.MB.HPS.00011.00016.001

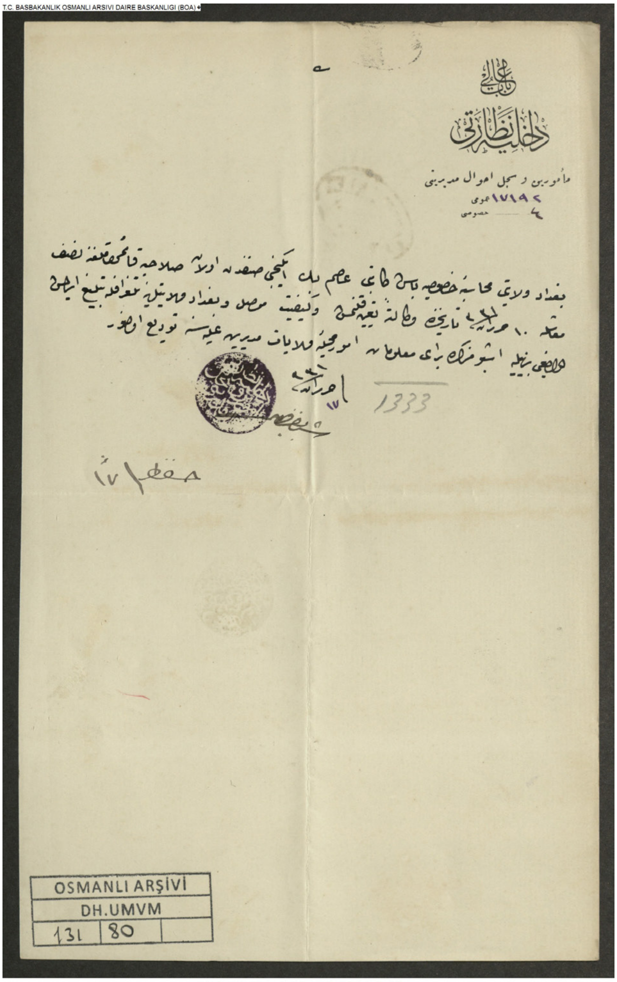
<table dir="rtl">
<tr><td>DH.MB.HPS</td><td>00011.00016</td><td>15 ڕەجەب 1333 (29 مایس 1915)</td></tr>
<tr><td colspan="3">لەلایەن تەڵعەت بەگ ئەفەندی نازری ناوەخۆ بۆ بریکاری مەکتوبچی والی موسڵ شەریف موختار بەگ ئەفەندی

وەڵامی نووسراوی ٩ شوبات ١٣٣١ ژمارە ٣٣٦ی عالیە، بۆ نۆژەنکردنەوەی گرتووخانەی سەڵاحیە، ٢٧٥ قوروش ڕێکخراوە، حەواڵەنامەی ٨ مایس ١٣٢٢ ژمارە ٢٣٢-٩ لەگەڵ نووسراوی دەرخستە و وێنەی پەسەند کراوی و خشتەی ڕێکخراوی کارگێری گرتووخانەکان لە هەر یەکە دوو کۆپی بەرز کراوەتەوە.</td></tr>
</table>

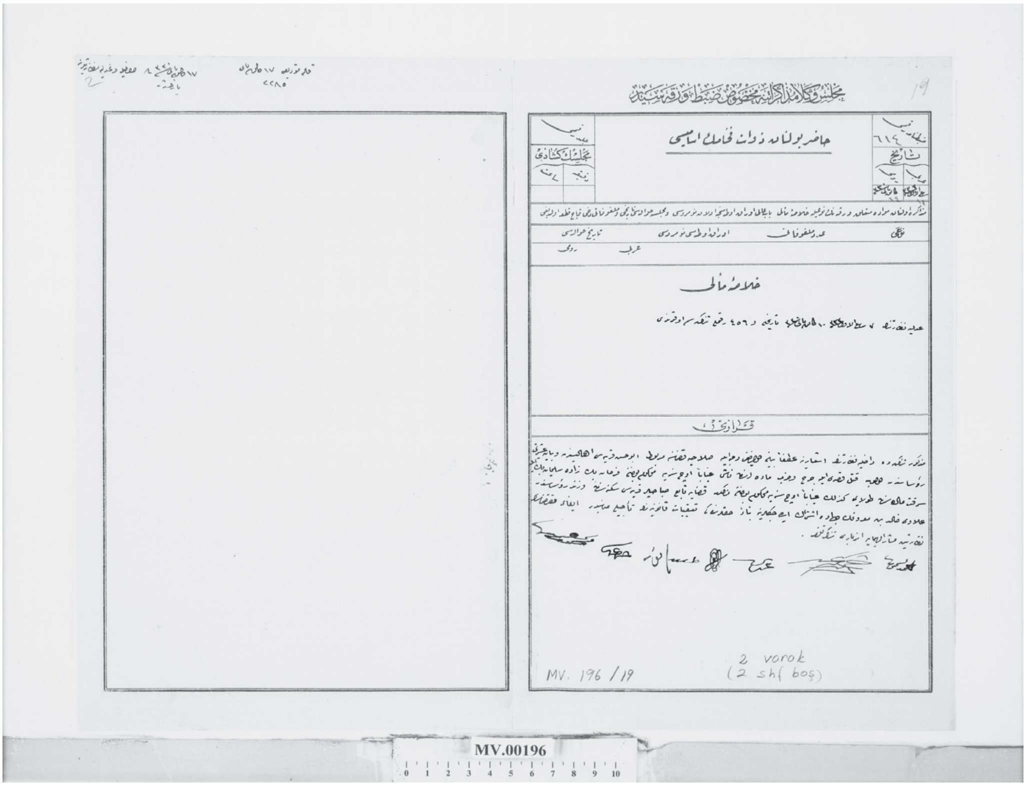
DH.SYS.00049.00089.001

DH.SYS	00049.00089	29 موحەررەم 1333 (17 کانوونی یەکەم 1914)
سەرۆکایەتی ئەنجوومەنی نێردراوانی شکۆدار بڕیاردراوە مانگانە کاروان بۆ بەغداد بەرێبکەوێت، بۆ ڕاگەیاندنیشی نێردراوی کەرکووک محەمەد عەلی بەگ لە سەڵاحیە تەلەگرافنامەی بۆ سەرۆکایەتی یەکەم ناردووە.		

DH.UMVM.00131.00080.001

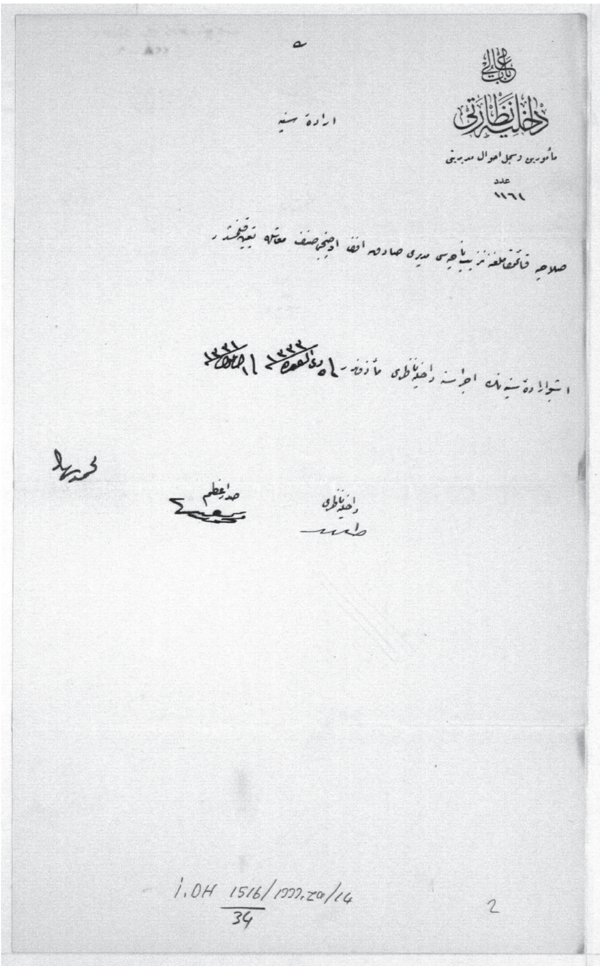
DH.UMVM	00131.00080	17 شەعبان 1333 (30 حوزەیران 1915)
بابی عالی نەزارەتی ناوەخۆ بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران و تۆماری کەسێتی ١٧١٩٢ گشتی ٤ تایبەتی لە مێژووی ١٠ حوزەیران ١٣٣١ لە ویلایەتی بەغداد عاسم بەگ باش کاتیبی تایبەتی ژمێریاری بە وەکالەت لە قائیمقامیەتی سەڵاحیە کە لە چینی دووەمە بە نیوە مووچە دامەزراوە، چۆنیەتی کارەکەش بە تەلەگراف بە ویلایەتەکانی موسڵ و بەغداد ڕاگەیەندراوە، زانیاری بۆ بەڕێوەبەرایەتی عالی ڕەوان دەکرێت.		

MV. 196 / 19
2 varak
(2 shf boş)
MV.00196

MV	00196.00019	11 رەبیعی یەکەم 1333 (27 کانوونی دووەم 1915)

پوختەی بابەت
نـووسراوی ٧ رەبیعی یەکـەم ١٣٣٣ واتـە ١٠ کانوونـی دووەم ١٣٣٠ ژمـارە ٤٥٦ ی نەزارەتـی داد خوێندنـەوەی بـۆ کـرا.

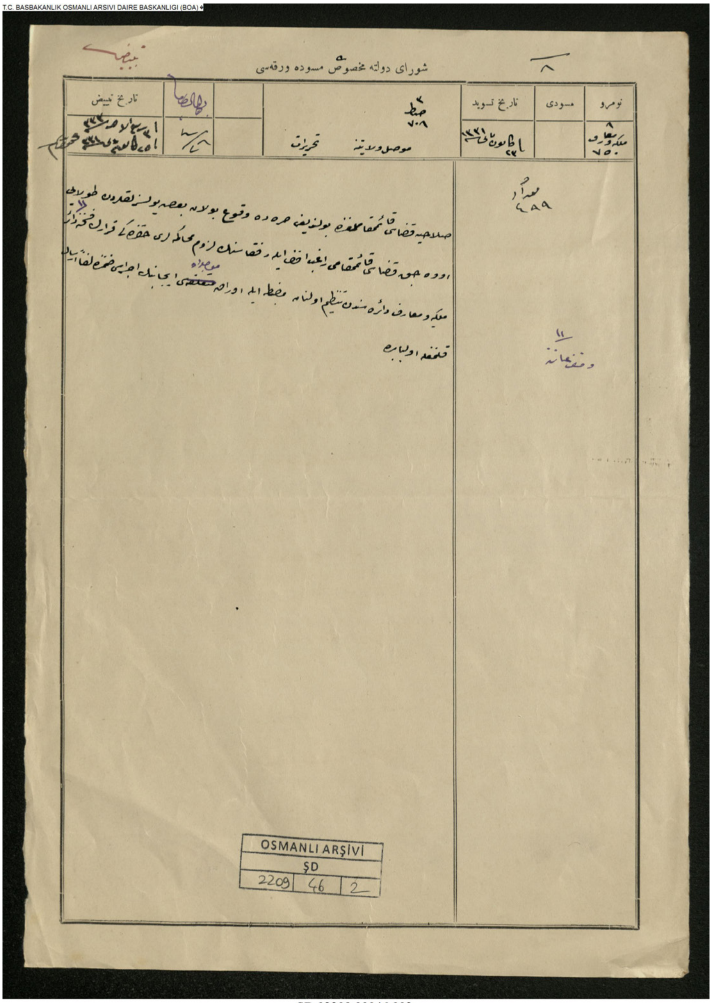
بریار
بـە ئامـاژەی نەزارەتـی ناوەخـۆ راگەیەنـدراوە، فەرحـان بـەگ زادە سـلێمان بـەگ لـە سـەرۆکەکانی عەشـیرەتی بەیانـی و دانیشـتوانی گونـدی ئەبـو حەسـەن سـەر بـە قـەزای سـەڵاحیە بـووە، بـە مەبەسـتی کوشـتن ناوبـراو لێـی داوە و برینـداری کـردووە، بۆیـە بەبـێ ئامـادە بـوون سـزای ٣ سـاڵ زیندانـی بەسـەر سـەپێنراوە، عـەلاوی خالـد بـەگ مەعـروف لـە سـەرۆکەکانی زەنـد و دانیشـتووی گونـدی سـەباحیلەر بـە بابەتـی دزیکـردن بەبـێ ئامادەبـوون سـزای ٣ سـاڵ زیندانـی بەسـەر سـەپێنراوە، لـە بارەیانـەوە چاودێـری یاسـایی ئەنجـام بدرێـت، نـووسراو بـۆ نەزارەتـی ناوهاتـوو کـراوە تـا کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.

İ.DH.01516

<table>
<tr><th>İ.DH</th><th>01516.000034</th><th>5 زیلقەعدە 1333 (14 ئەیلوول 1915)</th></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی تۆماری کەسێتی و فەرمانبەران
١١٦١
فەرمانی پاشا
سادق ئەفەندی بەڕێوەبەری ناحیەی نزیب بە مووچەی چینی سێیەم لە قائیمقامیەتی سەڵاحیە دامەزراوە.

بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانی پاشا نازری ناوەخۆ ئەرکی پێدراوە، ٥ زیلقەعدە ١٣٣٣ و ١ ئەیلوول ١٣٣١.</td></tr>
</table>

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARSIVI DAIRE BASKANLIGI (BOA)

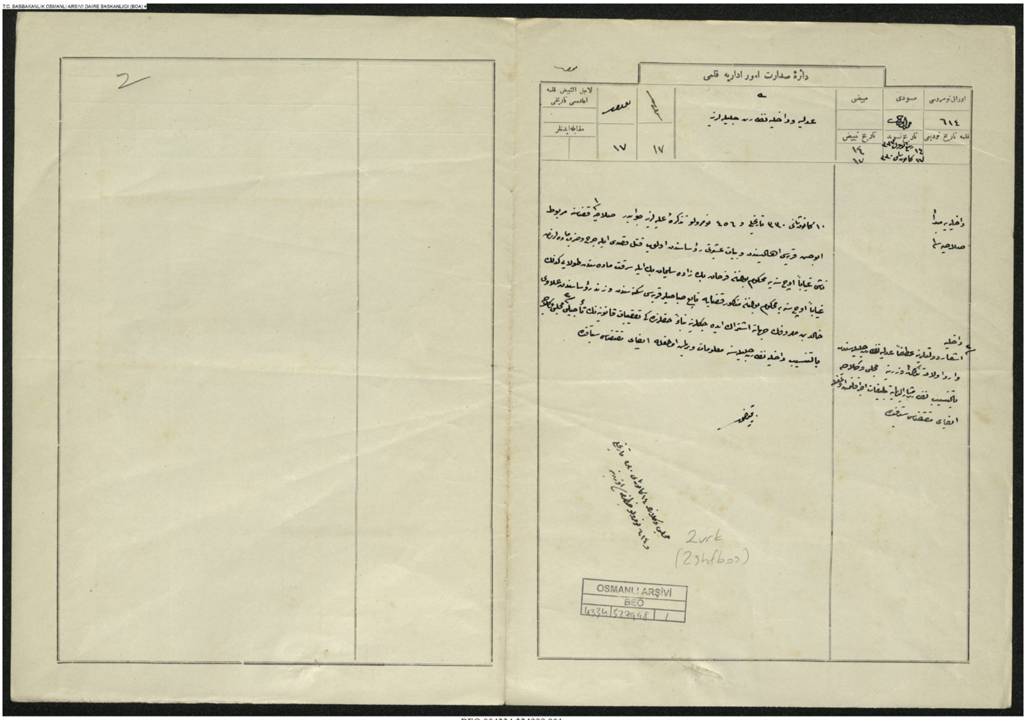
شورای دولته مخصوص مسوده ورقه‌سی

تاریخ تبییض				تاریخ تسوید	مسودی	نومرو
			موصل ولایتنه تحریرات			

OSMANLI ARŞİVİ
ŞD
2209 | 46 | 2

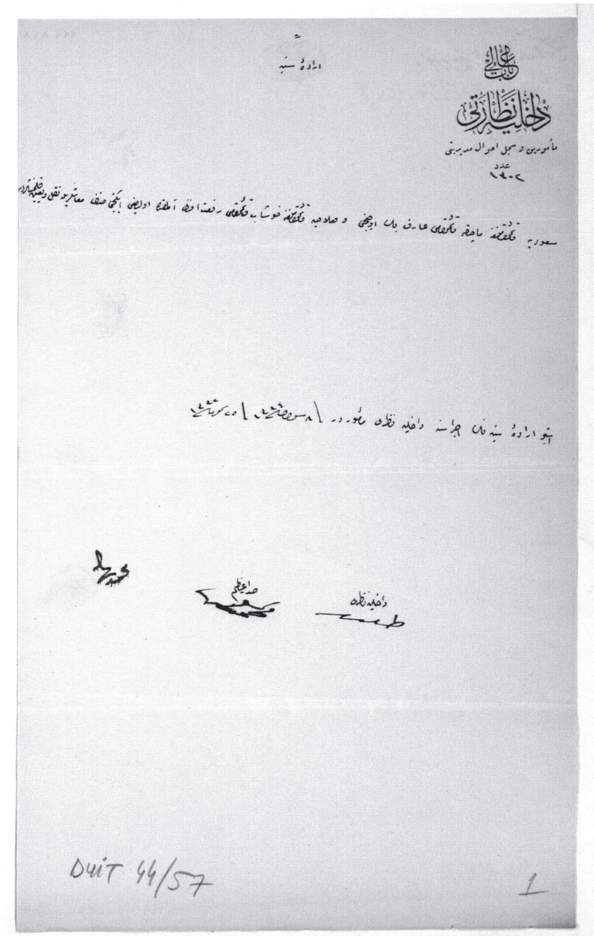
ŞD.02209.00046.002

ŞD	02209.00046	3 ڕەبیعی کۆتایی 1333 (18 شوبات 1915)
ویلایەتی موسڵ راغب ئەفەندی قائیمقامی قەزای ئۆوەجق، کاتی خۆی کە قائیمقامی قەزای سەڵاحیە بووە، کاری سەرپێچی ئەنجام داوە، بۆیە ناوبراو لەگەڵ هاوەڵانی دەدرێنە دادگا، مەزبەتە لە فەرمانگەی مەعاریفی مولکیە ڕێکخراوە، مەزبەتە و ئەوراقەکانی پەیوەست بەم بابەتەش بەرز کراوەتەوە.		

BEO.004334.324998.001

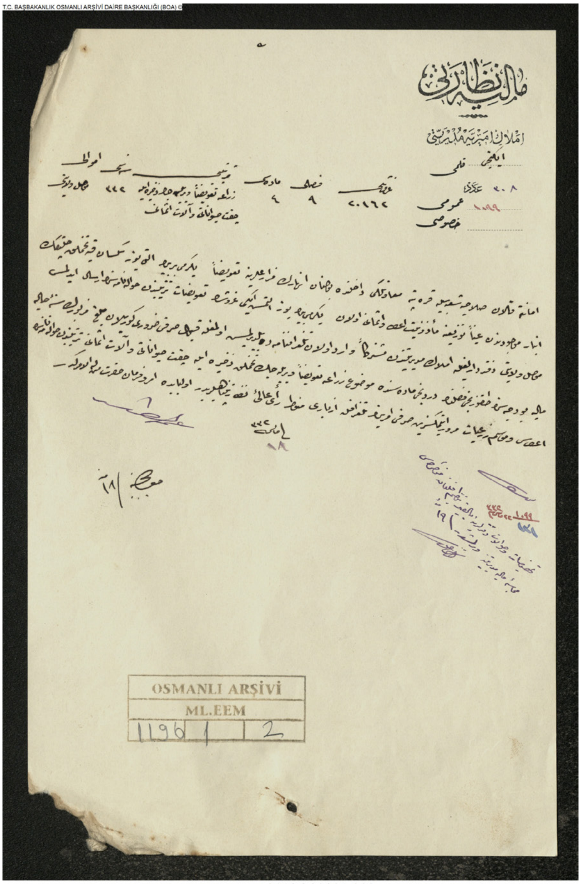
<table>
<tr><th>BEO</th><th>004334.324998</th><th>14 ڕەبیعی یەکەم 1333 (30 کانوونی دووەم 1915)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی داد و ناوەخۆی شکۆدار
وەڵامـی نـووسراوی ١٠ کانوونـی دووەم ١٣٣٠ ژمـارە ٤٥٦ی عالیـە، فەرحـان بـەگ زادە سـلێمان بـەگ دانیشـتوی گونـدی ئەبـو حەسـەن کـە سـەر بـە قـەزای سـەڵاحیەیە و سـەرۆکی عەشـیرەتی بەیـات لەسـەر بابەتـی کوشـتن بـە بـێ ئامادەبـوون بـە ٣ سـاڵ و عـەلاوی خالـد کـوڕی مەعـروف دانیشـتوی گونـدی سـەباحیلری سـەر بـە قـەزای ناوهاتـوو و لـە سـەرۆکەکانی زەنـد لـە سـەر دزیـن بـە بـێ ئامـادە بـوون بـە ٣ سـاڵ زیندانـی سـزا دراون، لـە بارەیانـەوە چاودێـری یاسـایی دواخـراوە، بـە ئامـاژەی ناوەخـۆ و لەسـەر نـووسراوی هاتـووی نەزارەتـی دادی شـکۆدار لـە ئەنجوومەنـی بریـکارەکان ئـاگاداری دراوەتـە نەزارەتـی ناوهاتـوو، لـە ئەنجوومەنـی بریـکارەکان زانیـاری دراوەتـە نەزارەتـی ناوەخـۆی شـکۆدار، کارەکـە جێبەجـێ بکرێـت.</td></tr>
</table>

İ.DUİT.00044

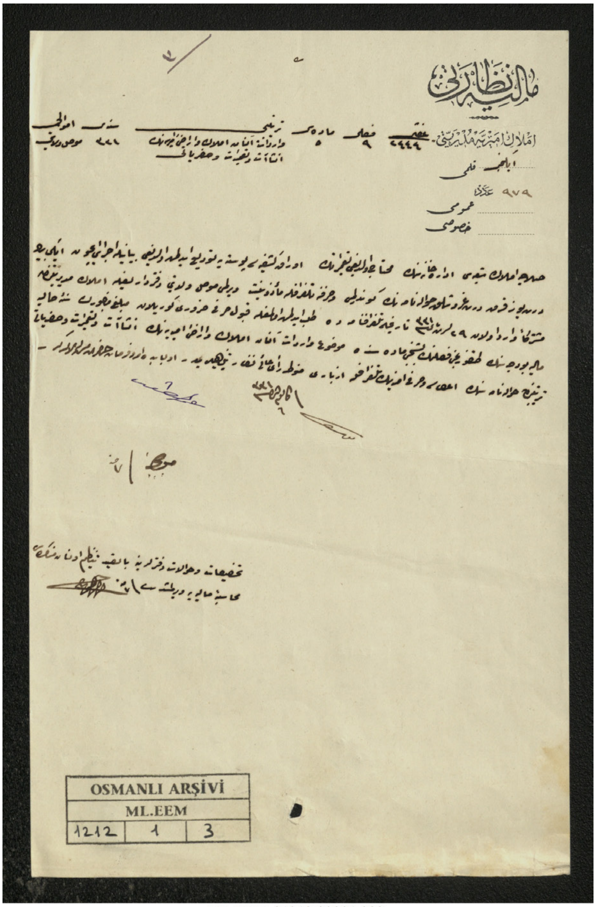
<table>
<tr><td>İ.DUİT</td><td>00044.000057</td><td>8 شەوال 1334 (8 ئۆغستۆس 1916)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران و تۆماری کەسێتی
ژمارە ١٣٠٢
فەرمانی پاشا
ڕەفعـەت ئەفەنـدی قائیمقامـی خوشـاب لـە قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە بـە مووچـەی چینـی دووەم دادەمەزرێـت.

بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەرمانـی پاشـا نـازری ناوەخـۆ ئەرکـی پێـدراوە، لـە ٨ شـەوال ١٣٣٤ و ٢٥ تەممـوز ١٣٣٢.
نازری ناوەخۆ سەدری ئەعزەم</td></tr>
</table>

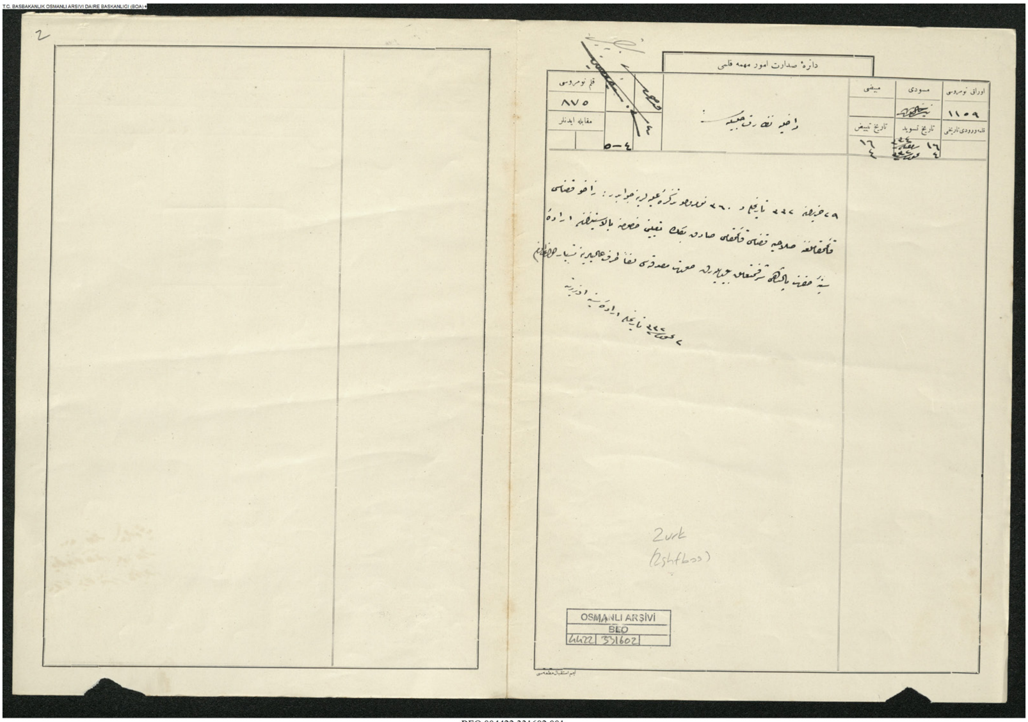
ML.EEM.01196.00001.002

<table dir="rtl">
<tr><th>ML.EEM</th><th>01196.00001</th><th>28 رەجەب 1334 (31 مایس 1916)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی
بەڕێوەبەرایەتی ئەملاكی میریە
قەڵەمی دووەم
ژمارە ٣٠٨
١٠٩٩ گشتی
٢٠١٦٢ قوروش/ ساڵ ١٣٣٢/ بەشی ٩/ ماددە ٤/ پارەی ویلایەتی موسڵ
لە یاریدەدەری قەرەتەپە و هۆبەی سەڵاحیە وەكو قەرەبووكردنەوە ٢١,٦٨٠ قیە چەڵتوك دابەش كراوە، هەروەها بۆ ڕەزامەندی هەشت یەك وەكو قەرەبووكردنەوە ٢٠,١٦٢ قوروش ڕێكخراوە، بۆ ئەمەش حەواڵەنامە ڕەوان كراوە، لە بەڕێوەبەرایەتی ئەملاك و دەفتەرداری موسڵ بە هاوبەشی تەلەگرافنامە هاتووە و ڕاگەیەندراوە، بە پێویست زانراوە ڕەزامەندی خەرج كردنی بدرێت، بڕە پارەی باسكراو لەم ساڵەدا لە بودجەی دارایی بەشی ٩ی ماددەی ٤ پەیوەست بە كشتوكاڵ بە تەخمینی، لە ڕێكخستنی زەخیرە لەگەڵ نێرومێی ئاژەڵ و ئامێری بە نرخ حەواڵەنامە نێردراوە، هەروەها بۆ بڕیاری خەرج كردنی خەرجی ڕابردووی وەرزی كشتوكاڵ بە تەلەگرافنامە هاتووە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم كەسەیە كە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

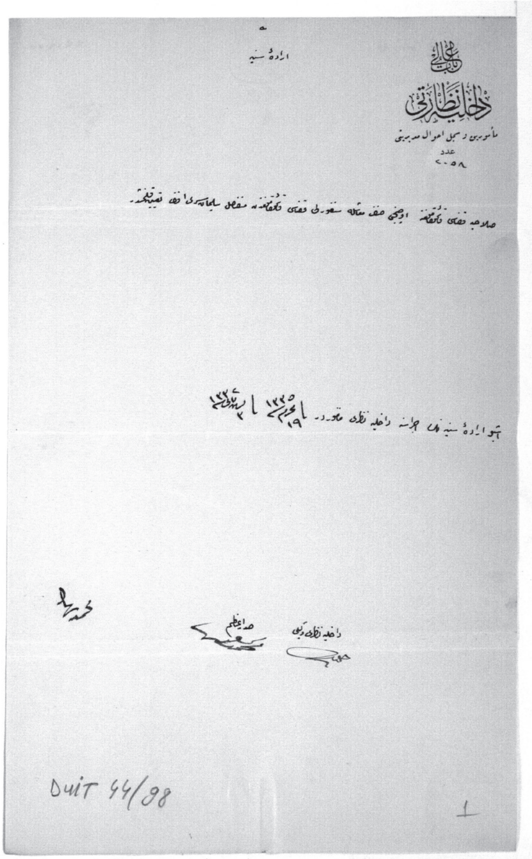
ML.EEM.01212.00001.003

<table>
<tr><th>ML.EEM</th><th>01212.00001</th><th>11 سەفەر 1334 (19 کانوونی یەکەم 1915)</th></tr>
<tr><td colspan="3">نەزارەتی دارایی
بەڕێوەبەرایەتی ئەملاکی میریە
قەڵەمی دووەم
ژمارە ٩٧٩
٢٤٤٤ قوروش/ ساڵ ١٣٣١/ بەشی ٩/ ماددە ٥/ پارەی ویلایەتی موسڵ
خانەی کارگێری هۆبەی ئەملاکی سەڵاحیە پێویستی بە نۆژەنکردنەوەیە، نووسراوی دەرخستەکەی ڕەوانی پۆستە کراوە، بۆ جێبەجێ کردنیشی ٢،٤٤٤ قوروش ڕەوان بکرێت، هەروەها بۆ خەرج کردنیشی بە تەلەگراف ڕەزامەندی بدرێت، لە دەفتەرداری موسڵ و بەڕێوەبەرایەتی ئەملاک بە هاوبەشی لە تەلەگرافنامەی ٢٩ تشرینی دووەم ١٣٣١ داواکراوە، بۆ ڕەزامەندی خەرج کردنیشی بە پێویست زانراوە بڕە پارەی دیاری کراو لە بودجەی ئەم ساڵەدا بەشی ٩ ماددەی ٥ی بابەتی داهات وەرگیراوە، سەبارەت بە دروست کردن و نۆژەنکردنەوە و هەڵکەندنی ئەملاک و زەوی میری حەواڵەنامە ڕەوان کراوە، لەم بابەتەدا بڕیار و فەرمان بۆ جەنابی ئەم کەسەیە کە فەرمانی بەدەستەوەیە.</td></tr>
</table>

BEO.004422.331602.001

BEO	004422.331602	16 رەمەزان 1334 (17 تەمموز 1916)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی مێژووی ٢٩ حوزەیران ١٣٣٢ ژمارە ٣٦٠، سادق بەگ قائیمقامی قەزای سەڵاحیە لە قائیمقامیەتی قەزای زاخۆ دادەمەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش لە مێژووی ٢ تەمموز ١٣٣٢ بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان دراوە و وێنەی پەسەند کراوی بەرز کراوەتەوە.		

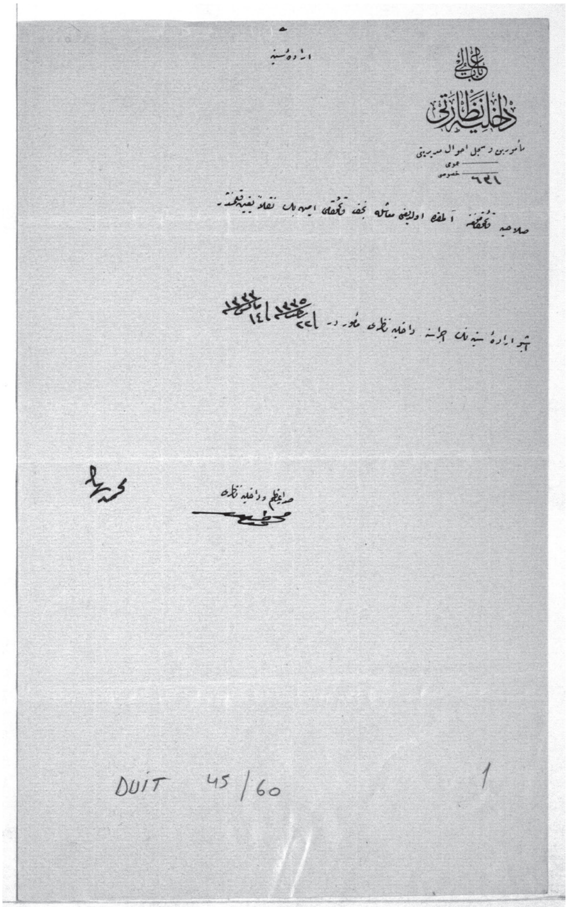

İ.DUİT.00044

İ.DUİT	00044.000098	19 موحەررەم 1335 (15 تشرینی دووەم 1916)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران و تۆماری كەسێتی
ژمارە ٢٠٥٨
فەرمانی پاشا
سلێمان سری ئەفەندی لە قائیمقامیەتی قەزای سەنغورلی جیابۆتەوە، بە مووچەی چینی سێیەم لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە دامەزراوە.

بۆ جێبەجێ كردنی ئەم كارە نازری ناوەخۆ ئەركی پێدراوە، ١٩ موحەررەم ١٣٣٥ و ٣ تشرینی دووەم ١٣٣٢.
بریكاری نازری ناوەخۆ   سەدری ئەعزەم

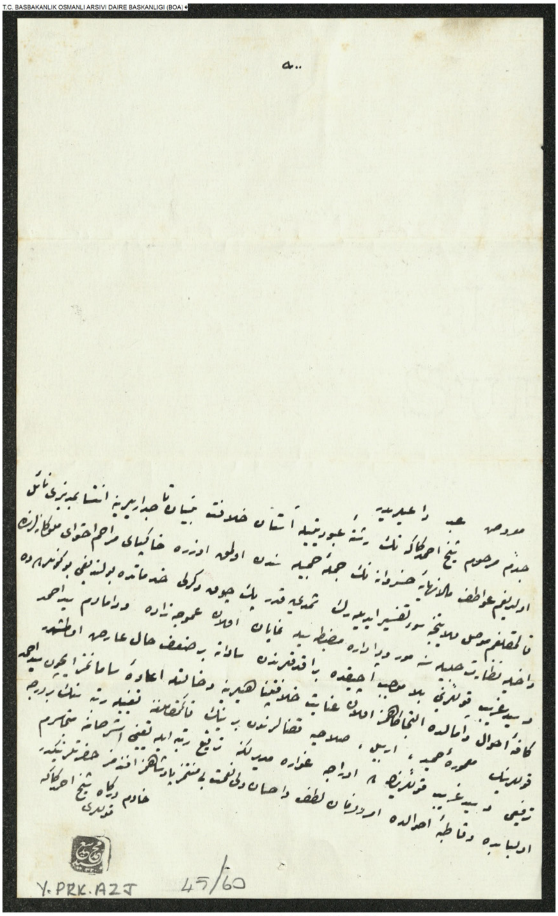

İ.DUİT.00045

İ.DUİT	00045.000060	22 رەجەب 1335 (14 مایس 1917)

بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی تۆماری کەسێتی و فەرمانبەران
٦٣١
فەرمانی پاشا
ئەمیـن بـەگ قائیمقامـی نەجـەف بـە هەمـان مووچـە گوازراوەتـەوە قائیمقامیەتـی سـەڵاحیە و دامـەزراوە.

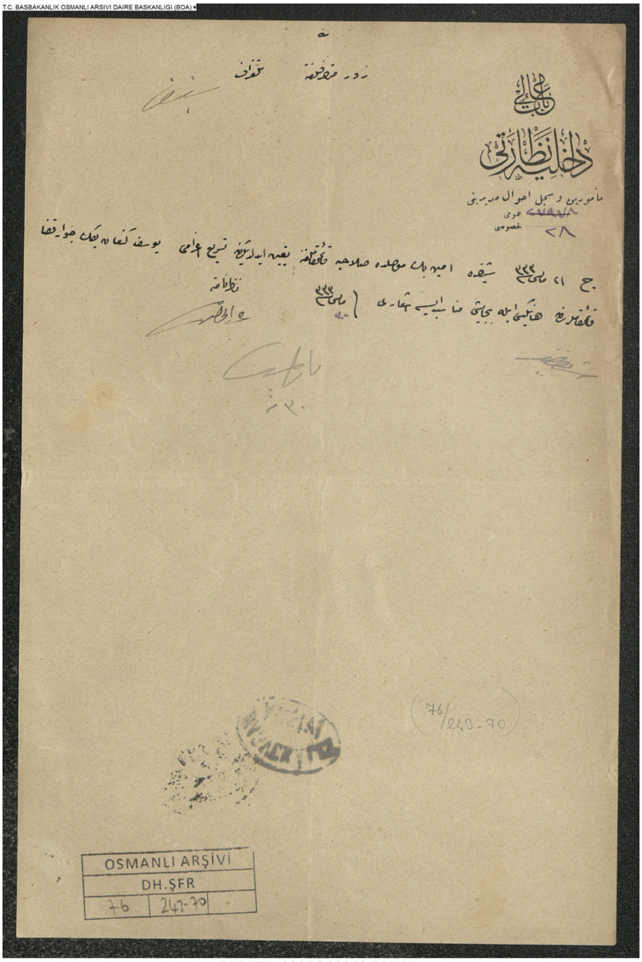
بـۆ جێبەجـێ کردنـی فەرمانـی پاشـا نـازری ناوەخـۆ ئەرکـی پێـدراوە، ٢٢ رەجـەب ١٣٣٥ و ١٤ مایـس ١٣٣٣.
سەدری ئەعزەم و نازری ناوەخۆ

Y.PRK.AZJ.00045.00060.001

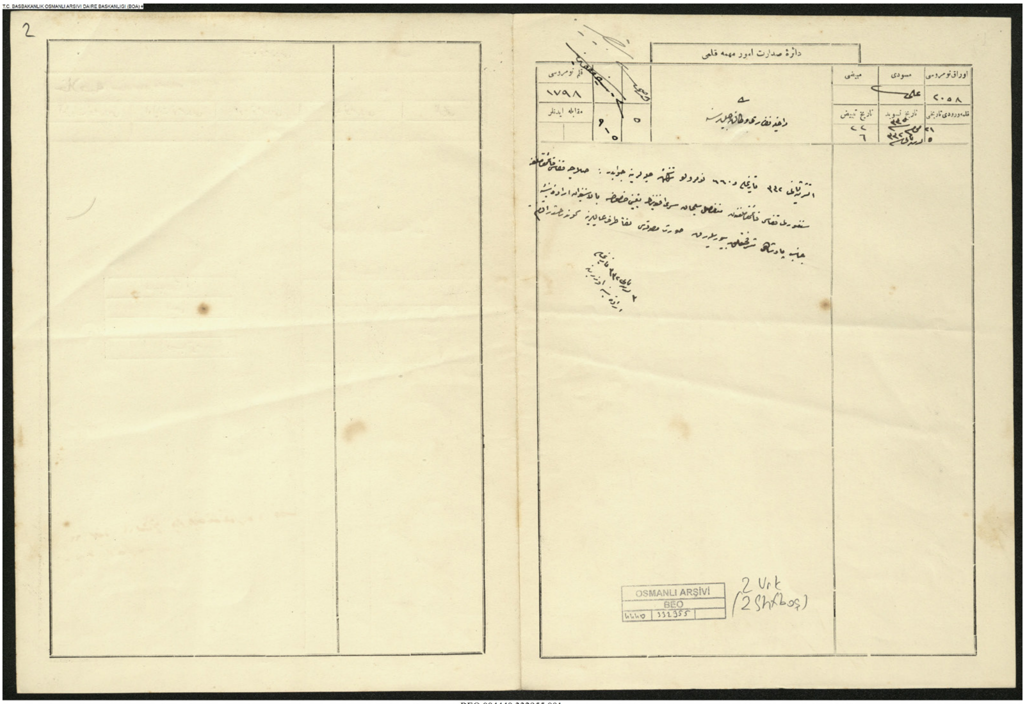
Y.PRK.AZI	00045.00060	22 رەجەب 1335 (14 مایس 1917)

راگەیەندراوی بەندەی داعیە
باپیری خوالێخۆشبووم شێخ ئەحمەد کاکە بە عیبادەتەوە خەریك بووە و دژایەتی عالی نەکردووە، بەڵام لە ویلایەتی موسڵ شیکردنەوەی خراپ بۆ مانەوەم کراوە، تا ئێستا لە زۆر ئەرکدا خزمەتم کردووە، لەم رۆژانەش لە نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار مەزبەتە هاتووە تەنانەت ئامۆزا و زاواکەشم سەید ئەحمەد و سەید غەریب لە ناو سەیدەکاندا رێز و پلەی خۆیان هەیە و مانەوەیان بەم شێوەیە، لاوازیەك لە رێزی سەیدەکان دروست دەکات، بۆیە سەید ئەحمەد لە یەکێك لە قائیمقامیەتەکانی قەزاکانی مەعمورەی حەمیدیە یا سەڵاحیە یا هەولێر دابمەزرێت، پلەکەشی بەرز بکرێتەوە، سەید غەریبیش لە بەرێوەبەرایەتی غەوارە بە بەرز کردنەوەی پلەکەی دابمەزرێت، لەم بابەتەدا بریار و فەرمان بۆ جەنابی پاشای ئەفەندیمانە.
بەندەی خزمەتکاری تەکیەی شێخ ئەحمەد کاکە

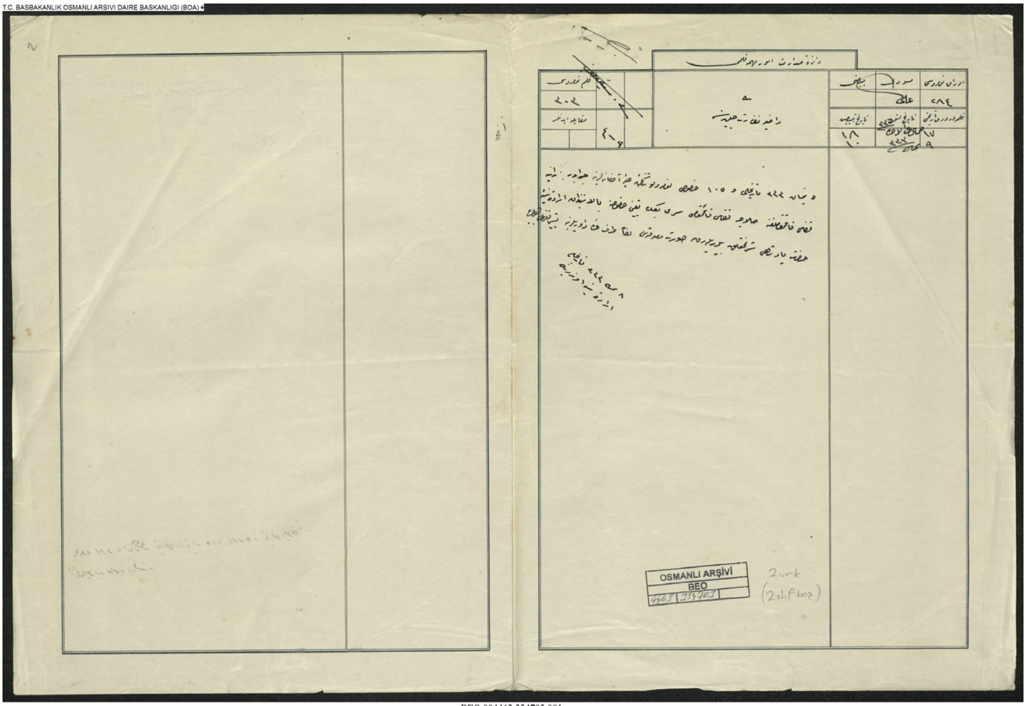
DH.ŞFR.00076.00243.70.001

<table>
<tr><td>DH.ŞFR</td><td>00076.00243</td><td>8 شەعبان 1335 (30 مایس 1917)</td></tr>
<tr><td colspan="3">بابی عالی
نەزارەتی ناوەخۆ
بەڕێوەبەرایەتی فەرمانبەران و تۆماری کەسێتی
٢٧٩٧٨
٢٨
موتەسەرفی زور
شیفرەی ٢١ مایس ١٣٣٣، بە بریاری موسڵ ئەمین بەگ لە قائیمقامی سەڵاحیە دامەزراوە، بۆ ئەوەی بە پەلە رەوان بکرێت، هەروەها ئامـاژەی پێ بکرێت یوسف کەنعان بەگ لەگەڵ قائیمقامی کامە قەزا گۆرینەوەی پێ بکرێت گونجاوە.
بە ناوی نازر</td></tr>
</table>

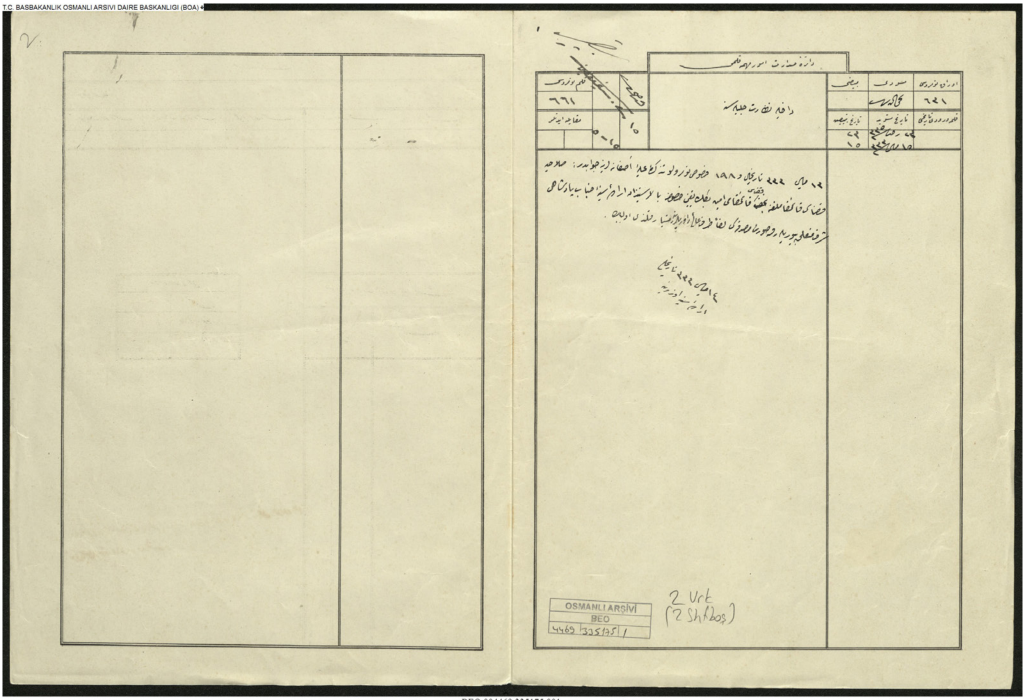
BEO.004440.332955.001

BEO	004440.332955	21 موحەررەم 1335 (17 تشرینی دووەم 1916)
وەکالەتی نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ژمارە ٦٦٠ ی ١ تشرینی دووەم ١٣٣٢، سلێمان سری ئەفەندی لە قائیمقامی قەزای سنغورلی جیابۆتەوە، لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە لە مێژووی ٣ تشرینی دووەم ١٣٣٢ بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی نیشان دراوە و وێنەی پەسەندکراوی بەرز کراوەتەوە، بۆ سەروو نێردراوە ئەفەندم.		

BEO.004463.334703.001

BEO	004463.334703	17 جەمادی کۆتایی 1335 (10 نیسان 1917)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ١٠٥ ی ٥ نیسان ١٣٣٣: سری بەگ قائیمقامی قەزای سەڵاحیە لە قائیمقامیەتی قەزای رانیە دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستە لە مێژووی ٨ تەممووز ١٣٣٣ بە فەرمانی پاشا رەزامەندی نیشان دراوە و وێنەی پەسەند کراوی بۆ سەروو بەرز کراوەتەوە.		

BEO.004469.335175.001

BEO	004469.335175	23 ڕەجەب 1335 (15 مایس 1917)
نەزارەتی ناوەخۆی شکۆدار وەڵامی نووسراوی ١٣ مایس ١٣٣٣ ژمارە ١٩٨: ئەمین بەگ قائیمقامی قەزای عەنە لە قائیمقامیەتی قەزای سەڵاحیە دامەزرێت، بۆ ئەم مەبەستەش بە فەرمانی پاشا ڕەزامەندی دراوە و وێنەی پەسەند کراوی هاوپێچ بەرز کراوەتەوە.		